ಕೆಲವು ಸಣ್ಣ ಕತೆಗಳು

ಶ್ರೀನಿವಾಸ

ಜೀವನ ಕಾರ್ಯಾಲಯ
ಬಸವನಗುಡಿ
ಬೆಂಗಳೂರು

ಮೊದಲನೆಯ ಮುದ್ರಣ ೧೯೨೦
ಎರಡನೆಯ ಮುದ್ರಣ ೧೯೨೬
ಮೂರನೆಯ ಮುದ್ರಣ ೧೯೩೪
ನಾಲ್ಕನೆಯ ಮುದ್ರಣ ೧೯೪೩
ಐದನೆಯ ಮುದ್ರಣ ೧೯೪೭

ಆರನೆಯ ಮುದ್ರಣ ೧೯೫೬

ರೂ. ೨—೪—೦

ಬೆಂಗಳೂರು ಪ್ರೆಸ್
ಮೈಸೂರು ರೋಡು, ಬೆಂಗಳೂರು ಸಿಟಿ
೧೯೫೬

ಮೊದಲ ಮುದ್ರಣದ ಮುನ್ನುಡಿ

ಈ ಸಣ್ಣ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಹತ್ತು ಸಣ್ಣ ಕತೆಗಳಿವೆ. ಕೆಲವು ಶಾಮಣ್ಣ ನವರು ನಮ್ಮೂರಿನಲ್ಲಿ ನಮಗೆ ಹೇಳಿದ ಕತೆಗಳು. ಮಿಕ್ಕವು ನಾನು ಬರೆದವು. ಕೆಲವು ಮೊದಲೇ ಮಧುರವಾಣಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗಿವೆ. ಉಳಿದುವು ಅಚ್ಚಾಗುವುದು ಇದೇ ಮೊದಲು.

ಈ ಮುನ್ನುಡಿಯಲ್ಲಿ ನಮ್ಮೂರಿನ ವಿಚಾರವನ್ನೂ ಶಾಮಣ್ಣನವರ ವಿಚಾರವನ್ನೂ ನನ್ನ ಮತ್ತು ಈ ಕತೆ ಕೆಲವದರಲ್ಲಿ ಬರುವ ನಮ್ಮೂರಿನವರ ವಿಚಾರವನ್ನೂ ಸ್ವಲ್ಪ ವಿಶದವಾಗಿ ಬರೆಯಬೇಕೆಂದು ಉದ್ದೇಶಮಾಡಿದ್ದೆನು. ಆದರೆ ನನ್ನ ಸ್ನೇಹಿತರು ಅನೇಕರು ಅದು ಈಗ ಅವಶ್ಯಕವಿಲ್ಲ ಎಂದದ್ದರಿಂದ ಸುಮ್ಮನಾಗಿದೇನೆ. ಶಾಮಣ್ಣನವರೂ ಕೂಡ "ನನ್ನ ನಿನ್ನ ಮಾತೇಕೆ? ಬೇಡಪ್ಪ ಎಂದರೆ ಅಚ್ಚು ಹಾಕಿಸಬೇಕೆಂದು ಹಟ ಹಿಡಿದಿದೀಯೆ; ಹಾಗೆಯೇ ಮಾಡು. ಆದರೆ ನಮ್ಮ ಹೆಸರು ಊರು ಕುಲ ಗೋತ್ರ ಓದುವವರಿಗೇನು ಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ?" ಎಂದರು. ಆದ್ದರಿಂದ ನನ್ನ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯೊಂದು; ನಾನು ಶಾಮಣ್ಣನವರ ವಿಚಾರವನ್ನೂ ನಮ್ಮೆಲ್ಲರ ವಿಚಾರವನ್ನೂ ತಿಳಿಸುವತನಕ ನಮ್ಮ ಕುಲಗೋತ್ರಗಳ ವಿಷಯ ನಮ್ಮ ಪಾಠಕರು ಯೋಚನೆ ಹಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳಕೂಡದೆಂದು. ಮಹಾಶಯರೆ ಅಷ್ಟನ್ನು ನಡೆಯಿಸಿಕೊಡಿ.

ಕುಲಗೋತ್ರಗಳನ್ನಲ್ಲದೆ ಈ ಕತೆಗಳಿಂದ ನಮ್ಮ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯುವೆವೆಂದೂ ಪ್ರಯತ್ನಪಡಬಾರದು. ರಂಗಪ್ಪನ ಕೋರ್ಟ್‌ಷಿಪಿನಲ್ಲಿ ಬರೆದಿರುವ ಕಾಗದಗಳು ನಾನೂ ನನ್ನ ಹೆಂಡತಿಯೂ ಒಬ್ಬರಿಗೊಬ್ಬರು ಬರೆದುಕೊಂಡ ಕಾಗದಗಳೆಂದಾಗಲಿ, ಬಾದಷಹನ ನ್ಯಾಯವನ್ನು ಸ್ತೋತ್ರಮಾಡಿರುವುದರಿಂದ ನಾನು ಮುಸಲಮಾನನೆಂದಾಗಲಿ, ಮಾತಿಯನನ್ನು ಹೊಗಳಿರುವುದರಿಂದ ನಾನು ಕ್ರೈಸ್ತಮತಕ್ಕೆ ಸೇರಿದವನೆಂದಾಗಲಿ, ಇಂದಿರೆಯೊ ಅಲ್ಲವೊ ಎಂಬ ಕತೆಯಿಂದ ನನಗೆ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಮದುವೆಯೆಂದಾಗಲಿ, ತಾವು ಊಹಿಸಬಾರದೆಂದು ನನ್ನ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ. ಇಲ್ಲಿ ಬರೆದಿರುವುದು ನಮ್ಮ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ಸೂಚಿಸುವ

ಉಪನ್ಯಾಸಗಳನ್ನಲ್ಲ; ತಾವು ಓದಿ ಸಂತೋಷಪಡಬೇಕೆಂದು ಕತೆಗಳನ್ನು; ನಮ್ಮ ಜೀವನದ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನಲ್ಲ; ಇತರರು ಅವರವರಿಗೆ ಆದ ಕೆಲವು ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು. ಇದನ್ನು ಪಾಠಕರು ಸ್ವಲ್ಪ ಅವಧರಿಸಬೇಕು.

ಮೊದಲು ಮಧುರವಾಣಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗಿದ್ದ ಕತೆಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಪುನಃ ಅಚ್ಚುಹಾಕಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಸಮ್ಮತಿಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟುದಕ್ಕೆ ನಾನು ಆ ಪತ್ರಿಕೆಯ ಸಂಪಾದಕರಿಗೆ ಕೃತಜ್ಞನಾಗಿದೇನೆ.

ಈ ಕತೆಗಳಲ್ಲಿ ದೋಷಗಳನೇಕವಿರಬೇಕು. ಅವುಗಳನ್ನು ಎಲ್ಲರೂ ಒಪ್ಪರು. ಆದರೆ ಕತೆಗಳನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿವೆಯೆಂದೂ ಕೆಲವರು ಹೇಳಿದಾರೆ. ಕೆಲವು ದಿನಗಳ ಹಿಂದೆ ಈ ಕತೆಗೂ ನನಗೂ ಸಂಬಂಧವಿದೆಯೆಂದು ತಿಳಿಯದ ಒಬ್ಬರು—ತಿಳಿದಿದ್ದರೆ, ಇವನನ್ನು ಏಕೆ ನೋಯಿಸಬೇಕು, ಎಂದು ಹಾಗೆ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರೋ ಇಲ್ಲವೊ ಕಾಣೆ—ಹೇಳಿದರು, "ಈಗ ಬರುತ್ತಿರುವ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಏನು ಹೇಳಬೇಕೋ! ಮಧುರವಾಣಿಯಲ್ಲಿ ಯಾರೋ ಒಂದು ಕತೆಯಂತೆ, ಕತೆ, ಕತೆಯನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಅದರ ಹೆಸರು 'ರಂಗಪ್ಪನ ದೀಪಾವಳಿ.' ಇನ್ನು, ನಾಳೆ ನಾನು ಕೂತು 'ಉಗ್ರಪ್ಪನ ಉಗಾದಿ' ಎಂದು ಒಂದು ಕತೆಯನ್ನು ಬರೆಯಬೇಕೆಂದಿದೇನೆ. ಆಹಾ, ಏನು ಹೇಳಬೇಕೋ!" ಎಂದು. ಈ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ನನಗೆ ನೋವಾಗಲಿಲ್ಲವೆಂದು ನಾನು ಜಂಬಕ್ಕೆ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಅದು ಜಂಬದ ಮಾತೇ ಹೊರತು ನಿಜದ ಮಾತಲ್ಲ. "ಇವರು ಹೀಗೆ ಹೇಳುವರಲ್ಲ? ಶಾಮಣ್ಣನವರ ಮಾತು ಸರಿಯಾದ ಮಾತು. ಇದನ್ನು ಅಚ್ಚಿಗೆ ಹಾಕದೆ ಇದ್ದಿದ್ದರೆ ಚೆನ್ನಾಗಿತ್ತು," ಎಂದು ಒಂದು ಸಲ ಎಣಿಸಿಕೊಂಡೆನು. ಆದರೆ ಕೊಂಚದಿನದಲ್ಲೇ ಮದರಾಸಿನಿಂದ ದೊಡ್ಡ ಮನುಷ್ಯರೊಬ್ಬರು ಅದೇ ಕತೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ಬಹಳ ಕೊಂಡಾಡಿ ಕಾಗದ ಬರೆದಿದಾರೆಂದು ಮಧುರವಾಣಿಯ ಸಂಪಾದಕರು ನನಗೆ ತಿಳಿಸಿದರು. ನನ್ನ ಸ್ವಂತ ಕತೆಯ ಸ್ತುತಿಯಾಗಿದ್ದರೆ ನಾನು ಅದನ್ನು ಎತ್ತಿ ಹೇಳಲು ಸಂಕೋಚಪಡಬೇಕು. ಪ್ರಶಂಸೆ ಶಾಮಣ್ಣನವರ ಕತೆಯನ್ನು ಕುರಿತದ್ದಾದ್ದರಿಂದ ಅಂತಹ ಸಂಕೋಚಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಿಲ್ಲ. ಅವರು ಬರೆದದೇನೆಂದರೆ, "ತಮ್ಮ ಮಧುರವಾಣಿಯ ನವೆಂಬರ್

ಸಂಚಿಕೆಯೂ ತಲಪಿತು. 'ರಂಗಪ್ಪನ ದೀಪಾವಳಿ'ಯನ್ನು ಓದಿ ಅತ್ಯಾನಂದಪಟ್ಟೆನು. ಇಂಥ ಉತ್ಕೃಷ್ಟವಾದ ಲೇಖನಗಳನ್ನು ಬರೆಯ ಬಲ್ಲವರು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ವಿರಳವೆನ್ನಬೇಕು. ಇಂಥ ಲೇಖನಗಳು ತಮ್ಮ ಪತ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಬಂದಷ್ಟೂ ಅದರ ಕೀರ್ತಿಯೂ ಹೆಚ್ಚುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ." ಉಗ್ರಪ್ಪನ ಉಗಾದಿಯೆಂದವರೂ ನನ್ನನ್ನು ಕಾಣರು. ಹೀಗೆ ಶ್ಲಾಘಿಸಿದವರೂ ನನ್ನನ್ನು ಕಾಣರು. ಆ ಮಾತಿನಿಂದ ಧೈರ್ಯ ಗುಂದಿದರೆ ಈ ಮಾತಿನಿಂದ ಧೈರ್ಯತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದು ನ್ಯಾಯವಲ್ಲವೆ? ಇದನ್ನು ಓದಿ, ಈ ಕತೆಗಳಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಮಾತ್ರವೇ ಸುಖವಲ್ಲ, ಇತರರಿಗೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಸುಖವಿರುವಂತಿದೆ, ಎಂದುಕೊಂಡು ಉದ್ದೇಶವನ್ನು ಬಿಡದೆ ಶಾಮಣ್ಣನವರ ಕತೆಗಳನ್ನೂ ಆ ಹೂವಿನೊಂದಿಗೆ ನಾರಾಗಿ ನನ್ನ ಕತೆ ಗಳನ್ನೂ ಅಚ್ಚುಹಾಕಿಸಿದ್ದೇನೆ. ತಾವು ಇದನ್ನು ಓದಿ ಸುಖಪಡಬೇಕೆಂದು ನನಗೆ ಬಹಳ ಆಸೆಯಿದೆ. ಸುಖಪಟ್ಟೀರೆಂದು ನಂಬಿಯೂ ಇದೇನೆ. ದೋಷಗಳನ್ನು ಮನ್ನಿಸಬೇಕೆಂದು ಬೇಡುತ್ತೇನೆ.

ಓದುವವರೇ! ತಮ್ಮಲ್ಲಿ ನನ್ನದಿದೇ ವಿಜ್ಞಾಪನೆ. "ರಂಗಪ್ಪನ ದೀಪಾವಳಿಯೋ, ಸರಿ, ಉಗ್ರಪ್ಪನ ಉಗಾದಿ, ವೆಂಕಟರಾಯನ ಪಿಶಾಚವೊ, ಸರಿ, ಶ್ರೀಕಂಠಯ್ಯನ ಭೇತಾಳ" ಎಂದು ಮೊದಲಾಗಿ ಧೋರಣೆ ಯಿಂದ ಮಾತನಾಡಿ ಈ ಕತೆಗಳನ್ನು ಎಸೆಯಬೇಡಿ. ನಾನು ರಂಗಪ್ಪನ ದೀಪಾವಳಿಯನ್ನು ಅಚ್ಚುಹಾಕಿಸಿದೇನೆ; ಇದರಿಂದ ಕೆಲವರು ಸಂತೋಷ ಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. 'ಉಗ್ರಪ್ಪನ ಉಗಾದಿ' ಎನ್ನುವ ನೀವು ಉಗ್ರಪ್ಪನ ಉಗಾದಿಯನ್ನು ಬರೆದು ಅಚ್ಚುಹಾಕಿಸಿ; ನಾನು ಓದಿ ಸಂತೋಷಪಡು ತ್ತೇನೆ. ಶ್ರೀಕಂಠಯ್ಯನ ಭೇತಾಳನನ್ನು ಅದು ಅಚ್ಚಾಗಿ ಬಂದಾಗ್ಗೆ ನನ್ನ ಒಡಹುಟ್ಟಿದವನಂತೆ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಆಲಿಂಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ. ಈ ಕತೆಗಳು ಸಾಮಾನ್ಯವಾದವು; ಕೆಲವರು ಮಾತ್ರ ಓದಿ ಸಂತೋಷಪಡ ಬಹುದು. ನೀವು ಒಳ್ಳೆಯ ಕತೆಗಳನ್ನು ಬರೆಯಿರಿ; ಅಚ್ಚುಹಾಕಿಸಿ; ಹೆಚ್ಚು ಜನ ಓದಿ ಸಂತೋಷಪಡಲಿ. ಈ ಹತ್ತು ಕತೆಗಳ ಹತ್ತರಷ್ಟು ಕತೆಗಳು, ಇವುಗಳೆಲ್ಲಕ್ಕಿಂತ ನೂರುಪಾಲು ಹೆಚ್ಚಾದವುಗಳನ್ನು, ನಮ್ಮ ನಾಡಿನ ನನ್ನ ಅಣ್ಣಂದಿರಾ, ನನ್ನ ತಮ್ಮಂದಿರಾ, ನೀವು ಬರೆಯ

ಬೇಕೆಂಬುದೇ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನ ಅಂತರಾಳದಲ್ಲಿರುವ ಅಧಿಕವಾದ ಆಸೆ. ದೇವರು ಈ ಆಸೆಯನ್ನು ಈಡೇರಿಸಲಿ.

ಈ ಪುಸ್ತಕಕ್ಕೆ ಹೆಸರಿಟ್ಟಿರುವ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸಮಾಚಾರ ನಡೆಯಿತು. ಅಮ್ಮಯ್ಯ ನಿನ್ನೆ ಶ್ಯಾಮನನ್ನು ಶ್ಯಾಮಣ್ಣನವರ ಹತ್ತಿರ ಕಳುಹಿಸಿದ್ದಳು. ಶ್ಯಾಮಣ್ಣನವರು ಅವನನ್ನು "ಏನಯ್ಯ ಬಂದೆ" ಎಂದರು. ಅವನು "ತಾತ ನಾನು ಅಗಸನಾಗುತ್ತೇನೆ," ಎಂದನು. "ಅದೇನು?" "ಅಮ್ಮಯ್ಯ ಹೇಳಿದಳು. ನಿನ್ನ ಹತ್ತಿರ ಹೋದರೆ ಬೇಕಾದಷ್ಟು ಸಣ್ಣ ಕತೆ ಸಿಕ್ಕುತ್ತೆ ಹೋಗು ಎಂದಳು." "ನೀನೇ ಸಣ್ಣ ಕತ್ತೆ." "ಅಲ್ಲ ನಾನು ಸಣ್ಣ ಅಗಸ; ಅಚ್ಚಾಗಿ ಬಂದಿದೆಯಂತಲ್ಲ ಸಣ್ಣ ಕತ್ತೆಗಳು?" ಶಾಮಣ್ಣನವರು ನಕ್ಕರು. ನಾನೂ ನಕ್ಕೆ. "ನೋಡಿದೆಯಾ ಅಪ್ಪ, ನೀನು ಪುಸ್ತಕಕ್ಕೆ ಇಟ್ಟಿರುವ ಹೆಸರು, ಎಲ್ಲರೂ ಹೀಗೆಯೇ ಹಾಸ್ಯಮಾಡುವರು" ಎಂದರು. ನಾನು ಸುಮ್ಮನಿದ್ದೆ. ಆಮೇಲೆ ಅವರೇ "ಅಮ್ಮಯ್ಯನಿಗೆ ಸರಿಯಾದ ಮಾತು. ಅಮ್ಮಯ್ಯ ನಂಥವರು ಹಾಸ್ಯಮಾಡುತ್ತಾರಲ್ಲಾ ಎಂತ ಹೆದರಿ ಎಲ್ಲಾ ಕೆಲಸ ವನ್ನೂ ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗುತ್ತದೆಯೆ" ಎಂದರು. ಅದೇ ಹೆಸರೇ ನಿಂತಿದೆ.

ಇನ್ನೊಂದು ಮಾತು. ಅಚ್ಚಾಗಬಹುದೆಂದು ಕೊನೆಯ ಮಾತು ಹೇಳುವಾಗ ಶ್ಯಾಮಣ್ಣನವರನ್ನು ಕೇಳಿದೆ. ಅವರು "ಬೇಡವೆಂದು ನಾನು ಹೇಳಿದರೆ ನೀನು ಕೇಳುವುದಿಲ್ಲ. ಸಣ್ಣಪುಸ್ತಕ ಎಂದೆ, ಸಣ್ಣ ವಿಷಯ ಎಂದೆ. ಆದರೂ ನೀನು ಅಚ್ಚುಹಾಕೋಣವೆನ್ನುತ್ತೀಯೆ. ಆಗಲಿ ಹಾಗೆಯೇ ಮಾಡು. ನಾನು ಮುದುಕನಾದೆ; ಹೀಗೆ ಮಾಡಿದರೆ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದರೆ ಹೇಗೋ ಎಂದು ನನಗೆ ಮಿಾನಮೇಷ ವಾಡಿಕೆಯಾಗಿ ಹೋಗಿದೆ. ನೀನು ಹುಡುಗ; ಧೀರ. ನಿನಗೆ ಅಂಥ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ಒಳ್ಳೆಯದಾಯಿತು; ನಿನ್ನ ಕೈಯಲ್ಲಾದ ಕೆಲಸವನ್ನು ನೀನು ಮಾಡು. ಎಷ್ಟು ಜನ ಸಂತೋಷಪಟ್ಟರೆ ಅಷ್ಟು ನಿನ್ನ ಕೆಲಸ ಸಾರ್ಥಕ. ಉದ್ಗ್ರಂಥವನ್ನೇ ಬರೆಯಬೇಕೆಂಬ ಆಸೆ ಏಕೆ? ಸಣ್ಣ ಕತೆ ಯಾದರೂ ಚೆನ್ನಾಗಿರಲಿ. ರಾಜನಾಗಿರುವವನು ಮುಂದೆ ಬರಲಿ.

ಇಂದು ನೀನು ಭೃತ್ಯನಾಗಿರು. ಭೃತ್ಯನ ಕೆಲಸವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಮಾಡು" ಎಂದರು.

ನಾನು ಭೃತ್ಯನಾಗಿರಲು ಒಪ್ಪಿದೇನೆ. ಭೃತ್ಯ ವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದೇನೆಂದು ತಾವು ಹೇಳಿದರೆ ನನ್ನ ಪ್ರಯತ್ನ ಸಫಲ ವಾಯಿತು.

ಹೀಗೆ ದೇಶಬಾಂಧವರ ದಾಸಾನುದಾಸ

ಶ್ರೀನಿವಾಸ.

ವಿಷಯಸೂಚಿಕೆ

ರಂಗನ ಮದುವೆ

ಈ ಹೆಸರನ್ನೋದಿ "ಇದೇನು? 'ರಂಗನ ಮದುವೆ' ಎನ್ನದೆ 'ರಂಗನಾಥ ವಿವಾಹ' 'ರಂಗನಾಥ ವಿಜಯ' ಎನ್ನಬಾರದೆ?" ಎಂದು ನೀವು ಯಾರಾದರೂ ಕೇಳಬಹುದು. ಅಹುದು; "ಜಗನ್ನಾಥ ವಿಜಯ," "ಗಿರಿಜಾ ಕಲ್ಯಾಣ," ಎನ್ನುವಹಾಗೆ "ಶ್ರೀ ರಂಗನಾಥ ವಿಜಯ," ಅಥವಾ ಅದರಂತೆ ಇರುವ ಬಾಯಿತುಂಬ ಬರುವ ಒಂದು ಹೆಸರನ್ನು ನಾನೂ ಇಡಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ಅದು ನನಗೆ ತಿಳಿಯದೆ ಇಲ್ಲ. ಆದರೆ, ನೋಡಿ; ಇದು ಜಗನ್ನಾಥನ ವಿಜಯವೂ ಅಲ್ಲ; ಗಿರಿಜೆಯ ಕಲ್ಯಾಣವೂ ಅಲ್ಲ; ನಮ್ಮೂರಿನ ನಮ್ಮ ರಂಗನ ಮದುವೆಯ ವಿಷಯ. ಆದುದರಿಂದ ಆ ರೀತಿಯ ಹೆಸರನ್ನಿಡಲಿಲ್ಲ.

ನಮ್ಮೂರು ಹೊಸಹಳ್ಳಿ. ಅದರ ಹೆಸರನ್ನು ನೀವು ಕೇಳಿರುವಿರಲ್ಲವೆ? ಇಲ್ಲವೆ? ಅಯ್ಯೋ ಪಾಪ. ಅದು ನಿಮ್ಮ ತಪ್ಪಲ್ಲ. ಭೂವಿವರಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಅದರ ಹೆಸರು ಇಲ್ಲ. ಇಂಗ್ಲೆಂಡ್ ದೇಶದಲ್ಲಿದ್ದುಕೊಂಡು ಇಂಗ್ಲೀಷಿನಲ್ಲಿ ಭೂವಿವರಣೆ ಬರೆಯುವ ಸಾಹೇಬು ಜನಗಳಿಗೆ ಹೊಸಹಳ್ಳಿ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲದೆ, ಅವರು ಸುಮ್ಮನಿದ್ದರೂ ಇರಬಹುದು. ನಮ್ಮ ಜನರೂ ಭೂವಿವರಣೆ ಬರೆಯುವಾಗ ಹೊಸಹಳ್ಳಿಯ ಹೆಸರನ್ನೇ ಮರೆಯುವರು. ಸರಿ; ಕುರಿ ಹಿಂಡಿನ ಸಮಾಚಾರ! ಒಂದು ಹಳ್ಳಕ್ಕೆ ಬಿದ್ದರೆ, ಎಲ್ಲವೂ ಒಂದರ ಹಿಂದೆ ಒಂದು ಕಣ್ಣು ತೆರೆದುಕೊಂಡೇ ಬೀಳುವುವು. ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನ ಸಾಹೇಬರೂ ನಮ್ಮ ಗ್ರಂಥಕರ್ತರೂ ಮರೆತಮೇಲೆ, ಪಾಪ, ಭೂಪಠ ಬರೆಯುವವನು ಅದನ್ನು ನೆನೆಯುವನೇ? ನಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ನಮ್ಮೂರಿನ ನೆಲೆಯೇ ಇಲ್ಲ.

ಎಲ್ಲಿಯೋ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿ, ಏನೋ ಹೇಳುತ್ತಾ ಬಂದೆ. ಕ್ಷಮಿಸಿ. ಭರತ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಮೈಸೂರುದೇಶ ಔತನದ ಊಟದಲ್ಲಿ ಕರಗಡಬಿನ ಹಾಗೆ. ಮೈಸೂರು ದೇಶದಲ್ಲಿ ಹೊಸಹಳ್ಳಿ ಕರಗಡಬಿನೊಳಗಣ ಹೂರಣದ ಹಾಗೆ. ಈ ಎರಡು ವಿಷಯಗಳೂ ನಿಸ್ಸಂಶಯವಾಗಿಯೂ ನಿಜವಾದುವು.

ನೀವು ನೂರುಮಾತು ಹೇಳಬಹುದು; ನಾನೇನೂ ಬೇಡವೆನ್ನುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಈ ಮಾತು ಮಾತ್ರ ನಿಜ. ಹೊಸಹಳ್ಳಿಯನ್ನು ಹೊಗಳುವವನು ನಾನೇ ಅಲ್ಲ. ನಮ್ಮ ಊರಿನಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ವೈದ್ಯರು ಇರುವರು; ಅವರ ಹೆಸರು ಗುಂಡಾಭಟ್ಟರು. ಅವರೂ ಹೇಳುವರು. ಅವರು ಸ್ವಲ್ಪ ಸೀಮೆಯನ್ನು ಸುತ್ತಿದವರು. ಎಂದರೆ ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿಗೆ ಹೋದವರಂತ ಅಲ್ಲ. "ನೀವು ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿಗೆ ಹೋಗಿರುವಿರಾ?" ಎಂದು ಯಾರಾದರೂ ಈಗಿನ ಕಾಲದ ಹುಡುಗರು ಕೇಳಿದರೆ, "ಇಲ್ಲ; ಅಣ್ಣಯ್ಯಗಳಿರಾ! ಅದನ್ನು ನಿಮಗೇ ಬಿಟ್ಟಿರುವೆನು. ಇದ್ದ ಕಡೆ ಇರಲಾರದೆ, ತೊಣಚಿ ಹೊಕ್ಕ ನಾಯಿಯಂತೆ ಅಲೆಯುವುದು ನಿಮಗೇ ಇರಲಪ್ಪ! ನಾನೆಲ್ಲೋ ಸ್ವಲ್ಪ ಸೀಮೆ ಸುತ್ತಿದೇನೆ" ಎಂದು ಹೇಳುವರು. ಆದರೆ ಬೇಕಾದಷ್ಟು ಊರು ನೋಡಿದಾರೆ.

ನಮ್ಮ ಊರ ಮುಂದೆ ಇರುವ ತೋಪಿನಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಮಾವಿನ ಮರ ಇವೆ. ಒಂದು ದಿನ ನೀವು ನಮ್ಮೂರಿಗೆ ಬನ್ನಿ. ಒಂದು ಕಾಯನ್ನು ಕೊಡುವೆನು. ತಿನ್ನಿ. ತಿನ್ನುವುದು ಬೇಡ; ಸುಮ್ಮನೆ ಕಡಿಯಿರಿ; ಹುಳಿ ಬ್ರಹ್ಮರಂಧ್ರಕ್ಕೇರುವುದು. ನಾನೊಂದು ಸಲ ಆ ಕಾಯನ್ನು ತಂದೆನು. ಚಟ್ಟಣಿ ಮಾಡಿದ್ದರು; ಎಲ್ಲರೂ ತಿಂದೆವು. ಸಾಲಾಗಿ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಕೆಮ್ಮು ಬರಬೇಕೆ? ಔಷಧಿಯನ್ನು ಕೇಳಲು ವೈದ್ಯರ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದೆ; ಆಗ ಅವರು ಆ ಮಾತನ್ನು ಹೇಳಿದರು.

ಈ ಮಾವಿನಕಾಯಿ ಹೇಗೆ ಶ್ರೇಷ್ಠವೊ, ನಮ್ಮ ಊರಿನ ಹತ್ತಿರ ವಿರುವುದೆಲ್ಲಾ ಹಾಗೆಯೇ ಶ್ರೇಷ್ಠ. ನಮ್ಮೂರಿನ ಕೊಳದಲ್ಲಿರುವ ನೀರು ಎಷ್ಟೋ ಚೆನ್ನಾಗಿದೆ. ಅದರ ಮಧ್ಯೆ ತಾವರೆಯ ಬಳ್ಳಿ ಬೆಳೆದುಕೊಂಡಿದೆ. ನೋಡುವುದಕ್ಕೆ ಪುಷ್ಪಗಳು ಬಹು ರಮ್ಯವಾಗಿವೆ. ಊಟಕ್ಕೆ ಎಲೆ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ, ಮಧ್ಯಾಹ್ನದವೇಳೆ ಸ್ನಾನಕ್ಕೆ ಹೋದಾಗ ಎರಡೆಲೆ ತಂದ ರಾಯಿತು, ಎಲೆಯನ್ನು ಹಚ್ಚುವ ಕಷ್ಟವೇ ಇಲ್ಲ! ಏನೇನೋ ಹೇಳುವೆ ನೆನ್ನುವಿರಿ. ನಮ್ಮೂರಿನ ಮಾತನ್ನೆತ್ತಿದರೇನೇ ಹಾಗೆ. ಹೋಗಲಿ; ಇನ್ನು ಸಾಕು. ನೀವು ಯಾರಾದರೂ ನೋಡಲಪೇಕ್ಷಿಸಿದರೆ, ಬರಲು ಇಷ್ಟವಿದ್ದರೆ, ನನಗೆ ಒಂದು ಕಾಗದ ಬರೆಯಿರಿ. ನಾನು ಹೊಸ

ಹಳ್ಳಿ ಎಲ್ಲಿದೆ ಏನು ಹೇಗೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಬರೆಯುವೆನು. ನೀವು ಆಮೇಲೆ ಬರಬಹುದು. ಯಾವುದನ್ನಾದರೂ ಕಣ್ಣಾರ ನೋಡುವುದೇ ಮೇಲಲ್ಲವೆ?

ನಾನು ಹೇಳುವುದು ಈಗ ಹತ್ತು ವರ್ಷದ ಹಿಂದಿನ ಮಾತು. ಆಗ ನಮ್ಮ ಊರಿನಲ್ಲಿ ಇಂಗ್ಲೀಷು ಓದಿದವರು ಬಹು ಜನ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಕರಣೀಕರೇ ಮೊದಲು ಧೈರ್ಯಮಾಡಿ ಮಗನನ್ನು ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಿದ್ದರು. ಈಗ ಏನು, ಬಹುಜನರಿದಾರೆ. ರಜಾದಿನದಲ್ಲಂತೂ, ಬೀದಿ ಬೀದಿಯಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ಹುಡುಗರು ಇಂಗ್ಲೀಷು ಮಾತನ್ನೇ ಆಡಿಕೊಳ್ಳುವರು. ಆಗ ನಮ್ಮೂರಿನಲ್ಲಿ ಈ ಕೀಷುಬಾಷು ಮಾತು ಇರಲೇ ಇಲ್ಲ. ಜನ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಮಾತನ್ನಾಡುವಾಗಲೂ ಇಂಗ್ಲೀಷು ಮಾತನ್ನು ಸೇರಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಇದೊಂದು ನಗೆಗೇಡು. ಈಗ ನಾಲ್ಕು ದಿನಗಳ ಕೆಳಗೆ, ರಾಮರಾಯರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸೌದೆಯ ಹೊರೆಯನ್ನು ಕೊಂಡರು. ಅವರ ಮಗ ದುಡ್ಡು ಕೊಡುವುದಕ್ಕೆಂದು ಬಂದು "ನಿನಗೆ ಎಷ್ಟು ಕೊಡಬೇಕೆ?" ಎಂದು ಸೌದೆಯವಳನ್ನು ಕೇಳಿದನು. ಅದಕ್ಕೆ ಅವಳು "ಸ್ವಾಮಿ ನಾಲ್ಕು ದುಡ್ಡು ಕೊಡಬೇಕು," ಎಂದಳು. ಅದಕ್ಕೆ ರಾಮರಾಯರ ಮಗ "ಈಗ ಛೇಂಜು ಇಲ್ಲ. ಹೋಗು, ನಾಳೆ ಬಾ," ಎಂದು ಒಳಗೆ ಹೊರಟುಹೋದನು. ಅವಳಿಗೆ ಪಾಪ ಅರ್ಥವೇ ಆಗಲಿಲ್ಲ. ಅವಳು ಗೊಣಗುಟ್ಟುತ್ತ ಹೊರಟುಹೋದಳು. ಆಗ ನಾನೂ ಅಲ್ಲೇ ನಿಂತಿದ್ದೆ. ನನಗೂ ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ಆಮೇಲೆ ರಂಗನ ಮನೆಗೆ ಬಂದು ರಂಗನನ್ನು ಕೇಳಿದೆ. ಅವನು 'ಛೇಂಜ್' ಎಂದರೆ ಚಿಲ್ಲರೆ ಎಂದು ಹೇಳಿಕೊಟ್ಟ.

ಈ ರೀತಿಯಾದ ಅಮೂಲ್ಯವಾದ ಇಂಗ್ಲೀಷು ಭಾಷೆ ಆಗ ನಮ್ಮೂರಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಚುರವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ರಂಗನು ಬೆಂಗಳೂರಿನಿಂದ ಬಂದಾಗ ಊರಿನವರೆಲ್ಲ "ಕರಣೀಕರ ಮಗ ಬಂದನಂತೆ!" "ಅಯ್ಯೋ! ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಓದುವುದಕ್ಕೆ ಹೋಗಿದ್ದನಲ್ಲಾ, ಆ ಹುಡುಗ ಬಂದನಂತೆ!" "ಲೋ! ರಂಗ ಬಂದನಂತೆ! ನೋಡುವ, ಬಾರೋ!" ಎಂದು ಅವರ ಮನೆಯ ಬಾಗಿಲಿಗೆ ಓಡಿಹೋದರು. ಜನಮರುಳೋ, ಜಾತ್ರೆಮರುಳೋ? ನಾನೂ ಅವರ ಪಡಸಾಲೆಗೆ ಹೋಗಿ ನಿಂತುಕೊಂಡೆ. ಜನರ ಗುಂಪನ್ನು ನೋಡಿ "ಇವರೆಲ್ಲರೂ ಏಕೆ ಬಂದಿರುವರೋ? ಇಲ್ಲೇನು ಕೋತಿ

ಕುಣಿಯುವುದೆ?'' ಎಂದೆ. ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಒಬ್ಬ ಹುಡುಗ, ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಬುದ್ಧಿಯಿಲ್ಲದವನು, "ನೀನೇಕೆ ಬಂದೆ?'' ಎಂದು ಅಷ್ಟು ಜನರೆದುರಿಗೂ ನನ್ನನ್ನು ಕೇಳಿಬಿಟ್ಟ. ಶುದ್ಧ ಹುಡುಗ; ಮಾನಮರ್ಯಾದೆಯನ್ನರಿಯದ ಪೋರ. ಪೂರ್ವಕಾಲದ ನೀತಿನಯಗಳು ಮರೆಯಾದವೆಂದು ನಾನೂ ಸುಮ್ಮನಾದೆ.

ಇಷ್ಟು ಜನರನ್ನೂ ನೋಡಿದ ರಂಗ ನಗುತ್ತ ಹೊರಗೆ ಬಂದ. ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಒಳಗೆ ಹೋಗಿದ್ದರೆ ಕಲಿಕತ್ತೆಯ ಕತ್ತಲೆಯ ಕೋಣೆಯೆಂದು ಹೇಳುವರಲ್ಲಾ, ಅದರಂತೆ ಆಗುತಲಿತ್ತು. ದೇವರ ಕೃಪೆಯಿಂದ ಅದು ತಪ್ಪಿತು. ರಂಗ ಹೊರಗೆ ಬಂದರೆ, ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಅತ್ಯಾಶ್ಚರ್ಯ. ಆರು ತಿಂಗಳ ಹಿಂದೆ ನಮ್ಮೂರಿಂದ ಹೋದಾಗ ಹೇಗೆ ಇದ್ದನೋ ಹಾಗೆಯೇ ಇದ್ದನು. ಒಬ್ಬ ಮುದುಕಮ್ಮನವರು ಅವನ ಹತ್ತಿರ ನಿಂತಿದ್ದರು. ಅವರು ಅವನ ಎದೆಯಮೇಲೆ ಕಯ್ಯಾಡಿಸಿ, ದೃಷ್ಟಿಸಿ ನೋಡಿ, "ಜನಿವಾರ ಇನ್ನೂ ಇದೆ! ಜಾತಿ ಕೆಡಿಸಿಲ್ಲ'' ಎಂದು ಹೊರಟುಹೋದರು. ರಂಗ ನಕ್ಕ.

ರಂಗನಿಗೆ ಮೊದಲಿನ ಹಾಗೆಯೇ ಕಯ್ಯಿ, ಕಾಲು, ಕಣ್ಣು, ಮೂಗುಗಳೆಲ್ಲ ಇದ್ದುದರಿಂದ, ಹುಡುಗನ ಬಾಯಲ್ಲಿ ಕಲ್ಲುಸಕ್ಕರೆ ಕರಗುವಂತೆ ಆ ದೊಂಬಿಯ ಗುಂಪು ಕರಗಿಹೋಯಿತು. ನಾನು ನಿಂತುಕೊಂಡೇ ಇದ್ದೆ. ಎಲ್ಲರೂ ಹೋದಮೇಲೆ, "ಏನಯ್ಯಾ! ರಂಗಪ್ಪ! ಸೌಖ್ಯವಾಗಿರುವೆಯಾ?'' ಎಂದು ಕೇಳಿದೆ. ಆಗ ರಂಗ ನನ್ನನ್ನು ನೋಡಿದ. ನೋಡಿ ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ಬಂದು ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿ "ತಮ್ಮ ಆಶೀರ್ವಾದದಿಂದ ಇಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ ಇದೇನೆ,'' ಎಂದ.

ರಂಗನಲ್ಲಿ ಇದ್ದುದು ಇದೊಂದು ದೊಡ್ಡಗುಣ; ನೋಡಿ. ಯಾರೊಡನೆ ಮಾತನಾಡಿದರೆ ಪ್ರಯೋಜನವುಂಟೆಂದು ಅವನಿಗೆ ತಿಳಿದಿದ್ದಿತು. ಜನರ ಬೆಲೆಯನ್ನು ಅವನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬಲ್ಲನು. ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿದ್ದೋ? ಈಗಿನ ಹುಡುಗರಂತೆ, ತಲೆಯನ್ನು ಮೇಲಕ್ಕೆ ಎತ್ತಿ ಸೂರ್ಯನನ್ನು ನೋಡುತ್ತ, ಸೊಂಟದ ಹತ್ತಿರ ಕೀಲೇ ಇಲ್ಲದಂತೆ ಕೋಲಿನಂತೆ ನಿಂತುಕೊಂಡು, ಕಯ್ಯನ್ನೋ ಬೆತ್ತವನ್ನೋ ಅಲ್ಲಾಡಿಸುವಂತಲ್ಲ! ಸುಮ್ಮನೆ ಕಯ್ಜೋಡಿಸುವ ನಮಸ್ಕಾರವೂ ಅಲ್ಲ; ನೆಲಕ್ಕೆ

ಬಗ್ಗಿ ಕಾಲುಗಳನ್ನು ಮುಟ್ಟಿ ಮಾಡಿದ. ನಾನು "ಶೀಘ್ರಮೇವ ವಿವಾಹಮಸ್ತು" ಎಂದು ಆಶೀರ್ವದಿಸಿದೆ. ಒಂದೆರಡು ಮಾತನ್ನಾಡಿ ಮನೆಗೆ ಹೊರಟೆ.

* * * *

ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ನಾನು ಊಟಮಾಡಿ ಮಲಗಿಕೊಂಡಿದ್ದಾಗ ರಂಗ ಎರಡು ಕಿತ್ತಲೆಯ ಹಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ನಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಬಂದ. ಬಹು ಉಪಕಾರಿ; ಧಾರಾಳಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳವನು. ಇವನಿಗೆ ಮದುವೆಮಾಡಿದರೆ ಒಳ್ಳೆಯ ಸಂಸಾರಿಯಾಗಿ ನಾಲ್ಕಾರು ಜನರಿಗೆ ಉಪಕಾರಿಯಾಗುವನೆಂದು ನಾನು ಎಣಿಸಿಕೊಂಡೆನು.

ಸ್ವಲ್ಪಹೊತ್ತು ಆ ಮಾತು ಈ ಮಾತು ಆಡಿದ ಅನಂತರ ನಾನು "ರಂಗಪ್ಪ, ನೀನು ಯಾವಾಗ ಮದುವೆಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವೆಯೋ?" ಎಂದು ಕೇಳಿದೆ.

ರಂಗ:— ನಾನು ಈಗ ಮದುವೆಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ.

"ಏತಕ್ಕಯ್ಯ?"

ರಂಗ:—ನನಗೆ ಸರಿಯಾದ ಹುಡುಗಿ ಸಿಕ್ಕಬೇಕು. ನಮ್ಮ ಸಾಹೇಬರು ಒಬ್ಬರು ಇದಾರೆ. ಅವರು ಮದುವೆಮಾಡಿಕೊಂಡುದು ಆರು ತಿಂಗಳ ಹಿಂದೆ. ಅವರಿಗೆ ಸುಮಾರು ಮೂವತ್ತು ವರ್ಷ; ಅವರ ಹೆಂಡತಿಗೆ ಇಪ್ಪತ್ತೈದು ವರುಷವಂತೆ. ಅವರು ಪ್ರೇಮವಾಗಿ ಮಾತನಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಲ್ಲರು. ನಾನು ಒಬ್ಬ ಸಣ್ಣ ಹುಡುಗಿಯನ್ನು ಮದುವೆಮಾಡಿಕೊಂಡೆನೆನ್ನಿ. ಏನಾದರೂ ಪ್ರೇಮದ ಮಾತನ್ನಾಡಿದರೆ, ಅವಳು ಬೈದೆನೆಂದೇ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಒಂದು ನಾಟಕ ಸಂಘದವರು "ಶಾಕುಂತಲ" ನಾಟಕವನ್ನಾಡಿದರು. ಶಕುಂತಲೆ ಈಗ ಮದುವೆಯಾಗುವ ಹುಡುಗಿಯರ ಹಾಗೆ ಚಿಕ್ಕವಳಾಗಿ ಇದ್ದರೆ, ದುಷ್ಯಂತನು ಪ್ರೀತಿಸುವುದೆಲ್ಲಿ? ಕಾಳಿದಾಸನ ನಾಟಕದ ಅಭಿರುಚಿಯೆಲ್ಲಿ? ಮದುವೆಯಾದರೆ, ವಯಸ್ಸಾದ ಹುಡುಗಿಯನ್ನೇ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು; ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ, ಸುಮ್ಮನೆ ಇರಬೇಕು. ಅದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ನಾನು ಈಗ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲವೆಂದುದು.

"ಇನ್ನೇನಾದರೂ ಕಾರಣವುಂಟೊ?"

ರಂಗ:—ನಾವೇ ಮೆಚ್ಚಿ ಮದುವೆಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವಂತಿರಬೇಕು. ಈಗ ನಾವು ಹಾಗೆ ಮಾಡಕೂಡದು. ಅಥವಾ, ಮಾಡಿದೆವು. ಪಾಪ! ಒಂದು ಕೆನ್ನೆ ಹಾಲು, ಒಂದು ಕೆನ್ನೆ ನೀರು ಆಗಿ, ಬೆರಲು ಕಡಿಯಲು ಸಹಾ ಬಾರದ ಹುಡುಗಿಯರನ್ನು ತಂದು ಇದುರಿಗೆ ನಿಲ್ಲಿಸಿದರೆ, ಮೆಚ್ಚುವುದು ಹೇಗೆ?

"ಒಂದು ಬೇವಿನಕಾಯಿ, ಒಂದು ಹಾಗಲಕಾಯಿ. ಅಲ್ಲವೆ?"

ರಂಗ:—(ನಗುತ್ತ) ಎಕ್ಸ್ಯಾಕ್ಟ್ಲೀ! ಉಂ ಹೌದು.

ಜಾಗ್ರತೆಯಾಗಿ ಮದುವೆಮಾಡಿದರೆ ಒಳ್ಳೆಯ ಸಂಸಾರಿಯಾಗುವನೆಂದು ನಾನು ಯೋಚಿಸಿದರೆ ಈ ಹುಡುಗ ನಿತ್ಯಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಯಾಗಬೇಕೆಂದಿರುವನಲ್ಲಾ! ಎಂದು ನಾನು ಬಹು ವ್ಯಾಕುಲಚಿತ್ತನಾದೆನು. ಸ್ವಲ್ಪಹೊತ್ತು ಮಾತನಾಡುತ್ತಿದ್ದು ರಂಗನನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿಕೊಟ್ಟು, "ಈ ಹುಡುಗನಿಗೆ ಮದುವೆಮಾಡಿಸಲೇಬೇಕು," ಎಂದು ಶಪಥ ಮಾಡಿಕೊಂಡೆನು.

ನಮ್ಮ ರಾಮರಾಯರ ಮನೆಗೆ ಅವರ ಅಕ್ಕನ ಮಗಳು ಬಂದಿದ್ದಳು. ಹುಡುಗಿಗೆ ಹನ್ನೊಂದು ವರ್ಷ. ಚೆಲುವ ಹುಡುಗಿ. ದೊಡ್ಡ ಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿದ್ದವಳಾದುದರಿಂದ, ಸ್ವಲ್ಪ ವೀಣೆ ಹಾರಮೋನಿಯಂ ಬಾರಿಸಲು ಬರುತ್ತಿದ್ದಿತು. ಸ್ವರವೋ, ಅತಿ ಮಧುರ! ತಾಯಿತಂದೆಗಳಿಬ್ಬರೂ ಸತ್ತುಹೋಗಿದ್ದುದರಿಂದ, ಮಾವನು ತನ್ನ ಮನೆಗೆ ಕರೆತಂದಿದ್ದನು. ಅವಳಿಗೆ ತಕ್ಕ ವರ ರಂಗ. ರಂಗನಿಗೆ ತಕ್ಕ ವಧು ಅವಳು.

ನಾನು ರಾಮರಾಯರ ಮನೆಗೆ ಬರುತ್ತ ಹೋಗುತ್ತ ಇದ್ದುದರಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ಕಂಡರೆ, ಆ ಹುಡುಗಿಗೆ ಸಲಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು. ಆ ಹುಡುಗಿಯ ಹೆಸರನ್ನು ಹೇಳುವುದನ್ನೇ ಮರೆತೆ. ಅದರ ಹೆಸರು—ರತ್ನ! ನಾನು ಮಾರನೆಯ ದಿನ ಪ್ರಾತಃಕಾಲ ರಾಮರಾಯರ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ ಅವರ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಕಂಡು, "ಮಜ್ಜಿಗೆ ಕಳುಹಿಸುವೆನು. ರತ್ನಮ್ಮನನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿಕೊಡಿರಿ," ಎಂದು ಹೇಳಿಬಂದೆ.

ರತ್ನಮ್ಮ ಬಂದಳು. ಶುಕ್ರವಾರವಾದುದರಿಂದ ಒಳ್ಳೆಯ ಸೀರೆ

ಉಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದಳು. ಅವಳನ್ನು ನನ್ನ ಕೊಠಡಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿ, "ಅಮ್ಮಾ! ಒಂದು ಸೊಗಸಾದ ಹಾಡನ್ನು ಹೇಳಮ್ಮ!" ಎಂದು ಬೇಡಿಕೊಂಡೆನು. ಆಗ ರಂಗನನ್ನು ಕರೆಯಕಳುಹಿಸಿದೆನು. ರತ್ನಮ್ಮ ಸುಮಧುರಸ್ವರದಿಂದ "ಕೃಷ್ಣಾಮೂರ್ತೀ ಕಣ್ಣಾಮುಂದೆ" ಎಂಬ ಹಾಡನ್ನು ಹಾಡುತ್ತಿದ್ದಾಗ ರಂಗ ಬಂದ. ಬಾಗಿಲವರೆಗೆ ಬಂದವನು, ಹೊಸ್ತಿಲ ಹತ್ತಿರ ಬಂದರೆ ಎಲ್ಲಿ ಹಾಡುವುದು ನಿಂತುಹೋಗುವುದೋ ಎಂಬ ಭಯ, ಹಾಡುವವರನ್ನು ನೋಡಬೇಕೆಂಬ ಕುತೂಹಲ, ಮೆಲ್ಲಗೆ ಬಾಗಿಲಿನಿಂದ ಇಣಿಕಿನೋಡಿದ. ಬೆಳಕು ಮರೆಯಾದುದರಿಂದ ರತ್ನಮ್ಮ ಬಾಗಿಲಕಡೆ ದಿಟ್ಟಿಸಿದಳು. ಅಪರಿಚಿತರು ಬಂದುದನ್ನು ಕಂಡು ಹಾಡುವುದನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿಬಿಟ್ಟಳು.

ಕಸೀಮಾವಿನ ಹಣ್ಣನ್ನು ತಿನ್ನುವಾಗ 'ದುಡ್ಡು ಕೊಟ್ಟ ಹಣ್ಣಿನ ಯಾವ ಭಾಗವಾದರೂ ವ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ಹೋಗುವುದಲ್ಲಾ!' ಎಂದು ಅದರ ತೊಗಟೆಯನ್ನು ಮೊದಲು ತಿಂದು ಆಮೇಲೆ ತಿರುಳಿನಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ರುಚಿ ನೋಡಿ, ಉಳಿದುದನ್ನು ತಿನ್ನಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದಾಗ ಅದು ಕಯ್ಜಾರಿ ಮರಳಿನಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದುಹೋದರೆ, ನಿಮಗೆ ಯಾವ ವಿಧವಾದ ಖೇದವುಂಟಾಗುವುದೋ, ಅದೇ ವಿಧವಾದ ಖೇದ ರಂಗನ ಮುಖದಲ್ಲಿ ತೋರಿಬಂದಿತು. ಅವನು "ಏನೋ ಬರಹೇಳಿದಿರಂತಲ್ಲ" ಎಂದು ಒಳಗೆ ಬಂದು ಒಂದು ಕುರ್ಚಿಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತುಕೊಂಡನು.

ರತ್ನಮ್ಮ ತಲೆ ಬಗ್ಗಿಸಿಕೊಂಡು ದೂರದಲ್ಲಿ ನಿಂತುಕೊಂಡಳು. ರಂಗ ಪುನಃಪುನಃ ಅವಳ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಿದ. ಒಮ್ಮೆ ಅವಳನ್ನು ಹಾಗೆ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಾಗ ನನ್ನ ದೃಷ್ಟಿ ಅವನ ದೃಷ್ಟಿಯೊಡನೆ ಸೇರಿತು. ಆಗ ಅವನಿಗೆ ಬಹಳ ಅವಮಾನವಾಗಿರಬಹುದು. ಬಹಳ ಹೊತ್ತು ಯಾರೂ ಮಾತನಾಡಲಿಲ್ಲ. ಅನಂತರ ರಂಗನೇ ಮೊದಲು "ನಾನು ಬಂದುದರಿಂದ ಹಾಡು ನಿಂತುಹೋಯಿತು. ನಾನು ಹೊರಡುತ್ತೇನೆ," ಎಂದನು. ಬಾಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದುದೆಷ್ಟೋ ಅಷ್ಟೆ! ಹೋಗುವೆನೆಂದ ದೊಡ್ಡಮನುಷ್ಯ ಕುರ್ಚಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಏಳಲೇ ಇಲ್ಲ. ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿ ತ್ರಿಕರಣ ಶುದ್ಧಿಯೆಲ್ಲಿಯದು.

ರತ್ನಮ್ಮ ನಾಚಿಕೊಂಡು ಮನೆಯೊಳಕ್ಕೆ ಓಡಿದಳು.

ಸ್ವಲ್ಪಹೊತ್ತು ಮೂಕನಂತೆ ಕುಳಿತಿದ್ದು ರಂಗ "ಆ ಹುಡುಗಿ ಯಾರು ಸ್ವಾಮಿ?" ಎಂದು ಕೇಳಿದ.

ಗುಡಿಯೊಳಗೆ ಅವಿತುಕೊಂಡಿದ್ದ ಹೋತವನ್ನು ಸಿಂಹ ಹೊರಗಿನಿಂದ "ಯಾರು ಅದು ಒಳಗೆ" ಎಂದು ಕೇಳಿದುದಕ್ಕೆ, ಮೇಕೆ "ಯಾರಾದ ರೇನು? ನಾನೊಂದು ಬಡಜಂತು. ಒಂಭತ್ತು ಗಂಡು ಸಿಂಹಗಳನ್ನು ತಿಂದು ಇದೇನೆ. ಇನ್ನೊಂದನ್ನು ತಿನ್ನಬೇಕೆಂಬ ಮತವಿದೆ. ನೀನು ಗಂಡೋ? ಹೆಣ್ಣೋ?" ಎಂದು ಕೇಳಿತಂತೆ! ಅದಕ್ಕೆ ಸಿಂಹ ಹೆದರಿ ಓಡಿಹೋಯಿತಂತೆ! ಆ ಹೋತದಂತೆ ನಾನು, "ಯಾರಾದರೇನು ನನಗೂ ನಿನಗೂ? ನನಗೆ ಮದುವೆಯಾಗಿದೆ; ನೀನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳು ವುದಿಲ್ಲ!" ಎಂದೆ.

ಅದಕ್ಕೆ ರಂಗ "ಆ ಹುಡುಗಿಗೆ ಇನ್ನೂ ಮದುವೆಯಿಲ್ಲವೆ?" ಎಂದು ಬಹಳ ಆಸೆಯಿಂದ ಕೇಳಿದನು. ಆಸೆಯಿದೆಯೆಂಬುದನ್ನು ತೋರ್ಪಡಿಸಲಿಲ್ಲ! ಆದರೆ ಅದು ನನಗೆ ತಿಳಿಯಿತು.

"ಆಗಿ ಒಂದು ವರ್ಷವಾಯಿತು."

ರಂಗನ ಮುಖ ಬೆಂಕಿಯಲ್ಲಿ ಬೆಂದ ಬದನೆಯಕಾಯಿ ಹಾಗೆ ಕಂದಿ ಹೋಯಿತು.

ಸ್ವಲ್ಪಹೊತ್ತಿನ ಮೇಲೆ ರಂಗ "ನನಗೆ ಕೆಲಸವಿದೆ. ಮನೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತೇನೆ," ಎಂದು ಹೊರಟುಹೋದ.

ನಾನು ಮಾರನೆಯ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ನಮ್ಮ ಶಾಸ್ತ್ರಿಯ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ "ಜೋಸ್ಯ ಕೇಳುವುದಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದುದನ್ನೆಲ್ಲ ಸರಿಯಾಗಿ ಇಡು. ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಬರುವೆನು," ಎಂದು ಇನ್ನೂ ಹೇಳಬೇಕಾದುದನ್ನೆಲ್ಲ ಹೇಳಿಕೊಟ್ಟು ಮನೆಗೆ ಬಂದೆನು.

"ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ರಂಗನನ್ನು ಕಂಡಾಗ ಅವನು ಇನ್ನೂ ಹಾಗೆಯೇ ಇದ್ದನು. ನಾನೇ ಮೊದಲು "ಏನಪ್ಪಾ! ಬಹಳ ಆಲೋಚನೆ ಮಾಡು ತ್ತಿದೀಯೆ?" ಎಂದು ಕೇಳಿದೆ.

"ಆಲೋಚನೆಯೇನು? ಒಂದೂ ಇಲ್ಲ."

"ತಲೆನೋವೆ? ಬಾ! ವೈದ್ಯರ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗೋಣ."

"ತಲೆನೋವಿಲ್ಲ. ನಾನು ಇರುವುದೇ ಹೀಗೆ."

"ನನಗೆ ಹುಡುಗಿಯನ್ನು ಗೊತ್ತುಮಾಡುವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ, ಎಲ್ಲವೂ ನಿಷ್ಕರ್ಷೆಯಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಮೊದಲು, ನಾನು ಹೀಗೆಯೇ ಇದ್ದೆ. ನಿನಗೆ ಆ ಕಾರಣವೇನೂ ಇರಲಾರದಷ್ಟೆ?"

ರಂಗ ನನ್ನನ್ನೇ ದೃಷ್ಟಿಸಿ ನೋಡಿದ.

"ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗೋಣ ಬಾ. ಗುರುಬಲ ಶನಿಬಲ ಸರಿಯಾಗಿದೆಯೋ ಇಲ್ಲವೋ ವಿಚಾರಿಸೋಣ."

ರಂಗ ಯಾವ ಆಲೋಚನೆಯನ್ನೂ ಮಾಡದೆ, ಸುಮ್ಮನೆ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಎದ್ದನು. ಶಾಸ್ತ್ರಿಯ ಬಳಿಗೆ ಹೋದೆವು. ಅವನು "ಏನಯ್ಯಾ? ಶ್ಯಾಮ, ನಿನ್ನನ್ನು ನೋಡಿ ಬಹಳ ದಿನ ಆಯಿತು!" ಎಂದನು.

ಶ್ಯಾಮ ಈ ಕತೆಯನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಿರುವ ತಮ್ಮ ಸೇವಕ.

ನನಗೆ ಕೋಪಬಂದಿತು. ನಾನು "ಇದೇನಯ್ಯಾ, ಈ ಹೊತ್ತು ...." ಎಂದು ಹೇಳುವಷ್ಟರಲ್ಲಿಯೇ ಶಾಸ್ತ್ರಿ, "ಬಿಡುವಾಯಿತು, ಇದುವರೆಗೆ ಏನಾದರೂ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿದ್ದೆಯೇನೋ?" ಎಂದು ಹೇಳಿ ಪೂರ್ತಿಮಾಡಿದನು. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ನಾನು ಹುಚ್ಚನ ಹಾಗೆ "ಈ ಹೊತ್ತು ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಬಂದಿದ್ದೆನಲ್ಲಾ?" ಎಂದು ಹೇಳಿ, ಬಿಸಲಿನಲ್ಲಿಟ್ಟ ಹರಳಿನ ಕಾಯಂತೆ ನಮ್ಮ ತಂತ್ರವೆಲ್ಲಾ ಸಿಡಿದುಹೋಗುವಹಾಗೆ ಮಾಡುತಿದ್ದೆ. ಆಮೇಲೆ ಬಹಳ ಜಾಗರೂಕನಾಗಿದ್ದೆ.

"ನಮ್ಮ ಕರಣೀಕರ ಮಕ್ಕಳು ಯಾವಾಗ ಬಂದರು? ಏನಾಗ ಬೇಕು? ಅವರು ನಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಬರುವುದೇ ಅಪರೂಪ!" ಇತ್ಯಾದಿ ಮರ್ಯಾದೆಗಳೆಲ್ಲ ನಡೆದುವು.

"ನಿನ್ನ ಗಂಟನ್ನು ಬಿಚ್ಚಯ್ಯ; ನಮ್ಮ ರಂಗಪ್ಪನಿಗೇನೋ ಬಹಳ ಆಲೋಚನೆ ಬಂದಿದೆ. ಅದರ ಕಾರಣವೇನು ಹೇಳಬಲ್ಲೆಯ? ನಿಮ್ಮ ಜ್ಯೋತಿಷಶಾಸ್ತ್ರದ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸೋಣ!" ಎಂದು ನಾನು ಬಹಳ ದರ್ಪದಿಂದ ಹೇಳಲು, ಶಾಸ್ತ್ರಿ ಎರಡು ಕಾಗದ, ಕೆಲವು ಕವಡೆ, ಒಂದು ಓಲೆಪುಸ್ತಕ, ಇದನ್ನೆಲ್ಲ ತೆಗೆದು, "ಅನಾದಿಯಾದ ಶಾಸ್ತ್ರವಯ್ಯಾ ಇದು,

ಇದಕ್ಕೆ ಒಂದು ಕಥೆಯೂ ಇದೆ,'' ಎಂದು ಒಂದು ಕಥೆಯನ್ನು ಹೇಳಿದ. ಆ ಕಥೆಯನ್ನು ನಾನು ಈಗ ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳುವುದಿಲ್ಲ. ಕಥೆಯಲ್ಲಿ ಉಪಕಥೆ ಯನ್ನು ಸೇರಿಸಲು ಇದೇನು ಹರಿಕಥೆಯೆ? ಅಲ್ಲದೆ ನಿಮಗೂ ಬೇಸರವಾಗ ಬಹುದು. ಇನ್ನು ಯಾವಾಗಲಾದರೂ ವಿರಾಮ ದೊರೆತರೆ ಹೇಳುವೆನು.

ಶಾಸ್ತ್ರಿ ತುಟಿಗಳನ್ನು ಪಿಟಿಪಿಟಿ ಆಡಿಸುತ್ತ ಬೆರಳುಗಳನ್ನು ಎಣಿಸು ತ್ತಿದ್ದು ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಾದ ಮೇಲೆ "ನಿಮ್ಮ ನಕ್ಷತ್ರ ಯಾವುದು" ಎಂದು ಕೇಳಿದನು. ರಂಗನು ತಿಳಿಯದೆಂದನು. ಶಾಸ್ತ್ರಿ ಚಿಂತೆಯಿಲ್ಲ ಎಂದು ತಲೆಯಲ್ಲಾಡಿಸಿ, ಲೆಕ್ಕಮಾಡಿ, ಕೊನೆಗೆ "ಕನ್ಯಾ ವಿಷಯವಾದ ಆಲೋಚನೆ,'' ಎಂದು ಬಹು ಗಾಂಭೀರ್ಯದಿಂದ ಹೇಳಿದನು, ಅವನ ಆಟಗಳನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದ ನನಗೆ ತಡೆಯಲಾರದ ನಗು. ಆದರೂ ನಗದೆ ಇದ್ದ ನಾನು ಈ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿದಕೂಡಲೆ ಫಕ್ಕನೆ ನಕ್ಕು "ಏನಯ್ಯ ರಂಗ? ನಾನು ಹೇಳಿದ ಹಾಗೆಯೇ ಆಯಿತಲ್ಲ?''

"ಕನ್ಯೆ ಯಾರು?'' ಕೇಳಿದವನು ನಾನು; ತಮ್ಮ ದಾಸ.

ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಆಲೋಚನೆಮಾಡಿ "ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕುವ ಪದಾರ್ಥದ ಹೆಸರಿನ ಹುಡುಗಿಯಾಗಿರಬೇಕು.''

"ಕಮಲ ಎಂತಲೆ?''

"ಇರಬಹುದು.''

"ಪಾಚಿ ಇರಬಹುದು.''

"ಕಮಲವನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ, ಪಾಚಿಯೇನೆ? ಮುತ್ತು ರತ್ನ....''

"ರತ್ನವೆ? ರಾಮರಾಯರ ಮನೆಗೆ ಬಂದಿರುವ ಹುಡುಗಿಯ ಹೆಸರು ರತ್ನ. ಹೋಗಲಿ; ಕನ್ಯಾಲಾಭವಾಗಬಹುದೋ?''

ಪುನಃ ಸ್ವಲ್ಪ ಆಲೋಚಿಸಿ: "ಆಗುವುದು.''

ರಂಗನ ಮುಖ ಆಶ್ಚರ್ಯದಿಂದ ತುಂಬಿತ್ತು. ಅದರಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಸಂತೋಷವೂ ಇತ್ತು. ನಾನು ಅವನ್ನು ನೋಡಿ "ಆ ಹುಡುಗಿಗೆ ಮದುವೆಯಾಗಿದೆಯಲ್ಲ?'' ಎಂದೆನು. ನನ್ನ ಮಾತು ಮುಗಿಯಲೇ ಇಲ್ಲ. ಹಾಗೆ ಒಂದುಸಾರಿ ತಿರುಗಿ ನೋಡಿದೆನು. ರಂಗನ ಮುಖ ಅಷ್ಟರಲ್ಲೆ ಪುಂಕಾಗಿ ಹೋಗಿತ್ತು.

"ಅದನ್ನೆಲ್ಲಾ ಕಾಣೆ. ಇನ್ನಾರಾದರೂ ಇರಬಹುದು. ಶಾಸ್ತ್ರ ಹೇಳಿದುದನ್ನು ನಾನು ಹೇಳಿದೆ."

ಅಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಟೆವು. ಬರುತ್ತ ರಾಮರಾಯರ ಮನೆಯ ಬಾಗಿಲಿನಲ್ಲಿ ರತ್ನ ನಿಂತಿದ್ದುದನ್ನು ನೋಡಿ ನಾನು ಮಾತ್ರ ಒಳಗೆ ಹೋಗಿ ಪುನಃ ಹೊರಗೆ ಬಂದೆನು. ಬಂದಕೂಡಲೆ, ರಂಗನನ್ನು ಕುರಿತು "ಏನು ಆಶ್ಚರ್ಯವಪ್ಪ? ಈ ಹುಡುಗಿಗೆ ಮದುವೆಯಾಗಿಲ್ಲವಂತೆ. ನನಗೆ ಯಾರೊ ಆ ದಿನ ಆಗಿದೆಯೆಂದು ಹೇಳಿದರು. ಈಗ ಶಾಸ್ತ್ರ ಹೇಳಿದುದೆಲ್ಲ ನಿಜವಾಗಿಯೇ ಪರಿಣಮಿಸಿತು. ರಂಗಪ್ಪ, ನೀನೇನೋ ಆ ಹುಡುಗಿಗೋಸ್ಕರ ಆಲೋಚನೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೆಯೆಂಬುದನ್ನು ನಾನು ನಂಬಲಾರೆ. ಏನಯ್ಯಾ, ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರಾಣೆ ಹೇಳು; ನನ್ನ ಹತ್ತಿರ ಮರೆಮಾಚಬೇಡ. ಅವರು ಹೇಳಿದ್ದೆಲ್ಲ ನಿಜವೊ, ಅಲ್ಲವೊ?"

ಇನ್ನಾರಾದರೂ ಆಗಿದ್ದರೆ, ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರೊ ಇಲ್ಲವೊ ನಾನರಿಯೆ! ರಂಗ "ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ನಮಗೆ ತಿಳಿದಿರುವುದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ನಿಜವಿದೆ. ಅವರು ಹೇಳಿದ್ದೆಲ್ಲ ನಿಜ!" ಎಂದು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡನು.

ಆ ದಿನ ಸಾಯಂಕಾಲ ಶಾಸ್ತ್ರಿ ಬಾವಿಯಬಳಿ ಬಂದಿದ್ದನು. ನಾನೂ ಹೋಗಿದ್ದೆ. ಆಗ ಅಲ್ಲಿ ನಾನು "ಏನು ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳೇ! ನಾನು ಹೇಳಿಕೊಟ್ಟುದನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪವಾದರೂ ಅನುಮಾನ ಹುಟ್ಟದಂತೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಹೇಳಿದಿರಿ. ಅಬ್ಬಾ ಏನು ಶಾಸ್ತ್ರವಯ್ಯ ನಿನ್ನದು!" ಎಂದು ಹೇಳಿದೆ. ಶಾಸ್ತ್ರಿ "ಏನನ್ನು ನೀನು ಹೇಳಿದ್ದು? ಶಾಸ್ತ್ರಾಧಾರದಿಂದ ಕಂಡುಹಿಡಿಯಬಹುದಾಗಿದ್ದುದನ್ನೇ ನೀನು ಹೇಳಿದಿ. ನೀನು ಹೇಳದಿದ್ದರೂ ನಾನೇ ಕಂಡುಹಿಡಿದು ಹೇಳುತಿದ್ದೆ. ನೀನೆಲ್ಲೊ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೇಳಿದಿ; ನಾನೆಷ್ಟು ಹೇಳಿದೆ ನೋಡು?" ಎಂದು ಉತ್ತರಕೊಟ್ಟನು. ಇದೇ ಅಲ್ಲವೆ ಯೋಗ್ಯರ ನಡತೆ?

* * * *

ಮೊನ್ನೆಯ ದಿನ ರಂಗಪ್ಪ ನನ್ನನ್ನು ಔತನದ ಊಟಕ್ಕೆ ಕರೆಯಲು ಬಂದಿದ್ದ. ನಾನು "ಈ ದಿನ ಏನಯ್ಯ?" ಎಂದು ಕೇಳಿದೆ.

"ಶ್ಯಾಮ ಹುಟ್ಟಿದ ಹಬ್ಬ; ಅವನಿಗೆ ಮೂರು ವರ್ಷ ತುಂಬಿತು."

"ಶ್ಯಾಮ ಎನ್ನುವ ಹೆಸರು ಚೆನ್ನಾಗಿಲ್ಲ. ನಾನು ಕರಿಯಗಾಣದ ತುಂಡಿನಂತೆ ಇದೇನೆ. ನನ್ನ ಹೆಸರನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಆ ಚಿನ್ನದ ಕೊಳಗದಂತಿರುವ ಮಗುವಿಗೆ ಇಟ್ಟು ಏನುಮಾಡಿದಿರಿ? ನೀನೂ ಸರಿಯೆ; ನಿನ್ನ ರತ್ನಳೂ ಸರಿಯೆ. ಶುದ್ಧ ಹುಡುಗು ಸಹವಾಸ! ಸರಿ, ಸರಿ, ಇಂಗ್ಲೀಷು ಪದ್ಧತಿಗಳೇ ಹೀಗೆ!* ನಿನ್ನ ಹೆಂಡತಿ ಎಂಟು ತಿಂಗಳು ಗರ್ಭಿಣಿಯಾಗಿದ್ದರೆ, ನಿಮ್ಮಮ್ಮನ ಜೊತೆಗೆ ಅಡಿಗೆ ಮಾಡುವರಾರು?"

"ಅಕ್ಕನೂ ಅಮ್ಮನ ಕೂಡ ಬಂದಿದಾಳೆ."

ಊಟಕ್ಕೆ ಹೋಗಿದ್ದೆನು. ಹೋದಾಗ ಶ್ಯಾಮ ಇದುರಿಗೆ ಬಂದು ನನ್ನ ಕಾಲುಗಳನ್ನು ಅಪ್ಪಿಕೊಂಡ. ನಾನು ಅವನ ಗಲ್ಲದ ಮೇಲೆ ಒಂದು ಮುತ್ತನ್ನು ಕೊಟ್ಟು, ಕೋಮಲಾಂಗುಳಿಗೆ ಒಂದುಂಗುರವನ್ನಿಟ್ಟೆನು.

* * * *

ಸ್ವಾಮಿ! ತಮ್ಮ ದಾಸನಿಗೆ ಇನ್ನು ಅಪ್ಪಣೆಕೊಡುವಿರಾ? ನಾನೇನೋ ನಿಮ್ಮ ಸೇವೆಗೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಸಿದ್ಧನಾಗಿಯೇ ಇರುವೆನು. ಬೇಸರವಿಲ್ಲವಷ್ಟೆ?

---

* ಇಂಗ್ಲೀಷರಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳಾದರೆ, ಇಷ್ಟರಾದವರನ್ನು ಕರೆದು ಅವರಲ್ಲೊಬ್ಬರ ಹೆಸರನ್ನು ಮಗುವಿಗೆ ಇಡುವ ಪದ್ಧತಿಯುಂಟು.

ರಂಗಪ್ಪನ ದೀಪಾವಳಿ

ಅಮ್ಮಯ್ಯ ರಂಗಪ್ಪನ ತಂಗಿ. ಅವಳಿಗೆ ಏಳೆಂಟು ವರ್ಷ ಇರಬಹುದು. ಹುಡುಗಿಗೆ ಎಂಟು ವರ್ಷವಾದರೂ ಬಹು ಬುದ್ಧಿ. ಅವಳಿಗೆ ಮದುವೆಯಾದಕಾಲಕ್ಕೆ ಗಂಡನಿಗೆ ಬಹುಕೆಲಸ ಕೊಡುತ್ತಾಳೆ; ನನಗೆ ಗೊತ್ತು. ಅವನು ಮಾತಾಡಿಸಿದರೆ ಇವಳು ಮಾತಾಡದೇ ಇರುವುದು, ಅವನು ಇದ್ದೆಡೆ ಇವಳು ಇಲ್ಲದೇ ಇರುವುದು, ಅಥವಾ ಮಾತಾಡಿದರೂ ಕೊಂಕು ಕೊಂಕಾಗಿ ಮಾತಾಡುವುದು; ಅಂತು ಅವನಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ತೊಂದರೆಯೇ ಸರಿ. ದೇವರ ಸತ್ಯವಾಗಿಯೂ ನಾನು ಚಿಕ್ಕವನಲ್ಲದೇ ಇರುವುದು ನನಗೆ ಸಂತೋಷ. ಚಿಕ್ಕವನಾಗಿದ್ದಿದ್ದರೆ, ಅವಳನ್ನು ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಘಟನೆ ಎಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುತ್ತಿತ್ತೋ ಬಲ್ಲವರು ಯಾರು?

ರಂಗಪ್ಪನ ದೀಪಾವಳಿಯ ವಿಷಯ ಬರೆಯುವುದಕ್ಕೆ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿ ನಾನು ಅಮ್ಮಯ್ಯನನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇನೆಂದರೆ, ರಂಗಪ್ಪನ ದೀಪಾವಳಿಯ ವಿಷಯ ನನಗೆ ಹೇಳಿದವಳು ಅಮ್ಮಯ್ಯನೇ. ಇವರೆಲ್ಲರೂ ಆಗ ಹೋಗಿದ್ದರು. ನಡೆದ ಸಮಾಚಾರವನ್ನೆಲ್ಲಾ ನಾನು ತಿಳಿಯುವುದು ಹೇಗೆ? ರಂಗಪ್ಪನಂತೂ ಹೇಳುವಹಾಗಿಲ್ಲ; ಅವನು ಮಾಡಿದ್ದು ಅಷ್ಟೇನೂ ಹೆಮ್ಮೆಕೊಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದ ವಿಷಯವಲ್ಲ. ರತ್ನಮ್ಮ ಹೇಳುವುದಿಲ್ಲ; ಗಂಡನ ತಂಟೆಯನ್ನೂ, ತನ್ನ ಮೊದ್ದುತನವನ್ನೂ, ಇನ್ನೂ ಚಿಕ್ಕ ಹುಡುಗಿ ಈಗಲೇ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಹೇಳಿಯಾಳೇ? ರಂಗನ ತಾಯಿ ಬಿಡುವಾಗಿ ಕುಳಿತು ನನ್ನ ಸಂಗಡ ಈ ಮಾತು ಆಡುವವರಲ್ಲ. ನಡೆದ ಸಮಾಚಾರ ಹ್ಯಾಗೂ ಅಮ್ಮಯ್ಯನಿಂದ ತಿಳಿಯಬೇಕಾದದ್ದು; ಅವಳಿಂದಲೇ ತಿಳಿದದ್ದು. ಅದರಿಂದಲೇ, ಅವಳನ್ನು ಕುರಿತು ಮೊದಲು ಮಾಡಿದೆನು.

ಇಂತಹ ಸಮಾಚಾರಗಳಲ್ಲಿ, ನೋಡಿ, ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಬಹುಬುದ್ಧಿ. ನೋಡಿದ್ದನ್ನು ಅವರು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಜ್ಞಾಪಕವಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಇದನ್ನು ಓದುವ ನಿಮಗೆ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ; ಕೇಳಿ. ನೀವು ನಿಮ್ಮ ಪತ್ನೀರತ್ನಗಳನ್ನು

ಉತ್ಸಾಹದಿಂದಲೋ ಅನುತ್ಸಾಹದಿಂದಲೋ ಮುತ್ತಿಡುವಾಗ ಹತ್ತಿರ ಯಾರಾದರೂ ಮಕ್ಕಳಿದ್ದರೆ 'ಇವರಿದ್ದರೇನು' ಎಂತಮಾತ್ರ ಅಲಕ್ಷ್ಯ ಮಾಡಬೇಡಿ. ಅವರು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಅವರ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ನಂಬಿಕೆ. ಏನೂ ತಿಳಿಯದ ಕೂಸಲ್ಲವೆ? ಅಂತೂ ನಿಮಗೆ ಮಾನವುಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ. ಚಿಕ್ಕವಯಸ್ಸಿನ ಪಾಠಕರಿಗೇ ಈ ಮಾತು ಆದಮೇಲೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೆಚ್ಚು ವಯಸ್ಸಾದ ನನ್ನಂಥವರ ವಿಷಯ ಹೇಳ ಬೇಕಾದುದಿಲ್ಲ. ವಯಸ್ಸಾದವರು ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದ್ದನ್ನು ಕೇಳಿದರೆ ಎಲ್ಲರೂ ಅತ್ಯಾಶ್ಚರ್ಯದಿಂದ, ಇದೇನು ಇಷ್ಟು ವಯಸ್ಸಾದ ಮೇಲೂ ಈ ಅವಿವೇಕವೇ? ಎಂದು ಹೇಳುವರು. ಬಹಳ ನಗೆಗೇಡಿಗೆ ಗುರಿ ಯಾಗುವಿರಿ. ಜೋಕೆ! ಹೇಳಿದೇನೆ.

ಅಮ್ಮಯ್ಯ ಒಂದು ಸಲ ನನಗೆ ಹೀಗೆ ಕೆಲಸಕೊಟ್ಟಳು. ನಾನು ಅಮ್ಮಯ್ಯನನ್ನು ಆಗಾಗ ನಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುತಿದ್ದೆ. ನಮ್ಮ ಮೊಮ್ಮಕ್ಕಳು ಊರಿನಲ್ಲಿರುವಾಗ ನಮಗೆ ಹೊತ್ತುಹೋಗುವು ದಕ್ಕೇನೂ ಕಷ್ಟವಿಲ್ಲ. ಇಲ್ಲದೆಯಿದ್ದರೆ ಬೇಜಾರಾಗುವುದು. ಯಾರವಾ ದರೂ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಕುಳಿತರೆ, ತಮಾಷೆಯಾಗಿ ಸ್ವಲ್ಪಕಾಲ ಕಳೆದ ಹಾಗಾಗುವುದು. ನಮ್ಮ ಹುಡುಗರೇ ಮನೆಯಲ್ಲಿದಾ ರೆಂದು ಭಾವಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ನಮ್ಮಾಕೆಗೆ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಕಂಡರೆ ವಿಶೇಷ ಪ್ರೀತಿ. ಯಾರಾದರೂ ಮಕ್ಕಳು ಕಾಲಿಗೆ ತೊಡಕಿಕೊಂಡು 'ಅಮ್ಮಾ!' ಎಂದು ಪೋರುಮಾಡುವಾಗ ಮಾಡುವಷ್ಟು ಕೆಲಸ ಅವರು ಒಬ್ಬರೇ ಇದ್ದಾಗ ಮಾಡಲಾರರು. ಬಹಳ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಸಾಕಿದವರು. ಹದಿನಾರು ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಮೊದಲನೆಯ ಕೂಸನ್ನು ಸಾಕಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿ ಇದುವರಿಗೂ ಮಕ್ಕಳನೋ ಮೊಮ್ಮಕ್ಕಳನ್ನೋ ಸಾಕಿ ಸಲಹಿ ಅಭ್ಯಾಸ. ಮಕ್ಕಳು ಯಾರಾದರೂ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ರಂಪುಮಾಡದೇ ಇದ್ದರೆ ಆಕೆಗೆ ಉಲ್ಲಾಸ ಕಡಿಮೆ.

ಒಂದು ದಿನ ಅಮ್ಮಯ್ಯನನ್ನು ನಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿದ್ದೆ. ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಮೂರು ಗಂಟೆ. ಚಾಪೆಯ ಮೇಲೆ ಉದ್ದಕ್ಕೂ ಚಾಚಿ ಬಿದ್ದಿದ್ದೆ. ನಮ್ಮ ಮನೆಯವರು ಅಲ್ಲಿ ಬಂದು ಕೂತುಕೊಂಡರು.

ತಲೆಕೂದಲನ್ನು ಸರಿಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಕುಳಿತರು. ನಾನು ತಮಾಷೆಗೆ "ನನ್ನ ತಲೆಯನ್ನೂ ಬಾಚಬಾರದೆ" ಎಂದು ಕೇಳಿದೆ. "ನಿಮ್ಮ ತಲೆ ಬಾಚಿ ಶೃಂಗಾರ ಮಾಡದೇಯಿದ್ದರೆ ಬಹಳ ನಿಂತುಹೋಯಿತು," ಎಂತ ಅವರು ಹೇಳಿದರು. "ನೀನು ನನಗೆ ಮೊದಲನೆಯ ಹೆಂಡತಿ. ನನಗೆ ವಯಸ್ಸಾದಹಾಗೆಲ್ಲಾ ನಿನಗೂ ವಯಸ್ಸಾಯಿತು. ನಿನಗೆ ನನ್ನನ್ನು ಕಂಡರೆ ಅಗತ್ಯವಿಲ್ಲ. ನಾನು ಎರಡನೆಯ ಮದುವೆಯನ್ನೋ ಮೂರನೆಯ ಮದುವೆಯನ್ನೋ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದರೆ, ಅವಳು ನನ್ನನ್ನು ಇಷ್ಟು ಅಸಡ್ಡೆ ಮಾಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ," ಎಂತ ನಾನು ಹೇಳಿದೆ. "ಅದಕ್ಕೇನು, ಇಂದು ತಲೆ ಬಾಚಿಕೊಳ್ಳೋಣ ಎನ್ನಿಸಿತು. ನಾಳೆ ಯಾರನ್ನಾದರೂ ಮದುವೆಮಾಡಿ ಕೊಳ್ಳೋಣ ಎಂತ ತೋರಬಹುದು," ಎಂತ ಅವರು ಹೇಳಿ ಸ್ವಲ್ಪ ನಕ್ಕರು. ನನಗೆ ಅವರನ್ನು ನೋಡಿ ಬಹಳ ಮುದ್ದಾಯಿತು. ನಮ್ಮ ತಾಯಿ ವಯಸ್ಸಾದಾಗ ಹೇಗಿದ್ದರೆಂದು ನನಗೆ ಜ್ಞಾಪಕವಿದೆ. ನಮ್ಮ ಮನೆಯಾಕೆಯಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ತಾಯಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಅದೇ ಗಾಂಭೀರ್ಯವಿದೆ. ಆ ಗಾಂಭೀರ್ಯದ ಜೊತೆಗೆ ಹದಿನಾರು ವರುಷದ ಹುಡುಗಿಯ ಚೆಲುವೂ ಇದೆ. ಅವರು ಆ ಮಾತನ್ನು ಹೇಳಿದಾಗ ನಾನು "ನಮ್ಮ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಆಗಾಗ ಕಾದಾಡುವ ಬೆಕ್ಕುಗಳ ಹೋರಾಟದ ಗದ್ದಲವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸುವುದೇ ನನಗೆ ಸಾಕಾಗಿದೆ. ನಿನ್ನ ಜೊತೆಗೆ ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಹೆಂಗಸನ್ನು ತಂದು ನೀವು ಹೋರಾಡುವುದನ್ನು ನೋಡಿ ನಾನು ಬದುಕಿದಹಾಗಾಯಿತು," ಎಂದು ಹೇಳಿದೆನು. ನಮ್ಮಾಕೆ ಅಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿದ್ದವರನ್ನು ನೋಡಿದೆ, ಬಹು ಚೆನ್ನಾಗಿದ್ದರು; ಹತ್ತಿರ ಹೋಗಿ ಒಂದು ಮುತ್ತುಕೊಟ್ಟೆ.

ಅಮ್ಮಯ್ಯ ಅಲ್ಲೇ ಕುಳಿತಿದ್ದಳು. ನಾನು ಅವರ ಹತ್ತಿರ ಹೋದ ದ್ದನ್ನು ನೋಡಿ ನಾನು ಅವರನ್ನು ಕಚ್ಚುವುದಕ್ಕೋ ಹೊಡೆಯುವುದಕ್ಕೋ ಹೋದೆನೆಂದು ತಿಳಿದು "ಏ, ಏ, ಪಾಟಿಯ ತಂಟೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತೀಯಾ?" ಎಂದು ನನ್ನನ್ನು ಅಟ್ಟುವುದಕ್ಕೆ ಕಯ್ಯೆತ್ತಿಬಂದಳು. ನಾನು ಕಚ್ಚಲೂ ಇಲ್ಲ ಹೊಡೆಯಲೂ ಇಲ್ಲ ಎಂಬುದನ್ನು ನೋಡಿ ಪ್ರಾಯಶಃ ತನ್ನ ಶೌರ್ಯದ ಪ್ರಭಾವದಿಂದಲೇ "ಪಾಟಿ" ಉಳಿದುಕೊಂಡಳು ಎಂದು ತಿಳಿದು ಸುಪ್ರೀತಳಾಗಿ ಅಲ್ಲೇ ಕುಳಿತಳು.

ಇದೆಲ್ಲಾ ಏನು ಎನ್ನುವಿರಾ? ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಸ್ವಲ್ಪ ತಡೆಯಿರಿ.

ದೀಪಾವಳಿ ಹಬ್ಬ ನಿಜವಾದ ಹಬ್ಬ. ನೀವು ಮದುವೆಯಾದವರಾಗಿದ್ದರೆ ನೀವೇ ಯೋಚನೆಮಾಡಿ ನೋಡಿ; ನಿಮ್ಮ ಅನುಭವದಲ್ಲಿ ದೀಪಾವಳಿ ಹಬ್ಬದಂತಹ ಹಬ್ಬ ಯಾವುದಾದರೂ ಇದೆಯೇ? ಎಂದು; ಇದೆ ಎಂದು ತೋರಿಸಿದರೆ, ನಾನು ಇಲ್ಲಿ ಬರೆದಿರುವುದನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸುತ್ತೇನೆ. ಅದರಂತಹ ಹಬ್ಬವೇ ಇಲ್ಲ; ಅದರಲ್ಲೂ ನೀವು ಮೊದಲನೆಯ ಸಲ ಮಾವನ ಮನೆಗೆ ಹೋದ ದೀಪಾವಳಿಯಂತಹ ಒಳ್ಳೆಯ ಹಬ್ಬ ಇನ್ನು ಯಾವುದೂ ಇಲ್ಲ. ಅನೇಕ ಕಾರಣಗಳಿಂದ ಅದು ಹಾಗೆ. ಅತ್ತೆಯ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಅಳಿಯತನ ಮಾಡುವುದು ಒಂದು ಕಾರಣ. ಹೆಂಡತಿಯೆದುರಿಗೆ ಬಹಳ ದೊಡ್ಡಮನುಷ್ಯನ ಹಾಗೆ ಇರುವುದು ಎರಡನೆಯ ಕಾರಣ. ಸ್ವಲ್ಪ ಸಾಹಸಿಯಾದರೆ, ಅವಳೊಂದಿಗೆ ಮಾತನಾಡುವುದೋ ಅಥವಾ ಎಲ್ಲಾದರೂ ಒಂದುಕಡೆ ಅಡ್ಡಹಾಕಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಮಾತನಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಪ್ರಯತ್ನಪಡುವುದೋ ಎಂಬ ಆಸೆಯೊಂದು. ಅಂತೂ ದೀಪಾವಳಿ ಹಬ್ಬ ನಮ್ಮ ಜೀವಮಾನದಲ್ಲಿ ಬಹು ಮುಖ್ಯವಾದ ಹಬ್ಬ.

ಈಗಿನವರ ಮಾತು ನಾನು ಹೇಳಲಾರೆ. ಬಹಳ ನಾಜೂಕಿನ ಕಾಲ: ಮದುವೆಗೆ ಮೊದಲೇ ಹುಡುಗ ಹುಡುಗಿಯರು ಮಾತನಾಡಿಕೊಂಡಿರುವುದುಂಟು. ಹಾಗೂ ಹುಡುಗ ಮಾತನಾಡದೆ ಸುಮ್ಮನೆ ಇದ್ದರೂ ಹುಡುಗಿಯೇ ಮಾತನಾಡಿಸುವಳು. ಅಲ್ಲದೆ ಯಾವ ಕಾರಣದಿಂದಲೋ, ಅಳಿಯತನದ ಜೋಕು ಈಗ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿ ಹೋಗಿದೆ. ಅಷ್ಟಲ್ಲದೆ ಇನ್ನೇನು? ಅಳಿಯ ಹೋಗಿ ಮಾವನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ವರ್ಷಾಂತರ ನಿಂತರೆ, ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಜೋರುಮಾಡುವುದೇನನ್ನ? ಎಲ್ಲಿ ಹೋದರೂ, ಅತ್ತೆಯನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ಹೆದರಿಸಬಹುದು, ಅಷ್ಟೆ. ನಮ್ಮ ಹುಡುಗರು ಅವರ ಹೆಂಡತಿಯರ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿದರೆ, ಇಂತಹ ಅವಿವೇಕಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಮದುವೆಯಲ್ಲಿ ಹುಡುಗಿಯರು "ಅತ್ತಗಾರಿಂಟಿಕೀ ಅಲ್ಲುಡೈ ವೊಸ್ತೇನು ಮುಚ್ಚಟಗ ಉಂಡೇದಿ ಮೂಡುನಾಳ್ಲು" ಎಂತ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. 'ಮೂಡು

ನಾಳ್ಲು' ಹೋಗಿ 'ಮೂಡು ವರುಷಂ' ಅತ್ತಗಾರರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ನಿಂತರೆ, ಮುಚ್ಚಟಿಯೋ ಗಿಚ್ಚಟಿಯೋ?

ರಂಗಪ್ಪನಂತೂ ದೀಪಾವಳಿಗೆ ಮೊದಲು ಹೆಂಡತಿಯ ಸಂಗಡ ಮಾತನಾಡಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವನು ಮದುವೆಯ ದಿನ ದೇವರಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ರತ್ನಳ ಕೈಯನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ದೇವರ ಮನೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಅವಳ ಸಂಗಡ ಮಾತನಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಪ್ರಯತ್ನಪಟ್ಟ ನೆಂದು ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಹಸೆಯಮೇಲೆ ಕುಳಿತಿರುವಾಗ ಮಾತಿಲ್ಲ; ಆಮೇಲೆ ತಿರುಗಿ ಜನರ ಗುಂಪಿಗೆ ಬಂದಾಗ ಮಾತಿಲ್ಲ; ಅಂತೂ ಯಾವಾಗ ಲಾದರೂ, ಪಾಪ, ಹುಡುಗಿ ಒಂಟಿಯಾಗಿ ಸಿಕ್ಕಿದಾಗ ಅಲ್ಲವೇ, ಅದರ ಪ್ರಾಣ ಹಿಂಡಬೇಕು? ದೇವರ ಮನೆಗೆ ಹೋಗುವಾಗ ರಂಗಪ್ಪನ ಬಾಯಿ ಅಲುಗುತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೆ ರತ್ನಮ್ಮನ ಬಾಯಿ ಮಾತ್ರ ಕಲ್ಲಿನಲ್ಲಿ ಕಡೆದ ಬೊಂಬೆಯ ಬಾಯಂತೆ ಇತ್ತು. ನಾನು ರಂಗಪ್ಪನನ್ನು ಆಮೇಲೆ "ಏನಯ್ಯ, ರಂಗಪ್ಪ! ನಿನ್ನ ಹೆಂಡತಿಗೆ ನೀನು ಹೇಳುತ್ತಾ ಇದ್ದದ್ದು?" ಎಂತ ಕೇಳಿದೆ.

"ಯಾವಾಗ?"

"ದೇವರ ಮನೆಗೆ ಹೋಗುವಾಗ ನೀನು ಏನೋ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದಹಾಗೆ ಕಂಡಿತು."

"ನಾವು ಏನನ್ನು ಹೇಳುವುದು? ಈ ಹುಡುಗಿಯರಿಗೆ? ನಿಮಗೆ ಮೊದಲೇ ಹೇಳಿದ್ದೇನಲ್ಲವೆ? ನಾವು ಏನಾದರೂ ಹೇಳಿದರೆ, ಅವರಿಗೆ ತಿಳಿಯುವ ಬಗೆ ಹೇಗೆ?"

"ಸರಿ, ಸರಿ, ರತ್ನ ಶಕುಂತಲೆಯಂತೆ ವಯಸ್ಸಾದ ಹುಡುಗಿಯಲ್ಲ."

"ಅಲ್ಲ" ಎಂದು ರಂಗಪ್ಪ ಹೇಳಿದ.

ಅವನು ಸುಮ್ಮನೆ ಇದ್ದನೆಂದು ನಾನು ನಂಬಲಿಲ್ಲ.

ದೀಪಾವಳಿಗೆ ಹೋಗುವಾಗ ರಂಗಪ್ಪನಿಗೆ ಬಹಳ ಉತ್ಸಾಹ. ಇವರೆಲ್ಲರೂ ರತ್ನಮ್ಮನ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪನ ಮನೆಗೆ ಹೋಗುವ ವೇಳೆಗೆ ರತ್ನ ಅವರ ಮನೆಯ ಸುತ್ತಲ ತೋಟದಲ್ಲಿ ನಿಂತಿದ್ದಳು. ಹುಡುಗಿಗೆ ಬಂಡಿಯ ಶಬ್ದವನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಲೇ ಎದೆ ದಡದಡನೆ ಬಡಿದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿತ್ತು. ಅಂದು

ತಾನು "ಕೃಷ್ಣಾಮೂರ್ತೀ ಕಣ್ಣಾಮುಂದೆ" ಎಂದು ಹಾಡುತ್ತಾ ಇದ್ದಾಗ ರಂಗಪ್ಪನನ್ನು ಒಂದು ತಡವೆ ನೋಡಿದ್ದಳು. ಮದುವೆಯಲ್ಲಿ ಹಸೆಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತಿದ್ದಾಗ ಒಂದೊಂದು ಸಲ ಯಾರೂ ಕಾಣದ ಹಾಗೆ ನೋಡಿದ್ದಳು. ಗಂಡನನ್ನು ನೆನೆದುಕೊಂಡಾಗ ಮದುವೆಯ ಜ್ಞಾಪಕವೆಲ್ಲಾ ಬಂದಿತು. ಎದುರುಬದುರಾಗಿ ಕುಳಿತು ಚಂಡಾಡಿದ್ದು, "ಅತ್ತೆಯ ಮಗಳೆ" ಎಂತ ಪುರೋಹಿತನು ಹೇಳಿದಾಗ, ತನ್ನ ಗಂಡ, ತಾಯ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ "ಕತ್ತೆಯ ಮಗಳೆ" ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದು, ಅದಕ್ಕೆ ತನಗೆ ಕೋಪ ಬಂದದ್ದು, ಅದಕ್ಕೆ ತಾನು ಸೊಟ್ಟ ಸೊಟ್ಟನಾದ ಮಾತಿನ ಹಾಡುಗಳನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದು, ಎಲ್ಲಾ ಜ್ಞಾಪಕ. ಅದೆಲ್ಲಾ ಎಷ್ಟು ಸಂತೋಷದ ಕಾಲ! ವಿವಾಹದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಗೃಹವೆಲ್ಲ ಪತಿಯ ಯೋಚನೆಯಿಂದ ತುಂಬಿತ್ತು. ಮದುವೆಯಾದವರೆಲ್ಲರಿಗೂ ಇದು ಅನುಭವದಲ್ಲಿರಬೇಕು. ಹುಡುಗಿ ಎಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಇರಬಹುದು; ಹುಡುಗನಿಗೆ ಮದುವೆಯ ಮನೆ ಹುಡುಗಿಯಿಂದ ತುಂಬಿದಂತೆ ಇರುತ್ತದೆ. ಹುಡುಗ ಎಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಇರಬಹುದು; ಹುಡುಗಿಗೂ ಹಾಗೆಯೇ! ರತ್ನಮ್ಮನಿಗೆ ಮದುವೆಯ ಮನೆಯೆಲ್ಲಾ ರಂಗಪ್ಪನಿಂದ ತುಂಬಿದಂತೆ ಭಾವನೆ! ಸ್ವಲ್ಪ ಕಸ್ತೂರಿಯನ್ನು ಒಂದು ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿಡಿ; ಮನೆಯಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ಗಮಗಮ ಎಂದಿರುತ್ತದೆ: ವಾಸನೆ ಬಲ್ಲವರಿಗೆ. ಪತಿಯ ಭಾವವು ಪತ್ನಿಗೆ ಹಾಗೆಯೇ.

ಯಾರು ಬಂದರೆಂದು ತಿಳಿದಿದ್ದರೂ ರತ್ನ ಏನೂ ತಿಳಿಯದವಳ ಹಾಗೆ ತೋಟದಿಂದ ಬೀದೀ ಬಾಗಿಲಿಗೆ ಬಂದಳು. ಬಂಡಿಯಿಂದ ಅತ್ತೆ ಮೊದಲು ಇಳಿದರು. ಆಮೇಲೆ ರಂಗಪ್ಪ, ಆಮೇಲೆ ಎಲ್ಲರೂ. ಯಾರು ಬಂದರೆಂದು ನೋಡುವುದಕ್ಕೆ ಬಂದ ಹುಡುಗಿ ಅತ್ತೆ ಇಳಿದಾಗಲೇ ಇಂಥವರು ಎಂದು ತಿಳಿದು ಮನೆಯೊಳಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕೋ ಇಲ್ಲವೋ? ರಂಗಪ್ಪ ಇಳಿಯುವ ತನಕ ಅಲ್ಲೇ ಇದ್ದು, ಆಮೇಲೆ ಒಳಗೆ ಹೋದಳು. ಅವಳು ತೋಟದಲ್ಲಿದ್ದಾಗಲೆ ರಂಗಪ್ಪ ಅವಳನ್ನು ನೋಡಿದನು. ಅಲ್ಲಿ ಒಂದು ದ್ರಾಕ್ಷಿಯ ಚಪ್ಪರ; ಬಳ್ಳಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಹಬ್ಬಿ ಬೇಕಾದ ಹಾಗೆ ಕೊಡಿ ಬಿಟ್ಟಿತ್ತು. ಚಪ್ಪರದಿಂದ ಕೆಳಕ್ಕೂ ಲತೆ ಲಾಲಿಲಾಲಿಯಾಗಿ ನೇತಾಡುತಿತು. ಗಾಳಿ ಬೀಸಿದ ಹಾಗೆ ಲತೆ ಮಂದವಾಗಿ ಅಲುಗುವುದು.

ಅಲ್ಲಿ ಲತೆಯ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಲತೆಯಾಗಿ ಮೃದುಶರೀರದಿಂದ ಕೊಡಿಗಳನ್ನು ಅಣಕಿಸುವ ಹಾಗಿರುವ ರತ್ನ. ಅಲ್ಲಿಂದ ಬಂದು ಬಾಗಿಲಲ್ಲಿ ನಿಂತಳಷ್ಟೆ! ಗಾಡಿಯಿಂದ ಇಳಿದಾಗ ರಂಗಪ್ಪ ಅಲ್ಲಿ ನಿಂತಿದ್ದವಳನ್ನ ನೋಡಿದನು; ಏನಾದರೂ ಮಾಡಿ ಈ ಸಲ ಅವಳ ಸಂಗಡ ಮಾತನಾಡಲೇಬೇಕೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಮಾಡಿಕೊಂಡನು.

* * * *

ಸಾಯಂಕಾಲ ಹಸೆಯಮೇಲೆ ಕೂರಿಸಿದಾಗ ರತ್ನಮ್ಮ ಕೊಂಚ ಕೂಡ ಹತ್ತಿರ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ. ಮಣೆಯ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಕೊಂಡಳು. ಅವಳ ಚಿಕ್ಕಮ್ಮ, ಅತ್ತೆ, ಇನ್ನೂ ಅಲ್ಲಿ ನೆರೆದಿದ್ದ ಹೆಂಗಸರು ಎಲ್ಲರೂ ಏನೇನೋ ಹೇಳಿದರು: ಅವಳು ಕೇಳಲಿಲ್ಲ. "ಅವಳಿಗೆ ನನ್ನ ಹತ್ತಿರ ಕೂಡುವುದಕ್ಕೆ ಇಷ್ಟವಿಲ್ಲವೇನೋ? ನಾನು ಎದ್ದು ಹೋಗು ತ್ತೇನೆ," ಎಂತ ರಂಗನು ಎದ್ದನು. ಆಗ ಅವಳು ಸ್ವಲ್ಪ ಹತ್ತಿರ ಸರಿದಳು. ಗಂಡ ಹೊರಟುಹೋಗದೆ ಇರಲಿ ಎಂದು ಸರಿದಳೋ, ಹೊರಟುಹೋದರೆ ಎಲ್ಲರೂ ತನ್ನನ್ನು ನಿಷ್ಠೂರಪಡಿಸುವರಲ್ಲಾ ಎಂದು ಸರಿದಳೋ, ನಾನು ಕಾಣೆ. ಪ್ರಾಯಶಃ ಅವನು ಹೊರಡದೆ ಅಲ್ಲೇ ಇರಲಿ, ಎಂಬ ಇಷ್ಟ ದಿಂದಲೇ ಸರಿದಿರಬಹುದು. ಹಾಗೂ ಹೀಗೂ ಎಣ್ಣೆಮಾರುವವನ ಹತ್ತಿರ ಕೊಸರು ಕೇಳಿದ ಹಾಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಸ್ವಲ್ಪ ಹತ್ತಿರ ಬಂದಳು.

ರಂಗನಿಗೆ ಬಹಳ ಕೋಪ ಬಂದಿತು. ಎದ್ದು ಹೊರಟೇಹೋಗೋಣ ವೆಂದು ಯೋಚಿಸಿದನು. ಆದರೆ, ಹೊರಟುಹೋಗಲಿಲ್ಲ. ಯಾತಕ್ಕೆ ಎನ್ನುವಿರೋ?

ರಾಮು, ಭೀಮು ಸ್ಕೂಲಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ರಾಮುನ ಜೇಬಿನ ತುಂಬ ಹುರಿಗಡಲೆ, ಭೀಮು ಜೇಬು ಬರೀ ಜೇಬು.

"ಅದೇನೋ, ರಾಮು?"

"ಏನೂ ಇಲ್ಲಕಣೋ, ಹುರಿಗಡಲೆ."

"ಲೋ, ಇನ್ನು ಯಾರಿಗೂ ಕೊಡಬಾರದು. ನಾವಿಬ್ಬರೇ ತಿನ್ನೋಣ?"

"ನಾನು ಅದನ್ನು ಎಂಜಲು ಮಾಡಿಬಿಟ್ಟಿದೇನೆ."

"ಎಂಜಲಾದರೇನು ಪರವೇ ಇಲ್ಲ."

"ಲೋ, ನಾನು ನಿನಗೆ ಕೊಡುವುದಿಲ್ಲಪ್ಪ."

"ಹಾಗಾದರೆ, ನಿನ್ನ ಸಂಗಾತಿ ಬಿಟ್ಟುಬಿಡುತ್ತೇನೆ; ನೋಡಿಕೋ."

"ಬಿಟ್ಟುಬಿಡು."

ರಾಮು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡು ಎಂದರೂ ಭೀಮು ಬಿಡುವುದಿಲ್ಲ. ಜೊತೆಯಲ್ಲೇ ಇರುತ್ತಾನೆ. ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರವೊ ಸ್ವಲ್ಪ ಹತ್ತಿರವೊ ಇದ್ದು ರಾಮುನನ್ನು ಅನುಸರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಯಾಕೆ? ಹುರಿಗಡಲೆಯ ಮೇಲೆ ಆಸೆ.

ರಂಗಪ್ಪ ಎದ್ದು ಹೋಗಲಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ, ರತ್ನಮ್ಮ ಹುರಿಗಡಲೆ ಇರುವ ಹುಡುಗನ ಹಾಗೆ. ರಂಗಪ್ಪನಿಗೆ ಬಾಯಲ್ಲಿ ನೀರು ಊರುತ್ತಿದ್ದ ಮಾತ್ರವೇ: ಜೇಬು ಮಾತ್ರ ಬರೀ ಜೇಬು.

ಬಹಳ ಹೊತ್ತು ಹೀಗೆಯೇ ಕುಳಿತಿದ್ದು ಎಲ್ಲವೂ ಮುಗಿದಮೇಲೆ, ರಂಗಪ್ಪ ಜಿಗುಪ್ಸೆಯಿಂದ ಆರತಿ ಆದೀತೇ ಎಂದು ಕಾದಿದ್ದು ಎದ್ದು ಹೊರಟ. ಹೋಗಿ ಕೊಟಡಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಯೋಚಿಸಿದ. ಇದೆಲ್ಲಿಯ ಅನ್ಯಾಯ, ಇದು? ಬಹಳ ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ ಊರಿನಿಂದ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದರೆ, ಇವಳು ಹೀಗೆ ಮಾಡುವುದು ತರವೆ? ನಾನು ಯಾರಿಗೋಸ್ಕರ ಬಂದದ್ದು? ಇವಳಿಗೋಸ್ಕರ ಅಲ್ಲವೆ? ಇವಳನ್ನು ನೋಡುವುದಕ್ಕೆ, ಇವಳನ್ನು ಮಾತನಾಡಿಸುವುದಕ್ಕೆ, ಎಂದು ಅಲ್ಲವೆ? ತನಗೆ ಇವಳಲ್ಲಿ ಇದ್ದ ಅಕ್ಕರೆ ಅವಳಿಗೆ ತನ್ನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲವಲ್ಲ? ತಾನು ಎಂದುಕೊಂಡಹಾಗೆಯೇ ಒಂದು ಕೆನ್ನೆ ಹಾಲು ಒಂದು ಕೆನ್ನೆ ನೀರು ಎನ್ನುವ ಸಮಾಚಾರಕ್ಕೆ ಬಂತು. ಆದರೇನು, ಬಂದದ್ದಂತೂ ಆಯಿತು, ಅವಳನ್ನು ಏನಾದರೂ ಮಾಡಿ ಮಾತನಾಡಿಸಿಯೇ ಬಿಡಬೇಕು ಎಂದು ದೃಢಮಾಡಿಕೊಂಡನು.

ಶಿಪಾಯಿ ಮೀಸೆಯನ್ನು ಹುರಿಮಾಡುವಹಾಗೆ ರಂಗಪ್ಪ ತನ್ನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಗಟ್ಟಿಮಾಡಿಕೊಂಡು ಅಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಗೆ ಬಂದು ರತ್ನಮ್ಮ ತನ್ನ ಒಡವೆಗಳನ್ನು ಕಳಚಿಡುವುದಕ್ಕೆಂದು ಹೋಗಿದ್ದ ಕೊಟಡಿಗೆ ಹೋದನು. 'ಹೋಗಿ ಮಾತನಾಡಿಸುವುದು. ಮಾತನಾಡದೆ ಇದ್ದರೆ, ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬಯ್ದು ಬಂದುಬಿಡುವುದು,' ಎಂದುಕೊಂಡು ಹೋದನು. ಬೆಳಕು ಅಷ್ಟೇನು ಹೆಚ್ಚಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲಿ ಕಿಟಕಿಯ ಹತ್ತಿರ ರತ್ನಮ್ಮ

ನಿಂತಿದ್ದಳು. ಹೆಜ್ಜೆಯ ಶಬ್ದವನ್ನು ಕೇಳಿ ಹಿಂದಿರುಗಿದಳು. ಹಿಂದಿರುಗಿದರೆ, ರಂಗಪ್ಪ!

ಗೋವಿನ ಕಥೆಯಲ್ಲಿ, ಆ ನಿಜವಾದದ್ದೋ ನಿಜವಲ್ಲದ್ದೋ ಹುಲಿ ಏನೇನನ್ನೋ ಮಾಡುತ್ತಾ ದನದ ಮುಂದೆಗೆ ಬಂದಿತಂತೆ. ಪದ್ಯ ಮರೆತು ಹೋಯಿತು. ಅದರಲ್ಲಿ "....ಬಂದನಾ ಹುಲಿರಾಯನು!" ಎಂತ ಇದೆ. ರತ್ನಮ್ಮನಿಗೆ ಗಂಡನನ್ನು ನೋಡಿ "ಬಂದನಾ ಹುಲಿರಾಯನು" ಎನ್ನುವ ಹಾಗಾಯಿತೋ ಏನೋ? ಅವನನ್ನು ನೋಡಿ ಅವಳು ಮುಖವನ್ನು ಪುನಃ ಕಿಟಕಿಯ ಕಡೆಗೆ ತಿರುಗಿಸಿಕೊಂಡಳು.

ರಂಗಪ್ಪ ಮೆಲ್ಲಗೆ ಹತ್ತಿರಹೋಗಿ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಹುಡುಗಿಯ ಮುಖವನ್ನು ನೋಡಿದ. ಮೈತುಂಬ ಒಡವೆ, ಮುಖದ ತುಂಬ ಕಣ್ಣು; ತಾನು ಹಚ್ಚಿದ ಗಂಧ; ಮುಖದ ಚಂದ ಹೇಳುವಹಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಕೋಪ ವೆಲ್ಲಾ ಮಾಯವಾಯಿತು.

"ನೀನು ಯಾಕೆ ನನ್ನ ಸಂಗಡ ಮಾತನಾಡುವುದಿಲ್ಲ?"

ಉತ್ತರವಿಲ್ಲ.

"ನನ್ನ ಸಂಗಡ ಮಾತನಾಡುವುದಿಲ್ಲವೆ?"

ಉತ್ತರವಿಲ್ಲ.

"ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಏನಾದರೂ ಕೋಪವೆ?"

ಅಯ್ಯೋ ಹುಚ್ಚೀ! ಇನ್ನೂ ಸರಿಯಾಗಿ ಕಣ್ಣು ತೆರೆಯುವುದಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಈಗಾಗಲೇ 'ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಕೋಪವೇ?' ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನೆ.

"ನನ್ನ ಕೂಡ ಮಾತನಾಡುವುದಿಲ್ಲವೇನು?"

ಉತ್ತರವಿಲ್ಲ.

ಯಾರಾದರೂ, ಬಂದುಬಿಡುವರೆಂದು ಭಯ. ಹುಡುಗಿ ಮಾತ ನಾಡಳು.

"ಹಾಗಾದರೆ, ನಾನು ಹೋಗುತ್ತೇನೆ," ಎಂದು ರಂಗನು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಸರಿದನು. ಆಗ ರತ್ನಮ್ಮ ಸ್ವಲ್ಪ ತಲೆ ತಿರುಗಿಸಿ ಅವನ ಕಡೆ ನೋಡಿದಳು.

ಹೋಗಲು ಇಷ್ಟವಿಲ್ಲ. ಸಾಲದುದಕ್ಕೆ ದೇವಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಪ್ರಸನ್ನಳಾಗಿ ತನ್ನ ಕಡೆಗೆ ದೃಷ್ಟಿ ತಿರುಗಿಸಿದಳು. "ಗಾಣ ಆಡಿ ಆಡಿ ಎಣ್ಣೆ ಬಂದಾಗ

ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡರು,'' ಎಂಬಂತೆ ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಹೊರಟುಹೋಗು ವುದೆ? ರಂಗಪ್ಪ ಪುನಃ ಹತ್ತಿರ ಹೋದ.

“ನೀನು ನನ್ನ ಕೂಡ ಮಾತನಾಡುವುದಿಲ್ಲವೇನು?”

“ಆಡದೇ ಏನು?”

ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಮಾರು ಪ್ರಶ್ನೆ ರತ್ನಮ್ಮನದು.

ರಂಗಪ್ಪನ ಸುಖಕ್ಕಂತೂ ಪಾರವೇ ಇಲ್ಲ. ಯಾಕೆ? ತನ್ನ ಹೆಂಡತಿ ತನ್ನ ಸಂಗಡ ಮಾತನಾಡಿದಳಲ್ಲ, ಎಂದು. ಇದೇನು ವಿಧಾತನ ಸೃಷ್ಟಿಯ ಮಾಯೆಯೋ ನೋಡಿ. ಇದುವರೆಗೂ ಸುಮಾರು ಎಷ್ಟು ಮದುವೆಗಳಾಗಿರಬಹುದು, ಈ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ? ಲೆಕ್ಕವೇ ಇಲ್ಲ. ಆದರೆ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬನೂ ತನ್ನ ತನ್ನ ಹೆಂಡತಿ ತನ್ನ ಸಂಗಡ ಮೊದಲು ಮಾತನಾಡಿದಾಗ ಏನೋ ಮಹಾ ಕೋಟಿಕೊತ್ತಲವನ್ನು ಗೆದ್ದವನಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಸುಖಿಯಾಗುತ್ತಾನೆ. ಅವರವರ ಹೆಂಡತಿಯರು ಅವರವರ ಸಂಗಡ ಮಾತನಾಡದೆ ಏನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ? ಆಡುವುದು ನ್ಯಾಯವೇ ಆದರೂ; ಆಡತಕ್ಕದ್ದು ಆವಶ್ಯಕವಾದರೂ; ಆಡುವುದು ಎಂದಿದ್ದರೂ ತಪ್ಪಿದ್ದಲ್ಲವಾದರೂ; ಒಂದು ಸಲ ಮಾತನಾಡುವವರೆಗೂ ಸಾವಕಾಶ, ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಸಾಕಪ್ಪ ಸಾಕು ಸಾಕು ಎನ್ನುವವರೆಗೆ ಮಾತಿನ ಮಳೆ ಸುರಿಯುವುದು ಎಂದು ನನ್ನಂತಹವರು ತಿಳಿದವರು ಹೇಳಿದ್ದರೂ; ಯಾವ ಹುಡುಗನನ್ನೇ ನೋಡಿ, ಅವನ ಹೆಂಡತಿ ಅವನ ಸಂಗಡ ಮೊದಲು ಮಾತನಾಡಿದ ದಿವಸ ಬಹಳ ಸಂತೋಷದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಸಾಕ್ರೆಟೀಸ್ ಎಂಬ ತಪಸ್ವಿಯ ಹೆಂಡತಿ ಅವನ ಜ್ಞಾನಪರಿಪೂರಿತವಾದ ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಸಗಣೀ ನೀರನ್ನು ಸುರಿದು ಅವನನ್ನು ಬಾಯಾರೆ ಬಯ್ಯುತ್ತಿದ್ದಳಂತೆ. ತನ್ನ ಹೆಂಡತಿ ತನ್ನೊಂದಿಗೆ ಮೊದಲನೆಯ ಸಲ ಮಾತನಾಡಿದಾಗ ಅವನೂ ಬಹಳ ಸಂತೋಷಪಟ್ಟನೋ ಏನೋ? ಬಲ್ಲವರಾರು.

“ಆಡದೇ ಏನು?” ಎಂದು ರತ್ನಮ್ಮ ಕೇಳಿದಳು.

“ಹಾಗಾದರೆ ಮೊದಲು ಮಾತನಾಡಿಸಿದಾಗ ಏಕೆ ಜವಾಬು ಕೊಡಲಿಲ್ಲ?”

"ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಮನೆಗೆ ಬಂದವರು ನನ್ನ ಕೂಡ ಮಾತನಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಈಗಲೇ ಬರುವುದು?"

ರಂಗಪ್ಪನಿಗೆ ಪೇಚಾಟಕ್ಕೆ ಬಂದಿತು. ಹುಡುಗಿ ಮೆತ್ತಗಿದಾಳೆ, ಸ್ವಲ್ಪ ಹೆದರಿಸೋಣ ಎಂತ ಬಂದರೆ, ಒಳ್ಳೆಯ ತಂಟೆಗೆ ಸಿಕ್ಕಿದಹಾಗಾಯಿತು. ಪ್ರಪಂಚವೇ ಹೀಗೆ. ತೋರಮಾಣಿಕವೆಂದು ಪಿಡಿದರೆ ಭೂರಿ ಕೆಂಡವಿದಾಯ್ತು ಎಂದು ಹೇಳುವ ಹಾಗೆ. ತಂಟೆಗೆ ಸಿಕ್ಕಿದ್ದೇನೋ ನಿಜ. ಆದರೆ ಅವನು ಬಹಳ ಸುಖವನ್ನು ಅನುಭವಮಾಡಿದನು. ರೂಪವತಿಯಾದ ನಿಮ್ಮ ಪತ್ನಿ ಕಿಶೋರಿಯಾಗಿದ್ದಾಗ ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿ ಕೂರ್ತ ಮಡದಿಯಾಗಿ ತನ್ನ ಸಂಗಡ ಮಾತನಾಡಲಿಲ್ಲವಲ್ಲಾ ಎಂದು ನಿಮ್ಮ ಮೇಲೆ ಕೋಪಿಸಿಕೊಂಡರೆ ನಿಮಗೆ ಆನಂದವಲ್ಲದೆ ಮತ್ತೇನು? ರಂಗಪ್ಪನ ದೀಪಾವಳಿ ಆನಂದದಿಂದ ತೊಳಗಿ ಬೆಳಗಿತು.

* * * *

ನಾನು ಹೇಳುವ ಮಾತನ್ನು ಚಿಕ್ಕವರಾದ ನೀವೆಲ್ಲ ಪ್ರಾಯಶಃ ನಂಬುವಿರಿ. ಅದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ನಿಜವಾದ ಮಾತನ್ನು ಮಾತ್ರ ಬರೆಯಬೇಕೆಂತ ನಾನು ಒಂದು ದಿನ ಇದನ್ನೆಲ್ಲಾ ಹೇಳಿ ರತ್ನಮ್ಮನನ್ನು ಇದು ನಡೆದದ್ದು ನಿಜವೆ ಎಂದು ಕೇಳಿದೆನು. ರಂಗಪ್ಪನೂ ಅಲ್ಲೇ ನಿಂತಿದ್ದ; ಸ್ವಲ್ಪ ನಗುತ್ತಿದ್ದ.

"ಹೋಗಿ, ನೀವಿನ್ನೇನು ಮಾಡೀರಿ?" ಎಂದು ರತ್ನಮ್ಮ ಹೇಳಿದಳು.

"ನಿಜವೆಂದರೆ ಎನ್ನಿ. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ನಿಜವೆಂತಲೇ ನಾನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ," ಎಂದು ನಾನು ಹೇಳಿದೆ.

"ನಿಮಗೆ ಹೇಳಿದವರು ಯಾರು? ಇದನ್ನೆಲ್ಲಾ ನಿಮ್ಮ ಕೂಡ ಪುರಾಣಮಾಡುವವರು ಯಾರು?" ಎಂದು ರತ್ನಮ್ಮ ಕೇಳಿದಳು.

"ಅಮ್ಮಯ್ಯ."

"ಅಮ್ಮಯ್ಯ ಎಷ್ಟು ನಿಜ ಹೇಳುತಾಳೆಂದು ನಿಮಗೆ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲವೇನು? ನಾಳೆ ರಾಮಾಭಟ್ಟರ ಮನೆಗೆ ಬನ್ನಿ. ಅವಳು ಎಂತೆಂತಹ ಸುಳ್ಳುಪಳ್ಳು ಹೇಳುತ್ತಾಳೆ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ."

ಮಾರನೆಯ ದಿನ ರಾಮಾಭಟ್ಟರ ಮನೆಗೆ ಹೋದೆ. ನಾಲ್ಕು ಗಂಟೆ ಸಮಯ. ದೊಡ್ಡ ತೊಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಇವರೆಲ್ಲಾ ಸೇರಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ವಿನೋದವಾಗಿ ಕಳೆಯುತ್ತಾರೆ. ಈಚೆಗೆ ಹುಡುಗಿಯರು ಹೀಗೆ ಎಲ್ಲಾದರೂ ಒಂದು ಕಡೆ ಸೇರಿ ತಮಾಷೆಯಾಗಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಕಾಲ ಕಳೆದು ಉಲ್ಲಾಸದಿಂದಿರುವುದು ಕಡಿಮೆಯಾಗಿದೆ. ದೊಡ್ಡ ಊರುಗಳಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರಿಗೊಬ್ಬರು ಗುರುತಿಲ್ಲದ್ದರಿಂದ ಒಬ್ಬರ ಮನೆಗೊಬ್ಬರು ಕೆಲಸವಿದ್ದ ಹೊರತು ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ. ಓದುಬರಹ ಬಂದ ಹುಡುಗಿಯರು ರಾಮಾಯಣವನ್ನೋ, *ನಾಸಿಕಳ ಕತೆಯನ್ನೋ, ಹಾಗೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಮನಸ್ಸು ಬಂದರೆ ಡಿಟೆಕ್ಟಿವ್ ನಾವಲನ್ನೋ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದು ಕಾಲ ಕಳೆಯುತ್ತಾರೆ. ಇದು ಪರಂಗಿಯವರ ಮಾದರಿಯೆಂತ ಕೇಳಿದೇನೆ. ನಮ್ಮೂರಿನಲ್ಲಿ ಈಗಲೂ ಹುಡುಗಿಯರು ಒಂದೊಂದು ದಿನ ಒಂದು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿ ತಲೆಬಾಚಿಕೊಂಡು ಹೆರಳು ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಆಮೇಲೆ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಮನೆಗಳಿಗೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ಆ ದಿನ ನಾನು ಹೋದಾಗ ಹುಡುಗಿಯರೆಲ್ಲ ರಾಮಾಭಟ್ಟರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ನೆರೆದಿದ್ದರು.

ನಾನು ಹೋಗುವ ವೇಳೆಗೆ:—

ಒಬ್ಬಳು: '–ತಲೆ ಬಾಚು, ಎಂದರಂತೆ.'

ಮತ್ತೊಬ್ಬಳು: 'ಆ ನರೆಕೂದಲನ್ನು ಬಾಚದೆ ಇದ್ದರೆ ಬಹಳ ನಿಂತುಹೋಯಿತು!'

ಮೊದಲನೆಯವಳು: 'ಅವರು ಬಾಚುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದರಂತೆ. ಆದಕ್ಕೆ ಅವರು ಕೋಪಿಸಿಕೊಂಡು, ಬೇರೆ ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ ನೋಡು, ಎಂತ ಹೆದರಿಸಿ ಹೊಡೆಯುವುದಕ್ಕೆ ಹೋದರಂತೆ.'

ಒಬ್ಬಳು: 'ಇದೇನು ನಾಚಿಕೆ ಕೇಡಮ್ಮ, ಅರವತ್ತು ವರುಷದ ಮುದುಕನಿಗೆ ಬಾಚಿ ಹೆರಳು ಹಾಕಿ ಅಲಂಕಾರ ಮಾಡಿ ಬೀದಿಗೆ ಕಳುಹಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ಎರಡನೆ ಮದುವೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆಯೇನೋ?'

* ಗ್ರೀಕರ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ನಾಸಿಕ ಎಂಬುವಳು ಒಬ್ಬ ನಾಯಿಕೆ.

ಸ್ವಲ್ಪ ವಯಸ್ಸಾದವರೊಬ್ಬರು "ಯಾರೇ, ನಿಮಗೆ ಇದನ್ನೆಲ್ಲಾ ಹೇಳಿದವರು?" ಎಂದರು. "ಅಮ್ಮಯ್ಯ ಕಣ್ಣಾರೆ ನೋಡಿದಳಂತೆ," ಎಂದುದನ್ನು ಕೇಳಿ, "ಏನು ಮಾತಿರೇ, ಅಮ್ಮ, ಇದು? ಏನೂ ತಿಳಿಯದ ಕುನ್ನಿ ಅದು ಏನೋ ಹೇಳಿದರೆ ಅದನ್ನೇ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಅಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿನಿಂದ ಎಷ್ಟು ನಗುವೇ ನಿಮ್ಮದು? ಒಳ್ಳೇ ಹುಡುಗೀರಮ್ಮ!" ಎಂದು ಅವರು ಗದರಿಸಿದರು.

ನಾನು ಅಷ್ಟುಹೊತ್ತಿಗೆ, ರಾಮಾಭಟ್ಟರೇ, ಎಂದು ಕೂಗಿದೆ. ಹೆಂಗಸರ ಮಾತೆಲ್ಲಾ ನಿಂತುಹೋಯಿತು. ಮೂರುನಾಲ್ಕು ಜನ ಎದ್ದು ಒಳಗೆ ಓಡಿಹೋದ ಶಬ್ದ ಕೇಳಿಸಿತು. ನಾನು ತೊಟ್ಟಿಗೆ ಹೋದೆ. ಅಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರ ಮುಖದಮೇಲೂ ಸೊಗಸಾದ ನಗೆಮಲ್ಲಿಗೆ. ಒಬ್ಬರಿಗೊಬ್ಬರು ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲಗೆ ನಗುತ್ತಾ ಇದ್ದರು. ಮುದುಕಮ್ಮನವರು ನನಗೆ "ರಾಮಾಭಟ್ಟ ಮನೆಯಲ್ಲಿಲ್ಲ" ಎಂದು ಹೇಳಿದರು. ನಾನು "ಅದಕ್ಕೇ ಇಷ್ಟು ಮಾತು ನಿಮ್ಮದೆಲ್ಲ, ಬೆಕ್ಕಿಲ್ಲದಾಗ ಇಲಿಗೆ ಚೆಲ್ಲಾಟ," ಎಂದು ಹೇಳಿ ಬಂದೆ.

ಬಾಯಲ್ಲಿ ಹಾಗೆ ಹೇಳಿದೆ ಅಷ್ಟೆ. ನನಗೇನೂ ಕೋಪವಿಲ್ಲ. ರತ್ನಮ್ಮ ನನಗೆ ಅಮ್ಮಯ್ಯನ ಸುಳ್ಳನ್ನು ತೋರಿಸುವುದಕ್ಕೆಂದು ಮಾಡಿದ ಏರ್ಪಾಟಿನಿಂದ, ರಂಗಪ್ಪನ ದೀಪಾವಳಿ ವಿಷಯ ಅಮ್ಮಯ್ಯ ಹೇಳಿದ್ದು ನಿಜ, ಎಂದು ತೋರಿಸಿದಂತಾಯಿತು. ಸಾಲದ್ದಕ್ಕೆ ನಾನು ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಆಗಲಿ ಇಷ್ಟು ಜನ ಹುಡುಗಿಯರ ವಿನೋದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ವಾಯಿತಲ್ಲಾ ಎಂದು ನಾನು ತೃಪ್ತನಾದೆನು. ಇದನ್ನು ಓದುವ ನಿಮಗೂ ಅದೇ ಮಾತು. ನಿಮಗೆ ಇದರಿಂದ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಸಂತೋಷವಾದರೆ ನಾನು ತೃಪ್ತನು.

ರಂಗಪ್ಪನ ಕೋರ್ಟ್‌ಷಿಪ್

ಗುಂಡಾಭಟ್ಟರ ಮನೆಯ ಮದುವೆಗೆ ನಾನು ಅಮ್ಮಯ್ಯನನ್ನೂ ಶ್ಯಾಮನನ್ನೂ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿದ್ದೆ. ಹುಡುಗ, ಹುಡುಗಿ, ಹಸೆಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತಿದ್ದರು. ಹುಡುಗಿ ಗಂಡನಕಡೆಯ ಮೊಣಕಾಲು ಮೇಲಾಗಿ ಕುಳಿತಿದ್ದಳು. ಅವನಿಗೆ ಅವಳ ಮುಖ ಕಾಣಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಗಂಡ ಮೊಣಕಾಲನ್ನ ನೋಡಲಿ, ಮುಖವನ್ನ ನೋಡದೆ ಇರಲಿ, ಎಂತ ಅವಳು ಹಾಗೆ ಕುಳಿತಿದ್ದಳೆಂದು ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಅವಳಿಗೆ ಯಾವಾಗ ಮುಖವನ್ನು ತೋರಿಸುವುದು ಇಷ್ಟವಿಲ್ಲವೊ, ಆಗ ಅವನಿಂದ ಆ ಮುಖವನ್ನು ನೋಡುವುದು ಸಾಧ್ಯವಲ್ಲ. ಯಾವಾಗಲೂ ಅಷ್ಟೇ ನೋಡಿ, ಮದುವೆ ಆದ ಮೊದಲು ಜೀವನದ ಅಂತ್ಯದವರೆಗೆ ಹೆಂಡತಿ ಹೇಳಿದಹಾಗೆ ಗಂಡ ನಡೆಯಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಮದುವೆಗೆ ಮೊದಲೂ ಅಷ್ಟೆ. ನಿಮಗೆ ಮದುವೆಗೆ ಮೊದಲು ಹುಡುಗಿಯನ್ನು ಗೊತ್ತುಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ನಿಮ್ಮನ್ನು ನಿಮ್ಮ ಅತ್ತೆಯವರ ಮನೆಗೆ ಮೊದಲನೆಯ ಸಲ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿದ್ದಾಗ, ಹುಡುಗಿಯನ್ನು ನೋಡೋಣ ಕರೆದುಕೊಂಡುಬನ್ನಿ, ಎಂದು ನಿಮ್ಮ ತಂದೆಯವರು ಹೇಳಿದ್ದು ನಿಮಗೆ ಜ್ಞಾಪಕವಿದೆಯಷ್ಟೆ? ಆಗ ನಿಮ್ಮ ಅತ್ತೆ, ಸಂಸಾರಿ, ಸಂಪ್ರದಾಯವಂತರು, ಹುಡುಗಿ ಎಲ್ಲೋ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಅನ್ನ ಹಾಕುತ್ತಿದ್ದಾಳೇನೋ ಬರಹೇಳುತ್ತೇನೆ ಎಂದು ಹೋದರಲ್ಲಾ, ಆಗ ನೋಡಿ, ಹುಡುಗಿ ಪಕ್ಕದ ಕೊಟಡಿಯಲ್ಲಿ ಹೆರಳು ಹಾಕಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಳು. ನೀವು ಅದನ್ನು ಆಗ ಅರಿಯರಿ. ಈಗ ನಿಮ್ಮ ಹೆಂಡತಿಯಾಗಿದ್ದಾರಲ್ಲ ಅವರನ್ನು ಕೇಳಿ, ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಹೆರಳು ಹಾಕಿದ್ದು ಆದಮೇಲೆ, ಲಕ್ಷಮ್ಮ ಬಾರೇ ಅಮ್ಮಯ್ಯ ಎಂದು ನಿಮ್ಮ ಅತ್ತೆಯವರು ಕೂಗಿದಾಗ "ಯಾಕಮ್ಮ" ಎಂದು ಮೃದುಮಧುರವಾಣಿಯಿಂದ ಮೆಲ್ನುಡಿಯ ನುಡಿಯನ್ನು ನುಡಿಯುತ್ತ ತಾಯ ಬಳಿಗೆ, ಹಸುವಿನ ಬಳಿಗೆ ಕರು ಬರುವಂತೆ, ಎಮ್ಮೆಯ ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ಎಮ್ಮೆಯಕರು ಬರುವ ಹಾಗೆ, ನಿಮ್ಮ ಹೆಂಡತಿ ಬಂದರಲ್ಲ, ಆಗ ನೀವು ಬಂದಿರುವುದು ತಿಳಿದಿದ್ದರೂ

ತಿಳಿಯದ ಹಾಗೆ ಅವರು ನಟಿಸಿದರು. ನೀವು ಏನುಮಾಡಲಾಯಿತು? ಆಮೇಲೆ, ಅಮ್ಮಯ್ಯ, ಮಾವ ಬಂದಿದಾರೆ, ಹೋಗಿ ನಮಸ್ಕಾರಮಾಡಿ ಬಾ, ಎಂದರೆ ಕೊಂಚಕ್ಕೆ ಬಂದಾಳೆ! ನಿಮಗೋ ನಾಲ್ಕು ಕಡೆಯೂ ಕಣ್ಣು. ಗೋಡೆಗೆ ಒರಗಿಕೊಂಡಿದ್ದರೆ ತಲೆಯ ಹಿಂದುಗಡೆ ಇರುವ ಕಣ್ಣುಗಳು ಗೋಡೆಯನ್ನು ತೂರಿಯಾದರೂ ನೋಡಿಬರುವಂತೆ ಆತುರ. ಎಷ್ಟೇ ಆತುರವಾದರೂ ನೀವು ಏನುಮಾಡಬಲ್ಲಿರಿ? ಅವರು ಎದುರಿಗೆ ಬಂದು ನಿಮ್ಮ ತಂದೆಯವರಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರಮಾಡಿದರೆ ಉಂಟು; ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಇಲ್ಲ. ಅವರಿಗೆ ಮನಸ್ಸು ಬಾರದೆಯಿದ್ದರೆ ನಿಮಗೆ ಅವರ ದರ್ಶನವಿಲ್ಲ. ಮದುವೆಯ ದಿನ ಹಸೆಯಮೇಲೆ ಕುಳಿತರೆ, ಮೊಣಕಾಲೇ ನಿಮ್ಮ ದೇವರು. ನೀವು ಅದನ್ನು ನೂರಾರುಸಲ ಬಹಳ ವಿಶ್ವಾಸದಿಂದಲೂ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದಲೂ ಭಕ್ತಿಯಿಂದಲೂ ಪುನಃ ಪುನಃ ನೋಡಿದಿರಿ. ಮುಖವನ್ನು ನೋಡದೆ ಇದ್ದರೂ ಅದರ ಹಿಂದೆ ಮುಖವಿದೆಯೆಂದು ಧೈರ್ಯ ನಿಮಗೆ. ಮೊಣಕಾಲನ್ನು ನೋಡಿ ನಿಮ್ಮ ಹೃದಯ ಮಹದಾನಂದದಿಂದ ಪರಿಪೂರಿತವಾಗಿರುತ್ತದೆ.

ಗುಂಡಾಭಟ್ಟರ ಮೊಮ್ಮಗಳು ಬಹು ವಿನಯವಾಗಿ ಮೌನವಾಗಿ ಮಾನವಾಗಿ ಕುಳಿತಿದ್ದದನ್ನು ನೋಡಿ ಅಮ್ಮಯ್ಯ ಬಹಳ ಯೋಚನೆ ಮಾಡಿದಳೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಎಲೆ ಅಡಿಕೆ ಎಲ್ಲ ಆದಮೇಲೆ ನಾನು ಶ್ಯಾಮನನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಅಮ್ಮಯ್ಯನನ್ನು ನಡೆಸಿಕೊಂಡು ರಂಗಪ್ಪನ ಮನೆಗೆ ಬರುತ್ತಾಯಿದ್ದೆ. ಅಮ್ಮಯ್ಯ ಸ್ವಲ್ಪದೂರ ಸುಮ್ಮನೆ ಬಂದು ಆಮೇಲೆ 'ತಾತ' ಎಂದಳು.

"ಏನಮ್ಮ?"

"ಆ ಹುಡುಗಿ ಯಾಕೆ ಅಷ್ಟು ಸುಮ್ಮನೆ ಇರುವುದು? ಎಷ್ಟು ಸುಮ್ಮಗಿದ್ದಳು ನೋಡಿದೆಯಾ?"

"ಹೌದು."

"ಅವಳ ಮೂಗಿನ ಮೇಲೆ ಒಂದು ನೊಣ ಬಂದು ಕುಳಿತುಕೊಂಡಿತು. ಅದನ್ನು ಅಟ್ಟುವುದಕ್ಕೆ ಕೂಡ ಅವಳು ಕೈ ಎತ್ತಲಿಲ್ಲ. ಮೂಗನ್ನು ಹೀಗೆ ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದಳು, ಅದು ಹೋಗಲಿಲ್ಲ; ಬಹಳ

ಕಷ್ಟಪಟ್ಟಳು; ಕೈಮಾತ್ರ ಎತ್ತಲಿಲ್ಲ. ಆಮೇಲೆ ನಾನು ಹಿಂದುಗಡೆ ಯಿಂದ ಹೋಗಿ....''

''ನೂಣವನ್ನಟ್ಟಿದೆಯಾ?''

''ಕೈ ಕಾಲು ಜರುಗಿಸುತ್ತಾಳೋ ಇಲ್ಲವೋ ನೋಡೋಣ, ಎಂದು ಅವಳನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ಜಿಗಟಿದೆ....''

ನನಗೆ ಬಹಳ ನಗು ಬಂತು.

''....ಆದರೂ ಕದಲಲಿಲ್ಲ. ನೋಡು. ಕಣ್ಣಿನಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ನೋಡಿದಳು. ಎಂದೋ ನನ್ನನ್ನು ಅವಳು ಬದಲಿಗೆ ಜಿಗಟುತ್ತಾಳೆ. ಆದರೇನು?''

''ಆದರೇನು? ನೋಯುತ್ತದೆ.''

''ನೊಂದರೇನು? ಈಗ ಹೀಗಿದ್ದಾಳಲ್ಲಾ. ಆಮೇಲೆ ನೋಡಿ ಕೊಂಡಿರು. ಗಂಡ ಹೆಂಡತಿ ಎಲ್ಲರೆದುರಿಗೂ ಬೇಕಾದಹಾಗೆ ಮಾತನಾಡು ತ್ತಾರೆ. ಈಗ ನಮ್ಮ ಅಕ್ಕನನ್ನು ನೋಡು,''—ಅಕ್ಕ ಎಂದರೆ ರತ್ನಮ್ಮ— ''ಮದುವೆ ಆದಾಗ ಹೀಗೆಯೇ ಇದ್ದಳು. ಈಗ ನಾಚಿಕೆಯೇ ಇಲ್ಲ. ಬಹಳ ದಿನದಿಂದ ನಾನು ಇರುವಾಗಲೂ ಅಣ್ಣನಕೂಡ ಮಾತ ನಾಡುತ್ತಾಳೆ.''

''ಹೌದು, ಅಮ್ಮ ಅಣ್ಣನಕೂಡ ನಾನಿರುವಾಗಲೂ ಮಾತನಾಡು ತ್ತಾಳೆ'' ಎಂದು ಶ್ಯಾಮನೂ ಹೇಳಿದನು.

ನಾನು ಯೋಚನೆ ಮಾಡಿದೆ; ಇದು ಏತಕ್ಕೆ ಇರಬಹುದು ಎಂದು. ಏನಾದರೂ ಪ್ರೀತಿಯ ಮಾತನ್ನು ಹೇಳಿದಾಗ ಬಯ್ದನೆಂದೇ ತಿಳಿದು ಕೊಂಡರೆ ಏನುಮಾಡುವುದು, ಎಂದು ರಂಗಪ್ಪ ನನಗೆ ಹೇಳಿದ್ದನ್ನು ನಿಮಗೆ ತಿಳಿಸಿದೇನೆ. ಪ್ರೀತಿಯ ಮಾತನ್ನು ಬಯ್ಗಳು ಎಂದು ತಿಳಿದು ಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದರೆ, ಅದೆಂತಹ ಪ್ರೀತಿಯ ಮಾತೋ ನಾವು ಪೂರ್ವಿಕರು ಅರಿಯೆವು. ಎಂದರೆ ನೋಡಿ, ಚಿಕ್ಕಂದಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತಿಯ ಮಾತನ್ನು ಬಯ್ಗಳು ಎಂದು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವುದು; ದೊಡ್ಡವರಾದ ಮೇಲೆ ಬಯ್ಗಳನ್ನೇ ಪ್ರೀತಿಯ ಮಾತು ಎಂದು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಹೀಗಾಗಿ, ನಮ್ಮ ಹೆಂಗಸರಿಗೆ ಪ್ರೀತಿಯ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳುವ

ಸುಖವಿಲ್ಲದೆ ಹೋಯಿತಷ್ಟೆ. ಇದು ರಂಗಪ್ಪನಂತವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ. ಒಬ್ಬರ ಸಂಗಡ ಒಬ್ಬರು ಮಾತಾಡುವುದು ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಅಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ನರಿಯ ಕಥೆಯಂತೆ ಇರಬಹುದೆ? ಒಂದು ಅಡವಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ನರಿ ಒಂದು ದಿನ ಒಂದು ಸಿಂಹವನ್ನು ನೋಡಿತಂತೆ. ಮೊದಲನೆಯ ಸಲ ನೋಡಿದ್ದರಿಂದ ದೂರವಾಗಿ ಹೊರಟುಹೋಯಿತಂತೆ. ಎರಡನೆಯ ಸಲ ನೋಡಿದಾಗ ಹತ್ತಿರ ಬಂದು ನಮಸ್ಕಾರಮಾಡಿ ನಮ್ರವಾಗಿ ನಿಂತಿತಂತೆ. ಮೂರನೆಯ ಸಲ ನೋಡಿದಾಗ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡುತ್ತಾ "ಸೌಖ್ಯವೊ?" ಎಂದು ಕೇಳಿತಂತೆ. ಹೀಗಿರಬಹುದೇ ಎಂದು ಯೋಚನೆಮಾಡಿದೆ.

ಇದೆಲ್ಲಾ ನಿಜವಾದರೆ, ಗಂಡ ಹೆಂಡತಿ ಪರಂಗಿಯವರಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಗಂಡ ಹೆಂಡತಿ ಎಂದ ಹಾಗಾಗುತ್ತದೆ. ಸಂಜೀವ ರಂಗಪ್ಪನನ್ನು ಒಂದು ದಿನ ಯಾವುದೋ ರೂಪಾಯಿ ಎಣಿಸುವಾಗ, ಅಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ರೂಪಾಯಿ ಇದೆ, ಎಂತ ಕೇಳಿದ. ರಂಗಪ್ಪ ಹದಿನಾರು ರೂಪಾಯಿ ಎಂತ ಹೇಳಿದ. ಇಂಗ್ಲೀಷಿನಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ರೂಪಾಯಿ ಎಂತ ಸಂಜೀವ ಕೇಳಿದ. 'ಸಿಕ್ಸ್‌ಟೀನ್' ಎಂತ ರಂಗಪ್ಪ ಹೇಳಿದ. ಹಾಗೆಂದರೇನು, ಎಂತ ಸಂಜೀವ ಕೇಳಿದ. ರಂಗಪ್ಪ ಹದಿನಾರು ಎಂತ ಉತ್ತರ ಕೊಟ್ಟ. ಸಂಜೀವನಿಗೆ ಸಂದೇಹಕ್ಕೆ ಬಂತು. ರಂಗಪ್ಪ ಇಂಗ್ಲೀಷು ಕಲಿತಿದ್ದು ನಿಜವೋ ಸುಳ್ಳೋ? ಕನ್ನಡ ದಲ್ಲಿ ಹದಿನಾರು ಇಂಗ್ಲೀಷಿನಲ್ಲಿ ಹದಿನಾರೇ ಆದರೆ ಇನ್ನು ಇಂಗ್ಲೀಷಿನಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವೇನು? ಎಂದು ಸಂಜೀವನಿಗೆ ದೊಡ್ಡ ಸಂದೇಹ.

ನಾನು ಹೇಳುವುದು, ಗಂಡ ಹೆಂಡತಿಯರು ಇಂಗ್ಲೀಷಿನವರಲ್ಲೂ ಗಂಡ ಹೆಂಡತಿಯರೆ, ನಮ್ಮಲ್ಲೂ ಗಂಡ ಹೆಂಡತಿಯರೆ. ಪರಂಗಿಯವರು ಮದುವೆಯಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಮೊದಲು, ಪ್ರೀತಿ ಮಾತು ಹೇಳಿ ಮೆಚ್ಚುವಂತೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಎಂತ, ಕೊಂಚದಿನ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರಂತೆ. ಆಗ ಪ್ರೀತಿ ಮಾತು ಹೇಳುವುದೇ ಉದ್ಯೋಗ. ಇದಕ್ಕೆ "ಕೋರ್ಟ್‌ಷಿಪ್" ಎಂದು ಹೆಸರು. "ಕೋರ್ಟ್‌ಷಿಪ್" ಎಂದರೆ ಕೋರ್ಟಿಗೆ ಹೋಗುವ ಹಡ್ಗರು ಎಂದು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಡಿ. ನನ್ನಂತಹ ಮೊದ್ದು ಒಬ್ಬ 'ಷೇಕ್ಸ್‌ಪಿಯರ್ ಒಳ್ಳೆ ಕವಿ' ಎಂತ ಯಾರೋ ಹೇಳಿದಾಗ ತಲೆಯನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ಓರೆಮಾಡಿಕೊಂಡು, "ಷೇಕ್ ಪೀರ್, ಓಹೋ

ತುರುಕರವನೋ?" ಎಂದನಂತೆ: ಅದರಂತೆ ಆದೀತು. "ಕೋರ್ಟ್‌ಷೀಪ್" ಎಂದರೆ ಪ್ರೀತಿಯ ಮಾತು. ನಾನು ನಮ್ಮ ರಂಗಪ್ಪನ 'ಕೋರ್ಟ್‌ಷೀಪಿ'ನ ವಿಷಯ ನಿಮಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ಬಿಡುವಾಗಿದ್ದರೆ ಕೇಳಿ.

ರಂಗಪ್ಪನ 'ಕೋರ್ಟ್‌ಷೀಪ್' ಮದುವೆಗೆ ಮೊದಲೇ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು. ರಂಗಪ್ಪನೂ ರತ್ನಮ್ಮನೂ ಮೊದಲನೆಯ ಸಲ ನೋಡಿದಾಗ ಏನು ನಡೆಯಿತೋ ಅದನ್ನು ನಿಮಗೆ ತಿಳಿಸಿದೇನೆ. ಮದುವೆಯ ದಿನ ಅವನು ಮಾತನಾಡಿದ್ದನ್ನೂ ಹೇಳಿದೇನೆ. ದೀಪಾವಳಿಯಲ್ಲಿ ಅವನು ಮಾಡಿದ್ದನ್ನೂ ಹೇಳಿದೇನೆ. ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳುವುದು ಅದೆಲ್ಲಕ್ಕೂ ಸಹಾಯ ಅಷ್ಟೆ. ಮದುವೆಯ ದಿನ ಸಾಯಂಕಾಲ ಹಸೆಯಮೇಲೆ ಕುಳಿತಿರುವಾಗ ರತ್ನಮ್ಮ ರಂಗಪ್ಪನನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬಯ್ದಳು. ನಲುಗಿಗೆ ಕೂತಾಗ ಅವಳು ಕೊಂಚಕ್ಕೆ ಹಾಡು ಹೇಳಲಿಲ್ಲ. ರಂಗಪ್ಪ, ಪಾಪ, ಕಡಲೆಪುರಿ ಕೊಟ್ಟರೆ ಹೇಳುತ್ತಾಳೆಯೇನೊ ಕೊಡಿ, ಎಂದನು. ರತ್ನಮ್ಮ ಇವರಿಗೇಕೆ ಇಷ್ಟು ಕೋಪ ಎಂತಲೋ ಏನೋ ಒಳ್ಳೆಯ ಹಾಡನ್ನು ಹೇಳಿದಳು. ರಂಗಪ್ಪನನ್ನು ಹಸೆಯಮೇಲೆ ಕೂರಿಸಿ, ಕುಂಕುಮ ಇಟ್ಟು, ಅರಸಿನ ಹಚ್ಚಿ, ಕಾಡಿಗೆ ಬಳಿದು, ಮಾಡುವ ವಿಕಾರವನ್ನೆಲ್ಲಾ ಮಾಡಿ, ಆಮೇಲೆ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದಳು.

ರಾಗ—ದೇವರು ಬಲ್ಲ, ಆದರೆ ಇಂಪು. ತಾಳ—ನಾಕಾಣೆ.

ಗಡಿಗೇತಲೆ-ಲಳಿಗೇಹೊಟ್ಟೆ-ಕೊಳಗದಬಾಯಿ ।
ಹಲಗೇಹಲ್ಲು-ಗೂನುಬೆನ್ನು-ಬೆಡಗ ನೋಡಮ್ಮ ।
ಇವನ ಬೆಡಗ ನೋಡಮ್ಮ ।
ಇಂತ ಕೋತಿಮೂತಿ ವರನನ್ನು ಕರತಂದನೆ ।
ಮಾವ ಕರತಂದನೆ ।
ಅಪ್ಪ ನೋಡುತಿದ್ದನೇ ।

ರಂಗಪ್ಪ ಹಾಡು ಹೇಳು ಎಂದದ್ದು, ಸುಮಾರು ತಾನು ಆಗ ಕೇಳಿದ್ದನಲ್ಲಾ ಆ ಹಾಡನ್ನು ಹೇಳುವಳೆಂದು ನೆನಸಿಕೊಂಡು ಇರಬಹುದು. ಚೆನ್ನಾಗಿ ಸೊಗಸು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬಂದು ಕುಳಿತಿದ್ದ. ರತ್ನಮ್ಮ ತನ್ನನ್ನು ನೋಡಿ "ಕೃಷ್ಣಾಮೂರ್ತಿ ಕಣ್ಣಾಮುಂದೆ ಕೂತಿದ್ದಂತೀದೆ"

ಎಂದು ಹೇಳುವಳೆಂದು ತಿಳಿದಿರಬಹುದು. ಇಲ್ಲವೆ, ಈಗ ವಾಡಿಕೆಗೆ ಬಂದಿರುವ ನಾಟಕದ ಮಟ್ಟಿನ ಹಾಡುಗಳಂತಹ ಹಾಡುಗಳನ್ನು ಹೇಳುವ ಳೆಂದುಕೊಂಡಿದ್ದನೊ? ಹಾಡನ್ನು ಹೇಳಿದರೆ, ಮಸ್ತಕ ಕಸ್ತೂರಿ ಎಲ್ಲಾ ಹೋಗಿ ಗಡಿಗೆತಲೆ, ಲಳಿಗೆಹೊಟ್ಟೆ ಬಂತು. ತಾನು ಹೇಳಿದ್ದಲ್ಲದೆ ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಕರೆದು "ಬೆಡಗ ನೋಡಮ್ಮಾ, ಇವನ ಬೆಡಗ ನೋಡಮ್ಮ" ಎಂದು ಹಾಸ್ಯ ಬೇರೆ. ಸಾಲದ್ದಕ್ಕೆ ರತ್ನಮ್ಮ ಹೇಳಿದ್ದರಲ್ಲಿ ನಿಜವಾದ ಮಾತು ಒಂದು ಇತ್ತು. ಹಸೇಮೇಲೆ ಕೂತು ಕೂತು ರಂಗಪ್ಪ ಸ್ವಲ್ಪ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಬಗ್ಗಿದ್ದ. ಎಷ್ಟು ಹೊತ್ತು ಕಬ್ಬಿಣದ ಸಲಾಕೆಯಹಾಗೆ ಕುಳಿತಿರುವುದು? "ಗೂನು ಬೆನ್ನು" ಎಂತ ರತ್ನಮ್ಮ ಹೇಳುತ್ತಲೂ ಫಕ್ಕನೆ ನೆಟ್ಟಗಾದ. ಅಲ್ಲಿದ್ದವರೆಲ್ಲರೂ ಘೊಳ್ಳೆಂದು ನಕ್ಕರು. ರಂಗಪ್ಪ ಹುಡುಗಿಯ ಕಡೆ ನೋಡಿದ. ಅವಳು ತಲೆಯನ್ನು ಒಂದು ಕಡೆಗೆ ತಿರುಗಿಸಿಕೊಂಡು ಒಂದು ಕೈಯನ್ನು ಬಾಯಿಗೆ ಅಡ್ಡವಾಗಿಟ್ಟು ಕೊಂಡಿದ್ದಳು. ಬಾಯಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ನಗು ಉಕ್ಕಿಬರುತ್ತಿತ್ತು. ರಂಗಪ್ಪನ ಕಡೆ ಸ್ವಲ್ಪ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಮುಂದಕ್ಕೆ ಹೇಳಮ್ಮ ಎಂತ ನಾನು ಹೇಳಿದೆ.

"ಯಾತಾದ ಬಾವಿನೀರ ಯರಚಾಬಲ್ಲನೇ"

ಎಂದು ರತ್ನಮ್ಮ ಪ್ರಾರಂಭಿಸುವ ವೇಳೆಗೆ, ರಂಗಪ್ಪನ ತಾಯಿ ಆ ಹಾಡು ಸಾಕು ಬಿಡಮ್ಮ, ಎಂದು ಹೇಳಿದರು. ಅವರಿಗೆ ಅದು ಸರಿಬೀಳಲಿಲ್ಲ. ಹುಡುಗಿ ಒಳ್ಳೇಸ್ವರದಲ್ಲಿ ಇಂಪಾಗಿ ಹಾಡುತ್ತಾ ಇದ್ದಳು. ಕೇಳುವುದಕ್ಕೆ ಬಹು ಸುಖವಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಅವರಿಗೆ ಆ ಹಾಡು ಸರಿಬೀಳಲಿಲ್ಲ. ನೀವು ಯಾರನ್ನಾದರೂ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬಂದು ಅವರನ್ನು ಯಾವ ರಾಗದಲ್ಲಾದರೂ ಬಯ್ಯಿರಿ: ಅವರು ಅದನ್ನು ಸಹಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ನೀನು ಕುರೂಪಿ ಎಂದು, ಭೈರವಿ ಅಲ್ಲ ಆನಂದಭೈರವಿಯಲ್ಲಿ, ಸರಿಯಾಗಿ ತಾಳಹಾಕುತ್ತಾ, ಬಯ್ದರೂ ಅವರು ಅದನ್ನು ಕೇಳಿ ಅಸಮಾಧಾನ ಪಡುವರು. ರಂಗಪ್ಪನಿಗೆ ರತ್ನಮ್ಮನ ಹಾಡನ್ನು ಕೇಳಿ ಅಸಮಾಧಾನ ವಾಗಿರಬೇಕು; ಆಶ್ಚರ್ಯವೂ ಆಗಿರಬೇಕು; ಆದರೆ ಬಹಳ ಮೆಚ್ಚಿಗೆಯೂ ಆಯಿತು. ಬಯ್ಯುವುದು ಆಪ್ತತೆಯ ಒಂದು ಚಿಹ್ನೆ. ನೀವು

ಯಾರನ್ನಾದರೂ ನಿಮ್ಮವರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದರೆ ಅವರನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬಯ್ಯಿರಿ. ಅದಕ್ಕೇ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಮುದುಕರು "ಎಲಾ ಗುಲಾಮ, ಒಂದು ಚಿಟಿಕೆ ನಶ್ಯ ಕೊಡೊ" ಎನ್ನುವುದು, ಇಲ್ಲವೆ "ಈ ಲ—ಮಗನ ಹುಳಿ ಎಷ್ಟು ಸೊಗಸಾಗಿದೆ" ಎನ್ನುವುದು. ಬಯ್ದರೆ ಜನ ನಿಮ್ಮವರು. ಅಂದು ರಂಗಪ್ಪ ರತ್ನಮ್ಮನವನಾದ.

ವಿಶ್ವಾಸವನ್ನು ಬಾಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿ ತೋರಿಸುವುದಲ್ಲದೆ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಮಾಡಿ ತೋರಿಸಬೇಕಲ್ಲವೆ? ರತ್ನಮ್ಮ ಮಾರನೆಯ ದಿನ ವಿಶ್ವಾಸವನ್ನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಮಾಡಿ ತೋರಿಸಿದಳು. ನಮಗೆಲ್ಲ ಊಟವಾದಮೇಲೆ—ಮದುವೆಯ ಮನೆಯ ಊಟ, ಸವಿಯಾದ ಪದಾರ್ಥಗಳು, ಸುಖ ಭೋಜನವಾಗಿತ್ತು—ಎಲೆ ಅಡಿಕೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡರೆ, ನಾವು ಗಂಡಿನ ಕಡೆಯವರಲ್ಲವೆ?—ನನ್ನ ಅದೃಷ್ಟಕ್ಕೆ ನಾನೂ ಗಂಡಿನಕಡೆಯವನಾದೆ—ನಮಗೆ ಬಂದ ಅಡಕೆಯಲ್ಲಿ ಅಡಕೆಯೇ ಇಲ್ಲ— ತೆಂಗಿನಚಿಪ್ಪಿನ ಚೂರನ್ನು ಬಹು ನಯವಾಗಿ ಕತ್ತರಿಸಿ ಹಾಕಿದ್ದರು. ನನಗೆ ಇರುವ ಎರಡು ಹಲ್ಲಿಗೆ ಬಹು ಒಳ್ಳೆಯ ಕೆಲಸವಾಯಿತು. ಅಗಿದು ಅಗಿದು ಬೇಜಾರಾಗುವ ವೇಳೆಗೆ "ಯಾಕೆ, ಅಗಿಯುವುದಕ್ಕೆ ಆಗಲಿಲ್ಲವೋ, ಹೌದು, ತೆಂಗಿನ ಚಿಪ್ಪು ಸ್ವಲ್ಪ ಗಟ್ಟಿಯೇ ನಿಜ; ಇಗೊ ಇದನ್ನ ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳಿ," ಎಂದು ಅಡಕೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟರು. ನಾನು ತಕ್ಷಣವೇ ಒಳಗೆ ಹೋಗಿ, ಇಕೊ ಈ ಆಟದಲ್ಲಿ ನಾನು ಗಂಡಿನ ಕಡೆಯವನಲ್ಲ, ಎಂದು ಹೇಳಿಬಿಟ್ಟೆ. ಗಂಡಿನ ಕಡೆಯವರು ಇನ್ನು ಏನೇನನ್ನು ಅನುಭವಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೋ ಎಂದು ಹೆದರಿದೆ. ಹಾಗೆ ಹೇಳಿದ್ದು ಒಳ್ಳೆಯ ಕೆಲಸವೇ ಆಯಿತು. ನಾನೂ ರಂಗಪ್ಪ ಆಮೇಲೆ ಇಬ್ಬರೇ ಒಂದು ಕೊಟಡಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿದ್ದೆವು. ರಂಗಪ್ಪ ಏನೇನನ್ನೋ ನೆನೆಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಕುಳಿತಿದ್ದನೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಬಹಳ ಯೋಚನೆ, ಬಹುಧ್ಯಾನ. ಹಾಗೆಯೇ ಆಯಾಸದಿಂದ ಸ್ವಲ್ಪ ನಿದ್ದೆ ಬಂದಹಾಗಿರಲು ಆಕಳಿಸುತ್ತಾ ಇದ್ದ. ಹೊರಗಡೆ ರತ್ನಮ್ಮನೂ ಅವಳ ಚಿಕ್ಕಮ್ಮನ ಮಗಳೂ ಏನೋ ಗುಸಗುಸ ಮಾತನಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಇದ್ದರು. ರತ್ನಮ್ಮನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡ ಕಡುಬು. ರಂಗಪ್ಪನಿಗೆ ಇದು ಗೊತ್ತಾಗಲಿಲ್ಲ. ಹೇಳೋಣವೆಂದರೆ, ನಾನು ಗಂಡಿನ ಕಡೆಯಲ್ಲ, ಎಂದು

ಹೇಳಿದ್ದೆ, ಆದ್ದರಿಂದ ಸುಮ್ಮನಾದೆ. ಅಲ್ಲದೆ, ನಾನು ನನ್ನ ಹೆಂಡತಿಯ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಏಟು ತಿಂದಿರಲಿಲ್ಲವೆ? ಆ ಸುಖ ರಂಗಪ್ಪನಿಗೆ ಏಕೆ ಇಲ್ಲದೆ ಹೋಗಬೇಕು? ಸ್ವಲ್ಪಹೊತ್ತು ಜೈತ್ರಯಾತ್ರೆಗೆ ಸಿದ್ಧವಾಗುವುದರಲ್ಲಿ ಕಳೆಯಲು, ಆಮೇಲೆ ರತ್ನಮ್ಮ ಕೊಟಡಿಯೊಳಕ್ಕೆ ಧಡಧಡನೆ ಬಂದು ರಂಗಪ್ಪನ ಹಿಂದುಗಡೆಯಿಂದ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಗುರಿ ಇಟ್ಟು ನಡುತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಕಡುಬನ್ನು ಧತ್ ಎಂತ ಹೊಡೆದಳು. ಹೊಡೆದ ಏಟಗೆ ನಾನು ನಡುಗಿದೆ. ರಂಗಪ್ಪ "ಓ!" ಎಂದು ಬೆಚ್ಚಿಬಿದ್ದ. ಹಿಂದಿರುಗಿ ನೋಡುವುದರೊಳಗಾಗಿ ಶತ್ರುಸೇನೆ ಪಲಾಯನವಾಗಿತ್ತು. ಇದು ಹೊಸ ರೀತಿಯ ಯುದ್ಧ, ನೋಡಿ: ಈ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಪಲಾಯನ ಮಾಡಿದವರು ಜಯಶಾಲಿಗಳು.

*　　*　　*　　*

ಇದರಮೇಲೆ ದೀಪಾವಳಿ. ಅದಾದಮೇಲೆ ಕಾಗದಗಳು. ನಮ್ಮ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕಾಗದಗಳು ಇರಲಿಲ್ಲ. ಗಂಡನು ಹೆಂಡತಿಗೆ ಕಾಗದ ಬರೆಯುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಹೆಂಡತಿ ಗಂಡನಿಗೆ ಕಾಗದ ಬರೆಯುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಒಂದು ಮನೆಯಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಎಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಎದುರಿಗೆ ಬಂದರೆ, ದೊಡ್ಡವರಿಗೆ ಹೆದರಿ ಕಣ್ಣುಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡಿರಬೇಕಾಗಿತ್ತು, ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಮೂಗು ಜೀವಿಗಳಂತೆ ದೂರದೂರದಿಂದ ಒಬ್ಬರನ್ನೊಬ್ಬರು ನೋಡಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ಇಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗಿರುವಾಗ ನಾಗರೀಕತೆ, ಕಾಗದ ಬರೆಯುವುದು ಹೇಗೆ? ಈಗ ಅದೆಲ್ಲಾ ಬಂದಿದೆ. ಪೋಸ್ಟಾಫೀಸು ಒಂದಿದೆಯಲ್ಲ, ನಮ್ಮವರ ಕಾಸನ್ನು ಕಿತ್ತುಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ. ಕಾಗದ ಬರೆದದ್ದೂ ಬರೆದದ್ದೆ: ಉಪ್ಪಿಲ್ಲ, ಕಾರವಿಲ್ಲ, ಬೇಸರವಾಗುವಹಾಗೆ ಕಾಗದ ಬರೆವುದು. ಪೋಸ್ಟಾಫೀಸಿಗೆ ಲಾಭ.

ರಂಗಪ್ಪ ಒಂದು ಕಾಗದ ಬರೆದ.

ಸ್ವಲ್ಪ ತಾಳಿ. ಇಲ್ಲಿಯವರಿಗೆ ನಾನೇ ಬರೆದದ್ದು. ಇನ್ನುಮೇಲೆ ನಾನು ಹೇಳುವುದೆಲ್ಲ ನಾನೂ ರಂಗಪ್ಪನೂ ಇಬ್ಬರೂ ಸೇರಿ ಬರೆದಿರುವುದು. ಇವರಿವರ ಕಾಗದಗಳಲ್ಲಿ ಏನಿತ್ತೆನ್ನುವುದನ್ನು ನನಗೆ ತಿಳಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಯಾವ ಅಮ್ಮಯ್ಯನೂ ಇಲ್ಲ. ರಂಗಪ್ಪನನ್ನ ಕೇಳಿದೆ; ಅವನು

ಸಹಾಯಮಾಡುತ್ತೇನೆ ಎಂತ ಹೇಳಿದ. ಕಾಗದಗಳಲ್ಲಿ ಏನಿತ್ತು ಎನ್ನುವುದನ್ನ ರಂಗಪ್ಪ ಬರೆದಿದಾನೆ, ಮಿಕ್ಕದ್ದೆಲ್ಲಾ ನಾನು ಬರೆದಿದೇನೆ, ಎಂತ ಹೇಳಬಹುದು. ಆದರೆ ಇದರಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟೇ ನನ್ನದು, ಅಷ್ಟೇ ಅವನದು, ಎಂದು ನಿರ್ಧರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಕಷ್ಟವಾದ್ದರಿಂದ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಒಂದು ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ನಿಮಗೆ ಸೂಚನೆ ಕೊಡುತ್ತೇನೆ. ಯಾವುದನ್ನು ಓದಿದರೆ 'ಭಲೆ' ಎನ್ನುವಹಾಗೆ ಇದೆಯೋ ಅದನ್ನು ನಾನು ಬರೆದದ್ದು ಎಂದು ಕೊಳ್ಳಿ; ತಪ್ಪಾದದ್ದೆಲ್ಲಾ, ತಿಳಿದೇ ಇದೆ, ರಂಗಪ್ಪನದು.

ರಂಗಪ್ಪ ಒಂದು ಕಾಗದ ಬರೆದ. ಕಾಗದ ಹೋಗಿದೆ. ಜವಾಬಿಗೆ ಕಾದು ಕಾದು ಕೊನೆಗೆ ಅದು ಬಂತು. ನಿಮಗೆ ಐನೂರು ರೂಪಾಯಿನ ಕೆಲಸವಾಯಿತೆಂದೋ ಆಗಲಿಲ್ಲವೆಂದೊ ತಿಳಿಸುವ ಕಾಗದ ಬಂದಾಗ ಅಷ್ಟು ಕಳವಳವಿರಲಾರದು. ಕಾಗದದಲ್ಲಿ ಇನ್ನೇನುತಾನೇ ಇದೆಯೋ! ದೀಪಾವಳಿಯಲ್ಲಿ ಹತ್ತಿರ ಹೋಗಿ ಮಾತನಾಡಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಸಾವಕಾಶ ಮಾಡಿದ್ದಕ್ಕೆ ಕೋಪಿಸಿಕೊಂಡ ಹುಡುಗಿ, ಈಗ ಏನೇನು ಪ್ರೀತಿಯ ಮಾತನ್ನು ಬರೆದಿರುವಳೋ? ಪ್ರಾಣನಾಥ ಎಂದು ಬರೆದಿರಬಹುದು; ಪ್ರಾಣೇಶ್ವರ ಎಂದು ಬರೆದಿರಬಹುದು; ಪ್ರಾಣನಾಯಕ ಎಂದು ಬರೆದಿರ ಬಹುದು. ಇಲ್ಲ, ನಾವಲ್‌ಗಳನ್ನು ಓದಿ ಪ್ರಾಣಾಧಿಕ ಎಂತಲೇ ಬರೆದಿರ ಬಹುದು. ಅಥವಾ ಸ್ವಲ್ಪ ಹುಚ್ಚಿಯಾದರೆ, ನನ್ನ ಹೃದಯದ ಏಕನಾದ ಎಂತಲೋ, ತಂಬೂರಿಯೆಂತಲೋ, ಬರೆದಿರಬಹುದು. ಪ್ರಾಣವೂ ಅಧಿಕವೂ ಅಷ್ಟರಲ್ಲೇ ಇದೆ. ಗಂಡನನ್ನು ಪ್ರಾಣಾಧಿಕ ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಕೇಳಿದೀಯಾ, ಎಂತ ನಮ್ಮವರನ್ನು ಒಂದು ದಿನ ಕೇಳಿದೆ. ನನ್ನಂತಹ ಪ್ರಾಣವಾಗಿ ನಿಮ್ಮಂತಹ ಗಂಡನಾದರೆ ಹೇಳಬಹುದು, ಎಂದು ಅವರು ಉತ್ತರಕೊಟ್ಟರು. ನಾನು ಅಷ್ಟು ಒಳ್ಳೆಯವನೆ? ನಿಜವಾಗಿ ಹೇಳು ತ್ತೀಯಾ, ಎಂದು ನಾನು ಕೇಳಿದೆ. ನಾನು ಒಳ್ಳೆಯವನೆಂದೇ ನನ್ನ ಅಭಿಪ್ರಾಯ; ಅವರೂ ಹೇಳಲಿ ಇನ್ನೊಂದುಸಲ, ಎಂದು ನಾನು ಕೇಳಿದೆ. ಅವರು, "ನನ್ನ ಪ್ರಾಣಕ್ಕೆ ಒಂದು ಕುರುಡುಕಾಸಿನ ಬೆಲೆ ಯಿಲ್ಲ. ನಿಮ್ಮನ್ನು ಯಾಕೆ ಹಾಗೆ ಹೇಳಬಾರದು," ಎಂದು ಹೇಳಿ ನಕ್ಕರು. ಇಕೋ ಅದೇ "ಪ್ರಾಣಾಧಿಕ". ನಿಮ್ಮ ಹೆಂಡತಿ ನಿಮಗೆ

ಯಾವಾಗಲಾದರೂ ತಿಂಡಿಯನ್ನು ತಂದುಕೊಟ್ಟಾಗ, ನೀನು ತೆಗೆದು ಕೊಂಡೆಯಾ, ಎಂದು ನೀವು ಕೇಳಿದರೆ, ನೀವು ತೆಗೆದುಕೊಂಡರೆ ನಾನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡ ಹಾಗೆಯೇ, ಎಂದು ಆಕೆ ಹೇಳುವರು. ಹುಡುಗಿ; ಆಕೆಗೆ ತಿಳಿಯದು. ಅವರ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ನೀವೇ ತಿಂಡಿಯೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಪಟ್ಟಾಗಿ ತಿನ್ನಬೇಡಿ. ಇದೆಲ್ಲಿಯ ಪ್ರಾಣಾಧಿಕ, ಇವನು ತಿಂಡಿಯನ್ನೆಲ್ಲಾ ತಾನೇ ತಿಂದಿದಾನೆ, ಎಂದುಕೊಳ್ಳುವರು. ನೀವು ಏನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದರೆ, ನೀನು ತಿಂದರೆ ನಾನು ತಿಂದಹಾಗೆಯೇ, ಎಂದು ಅವರು ಹೇಳಿದ ಹಾಗೆಯೇ ಮರ್ಯಾದೆಗೆ ಹೇಳಿ, ಅರ್ಧ ಅವರಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು ಅರ್ಧ ನೀವು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಿ; ಇಲ್ಲದೆ ಇದ್ದರೆ, ಆಮೇಲೆ ತಿಂಡಿ ಬರುವಾಗಲೇ ಅರ್ಧಕ್ಕೆ ಇಳಿದುಬರುವುದು.

ಪ್ರಾಣಾಧಿಕ ಅನ್ನುವ ಮಾತಿಗೆ ಬಂತು. ಕಾಗದದಲ್ಲಿ ಏನೇನು ಬರೆದಿದೆಯೋ ಎಂದು ನೋಡಿದರೆ ಅದರಲ್ಲಿ:

"ತೀ॥ ರಂಗರಾಯರಿಗೆ. ನೀವು ಬರೆದ ಕಾಗದ ಬಂತು. ನಾವೆಲ್ಲರು ಸೌಖ್ಯ. ಇನ್ನೇನು ವಿಶೇಷವಿಲ್ಲ. ರತ್ನಮ್ಮ" ಎಂದಿತ್ತು.

ರಂಗಪ್ಪನಿಗೆ ಇದನ್ನು ಓದಿ ಬಹಳ ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಯಿತು. "ತೀ॥ ರಂಗರಾಯರು." ಬಹಳ ಸೊಗಸಾಯಿತು. ದೊಡ್ಡವರನ್ನು ತೀ॥ ಎನ್ನಬೇಕೆಂದು ಹೇಳಿಕೊಟ್ಟದ್ದರಿಂದ ತೀ॥ ಎಂದು ಬರೆದಳೇನೊ? ಅಂತೂ ಇದು ಸರಿಯಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಿಕೊಡಬೇಕಾಯಿತಲ್ಲಾ? ಏನೆಂದು ಬರೆಯುವುದೆಂದು ಹೇಳಿಕೊಡುವುದು? ಹೀಗೆ ಅತ್ತು ಅತ್ತು ಔತನಕ್ಕೆ ಕರೆಸಿಕೊಳ್ಳುವುದೇ? ಹ್ಯಾಗೋ, ನೋಡೋಣ, ಎಂದು ರಂಗಪ್ಪ ಈ ಕಾಗದ ಬರೆದನು.

"ಪ್ರಿಯೆ,

ನಿನ್ನ ಕಾಗದ ಬಂತು. ನನಗೆ ಅದರ ಮೊದಲನ್ನು ನೋಡಿ ಬಹಳ ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಯಿತು. ಹೀಗೆ ಬರೆಯುವುದುಂಟೆ? ನಾನು ಮೇಲೆ ಬರೆದಿರುವುದನ್ನು ನೋಡು. ಅದರಂತೆ ಬರೆಯಬೇಕು. ನಾನು ಕ್ಷೇಮ. ನಿನ್ನ ಕ್ಷೇಮಕ್ಕೆ ಬರೆಯುವುದು.

ಇತಿ—"

ಅದಕ್ಕೆ ಉತ್ತರ—

"ಪ್ರಿಯನೆ,

ನಿಮ್ಮ ಕಾಗದ ಬಂತು. ನಾನು ಸೌಖ್ಯ.

ರತ್ನಮ್ಮ."

ರಂಗಪ್ಪ ಬದಲಿಗೆ ಬರೆದ; ಏನೆಂದರೆ:

"ಪ್ರಿಯೆ,

ನಿಮ್ಮ ಚಿಕ್ಕಮ್ಮನವರು ನಿಮ್ಮ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪನವರನ್ನು ಕರೆಯುಬೇಕಾದರೆ ಪ್ರಿಯನೆ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆಯೇ? ನೀನು ನನಗೆ ಹಾಗೆ ಬರೆದಿದೀಯಲ್ಲ. ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ವಾಡಿಕೆ, ಗಂಡನನ್ನು ಪ್ರಿಯರೆ, ಇತ್ಯಾದಿ ಬರೆಯಬೇಕು. ನಿನಗೆ ಇದು ತಿಳಿಯದೇ ಇಲ್ಲ. ಇಲ್ಲಿ ನಾನು ಸೌಖ್ಯ. ನಿನ್ನ ಕ್ಷೇಮಸಮಾಚಾರಕ್ಕೆ ಕಾಗದ ಬರೆಯುವುದು.

ಇತಿ—"

ಅದಕ್ಕೆ ಬದಲು:

"ನಮ್ಮ ಚಿಕ್ಕಮ್ಮನವರು ಚಿಕ್ಕಪ್ಪನವರನ್ನು 'ಏನೆಂದರೆ' ಎಂತ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ನನಗೆ ಕಾಗದ ಬರೆಯುವುದಕ್ಕೆ ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ನಾನು ಬರೆಯುವುದಿಲ್ಲ.

ರತ್ನಮ್ಮ."

ಈ ಕಾಗದ ಯಾರಿಗೆ ಬರೆದದ್ದು ಎನ್ನುವುದಕ್ಕೆ ಮೇಲೆ ಗುರುತೇ ಇಲ್ಲ.

ರತ್ನಮ್ಮನಿಗೆ ಕೋಪಬಂದಿರಬೇಕು. ತಾನು, ಮಹಾದೇವಿ, ಕಾಗದ ಬರೆದದ್ದೇ ಸಾಕು, ಎಂದು ರಂಗಪ್ಪ ಅದನ್ನು ಕಣ್ಣಿಗೆ ಒತ್ತಿಕೊಂಡು ತೃಪ್ತನಾಗಿರುವುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ, ಅದರಲ್ಲಿ ತಪ್ಪು ಹುಡುಕುವುದಕ್ಕೆ ಹೋದನಲ್ಲಾ ಎಂದು ಅವಳಿಗೆ ಬಹಳ ಅಸಮಾಧಾನವಾಗಿರಬೇಕು. ಬರವಣಿಗೆಯೋ ಹೆಂಗಸರ ಮನಸ್ಸಿನಂತೆ ಡೊಂಕು ಡೊಂಕು. ಅಕ್ಷರಗಳಿಗೆ ಹೊಟ್ಟೆಯೇನೋ ದಪ್ಪ, ಆದರೆ ಶಕ್ತಿ ಸಾಲದು: ಸಾಹುಕಾರರ ಹಾಗೆ. ರಂಗಪ್ಪನಿಗೂ ಕೋಪಬಂತು. ಆದರೆ ತಿಳಿಯದ ಹುಡುಗಿ ಅಲ್ಲವೆ; ಅದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಸಮಾಧಾನವಾಗಿ ಒಂದು ಕಾಗದವನ್ನು ಬರೆದು ಕಳುಹಿಸಿದ.

"ನೀನು ಕೋಪಿಸಿಕೊಂಡಿದೀಯೆ ಎಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಕೋಪಕ್ಕೇನೂ ಕಾರಣವಿಲ್ಲ. ನಿನಗೆ ತಿಳಿಯದ ವಿಷಯವನ್ನು ತಿಳಿಸುವುದಕ್ಕೆಂದು ಹಾಗೆ ಬರೆದೆನೇ ಹೊರತು ಬೇರೆ ಅಲ್ಲ. ನೀನು ಸರಿಯಾಗಿ ಜವಾಬು ಕೊಡುವುದು. ಕೊಡುತ್ತೀಯೆ ಎಂದು ನಂಬಿದೇನೆ.

ಇತಿ—"

ಇದಕ್ಕೆ ಜವಾಬು ಇಲ್ಲ.

ಆಮೇಲೆ ಮೂರು ಕಾಗದ ಬರೆದ.

ಜವಾಬು ಇಲ್ಲ.

ಆಮೇಲೆ ಏನೋ ಸಮಾಧಾನ ಹೇಳಿ ಪುನಃ ಕಾಗದ ಬರೆಯುವ ಹಾಗಾಯಿತು. ಕಾಗದವಾದರೋ ಬಹು ಚಿಕ್ಕದು. ಕಾದು ಕಾದು ಕಾಗದವನ್ನು ತೆರೆದು ನೋಡಿದರೆ ಅದರಲ್ಲಿ ಎರಡೇ ಮಾತು. "ನಾನು ಕ್ಷೇಮ, ನಿನ್ನ ಕ್ಷೇಮಕ್ಕೆ ಬರೆಯಬೇಕು." ಇದು ಮೊದಲು ಮೊದಲಲ್ಲಿ ಸಾಕಾದಷ್ಟು ವಿಷಯವಾದರೂ ಪುನಃ ಪುನಃ ಸುಖವಾಗಿದೇವೆ ಎನ್ನುವ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಸುಖವಿಲ್ಲ. ಅದರಿಂದ ರಂಗಪ್ಪ ಒಂದು ಸಲ, ಇನ್ನೇನಾದರೂ ಬರೆ, ಕಾಗದ ಸ್ವಲ್ಪ ದೊಡ್ಡದಾಗಿ ಬರೆ, ಎಂದನು. ರತ್ನಮ್ಮನ ಕಾಗದ ಬಂತು. ಮೊದಲಿಗಿಂತಲೂ ದೊಡ್ಡ ಅಕ್ಷರ: ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬಲಿತ ಕುಂಬಳಕಾಯಷ್ಟು ಗಾತ್ರ. ವಿಷಯವೇನೋ ಮೊದಲಿನ ವಿಷಯವೇ. ಅವಕ್ಕೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಸೇರಿಸಿರುವುದು ಹೀಗೆ: ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಕ್ಷೇಮ ಎನ್ನುವುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ "ಇಲ್ಲಿ ನಾನು ಕ್ಷೇಮ. ನಮ್ಮ ಚಿಕ್ಕಮ್ಮನವರು ಕ್ಷೇಮ. ನಮ್ಮ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪನವರು ಕ್ಷೇಮ. ಅವರ ಕೂಸೂ ಕ್ಷೇಮವಾಗಿದೆ." ಎಲ್ಲರೂ ಒಟ್ಟಾಗಿ ಕ್ಷೇಮವಾಗಿರುವುದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರೇ ಕ್ಷೇಮವಾಗಿರಲು ಪ್ರಾರಂಭಮಾಡಿದರು. "ಇದೇನು ಹೀಗೆ ಬರೆಯುವುದು; ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಕ್ಷೇಮ ಎಂದರೆ ಏನು ವಿಷಯವೊ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರ ಮಾತು ಬರೆದರೂ ಅದೇ ವಿಷಯ; ಇನ್ನು ಬೇರೆ ಏನನ್ನಾದರೂ ಬರೆಯಬಾರದೆ" ಎಂದು ರಂಗಪ್ಪ ಬದಲಿಗೆ ಬರೆದನು.

ಅದಕ್ಕೆ ಉತ್ತರದ ಕಾಗದ:

"ಪ್ರಿಯರೆ,

ಗೂಳಿ ಗುಟರು ಹಾಕುತ್ತದೆ. ನಾಯಿ ಬಗುಳುತ್ತದೆ. ಬೆಕ್ಕು ಮಿಯಾವ್ ಎನ್ನುತ್ತದೆ. ಕಾಗೆ ಕರ್ರೆನ್ನುತ್ತದೆ. ಕತ್ತೆ ಕಿರುಚುತ್ತದೆ. ನವಿಲು ಕೇಕೆ ಹಾಕುತ್ತದೆ.

ಮಿರುಮಿರುಗುವೆ ಹಾ ಕಿರು ತಾರಗೆಯೇ
ಅರಿಯೆನು ನಾನೆಲೆ ನೀನಾರೋ
ಧರೆಗಿಳಿಯದೆ ನೀನಿರುತಿಹೆ ದೂರದಿ
ನೆರೆತೊಳಗುವ ವಜ್ರದ ತೆರದಿ

ಕುರಿ 'ಬ್ಯಾ' ಎನ್ನುತ್ತದೆ.

ಇನ್ನೇನೂ ವಿಶೇಷವಿಲ್ಲ.

ರತ್ನಮ್ಮ."

ಇನ್ನೇನನ್ನಾದರೂ ಬರೆದ ಹಾಗಾಯಿತಲ್ಲ. ಈ ಹೊಸ ನಮೂನೆ ಕಾಗದದಲ್ಲಿ ಜನರ ಕ್ಷೇಮಸಮಾಚಾರದ ಮಾತೇ ಇಲ್ಲ. ಪ್ರಾಣಿವರ್ಗದ ಸ್ವಭಾವಗಳನ್ನೂ ನಡೆವಳಿಕೆಗಳನ್ನೂ ಕುರಿತು ಒಂದು ಉಪನ್ಯಾಸ: ಆಮೇಲೆ ನಕ್ಷತ್ರಕ್ಕೆ ಹೇಳಿರುವ ಪದ್ಯ ಒಂದು. ಸುಲಭವಾಗಿಯೇ ಒಂದು ಕಾಗದವಾಯಿತು ನೋಡಿ. ಚಿಕ್ಕ ಚಿಕ್ಕ ಹುಡುಗಿಯರಿಗೂ ಬುದ್ಧಿಯಲ್ಲಿ ಕಡಿಮೆಯಾದ ಹುಡುಗರಿಗೂ ಇದೊಂದು ಬುದ್ಧಿಯ ಮಾತು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ ಕೇಳಿ. ನಿಮ್ಮ ಗಂಡನಿಗೋ ಹೆಂಡತಿಗೋ ಕಾಗದ ಬರೆಯುವುದಕ್ಕೆ ಕುಳಿತಾಗ ಏನು ಬರೆಯಬೇಕೆಂದು ತೋಚದೆ ಇದ್ದರೆ ಯಾವುದಾದರೂ ಒಂದು ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು "ಹಸು ಬಹಳ ಸಾಧುವಾದ ಪ್ರಾಣಿ" ಇತ್ಯಾದಿ, ಅಥವಾ "ದೀನ ನಾನು ಸಮಸ್ತ ಲೋಕಕೆ...." ಎಂದು ಅದರಲ್ಲಿರುವ ಪಾಠಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದರಲ್ಲಾದರೂ ಒಂದು ಭಾಗವನ್ನು ಬರೆದರೆ ಸಾಕು. ಕಾಗದ ಬರೆದ ಹಾಗಾಯಿತು. ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಪುಸ್ತಕದಿಂದಲೇ ಬರೆದರೆ ನಾವು ಏನು ಬರೆದಹಾಗಾಯಿತು. ಎನ್ನುವುದಾದರೆ "ಕುರಿ ಬ್ಯಾ ಎನ್ನುತ್ತದೆ" ಎನ್ನುವಂತಹ ಒಂದು ನಿಮ್ಮ ಸ್ವಂತದ ಮಾತನ್ನು ಸೇರಿಸಿಬಿಡಿ. ಈ ಕಾಲದ

ಪುಸ್ತಕಗಳ ಹಾಗಾಯಿತು. ಅಂತು ಕಾಗದ ಒಂದನ್ನು ಸುಲಭವಾಗಿ ಬರೆದಹಾಗಾಯಿತು. ಜ್ಞಾಪಕವಿರಲಿ.

ಇದೆಲ್ಲಾ ಕೋರ್ಟ್‌ಷೀಪ್. ಇನ್ನೂ ಕೋರ್ಟ್‌ಷೀಪ್ ಇದೆ. ಆದರೆ ಇನ್ನು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಹೇಳಿದರೆ ಬೇಸರವಾದೀತು. ಇದು ಕೋರ್ಟ್‌ಷೀಪ್ ಅಲ್ಲವೆಂದು ನಿಮ್ಮ ಅಭಿಪ್ರಾಯವೇನು? ನಮ್ಮಾಕೆ ನನಗೆ ಇದರಂತಹ ಹುಚ್ಚು ಬೆಪ್ಪುತನವನ್ನು ನಲವತ್ತು ವರುಷದ ಹಿಂದೆ ಮಾಡಿದರು. ನನಗೆ ಆಗ ಬಹಳ ಆನಂದವುಂಟಾಯಿತು. ಈಗಲೂ ಅದನ್ನೆಲ್ಲಾ ನೆನೆದುಕೊಂಡರೆ ಬಹಳ ಸುಖ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಬೆಳಗಾಗುವಾಗ ಬೀಸುವ ಗಾಳಿ, ದೂರದಲ್ಲಿ ಹೊರಟು, ನಮ್ಮೂರ ಬಾವಿಯ ಕೆಳಗಣ ತೋಟದಲ್ಲಿ ಮಲ್ಲಿಗೆಯ ಪೊದೆಯಲ್ಲಿ ತೂರಿ, ಅಲ್ಲಿಂದ ಬಂದು ಕೊಳದ ತಾವರೆಯನ್ನು ಸೋಕಿ, ಆಮೇಲೆ ನನ್ನ ಕಣ್ಣು ಮೂಗು ಕಿವಿ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಮುತ್ತಿದಾಗ ಆಗುವ ಸುಖ, ನನ್ನ ಚಿಕ್ಕಂದಿನ ಪ್ರೇಮದ ಬಹುಕಾಲದ ಹಿಂದಿನ ಜ್ಞಾಪಕದಿಂದ ನನಗೆ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಅಂತಹ ಜ್ಞಾಪಕವನ್ನು ದೇವರು ಎಲ್ಲರ ಪಾಲಿಗೂ ಕೊಡಲಿ!

ಇದನ್ನೆಲ್ಲಾ ಬರೆಯುತ್ತಾ ನಾನು ನಮ್ಮಾಕೆಯನ್ನು ಕುರಿತು, ನಾನು ನಿನಗೆ "ಮೆಕ್ಲಾ" ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲವೆ, ಎಂದು ಕೇಳಿದೆ. ಹಾಗೆಂದರೇನು ಎಂದು ಅವರು ಕೇಳಿದರು. ಅನುಸರಿಸುವುದು, ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಕಾಣುವುದು, ಎಂದು ನಾನು ಹೇಳಿದೆ. "ಅನುಸರಿಸದೆ, ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಕಾಣದೆ, ಇದ್ದರೆ ಆಗುತ್ತದೆಯೆ? ಈಗ ನೋಡಿ, ಊಟದ ಹೊತ್ತು; ಬೆಳಿಗ್ಗೆಯಿಂದ ಎಲ್ಲಿಯೋ ಹೋಗಿ ಅಲೆದು ಬಂದಿದೀರಿ. ಈಗ ನನ್ನನ್ನು ಅನುಸರಿಸುತ್ತಿದೀರಿ." ಈ ಮಾತು ಕಠಿನವೆನ್ನಬೇಡಿ. ಭಗವಂತನು ಸ್ತ್ರೀಯರ ಹೃದಯದ ಮಾರ್ದವವನ್ನು ಮರೆಸುವುದಕ್ಕೆ ಕಠಿನವಾದ ಮಾತನ್ನು, ಮಾತಿನ ಕಾಠಿನ್ಯವನ್ನು ಮರೆಸುವುದಕ್ಕೆ ಇಂಪಾದ ಧ್ವನಿಯನ್ನು, ಅವರಿಗೆ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ. ಅವರು ಹೀಗೆ ಏನಾದರೂ ಹೇಳಿದರೆ ಸುಖವೇ ಹೊರತು ಬೇರೆ ಅಲ್ಲ. ಅದರಲ್ಲೂ ಊಟಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ಅವರು ಸ್ವಲ್ಪ ಬಯ್ದರೂ ತೊಂದರೆಯಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ, ಎಲೆ ಮುಂದೆ ಕೂತಾಗ ಸ್ವಲ್ಪ ತುಪ್ಪ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಹಾಕುತ್ತಾರೆ; ಇದು

ಬೇಕೆ, ಅದು ಬೇಕೆ, ಎಂತ ಕೇಳುತ್ತಾರೆ. “ಮೆಕ್ಕೆ ಇಲ್ಲದೆ ಉಂಟೇನು? ಮದುವೆ ಎಂದರೆ, ಒಂದು ಹಗ್ಗದ ಎರಡು ಕಡೆಯೂ ಜೀರಕುಣಿಕೆ ಹಾಕಿ, ಇಬ್ಬರನ್ನು ಹಿಡಿದು, ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರ ಕುತ್ತಿಗೆಗೆ ಒಂದೊಂದು ಜೀರ ಕುಣಿಕೆ ತಗಲಿಸುವುದು. ಒಬ್ಬರನ್ನೊಬ್ಬರು ಅನುಸರಿಸಬೇಕು. ಇಲ್ಲದೆ ಇದ್ದರೆ ಇಬ್ಬರ ಕುತ್ತಿಗೆಗೂ ಬೀರುತ್ತೆ” ಎಂದರು. ನಿಜವಾದ ಮಾತು ನೋಡಿ; ಹತ್ತು ಮಕ್ಕಳ ತಾಯಿ; ಅವರಿಗೆ ತಿಳಿಯದ್ದು ಉಂಟೆ?

ಕಾಗದಗಳ ಸಮಾಚಾರ ನಿಮಗೆ ಮೊದಲೇ ಎಚ್ಚರಿಕೆ ಹೇಳಿದೇನೆ. ಅದೇನೋ ಆ ತೀರ್ಥರೂಪರು, ಗುಟುರು ಹಾಕಿದರು, ಎನ್ನುವ ಮಾತುಗಳು ನಿಜ ಎನ್ನುವಹಾಗಿಲ್ಲ. ಹ್ಯಾಗೋ, ನನಗೇನು? ರಂಗಪ್ಪನಿಗಂತೂ ಶಾಸ್ತಿ ಆಗುತ್ತದೆ. ಆಗಲಿ; ರತ್ನಮ್ಮನ ಕೆಲಸ ರಂಗಪ್ಪನಿಗೆ ಬುದ್ಧಿ ಹೇಳುವುದು.

ವೆಂಕಟರಾಯನ "ಪಿಶಾಚ"

ವೆಂಕಟರಾಯ ಬೆಂಗಳೂರಲ್ಲಿ ಪಾದುಗೆ ಕೃಷ್ಣರಾಯರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಓದುವುದಕ್ಕೆ ನಿಂತಿದ್ದ. ಕೃಷ್ಣರಾಯರು ಅವನ ತಾಯಿಗೆ ಏನೋ ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರದ ಸಂಬಂಧ. ಅವನು ಅವರ ಮನೆಯಲ್ಲೇ ಇದ್ದುಕೊಂಡು ಓದುತ್ತಾ ಇದ್ದ. ನಮ್ಮೂರಲ್ಲಿ ಇಂಗ್ಲೀಷು ಸ್ಕೂಲು ಇಲ್ಲ. ರಂಗಪ್ಪ ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಹೋದ ಮೇಲೆ ಕೆಲವು ವರುಷಗಳಾದ ನಂತರ ಇತರ ಹುಡುಗರೂ ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಹೋಗುವುದು ವಾಡಿಕೆಗೆ ಬಂತು. ಕನ್ನಡ ಪರೀಕ್ಷೆ ಆದ ಒಡನೆಯೇ ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಹೋಗಬೇಕಾಗಿ ಬಂದುದರಿಂದ ಹುಡುಗರು ಚಿಕ್ಕ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ ಒಂಟಿಯಾಗಿ ಇರಬೇಕಾಗುತಿತ್ತು. ವೆಂಕಟರಾಯ ಚಿಕ್ಕ ಹುಡುಗನಾಗಿದ್ದಾಗಲೇ ತಾಯಿ ತಂದೆ ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟು ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ನಂಟರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನೇ ಇರಬೇಕಾಯಿತು.

ಹುಡುಗರಿಗೆಲ್ಲ ಪಿಶಾಚದ ಭಯ. ನಾನು ಇದುವರೆಗೆ ಕಣ್ಣು ಇಲ್ಲದ ಹುಡುಗರನ್ನ ನೋಡಿದೇನೆ, ಕಾಲು ಇಲ್ಲದ ಹುಡುಗರನ್ನ ನೋಡಿದೇನೆ, ಬುದ್ಧಿ ಇಲ್ಲದ ಹುಡುಗರನ್ನ ನೋಡಿದೇನೆ; ಪಿಶಾಚದ ಭಯ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಇಲ್ಲದ ಹುಡುಗರನ್ನ ಇನ್ನೂ ನೋಡಿಲ್ಲ. ಅದರಲ್ಲೂ ಜನಿವಾರ ಹಾಕುವ ಹುಡುಗರಿಗೆ ಪಿಶಾಚದ ಭಯ ಇಲ್ಲದೇ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. "ಅಪ್ಪ, ಈ ಜನಿವಾರ ಯಾಕಪ್ಪಾ?" ಎಂತ ಹುಡುಗ ತಂದೆಯನ್ನು ಕೇಳಿದರೆ "ಅದರಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮಗಂಟಿದೆ, ನೋಡು; ರುದ್ರಗಂಟಿದೆ ನೋಡು; ಅದನ್ನು ತೋರಿಸಿದರೆ ಪಿಶಾಚ ಓಡುತ್ತದೆ" ಎಂತ ತಂದೆ ಹೇಳಿಕೊಡುವನು. ಇದರಿಂದ ಹುಡುಗನಿಗೆ ಏನಾಗುತ್ತದೆ ಎಂದರೆ, ಪಿಶಾಚ ಬರುವುದು ಎನ್ನುವುದು ನಿಜವಾದ ಮಾತು ಎಂತ ತೋರುತ್ತದೆ. ಅದು ಬಂದಾಗ್ಗೆ ಜನಿವಾರ ತೋರಿಸಿದರೆ ಅದು ಓಡುವುದೋ ಇಲ್ಲವೊ ಅದು ಬೇರೆ ಮಾತು. ಬರುವುದುಂಟು, ಎಂದಾಯಿತು. ಇದೇ ಅಲ್ಲದೆ, ನಮಗೆ ಯಾವುದು ನಿಜವೆಂದು ತಿಳಿಯದೋ ಅದನ್ನು ನಂಬುವುದರಲ್ಲಿ ನಮಗೆಲ್ಲ ಬಹು ಆಸೆ. ವೆಂಕಟರಾಯ ಒಂಟಿಯಾಗಿ ಮಲಗಿಕೊಳ್ಳುವನು;

ಕತ್ತಲಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿಗಾದರೂ ಹೋಗಿ ಬರುವನು. ಹಾಗಾಗಿ ಹೀಗಾಗಿ ಅವನ ಪಾಡಿಗೆ ಪಿಶಾಚ ನಿಜವಾದ ವ್ಯಕ್ತಿಯಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿತ್ತು.

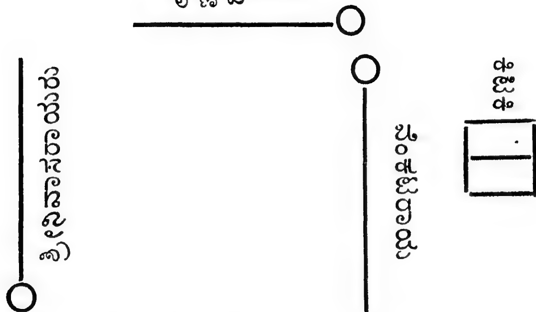
ಈ ಸಮಾಚಾರ ಯಾತಕ್ಕೆ ಹೇಳುವುದಕ್ಕೆ ಬಂದೆನೆಂದರೆ, ಮೊನ್ನೆ ಪಂಚಮಿಯ ದಿನ ಅವನಿಗೆ ಶಾಂತಿಪ್ರಸ್ತವಾಯಿತು. ಅವನಿಗೆ ಈ ಹುಡುಗಿಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಮದುವೆ ಮಾಡುವ ವಿಷಯ ಮಾತನಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಹುಡುಗಿಯ ಕಡೆಯವರು ಬಂದಾಗ ವೆಂಕಟರಾಯ ಅವರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರಿಗೆ ಒಂದು ಕೆಲಸ ಕೊಟ್ಟ. ಅದು ನನಗೆ ಜ್ಞಾಪಕಬಂತು. ಜ್ಞಾಪಕ ಬಂದಾಗ ಒಂದು ಮಾತನ್ನು ಹೇಳಿದರೆ, ನಿಮಗೂ ಹೊತ್ತು ಹೋಗುತ್ತದೆ; ನನಗೂ ಹೊತ್ತು ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಆಗ ಏನು ನಡೆಯಿತು ಎನ್ನುವುದನ್ನ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ಜೋಕೆ! ಈಗಲೇ ಹೇಳಿದೇನೆ. ಇದು ಒಂದು ಪಿಶಾಚದ ಕತೆ: ಹೆದರಬೇಡಿ, ಅಷ್ಟೆ.

ನಾನು ಹೇಳುವುದು ಈಗ ಏಳುವರುಷದ ಮಾತು. ಆಗ ವೆಂಕಟರಾಯನಿಗೆ ಹದಿನಾಲ್ಕು ಹದಿನೈದು ವರುಷ ವಯಸ್ಸಿದ್ದಿರಬಹುದು. ಹುಡುಗ ಚೆಲುವಾಗಿದಾನೆ, ಓದುತ್ತಿದಾನೆ, ಎಂದು ತಿಳಿದರೆ ಎಲ್ಲರೂ ನಾನು ಕೊಡುತ್ತೇನೆ ಹೆಣ್ಣು, ತಾನು ಕೊಡುತ್ತೇನೆ ಹೆಣ್ಣು, ಎಂದು ಬರುವರು. ವೆಂಕಟರಾಯನಿಗೆ ಹೆಣ್ಣು ಕೊಡುತ್ತೇವೆ ಎಂತ ಬಹಳ ಜನ ಬಂದು ಬಂದು ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಈಗ ಅವನ ಮಾವನಾಗಿದ್ದಾರಲ್ಲಾ ಇವರು ಒಂದು ದಿನ ಬಂದು ನಮ್ಮೂರಲ್ಲಿ ಅವನ ತಂದೆಯನ್ನು ಹುಡುಗನ ಜಾತಕ ಕೊಡಿ ಎಂದು ಕೇಳಿದರು. ತಾವು ಹೋಗಿ ಹುಡುಗನನ್ನು ನೋಡಿ; ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಒಪ್ಪಿದರೆ ಆಮೇಲೆ ನೋಡೋಣ, ಎಂದು ವೆಂಕಟರಾಯನ ತಂದೆ ಹೇಳಿದರು. ಎಲ್ಲಿದಾನೆ ಎನ್ನುತ್ತಲೂ ಪಾದುಗೆ ಕೃಷ್ಣರಾಯರ ಗುರುತನ್ನು ಹೇಳಿದರು. ಹುಡುಗಿಯ ತಂದೆಗೂ ಪಾದುಗೆ ಕೃಷ್ಣರಾಯರಿಗೂ ಮೊದಲು ಪರಿಚಯ ಉಂಟಂತೆ. ಓಹೋ! ಅವರೇ? ಹಾಗಾದರೆ ಹುಡುಗ ನಮ್ಮವನ ಹಾಗೆಯೇ ಸರಿ, ಲೆಕ್ಕಕ್ಕೆ, ಎಂದು ಹೇಳಿ ಅವರು ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಹೋದರು. ಅದು ಆದದ್ದೂ ಹಾಗೆಯೆ. ಆದರೆ ಅದು ಹಾಗೆ ಆಗುವುದಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ಇನ್ನೊಂದು ಕೆಲಸ ನಡೆದು ಮದುವೆಗೆ ಅಡ್ಡಿ ಬಂದಿತ್ತು. ಅದನ್ನು ನಿಮಗೆ ಈಗ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ.

ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ವೆಂಕಟರಾಯನನ್ನು ನೋಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಕೃಷ್ಣರಾಯರ ಮನೆಗೆ ಹುಡುಗಿಯ ತಂದೆ ಶ್ರೀನಿವಾಸರಾಯರೂ, ಅವರ ಜೊತೆಗೆ ಅವರ ಸಹಾಯಕ್ಕೆ ಕೃಷ್ಣಪ್ಪ ಎನ್ನುವರೂ ಇಬ್ಬರೂ ಹೋದರು. ಹುಡುಗನನ್ನು ನೋಡಿದರು. ಮನಸ್ಸು ಒಪ್ಪಿತು. ಇವರು ನಿನ್ನ ಮಾವಂದಿರಯ್ಯ ಎಂದು ಕೃಷ್ಣರಾಯರು ವೆಂಕಟರಾಯನಿಗೆ ಹೇಳಿದರು. ವೆಂಕಟರಾಯನಿಗೆ ಮನಸ್ಸು ಉಬ್ಬಿತು; ಸಂತೋಷದಿಂದ ಉಕ್ಕಿತು. ಮದುವೆಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವಷ್ಟು ದೊಡ್ಡವನಾದೆನಲ್ಲಾ! ಎಂದು. ಆದರೂ ಮರ್ಯಾದೆಗೆ, ನಾನು ಈಗ ಮದುವೆಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ, ಎಂದು ಹೇಳಿದನು. ಸಂಬಂಧಕ್ಕೆ ಬಂದವರು ರಾತ್ರಿ ಕೃಷ್ಣರಾಯರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಊಟಮಾಡಿದರು. ಊಟಮಾಡಿ, ಆ ಮನೆಯ ಮಹಡಿಯ ಮೇಲೆ ಒಂದು ಕೊಟಡಿ, ಆ ಕೊಟಡಿಯಲ್ಲಿ ವೆಂಕಟರಾಯ, ಶ್ರೀನಿವಾಸರಾಯರು, ಕೃಷ್ಣಪ್ಪನವರು, ಮೂವರೂ ಮಲಗಿಕೊಂಡರು.

ಕೃಷ್ಣರಾಯರ ಮನೆಯ ಬಾಗಿಲು ಇರುವುದು ಪೂರ್ವಕ್ಕೆ. ಬೀದಿ ಉತ್ತರ ದಕ್ಷಿಣವಾಗಿರುವುದು. ಕೃಷ್ಣರಾಯರ ಮನೆ ಮಹಡಿಯ ಮನೆ. ಆ ಬೀದಿಯಲ್ಲಿ ಇನ್ನು ಯಾವುದೂ ಮಹಡಿಯ ಮನೆಯಿಲ್ಲ. ಆ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ಅದು ನಾಲ್ಕನೆಯ ಮನೆ. ಮಹಡಿ ಚಿಕ್ಕದಾದರೂ ಅದರಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಕಿಟಕಿಯಿಂದ ನೋಡಿದರೆ ಬೀದಿ ಉದ್ದಕ್ಕೂ ಎಲ್ಲಾ ಮನೆಗಳೂ ಕಾಣುವುವು. ಆ ಮನೆಯ ಉತ್ತರಕ್ಕೆ ಮೂರೇ ಮನೆ. ದಕ್ಷಿಣಕ್ಕೆ ಎಂದರೆ ಬಲಗಡೆಗೆ ಮನೆಗಳು ಹೆಚ್ಚು. ಮಹಡಿಯ ಕೊಟಡಿಯಲ್ಲಿ ಕಿಟಕಿ ಈ ಕಡೆಗೆ ಇತ್ತು. ವೆಂಕಟರಾಯ ಆ ಕಿಟಕಿಯ ಹತ್ತಿರ ಮಲಗಿಕೊಂಡ; ಗೋಡೆಯ ಉದ್ದಕ್ಕೂ ಮಲಗಿ ಪೂರ್ವಕ್ಕೆ ತಲೆಯಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದ. ಕೃಷ್ಣಪ್ಪನವರು ವೆಂಕಟರಾಯನ ತಲೆಯ ಬಳಿ ತಲೆಯನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಉತ್ತರ ದಕ್ಷಿಣವಾಗಿ ಮಲಗಿಕೊಂಡರು. ಶ್ರೀನಿವಾಸರಾಯರು ಕೃಷ್ಣಪ್ಪನವರ ಕಾಲಿನ ಹತ್ತಿರ ಕಾಲನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಪಶ್ಚಿಮಕ್ಕೆ ತಲೆಯನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಮಲಗಿದರು. ನಾನು ಹೇಳುವುದು ತಿಳಿಯಿತಷ್ಟೆ. ನಡೆದ ಸಮಾಚಾರ ನಿಮಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ತಿಳಿಯಬೇಕಾದರೆ ಈ ಮೂವರೂ ಹೇಗೆ ಮಲಗಿದ್ದರೆಂದು ನಿಮಗೆ ತಿಳಿಯಬೇಕು. ನಾನೂ ಅಲ್ಲಿ ಇದ್ದೆ.

ಎಂತ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಿ. ನಾನೂ ಒಂದು ಕಡೆ ಮಲಗಿದ್ದರೆ ನಾವು ನಾಲ್ಕು ಜನವೂ ಒಂದು ಚೌಕದ ನಾಲ್ಕು ಕಡೆಗೂ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರು ಇರುತ್ತಾ ಇದ್ದೆವು. ನನ್ನ ತಲೆ ಶ್ರೀನಿವಾಸರಾಯರ ತಲೆ ಒಂದು ಮೂಲೆ; ಅದಕ್ಕೆ ಎದುರು ಮೂಲೆಯಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣಪ್ಪ ವೆಂಕಟರಾಯರ ತಲೆಗಳು. ನನ್ನ ಕಾಲು ವೆಂಕಟರಾಯನ ಕಾಲು ಒಂದು ಮೂಲೆ; ಅದಕ್ಕೆ ಎದುರು ಮೂಲೆಯಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣಪ್ಪನ ಕಾಲು ಶ್ರೀನಿವಾಸರಾಯರ ಕಾಲು. ಹೀಗಿರುತ್ತಿತ್ತು. ಕೊಟಡಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಚಿಕ್ಕದು. ಸುಮಾರಿಗೆ ಹೀಗೆ ಮಲಗಿದ್ದರು.

ಈ ಚಿತ್ರವನ್ನು ನೋಡಿ ನಗಬೇಡಿ. ನಾನು ಡ್ರಾಯಿಂಗ್ ಕಲಿತ ಮನುಷ್ಯನಲ್ಲ. ಅಲ್ಲದೆ ಗುಂಡಾಭಟ್ಟರಿಗೆ ಒಂದು ದಿನ ಇದರಂತೆ ಬರೆದು ತೋರಿಸಿದೆ. ಅವರು "ಶ್ಯಾಮಣ್ಣನವರೆ, ಇಲ್ಲಿ ನೋಡಿ, ಇದನ್ನೆಲ್ಲಾ ತಿಳಿಯುವುದಕ್ಕೆ ಬುದ್ಧಿವಂತರಿಗೆ ಏನೂ ಮಹಾಪ್ರಮಾದವಲ್ಲ. ಬುದ್ಧಿವಂತರ ಮಾತು ಬುದ್ಧಿವಂತರಿಗೆ ಸುಲಭವಾಗಿ ತಿಳಿದುಹೋಗುತ್ತದೆ. ನೀವು ಹೇಳಿದಿರಿ; ಈ ಚಿತ್ರ ಬರೆದಿರಿ; ನನಗೆ ಗೊತ್ತಾಗಿಹೋಯಿತು. ಕಾನೆ ಜನಕ್ಕೆ ಗೊತ್ತಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಅದೇ ಬುದ್ಧಿ ಎನ್ನುವುದು. ಬುದ್ಧಿ ಒಂದು ಇದ್ದರೆ ಡ್ರಾಯಿಂಗೂ ಬೇಡ, ಗೀಯಿಂಗೂ ಬೇಡ; ಅದಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಬ್ರಹ್ಮದೇವ ಬಂದು ತೀಡಿದರೂ ತಿಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ" ಎಂದರು. ನೀವೆಲ್ಲರೂ ಬುದ್ಧಿವಂತರೇ ಆದ್ದರಿಂದ ನಿಮಗೆಲ್ಲ ಇದು ಅರ್ಥವಾಗಿರಬೇಕು.

ವೆಂಕಟರಾಯ ಮಲಗಿದ್ದಕಡೆ ಕಿಟಿಕಿ ಇದೆಯೆಂದು ಹೇಳಿದೆನಷ್ಟೆ. ಆ ಕಿಟಿಕಿಯಿಂದ ನೋಡಿದರೆ ಆ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ, ಮೂರನೆಯದಲ್ಲ, ನಾಲ್ಕನೆಯ ಮನೆಗೆ ಪಿಶಾಚದ ಮನೆ ಎಂತ ಹೆಸರು ಬಂದಿತ್ತು. ಆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ವ್ಯಾಪಾರಿ ವಾಸಮಾಡುತ್ತ ಇದ್ದ. ಅವನಿಗೆ ಒಬ್ಬ ಹೆಂಡತಿ; ಮಕ್ಕಳಿರಲಿಲ್ಲ. ಎಂದೋ ಒಂದು ದಿನ ಸಾಯಂಕಾಲ ಅಂಗಡಿಯಿಂದ ಮನೆಗೆ ಬಂದನಂತೆ. ಬರುವುದರೊಳಗೆ ಯಾರೋ ಪರಪುರುಷ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಹೆಂಡತಿಯ ಸಂಗಡ ಮಾತನಾಡುತ್ತಿದ್ದನಂತೆ, ಏನೋ ಸ್ವಲ್ಪ ರಂಪು ಆಯಿತಂತೆ. ಆ ದಿನ ರಾತ್ರಿ, ಇಲ್ಲ ಇವನೇ ಏನಾದರೂ ಮಾಡಿದನೋ, ಇಲ್ಲ ಅವಳೇ ಅವಮಾನವನ್ನು ಸಹಿಸಲಾರದೆಯೋ ಗಂಡನ ಅಪನಂಬಿಕೆಯಿಂದ ನೊಂದೋ ಪ್ರಾಣ ತೆಗೆದುಕೊಂಡಳೋ; ಆದದ್ದೇನು ಎಂದರೆ, ಮಾರನೆಯ ದಿನ ಮನೇ ಕೆಲಸದ ಹೆಂಗಸು ಬಂದು ದೇವರ ಮನೇ ಬಾಗಿಲನ್ನು ತೆಗೆಯುವ ವೇಳೆಗೆ, ತೊಲೆಗೆ ಒಂದು ಹಗ್ಗ ಕಟ್ಟಿ, ಆ ಹಗ್ಗದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಮನೆಯ ಯಜಮಾನಿ ನೇಣು ಆಗಿದ್ದಳು. ಪರಿಚಾರಿಕೆ ಗಾಬರಿಯಿಂದ ಕೂಗಿಕೊಂಡಳು. ಯಜಮಾನ ಹಾಸಿಗೆಯಿಂದ ಆಗ ತಾನೇ ಎದ್ದು ಓಡಿ ಬಂದ. ಏನು ಏನು ಎನ್ನುತ್ತಲೂ ಇವಳು ಹೇಳಿದಳು. ಬಂದು ನೋಡಿ ಅಯ್ಯೋ ಎಂದು ಅವನು ಮೂರ್ಛೆಹೋಗಿ ಬಿದ್ದ. ಅವನನ್ನು ಕೋರ್ಟಿಗೆ ಎಳೆದರು. ಶಿಕ್ಷೆ ಆಯಿತೋ ಏನೋ ಕಾಣೆ. ಆಮೇಲೆ ಬಂದು ಅವನು ಅದೇ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಮನಸ್ಸು ಮಾಡಿದ. ಎಲ್ಲರೂ, ಅಯ್ಯ, ಬೇಡ ಎಂದರು. ಅವನು, ಅವಳೇ ಹೋದಳಂತೆ. ಇನ್ನು ನಾನಿದ್ದೇನು, ಎಂದು ಒಂದು ಒಳ್ಳೆಯದಿನ ನೋಡಿ ಮನೆಗೆ ಬಂದ. ಆ ದಿನ ರಾತ್ರಿಯೇ ಅವನ ಪಾಡೂ ಆಯಿತು. ಮಾರನೆಯ ದಿನ ಮನೆಗೆಲಸದಾಕೆ, ಇನ್ನೊಬ್ಬರು, ದೇವರಮನೆಯ ಬಾಗಿಲನ್ನು ತೆಗೆಯುವವೇಳೆಗೆ ಮೊದಲು ಅವನ ಹೆಂಡತಿ ಎಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ನೇಣು ಆಗಿದ್ದಳೋ ಅಲ್ಲೇ ಆ ವ್ಯಾಪಾರಿ ಹಾಗೆಯೇ ನೇಣು ಆಗಿದ್ದ. ಪುನಃ ಗಲಾಟೆಯಾಯಿತು. ಆಗಲಾದರೆ ಗಂಡನನ್ನು ಕೋರ್ಟಿಗೆ ಎಳೆದರು. ಈಗ ಮನೆಯಲ್ಲಿದ್ದವರು, ಮನೆಯವನು, ಬಾಗಿಲಲ್ಲಿ ಮಲಗಿದ್ದ ಆಳು,

ಇಬ್ಬರೇ. ಆಳು ಮಾಡಿದ ಎಂದು ಹೇಳುವಹಾಗಿಲ್ಲ. ವ್ಯಾಪಾರಿ ಆಳಿನ ಹೆಂಡತಿಯಲ್ಲವಲ್ಲ! ಸರಿ, ಯಾರೋ ಬಂದರು. ಹೆಣವನ್ನು ತೆಗೆದರು; ಸುಟ್ಟರು; ಆಗಿಹೋಯಿತು.

ಅದು ಮೊದಲು ಆ ಮನೆಗೆ ಕೆಟ್ಟ ಹೆಸರು. ಪುಣ್ಯಸ್ಥಳಗಳ ಸ್ಥಳ ಪುರಾಣಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಶೀಘ್ರವಾಗಿಯೂ, ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿಯೂ ಕತೆ ಬೆಳೆಯಿತು. ವ್ಯಾಪಾರಿ ತನ್ನ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ನೇಣುಹಾಕಿ ಕೊಂದನೆಂತಲೂ, ಅವನು ಹಿಂದಿರುಗಿ ಆ ಮನೆಗೆ ಬಂದ ದಿನ ಅವನ ಹೆಂಡತಿಯ ಪಿಶಾಚಿ ಅಲ್ಲಿ ಬಂದು ಅವನನ್ನು ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ನೇಣಿಗೆ ಹಾಕಿತೆಂದೂ, ಈಗಲೂ ಪ್ರತಿದಿನವೂ ರಾತ್ರಿಯವೇಳೆ ಆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಆ ಎರಡೂ ಪಿಶಾಚಿಗಳೂ ನೇಣುಹಾಕುವ ಆಟವನ್ನು ಆಡುತ್ತವೆ ಎಂದೂ ಅಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ಬೊಬ್ಬೆ ಎಬ್ಬಿಸಿದರು. ಕೇಳಬೇಕೆ? ಕತೆ ಒಬ್ಬರು ಹೇಳುವ ಹಾಗೆ ಒಬ್ಬರು ಹೇಳುವುದಿಲ್ಲ. ಸುಳ್ಳಿಗೆ ಸುಳ್ಳು ಸೇರಿತು; ಮನೆ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಯಿತು. ರಾತ್ರಿ ಹೊತ್ತು ಬೀದಿಯಲ್ಲಿ ಹೋಗುವವರು ಆ ಮನೆಯ ಕಡೆ ತಿರುಗಿ ನೋಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ: ಭಯ, ಆದರೂ ಕುತೂಹಲ: ಮನೆಯನ್ನು ದಾಟಿ ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರ ಹೋದಮೇಲೆ ಆ ಕಡೆ ಹಿಂದಿರುಗಿ ನೋಡಿ, ಅದೇನನ್ನೋ ಕಂಡಂತೆ ನೆನೆದುಕೊಂಡು, ಸ್ವಲ್ಪ ನಡುಗಿ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಜಾಗ್ರತೆಯಾಗಿ ಹೆಜ್ಜೆಯನ್ನಿಡುತ್ತಾ ನಡೆಯುವರು.

ವೆಂಕಟರಾಯ ಕೃಷ್ಣರಾಯರ ಮನೆಯ ಮಹಡಿಯ ಮೇಲೆ ನಿಂತು ಆಗಾಗ್ಗೆ ಆ ಭಯದ ಮನೆಯ ಕಡೆ ನೋಡುವನು. ಅಲ್ಲಿಂದ ಯಾವುದಾದರೊಂದು ಪಿಶಾಚಿ ಬಂದು ರಾತ್ರಿ ತಾನು ಮಲಗಿಕೊಂಡಿರುವಾಗ ತನ್ನನ್ನು ಏನಾದರೂ ಮಾಡಿದರೆ ಏನುಗತಿ ಎಂದು ಯೋಚಿಸುವನು. ಅದೇನು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಪಿಶಾಚದ ಭಯವಲ್ಲ. ಬರಿಯ ಪಿಕೀಲು; ಹುಸಿ ಭಯ. ಹೀಗಿರುವಲ್ಲಿ ಒಂದು ದಿನ ಯಾರೋ ಹುಡುಗರು ಆ ಪಿಶಾಚಿಮನೆಗೆ ವಾಸಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಬಂದರು. ದೊಡ್ಡ ಮನೆ, ಆದರೂ ಯಾರಾದರೂ ಬಂದರೆ ಸಾಕು ಎಂತ ಬಾಡಿಗೆ ಸುಲಭ. ಹುಡುಗರು ಬಂದರು. ಅವರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ, ವೆಂಕಟರಾಯನಂತೆಯೋ ಧೈರ್ಯಶಾಲಿ, ಬಂದ ಕೊಂಚ ದಿನದಲ್ಲಿಯೋ ಯಾತಕ್ಕೋ

ಹೆದರಿಬಿಟ್ಟು ಅರ್ಧರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಕಿರಿಚಿಕೊಂಡ. ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿ ಮಲಗಿದ್ದವರು ಅಲ್ಲಲ್ಲೆ ಹಾರಿ ಎದ್ದರು. ಏನು ಏನು ಎಂದು ಬಂದರು. ಏನೂ ಇಲ್ಲ. ಹುಡುಗನ ಬಾಯಲ್ಲಿ ನೊರೆ ಸುರಿಯುತ್ತಿತ್ತು. ಡಾಕ್ಟರನ್ನು ಕರೆದರು. ಹುಡುಗನಿಗೆ ಅವರಿಂದಲೇ ಆಗಲಿ ಹೆದರಿಕೆಯಿಂದಲೇ ಆಗಲಿ ಏನೂ ತೊಂದರೆಯಾಗಲಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಮಾರನೆಯ ದಿನ ಹುಡುಗರೆಲ್ಲಾ, ಒಂದು ತಿಂಗಳ ಬಾಡಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು, ದೌಡಾಯಿಸಿದರು. ಇದು ನಡೆದದ್ದೆಲ್ಲಾ ವೆಂಕಟರಾಯನಿಗೆ ಗೊತ್ತು.

ಇದಾದ ಕೆಲವು ದಿನಕ್ಕೇ ಹುಡುಗಿಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಮದುವೆ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ ಎಂದು ಶ್ರೀನಿವಾಸರಾಯರು ಬಂದದ್ದು. ಆ ರಾತ್ರಿ ಮಲಗಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ವೆಂಕಟರಾಯ ಕಿಟಕಿಯಿಂದ ಆ ಮನೆಯ ಕಡೆ ನೋಡಿದ. ಎಲ್ಲವೂ ನಿಶ್ಶಬ್ದ. ಕತ್ತಲು ಮನೆಯ ತುಂಬ ಕಾಡಿಗೆಯಂತೆ ಕವಿದಿದೆ. ಅದು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಭಯದ ಮನೆಯೇ ಸರಿ. ಆ ಕತ್ತಲಲ್ಲಿ, ಆ ಹಾಳು ಮನೆಯಲ್ಲಿ, ಎರಡು ಪಿಶಾಚ ವಲ್ಲ, ಹತ್ತು ಪಿಶಾಚಗಳು, ನೂರು ಸಲ ನೇಣುಹಾಕಿಕೊಂಡರೂ ಅದು ಯಾರಿಗೂ ತಿಳಿಯದು. ಹೀಗೆಂದುಕೊಂಡು ವೆಂಕಟರಾಯ ಕಿಟಕಿಯಿಂದ ಒಳಕ್ಕೆ ತಿರುಗಿದ. ಆಗ ಆ ಮನೆಯ ಮೇಲೆ ಗೂ ಎಂದು ಶಬ್ದವಾಯಿತು. ಅದೊಂದು ಗೂಗೆ. ವೆಂಕಟರಾಯ ಸ್ವಲ್ಪ ನಡುಗಿದ.

ಅರ್ಧ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ವೆಂಕಟರಾಯನಿಗೆ ಏನೋ ಸ್ವಲ್ಪ ಎಚ್ಚರ ವಾದ ಹಾಗಾಯಿತು. ಎಲ್ಲೋ ಸ್ವಲ್ಪ ಶಬ್ದ. ಎಲ್ಲಿ? ಕಿಟಕಿಯ ಹೊರ ಗಡೆ. ಆಲಿಸಿ ಕೇಳಿದರೆ ಏನೂ ಶಬ್ದವಿರಲಿಲ್ಲ. ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಬಿಟ್ಟು ಮತ್ತೆ ಶಬ್ದವಾಯಿತು. ಮತ್ತೆ ಆಲಿಸಿ ಕೇಳಿದರೆ ಶಬ್ದ ಇತ್ತು. ಯಾರೋ ನಡೆಯುವ ಶಬ್ದ. ನೆರೆಮನೆಯ ಹೆಂಚಿನ ಮೇಲೆ ಹೆಜ್ಜೆಯಿಟ್ಟು ಮೆಲ್ಲಗೆ ನಡೆಯುವ ಶಬ್ದ. ಯಾರಿರಬಹುದು? ಪಿಶಾಚಿ ಇರಬಹುದೋ? ಛೆ, ಛೆ, ಪಿಶಾಚಿ ಎಂದರೇನು, ನಡೆಯುವುದೆಂದರೇನು? ಹೀಗೆ ಅವನು ಧೈರ್ಯ ಹೇಳಿಕೊಂಡನು. ಹೇಳಿಕೊಂಡು ಮುಖವನ್ನು ಕಿಟಕಿಯ ಕಡೆಗೆ ತಿರುಗಿಸಿ ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಅಗಲವಾಗಿ ಬಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ನೋಡಿ:

ತ್ತಿದಾನೆ. ಯಾರೂ ಕಾಣಲಿಲ್ಲ. ನಡೆಯುವ ಶಬ್ದ ಮಾತ್ರ ಇನ್ನೂ ಕೇಳುತ್ತಿದೆ. ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲನೆ ಹೆಜ್ಜೆ ಇಡುವ ಶಬ್ದ. ಶಬ್ದ ಕಿಟಕಿಯ ಕಡೆಗೆ ಹತ್ತಿರಹತ್ತಿರವಾಗಿ ಬರುವಂತೆ ತೋರಿತು. ವೆಂಕಟರಾಯನಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೆದರಿಕೆಯಾಯಿತು. ಅವನು ಕಿಟಕಿಯ ಕಡೆಯಿಂದ ಕಣ್ಣನ್ನು ತೆಗೆಯಲಿಲ್ಲ. ಶಬ್ದ ಹತ್ತಿರ ಹತ್ತಿರ ಬಂದಿತು; ಕಿಟಕಿಯ ಹತ್ತಿರ ಬಂದು ನಿಂತುಹೋಯಿತು. ಕಿಟಕಿಯ ಹೊರಗಡೆಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ನಿಂತದ್ದರಿಂದ ಕಿಟಕಿಯಿಂದ ಏನಾದರೂ ಇಣಿಕಿ ನೋಡುವುದೇನೋ ಎಂದು ವೆಂಕಟರಾಯ ದೃಷ್ಟಿಸಿ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಏನೂ ಇಲ್ಲ. ಆಮೇಲೆ ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದ ಹಾಗೆ ಒಂದು ಮುಖ ಕಂಡುಬಂದಿತು. ಕರಿಯಮುಖ, ದೊಡ್ಡದು. ಕರಾಳಾಕೃತಿ, ಹಲ್ಲುಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಬಿಟ್ಟು ಕೊಂಡಿತ್ತು. ನಾಲಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊರಕ್ಕೆ ಜೋಲಾಡುತ್ತಿತ್ತು. ಕಣ್ಣುಗಳಲ್ಲಿ ಅದೇನೋ ಹಳದಿಯ ಬಣ್ಣದ ಬೆಳಕು. ವೆಂಕಟರಾಯ ಭಯದಿಂದ ನಡುಗಿದ. ಕೂಗುವುದಕ್ಕೆ ಪ್ರಯತ್ನಪಟ್ಟ, ಆಗಲಿಲ್ಲ. ಆ ಮುಖದಲ್ಲಿ ಹೊಳೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಕಣ್ಣುಗಳು ಇವನ ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ದುರುದುರನೆ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದುವು. ಇವನಿಗೆ ಮಾತನಾಡುವ ಶಕ್ತಿಯೇ ಇಲ್ಲದ ಹಾಗಾಯಿತು. ಈ ಕರಾಳ ಮುಖವನ್ನು ನೋಡಿ ಸಹಿಸಲಾರದೆ ವೆಂಕಟರಾಯ ಕಣ್ಣನ್ನು ಮುಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳಲು ಪ್ರಯತ್ನಮಾಡಿದ; ಆಗಲಿಲ್ಲ. ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಬೇರೇ ಕಡೆ ತಿರುಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಪ್ರಯತ್ನಪಟ್ಟ; ಆಗಲಿಲ್ಲ. ಮೈಯಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ಬೆವರು ಕಿತ್ತುಕೊಂಡಿತು. ಹಾಗೆಯೇ ನೋಡುತ್ತಿರುವಾಗ ತಲೆ ಕಿಟಕಿಯ ಒಳಕ್ಕೆ ಬಂದಿತು.

ವೆಂಕಟರಾಯನ ಚೈತನ್ಯ ಉಡುಗಿ ಹೋಯಿತು. ನಡೆಯುವುದನ್ನೆಲ್ಲಾ ನೋಡುತ್ತಾ ಅವನು ಮರದ ತುಂಡಿನಹಾಗೆ ಸುಮ್ಮನೆ ಬಿದ್ದಿದ್ದನು. ಮರದ ತುಂಡಿನಂತೆ ಕದಲದೆ ಇದ್ದುದೆಷ್ಟೋ ಅಷ್ಟೆ. ಆದರೆ ಮರದ ತುಂಡಿಗೆ ಹೆದರಿಕೆಯಿಲ್ಲ; ಇವನ ಹೆದರಿಕೆಗೆ ಪಾರವಿಲ್ಲ. ಆ ಮುಖವೋ ಬರಿಯ ಮುಖ; ಮೈ, ಕೈ, ಕಾಲೂ ಏನೂ ಇಲ್ಲ. ಅದು ಏನು ಮಾಡುವುದೋ ಎಂದು ಇವನು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಅದು ಮೆಲ್ಲಗೆ ಕಿಟಕಿಯ ಗೂಡಿನಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡಿತು. ಹಾಗೆಯೇ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು

ಕುಳಿತಿದ್ದು ವೆಂಕಟರಾಯನನ್ನು ನೋಡುತ್ತ ನೋಡುತ್ತ ಕಣ್ಣನ್ನು ದೊಡ್ಡದು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಕೆಳಕ್ಕೆ ಧುಮಿಕಿತು.

ರೂಮಿನೊಳಕ್ಕೆ ಧುಮಿಕಿದೊಡನೆ ಆ ತಲೆ ಹೋಗಿ ಅದು ಬೆಕ್ಕಾಯಿತು.

ಹಾಗಾದರೆ ಭಯವಿಲ್ಲ, ಎನ್ನುವಿರಾ? ನಿಮಗೆ ತಿಳಿಯದು. ಮನೆಗೆ ಬಂದ ಪಿಶಾಚ ತಲೆಯಾದರೇನು ಬೆಕ್ಕಾದರೇನು?

ಬೆಕ್ಕು ಮೆಲ್ಲನೆ ವೆಂಕಟರಾಯನ ಕಡೆಗೆ ಬರುವುದಕ್ಕೆ ಪ್ರಾರಂಭ ಮಾಡಿತು. ನೇರವಾಗಿ ಎದುರಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದರೆ ಅದಾದರೂ ಒಂದು ಮಾತು. ಅದು ಹಾಗೆ ಬರಲಿಲ್ಲ. ವೆಂಕಟರಾಯ ಕಿಟಕಿಯ ಕಡೆ ಮುಖ ತಿರುಗಿಸಿಕೊಂಡು ಮಲಗಿದ್ದನಷ್ಟೆ; ಅವನ ಕಾಲಿನ ಸುಮಾರಿಗೆ ಆ ಕಿಟಕಿ ಇದ್ದದ್ದು; ಬೆಕ್ಕು ಕಿಟಕಿಯಿಂದ ಕೆಳಕ್ಕೆ ಧುಮಿಕಿ, ಕಿಟಕಿಯ ತಳದಿಂದ ವೆಂಕಟರಾಯನ ಕಾಲಿನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು, ಕಾಲನ್ನು ದಾಟಿದಮೇಲೆ, ವೆಂಕಟರಾಯನ ಹಿಂದುಗಡೆ ಅವನ ಕಾಲಿಂದ ತಲೆಯ ಕಡೆಗೆ ನಡೆಯು ವುದಕ್ಕೆ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿತು. (ದಾರಿ ತಿಳಿಯಬೇಕಾದರೆ ನನ್ನ ಡ್ರಾಯಿಂಗನ್ನು ನೋಡಿ.) ಅದು ಏನು ಮಾಡಿದರೂ ಎದುರಿಗೆ ಮಾಡಲಿ ಎಂದು, ವೆಂಕಟರಾಯ ಬಲಕ್ಕೆ ತಿರುಗಲು ಪ್ರಯತ್ನಮಾಡಿದ. ಆಗಲಿಲ್ಲ. ಬಿದ್ದ ಹಾಗೆಯೇ ಬಿದ್ದಿದ್ದು ಆ ಪಿಶಾಚಿ ಹಿಂದುಗಡೆಯಿಂದ ಏನುಮಾಡಿದರೂ ಅನುಭವಿಸಬೇಕಾಯಿತು. ವೆಂಕಟರಾಯನ ನಾಲಗೆ ಒಣಗಿಹೋಯಿತು. ಅವನು ಏನೂ ಮಾಡದೆ ಸುಮ್ಮನೆ ಇದ್ದ.

ಪಿಶಾಚಿ ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರ ಬರುವುದು. ಎಷ್ಟು, ಒಂದು ಹೆಜ್ಜೆ. ಬಂದು ಸುಮ್ಮನೆ ಕೂಡುವುದು. ಸ್ವಲ್ಪ ಕೂತು ಆಮೇಲೆ ಒಂದು ಹೆಜ್ಜೆ. ಪುನಃ ಸ್ವಲ್ಪ ಕೂಡುವುದು. ಹೀಗೆ ಅದು ಮೆಲ್ಲಗೆ ಅವನ ನಡುವಿನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದಿತು. ಅದೆಂತಹ ಮೃದುಗಮನ! ಪಿಶಾಚವಾದರೇನು ಮನುಷ್ಯರಾದರೇನು? ಗುಣಕ್ಕೆ ಮತ್ಸರವಿಲ್ಲ. ಇಂತಹ ಮೃದುಗಮನವನ್ನು ಕಂಡೇ ಕವಿಗಳು ಮಂದಗಮನೆ ಸುಂದರಾಂಗಿ ಎಂದು ಹಾಡುವರೆಂದರೆ ಅದೇನು ಹೆಚ್ಚಿನ ಮಾತಲ್ಲ. ಪಿಶಾಚಿ ವೆಂಕಟರಾಯನ ನಡುವಿಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಬಂದಾಗ, ವೆಂಕಟರಾಯನಿಗೆ ಅದರ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಆಗುತ್ತಿದ್ದ ಗುಡುಗುಡು ಶಬ್ದ ಕೇಳಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು. ಬೆಕ್ಕಿನ ರೂಪವನ್ನು ತಾಳಿದ ಮೇಲೆ

ಪಿಶಾಚ ಬೆಕ್ಕಿನ ಸ್ವಭಾವವನ್ನು ತಾಳಬೇಕಲ್ಲವೆ? ಈ ಗುಡುಗುಡು ಶಬ್ದದಿಂದ ವೆಂಕಟರಾಯನಿಗೆ ಒಂದು ಸಹಾಯವಾಯಿತು: ಬೆಕ್ಕು ಎಷ್ಟು ದೂರ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಬಂತು ಎಂದು ತಿಳಿಯಲು ಅನುಕೂಲ ವಾಯಿತು. ಪಿಶಾಚ ನಡುವಿನ ಬಳಿ ಕುಳಿತಿದ್ದದ್ದು ಮೆಲ್ಲಗೆ ಹೆಜ್ಜೆ ಯನ್ನಿಡುತ್ತಾ ವೆಂಕಟರಾಯನ ಬೆನ್ನ ನಡುವಿಗೆ ಬಂದಿತು; ಭುಜದ ನೇರಕ್ಕೆ ಬಂದಿತು; ಕುತ್ತಿಗೆಯ ನೇರಕ್ಕೆ ಬಂದಿತು; ತಲೆಯ ಹಿಂದು ಗಡೆಗೆ ಬಂದಿತು. ಬಂದು, ಮುಂದಕ್ಕೆ ಹೆಜ್ಜೆಯಿಡುವುದಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ, ಇಡದೆ ಇದ್ದಲ್ಲಿಯೇ ನಿಂತಿತು.

ವೆಂಕಟರಾಯನಿಗೆ ಬಹಳ ಹೆದರಿಕೆಯಾಯಿತು.

ಏನು ಮಹಾ ಹೆದರಿಕೆ, ಅವನು ಹೆಂಗಸಾಗಿ ಹುಟ್ಟಬೇಕಾಗಿತ್ತು, ಎಂದು ಹೇಳುವವರು ನೀವು ಯಾರಾದರೂ ಇದ್ದರೆ, ನಿಮಗೆ ಒಂದು ಮಾತನ್ನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ಅದರಂತೆ ಮಾಡಿ. ಈಗ ನಾನು ಹೇಳು ವುದನ್ನು, ಅರ್ಧರಾತ್ರಿ ಬೇಡಿ, ರಾತ್ರಿ ಹತ್ತು ಗಂಟೆಯಲ್ಲಿ, ನಿಮ್ಮ ಮನೆ ಯವರೆಲ್ಲರೂ ಮಲಗಿದಮೇಲೆ ನೀವೇ ಕೂತು ಓದಿ. ನಿಮಗೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೆದರಿಕೆಯಾಗುವುದು. ನಿಮ್ಮ ಹೆಂಡತಿಯೋ ಮಗುವೋ ಮಲಗಿರುವ ಶಯ್ಯಾಗೃಹದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಓದಬೇಡಿ. "ಕೂಗಿಕೊಂಡರೆ ಅವಳಿದ್ದಾಳೆ. ಸಹಾಯಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಾಳೆ" ಎಂತ ನಿಮಗೆ ಧೈರ್ಯವಿರುತ್ತದೆ. ನೀವು ಒಬ್ಬರೇ ಒಂದು ಕೊಟಡಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಬಾಗಿಲನ್ನು ತೆರೆದಿಟ್ಟು ಕಿಟಕಿ ಯನ್ನು ತೆರೆದಿಟ್ಟು ಓದಬೇಕು. ಓದಿನೋಡಿ.

ಬೆಕ್ಕಿನ ಹೊಟ್ಟೆಯ ಶಬ್ದ ಗುಡುಗುಡು ಎಂದು ಆಗುತ್ತಲೇ ಇದೆ. ಏನು ಮಾಡುತ್ತದೋ, ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದಾಗ್ಗೆ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದ ಇರಬೇಕು, ಎಂದು ವೆಂಕಟರಾಯ ಅದರ ಕೂಡ ಯುದ್ಧಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧ ನಾಗಿದಾನೆ. ಬೆಕ್ಕು ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಗುಡುಗುಡು ಶಬ್ದವನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ಮಾಡಿತು. ಇದ್ದದಿದ್ದ ಹಾಗೆ ತಲೆಯಾಯಿತು. ಅದೇ ಕರಾಳವಾದ ಮುಖ. ಕೋರೆಯ ಹಲ್ಲು. ಜೋಲುವ ನಾಲಗೆ. ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿನ ಮೇಲೆ ಪುನಃ ಅದು ಬೆಕ್ಕಾಯಿತು. ಹೀಗೆ ಮಾರ್ಪಾಡು ಎರಡು ಮೂರು ಸಲ ಆಯಿತು. ಕೊನೆಗೆ ತಲೆಯಾಗಿ ಒಂದು ಅರೆಗಳಿಗೆ

ನಿಂತಿತು. ವೆಂಕಟರಾಯನು ಅದು ಬೆಕ್ಕಾಗಿರುವಾಗ ಅದರ ಮೇಲೆ ಬೀಳಬೇಕೆಂದು ಮನಸ್ಸು ಮಾಡಿಕೊಂಡನು. ಆದರೆ ಅದೇನೋ ತಲೆಯಾದದ್ದು ಬೆಕ್ಕಾಗಲಿಲ್ಲ. ಆಗಲಿಲ್ಲವಲ್ಲ; ಆಗುವುದೋ ಇಲ್ಲವೋ? ಎಂದು ವೆಂಕಟರಾಯನಿಗೆ ಧೈರ್ಯ ಕುಗ್ಗಿತು. ಅಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿಗೆ ಅದು ಪುನಃ ಬೆಕ್ಕಾಯಿತು. ಇದು ತಲೆಯಾದಾಗ ಇದನ್ನು ಹೊಡೆಯುವುದಕ್ಕೆ ಧೈರ್ಯವಿಲ್ಲ, ಬೆಕ್ಕಾಗಿದೆ ಹೊಡೆಯೋಣ, ಎಂದುಕೊಂಡನು. ಅದು ಆಗಲೆ ತಲೆಯಾಯಿತು. ಪುನಃ ಅದು ಬೆಕ್ಕಾಗುವುದೋ ಇಲ್ಲವೋ ಎಂದು ಅವನು ಯೋಚನೆಯಲ್ಲಿರುವಾಗ ಅದು ಮತ್ತೆ ಬೆಕ್ಕಾಯಿತು.

ಇದನ್ನು ಇನ್ನು ಬಿಡಬಾರದು ಎಂದು ವೆಂಕಟರಾಯ ಸರ‍್ರನೆ ಎದ್ದ. ಎದ್ದು :

ಮಕ್ಕಳು ಗುಂಡಗೆ ಕೂತು ಟೋಪಿ ಆಟ ಎಂತ ಒಂದು ಆಟ ಆಡುತ್ತಾರೆ. ಕೆಲವರು ಗುಂಡಗೆ ಕೂಡುವುದು. ಒಂದು ಬಟ್ಟೆಯನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಹೊಸೆದು ಹುರಿಮಾಡಿ, ಅದನ್ನು ಒಬ್ಬ ಹುಡುಗನ ಕೈಗೆ ಕೊಡುವುದು. ಅವನು ಅದನ್ನು ಯಾರ ಹಿಂದಾದರೂ ಹಾಕಿ, ಹಾಗೆಯೇ ಸುತ್ತುವುದು. ಅದರಿಂದ ಇವನನ್ನು ಅವನೋ ಅವನನ್ನು ಇವನೋ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಹೊಡೆಯುವುದು. ಇದೇ ಆಟ. ಆ ಆಟದಲ್ಲಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಏಟು ಬೀಳಲಿ ಎಂದು ಬಟ್ಟೆಯನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಹೊಸೆಯುತ್ತಾರೆ. ವೆಂಕಟರಾಯನಿಗೆ ಈ ಆಟ ಆಡಿ ಆಡಿ ಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಏಟು ಬೀಳುವಂತೆ ಹೊಸೆದು ಹೊಸೆದು ಹುರಿಮಾಡುವುದು ಅಭ್ಯಾಸ ಉಂಟು.

ವೆಂಕಟರಾಯ ಸರ‍್ರನೆ ಎದ್ದು ತಾನು ಹೊದ್ದುಕೊಂಡಿದ್ದ ಶಾಲುವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಎರಡಾಗಿ ಮಡಿಸಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಹುರಿಮಾಡಿದ. ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳುವುದಕ್ಕೆ ಇಷ್ಟು ಹೊತ್ತಾದರೂ ಆದದ್ದೆಲ್ಲಾ ಅಲ್ಲಿ ಒಂದು ಅರೆಕ್ಷಣದಲ್ಲಿಯೇ ಆಯಿತು. ಹೊಸೆದ ಶಾಲುವನ್ನು ಎತ್ತಿ, ಸೌದೆ ಸೀಳುವುದಕ್ಕೆ ಕೊಡಲಿಯಲ್ಲಿ ಹಾಕುವ ಏಟು ಹಾಗಿರಲಿ, ಕಲ್ಲನ್ನು ಸೀಳುವುದಕ್ಕೆ ಇಂದ್ರನು ಹಾಕುವ ಸಿಡಿಲ ಏಟಿನಂತೆ ಬಲವಾದ ಏಟುಗಳನ್ನು, ಗುಡುಗುಡು ಎನ್ನುತ್ತಿದ್ದ ಬೆಕ್ಕಿನ ಮೇಲೆ ಗುರಿಯಿಟ್ಟು ಅದು ಆ ಕಡೆ ಈ ಕಡೆ ಕದಲುವುದಕ್ಕಾಗದಂತೆ ರಪರಪರಪನೆ ಅವನು ಸುಮ್ಮನೆ

ಹತ್ತು ಏಟು ಹಾಕಿಬಿಟ್ಟ. ಬೆಕ್ಕು ಮಾಯವಾಯಿತು. ಈ ಏಟಿಗೆ ಬೆಕ್ಕು ಉಳಿಯುವುದೆ? ಬೆಕ್ಕು ಮಾಯವಾಗಿ ತಲೆ ಕಂಡಿತು.

ತಲೆ ಕಂಡದ್ದೇನೋ ನಿಜ. ಆದರೆ ವೆಂಕಟರಾಯನಿಗೆ ಕಿಟಕಿಯಲ್ಲಿ ಕಂಡ ಕರಾಳ ಮುಖದ ಜೋಲು ನಾಲಗೆಯ ಕೋರೆಹಲ್ಲಿನ ತಲೆಯಲ್ಲ. ಕೃಷ್ಣಪ್ಪನವರ ತಲೆ. ಮುಖ, ಕಾರಣವಿಲ್ಲದೆ ಹೆಂಡತಿಯ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಮಾತು ಕೇಳಿದವನ ಮುಖದ ಹಾಗೆ ಇತ್ತು; ಗಾಬರಿಯಿಂದ ತುಂಬಿಹೋಗಿತ್ತು.

ಆಗಿದ್ದದ್ದು ಏನೆಂದರೆ; ಮುದುಕ ಊಟಮಾಡಿ ಮಲಗಿಕೊಂಡವನಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಸಾವಕಾಶವಾಗಿ ನಿದ್ರೆ ಹತ್ತಿತ್ತು. ಸ್ವಲ್ಪ ನಿದ್ರೆ ಹತ್ತುತ್ತಲೇ ಗೊರಕೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು. ಗೊರಕೆ ನಗುವಿನ ಹಾಗೆ ಅಥವಾ ಅಳುವಿನ ಹಾಗೆ ಆತ್ಮದ ಅವಸ್ಥಾವಿಶೇಷವನ್ನು ಸೂಚಿಸುವ ಒಂದು ಮೃದುಧ್ವನಿ ಎಂದು ನನಗೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಹಸಿದು ಹಸಿದು ಮಕ್ಕಳು ತಿನ್ನುವ ತಿಂಡಿಯನ್ನೆಲ್ಲಾ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದು, ಅವರು ಕೊಟ್ಟ ಅಲ್ಪಸ್ವಲ್ಪದಿಂದ ಹಸಿವಾರದೆ, ಒಳಮನೆಯಲ್ಲಿ ಯಜಮಾನಿ ಮರೆತು ಮುಚ್ಚದೆ ಕೆಳಗೆ ಬಿಟ್ಟಿರುವ ತುಂಬಿದ ಹಾಲಿನ ಪಾತ್ರೆಯನ್ನು ಕಂಡು, ತನಗಾಗಿಯೋ ಅದನ್ನು ಇಟ್ಟಿರುವರೆಂದು ಎಣಿಸಿ ಬಹು ಸಂತೋಷದಿಂದ ಹಾಲನ್ನು ಕುಡಿಯುತ್ತಿರುವ ಬೆಕ್ಕು ಗುರುಗುರುಗುರು ಎಂದು ಶಬ್ದಮಾಡುವಂತೆ, ನಮ್ಮ ಆತ್ಮ, ಬಹಳ ಹೊತ್ತು ಬಾರದ ನಿದ್ದೆ ಕೊನೆಗೆ ಬಂದರೆ, ನಿರಂತರ ವಾತಸಂಚಾರದಿಂದ ಶುದ್ಧವಾದ ನಾಸಿಕ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಈ ಮೃದುಧ್ವನಿಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಗುರು, ಗುರು, ಗುರು, ಗೊರ್, ಗೊರ್, ಗೊರ್ ಎಂದು ತನ್ನ ಶಾಂತತೆಯನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. (ನಮ್ಮಾಕೆ ಇದನ್ನು ಓದಿ, ನಿಮಗೊಂದು ಹುಚ್ಚು. ಬಾರದ ನಿದ್ರೆ ಬಂದರೇನೇ ಗೊರಕೆ ಹೊಡೆಯುವುದು ಎಂತ ಯಾರು ನಿಮಗೆ ಹೇಳಿದವರು? ಈಗ, ನೀವು ಮಲಗುವುದಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ಹಗಲೂ ರಾತ್ರಿ ಇಲ್ಲದೆ ಗೊರಕೆ ಹೊಡೆಯುತ್ತೀರಲ್ಲಾ? ನಿಮಗೆ ಬಾರದ ನಿದ್ರೆಯೇನು? ಎಂದು ಹೇಳಿದರು. ನಾನು ಮಲಗುವುದಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ಗೊರಕೆ ಹೊಡೆಯುವುದು ಸುಳ್ಳು; ನನ್ನ ಗೊರಕೆಯನ್ನು ನಾನು ಎಂದೂ ಕೇಳಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲದೆ ಈ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷವನ್ನು ಒಪ್ಪಿದರೆ ನನ್ನ ಈ ವಾಕ್ಯಗಳ ಕಾವ್ಯರಸ ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಅದರಿಂದ ಅದಕ್ಕೆ ನಾನು

ಒಪ್ಪುವುದಿಲ್ಲ.) ಕೃಷ್ಣಪ್ಪನವರ ಆತ್ಮ ಈ ರೀತಿಯ ತೃಪ್ತಿಯನ್ನು ಗೊರಕೆಯಿಂದ ಸೂಚಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೆ ಹಾಲಿನ ಪಾತ್ರೆಯಿಂದ ಹಾಲನ್ನು ಕುಡಿಯುತ್ತಿರುವ ಬೆಕ್ಕನ್ನು ಕಂಡರೆ ಯಜಮಾನಿ ಖತಿಗೊಂಡು ಕಟ್ಟಿಗೆಯಿಂದ ಹೊಡೆಯುವಳಷ್ಟೆ? ಹಾಗೆಯೇ ಇಲ್ಲಿ ಸಾಮ್ಯ ಪೂರ್ತಿಯಾಗುವಂತೆ ವೆಂಕಟರಾಯ ಶಾಲುವಿನಿಂದ ಕೃಷ್ಣಪ್ಪನವರ ತಲೆಯನ್ನು ಅದು ಬೆಕ್ಕಾಗಿ ಬಂದ ಪಿಶಾಚವೆಂದು ತಿಳಿದು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಮರ್ದನಮಾಡಿದನು.

ಕೃಷ್ಣಪ್ಪನವರು ಮುದುಕರು. ಆದರೂ ಏಟುಗಳು ಹೀಗೆ ಮಳೆಗರೆಯುತ್ತಲೇ ಯಾವ ಹುಡುಗನಿಗೂ ಇಲ್ಲದ ಚಟುವಟಿಕೆಯನ್ನು ಎಲ್ಲಿಂದಲೋ ಪಡೆದು ಸರ್ರನೆ ಎದ್ದರು. ಏಳುವುದು ಸ್ವಲ್ಪ ಕಷ್ಟವಾಯಿತು. ಆದರೂ, ಎದ್ದರು. ಎದ್ದು ಸ್ವಲ್ಪ ಚೇತರಿಸಿಕೊಂಡು, ಅಯ್ಯೊ, ಅಯ್ಯೊ, ಯಾಕಪ್ಪ, ಯಾಕಪ್ಪ ಎಂದು ವೆಂಕಟರಾಯನನ್ನು ಕೇಳಿದರು. ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿಯೇ ಕೂಗಿ ಕೇಳಿದರು. ಈ ಶಬ್ದದಿಂದೆಲ್ಲಾ ಶ್ರೀನಿವಾಸರಾಯರೂ ಎದ್ದರು.

ವೆಂಕಟರಾಯನೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಕಷ್ಟಪಟ್ಟಿದ್ದ ನೋಡಿ. ಈ ಏಟುಗಳಿಗೆ ಎಲ್ಲಾದರೂ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಸೌದೆಯ ತುಂಡನ್ನು ಸುಲಭವಾಗಿ ಸೀಳಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ಅವನು ನಡೆಸಿದ್ದ ಕಾರ್ಯ ಆಯಾಸಕರವಾದದ್ದು. ಇದರಿಂದ ವೆಂಕಟರಾಯನಿಗೆ ನಿದ್ದೆ ಎಲ್ಲಾ ಹೋಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಸಮಾಚಾರವನ್ನೆಲ್ಲಾ ನೋಡಿ, ಹೊಡೆದದ್ದೇನೋ ಆಗಿಹೋಯಿತು, ಇನ್ನು ಮಾತಾಡಿದರೆ ಮಾನವಲ್ಲವೆಂದು—ಎಷ್ಟಾದರೂ ಸೂಕ್ಷ್ಮಬುದ್ಧಿ ನೋಡಿ!—ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಅವನು ಸ್ವಸ್ಥವಾಗಿ ಮಲಗಿ ತನ್ನ ಶಾಲುವನ್ನು ಬಿಚ್ಚಿ ಸರಿಯಾಗಿ ಹೊದ್ದುಕೊಂಡು ಅರ್ಧ ನಿಮಿಷದಲ್ಲಿ ನಿದ್ದೆ ಬಂದವನ ಹಾಗಾದನು.

ಕೃಷ್ಣಪ್ಪನವರು ತಲೆ ಮೂಗು ಎಲ್ಲವನ್ನು ಮುಟ್ಟಿನೋಡಿಕೊಂಡರು. ಏಟು ಪೂರಾ ಬಿದ್ದಿದ್ದರೂ ಎಲ್ಲವೂ ಸರಿಯಾಗಿದ್ದವು; ಇದೇಕೆ ಹೀಗಾಯಿತು, ಎಂದು ಯೋಚನೆಮಾಡಿದರು. ಹುಡುಗನಿಗೆ ಹುಚ್ಚಿರಬಹುದೆ? ಹ್ಯಾಗೋ ಬಲ್ಲವರಾರು? ಇಲ್ಲವೆ, ಸಾಯಂಕಾಲ ಸಹಸ್ರನಾಮವನ್ನು ಹೇಳುವುದನ್ನು ಮರೆತೆ, ಇದರಿಂದ ಹೀಗಾಗಿರಬಹುದು, ಎಂದುಕೊಂಡು ಪುನಃ ಮಲಗಿ ನಿದ್ದೆಹೋದರು.

ಹುಡುಗಿಯನ್ನು ಕೊಡುವುದೇ ಬಿಡುವುದೇ ಎಂದು ಮಾತು ಬಂದಾಗ ಕೃಷ್ಣಪ್ಪನವರು ಅರ್ಧರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ತಮಗೆ ಆದದ್ದನ್ನು ಹೇಳಿ, ಹುಡುಗ ಹುಚ್ಚ ಇರಬಹುದು, ಜೋಕೆ, ಎಂದು ಹೇಳಿದರಂತೆ. ಅದರಿಂದ ಅಡ್ಡಿ ಆಗಲಿಲ್ಲ. ಮದುವೆಯಾಯಿತು; ಮೊನ್ನೆ ಪಂಚಮಿಯ ದಿನ ಪ್ರಸ್ತವೂ ಆಯಿತು. ಪ್ರಸ್ತದ ದಿನ ನಾನೂ ಕೃಷ್ಣಪ್ಪನವರೂ ಒಂದು ಕಡೆ ಕುಳಿತಿದ್ದೆವು. ಅವರು "ನಾವು ಯಾರಾದರೂ ಪ್ರಸ್ತದ ಮನೆಯ ಬಳಿ ಮಲಗುವುದು ಮೇಲು" ಎಂದರು. "ಏಕೆ" ಎಂತ ನಾನು ಕೇಳಿದೆ. "ರಾತ್ರಿ ಎಲ್ಲಾದರೂ ಹುಡುಗಿಯನ್ನು ಹುಡುಗ ಹೊಡೆಯು ವುದಕ್ಕೆ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರೆ ಏನು ಮಾಡುವುದು" ಎಂದರು. ನನಗೆ ವೆಂಕಟರಾಯ ಸಮಾಚಾರವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಹೇಳಿದ್ದ. ಆದರೂ ಇವರನ್ನು "ಅದೇಕೆ ಹಾಗೆ ಹೇಳುವಿರಿ" ಎಂದು ಕೇಳಿದೆ. ಅವರೂ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಹೇಳಿದರು. ಅದಕ್ಕೆ ನಾನು "ಅಯ್ಯೋ ಕೃಷ್ಣಪ್ಪನವರೇ, ನಮ್ಮನ್ನ ನಿಮ್ಮನ್ನ ಹೊಡೆದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೇ ಕೈಹಿಡಿದ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನ ಹೊಡೆಯು ತ್ತಾರೆಯೆ? ಬೀದೀಲಿ ಹೋಗುವ ನಾಯನ್ನ ಹೊಡೆದರು ಅಂದರೆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಸಾಕಿದ ಗಿಣಿಯನ್ನು ಹೊಡೆಯುವರೆ?" ಎಂದೆ. "ಹ್ಯಾಗೋ ಸಹಾಯಕ್ಕೆ ಹತ್ತಿರ ಇದ್ದರೆ ಒಳ್ಳೆಯದು" ಎಂದು ಕೃಷ್ಣಪ್ಪನವರು ಹೇಳಿದರು. "ನಿಮ್ಮ ನಮ್ಮ ಸಹಾಯ ಈಗ ಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ, "ಸುಮ್ಮನಿರಿ" ಎಂದು ನಾನು ಧೈರ್ಯ ಹೇಳಿದೆ. ಅವರು ಸುಮ್ಮನಾದರು.

ಮಾರನೆಯ ದಿನ ವೆಂಕಟರಾಯ ಅವನ ಹೆಂಡತಿ ಇಬ್ಬರೂ ನಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಬಂದಿದ್ದರು. ನಮ್ಮಾಕೆಯ ಮಾತಿಗೆ ಸಮಾನ ಮಾತಿಲ್ಲ, ನೋಡಿ. ಅವರು ವೆಂಕಟರಾಯನನ್ನು "ಏನೋ ಯಂಟೀ, ನಿನ್ನ ಹೆಂಡತೀನ ನೀನು ಹೊಡೀತೀಯಾ?" ಎಂದರು. ಗಂಡ ಹೆಂಡತಿ ಒಬ್ಬರ ಮುಖವನ್ನು ಒಬ್ಬರು ನೋಡಿ ಮುಗುಳುನಗೆ ನಕ್ಕರು. ನೋಡಿದರೆ ಒಬ್ಬರನ್ನೊಬ್ಬರು ಹೊಡೆಯುವಂತೆ ತೋರಲಿಲ್ಲ. ಮಿತಿಯಿಲ್ಲದೆ ಪ್ರೀತಿಸು ವಂತೆ ತೋರಿತು.

ಇನ್ನಪ್ಪಣೆಯೆ?

ಒಂದು ಹಳೆಯ ಕತೆ

ಆಷಾಢಮಾಸದ ಪೌರ್ಣಿಮೆಯ ಸಮೀಪದ ಒಂದು ದಿನದಲ್ಲಿ ಸಂಜೆಯ ಸಮಯ. ಸೂರ್ಯನು ಹಗಲೆಲ್ಲಾ ಕಾದು ಮೋಡದ ಹಿಂದೆ ಅವಿತು ಅವಿತು ಆಟವಾಡಿ ಸೋತು ಪಶ್ಚಿಮ ದಿಕ್ಕನ್ನು ಸೇರಿದ್ದನು. ಮೋಡಗಳು ಗಾಳಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಿ ಆಕಾಶದಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ಹರಡಿ ನಾಲ್ಕು ದಿಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಾದರೂ ಇದರಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾದೀತೋ ಎಂದು ಎಲ್ಲಾ ಕಡೆಯೂ ಅಲೆದಾಡುತ್ತಿರುವಂತೆ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದುವು. ಕುರಿಯ ಮಂದೆಯನ್ನು ಬರಿಯ ಆಟಕ್ಕೆ ಚಲ್ಲಾಪಿಲ್ಲಿಯಾಗಿ ಓಡಿಸುವ ಹುಡುಗನಂತೆ ಗಾಳಿ ದಿನವೆಲ್ಲಾ ಸ್ವಲ್ಪ ಸುಮ್ಮನಿರುತ್ತಾ ಸ್ವಲ್ಪ ಆರ್ಭಟಮಾಡುತ್ತಾ ಇವುಗಳೊಡನೆ ಆಡುತಲಿದ್ದು ಸೋತು ಸಂಜೆಯಾಯಿತೆಂದು ಈಗ ಸುಮ್ಮನಾಗಿತ್ತು. ಈಗ ಆಟ ಗೀಟಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ಉತ್ಸಾಹವಿಲ್ಲದೆ ಮೃದುವಾಗಿ ನದೀತೀರದ ದೊಡ್ಡ ಮರಗಳ ನಡುವೆ ಹಾಯುತ್ತಾ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಶಾಂತಿಯನ್ನು ಬೀರುವಂತಿತ್ತು. ಸೂರ್ಯನೂ, ಇಷ್ಟು ಹೊತ್ತೂ ಆಟವೇ ಆಯಿತು, ಇನ್ನಾದರೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಕೆಲಸಮಾಡೋಣವೆಂದನೆಂಬಂತೆ ಮೋಡಗಳಿಂದ ಸ್ವಲ್ಪ ಬಿಡುಗಡೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿ ಕರ್ಮಸಾಕ್ಷಿತ್ವಕ್ಕೆ ಸಲಕರಣೆಯಾದ ಮೊನೆಯಾದ ಕಿರಣಗಳ ರಾಜಿಯಿಂದ ಪ್ರಪಂಚದ ಎಲ್ಲಾ ಕಡೆಗಳನ್ನೂ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ನೋಡುತ್ತಾ ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ತನ್ನ ಪ್ರಭೆಯ ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದನು. ಗಾಳಿಯೂ ಗಂಭೀರ. ಸೂರ್ಯನೂ ಗಂಭೀರ. ಕರ್ತವ್ಯದಲ್ಲಿ ಉನ್ಮುಖರಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಇಬ್ಬರೂ ಶಾಂತರು. ನದಿಯ ತೀರದ ತೋಪು ಪ್ರಣವದಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡದಂತೆ ಮರ್ಮರ ಶಬ್ದದಿಂದ ವ್ಯಾಪ್ತವಾಗಿತ್ತು. ನದಿಯ ನೀರು ಸಣ್ಣದಾಗಿದ್ದಾಗ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿದ ಕಲ್ಲುಗಳೊಡನೆಯೆಲ್ಲಾ ಸಣ್ಣಕಲ್ಲು ದೊಡ್ಡಕಲ್ಲು ಎಂಬ ವಿವೇಚನೆಯಿಲ್ಲದೆ ಆಟವಾಡುತ್ತಿದ್ದದ್ದು ಈಗ ದೊಡ್ಡದಾದುದರಿಂದ ಗಾಂಭೀರ್ಯವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಿತು. ಆಗಲೂ ಅದು ಸಾಗರದ ಕಡೆ ಹೋಗುತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೂ ಆ ಪ್ರಯಾಣದಲ್ಲಿಯೇ ನಿರತವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಈಗ ಅದು ಸರ್ವದಾ ಕರ್ತವ್ಯದಲ್ಲಿ ಉನ್ಮುಖಿ. ಆದರೆ ದೊಡ್ಡವಳಿಗೆ

ಬೇಕಾದ ಗಾಂಭೀರ್ಯವನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದರೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಆಟ ಬೇಡವೆ? ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಒಂದೊಂದು ಸುತ್ತು ಹಾಕುವುದು, ಸ್ವಲ್ಪ ಕುಣಿಯುವುದು, ಮೃದು ಮೃದುವಾಗಿ ಧ್ವನಿಮಾಡುವುದು. ಈ ನದಿಯ ಮೇಲೂ ನದೀ ತೀರದ ತೋಪಿನ ಮೇಲೂ ದೂರದಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದ ಒಂದು ಊರಿನ ಮೇಲೂ ಬಿದ್ದು ಸೂರ್ಯ ಕಿರಣವು ಶಾಂತವಾದ ಆ ಗ್ರಾಮವನ್ನೂ ಗ್ರಾಮವಾಸಿಗಳನ್ನೂ ಮಂದೆಯಿಂದ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ತುಂಬಿದ ದನಕರುಗಳನ್ನೂ ತಾಯಿಗಾಗಿ ಕೂಗುತ್ತಿದ್ದ ಸಣ್ಣ ಕರುಗಳನ್ನೂ ನೋಡಿ ಇದೆಲ್ಲದರ ಸೌಂದರ್ಯಕ್ಕೂ ತನ್ನ ತೇಜಸ್ಸಿನಿಂದ ಇದೆಲ್ಲಕ್ಕೂ ಉಂಟಾದ ಒಂದು ಸೊಗಸಿಗೂ ಮನಸೋತು ಅಲ್ಲಿ ಇರಲೂ ಆರದೆ ಅದನ್ನು ಬಿಡಲೂ ಆರದೆ ಸಂದೇಹದಲ್ಲೇ ಕೊನೆಗಾಣುತ್ತಿತ್ತು. ಪ್ರಪಂಚವೆಲ್ಲಾ ಶಾಂತಿಯಿಂದ ತುಂಬಿದಂತಿತ್ತು.

ಇದನ್ನೆಲ್ಲಾ ನೋಡುತ್ತ ಆ ಶಾಂತಿಯ ತುಂಬಿದ ಸೌಖ್ಯವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತ ನದೀತೀರದ ಈ ಮಠದಲ್ಲಿ ದರ್ಭಾಸನದ ಮೇಲೆ ಒಬ್ಬ ಸನ್ಯಾಸಿ ಕುಳಿತಿದಾನೆ. ಆತನಿಗೆ ಅಷ್ಟೇನೂ ವಯಸ್ಸಾಗಿಲ್ಲ; ನಲವತ್ತೈದು ವರುಷ ಇರಬಹುದು. ಮುಖ ತೇಜಸ್ಸಿನಿಂದ ಕೂಡಿದೆ; ಹಣೆಯ ತುಂಬ ವಿಭೂತಿ. ಎರಡೂ ಸೇರಿ ಆ ಮುಖ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿಟ್ಟದ್ದ ಅಗ್ಗಿಷ್ಟಿಕೆಯಲ್ಲಿಯ ಸ್ವಲ್ಪ ಬೂದಿ ಮುಚ್ಚಿದ ಕೆಂಡದಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಸನ್ಯಾಸಿ ಕಾವೀ ಶಾಠಿಯನ್ನು ಹೊದ್ದುಕೊಂಡಿದಾನೆ. ಗಾಳಿಗೂ ಸೂರ್ಯನಿಗೂ ಹುಡುಗಾಟ ಮುಗಿದ ಮೇಲೆ ಗಾಂಭೀರ್ಯ ಬಂದಿತ್ತು. ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಹೀಗೆಯೇ. ಈತನಿಗೆ ಹುಡುಗಾಟವೇ ಇದ್ದಿರಲಿಲ್ಲ. ಶ್ರೋತ್ರಿಯನಾದ ತಂದೆಯ ಮಗನಾದ್ದರಿಂದಲೂ ಮೊದಲಿಂದ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ತೋರಿದ್ದುದರಿಂದಲೂ ಇವನನ್ನು ಇವನ ಗುರು ಚಿಕ್ಕಂದಿನಲ್ಲೇ ಕರೆತಂದು ಆಶ್ರಮವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು, ಅಷ್ಟಾಂಗಯೋಗವನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಟ್ಟು, ತನಗೆ ತಕ್ಕ ಶಿಷ್ಯನಾಗುವನೆಂದು ತರಪೇತುಮಾಡಿದನು. ಆದ್ದರಿಂದ ಬುದ್ಧಿ ಬಂದಂದಿನಿಂದ ಈತನಿಗೆ ದೊಡ್ಡವರ ಕರ್ತವ್ಯವಾದ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಹೊರತು ಚಿಕ್ಕವರ ಕರ್ತವ್ಯವಾದ ಆಟಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲದೆ ಹೋಯಿತು. ಗುರುವಿನ ಅನಂತರ ಈತನು ಮಠದ ಸ್ವಾಮಿಯಾದನು. ಗುರು ಬಹು

ಶ್ರೇಷ್ಠನು. ಶಿಷ್ಯನು "ಯಾವುದರಲ್ಲೂ ಅವರು ಹಾಕಿದ ಪಂಕ್ತಿಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸಬೇಕು. ಆ ಹೆಸರಿಗೆ ಅಪಕೀರ್ತಿ ತರಬಾರದು" ಎಂದು ನಡೆಯುತ್ತಾ ಈ ಜನ್ಮದಲ್ಲೇ ನಿಜವಾದ ಶಾಂತಿಯನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿದ್ದನು. ನಿಸ್ಸೃಷ್ಟವೂ ನಿಷ್ಕಲ್ಮಷವೂ ಆದ ಜೀವನಪಥ ಉಳ್ಳವರಿಗೆ ಈ ಶಾಂತಿ ಬರುವುದು ಸುಲಭ. ಇಂದು ಸನ್ಯಾಸಿ ಆ ನಿಸ್ಸೃಷ್ಟವಾದ ನಿಷ್ಕಲ್ಮಷವಾದ ತನ್ನ ಜೀವನದ ಫಲವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಾ ಆ ಶಾಂತವಾದ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಶಾಂತವಾದ ತನ್ನ ತನುಮನಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿಸಿ ಅದರಿಂದುಂಟಾದ ಅವರ್ಣನೀಯವಾದ ಸುಖದಲ್ಲಿ ಲೀನವಾಗಿದಾನೆ.

ಮಠದ ಒಳಗಿನಿಂದ ಒಬ್ಬ ಶಿಷ್ಯನು ಬಂದು "ಸ್ವಾಮಿ, ಎಲ್ಲಾ ಪ್ರತಿಗಳನ್ನೂ ತಿದ್ದಿದೆ" ಎಂದನು.

ಸನ್ಯಾಸಿ "ಸರಿ" ಎಂದನು.

ಪ್ರಕೃತಿಯ ಸೌಂದರ್ಯಕ್ಕೆ ಮನಸ್ಸು ಕೊಟ್ಟು ಎಲ್ಲಾ ಯೋಚನೆಯನ್ನೂ ಮರೆತಿದ್ದ ಸನ್ಯಾಸಿ ಮಧ್ಯಾಹ್ನದಿಂದ ಬಾಧಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಒಂದು ಯೋಚನೆಗೆ ಹಿಂತಿರುಗಿದನು. ತಾನು ಮಾಡಿದ ಯಾವುದನ್ನೇ ಆಗಲಿ ಕುರಿತು ಯೋಚನೆ ಮಾಡುವುದು ಸನ್ಯಾಸಿಯ ದಿನಚರ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಇಂದು ಒಂದು ವಿಶೇಷ ಸಂಗತಿ ನಡೆದಿತ್ತು. ಅವನು ಅಂದು ಎಂದಿನಂತೆ ಶಾರದೆಯ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಮಿತವಾದ ಆಹಾರವನ್ನು ಭುಜಿಸಿ ಎಲ್ಲಾ ಶಿಷ್ಯರಿಗೂ ಒಟ್ಟಾಗಿ ಹೇಳುವ ಪಾಠವನ್ನು ಹೇಳಿ ಮುಗಿಸಿದನು. ಆಮೇಲೆ ಶೇಷನ ಪಾಠ. ತನ್ನ ಅನಂತರ ತನ್ನ ಗುರುಗಳ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಒಪ್ಪಬಹುದಾಗಿದ್ದ ಒಬ್ಬನನ್ನು ಆ ಪೀಠಕ್ಕೆ ತರಬೇಕೆಂದು ಸನ್ಯಾಸಿ ಬಹು ಒಳ್ಳೆಯ ಒಬ್ಬ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಯನ್ನು ಹುಡುಕಿ ತಂದು ಮಠದಲ್ಲಿರಿಸಿಕೊಂಡು ಪಾಠ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದನು. ಈ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಯೇ ಶೇಷ. ದಿನವೂ ಮಿಕ್ಕ ಎಲ್ಲರ ಪಾಠವೂ ಆದ ಮೇಲೆ ಶೇಷನ ಪಾಠ. ಇಂದು ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಪಾಠದಲ್ಲಿ ಶೇಷನು ಒಂದು ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಹಿಡಿದು ಇದಿರಿಗೆ ಕುಳಿತುಕೊಂಡನು. ಶಿಷ್ಯನು ಶ್ಲೋಕವನ್ನೂ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವನ್ನೂ ಓದುವುದು, ಗುರು ಕೇಳುತ್ತಾ ಇದ್ದು ನಡುವೆ

ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಏನಾದರೂ ಒಂದೊಂದು ಮಾತನ್ನು ಹೇಳುವುದು, ಇದು ವಾಡಿಕೆ. ಶಿಷ್ಯನು ಗ್ರಂಥದಿಂದ ಒಂದು ವಾಕ್ಯವನ್ನು ಓದಿದನು. "ಯಾವ ವೃದ್ಧನನ್ನೇ ಆಗಲಿ, ಯಾವ ಜ್ಞಾನಿಯನ್ನೇ ಆಗಲಿ, ಯಾವ ಸನ್ಯಾಸಿಯನ್ನೇ ಆಗಲಿ, ಸ್ತ್ರೀರೂಪು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಸೆಳೆಯಬಲ್ಲದು." ಗುರು ಈ ವಾಕ್ಯವನ್ನು ಕೇಳಿ "ಸರಿ, ಈ ಶ್ಲೋಕ ಬಂತೋ? ವ್ಯಾಸರ ಮಾತು. ಎಷ್ಟು ಸಲ ಮನಸ್ಸು ಸೋತಿತ್ತೊ! ತಾನು ವೃದ್ಧನೂ ಹೌದು; ಜ್ಞಾನಿಯೂ ಹೌದು; ಸನ್ಯಾಸಿಯ ಮಾತನ್ನು ಇವರು ಏನು ಬಲ್ಲರು" ಎಂದು, ಸ್ವಲ್ಪ ಯೋಚಿಸಿ, "ತಿದ್ದು, ಆ ಮಾತನ್ನು ಸರಿಮಾಡು. ಯಾವ ವೃದ್ಧನನ್ನೇ ಆಗಲಿ ಯಾವ ಜ್ಞಾನಿಯನ್ನೇ ಆಗಲಿ ಸ್ತ್ರೀರೂಪು ಸೆಳೆಯಬಲ್ಲದು; ಸನ್ಯಾಸಿಯನ್ನು ಸೆಳೆಯಲಾರದು" ಎಂದು ಬರೆ ಎಂದು ಹೇಳಿದನು. ಶಿಷ್ಯನು ಹೆದರಿ "ಸ್ವಾಮಿ, ವ್ಯಾಸ ವಾಕ್ಯವನ್ನು.." ಎಂದನು. ಗುರು ಸ್ವಲ್ಪ ಕೋಪದಿಂದ "ನೀನು ಕಾಣೆ, ಯಾರಾದರೂ ತಮಗೆ ತಿಳಿದ ಮಾತನ್ನು ಹೇಳಬಹುದು. ತಿಳಿಯದ ಮಾತನ್ನು ಹೇಳಕೂಡದು. ಸನ್ಯಾಸಿಯ ಮಾತು ವ್ಯಾಸರಿಗೆ ತಿಳಿಯದು," ಎಂದನು. ಶಿಷ್ಯನು ತಿದ್ದಿದನು. "ಭಂಡಾರದಲ್ಲಿರುವ ಇತರ ಪ್ರತಿಗಳಲ್ಲೂ ಹೀಗೆಯೇ ತಿದ್ದು" ಎಂದು ಶಿಷ್ಯನಿಗೆ ಅಪ್ಪಣೆಮಾಡಿ ಸನ್ಯಾಸಿ ಅಂದು ಪಾಠವನ್ನು ಮುಗಿಸಿದನು.

ಇದನ್ನೇ ಎಲ್ಲಾ ಪ್ರತಿಗಳಲ್ಲೂ ತಿದ್ದಿದೆನೆಂದು ಸಂಜೆಯಲ್ಲಿ ಶಿಷ್ಯನು ಬಂದು ಗುರುವಿಗೆ ಹೇಳಿದ್ದು. ವ್ಯಾಸನ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ತಿದ್ದಿಸಿದ್ದು ಸರಿಯೋ ಎಂದು ಗುರು ಮಧ್ಯಾಹ್ನವೆಲ್ಲಾ ಯೋಚಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಈಗ ಶಿಷ್ಯನ ಮಾತಿನಿಂದ ಅದೇ ಪ್ರಶ್ನೆ ಪುನಃ ಬಂದು ತಾನು ಮಾಡಿದ್ದು ಸರಿಯೆ ಎಂದು ಮತ್ತೆ ಯೋಚನೆ ಮಾಡಲಾರಂಭಿಸಿದನು. ಎಷ್ಟೆಷ್ಟು ಯೋಚಿಸಿದರೂ ಅದು ತಪ್ಪೆಂದು ತೋರಲಿಲ್ಲ. ಇದು ತನ್ನ ಅನುಭವ ಒಂದರಲ್ಲೇ ಅಲ್ಲ. ತನ್ನ ಗುರುವಿನ ಅನುಭವದಲ್ಲೂ ಹೀಗೆ ಇದ್ದಿರಬೇಕು. ಸನ್ಯಾಸಿ ತಾನು ಶಿಷ್ಯನಾಗಿ ಇದೇ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಗುರುವಿನ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಓದುತ್ತಿದ್ದಾಗ ನಡೆದದ್ದನ್ನು ಜ್ಞಾಪಕ ಮಾಡಿಕೊಂಡನು. ಆಗ ತಾನು ಈ ಶ್ಲೋಕವನ್ನು ಓದಿ ಸ್ವಲ್ಪ ನಾಚಿಕೊಂಡು ಧ್ವನಿಯನ್ನು ತಗ್ಗಿಸಿದನು.

ಗುರು ಏನನ್ನೂ ಹೇಳದೆ ಇದ್ದುದನ್ನು ನೋಡಿ ಇವನು ಸುಮ್ಮನಿದ್ದನು. ಗುರು ಮುಂದಕ್ಕೆ ಓದು ಎಂದನು. ಆ ಪಾಠ ಮುಗಿದ ಮೇಲೆ ತಾನು ಗುರುವನ್ನು ಕುರಿತು "ಇದೇಕೆ ವ್ಯಾಸರು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿರುವರು" ಎಂದು ಕೇಳಿದ್ದಕ್ಕೆ ಅವರು "ಅದು ತಪ್ಪಲ್ಲ, ಸ್ತ್ರೀಜನ್ಮ ಹೀನವೆಂದು ಹೇಳುವೆವಾದರೂ ಸ್ತ್ರೀಯ ಆತ್ಮ ಪುರುಷನ ಆತ್ಮಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಸಂಸ್ಕೃತವಾದುದೆಂಬುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ಉತ್ತಮವಾದುದನ್ನು ಕಂಡು ಉತ್ತಮವಲ್ಲದುದು ಅದರ ಕಡೆ ತಿರುಗುವುದು ಸ್ವಭಾವ. ಸೆಳೆಯುವುದೆಂದರೆ ಇದೇ ಅರ್ಥ. ಅಯಸ್ಕಾಂತ ಶಿಲೆಯನ್ನು ಕಂಡ ಕಬ್ಬಿಣ ಅದರ ಕಡೆ ತಿರುಗುವುದು. ಸ್ತ್ರೀ ಅಯಸ್ಕಾಂತದಂತೆ. ಪುರುಷನು ಕಬ್ಬಿಣದಂತೆ. ಕಬ್ಬಿಣ ದೋಷವುಳ್ಳದ್ದಾದರೂ ದೋಷವಿಲ್ಲದೆ ಬಹು ಶುದ್ಧವಾದದ್ದಾದರೂ ಅಯಸ್ಕಾಂತದ ಕಡೆ ತಿರುಗುವುದು. ಪುರುಷನೂ ಎಷ್ಟು ಶ್ರೇಷ್ಠನಾದರೂ ಸ್ತ್ರೀಯ ಕಡೆ ತಿರುಗುವನು. ಆಕರ್ಷಣವಿದ್ದರೂ ಅದು ನಿರ್ದುಷ್ಟವಾದುದಿರಬಹುದು" ಎಂದನು. ಈ ಅರ್ಥದಿಂದ ಯುಕ್ತಿ ಒಪ್ಪಿದರೂ ಚಿತ್ತ ಒಪ್ಪಲಿಲ್ಲ. ತಾನು ಆಗ ಅತೃಪ್ತನಾಗಿ ಆ ಮಾತನ್ನು ಅಲ್ಲಿಗೇ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದನು. ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಗುರು ಹೇಳಿದ ಮಾತಿನಿಂದ ತನ್ನ ಗುರುವಿನ ಮನಸ್ಸು ಸ್ತ್ರೀಗೆ ಸೋತಿರಲಿಲ್ಲವೆಂದು ತೋರಿತ್ತು. ಅಲ್ಲದೆ ತಾನು ಕಂಡ ಹಾಗೆಯೇ ಗುರುವಿನ ಚೇತನ ಬಹಳ ನಿರ್ಮಲವಾದುದು. ಆತನು ಸಮಾಧಿಯಲ್ಲಿ ಆ ಪವಿತ್ರ ದೇಹವನ್ನು ನೀಗಿದನು. ಅವನ ನಂತರ ತಾನು ಪೀಠಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದನಷ್ಟೆ. ಮರೆಮಾಚಬೇಕಾದದ್ದೇನೂ ಇಲ್ಲ. ಯಾವಾಗಲೂ ತನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಸ್ತ್ರೀರೂಪಿಗೆ ಸೋತದ್ದಿಲ್ಲ. ತಾನು ಚಿಕ್ಕ ಹುಡುಗನಾಗಿದ್ದಂದಿನಿಂದ ಮೊದಲು ಇದುವರೆಗೆ ಅನೇಕ ಹೆಂಗಸರನ್ನು ನೋಡಿದ್ದನು. ಮೊದಲು ತನ್ನ ತಾಯಿ. ಆ ಗಾಂಭೀರ್ಯವೋ ಆ ಸೌಂದರ್ಯವೋ. ತಾನು ಈಗ ದಿನವೂ ಕುಳಿತು ಪೂಜೆಮಾಡುವ ಶಾರದಾಂಬೆಯ ವಿಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ಆ ಗಾಂಭೀರ್ಯವೂ ಆ ಸೌಂದರ್ಯವೂ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದುವು. ಆಕೆ ಬಹಳ ಸುಂದರಿಯಾಗಿದ್ದರು. ತನ್ನ ಅಕ್ಕತಂಗಿಯರು ಚೆಲುವೆಯರಾದ ಹುಡುಗಿಯರು; ಚೆಲುವೆಯರಾದ ಹೆಂಗಸರು. ನಾಲ್ಕು ಜನವೂ ಮಕ್ಕಳು ಮರಿಗಳನ್ನು ಹೆತ್ತು ತೀರಿ

ಹೋಗಿದ್ದರು. ತಾನು ಅವರ ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ನೋಡಿದ್ದನು. ಈತನು ಇನ್ನೂ ಚಿಕ್ಕವನಾಗಿದ್ದಾಗ ಒಂದು ಸಲ ಮೆರವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಉತ್ಸಾಹಿಗಳಾದ ಶಿಷ್ಯರು ಕೆಲವು ವೇಶ್ಯೆಯರನ್ನು ಕರೆಸಿ ಈತನ ಪಾಲಕಿಯ ಮುಂದೆ ನಡೆಸಿದರು. ವೇಶ್ಯೆಯರು ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ನೋಡುವಂತೆ ಸ್ವಾಮಿಯನ್ನು ನೋಡಿದರು; ಹಾವಭಾವವಿಲಾಸಗಳನ್ನು ತೋರಿಸಿದರು. ಆದರೆ ಸ್ವಾಮಿ ಅವರ ಆಟಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಲಿಲ್ಲ. ವೇಶ್ಯೆಯರು ಸ್ವಾಮಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ಆಶ್ಚರ್ಯಪಟ್ಟು ಇತರರ ಕಡೆಗೆ ಮನಸ್ಸನ್ನು ತಿರುಗಿಸಿದರು. ಕೆಲವು ಕಾಲದ ಮೇಲೆ ಸ್ವಾಮಿಗೆ ಪ್ರಪಂಚ ಜ್ಞಾನ ಬಂದು ಇವರ ರೀತಿ ತಿಳಿದು ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ಮೆರವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಮುಂದೆ ವೇಶ್ಯೆಯರು ಬರಕೂಡದೆಂದು ಆತನು ಆಜ್ಞೆಮಾಡಿದನು. ವೇಶ್ಯೆಯರು ಅನೇಕರು ಸುಂದರಿಯರಾಗಿದ್ದರು. ಸ್ವಾಮಿ ಆ ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ನೋಡಿಯೂ ಸ್ಥಿರವಾಗಿದ್ದನು. ಈಗ ತಾನು ಎಲ್ಲಾದರೂ ನದೀತೀರದಲ್ಲಿ ನಡೆಯಹೋದರೆ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಹಳ್ಳಿಯ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಸ್ನಾನ ಮಾಡುತ್ತಿರುವುದು ಕಾಣುವುದುಂಟು. ಇವನನ್ನು ಕಂಡರೆ ಅವರಲ್ಲಿ ಚಿಕ್ಕವರಾದ ಕೆಲವರು ನಾಚಿಕೊಂಡು ಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ಸರಿಮಾಡಿಕೊಂಡು ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವರು; ಅಥವಾ ನೀರಿನೊಳಗೆ ನಿಲ್ಲುವರು. ಸ್ವಾಮಿ ನೋಡಿ ತಲೆಯನ್ನು ತಿರುಗಿಸಿಕೊಂಡು ಹೊರಟು ಹೋಗುವನು. ಒಂದೊಂದು ಸಲ, ಹೀಗೆ ಯಾರೋ ಗೋಪಿಕಾಸ್ತ್ರೀಯರು ಇಲ್ಲದ ಚಮುಕುಮಾಡಿದ್ದರಿಂದಲೇ ನಮ್ಮಪ್ಪ ಸೀರೆಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಮರವನ್ನೇರಿ ಇರಬೇಕು, ಎಂದುಕೊಳ್ಳುವನು. ಇದರಿಂದೆಲ್ಲ ತಿಳಿಯಬೇಕಾದದ್ದು ಸ್ವಾಮಿಯ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಸ್ತ್ರೀರೂಪು ಸುಂದರವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲವೆಂದಲ್ಲ. ಸುಂದರವಾಗಿ ಕಂಡರೂ ಅದರಿಂದ ಅವನ ಮನಸ್ಸು ಕಲಕುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ; ಅದು ಅವನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸೆಳೆಯುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವನಿಗೆ ಚೆಲುವನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಸಂತೋಷ ಉಂಟು. ಆದರೆ ಚೆಲುವೆಯಾದ ಹುಡುಗಿಯನ್ನೋ ಯುವತಿಯನ್ನೋ ನೋಡಿದರೆ ಆಗುವ ಸಂತೋಷ ಚೆಲುವನಾದ ಹುಡುಗನನ್ನೋ ಯುವಕನನ್ನೋ ನೋಡಿದರೂ ಉಂಟು. ಇಂತಹ ಚೆಲುವನ್ನು ನೋಡಿದಾಗ ಸ್ವಾಮಿ "ವಿಧಾತನು ಸೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ

ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ವೃದ್ಧಿಗೊಳಿಸುತ್ತಾ ಬಂದಿರುವನು. ತನ್ನ ಸೃಷ್ಟಿ ಎಂದೆಂದಿಗೂ ಇರುವುದಕ್ಕೆ ಅವನು ಮಾಡಿರುವ ಉಪಾಯ ಅದು" ಎಂದುಕೊಳ್ಳುವನು. ತುಂಬಿದ ಮೈಯಿಂದಲೂ, ದೊಡ್ಡವಾದ ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದಲೂ, ಸಣ್ಣವಾಗಿ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಅಲುಗಾಡುತ್ತ ನಿಮಿರಿನಿಂತಿರುವ ಕಿವಿಗಳಿಂದಲೂ, ಆಗತಾನೆ ಹುಟ್ಟಿರುವ ಬಾಳೆಯ ಕಂದಿನಂತೆ ಸಣ್ಣಗೆ ಕೆಂಚಾಗಿ ಕಾಣುವ ಮೋಸಾದ ಕೊಂಬುಗಳಿಂದಲೂ ಕೂಡಿದ್ದ ಪಡ್ಡೆಯ ಹಸುವನ್ನು ನೋಡಿದರೂ ಸ್ವಾಮಿಗೆ ಸುಂದರಿಯಾದ ಯುವತಿಯೊಬ್ಬಳನ್ನು ನೋಡಿದಂತೆ ಸಂತೋಷವಾಗುವುದು. ಅನೇಕ ಪುಣ್ಯವಂತರಾದ ಶಿಷ್ಯರ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ಇವನು ಭಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುವಾಗ ಅಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಜನ ಸುಂದರಿಯರಾದ ಸ್ತ್ರೀಯರು ತಂಡ ತಂಡವಾಗಿ ಸೇರಿರುವರು. ಅವರಲ್ಲಿ ಅನೇಕರು ಅಂದವಾದ ಸೀರೆಕುಪ್ಪಸಗಳನ್ನು ಉಟ್ಟು ತೊಟ್ಟು ತೊಡಿಗೆಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿ ಗಂಡಸರೆಲ್ಲ ತಮ್ಮನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿರುವರೆಂಬ ನಾಚಿಕೆಯಿಂದ ತಲೆಯನ್ನು ತಗ್ಗಿಸಿ ನಾಣಿಂದ ನಾಲ್ಮಡಿಯಾದ ಚೆಲುವಿನಿಂದ ಮೆರೆಯುತ್ತಾ ಹೊಳೆಯುವ ವಜ್ರಗಳ ಬೆಳಕನ್ನೂ ವಜ್ರವನ್ನು ಮೀರಿ ಮಿಂಚುವ ಕಣ್ಣುಗಳ ಕಾಂತಿಯನ್ನೂ ಬೀರುತ್ತಾ ಈತನ ಹತ್ತಿರ ಬಂದು ಸ್ವಚ್ಛವಾದ ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಸ್ವಭಾವವಾಗಿ ಶ್ಯಾಮಲವೂ ಯಮನಿಯಮಗಳಿಂದ ಶುಷ್ಕವೂ ಆದ ಈತನ ಪಾದಗಳಿಗೆ ಎರಗುವರು. ಆಗ ಸ್ವಾಮಿ ಮಠದ ಮುಂದಣ ಹೊಕ್ಕರಣೆಯಲ್ಲಿ ನದಿಯ ಪ್ರವಾಹದಿಂದ ತೇಲಿಬಂದ ಒಣಗಿದ ಕಡ್ಡಿಯೂ ತಿಳಿನೀರಿನಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಮೃದುವಾಗಿ ಮುದ್ದಾಗಿ ಗಾಳಿಗೆ ತಲೆಯನ್ನು ತೂಗುತ್ತಿರುವ ನಳಿದಾವರೆಯೂ ಒಂದರ ಬಳಿ ಒಂದಿರುವುದನ್ನು ಜ್ಞಾಪಕಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವನು. ಆದರೆ ಈ ಅನೇಕ ವಿಧವಾದ ಈ ಅಸಾಧಾರಣವಾದ ಯಾವ ಸ್ತ್ರೀ ಸೌಂದರ್ಯವೂ ಅವನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸೆಳೆದಿರಲಿಲ್ಲ. ದಿನವೂ ಕುಳಿತು ಜಗದಂಬೆಯಾದ ಶಾರದೆಯನ್ನು ಪೂಜೆಮಾಡುವಾಗ ಸೃಷ್ಟಿಯ ಮಾಯೆಯ ಒಳಮರ್ಮದ ಅರಿವಿನಿಂದ ಮಾತ್ರ ತಿದ್ದಲು ಸಾಧ್ಯವೆಂದು ತೋರುತ್ತಿದ್ದ ಆ ತಾಯ ಸೌಮ್ಯಾಕಾರವನ್ನು ಧ್ಯಾನಮಾಡಿ ತನುಮನಗಳನ್ನು ಇಂದು ನಿಸರ್ಗದ ಸ್ವಭಾವವಾದ ಸೌಂದರ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ ಆ ಸೌಂದರ್ಯದಲ್ಲಿ

ಲೀನಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಆ ರೂಪವನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸಿದವನಿಗೆ ಮೋಹವುಂಟೆ? ಇದರಿಂದಲೇ ಸನ್ಯಾಸಿಗೆ ವ್ಯಾಸವಾಕ್ಯವನ್ನು ಕೇಳಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಅಸಮಾಧಾನ. ಹೀಗೆ ಅಕಲ್ಮಷವಾದ ಮನಸ್ಸನ್ನುಳ್ಳವನು ಆ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಅಸಮಾಧಾನ ಪಡಕೂಡದೇಕೆ? ಸನ್ಯಾಸಿ ತಾನು ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಮಾಡಿದ ಕೆಲಸ ತಪ್ಪಲ್ಲವೆಂದುಕೊಂಡನು. ಸ್ವಲ್ಪ ಜಂಭವೂ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಬಂದಿರ ಬಹುದು. ಅಂತಹ ಒಳ್ಳೆಯತನವಿದ್ದರೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಜಂಭ ಇರಬಾರದೇಕೆ? ಸಂಸಾರಿಗಳ ಹವ್ಯಾಸವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡ ವ್ಯಾಸರಿಗೆ ಸನ್ಯಾಸಿಗಳ ಮಾತೇಕೆ ಎಂದು ಸ್ವಾಮಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಹಾಸ್ಯವಾಗಿಯೂ ಸ್ವಲ್ಪ ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಹೇಳಿಕೊಂಡನು. ಕರ್ಮಸಾಕ್ಷಿ ಕೂರಾದ ಕದಿರುಗಳೊಡನೆ ಪರೀಕ್ಷೆಗೆ ಬರಲು, ನೋಡು, ನನ್ನಲ್ಲಿ ದೋಷವಿಲ್ಲ, ಎಂದು ಹೇಳುವಂತೆ ತನ್ನನ್ನು ತಾನು ಮೆಚ್ಚಿದ ಒಂದು ರೀತಿಯ ಮುಗುಳುನಗೆಯನ್ನು ನಗುತ್ತಾ ತೃಪ್ತನಾದನು.

ಸನ್ಯಾಸಿಯ ಈ ಆತ್ಮಪರಿಶೋಧನೆಯಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಅವಶ್ಯಕಾಂಶಗಳು ಬಿಟ್ಟುಹೋದವು. ಮನಸ್ಸಿನ ಯಾವ ಭಾವ ಚೇತಸ್ಸನ್ನು ಮುಟ್ಟಿ ಸಂತೋಷವೆನ್ನಿಸುವುದೋ ಅದೇ ಭಾವ ಬಹಿರ್ಮುಖದಿಂದ ಬಾಹ್ಯ ವಸ್ತುವಿನ ಆಕರ್ಷಣೆಯ ಫಲವೆಂದು ತೋರುವುದು. ನದೀತೀರದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡುವ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಕಡೆ ಇವನು ನೋಡದೆ ಹೋಗುತಿದ್ದಾಗ ತನ್ನ ಸನ್ಯಾಸವನ್ನವರು ಮೆಚ್ಚಲೆಂಬ ಯೋಚನೆ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ರುತ್ತಿತ್ತೋ? ಶಿಷ್ಯರ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ಸುಂದರೀ ವೃಂದವನ್ನು ನೋಡಿಯೂ ಮನಸ್ಸು ಸ್ಥಿರವಾಗಿರುತ್ತಿತ್ತಷ್ಟೆ? ಸುಂದರವಾದ ಮುಖವನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಪುನಃ ನೋಡೋಣವೆಂದೆನ್ನಿಸುತಿರಲಿಲ್ಲವೋ? ಎನ್ನಿಸಿದರೂ ತನ್ನ ಸ್ಥೈರ್ಯವನ್ನು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ತೋರಬೇಕು ಎಂಬ ಅಂತರಾತ್ಮಕವಾದ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಅದು ಮುಂದಾಗದೆ ಇರುತ್ತಿತ್ತೊ? ಸನ್ಯಾಸಿ ಈ ವಿಷಯ ವನ್ನು ಯೋಚಿಸಲಿಲ್ಲ. ಅವನಿಗೆ ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಸಂತೋಷವಾಗುತ್ತಿದ್ದುದು ನಿಜ. ಈ ಜಂಭ ಅಡ್ಡಬಾರದೆಯಿದ್ದರೆ ಒಳಮುಖವಾಗಿ ಸಂತೋಷವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಮನೋವೃತ್ತಿಯೇ ಹೊರಮುಖವಾಗಿ ಆಕರ್ಷಣವೆಂದು ತೋರಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ

ತಾನು ಧರ್ಮದಿಂದಲೇ ಹೊರತು ಜಂಭದಿಂದ ಋಜುವಾಗಿರಬಹುದೆಂದು ಸನ್ಯಾಸಿಗೆ ತೋರಲಿಲ್ಲ.

ಕತ್ತಲಾಗುತ್ತ ಬಂತು. ಹಕ್ಕಿಗಳು ನದೀತೀರದ ತೋಪಿನಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟುಗೂಡಿ ಸಿಕ್ಕಿಸಿಕ್ಕಿದಹಾಗೆ ಕೂಗುಹಾಕಿ ಅಸದೃಶವಾದ ಸಂಗೀತ ವನ್ನು ಹಾಡಿದೆವೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ತೃಪ್ತಿಯಿಂದ ಸುಮ್ಮನಾದುವು. ನಿಶೀಮಾತೆ ಸಪ್ಪುಳಿಲ್ಲದ ಹೆಜ್ಜೆಗಳನ್ನಿಕ್ಕುತ್ತ ಬಂದು ಪ್ರಪಂಚವನ್ನು ನಿದ್ರೆಗೊಳಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ತನ್ನ ಸೆರಗನ್ನು ಹೊದಿಸಿದಳೆಂಬಂತೆ ಸೀಮೆ ಮುಸಕು ಮುಸಕಾಯಿತು. ಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿಯ ದೀಪಗಳು ಗಿಡಗಳ ನಡುವೆ ಮಿಣುಕು ಮಿಣುಕೆಂದು ಒಂದೊಂದಾಗಿ ಕಾಣಬಂದವು. ಹೊತ್ತಾಗಿ ಬಂದ ಒಂದು ದನ ಊರಿಗೆ ಬರುತ್ತ ಕರುವನ್ನು ಕೂಗುತ್ತಿದ್ದ ಶಬ್ದ ಸ್ವಲ್ಪ ಕೇಳಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಸಂಜೆಯಾದುದರಿಂದ ಇತರ ಶಬ್ದ ಕಡಮೆ ಯಾಗಲು ಹೊಳೆಯ ಪಾತ್ರೆಯನ್ನು ತುಂಬಿ ಸುರುಳಿ ಸುರುಳಿಯಾಗಿ ಹರಿಯುತ್ತಿದ್ದ ನೀರಿನ ಮೊದಲು ಕೇವಲ ಅಗೋಚರವೆಂಬಂತಿದ್ದ ಶಬ್ದವೂ ಕೇಳುತ್ತಿತ್ತು. ಮಠದೊಳಗೆ ಶಿಷ್ಯನೊಬ್ಬನು ಸ್ತೋತ್ರಗಳನ್ನು ಹೇಳುತಿದ್ದನು. ಸ್ವಾಮಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಯೋಚನೆ ಮಾಡುತ್ತಾ ಸ್ವಲ್ಪ ಈ ಶಾಂತಿಯನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಾ ಕುಳಿತಲ್ಲಿಯೇ ಕುಳಿತಿದ್ದನು. ಸ್ವಲ್ಪ ಮಳೆಯ ಹನಿ ಬೀಳುವುದಕ್ಕೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು.

ಇದ್ದಹಾಗೆ ಒಂದು ಕಾಲಂದುಗೆಯ ಶಬ್ದ ಕೇಳಬಂದಿತು. ಯಾರೋ ಬಹು ಜಾಗ್ರತೆಯಾಗಿ ನಡೆಯುತ್ತ ಮಠಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದರು. ಸ್ವಾಮಿ ಇದು ಯಾರೆಂದು ನೋಡಿದನು. ಅಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯ ವಾಗಿ ಮಠಕ್ಕೆ ಯಾರೂ ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಬರುವವರು ಹಗಲಲ್ಲೇ ಬರುವರು. ಮಠದ ದಾರಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರದಲ್ಲೇ ಸಾಮಾನ್ಯವಾದ ಒಂದು ಗುಡ್ಡವೂ ಅದರಲ್ಲಿ ಚಿರತೆಗಳೂ ಇದ್ದುದರಿಂದ ಕತ್ತಲಾದ ಮೇಲೆ ಮಠದ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಬರಲು ಜನರಿಗೆ ಭಯ. ಮಠಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಾ ಕತ್ತಲಾದರೆ ಮಠದ ದಾರಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹಳ್ಳಿಗೆ ಹೋಗು ವರು. ಆದರೆ ಇಂದು ಯಾರೋ ಬರುತ್ತಿರುವ ಹಾಗಿದೆ. ಯಾರೋ ಹೆಂಗಸು. ಊರಿಗೆ ಹೋಗುವ ದಾರಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಈ ಕಡೆ

ತಪ್ಪಿ ಬಂದಳೇನೂ ಎಂದು ಸ್ವಾಮಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಕುತೂಹಲದಿಂದ ದೃಷ್ಟಿಸಿ ನೋಡಿದನು. ಅಂದುಗೆಯ ಶಬ್ದ ಹತ್ತಿರಹತ್ತಿರ ಬಂದು ಕೊನೆಗೆ ಒಬ್ಬ ಯುವತಿ ಬಾಗಿಲಬಳಿ ನಿಂತು "ಅಮ್ಮ, ಈ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಯಾರಮ್ಮಾ?" ಎಂದಳು.

ಕತ್ತಲಃ ಮುಸುಕುತ್ತ ಬಂದಿದ್ದುದರಿಂದ ಮಾತನಾಡಿದವಳ ರೂಪು ಮೊದಲಾದುದು ಸನ್ಯಾಸಿಗೆ ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ಅಗ್ಗಿಷ್ಟಿಕೆಯ ಬೆಳಕಿನಿಂದ ಸ್ವಲ್ಪಮಟ್ಟಿಗೆ ಕಾಣುತ್ತಿತ್ತು. ಹೆಂಗಸು ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರದಿಂದ ಮಳೆಯಲ್ಲಿ ನೆನೆದಿರಬೇಕು. ಬಟ್ಟೆ ತೀರ ಒದ್ದೆಯಾದಂತೆ ಕಾಣುತ್ತಿತ್ತು.

ಸನ್ಯಾಸಿ "ನೀವು ಯಾರಮ್ಮ" ಎಂದನು.

"ಸ್ವಾಮಿ, ಇದು ಯಾರ ಮನೆ, ತಮ್ಮ ಮನೆಯೆ?"

"ಇದು ದೇವರ ಮನೆ ತಾಯಿ. ಯಾತಕ್ಕೆ? ಇದೊಂದು ಮಠ."

"ಇಲ್ಲಿ ಯಾರಾದರೂ ಹೆಂಗಸರಿದಾರೆಯೆ?"

"ಇಲ್ಲವಮ್ಮ, ಯಾಕೆ? ನೀನು ಯಾರು ತಾಯಿ? ಇಲ್ಲಿಗೇನು ಬಂದೆ?"

ಸ್ತ್ರೀ ಸ್ವಲ್ಪ ಹತ್ತಿರ ಬಂದು ಕಾವಿಯ ಬಟ್ಟೆಯನ್ನು ನೋಡಿ "ತಾವು ಇಲ್ಲಿಯ ಸ್ವಾಮಿಗಳೊ?" ಎಂದಳು.

"ಹೌದು ತಾಯಿ, ನಾನು ಇಲ್ಲಿ ಕಾವಲುಗಾರ."

"ಅಪ್ಪಾ ನನಗೆ ಯಾಕೋ ಭಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಹೆಂಗಸರಿಲ್ಲವೆಂದು ನನಗೆ ಇನ್ನೂ ಬಹಳ ಭಯವಾಯಿತು. ಆದರೆ ತಮ್ಮನ್ನು ನೋಡಿ ಧೈರ್ಯ ಬಂತು. ನಮ್ಮ ತಂದೆಯ ಹಾಗೆ ಸಿಕ್ಕಿದಿರಿ. ತಾವು ಸನ್ಯಾಸಿಗಳು. ಯಾರೂ ಏನೂ ಸಂದೇಹಪಟ್ಟು ನನ್ನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಆಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಹಾಗೆ ಇಲ್ಲ. ಅಯ್ಯೋ! ನಮ್ಮ ಯಜಮಾನರು ಏನಾದರೋ ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲವಲ್ಲ. ನಾನೇನು ಮಾಡಲಿ" ಎಂದು ಹೆಂಗಸು ಅಳತೊಡಗಿದಳು.

ಸನ್ಯಾಸಿಯ ಮನಸ್ಸು ಕಳವಳಗೊಂಡಿತು. ಅವನು "ಅಮ್ಮ, ನಿಮ್ಮ ಯಜಮಾನರು ಏನೋ ಆದರೆಂದರೇನು? ಜೊತೆಯಾಗಿ ಬಂದಿರಾ? ಎಲ್ಲಿಂದ ಬಂದಿರಿ?" ಎಂದು ಕೇಳಿದನು.

ಅವಳ ಕಳವಳವನ್ನು ನೋಡಿ ಸನ್ಯಾಸಿಗೆ ಕಳವಳವಾದದ್ದಲ್ಲದೆ ಸ್ತ್ರೀರೂಪಿಗೆ ತನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಸೋಲುವುದಿಲ್ಲವೆಂಬುದನ್ನು ತೋರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಒಳ್ಳೆಯ ಅವಕಾಶವಿದು ಎಂದೋ ಏನೋ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಉತ್ಸಾಹವೂ ಉಂಟಾಯಿತು. ಅವಳು ಹತ್ತಿರ ಬಂದಾಗ ಮಳೆಯಿಂದ ತೊಯಿದು ಅವಳ ಮೈಗೆ ಅಂಟಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಆ ಸೀರೆಯನ್ನು ಅವನು ಮೇಲಿಂದ ಕೆಳಗಿನವರೆಗೂ ನೋಡಿದನು. ಅಸಹಾಯೆಯಾದ ಸ್ತ್ರೀ ಎಂಬುದರಿಂದ ಅವಳ ಪರವಾಗಿ ಕನಿಕರವಾದರೂ ತನ್ನ ಪರವಾಗಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಉತ್ಸಾಹವನ್ನು ಅನುಭವಮಾಡಿದನು. ಸನ್ಯಾಸಿ ಹೀಗೆ ಮಾಡಿದ್ದು ತಪ್ಪಾಯಿತು.

ಆ ಸ್ತ್ರೀ "ಸ್ವಾಮಿ, ರಂಗನಾಥಪುರದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ತಂದೆಯ ಮನೆ. ನಮ್ಮ ಯಜಮಾನರೂ ನಾನೂ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೊರಟು ಮೊಲ್ಲೆಯೂರಿಗೆಂದು ಬಂದೆವು. ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಅವರು, ನಡೆ, ಬಂದೆ, ಎಂದು ಒಂದು ಕ್ಷಣ ನಿಂತರು. 'ನೀನು ನಡೆಯುವುದು ಮೆಲ್ಲಗೆ, ಬಹು ಮೆಲ್ಲಗೆ' ಎಂದು ದಾರಿಯುದ್ದಕ್ಕೂ ನನ್ನನ್ನು ಹಾಸ್ಯಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರಾದ್ದರಿಂದ ಇವರಿಗೆ ನಾನು ನಡೆಯುವುದನ್ನು ತೋರಿಸಬೇಕೆಂದು ನಾನು ಬೇಗ ಬೇಗನೆ ಬಂದುಬಿಟ್ಟೆ. ಒಂದು ಸ್ವಲ್ಪದೂರ ಬಂದು ಆಮೇಲೆ ಎಷ್ಟುದೂರದಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತಿರುವರೋ ಎಂದು ನಿಂತು ನೋಡಿದೆ. ಅವರು ಕಾಣಲಿಲ್ಲ. ನಡೆಯುವುದರಲ್ಲಿ ನಾನು ಸೋತರೂ ಕೆಟ್ಟಿತು, ಈ ಮಹರಾಯರು ಬಂದರೆ ಸಾಕು ಎಂದು ಅಲ್ಲೇ ಕುಳಿತೆ. ಬಹಳ ಹೊತ್ತಾದರೂ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಅವರು ನಿಂತ ಕಡೆಯೆಲ್ಲಾ ಹುಡುಕಿದೆ. ಅವರ ಸುಳಿವೇ ಇಲ್ಲ. ಕೂಗುಹಾಕಿದೆ, ಉತ್ತರವಿಲ್ಲ. ಒಂಟಿ ಹೆಂಗಸು, ಕತ್ತಲಾಗುತ್ತ ಬಂತು. ಈ ದಾರಿಯಲ್ಲೇ ಹೊರಟರೆ ಮೊಲ್ಲೆಯೂರಿಗೆ ಹೋಗುವುದು ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದರು. ಅದರ ಮೇಲೆ ದಾರಿ ಹಿಡಿದು ಉದ್ದಕ್ಕೆ ಬಂದೆ. ಊರು ಸಿಕ್ಕಲಿಲ್ಲ. ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ಸೇರಿದೆ. ನಮ್ಮಪ್ಪ, ನನಗೆ ಮಾಂಗಲ್ಯ ದಾನ ಮಾಡಬೇಕು. ಯಾರನ್ನಾದರೂ ಅಟ್ಟಿ; ನಮ್ಮ ಯಜಮಾನರನ್ನು ಹುಡುಕಿಸಿ; ನನ್ನ ಪ್ರಾಣ ತಟಗುಟ್ಟುತ್ತಿದೆ. ಎಂದು ಕಣ್ಣೀರು ಸುರಿಸಿದಳು.

ಗಂಡಸಿನ ಮನಸ್ಸು ಕರಗಿಸಲು ಹೆಂಗಸಿನ ಕಣ್ಣೀರು. ಸನ್ಯಾಸಿಗೆ ಬಹಳ ಕನಿಕರ ಹುಟ್ಟಿತು. ಅವನು "ಅಮ್ಮಾ, ಅಲ್ಲಿ ಇರುವ ಜನ ಅಷ್ಟರಲ್ಲೇ ಇದೆ. ಯಾರನ್ನು ಅಟ್ಟುವುದು? ನಿಮ್ಮ ಯಜಮಾನರಿಗೆ ಏನೂ ತೊಂದರೆ ಆಗಲಾರದು. ಹಳ್ಳಿಗೆ ಹೋಗುವ ದಾರಿ ಕವಲೊಡೆಯುವಲ್ಲಿ ನೀವು ಈ ಕಡೆಗೆ ಬಂದಿರಬೇಕು. ಇಲ್ಲಿ ಹೋಗಿದ್ದೀರೆಂದು ತಿಳಿದು ಅವರು ಆ ಕಡೆ ಹೋಗಿರಬೇಕು. ಇಷ್ಟಲ್ಲದೆ ಇನ್ನೇನೂ ಇರಲಾರದು. ನೀವು ಈಗ ಇಲ್ಲಿ ಇರಿ. ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಎದ್ದು ಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ವಿಚಾರಿಸಿದರೆ ನಿಮ್ಮ ಭಯವೆಲ್ಲಾ ನಿವೃತ್ತಿಯಾಗುವುದು" ಎಂದನು.

"ಅಪ್ಪಾ, ನೀವು ನನ್ನ ತಂದೆಯಂತೆ ಸಿಕ್ಕಿದಿರಿ. ಆದರೆ ಇಲ್ಲಿ ಹೆಂಗಸರು ಯಾರೂ ಇಲ್ಲವೆನ್ನುತ್ತೀರಲ್ಲಾ. ನಾನು ರಾತ್ರಿ ಎಲ್ಲಾ ಇಲ್ಲಿ ಹೆಂಗಸು ಒಬ್ಬಳೇ ಹೇಗೆ ಇರಲಿ?"

"ಅಮ್ಮಯ್ಯ, ನೀನು ನನ್ನ ಮಗುವಿನಂತೆ. ಒಂದು ಕೊಟಡಿಯಿದೆ. ಅದನ್ನು ನೀನೇ ಉಪಯೋಗಿಸು. ಬಾಗಿಲ ಬಳಿ ನಾನು ಕಾವಲು ಮಲಗಿ ಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ. ರಾತ್ರಿ ಏನಾದರೂ ಭಯವಾದರೆ ನನ್ನನ್ನು ಕೂಗು. ಯಾವ ವಿಧವಾದ ಚಿಂತೆಯನ್ನೂ ಹಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳಬೇಡ."

"ನೀವು—ನೀವು ಸನ್ಯಾಸಿಗಳು. ಆಗಲಿ ಇನ್ನೇನು ಮಾಡುವುದು. ಹಾಗೆಯೇ ಆಗಲಿ. ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಎದ್ದು ನಮ್ಮ ಯಜಮಾನರನ್ನು ಹುಡುಕಿಸಿ; ನನ್ನ ಮಾಂಗಲ್ಯವನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಡಿ."

ಹೀಗೆಂದು ಸ್ತ್ರೀಯು ಸನ್ಯಾಸಿಯ ಕಾಲಿಗೆ ಬಿದ್ದು ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿದಳು. ಕೋಮಲವಾದ ಅವಳ ಕೈಬೆರಳುಗಳು ಅವನ ಕಾಲುಗಳನ್ನು ಮುಟ್ಟಿದುವು.

ದೇವದೇವನ ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ಅರ್ಧಮಾತ್ರ ತೋರಿಸುವ ಈ ಪ್ರಪಂಚವನ್ನು ನೋಡಿ ಅವನ ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನೆಲ್ಲ ತಿಳಿಯಬೇಕೆಂದು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುವುದು ಸನ್ಯಾಸಿಯ ವಾಡಿಕೆಯಾಗಿತ್ತು. ಅದರಂತೆಯೇ, ಆ ದೇಹವನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿ ಅದನ್ನು ಅಪ್ಪಿಕೊಂಡಂತೆ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದ ಆ ತೊಯಿದ ಸೀರೆಯಿಂದ ಅರ್ಧಮಾತ್ರ ಅವ್ಯಕ್ತವಾಗಿದ್ದ ಆ ದೇಹದ ಪರಿಜನ್ನೂ ಕುರಿತು ಅವನು ಯೋಚಿಸಿದನೋ? ತಿಳಿಯದು. ಇಲ್ಲವೆ

ಹೆಚ್ಚು ಹುಳಿಯನ್ನು ಕಡಿದು ಜಯಿಸಿರುವ ಹಲ್ಲು ಆಮೇಲೆ ಯಾವ ಪದಾರ್ಥವನ್ನೂ ಅಗಿಯುವುದಕ್ಕೆ ಹಿಂದೆಗೆಯುವಂತೆ ವ್ಯಾಸವಾಕ್ಯವನ್ನು ಒತ್ತಟ್ಟಿಗಿಡಲು ಧೈರ್ಯವೆಲ್ಲ ವೆಚ್ಚವಾಗಿ ಆ ಯುವತಿಯ ಕೈ ಬೆರಳ ಸೋಂಕನ್ನು ತಡೆಯಲು ಧೈರ್ಯ ಇಲ್ಲದೆ ಹೋಯಿತೊ? ಯಾವ ಕಾರಣ ದಿಂದಲೊ ಆ ಬೆರಳುಗಳು ತನ್ನ ಕಾಲಿಗೆ ಸೋಕಿದಾಗ ಸನ್ಯಾಸಿಯ ಮೈ ಜುಮ್ಮೆಂದಿತು.

ಸ್ತ್ರೀಯು ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಎದ್ದಮೇಲೆ ಸನ್ಯಾಸಿ ತನ್ನ ಅಸ್ಥೈರ್ಯದಿಂದ ತಾನೇ ವಿಸ್ಮಿತನಾಗಿ ಶಿಷ್ಯರನ್ನು ಕರೆದು ದೀಪಗಳನ್ನು ತನ್ನಿರೆಂದನು. ಅವರು ದೀಪಗಳನ್ನು ತಂದರು. ಆ ದೀಪದ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ಅವಳ ರೂಪನ್ನು ನೋಡಿ ಅವನು ತೀರ ಬೆರಗಾದನು.

ಆಷಾಢಮಾಸದಲ್ಲಿ ಪ್ರಯಾಣಿಕನು ನಡುದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಮಳೆಗೆ ಸಿಕ್ಕಿ, ಈ ಮಳೆ ನಿಲ್ಲುವ ಹಾಗಿಲ್ಲ ಎಂದು ನೈರುತ್ಯಕ್ಕೆ ತಿರುಗಿ ದಟ್ಟದಟ್ಟವಾಗಿ ಬರುವ ಕಾರ್ಮುಗಿಲನ್ನು ಕಂಡು, ಇದೇನು ಕಪ್ಪು ಎಂದುಕೊಳ್ಳುವ ವೇಳೆಗೆ ಆ ದಟ್ಟವಾದ ಕಾರ್ಮುಗಿಲ ಮೇಲೆ ಇಂದ್ರನು ವಜ್ರದಿಂದ ಕೆತ್ತಿ ಬರೆಯುವ ಸೆಳೆಮಿಂಚಿನ ಸಹಿಸಲಾರದ ಪ್ರಭೆಯಿಂದ ಅವನ ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚುವಂತೆ, ಈ ಸುಂದರಿಯ ರೂಪಿನಿಂದ ಸನ್ಯಾಸಿಯ ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಿತು. ಕೊಂಕು ಗೆರೆಗಳ ಜೋಡಣೆಯಿಂದಲೇ ಎಷ್ಟು ಸೊಗಸನ್ನು ಮಾಡುವುದು ಸಾಧ್ಯವೆಂದು ನೋಡುವುದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಬ್ರಹ್ಮನು ಇವಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದನೆಂಬಂತೆ ಇದ್ದ ಆ ಸ್ತ್ರೀರತ್ನದ ಹಣೆಯ ನಡುವಿಂದ ಕಿವಿಯವರಿಗೆ ಕಮಾನಾಗಿ ಬಾಗಿದ್ದ ಆ ಕುರುಳಸೀಮೆಯನ್ನೂ; ತೆಳ್ಳಗೆ ನಯವಾಗಿ ಕಪ್ಪಾಗಿ ಇದ್ದ ಆ ಕೊಂಕಾದ ಹುಬ್ಬನ್ನೂ; ಒಂದೇ ಕಡೆಯಿಂದ ಹೊರಟು ಒಂದೇ ಕಡೆಗೆ ಹೋಗಿ ಸೇರಬೇಕು, ವಕ್ರವಾಗಿ ಓಡಬೇಕು, ಆ ವಕ್ರಗತಿ ಸೊಗಸಾಗಿರಬೇಕು, ನೀನು ಓಡುವುದು ಚೆನ್ನವೋ ನಾನು ಓಡುವುದು ಚೆನ್ನವೋ ನೋಡೋಣ ಬಾ ಎಂದು ಇವೆರಡೂ ಪಂಥವನ್ನು ಹಾಕಿ ಕೊಂಡು ಓಡಿರುವುವೋ ಎಂಬಂತೆ ತೋರುತ್ತಿದ್ದ ಆ ಮೇಲೆವೆ ಕೀಳೆವೆಗಳ ಅಂಚನ್ನೂ; ನಯವಾದ ಹಳದಿಯ ನಿಂಬೆಯ ಬಣ್ಣದ ಆ ಅರ್ಧವೃತ್ತದ ಕೆನ್ನೆಗಳನ್ನೂ; ಆ ಸೆಳೆಮಿಂಚಿನ ದೇಹದ ನಿಮ್ನೋನ್ನತಿಗಳನ್ನನುಸರಿಸಿ,

ನೆರಿನೆರಿಯಾಗಿ ಸುತ್ತಿಕೊಂಡಿದ್ದ ನೀಲೀ ಬಣ್ಣದ ಮೇಲಣ ಬಂಗಾರದ ಗೆರೆಯ ಆ ಚೌಕಳಿಯ ಸೀರೆಯನ್ನೂ; ನಗು, 'ನಾನೇನೋ ತುಂಬಾ ಇದೇನೆ' ಆದರೆ ಇವಳು ತನ್ನ ನಲ್ಲನನ್ನು ಕಂಡಲ್ಲದೆ ನನ್ನನ್ನು ಬಾಯಿಂದ ಬಿಡಳು, ಇವಳ ಕಣ್ಣಿನಲ್ಲಿ ಹೊರಗೆ ಬರುತ್ತೇನೆ, ಎಂದು ಹೇಳಿ, ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಿರುವುದೋ ಎಂಬಂತೆ ತೋರುತ್ತಿದ್ದ, ನಗೆಯ ಸೊಬಗಿಂದ ಕೂಡಿದ ಆ ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನೂ; ಈ ಲಾವಣ್ಯವು ಉಕ್ಕಿ ಬರುತ್ತಿದೆ, ಇದನ್ನು ಭದ್ರವಾಗಿಡಬೇಕು, ಎಂದು ಪ್ರಕೃತಿಮಾತೆ ಮರಕ್ಕೆ ಮರದಿಂದಲೇ ಆಣಿಗಳನ್ನು ಮಾಡುವಂತೆ ಆ ಲಾವಣ್ಯವನ್ನು ಭದ್ರಪಡಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಲಾವಣ್ಯದಿಂದಲೇ ತಿರುಪುಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ತಿರುಗಿಸಿಟ್ಟಂತೆ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದ ಆ ಗಲ್ಲದ ಸುಳಿಗಳನ್ನೂ; ಈ ಎಲ್ಲ ಲಾವಣ್ಯದ ಪ್ರವಾಹದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿ ಹೊಸತೆರನಾದ ಒಂದು ಸೊಗಸನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದ ಆ ತೋಳ ಬಂದಿ, ಆ ದುಂಡಾದ ಮುಂಗೈಯ ಬಳೆಗಳು, ಸಂಪಿಗೆಯ ಮೊಗ್ಗಿನ ಬಳಿಯ ಮಿಣುಕು ಹುಳುವಿನಂತಿದ್ದ ಆ ಮೂಗುಬಟ್ಟು, ಕಪ್ಪೂ ಬಿಳುಪೂ ವಿರುದ್ಧವರ್ಣಗಳೆನ್ನದಿರಿ, ಇಲ್ಲಿ ಒಂದಕ್ಕೊಂದು ಸಹಾಯವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿವೆ, ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದ ಆ ಕರಿಯ ಹೆರಳು, ಅದರಲ್ಲಿ ತೊಟ್ಟ ಬಿಳಿಯ ಮಲ್ಲಿಗೆ, ಇವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನೋಡಿ ಸನ್ಯಾಸಿ ಸುಮ್ಮನೆ ಬೆರಗಾದನು. ನೋಡಿದ ಯಾರ ಮನಸ್ಸನ್ನಾದರೂ ಅಪ್ಪಳಿಸಿ ಹಿಡಿದು ಒಂದೇ ಸಲಕ್ಕೆ ಸೆರೆಮಾಡುವಂತಿದ್ದ ಆ ಸ್ತ್ರೀ ಸೌಂದರ್ಯ ಸನ್ಯಾಸಿಯ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಇಂದೇ ಬೀಳಬೇಕೆ?

ಇಂದೇ ಬಿದ್ದಿತು. ಆದರಿಂದ ಅವನು ಬೆರಗಾದನು. ಮರೆತು ಅವಳನ್ನೇ ಸುಮ್ಮನೆ ದೃಷ್ಟಿಸಿ ನೋಡಿದನು.

ಸ್ತ್ರೀ ಸ್ವಲ್ಪ ನಗುತ್ತ ತಲೆಯನ್ನು ತಗ್ಗಿಸಿಕೊಂಡು, "ಸ್ವಾಮಿ, ಇಲ್ಲಿ ದೀಪವೇಕೆ?" ಎಂದು, "ನನ್ನ ಜತೆಗೆ ಯಾರನ್ನಾದರೂ ಕಳುಹಿಸಿ. ನಾನು ಆ ಹಳ್ಳಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತೇನೆ" ಎಂದಳು.

ಸನ್ಯಾಸಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ನಾಚಿಕೆಯಾಯಿತು. "ಒಳಗೆ ಹೋಗುವುದಕ್ಕೆ ಬೆಳಕಿಗಾಗಿ ದೀಪವನ್ನು ತರಿಸಿದೆ, ಒಳಗೆ ಹೋಗೋಣ ನಡೆಯಮ್ಮ" ಎಂದನು.

"ಜೊತೆಗೆ ಯಾರನ್ನಾದರೂ ಕಳುಹಿಸಿದರೆ ನಾನು ಹಳ್ಳಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತೇನೆ."

"ಈ ಕತ್ತಲಲ್ಲಿ ಹಳ್ಳಿಯೆಂದರೇನು, ಹೋಗುವುದೆಂದರೇನು, ನಿನ್ನನ್ನು ಕ್ಷೇಮವಾಗಿ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ನಾನಿದೇನೆ, ಶಾರದೆಯ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯದಲ್ಲಿ ನಿನಗೆ ಯಾವ ಹೆದರಿಕೆಯೂ ಬೇಡ, ಒಳಗೆ ನಡೆ ತಾಯಿ."

ಎಲ್ಲರೂ ಒಳಗೆ ಹೋದರು. ಸ್ತ್ರೀಗೆ ಶಾರದಾಂಬೆಯ ಹಳೆಯ ವಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲೊಂದನ್ನು ಉಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಕೊಟ್ಟರು. ಆಕೆ ಶಾರದೆಯ ಪೂಜೆಯ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ಹತ್ತಿರದಲ್ಲಿ ನಿಂತಿದ್ದು ಆಮೇಲೆ ಇತರರಿಗಾಗಿ ಸಿದ್ಧವಾಗಿದ್ದ ಆಹಾರದಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡಳು. ಎಲ್ಲಾ ಆದಮೇಲೆ ಸೇವಕರು ತೊಟ್ಟಿಗೆ ಸೇರಿದಂತಿದ್ದ ಕೊಟಡಿಯೊಂದರಲ್ಲಿ ಒಂದು ಚಾಪೆಯನ್ನು ಹಾಕಿ ಶಾರದಾಂಬೆಯ ಹಳೆಯ ವಸ್ತ್ರ ಇನ್ನೊಂದನ್ನು ಹೊದ್ದುಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಇಟ್ಟು ಸ್ತ್ರೀಯನ್ನು ಆ ಕೊಟಡಿಯಲ್ಲಿ ಮಲಗಬಹುದೆಂದರು. ಸನ್ಯಾಸಿ ತಾನು ಬಾಗಿಲ ಬಳಿ ಮಲಗುವುದಾಗಿಯೂ ಹೆದರಬೇಡವೆಂದೂ ಭರವಸೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟನು. ಸ್ತ್ರೀ ಮುಗುಳ್ನಗೆಯಿಂದ "ನನಗೆ ದೇವರು ಸಹಾಯವಾಗಿದಾನೆ" ಎಂದು ಒಳಗೆ ಹೋದಳು.

ಸನ್ಯಾಸಿ ಬಾಗಿಲ ಬಳಿ ಕುಳಿತು ಧ್ಯಾನ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿನ ಮೇಲೆ ಸ್ತ್ರೀ ಹೊರಗೆ ಬಂದು ಆತನಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಪುನಃ ಒಳಗೆ ಹೋಗಿ ಮಲಗಿಕೊಂಡಳು. ಒಂದು ಕ್ಷಣ ಬಿಟ್ಟು ಮತ್ತೆ ಎದ್ದು ಬಾಗಿಲಿಂದ ಸನ್ಯಾಸಿಯನ್ನು ಒಂದು ವಿಧವಾದ ಸಂದೇಹದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಇಣಿಕಿನೋಡಿ ಕದವನ್ನು ಮುಚ್ಚಿ ಒಳಗೆ ಅಗಣಿಯನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಂಡಳು.

ಅವಳು ಮುಗ್ಧೆಯೂ ಅಲ್ಲದೆ ಪ್ರೌಢೆಯೂ ಅಲ್ಲದೆ ಮೋಸವನ್ನರಿಯದ ಚೆಲ್ಲಾಟದ ಯುವತಿ. ಈ ಬೆಕ್ಕಿನ ಮರಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಿ ಸನ್ಯಾಸಿಯ ಹೃದಯ ಇಲಿಯಾಯಿತು. ಅವನು ಇವಳ ರೂಪಿನಂತಹ ರೂಪನ್ನು ಇದುವರೆಗೆ ನೋಡಿರಲಿಲ್ಲ. ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಯಾವ ರೂಪನ್ನೇ ಆಗಲಿ ನೋಡಬೇಕೆಂದು ನೋಡಿರಲಿಲ್ಲ. ಇಂದು ರೂಪಿನಲ್ಲಿ ಏನಿದೆ ಎಂದು

ನೋಡಿ ಹುಚ್ಚು ಕೆಲಸಮಾಡಿದಂತಾಯಿತು. ತರುಣಿ ತನ್ನ ವಿಷಯ ದಲ್ಲೂ ತೋರುವ ಸಂದೇಹವನ್ನೂ ಅವಳ ಆ ಆಟವನ್ನೂ ನೋಡಿ, ಇವಳು ನನಗೆ ಹೆದರುತ್ತಾಳೆ, ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಹೆದರಿಸಿದರೆ ತಮಾಷೆ ಯಾಗಿದ್ದೀತು, ಎಂದು ಅವನಿಗೆ ತೋರಿತು. ಚಲ್ಲಾಟ ಸೋಂಕಿನಿಂದ ಹೀಗೆ ಬರುವುದು. ನಿದ್ದೆಯಿಂದ ಮಂಕಾಗಿರುವ ಬೆಕ್ಕಿನ ಮುಂದೆ ಹಂಚೀಕಡ್ಡಿಯನ್ನು ನೆಲದಮೇಲೆ ಆಡಿಸಿ: ಅದು ಇಲಿಯ ಆಟವಾಡು ವುದಕ್ಕೆ ಏಳುವುದು. ನಿಮ್ಮ ಮಗುವಿನ ಮುಂದೆ ಕುಳಿತು "ಅಮ್ಮ ಹೊಡೆದಳು" ಎಂದು ನಿಮ್ಮ ಕಣ್ಣನ್ನು ಮುಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳಿ ಅಥವಾ ಹತ್ತಿರ ಕೈಯನ್ನಿಟ್ಟು ಸುಮ್ಮನೆ ಆಟಕ್ಕೆ "ಅಬ್ಬಾ" ಎನ್ನಿ, ಇನ್ನೇನಾದರೂ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿರುವ ಮಗು ನಿಮ್ಮ ಕಣ್ಣಿಂದ ಕೈಯನ್ನು ತೆಗೆಯಲು ಬರುವುದು; ಇಲ್ಲವೆ ನಿಮ್ಮ "ಅಬ್ಬಾ"ವನ್ನು ಸರಿಯೆನಿಸುವುದಕ್ಕೆ ನಿಮ್ಮನ್ನು ಹೊಡೆಯಲು ಬರುವುದು. ಬೇರೆ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಸ್ತ್ರೀಯ ಮಾಯಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕದೆ ಇದ್ದ ಸನ್ಯಾಸಿಗೆ ಈ ಮಾಯಾವಿನಿ ಆಡಿದ "ಅಬ್ಬಾ" ಎಂಬ ಆಟದಿಂದ ಹೊಡೆಯೋಣವೆಂದು ತೋರಿತು. ಆಮೇಲೆ, ಇದೇನು ನನಗೆ ಬಂದ ಅವಿವೇಕ, ಎಂದು ಅವನು ಆ ಯೋಚನೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಧ್ಯಾನಕ್ಕೆ ಕುಳಿತನು.

ಧ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ದಿನವೂ ಶಾರದಾಂಬೆಯ ರೂಪು ಒಂದು ಮಾತ್ರ ಕಾಣುತ್ತಿತ್ತು. ಇಂದು ಶಾರದಾಂಬೆಯ ಆ ಸೌಮ್ಯವಾದ ರೂಪಿನೊಂದಿಗೆ ಇನ್ನೊಂದು ರೂಪೂ ಕಾಣುತ್ತಿತ್ತು. ಯಾರದು? ಈ ತರುಣಿಯ ರೂಪು. ಆಟವನ್ನು ಎಂದೂ ಆಡದವನು ಇಂದು ಆಟವಾಡಬೇಕೆಂದು ತೋರಿದ ಆಸೆಯನ್ನು ಒತ್ತಟ್ಟಿಗಿಡಲು ಕಷ್ಟಪಡಬೇಕಾಗಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಆ ಆಸೆಗೆ ಆಧಾರವಾದ ಮನಸ್ಸಿನ ಅವಸ್ಥೆ ಹಾಗೆಯೇ ಇತ್ತು. ಯೋಚನೆ ಮಾಡಿ ನೋಡಿದ್ದರಲ್ಲಿ ಸನ್ಯಾಸಿಗೆ ತಾನು ಆ ಚೆಲುವೆಯ ರೂಪಿನಿಂದ ಮುಗ್ಧನಾಗಿದ್ದನೆಂದು ತೋರಿತು. ಎಂದರೇನು? ಅವಳನ್ನು ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲೆಂದು ಆಸೆಯೆ? ಛೆ ಸನ್ಯಾಸಿಯಾದವನಿಗೆ ಮದುವೆಯ ಮಾತೇನು? ಅವಳನ್ನು ಪ್ರಣಯ ವಧುವನ್ನಾಗಿರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲೆ? ಅಂತಹ ದುಷ್ಟವಾದ ಆಸೆ ಆ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಹೊಗದು. ಮತ್ತೇನೆಂದು ಆಸೆ?

ಅವಳನ್ನು ನೋಡಬೇಕೆಂದು; ಅವಳನ್ನು ಸುಮ್ಮನೆ ನೋಡಬೇಕೆಂದು. ಸನ್ಯಾಸಿಯ ಶುದ್ಧವಾದ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ದುಷ್ಟವಾದ ಯಾವ ಯೋಚನೆಗೂ ಅವಕಾಶವಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವನು ಆ ಸುಂದರಿಯ ಮುಖವನ್ನು ಪುನಃ ನೋಡಬೇಕೆಂದು ಮಾತ್ರ ಅಪೇಕ್ಷಿಸಿದನು. ನೀವು ಬೀದಿಯಲ್ಲಿ ಹೋಗುತ್ತಿರುವಾಗ ಯಾರ ಪವುಳಿಯುಲ್ಲಾದರೂ ಇರುವ ಗುಲಾಬಿ ಗಿಡದಲ್ಲಿ ಸೊಗಸಾದ ಕೆಂಪು ಬಿಳುಪಿಂದ ನೆಯ್ದಿರುವ ಅಂದವಾದ ಹೂ ಒಂದನ್ನು ನೋಡಬಹುದಲ್ಲವೆ? ಅದನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ನೋಡೋಣವೆಂದು ನೀವು ನಿಲ್ಲಬಹುದು. ಅದನ್ನು ಕದಿಯಬೇಕೆಂದು ನಿಮಗೆ ಯೋಚನೆಯೇ ಹೋಗದು; ಆದರೆ ಅದನ್ನು ನೋಡೋಣವೆಂದು ಅಪೇಕ್ಷಿಸೀರಿ. ಸನ್ಯಾಸಿಗೆ ಈ ಯುವತಿಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ತೋರಿದ್ದು ಇದೇ ತೆರದ ಆಸೆ. ಅವನು ಅವಳನ್ನು ನೋಡಬೇಕು, ಚೆನ್ನಾಗಿ ನೋಡಬೇಕು, ಎಂದು ಅಪೇಕ್ಷಿಸಿದನು. ಅಪೇಕ್ಷೆಯೊಂದಿಗೆ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಅಭ್ಯಾಸಬಲದಿಂದ ಇದು ತಪ್ಪು, ಈ ಅಪೇಕ್ಷೆ ನನಗೆ ಸಲ್ಲದು ಎಂಬ ಯೋಚನೆಯೊಂದು. ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿನ ಮೇಲೆ ಈ ಯೋಚನೆ ಪ್ರಬಲವಾಗಿ ಅವನು ಆಸೆಯನ್ನು ಹೇಗಾದರೂ ಜಯಿಸಬೇಕೆಂದು "ಶೇಷಾ" ಎಂದು ಶಿಷ್ಯನನ್ನು ಕೂಗಿದನು.

ಶಿಷ್ಯನನ್ನು ಕೂಗಿದಾಗ ಇದ್ದ ಉದ್ದೇಶ ಅವನು ಬರುವ ವೇಳೆಗೆ ಇಲ್ಲದೆಹೋಯಿತು. "ಈ ಹುಡುಗಿಯ ಈ ಮೋಹಕರವಾದ ಸೌಂದರ್ಯ ದಿಂದ ಸೋತು ತನ್ನ ಮನಸ್ಸು ತನ್ನನ್ನು ಏನುಮಾಡುವುದೋ, ಶೇಷನು ಹತ್ತಿರ ಮಲಗಿದ್ದರೆ ಅವನು ಇರುವನಲ್ಲಾ ಎಂದಾದರೂ ನಾಚಿಕೊಂಡು ಸುಮ್ಮನಿದ್ದೇನು" ಎಂದು ಸನ್ಯಾಸಿ ಶೇಷನನ್ನು ಹತ್ತಿರ ಮಲಗಿಕೊ ಎಂದು ಹೇಳುವುದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಕೂಗಿದನು. ಶೇಷನು ಬರುವುದರಲ್ಲಿ "ನಾನು ಅಷ್ಟು ದುಷ್ಟನೆ? ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಇಷ್ಟು ದಿನ ಸರಿಯಾಗಿದ್ದದ್ದು ಇಂದು ಸೋಲುವುದೆ? ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಧೈರ್ಯವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಶೇಷನಿಂದ ಸರಿಯಾಗಿರಬಲ್ಲೆನೆ? ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ನಂಬಿಕೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಜಂಭದ ಮೇಲೆ ಭಾರವನ್ನು ಹಾಕಲೆ" ಎಂದು ಮೊದಲಾಗಿ ಯೋಚನೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಶೇಷನು ತನ್ನ ಬಳಿ ಮಲಗುವುದು ಅವಶ್ಯಕವಿಲ್ಲವೆಂದು

ನಿರ್ಧರಮಾಡಿಕೊಂಡನು. ಒಳಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆ ಯಾವ ಯೋಚನೆ ಇತ್ತೋ? ಸನ್ಯಾಸಿಗೆ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ತಿಳಿದಿದ್ದಿರಲಾರದು. ಶೇಷನು ಬಂದು ಹತ್ತಿರ ಮಲಗಿದ್ದಾದರೆ ಪುನಃ ಆ ಸುಂದರವಾದ ಮುಖವನ್ನು ನೋಡಬೇಕೆಂಬ ಆಸೆ ಎಷ್ಟು ಬಲವಾದರೂ ಅದನ್ನು ತೀರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಆಗುವುದಿಲ್ಲ, ಸುಮ್ಮನಿರಬೇಕಾಗುವುದು. ತನ್ನ ಅಪೇಕ್ಷೆ ಅಷ್ಟೇನೂ ತಪ್ಪಾದ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಲ್ಲ. ತಾನು ಅವಳಿಗೆ ಕೆಟ್ಟುದನ್ನೇನನ್ನೂ ಎಣಿಸಿರಲಿಲ್ಲ. ಕೇವಲ ಅವಳ ಆ ಸುಂದರವಾದ ಮುಖವನ್ನು ನೋಡ ಬೇಕು, ಆ ಸೆಳೆಮಿಂಚಿನಂತಹ ಆ ಆಕಾರವನ್ನು ನೋಡಬೇಕು, ಎಂದು ಅಪೇಕ್ಷಿಸಿದ್ದು ಎಷ್ಟೋ ಅಷ್ಟೆ. ಬೆಳಗಾದಮೇಲೆ ಅವಳನ್ನು ಧಾರಾಳ ವಾಗಿ ಕಣ್ಣಾರೆ ನೋಡಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ, ರಾತ್ರಿ ಯಾವುದಾದರೂ ಒಂದು ನೆಪದಿಂದ ಅವಳನ್ನು ಎಬ್ಬಿಸಿ ಸುಮ್ಮನೆ ಒಂದು ಸಲ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಆ ರೂಪ ವನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಸಾಕು. ಶೇಷನು ಹತ್ತಿರ ಮಲಗಿದರೆ ಹೀಗೆ ಮಾಡು ವುದಕ್ಕಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಹೀಗೆಂದು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಎಣಿಸಿದನೋ ಏನೋ. ಧರ್ಮದಿಂದಲ್ಲದೆ ಜಂಭದಿಂದ ಸರಿಯಾಗಿರಲೆ? ಎಂಬುದು ತನಗೆ ತಿಳಿದ ಹಾಗೆಯೂ ಶೇಷನು ಬಂದರೆ ತನ್ನ ಅಪೇಕ್ಷೆಯನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳ ಲಾಗುವುದಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ತನಗೇ ತಿಳಿಯದಹಾಗೆಯೂ ಮೊದಲ ಉದ್ದೇಶ ವನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸಿದುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗಿದ್ದಿರಬಹುದು. ಅಂತೂ ಶೇಷನು ಗುರುವಿನ ಕೂಗನ್ನು ಕೇಳಿ ಬಂದು ಅವನ ಎದುರಿಗೆ ನಿಂತಾಗ ಸನ್ಯಾಸಿ 'ಏನೂ ಇಲ್ಲ. ಹೋಗಿ ಮಲಗಿಕೊ' ಎಂದನು. ಶೇಷನು ಹೊರಟುಹೋದನು.

ಧರ್ಮವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಜಂಭದಮೇಲೆ ಊರಲೆ ಎಂದು ಜಂಭದ ಸಹಾಯವನ್ನು ತೊರೆದು ಸನ್ಯಾಸಿ ದಿನವೂ ತಾನು ಊರಿಕೊಂಡು ನಡೆಯುವ ಕೋಲಿನ ಬೆಲೆಯನ್ನು ತಿಳಿಯದೆ ಅದನ್ನು ಎಸೆಯುವ ಹೆಳವನಂತೆ ನಿರಾಧಾರನಾದನು. ಅವನ ಸ್ವಚ್ಛವಾದ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಈ ಆಸೆ ದೊಡ್ಡದಾಗುತ್ತ ಬಂತು. ನೀವು ಎಂದಾದರೂ ಒಂದು ದಿನ ಶುಭ್ರವಾದ ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ತಿಳಿನೀರಿನ ಕೊಳ ಒಂದರ ತಡಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿರುವಿರೆನ್ನಿ. ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿಸಿರುವ ಆಕಾಶದ ಸ್ವಲ್ಪ

ಮೋಡದ ಅತಿ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾದ ನೆರಳು ಅದರಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತಿರುವುದು. ಆ ನೆರಳು ಆ ನೀರಿನ ಗುಣವಲ್ಲ, ಆದರೂ ಅದರಿಂದ ನೀರಿನ ಶುಭ್ರತೆ ಕೆಟ್ಟಿರುವುದು. ಹಾಗೆಯೇ ನೋಡುತ್ತಿರುವಲ್ಲಿ ಆ ಮೋಡದ ನೆರಳು ಘನೀಭೂತವಾಯಿತೋ ಎಂಬಂತೆ ಆ ನೆರಳಿಂದ ಅಶುಭ್ರವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಿರುವ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಕಪ್ಪೂ ಕ್ರೂರವೂ ಆದ ಜಲಸರ್ಪವೊಂದು ಅಡಿಯಿಂದ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಬಂದರೆ? ಇಂದು ಸನ್ಯಾಸಿಯ ಅಚ್ಚವಾದ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಆ ಸೆಳೆಮಿಂಚಿನಂತ ಸ್ತ್ರೀಯನ್ನು ನೋಡಿದಾಗ ಅದಕ್ಕೆ ಸ್ವಭಾವವಲ್ಲದ ಒಂದು ಮಾಲಿನ್ಯ ಉಂಟಾಗಿ ಮೆಲ್ಲನೆ ಬಲಿತು ಈಗ, ಅವಳನ್ನು ಸುಮ್ಮನೆ ನೋಡಬೇಕು ಅಷ್ಟೇ, ಎಂಬ ಸರ್ಪವಾಗಿ ಚೇತನದೊಳಗಿಂದ ಬಂದು ಬಲಿತು ಮನಸ್ಸನ್ನೇ ಕೆಡಿಸಿತು. ಅವನು ಪುನಃ ಪುನಃ ಆ ರೂಪವನ್ನು ನೆನೆದುಕೊಂಡನು. ಅನಂತವಾದ ಶಾಂತಿಗೆ ಇಂಬಾಗಿ ಶೋಭಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಆ ಸಂಜೆಯನ್ನೂ, ಹಾಲನ್ನು ಊಡುವುದಕ್ಕೆ ಮಗುವಿಗೆ ಸೆರಗನ್ನು ಹೊದಿಸುವ ತಾಯಂತೆ ಕತ್ತಲಿಂದ ಪ್ರಪಂಚವನ್ನು ಮುಸುಕಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಆ ಮುನ್ನಿರುಳನ್ನೂ, ನಾನು ಸಹಸ್ರ ಪಾಲಾದರೂ ಸರಿ ಪ್ರಪಂಚಕ್ಕೆ ಪ್ರಯೋಜನವಾದರೆ ಸಾಕು ಎಂದು ಯಜ್ಞೇಶ್ವರನು ತನ್ನ ಅಂಗಾಂಗವನ್ನು ಛಿದ್ರಮಾಡಿ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಹಂಚಿದನೋ ಎಂಬಂತೆ ತೋರುತ್ತಿದ್ದ ಹಳ್ಳಿಯ ದೀಪಗಳನ್ನೂ, ಈ ಶಾಂತಿಸಾಗರದಲ್ಲಿ ಸಣ್ಣ ಸಣ್ಣ ತರಂಗ ಮಾಲೆಯಂತೆ ಬಂದ ಆ ಅಂದುಗೆಯ ಶಬ್ದವನ್ನೂ, ದೀಪದ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ನೋಡಿದಾಗ ತನ್ನ ಕಣ್ಣನ್ನು ಮುಚ್ಚಿಸಿದ ಆ ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನೂ, ದೀಪವನ್ನು ತಂದಾಗ ಆ ತರುಣಿ ನಾಚಿಕೊಂಡದ್ದನ್ನೂ, ತನ್ನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹಪಟ್ಟದ್ದನ್ನೂ, ಭಯದಿಂದಲೂ ಕುತೂಹಲದಿಂದಲೂ ನಾಚಿಕೆಯಿಂದಲೂ ಒಂದು ಆಸೆಯಿಂದಲೂ ಎಂಬಂತೆ ಆಡುತ್ತಿದ್ದ ದೃಷ್ಟಿಯ ಆ ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನೂ, ಬಣ್ಣಿಸಲಾಗದ ಆ ಎಲ್ಲಾ ವಿಲಾಸವನ್ನೂ ನೆನೆನೆನೆದು ಸನ್ಯಾಸಿ ತೀರ ಹುಚ್ಚನಾದನು. ನೋಡಬೇಕೆಂಬ ಆಸೆ ತಪ್ಪೆಂದು ಬೆಪ್ಪನಂತಾದನು. ಇದು ತಪ್ಪು ಎಂದು ಶಾರದಾಂಬೆಯ ಧ್ಯಾನಕ್ಕೆ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಬಗ್ಗಿಸಲು ಅದು ಬಗ್ಗದು. ಹಸಿವಿಗೆ ನಾನು ಸೋಲಬಾರದು, ದಾಹಕ್ಕೆ ನಾನು ಸೋಲಬಾರದು, ಎಂದು ನಾವು ದೃಢಮಾಡಿ

ಕೊಂಡು ಕುಳಿತು ಅವುಗಳ ಕಡೆಗೆ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಕೊಡದೆ ಇದ್ದರೂ ಅವು ದೇಹಾದ್ಯಂತವನ್ನು ಕೊಡೆಯುತ್ತ ಶೋಷಿಸುತ್ತ ನೆಲೆಸುವಂತೆ ಈ ಸ್ತ್ರೀಯನ್ನು ಇನ್ನೊಂದು ಸಲ ನೋಡಬೇಕೆಂಬ ಆಸೆ, ಇದು ತಪ್ಪೆಂದು ಸನ್ಯಾಸಿ ಅದನ್ನು ಎಷ್ಟು ನಿರೋಧಿಸಿದರೂ ಅವನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಕೊಡೆಯುತ್ತ ಶೋಷಿಸುತ್ತ ಕ್ಷಣಕ್ಷಣಕ್ಕೂ ಪ್ರಬಲವಾಗಿ ಕೊನೆಗೆ ಅವನಿಂದ ತಡೆಯಲಾಗದಂತೆ ಬೆಳೆದುಹೋಯಿತು.

ಅದೇನು ಆ ಯುವತಿಯ ಸೌಂದರ್ಯ ಅಂತಹದು? ಎನ್ನುವಿರಿ. ಸ್ತ್ರೀ ಸೌಂದರ್ಯದಲ್ಲಿ ಎರಡು ವಿಧ ಇದೆ. ಸೌಮ್ಯವಾದುದಾಗಿ ನಮ್ಮ ಆತ್ಮವನ್ನು ಆವರಿಸಿ ಶಾಂತವಾಗಿ ನಿಲ್ಲಿಸುವುದು ಒಂದು; ಇದು ತಾಯ್ತನದ ಸೌಂದರ್ಯ. ಮನಸ್ಸನ್ನು ಮುತ್ತಿ ಮರುಳು ಮಾಡುವುದು ಒಂದು; ಇದು ಇನಿಯಳ ಸೌಂದರ್ಯ. ಯಾವ ಮನುಷ್ಯನ ಕಣ್ಣಿಗೂ ಯಾವ ಸ್ತ್ರೀಯಲ್ಲೂ ಈ ಸೌಂದರ್ಯ ವಿಶೇಷಗಳು ಇರುವುವು. ಅನೇಕರಲ್ಲಿ ಎರಡೂ ಹೆಚ್ಚು ಕಮ್ಮಿಯಾಗಿ ಸೇರಿರುವುವು. ತಾಯ್ತನದ ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ಕಂಡು ಮನಸ್ಸು ಶಾಂತವಾಗುವುದು; ಇನಿಯಳ ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ಕಂಡು ಮೋಹಗೊಳ್ಳುವುದು. ನಿಷ್ಕಲ್ಮಷನಾದ ಮನುಷ್ಯನ ಮನಸ್ಸು ಮುಕ್ಕಾಲುಪಾಲು ಸ್ತ್ರೀಯರಲ್ಲೂ ತಾಯ ಸೌಂದರ್ಯ ಸ್ವಲ್ಪವಿದ್ದರೂ ಅದನ್ನು ಕಾಣುವುದು, ಈ ಮೋಹಗೊಳಿಸುವ ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ಕಾಣದು: ಆ ವಿಷಯವನ್ನು ಯೋಚಿಸದೇ ಇರುವುದರಿಂದ. ಆದರೆ ಕೇವಲ ಮಾಯೆಯ ಅಳುಕುಬಳುಕಿನ ಲಾವಣ್ಯದ ಮೋಹಕ ಶಕ್ತಿಯೇ ಮೈಗೊಂಡಂತೆ ಇನಿಯಳ ಸೌಂದರ್ಯ ಎದುರಿಗೆ ಬಂದರೆ ಯಾವ ನಿಷ್ಕಲ್ಮಷವಾದ ಮನಸ್ಸು ತಾನೇ ವಿಷಪರೀಕ್ಷೆಗೆ ನಿಂತೂ ಸೋಲದೆ ಇರುವುದು? ಇಂದು ಸನ್ಯಾಸಿಯ ಮನಸ್ಸು ಸೋತಿತು.

ಸನ್ಯಾಸಿ ಹಾಗೆಯೇ ಸ್ವಲ್ಪಹೊತ್ತು ಕುಳಿತಿದ್ದು ಮೆಲ್ಲಗೆ ಎದ್ದನು. ಅವಳನ್ನು ಎಬ್ಬಿಸಿ ಸುಮ್ಮನೆ ಒಂದು ಸಲ ನೋಡಬೇಕೆಂದು ಮನಸ್ಸು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬಾಗಿಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ಅದನ್ನು ನೂಕಿದನು. ಒಳಗೆ ಅಗಣಿ ಹಾಕಿತ್ತು. ಬಾಗಿಲಿಗೆ ಕಿವಿಕೊಟ್ಟು ಕೇಳಿದನು. ಒಳಗೆ ಆ ಸ್ತ್ರೀ

ಮಲಗಿ ನಿದ್ದೆಹೋಗುತ್ತಾ ಸಮನಾಗಿ ಬಿಡುತ್ತಿದ್ದ ನೀಳವಾದ ಉಸಿರಿನ ಶಬ್ದ ಕೇಳಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಆ ಮುದ್ದಾದ ಮುಖ ಹಾಸಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಸುಂದರವಾಗಿರಬಹುದು! ಸನ್ಯಾಸಿ ಪುನಃ ಬಾಗಿಲನ್ನು ಮೆಲ್ಲನೆ ನೂಕಿದನು. ಸ್ವಲ್ಪ ಶಬ್ದವಾಯಿತು. ಸ್ತ್ರೀ ಗಾಬರಿಯಿಂದೆದ್ದು "ಯಾರು" ಎಂದಳು.

ಸ್ವಾಮಿ, "ನಾನು, ತಾಯಿ," ಎಂದು.

ಸ್ತ್ರೀ "ಮಠದ ಸ್ವಾಮಿಗಳೇ?" ಎಂದಳು.

"ಹೌದು."

"ಏನು, ತಂದೆಗಳೆ? ನಮ್ಮ ಯಜಮಾನರು ಬಂದರೆ?"

"ಇಲ್ಲವಮ್ಮ. ನೀನು ಸುಖವಾಗಿ ನಿದ್ರಿಸುತ್ತಿದೀಯೋ ಇಲ್ಲವೋ ಎಂದು ನೋಡುವುದಕ್ಕೆ ಬಂದೆ."

"ನಿದ್ದೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಸುಖ ಎಚ್ಚರದಲ್ಲಿಲ್ಲ, ದೇವರೆ. ನಿದ್ದೆಯಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಯಜಮಾನರೊಂದಿಗೆ ಪ್ರಯಾಣಮಾಡುತಿದ್ದಂತೆ ಸ್ವಪ್ನವನ್ನು ಕಂಡೆನು."

"ಅದು ಶುಭಸೂಚಕ. ಏನೂ ಭಯವಿಲ್ಲವಷ್ಟೆ?"

"ಇಲ್ಲ, ದೇವರು."

"ಇದೇನು ಬಾಗಿಲನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಂಡಿದೀಯೇ?"

"ಹೌದು ಸ್ವಾಮಿ, ನಾನು ಒಂಟಿ ಹೆಂಗಸು, ಮನಸ್ಸಿನ ಧೈರ್ಯಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಹಾಕಿಕೊಂಡೆ."

"ಇಲ್ಲ ನಮ್ಮ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವೋ?"

"ಇಲ್ಲ, ಮಹಾಸ್ವಾಮಿ."

"ಹಾಗಾದರೆ ಇಷ್ಟು ನಾನು ಮಾತನಾಡುತ್ತಿದ್ದರೂ ಬಾಗಿಲನ್ನು ತೆಗೆಯಲಿಲ್ಲವೇಕೆ?"

"ತಾವು ಸನ್ಯಾಸಿಗಳು. ತಮಗೆ ಈ ವಿಚಾರಗಳು ತಿಳಿಯಲಾರವು. ನಾನು ಒಂಟಿಯಾಗಿರುವ ಹೆಂಗಸು ನಡುರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ನಿಮಗೆ ಬಾಗಿಲನ್ನು ತೆಗೆದರೆ ಜನ ನನ್ನನ್ನು ಏನೆನ್ನುವರು?

"ನಾನು ಸನ್ಯಾಸಿ. ಯಾರು ಏನೆನ್ನುವರು?"

"ನೀವು ಕೆಟ್ಟವರಲ್ಲವೆಂದು ನನಗೆ ಧೈರ್ಯ. ಆದರೂ ನನ್ನ ಬಟ್ಟೆಯೊಂದೂ ಸರಿಯಾಗಿಲ್ಲ. ಮಲಗಿದ್ದು ಎದ್ದಿದ್ದೇನೆ. ನನ್ನನ್ನು ಈ ವೇಷದಲ್ಲಿ ನೋಡುವುದು ನಿಮಗೆ ಒಳ್ಳೆಯದಲ್ಲ."

"ಹಾಗಾದರೆ ನೀನು ಬಾಗಿಲು ತೆಗೆಯುವುದಿಲ್ಲವೆ?"

"ಈಗ ನಾನು ಈ ಬಾಗಿಲನ್ನು ನನ್ನ ಯಜಮಾನರಿಗೆ ಒಬ್ಬರಿಗೆ ವಿನಾ ಇನ್ನು ಯಾವ ಪುರುಷನಿಗೂ ತೆಗೆಯುವುದಿಲ್ಲ. ವಿದ್ವಾಂಸನಾದರೂ ಸರಿಯೆ ವೃದ್ಧನಾದರೂ ಸರಿಯೆ ಸನ್ಯಾಸಿಯಾದರೂ ಸರಿಯೆ."

ಸನ್ಯಾಸಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಅಪ್ರತಿಭನಾದನು. ಅರೆ ಕ್ಷಣ ಬಿಟ್ಟುಕೊಂಡು "ಆ ಶ್ಲೋಕವನ್ನು ನೀನು ಬಲ್ಲೆಯಾ?"

"ಇದು ನನ್ನ ಮಾತೇ."

"ಇದು ಹುಡುಗಾಟ. ನೀನು ಒಂದು ಕ್ಷಣ ಬಹು ಕಠಿಣವಾದ ಮಾತನಾಡುತ್ತೀಯೆ. ಉತ್ತರಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಹಾಸ್ಯಮಾಡುವೆ. ನೋಡು ಅದನ್ನು ಹೇಳಿದವನಿಗೆ ಈ ವಿಷಯ ತಿಳಿಯದು ಎಂಬುದನ್ನು ಈಗ ತೋರಿಸುತ್ತೇನೆ. ಈಗ ಬಾಗಿಲನ್ನು ತೆಗೆ, ಸರಿಯಾದ ಸನ್ಯಾಸಿಗೆ ಆ ಹುಚ್ಚು ಇಲ್ಲವೆಂದು ತೋರಿಸುತ್ತೇನೆ."

"ನೀವು ಬೇಕಾದುದ್ದನ್ನು ಹೇಳಿ. ನಾನು ಬಾಗಿಲನ್ನು ತೆರೆಯುವುದಿಲ್ಲ."

"ಬಾಗಿಲನ್ನು ತಳ್ಳಿದರೆ?"

"ತಳ್ಳಿದವರಿಗೆ ಬುದ್ಧಿ ಬರುವುದು."

ಸನ್ಯಾಸಿ ಸ್ವಲ್ಪಹೊತ್ತು ಸುಮ್ಮನಿದ್ದು ಇದೋ ತೆಗೆದೆ ಎಂದು ಬಾಗಿಲನ್ನು ನೂಕಿದನು. ಅಗಣಿ ಹಾಕಿರಲಿಲ್ಲ; ಅದು ತಟ್ಟನೆ ತೆರೆಯಿತು.

ಒಳಗೆ ಆ ಸ್ತ್ರೀ ಕಾಣಲಿಲ್ಲ. ಜಟಾಧಾರಿಯಾಗಿ, ಹೊರಹೊಮ್ಮುವ ತಪಶ್ಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಹೊಳೆಯುವ ಮುಖವುಳ್ಳ, ಒಬ್ಬ ಮುದುಕನು ಕಂಡನು. ಸನ್ಯಾಸಿ ಬೆದರಿದನು. ಎದುರ ಮುಖದ ಮೇಲೆ ಕಂಡ ಅಸಮಾಧಾನಯುಕ್ತವಾದ ನಗೆಯನ್ನು ನೋಡಿ ಅಪ್ರತಿಭನಾಗಿ ನಿಂತನು.

ಮುದುಕನು "ಮನಸ್ಸು ಸೆಳೆಯದೆಯೋ ಅವಳ ಮುಖವನ್ನು ನೋಡಲು ಅಷ್ಟು ಆಸೆಯೇಕೆ" ಎಂದನು.

ಸನ್ಯಾಸಿ ಕಾಲಿಗೆಬಿದ್ದು "ನಾನು ಅಜ್ಞ, ಕ್ಷಮಿಸಬೇಕು" ಎಂದು ಬೇಡಿಕೊಂಡನು.

"ನಾನು ಬರೆದದ್ದು ಸರಿಯಲ್ಲವೆಂದೆ. ನನ್ನನ್ನು ನೀನು ಕಾಣೆ, ಹೋಗಲಿ. ನಿನ್ನ ಗುರುವಿನ ಮಾತಿನಲ್ಲೇ ನಿನಗೆ ನಂಬಿಕೆ ಬೇಡವೆ?"

"ನಾನು ಮಹಾಪರಾಧಿ."

"ಅವರಿಗೂ ನಮಸ್ಕರಿಸು."

ಸನ್ಯಾಸಿ ತಲೆಯನ್ನು ಎತ್ತಿದನು. ತನ್ನ ಗುರು ವ್ಯಾಸನ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ನಿಂತಿದ್ದನು. ಸನ್ಯಾಸಿ ಆತನಿಗೆ ಸಾಷ್ಟಾಂಗ ಪ್ರಣಾಮ ಮಾಡಿದನು.

ಪುನಃ ಮಾತನಾಡಬೇಕೆಂದು ಏಳುವ ವೇಳೆಗೆ ಅಲ್ಲಿ ಯಾರೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಸ್ತ್ರೀ ಮಾತ್ರ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ಮಲಗಿ ನಿದ್ರಿಸುತಿದ್ದಳು. ಸನ್ಯಾಸಿಗೆ ಅವಳ ಹತ್ತಿರ ಹೋಗಿ ನೋಡಬೇಕೆಂದು ತೋರಲಿಲ್ಲ. ಇದೆಲ್ಲ ಗುರುಗಳ ಕಟಾಕ್ಷದಿಂದ ನಡೆದದ್ದೆಂದು ತಿಳಿದು ಅವನು ಹಿಂದಿರುಗಿ ಬಾಗಿಲನ್ನು ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಬಂದು ಧ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತನು. ಶಾರದಾಂಬೆಯ ಧ್ಯಾನ ಈಗ ಸಾಧ್ಯವಾಯಿತು.

ಬೆಳಗಾಗಿ ಕರ್ಮಸಾಕ್ಷಿ ಪುನಃ ಬಂದನು. ಸನ್ಯಾಸಿ ಧ್ಯಾನದಿಂದ ಏಳುವ ವೇಳೆಗೆ ಮಠದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರೂ ಎಚ್ಚತ್ತು ಅವರವರ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. . ಅದಕ್ಕೆ ಮೊದಲೇ ಮಠಕ್ಕೆ ತನ್ನನ್ನು ಹುಡುಕಿಕೊಂಡು ಬಂದಿದ್ದ ತನ್ನ ಯಜಮಾನನೊಂದಿಗೆ ಬಂದು ಆ ಸ್ತ್ರೀಯು ಸನ್ಯಾಸಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿದಳು.

"ನನ್ನನ್ನು ಕೇಳುವವರೇ ಇಲ್ಲದಿದ್ದಾಗ ತಾವು ನನ್ನ ಮಾನವನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿದಿರಿ" ಎಂದಳು.

ಸನ್ಯಾಸಿ "ನಿನ್ನನ್ನೂ ನನ್ನನ್ನೂ ರಕ್ಷಿಸಿದವನು ದೇವರು," ಎಂದನು.

ಸ್ವಲ್ಪಬಿಟ್ಟು "ನಾನು ರಾತ್ರಿ ನಿನ್ನ ಕೊಟಡಿಯೊಳಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದೆ."

"ತಮ್ಮ ರಕ್ಷಣೆಯಲ್ಲಿದೇನೆಂಬ ಧೈರ್ಯದಿಂದಲೇನೋ ನನಗೆ ಬಹು ನಿದ್ದೆ ಬಂದಿತು. ನನಗೆ ತಾವು ಬಂದದ್ದೂ ತಿಳಿಯದು, ಬಾರದ್ದೂ ತಿಳಿಯದು. ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಎದ್ದಾಗ ಅಗಣಿ ತೆಗೆದಿತ್ತು, ನಾನು ಹಾಕಿಯೇ ಇರಲಿಲ್ಲವೇನೋ ಎಂದುಕೊಂಡೆ."

"ಇಲ್ಲವಮ್ಮ, ನೀನು ಅಗಣಿ ಹಾಕಿದ್ದೆ, ನಾನು ಅದನ್ನು ತೆಗೆದೆ."

ಹೀಗೆಂದು ಹೇಳಿ ಸನ್ಯಾಸಿ ಅವರಿಬ್ಬರನ್ನೂ ಮಧ್ಯಾಹ್ನದವರೆಗೆ ನಿಲ್ಲಿಸಿಕೊಂಡು ಅವರಿಗೆ ಶಾರದಾಂಬೆಯ ಸೇವೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಸಿ ಊಟವಾದನಂತರ ಅವರನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿದನು. ಬೆಳಗಿನಿಂದ ಮಧ್ಯಾಹ್ನದವರೆಗೆ ನೋಡುವಲ್ಲಿ ಸನ್ಯಾಸಿಗೆ ಆ ಸ್ತ್ರೀಯಲ್ಲಿ ಅದರ ಹಿಂದಣ ಸಾಯಂಕಾಲ ಕಂಡ ವಿಲಾಸಗಳು ಯಾವವೂ ಕಾಣಲಿಲ್ಲ.

ಅಂದಿನ ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಶಿಷ್ಯನಿಗೆ ಪಾಠ ಹೇಳುವಾಗ ಸನ್ಯಾಸಿ ಹಿಂದಿನ ದಿನದ ವ್ಯಾಸಕೃತ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಮೊದಲಿದ್ದಂತೆಯೇ ಶ್ಲೋಕವನ್ನು ತಿದ್ದಿಸಿದನು.

ತಿದ್ದಿದಮೇಲೆ ಶಿಷ್ಯನು "ಮಹಾಸ್ವಾಮಿ, ಹೀಗೆ ಶಾರದಾಂಬೆ ಆಜ್ಞೆ ಮಾಡಿದರೆ?" ಎಂದನು.

"ಏಕೆ?"

"ನಿನ್ನೆ ಶಾರದಾಂಬೆ ಬಂದಾಗ ನನಗೆ ತಿಳಿಯಿತು. ಆದರೆ ತಮ್ಮ ಇಷ್ಟ ಹೇಗೋ ಎಂದು ಸುಮ್ಮನಿದ್ದೆ. ರಾತ್ರಿ ತಾವು ನನ್ನನ್ನು ಕೂಗಿದಾಗ ಶಾರದಾಂಬೆಯ ದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಕರೆದಿರೆಂದು ಬಂದೆ. ಆಮೇಲೆ ನನ್ನನ್ನು ಅದಕ್ಕೆ ಅನರ್ಹನೆಂದು, ಏನೂ ಇಲ್ಲ ಹೋಗು, ಎಂದಿರಿ. ಆಜ್ಞೆಯ ಮೇರೆ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಬಂದೆ. ಆದರೆ ಯಾತಕ್ಕಾದರೂ ಪುನಃ ಕರೆಯುವಿರೇನೋ ಎಂಬ ಆಸೆಯಿಂದ ಪಡಸಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತೆ. ತಾವು ಶಾರದಾಂಬೆಯ ಸಂಗಡ ಏನೋ ಮಾತನಾಡಿ ಬಾಗಿಲನ್ನು ತೆರೆದಾಗ ಏನೋ ಮಂಕು ಬಡಿದು ಅಲ್ಲೇ ಬಿದ್ದಿದ್ದು ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಎದ್ದೆ; ನಾನು ತಡೆಯಲಾರೆನೆಂದೇ ನನ್ನನ್ನು ತಾವು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸಿದಿರೆಂದು ಆಮೇಲೆ ತಿಳಿದೆ. ತಾವು ಸಾನ್ನಿಧ್ಯದಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ಶಾರದಾಂಬೆ ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ತಿಳಿಸಿದರೋ ಅಪ್ಪಣೆ ಕೊಡಬೇಕೆಂದು ಈಗ ಬೇಡಿಕೊಂಡೆ."

"ಈಗ ಹೋದ ಸ್ತ್ರೀ ಶಾರದಾಂಬೆಯೇನು?"

"ಅಲ್ಲ, ರಾತ್ರಿ ಬಂದ ಸ್ತ್ರೀ ಶಾರದಾಂಬೆ."

"ರಾತ್ರಿ ಬಂದವಳು ಏನಾದಳು?"

"ಮಹಾಸ್ವಾಮಿ ನಾನು ಏನು ಬಲ್ಲೆ? ತಮ್ಮ ಮಹಿಮೆಯಲ್ಲಿ ತಾವು ಏನು ಮಾಡಿದರೂ ಮಾಡಬಹುದು. ಇದನ್ನೂ ಅದನ್ನೂ ನಾನು ಬಲ್ಲೆನೆ? ಎಂದವಳು ಶಾರದಾಂಬೆಯೆಂದು ತಿಳಿಯುವುದನ್ನು ತಾವು ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದಿರಿ; ತಿಳಿಯಿತು; ಮಿಕ್ಕ ಯಾವುದೂ ನನಗೆ ತಿಳಿಯದು."

"ಶೇಷಾ, ನೀನು ಜ್ಞಾನಿ, ನಾನು ಅಜ್ಞನು; ನೀನು ಶಾರದಾಂಬೆಯನ್ನು ನೋಡಿದಾಗ ನಾನು ಒಬ್ಬ ಸಾಮಾನ್ಯ ಸ್ತ್ರೀಯನ್ನು ನೋಡಿದೆನು; ಕೇಳು" ಎಂದು ಸನ್ಯಾಸಿ ಶಿಷ್ಯನಿಗೆ ರಾತ್ರಿ ನಡೆದದ್ದನ್ನೆಲ್ಲಾ ತಿಳಿಸಿದನು. ತಿಳಿಸಿ "ಇನ್ನು ನಮ್ಮ ಮಠದ ಶಿಷ್ಯರಿಗೆ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಸಮಯ ಸಿಕ್ಕಿದಾಗ ನನಗೆ ಈಗ ಆದದ್ದನ್ನು ತಿಳಿಸು. ಧರ್ಮದ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ದೇವರು ರಕ್ಷಿಸಬೇಕು. ಮನುಷ್ಯನ ಪ್ರಯತ್ನದಿಂದ ಅದು ಸಾಧ್ಯವಲ್ಲ. ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಅಹಂಕಾರ ಕುಠಾರಸ್ವರೂಪ. ಅಯ್ಯಾ, ಜಗನ್ಮೋಹನನು ಮೋಹಗೊಳಿಸುವುದಕ್ಕೆಂದು ತನ್ನ ಕಳೆಯಿಂದ ಮಾಡಿರುವ ಸೌಂದರ್ಯದಿಂದ ಮೋಹಗೊಳ್ಳದೆ ಇರುವೆನೆಂಬ ಮನುಷ್ಯನಾರು? ಮೋಹಗೊಳ್ಳುವುದು ಒಳ್ಳೆಯದೆ. ಆದರೆ ಆ ಎಲ್ಲ ಮೋಹವೂ ಅವನಲ್ಲಿ ಅರ್ಪಣವಾಗಬೇಕು. ಯಾವುದೂ ವಿಭೂತಿಮತ್ತಾಗುವುದು ಅವನ ದೆಸೆಯಿಂದಲೇ. ಆ ವಿಭೂತಿಗೆ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಕೊಡಬಹುದು. ಆದರೆ ಹಾಗೆ ಕೊಟ್ಟ ಮನಸ್ಸು ಕೆಟ್ಟದಕ್ಕೆ ಹೋಗದಹಾಗೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ದೇವರಮೇಲೆ ಭಾರ ಹಾಕಬೇಕು" ಎಂದನು.

ಸನ್ಯಾಸಿ ಬಹಳ ಕಾಲ ಮಠದಲ್ಲೇ ಇದ್ದನು. ಗುರುಶಿಷ್ಯರಿಬ್ಬರಿಗೂ ಒಬ್ಬರಲ್ಲೊಬ್ಬರಿಗೆ ಭಕ್ತಿಯೂ ಪ್ರೀತಿಯೂ ದಿನದಿನವೂ ಹೆಚ್ಚುತ್ತ ಇದ್ದುವು. ತನ್ನ ತಪ್ಪನ್ನೊಪ್ಪಿದ ಗುರುವಿನ ಮಹಿಮೆಯಿಂದ ಅನೇಕರು ಧರ್ಮದ ದಾರಿಗೆ ಬಂದರು. ಅವನಿಗೆ ಅಲಂಕೃತವಾಗಿದ್ದ ಆ ಪೀಠ ಈಗ ಅತಿಶ್ರೇಷ್ಠವೂ ಅತಿಪಾವನವೂ ಆದ ಪೀಠವಾಗಿ ತಲೆತಲೆಯ ಜನರಿಗೂ ಜ್ಞಾನವನ್ನೂ ಜ್ಞಾನದಿಂದ ಬರುವ ಶಾಂತಿಯನ್ನೂ ಅನಂತವಾಗಿ ದಾನಮಾಡುತ್ತಿದೆ.

ಬಾದಷಹನ ನ್ಯಾಯ

ಷಾಹ ಅಬಾಸ್* ಬಾದಷಹನು ನ್ಯಾಯ ತೀರಿಸುವುದೆಂದರೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಜನ ಬಹಳ ನೆರೆಯುವರು. ಅವನು ಬಹಳ ನ್ಯಾಯ ಪರನು. "ತನ್ನವನು ಪರರವನು ಎನ್ನದೆ ತನ್ನ ರಾಜ್ಯದ ಪ್ರಜೆಗಳಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ಏಕರೀತಿಯಾದ ವಿಶ್ವಾಸವನ್ನಿಟ್ಟಿದ್ದನು. ತಾನು ಮುಸಲ್ಮಾನನಾದರೂ ಮುಸಲ್ಮಾನರಿಗೆ ಪಕ್ಷಪಾತವನ್ನು ತೋರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ." ಅದರಿಂದ ರಾಜ್ಯದ ಮುಸಲ್ಮಾನರಿಗೆ ಕೆಲವರಿಗೆ ಅಸಮಾಧಾನ. ಆದರೆ ಅವನ ಆ ನ್ಯಾಯ ಪರತೆಯನ್ನು ಮುಕ್ಕಾಲುಪಾಲು ಸೀಮೆಯೆಲ್ಲಾ ಮೆಚ್ಚಿತ್ತು. ತಿಳಿವು ಉಳ್ಳ ಮುಸಲ್ಮಾನರು ಕ್ರೈಸ್ತ ಯೆಹೂದ್ಯರನ್ನು ತಮ್ಮಂತೆಯೇ ಪ್ರಜೆಗಳೆಂದೆಣಿಸುತ್ತ ರಾಜನ ಈ ನ್ಯಾಯಪರತೆಯನ್ನು ಒಪ್ಪಿ ಕೊಂಡಾಡುವರು. "ನ್ಯಾಯಪಕ್ಷಪಾತ ಹೇಗಿತ್ತೋ ಹಾಗೆಯೇ ಬಾದಷಹನಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಯವನ್ನು ಕಂಡುಹಿಡಿಯುವ ಬುದ್ಧಿಸೂಕ್ಷ್ಮತೆಯೂ ಇತ್ತು." ಅನೇಕಾವೃತ್ತಿ ಅವನು ಇತರರಿಗೆ ತೋರದೆ ಇದ್ದ ಯಾವ ಯಾವುವೋ ಉಪಾಯಗಳಿಂದ ನಿಜಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಕಂಡುಹಿಡಿದು ಜನರಿಗೆ ಆಶ್ಚರ್ಯವನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಇದರಿಂದ ಯಾವುದಾದರೂ ಮುಖ್ಯವಾದ ಜಗಳಗಳಲ್ಲಿ ಇವನು ನ್ಯಾಯವನ್ನು ತೀರಿಸುವುದೆಂದರೆ ಜನ ಗುಂಪು ಗುಂಪಾಗಿ ಸೇರುವರು. ಬಾದಷಹನೂ ಕೂಡ, ನ್ಯಾಯ ಸಿಕ್ಕುವುದೆಂಬ ಧೈರ್ಯ ಜನರಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿದಷ್ಟೂ ರಾಜ್ಯ ಸ್ವಸ್ಥವಾಗಿರುವುದೆಂದೂ ರಾಜನಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿ ಹೆಚ್ಚುವುದೆಂದೂ ತಿಳಿದು, ಅಂಥ ಸಮಯಗಳಲ್ಲಿ ಜನರನ್ನು ಧಾರಾಳವಾಗಿ ಬಿಡಬೇಕೆಂದು ವಜೀರನಿಗೆ ಆಜ್ಞೆಮಾಡಿದ್ದನು.

"ಈ ದಿನ ನ್ಯಾಯಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಜನರ ಗುಂಪು ಎಂದಿಗಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಸೇರಿದೆ. ಉಸಾಫ್‌ಖಾನನಿಗೂ ಯೋಹಾನ್‌ಮಾತಿಯನಿಗೂ ಬಂದಿದ್ದ ಜಗಳದಲ್ಲಿ ಇಂದು ನ್ಯಾಯ ತೀರ್ಪು ಆಗಬೇಕಾಗಿದೆ. ಒಬ್ಬ ಮುಸಲ್ಮಾನ ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಕ್ರೈಸ್ತ ಆದರೂ ಇವರು ಒಬ್ಬರಿಗೊಬ್ಬರು ಬಹಳ ವಿಶ್ವಾಸ

* ಪರ್ಷಿಯಾರಾಜ್ಯದ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯೊಬ್ಬನು. ಕತೆಯಮೂಲ ಮನೂಚಿಯ ಮೊಗಲಾಯರ ಚರಿತ್ರೆಯ ಮೊದಲನೆ ಭಾಗದ ಹದಿನೈದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿದೆ.

ವಾಗಿದ್ದು ಬಹುಕಾಲ ಜೊತೆಯಾಗಿ ವ್ಯಾಪಾರ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಒಬ್ಬರಿಗೊಬ್ಬರು ಹಣ ಕೊಡುವುದು ತೆಗೆಯುವುದು ಸುಮ್ಮನೆ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟೆನೆಂದು ಲೆಕ್ಕ ಬರೆದಿಡುವುದು ಹೀಗೆ ಬಹಳ ನಂಬುಗೆಯಿಂದ ನಡೆದು ಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಕೊನೆಗೆ ಒಂದು ದಿನ ಉಸಾಫನು ಯಾವುದೋ ಒಂದು ಕಾರಣದಿಂದ ಜಗಳವಾಡಿ, ಇನ್ನು ನನಗೆ ನಿನಗೆ ಏನು ಸಂಬಂಧವೂ ಆವಶ್ಯಕವಿಲ್ಲ, ಲೆಕ್ಕವನ್ನು ನೋಡಿ ಎಲ್ಲ ಫೈಸಲ್ಮಾಡೋಣ, ಎಂದನು. ಲೆಕ್ಕಮಾಡಿದ್ದರಲ್ಲಿ ಮಾತಿಯನಿಗೆ ಉಸಾಫನು ದುಡ್ಡು ಕೊಡಬೇಕಾಗಿದೆ ಎಂದು ಬಂತು. ಉಸಾಫನು ಒಪ್ಪಲಿಲ್ಲ. ಲಕ್ಷಾಂತರ ರೂಪಾಯಿಗಳ ಮಾತಾದ್ದರಿಂದ ಬಾದಷಹನಲ್ಲೇ ಹೋಗಿ ಫಿರ್ಯಾದು ಮಾಡಿದರು. ಬಾದಷಹನು "ನೀವಿಬ್ಬರೂ ದೊಡ್ಡಮನುಷ್ಯರು. ಇದಕ್ಕೆ ನನ್ನಲ್ಲೇನು ಬರಬೇಕು. ಫಸಿಲ್‌ಬೇಗ್, ಇವರ ಜಗಳವನ್ನು ಫೈಸಲ್ಮಾಡಿ." ಉಸಾಫ್ ಖಾನ್ ನಿನ್ನ ಪರವಾದ ಕಾಗದಪತ್ರವನ್ನೆಲ್ಲಾ ನೀನು ತರಬೇಕು. ಮಾತಿಯಾ, ನಿನ್ನ ಕಡೆ ಕಾಗದಪತ್ರಗಳನ್ನು ನೀನು ತರಬೇಕು. ಆಮೇಲೆ ಇದನ್ನು ಮರೆತೆ ಅದನ್ನು ಮರೆತೆ ಎನ್ನಬೇಡಿ; ತಂದು ಒಂದು ಚೀಲದಲ್ಲಿ ಹಾಕಿಬಿಡಿ. ಅದಕ್ಕೆ ನನ್ನ ಮೊಹರನ್ನು ಹಾಕಿ ಫಸೀಲ್‌ರವರಿಗೆ ಕೊಡುತ್ತೇನೆ. ಫಸೀಲ್‌ಬೇಗ್, ನೀವು ಅದರಲ್ಲಿರುವ ಕಾಗದಪತ್ರಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ನೋಡಿ ತೀರ್ಪನ್ನು ಕೊಡಿ. ಸರಿಯೇನಯ್ಯ ಮಾತಿಯಾ, ಫಸೀಲ್‌ರವರು ನ್ಯಾಯಮಾಡಬಹುದಷ್ಟೆ?" ಎಂದನು. ಮಾತಿಯನು ಒಪ್ಪಿದನು. ಬಾದಷಹನ ನ್ಯಾಯವು ಹೇಗೋ ಫಸೀಲನ ನ್ಯಾಯವೂ ಹಾಗೆ ಅಕುಟಿಲವಾದದ್ದು- ಮತ್ತೆ ಯಾವ ಕಾಡಿಯಲ್ಲೂ ಜನರಿಗೆ ಅಷ್ಟು ನಂಬುಗೆ ಇಲ್ಲ.. ಉಸಾಫನೂ ಒಪ್ಪಿದನು. ಕಾಗದಪತ್ರಗಳನ್ನು ತಂದು ದೊರೆಯ ಎದುರಿಗೆ ಒಂದು ಚೀಲದಲ್ಲಿ ಹಾಕಿ ಬೀಗಹಾಕಿದರು. ಬಾದಷಹನ ಮೊಹರಾಗಿ ಚೀಲ ಫಸೀಲನ ಕೈಗೆ ಸೇರಿತು. ಕೊಂಚ ದಿನಗಳ ಮೇಲೆ ಆತನು ತೀರ್ಪನ್ನು ತಿಳಿಸಿದನು. ಅದು ಮಾತಿಯನಿಗೆ ವಿರೋಧವಾಗಿತ್ತು. ಮಾತಿಯನು ಒಪ್ಪದೆ ಪುನಃ ಬಾದಷಹನಲ್ಲಿ ಫಿರ್ಯಾದು ಮಾಡಿದ್ದನು. ಅದರ ಮೇಲೆಯೇ ಇಂದು ಪುನಃ ದರ್ಬಾರು, ಜನ ನೆರೆದಿದ್ದರು.

ವಿವಾದದ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಜನರು ನಾನಾವಿಧವಾಗಿ ಆಡಿಕೊಳ್ಳು ತ್ತಿರುವಾಗ್ಗೆ ಬಾದಷಹನು ಬಂದು ಸಿಂಹಾಸನವನ್ನೇರಿದನು. ಎಲ್ಲರೂ ಬಗ್ಗಿ ಸಲಾಮು ಮಾಡಿದರು. ಬಾದಷಹನು ಅದನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಉಮರಾಗಳಿಗೆ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಿ ಎಂದು ಸಂಜ್ಞೆಮಾಡಿ "ಫಸೀಲ್ ಬೇಗ್‌ರವರು ಬಂದಿದ್ದಾರೋ" ಎಂದನು. ಫಸೀಲನು ಎದ್ದು ಸಲಾಮುಮಾಡಿ ನಿಂತನು. ಕುಳ್ಳಿರೆಂದು ಅವನಿಗೆ ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನಿತ್ತು ಬಾದಷಹನು:

"ಉಸಾಫ್‌ಖಾನ್ ಯೋಹಾನ್‌ಮಾತಿಯ, ಮುಂದಕ್ಕೆ ಬನ್ನಿ" ಎಂದು ಅಪ್ಪಣೆ ಮಾಡಿದನು.

ವಾದಿ ಪ್ರತಿವಾದಿಗಳು ಮುಂದಕ್ಕೆ ಬಂದು ನಿಂತರು.

"ಮಾತಿಯಾ, ನೀನು ಹೇಳುವುದೇನು" ಎಂದು ಬಾದಷಹನು ಕೇಳಿದನು.

"ಖಾವಿಂದ ಬಾದಷಹಾ, ನಾನು ಇಂದು ಹಾಳಾದೆ. ಸತ್ಯ ವಾಗಿಯೂ ಉಸಾಫನು ನನಗೆ ಹಣ ಕೊಡಬೇಕೇ ಹೊರತು ನಾನು ಅವನಿಗೆ ಕೊಡಬೇಕಾದದ್ದಿಲ್ಲ. ಈ ವಾದದಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಯ ನಡೆದಿಲ್ಲ."

"ನೀನು ತಂದುಕೊಟ್ಟ ಕಾಗದಗಳ ಮೇಲೆ ತಾನೇ ತೀರ್ಪು ಬಂದಿರು ವುದು ?"

"ದೊರೆಯೇ, ಇಲ್ಲ. ಕಾಡಿಯವರು ಉಸಾಫನ ಲೆಕ್ಕ ನನ್ನ ಲೆಕ್ಕ ಎರಡರ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿಯೂ ನನ್ನಿಂದ ಅವನಿಗೆ ಹಣ ಬರಬೇಕಾಗಿದೆ, ಎಂದು ತೀರ್ಪು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಇದು ತಪ್ಪು. ನಾನು ಹಾಕಿದ ಕಾಗದ ಗಳ ಪ್ರಕಾರ ಅದು ಸರಿಯಲ್ಲ. ನನಗೆ ಅಷ್ಟು ಖಂಡಿತ."

"ಅವರ ನ್ಯಾಯ ಇದುವರೆಗೆ ಸಂದೇಹಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಿಲ್ಲ."

"ಸಿಕ್ಕಿಲ್ಲ, ಮಹಾಸ್ವಾಮಿ; ಸಿಕ್ಕಲಾರದು; ನನಗೆ ಮಾತ್ರ ನ್ಯಾಯ ದೊರಕಲಿಲ್ಲ."

"ಕಾಗದ ಪತ್ರಗಳನ್ನು ನೋಡುವುದಕ್ಕೆ ಕುಳಿತ ದಿನ ನೀವಿಬ್ಬರೂ ಅಲ್ಲಿದ್ದಿರೋ ಇಲ್ಲವೋ ?"

"ಇದ್ದೆವು."

"ನಮ್ಮ ಮೊಹರನ್ನು ನಿಮಗೆ ತೋರಿಸಿದರೋ, ಅದು ಸರಿಯಾಗಿತ್ತೋ?"

"ಸರಿಯಾಗಿತ್ತು."

"ಅಯ್ಯಾ, ನೀನು ಅದರಲ್ಲಿ ಕಾಗದ ಹಾಕಿದಮೇಲೆ ನಾವು ಮೊಹರು ಮಾಡಿದೆವು. ಆಮೇಲೆ ಕಾಡಿಯುವರು ನಿಮ್ಮಿದಿರಿಗೇ ಮೊಹರನ್ನು ಒಡೆದರು. ಅದರಲ್ಲಿದ್ದ ಕಾಗದಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ನ್ಯಾಯ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ನಾವೂ ಆ ಕಾಗದಗಳನ್ನು ನೋಡಿದೆವು. ಅವರು ಮಾಡಿರುವ ತೀರ್ಪು ಸರಿಯೆಂಬುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ನೀನು ಮಾತ್ರ ನ್ಯಾಯ ಸಿಕ್ಕಲಿಲ್ಲವೆನ್ನುತ್ತೀಯೆ. ನೀನು ಹಾಕಿದ ಕಾಗದ ಬದಲಾಯಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶವಿರಲಿಲ್ಲವಷ್ಟೆ?"

"ಖಾವಿಂದ್, ಬದಲಾಯಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶವೇನೋ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಬದಲಾಯಿಸಿರುವುದೇನೋ ನಿಜ."

"ನಾವು ಬದಲಾಯಿಸಿದೆವೇನಯ್ಯ? ನೀನು ಕ್ರೈಸ್ತ ನಿನ್ನ ಪ್ರತಿವಾದಿ ಮುಸಲ್ಮಾನನೆನ್ನುವುದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ನಾವು ಅನ್ಯಾಯಮಾಡಿದೆವೆಂದು ಎಣಿಸಿದ್ದೀಯೇನು?"

"ಬಾದಷಹಾ, ನಾನು ಗುಲಾಮು, ತಮ್ಮ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಹಾಗೆ ಎಣಿಸಲಾರೆ. ನನ್ನ ನಷ್ಟವನ್ನು ನಾನು ಬಲ್ಲೆ, ನಾನು ತಮ್ಮ ವಿಚಾರ ದುರಾಲೋಚನೆಯನ್ನು ಮಾಡಲೆ? ನನ್ನ ದುಃಖದಲ್ಲಿ ಏನೂ ತೋರದೆ ತಮಗೆ ಹಾಗೆ ಭಾವ ಹುಟ್ಟುವಂತೆ ಮಾತನಾಡಿದ್ದರೆ ಕ್ಷಮೆ ಬೇಡುತ್ತೇನೆ. ನಾನು ಕೆಟ್ಟು ಗರೀಬನಾದೆ, ಖಾವಿಂದ್" ಎಂದು ಮಾತಿಯನು ಉತ್ತರ ಕೊಟ್ಟನು.

ಬಾದಷಹನು "ಇವನಿಗೆ ಬುದ್ಧಿ ಸರಿಯಾಗಿಲ್ಲ. ಹೇಳಿದ್ದನ್ನೇ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ನಾವು ಅನ್ಯಾಯಮಾಡಿದ್ದೇವೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿದಾನೆಂದು ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಏನಯ್ಯಾ, ಫಸೀಲರೆ, ನಿಮಗೆ ಏನೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ? ಈ ಮನುಷ್ಯ ನ್ಯಾಯ ದೊರಕಲಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳುವ ಮಾತಿಗೆ ನೀವು ಏನು ಹೇಳುತ್ತೀರಿ?" ಎಂದನು.

"ಬಾದಷಹಾ, ಸೇವಕನ ತಿಳಿವಿನಲ್ಲಿ ಸಾಧ್ಯವಾದಷ್ಟು ಮಟ್ಟಿಗೆ ನ್ಯಾಯವನ್ನೇ ತೀರ್ಪುಮಾಡಿದ್ದೇನೆ. ಮನುಷ್ಯ ಪ್ರಯತ್ನದಲ್ಲಿ ಬೇರೆ

ಏತಕ್ಕೂ ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲ. ಮಾತಿಯನಲ್ಲಿದ್ದ ಅಸಲು ಕಾಗದ ಪತ್ರಗಳನ್ನೇ ಅವನು ಚೀಲದಲ್ಲಿ ತಂದಿಟ್ಟನು. ಅದಕ್ಕೆ ಮಹಾಸ್ವಾಮಿಯವರ ಮೊಹರಾಗಿತ್ತು. ಅದನ್ನು ನಾನು ಇವರ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟು 'ಗುರುವಾರ ಬನ್ನಿ, ನಿಮ್ಮೆದುರಿಗೆ ನ್ಯಾಯ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ, ಎಂತ ಹೇಳಿದೆ. ಇವರೆದುರಿಗೇ ಚೀಲವನ್ನು ತೆರೆದೆ. ಮೊಹರು ಸರಿಯಾಗಿತ್ತೆಂದು ಮಾತಿಯನೇ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಮನುಷ್ಯ ನ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಯಾವ ವಿಧದಲ್ಲಿಯೂ ತೀರ್ಪು ನಡೆಯುವಂತಿಲ್ಲ" ಎಂದು ಫಸೀಲನು ಉತ್ತರ ಕೊಟ್ಟನು.

ಉಸಾಫ್‌ಖಾನನು "ಬಾದಷಹ, ನಾನು ಒಬ್ಬರಿಗೆ ಅನ್ಯಾಯ ಮಾಡಿದವನಲ್ಲ. ಆದಿನ ಚೀಲವನ್ನು ನೀನೇ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗು ಎಂದು ಮಾತಿಯನಿಗೆ ಹೇಳಿದೆ. ನಿನ್ನಲ್ಲೇ ಇರಲೇಳು, ಯಾರಲ್ಲಿದ್ದರೇನು, ಎಂದ. ತಾವು ಮೊಹರು ಮಾಡಿದ ಶನಿವಾರದಿಂದ ಬರುವ ಗುರುವಾರದವರೆಗೂ ಅದನ್ನು ನನ್ನಲ್ಲೇ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದೆ. ಭದ್ರವಾಗಿ ಮನೆಯಲ್ಲಿಟ್ಟು ಅದರ ಗೋಜಿಗೆ ಯಾರೂ ಬರದಂತೆ ನೋಡಿಕೊಂಡೆ. ಅದರಲ್ಲಿದ್ದ ಕಾಗದ ಹೇಗೆ ಬದಲಾಯಿತೋ ಖಾವಂದರು ಯೋಚನೆ ಮಾಡಬೇಕು.' ಮೊಹರು ಇದ್ದಂತೆಯೆ ಇತ್ತು. ಇನ್ನು ಚೀಲವನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿ ಬೇಕಾದರೆ ಕಾಗದಗಳನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಆ ಚೀಲವನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿ ಆಮೇಲೆ ಅದು ಗುರುತು ಸಿಕ್ಕದಂತೆ ಸರಿಮಾಡಬಲ್ಲವರು ಯಾರೂ ಇರಲಾರರು ಮಹಾಸ್ವಾಮಿ. ಅದು ಒಳ್ಳೆಯ ಭದ್ರವಾದ ರತ್ನಗಂಬಳಿಯ ಚೀಲ. ಮಾತಿಯನನ್ನೇ ಕೇಳಬಹುದು. ಇಲ್ಲ, ನಾನು ಚೀಲವನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿ ಸರಿಮಾಡಿದೆನೆಂದೇ ಹೇಳುವನೇನೋ ಅದನ್ನೂ ಕೇಳೋಣವಾಗಲಿ" ಎಂದನು.

ಬಾದಷಹನು "ಏನಯ್ಯ, ಮಾತಿಯಾ, ಅದಕ್ಕೆ ನೀನೇನು ಹೇಳುತ್ತೀಯೆ?" ಎಂದನು.

ಮಾತಿಯನು "ಬಾದಷಹಾ, ಚೀಲವನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿ ಸರಿಮಾಡುವುದೆಂದರೇನು? ನಾನು ದುರದೃಷ್ಟದಿಂದ ಹುಚ್ಚನಂತಾಗಿದ್ದರೂ ತೀರಾ ಅಷ್ಟು ಹುಚ್ಚನಾಗಿಲ್ಲ. ಹ್ಯಾಗೋ ಆಯಿತು. ಗರೀಬನಿಗೆ ಒಂದು

ಗುಲಾಮ ಚಾಕರಿಯನ್ನು ಕೊಡಿ ಖಾವಿಂದ್, ಜೀವನ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳು ತ್ತೀನೆ. ನನ್ನ ಹಣೆಯಲ್ಲಿ ಬರೆದಿದ್ದಂತಾಯಿತು" ಎಂದನು.

ಬಾದಷಹನು "ನೌಕರಿ ಬೇಡುವುದಕ್ಕೆ ಇಷ್ಟು ಉಪಾಯವನ್ನು ಮಾಡಿದೆಯೇನಯ್ಯ ನೀನು? ಗತಿಯಿಲ್ಲವೆಂದು ಕೇಳಿದ್ದರೆ ಕೆಲಸ ಕೊಡು ತ್ತಿದ್ದೆವು. ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಉಸಾಫಖಾನನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹ ಹುಟ್ಟು ವಂತೆ ಮಾಡಿ, ಫಸೀಲರಿಗೆ ಇಷ್ಟು ಅಸಮಾಧಾನವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿ, ನಾವು ಮೊಹರನ್ನು ದುರಪಯೋಗಪಡಿಸಿದೆವೆಂದು ಶಂಕೆ ಇರುವಂತೆ ತೋರಿ, ಇಷ್ಟು ಪಾಡು ಪಡಬೇಕಾಗಿತ್ತೆ? ಹೋಗಿ ವಜೀರರನ್ನು ಕೇಳಿಕೋ, ಎಲ್ಲಾದರೂ ಕೆಲಸಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ಉಸಾಫಖಾನ್, ನೀನು ಸತ್ಯವಂತ. ಚೀಲವನ್ನು ನಿನ್ನಲ್ಲಿರಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದ ವಿಷಯವನ್ನು ನೀನೇ ಹೇಳಿದೆ. ಸಾಫ್‌ಸೀದಾ ಮಾತನಾಡಿದೆ. ನಿನ್ನಂತಹವರು ನನ್ನಲ್ಲಿ ಚಾಕರಿ ಮಾಡಬೇಕು. ನನ್ನ ಬೈಟಖ್‌ಖಾನೆಯ ಭಕ್ಷಿಯಾಗಿರು. ಜನ ಗಳಿಗೆ ತಿಳಿದಿರಲಿ. ಗತಿಯಿಲ್ಲದವರು ಸಾಫಾಗಿ ಬಂದು ಚಾಕರಿ ಕೇಳಿದರೆ ಕೆಲಸಕೊಡುವುದಕ್ಕೆ ನಮಗೇನೂ ಅಡ್ಡಿಯಿಲ್ಲ. ಮಾತಿಯನಂತೆ ಇಷ್ಟು ನಾಟಕವಾಡಬೇಕಾದ ಆವಶ್ಯಕವಿಲ್ಲ. ಸತ್ಯವಂತರಾದವರಿಗೆ ನಾವು ಉಸಾಫ್‌ಖಾನರಿಗೆ ಮಾಡಿದಂತೆ ಮರ್ಯಾದೆ ಮಾಡುವೆವು," ಎಂದು ಹೇಳಿ ಅಂದಿಗೆ ಸಭೆಯನ್ನು ಮುಗಿಸಿದನು.

ಜನರೆಲ್ಲರೂ ಅವರವರ ಮನೆಗಳಿಗೆ ತೆರಳಿದರು. ಒಂದು ಕೆಲಸ ಸಂಪಾದಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಮಾತಿಯನು ಇಷ್ಟು ಮಾಡಿದನೆ ಎಂದು ಕೆಲವರೂ, ಉಸಾಫನು ಅನ್ಯಾಯಕ್ಕೆ ಹೇಸುವವನಲ್ಲ, ಅವನಿಗೆ ಹೋದ ಸಲ ವ್ಯಾಪಾರದಲ್ಲಿ ನಷ್ಟವಾದಾಗಿನಿಂದ ನ್ಯಾಯವೂ ಇಲ್ಲ ಅನ್ಯಾಯವೂ ಇಲ್ಲ ಎಂದು ಕೆಲವರೂ, ಬಾದಷಹನು ಏನಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ತನ್ನವರೆಂದರೆ ಪಕ್ಷ ಪಾತವಿಲ್ಲದೆ ಇರುವನೆ ಎಂದು ಕೆಲವರೂ, ಅವನ ಮನಸ್ಸಿನ ಆಳವನ್ನು ಕಂಡವರಿಲ್ಲ, ಇನ್ನೂ ಏನು ಸಮಾಚಾರವಿದೆಯೋ ಎಂದು ಕೆಲವರೂ, ಇದು ಕೆಲಸ ಸಂಪಾದಿಸುವುದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಮಾತಿಯನು ಮಾಡಿದ ಉಪಾಯ ವಲ್ಲ, ಏನೋ ಕೃತ್ರಿಮ ನಡೆದಿರಬೇಕು ಎಂದು ಕೆಲವರೂ, ನಾನಾವಿಧ ವಾಗಿ ಆಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಹೊರಟುಹೋದರು. ಮಾತಿಯನು ಬಹಳ

ಖಿನ್ನನಾಗಿ, "ಬಾದಷಹರು ಎಂದೂ ಅನ್ಯಾಯ ಮಾಡಿದವರಲ್ಲ, ಒಬ್ಬನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಕೆಡಕನ್ನೆಣಿಸಿದವರಲ್ಲ. ಅಂತಹ ದೊರೆ ನನಗೆ ವಿರೋಧವಾಗಿ ನುಡಿಯಬೇಕಾದರೆ ನನ್ನ ದುರದೃಷ್ಟವೇ ಸರಿ" ಎಂದು ಗೋಳಿಡುತ್ತಾ ಹೊರಟು ಹೋದನು. ಫಸೀಲಬೇಗನಿಗೆ ತನ್ನ ನ್ಯಾಯದ ತೀರ್ಪು ಸ್ಥಿರವಾಯಿತೆಂದು ಸಂತೋಷ. ಉಸಾಫನಿಗೆ ತನ್ನ ಪರವಾಗಿ ಬಂದಿದ್ದ ತೀರ್ಪು ಸ್ಥಿರವಾಯಿತೆಂದು ಬಹಳ ಸಂತೋಷ. ವಾದ ಅಂದಿಗೆ ಮುಗಿದ ಹಾಗಾಯಿತು.

ಆಮೇಲೆ ನಡೆದ ಮಂತಣದಲ್ಲಿ ವಜೀರನು "ಮಹಾಸ್ವಾಮಿ, ತಾವು ಮಾತಿಯನಿಗೆ ಅಷ್ಟು ಮುಖಮುರಿಯಬಾರದಾಗಿತ್ತು. ಉಸಾಫ ಖಾನನಿಗೆ ಭಕ್ಷಿಕೆಲಸವನ್ನು ಕೊಡಕೂಡದಾಗಿತ್ತು. ಜನರು ಸ್ವಜಾತಿ ಪಕ್ಷಪಾತಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಹೀಗೆ ಮಾಡಿದರು ಬಾದಷಹರು ಎಂದುಕೊಳ್ಳು ವರು" ಎಂದನು. ಬಾದಷಹನು "ನಾನು ಇದುವರೆಗೆ ಪಕ್ಷಪಾತವನ್ನು ಮಾಡಿಲ್ಲ, ನನ್ನ ಪ್ರಜೆಗಳಿಗೆ ಗೊತ್ತು. ಮಾತಿಯನೂ ಅವನ ಕಡೆ ಯವರೂ ತಪ್ಪಾಗಿ ತಿಳಿದುಕೊಂಡರೆ ನಾವು ಏನೂ ಮಾಡಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಖೂಳನಲ್ಲಿ ಆಗ್ರಹವನ್ನೂ ಸಜ್ಜನನಲ್ಲಿ ಆದರವನ್ನೂ ತೋರಿಸುವುದು ದೇವರ ಇಷ್ಟ. ದೇವರ ನ್ಯಾಯವನ್ನು ನಾನು ಇಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟುದಿನ ನಡೆಯಿಸ ಬೇಕೋ ಅಷ್ಟುದಿನವೂ ಇದಿಷ್ಟನ್ನು ಮಾತ್ರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಡುವೆನೇ ಹೊರತು, ಅವರು ಹೀಗೆ ತಿಳಿಯುವರು, ಇವರು ಹಾಗೆ ತಿಳಿಯುವರು, ಎಂದು ಹೆದರಿ ಸರಿಯಾದದ್ದನ್ನು ಮಾಡದೆ ಬಿಡೆನು" ಎಂದು ಹೇಳಿದನು.

ಕೊಂಚಕಾಲ ಕಳೆಯಿತು. ವಜೀರನು ಹೇಳಿದಂತೆ ಜನರು ಆಡಿ ಕೊಳ್ಳಲೂ ಆಡಿಕೊಂಡರು. ಇದು ಬಾದಷಹನ ಕಿವಿಗೆ ಬಿದ್ದರೂ ಅವನು ಲಕ್ಷ್ಯಮಾಡದೆ ಇದ್ದನು. ಬೈಟಖ್‌ಖಾನೆಯು ಭಕ್ಷಿಗೋ ತಿಂಗಳು ತಿಂಗಳಿಗೂ ಬಡತಿ ಆಗುತ್ತಾಬಂತು "ಒಂದುಸಲ ಅವನು ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದ ಹಾಗೆಯೇ ವಜೀರನೊಂದಿಗೆ ಬಾದಷಹನು "ಉಸಾಫ್‌ಖಾನ್ ಭಕ್ಷಿ ಯಾದಂದಿನಿಂದ ನನ್ನ ಬೈಟಖ್‌ಖಾನೆ ಬಹಳ ಭೇಷಾಗಿದೆ, ನನ್ನ ಇಷ್ಟ ದಂತೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಸರಿಯಾದ ರತ್ನಗಂಬಳಿಗಳನ್ನು ಆಗಾಗ ಬದಲಾಯಿಸುತ್ತಾ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿದಾನೆ. ಮೊದಲು ಆ ಷಿರಾಜ್

ಕಂಬಳಿಯನ್ನು ಹೊರಗೆ ತೆಗೆದ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಏನಾಗುವುದೋ ಎಂದು ಪ್ರತಿ ಸಲವೂ ಹೆದರುತ್ತಿದ್ದೆ, ಈಗ ನನಗೆ ಅಂಥ ಹೆದರಿಕೆಯೇನೂ ಇಲ್ಲ'' ಎಂದನು.

''ಅದನ್ನು ಕೊಳೆಮಾಡಿದ್ದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ನಾಲ್ಕು ವರ್ಷದ ಹಿಂದೆ ಮಹಾಸ್ವಾಮಿಯವರು ಭಕ್ಷಿಗೆ ಛಡಿಹೊಡೆಸಿದಂದಿನಿಂದ, ಮಹಾಸ್ವಾಮಿಯವರಿಗೇ ಅಲ್ಲ ಅದನ್ನು ತೆಗೆದಾಗ ಹೆದರಿಕೆಯಾಗುವುದು, ಕೆಲವು ಬಡಪಾಯಿಗಳು ನಡುಗುತ್ತಾರೆ, ಮೆಹರ್‌ಬಾನ್,'' ಎಂದು ವಜೀರನು ಉತ್ತರಕೊಟ್ಟನು.

''ಆಹಾ, ಅದು ನಿಮಗೆ ಇನ್ನೂ ಜ್ಞಾಪಕವಿದೆಯೇ?'' ಎಂದು ಹೇಳಿ ನಕ್ಕು ಬಾದಷಹನು ಬೇರೆ ಮಾತನ್ನೆತ್ತಿದನು. ಆ ದಿನ ಹೊರಟು ಹೋಗುವುದಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ವಜೀರನು ಉಸಾಫಖಾನನನ್ನು ಕುರಿತು ''ಬಾದಷಹರು ನಿನ್ನ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಮಾತನಾಡಿದರಯ್ಯ'' ಎಂದನು.

ಉಸಾಫನಿಗೆ ಇವರೆಲ್ಲರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿಯೂ ಸಂದೇಹ. ಆಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿದ್ದ ಕೆಲವರಿಗೆ, ಇವನು ಮೊನ್ನೆ ಬಂದವನು, ಎಷ್ಟು ದೊಡ್ಡ ಮನುಷ್ಯನಾದ, ಎಂದು ಸ್ವಲ್ಪ ಅಸೂಯೆ. ವಜೀರನು ಇವನ ಸ್ವಭಾವವನ್ನು ಅರಿಯದವನಾದ್ದರಿಂದ ಅಷ್ಟು ವಿಶ್ವಾಸವೂ ಇಲ್ಲ ಅಷ್ಟು ಬಿಗಿಯೂ ಇಲ್ಲದೆ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದನು. ಇದನ್ನು ನೋಡಿ ಉಸಾಫಖಾನನಿಗೆ ಇವರಿಗೆಲ್ಲಾ ತನ್ನ ಮೇಲೆ ಹೊಟ್ಟೆಯುರಿಯೆಂದು ಭಾವನೆ. ಯಾರಾದರೂ ಒಳ್ಳೆಯ ಮಾತನ್ನೇ ಆಡಿದರೂ ಅದರಲ್ಲಿ ಏನೇನೋ ಅರ್ಥವನ್ನು ಕಾಣುವನು. ಇಂದು ವಜೀರನು ಹೇಳಿದ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ,

''ಸರಿ, ಸ್ವಾಮಿ'' ಎಂದನು.

''ದೊಡ್ಡವರ ಮನಸ್ಸು ಒಂದು ಮಾದರಿಯಲ್ಲವಪ್ಪ, ಜೋಕೆಯಾಗಿರು. ಅವರ ಜಮಖಾನವೋ ರತ್ನಗಂಬಳಿಯೋ ಕೊಳೆಯಾದರೂ ಅವರು ಸಹಿಸರು. ಭದ್ರವಾಗಿ ನೋಡಿಕೋ.''

ಉಸಾಫನು ''ಅಪ್ಪಣೆ ಪ್ರಕಾರ'' ಎಂದು ಸಲಾಮು ಮಾಡಿದನು. ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಇವರು ಯಾರು ಯಾವ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ತನ್ನನ್ನು

ಕಷ್ಟಕ್ಕೆ ತಂದಿಕ್ಕಿಯಾರೋ ಎಂದು ಸಂದೇಹ. ವಜೀರನಿಗೂ ಕೂಡ ತನ್ನ ಮೇಲೆ ಹೊಟ್ಟೆಯುರಿ ಇದೆ ಎಂದೇ ಅವನು ತಿಳಿದಿದ್ದನು.

ಕೆಲವು ದಿನ ಹೀಗೆಯೇ ಕಳೆಯಿತು. ಒಂದು ಶುಕ್ರವಾರ ಬೈಟಖ್ ಖಾನೆಯಲ್ಲಿ ದೊರೆ ಕೂಡುವ ಕಡೆ ದೊರೆಯ ಅತ್ಯಂತಪ್ರಿಯವಾದ ಷಿರಾಜ್ ಕಂಬಳಿಯನ್ನು ಹಾಸಿದೆ. ಉಸಾಫನಿಗೆ ನಾಲ್ಕು ಕಡೆಯೂ ಕಣ್ಣು. ಬಾದಷಹನು ಬಂದು ಕುಳಿತನು. ಕೆಲಸವೆಲ್ಲಾ ಮುಗಿಯಿತು. ವಜೀರನು ಹೊರಟುಹೋದನು. ಷಹನು ಅಲ್ಲೇ ಕುಳಿತು ವಿಶ್ರಾಂತಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಉಸಾಫನನ್ನು ಕರೆದು "ನಿನ್ನನ್ನು ಮುಸಾಹೇಬ ನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ವಜೀರರಿಗೆ ಹೇಳುವುದನ್ನು ಮರೆತೆ. ಈ ಉಂಗುರವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಅವರಿಗೆ ತೋರಿಸಿ ನಾಳೆ ಹುಕುಂ ಬರೆದುಕೊಂಡು ಬರಬೇಕೆಂದು ನಾನು ಹೇಳಿದ್ದಾಗಿ ತಿಳಿಸಿ ಬಾ" ಎಂದು ಕಳುಹಿಸಿದನು. ಉಸಾಫನು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಬರುವುದು ಸ್ವಲ್ಪ ಸಾವಕಾಶವಾಯಿತು. ಬಂದು ಜವಾನರನ್ನು ಕರೆದು ಬಾದಷಹನ ಕಂಬಳಿಯನ್ನು ಹೊರತು ಮಿಕ್ಕದ್ದನ್ನೆಲ್ಲ ಮಡಿಸಿ ಇರಿಸಿ ಎಂದು ಹೇಳಿದನು. ಅವನಿಗೆ ಬಹಳ ಸಂತೋಷ ಉಂಟಾಗಿತ್ತು. "ತನ್ನಲ್ಲಿ ಬಾದಷಹನಿಗೆ ಬಹಳ ಗೌರವ ಹುಟ್ಟಿತ್ತು. ಇದನ್ನು ಪ್ರಯತ್ನ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ವಜೀರನಿಗೆ ಬಾದಷಹನು ಹೇಳಿದ ಮಾತನ್ನು ತಾನು ತಿಳಿಸಿದಾಗ ಅವನು ಮುಖವನ್ನು ಗಂಟಿಕ್ಕಿದನು. ಪ್ರಾಯಶಃ ಇವರು ತನ್ನನ್ನು ತೊಂದರೆಗೆ ತರುವುದೇ ನಿಜ, ಆದರೆ ತಾನು ಸಿಕ್ಕಬಾರದು" ಎಂದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಅವನು ಜವಾನರು ತಮ್ಮ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮುಗಿಸಿದ್ದನ್ನು ಕಂಡು, ತಾನೇ ಷಿರಾಜ್ ಕಂಬಳಿಯನ್ನು ಮಡಿಸಲು ಹೋದನು. ಹೋಗಿ ನೋಡಿದರೆ, ಸರ್ವನಾಶ! ಕಂಬಳಿಯ ಒಂದು ಮೂಲೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಒಳ ಗೈಯಷ್ಟಗಲ ಸುಟ್ಟುಹೋಗಿದೆ. ಬಾದಷಹನಿಂದ ತಾನು ಹುಕ್ಕಾವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಕೆಳಗೆ ಇಟ್ಟಾಗ ಅದನ್ನು ತಾನು ಕಂಬಳಿಗೆ ತಗಲದಂತೆ ದೂರವಾಗಿ ಸರಿಯಾಗಿ ಇಟ್ಟದ್ದು ಅವನಿಗೆ ಜ್ಞಾಪಕವಿತ್ತು. ಈಗ ಆ ಹುಕ್ಕಾವಿಂದ ಕೆಂಡ ಒಂದು ಬಿದ್ದು ಕಂಬಳಿಯ ಅಂಚಿನಲ್ಲಿ ನೆಯ್ದಿದ್ದ ನವಿಲಿನ ರೆಕ್ಕೆಯನ್ನು ಸುಟ್ಟುಬಿಟ್ಟಿತ್ತು. ಉಸಾಫನಿಗೆ ಗುಂಡಿಗೆ ಬಿರಿಯಿತು.

ಸುತ್ತಲೂ ನೋಡಿದನು, ಹತ್ತಿರ ಯಾರೂ ಕಾಣಲಿಲ್ಲ. ಹುಕ್ಕಾ ವನ್ನು ತೆಗೆದು ಇಟ್ಟು ಕಂಬಳಿಯನ್ನು ಮಡಿಸಿ ಜವಾನನನ್ನು ಕರೆದು ತೆಗೆಯಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಪೆಟ್ಟಿಗೆಯಲ್ಲಿಟ್ಟನು. "ಈ ಕಂಬಳಿಯನ್ನು ತನಗೆ ಆಗದವರು ಯಾರೋ ಸುಟ್ಟಿರಬೇಕು. ತಾನು ಹುಕ್ಕಾವನ್ನು ದೂರ ವಾಗಿಟ್ಟಿದ್ದರೂ ಅದು ಬಂದು ಕಂಬಳಿಗೆ ಸೋಕಿ ಕಂಬಳಿ ಸುಟ್ಟದ್ದು ಹೇಗೆ? ಯಾರೋ ಅದನ್ನು ಕಂಬಳಿಯ ಬಳಿಗೆ ಕದಲಿಸಿರಬೇಕು. ಇಷ್ಟು ಜನಕ್ಕೆ ತನ್ನಮೇಲೆ ಹೊಟ್ಟೆಯುರಿ ಇರುವಾಗ ಯಾರುತಾನೇ ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದ್ದರೆ ಬೇಡವೆಂದೀತು? ವಜೀರನಿಗೆ ತನ್ನಲ್ಲಿ ಹೊಟ್ಟೆಯುರಿ. ಹಿಂದೆ ಒಂದು ಸಲ ಜೋಕೆ, ಕಂಬಳಿಗಳನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ಇಡಬೇಕು, ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದನು. ಆಗ ಅವನ ಮಾದರಿಯನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಸಂದೇಹಕರವಾಗಿತ್ತು ಈ ಅನಾಹುತವನ್ನು ಅವನೇ ನಡೆಸಿದನೋ ಏನೋ" ಎಂದು ಮೊದಲಾಗಿ ಯೋಚನೆಮಾಡಿ, ಕಂಬಳಿಯನ್ನು ಸರಿಮಾಡಿಸಿ ಬಿಡಬೇಕು, ಈ ಸಮಾಚಾರ ದೊರೆಗೆ ತಿಳಿಯಬಾರದು, ಎಂದು ಮನಸ್ಸು ಮಾಡಿದನು.

ಕೆಲವು ದಿನದಮೇಲೆ ಪುನಃ ಆ ಕಂಬಳಿಯನ್ನು ಬೈಟಖ್ ಖಾನೆಯಲ್ಲಿ ಹಾಕಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಹಾಕಿದಾಗ ಅದರಲ್ಲಿ ಹಿಂದೆ ಸುಟ್ಟಿದ್ದ ಗುರುತು ಇರಲಿಲ್ಲ. ನವಿಲು ಎಂದಿನಂತೆ ಗರಿಗಳನ್ನು ಕೆದರಿಕೊಂಡು ಸಂತೋಷ ದಲ್ಲಿತ್ತು. ಕಂಬಳಿ ಮೊದಲಿನಂತೆಯೇ ಕಂಡಿತು.

ಬಾದಷಹನು ಬಂದು ಕಂಬಳಿಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತನು. ಬಂದಿದ್ದ ಕೆಲವು ಆಪ್ತರ ಸಂಗಡ ಮಾತುಕತೆ ಮುಗಿಯಿತು. ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಮುಸಾಬನಾಗಿದ್ದ ಉಸಾಫನು ಸಂತೋಷದಿಂದ ತಾನು ದೊರೆಯ ಹಾಸ್ಯಕ್ಕೆ ಒಂದೆರಡು ಮೃದು ಧ್ವನಿಗಳಿಂದ ಜೊತೆಯಾಗಿ ಸೇರಿದನು. ಮಾತುಕತೆ ಮುಗಿದಮೇಲೆ ಎಲ್ಲರೂ ಎದ್ದು ಹೊರಟು ಹೋದರು.

ಬಾದಷಹನು ಉಸಾಫನನ್ನು ಕುರಿತು "ಇದು ಯಾವುದಯ್ಯ ಕಂಬಳಿ ಇದು? ನನ್ನ ಷಿರಾಜ್ ಕಂಬಳಿಯೇ?" ಎಂದನು.

"ಹೌದು, ಖಾವಿಂದ್" ಎಂದು ಉಸಾಫನು ಉತ್ತರ ಕೊಟ್ಟನು.

"ಇದೇನು ಸರಿಹೋಗಿದೆ! ಆ ದಿನ ನೀನು ಹೊರಟು ಹೋದಮೇಲೆ ನಾನು ಆ ಹುಕ್ಕಾವನ್ನು ತಿರುಗಿ ಎಳೆದುಕೊಂಡೆ, ಒಂದು ಕೆಂಡ ಇದರ

ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದು ಇದು ಸ್ವಲ್ಪ ಸುಟ್ಟಿತು. ಜವಾನರು ಯಾರೂ ಹತ್ತಿರ ಇರಲಿಲ್ಲವಾದ್ದರಿಂದ ಒಳಗೆ ಹೋದೆ, ಮರೆತೇ ಹೋಯಿತು. ಇದನ್ನು ಸರಿಮಾಡಿಸಿದೆಯೊ?''

ಉಸಾಫನಿಗೆ ಶಂಕೆ ಹತ್ತಿತು. ಆದರೆ ಬಾದಷಹನಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟು ಕೃತ್ರಿಮವೆಲ್ಲಿಯದು ಎಂದು ಧೈರ್ಯಮಾಡಿಕೊಂಡು:

''ಹೌದು ಮಹಾಸ್ವಾಮಿ, ತಮಗೆ ತಿಳಿಯದೆ ಸರಿಮಾಡಿಸಿ ಸ್ವಾಮಿಯವರ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಖುಷಿಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಹಾಗೆ ಮಾಡಿಸಿದೆ'' ಎಂದನು.

''ನನಗೆ ಇದು ಬಹಳ ಖುಷಿಯಾಯಿತು, ಉಸಾಫ್. ನಿನಗೆ ಎಷ್ಟು ಮರ್ಯಾದೆ ಮಾಡಿದರೂ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ತೃಪ್ತಿಯಿಲ್ಲ. ಅದು ಹಾಗಿರಲಿ, ಈ ಜಮಖಾನವನ್ನೂ ಆ ಚೀಲವನ್ನೂ ಒಬ್ಬನಲ್ಲಿಯೇ ಕೊಟ್ಟು ಸರಿ ಮಾಡಿಸಿದೆಯಾ? ಚೀಲವನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿ ಸರಿಮಾಡುವವರು ಯಾರೂ ಇರಲಾರರೆಂದು ಹೇಳಿದೆಯಲ್ಲ?''

ಉಸಾಫನು ಬಾದಷಹನ ಕಾಲಿಗೆಬಿದ್ದು, ''ತಪ್ಪಾಯಿತು ಖಾವಿಂದ್, ರಕ್ಷಿಸಬೇಕು,'' ಎಂದು ಅಳುತ್ತಾ ಕರೆಯುತ್ತಾ ಬೇಡಿಕೊಂಡನು.

ಮಾರನೆಯ ದಿನದ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಅಂದು ಜನ ನೆರೆದಂತೆ ಜನ ನೆರೆದಿದ್ದರು. ಉಸಾಫನ ವಿವಾದ ಪುನಃ ವಿಚಾರಣೆಯಂತೆ ಎಂದು ಸೀಮೆಯೇ ಬಂದಿತ್ತು. ಇಲ್ಲಿ ಉಸಾಫ, ಇಲ್ಲಿ ಮಾತಿಯ, ದೊರೆಯ ಮುಂದೆ ನಿಂತಿದ್ದಾರೆ. ದೊರೆ ಗಂಭೀರವಾಕ್ಕಿನಿಂದ:

''ಮಾತಿಯಾ, ನೀನು ಹೇಳಿದ್ದು ನಿಜ. ನೀನು ಹಾಕಿದ್ದ ಕಾಗದ ಪತ್ರವೇ ಬೇರೆ, ಫಸೀಲರು ನೋಡಿದ ಕಾಗದ ಪತ್ರವೇ ಬೇರೆ. ಚೀಲ ತನ್ನ ಬಳಿ ಇದ್ದಾಗ ಉಸಾಫನು ಅದನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿ ಅದರಿಂದ ನೀನು ಇಟ್ಟಿದ್ದ ಕಾಗದ ಪತ್ರಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬೇರೆ ಸುಳ್ಳು ಕಾಗದ ಪತ್ರಗಳನ್ನು ಇಟ್ಟನು. ಅದರಿಂದಲೇ ಅನ್ಯಾಯವಾದದ್ದು. ಹೀಗೆ ನಡೆದದ್ದನ್ನು ಉಸಾಫನೇ ನಮಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ಹೌದೇನಯ್ಯ?'' ಎಂದನು.

ಉಸಾಫನು ತಲೆಯನ್ನು ತಗ್ಗಿಸಿಕೊಂಡು, ''ಹೌದು, ಖಾವಿಂದ್'' ಎಂದನು.

ಬಾದಷಹನು "ಮಾತಿಯಾ, ಇವನು ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಅಪರಾಧಿ. ಇವನಿಗೆ ಯಾವ ಶಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ನೀನು ಹೇಳಿದರೆ ಆ ಶಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ನಾನು ಕೊಡುತ್ತೇನೆ. ಏನು ಶಿಕ್ಷೆ ಕೊಡೋಣ ಹೇಳು. ಆನೆಯಿಂದ ತುಳಿಸೋಣವೆ? ತಲೆಯನ್ನು ಕಡಿಸೋಣವೆ? ಗಡೀಪಾರು ಮಾಡೋಣವೇ?" ಎಂದನು.

ಮಾತಿಯನು, "ಬಾದಷಹ, ಅವನಿಗೆ ಶಿಕ್ಷೆ ಮಾಡೆನ್ನುವುದು ನಮ್ಮ ಮತಕ್ಕೆ ವಿರೋಧ. ತಪ್ಪುಮಾಡಿದವನು, ಇಂದು ದುಃಖಪಡುತ್ತಾನೆ. ತಮ್ಮ ಕೃಪೆಯಿಂದ ನಾನು ಇದುವರೆಗೆ ಸುಖಿಯೇ ಸರಿ. ತಮಗೆ ಸಮ್ಮತವಾದರೆ ನನಗೆ ಬರಬೇಕಾದ ಹಣವನ್ನು ಕೊಡಿಸಿಬಿಡಿ. ಸ್ವಾಮಿಯ ರಾಜ್ಯದ ಐಶ್ವರ್ಯವನ್ನು ವೃದ್ಧಿಗೊಳಿಸಲು ಯತ್ನಮಾಡುತ್ತೇನೆ. ಉಸಾಫ್ ಖಾನನನ್ನು ತೊಂದರೆಗೊಳಿಸಬೇಕೆಂದು ನನಗೆ ಇಷ್ಟವಿಲ್ಲ. ಅವನು ಪುನಃ ಬರುವುದಾದರೆ ನಾವು ತಿರುಗಿ ಪಾಲುವ್ಯಾಪಾರ ಮಾಡುವೆವು. ಮೋಸದಲ್ಲಿ ಸುಖವಿಲ್ಲ ಎಂದು ಅವನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿದ್ದರೆ ಪುನಃ ಹೀಗೆ ಮಾಡಲಾರನು. ನನ್ನ ವಿಜ್ಞಾಪನೆ ಇಷ್ಟೇ, ಖಾವಿಂದ್" ಎಂದನು.

ಬಾದಷಹನು "ನಿನ್ನ ಸ್ವತ್ತು ನಿನಗೆ ಬರುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಇವನನ್ನು ಸುಮ್ಮನೆ ಬಿಡಲಾಗದು. ವಜೀರ್, ಇವನನ್ನು ಕತ್ತೆಯ ಮೇಲೆ ಕೂಡಿಸಿ ಬೀದಿಬೀದಿಯಲ್ಲೂ ಹೀಗೆ ಮಾಡಿದನೆಂದು ಟಾಮ್‌ಟಾಮ್ ಹೊಡೆಸುತ್ತಾ ಎಲ್ಲಾ ಜನರಿಗೂ ಈ ಸಮಾಚಾರ ತಿಳಿಯುವಂತೆ ಮೆರವಣಿಗೆ ಮಾಡಿ ಕೊನೆಗೆ ಮಾತಿಯನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಬಿಡಿಸಿಬಿಡಿ. ಉಸಾಫ್, ನೀನು ಇಂದಿನಿಂದ ಮಾತಿಯನ ಗುಲಾಮು. ಜೋಕೆಯಾಗಿರು" ಎಂದು ಹೇಳಿದನು. ಸಭೆ ಮುಗಿಯಿತು.

ಉಸಾಫನಿಗೆ ತಕ್ಕ ಮರ್ಯಾದೆ ಆದಮೇಲೆ ಅವನನ್ನು ಮಾತಿಯನಿಗೆ ಗುಲಾಮನನ್ನಾಗಿ ರಾಜಾಜ್ಞೆಯಂತೆ ಕೊಟ್ಟುಬಿಟ್ಟರು. ಮಾತಿಯನು ಅವನನ್ನು ಮರ್ಯಾದೆಯಿಂದ ಕಂಡು ತನ್ನ ಕಾರುಬಾರಿಯನ್ನಾಗಿ ನೇಮಿಸಿಕೊಂಡನು.

ಸಭೆ ಮುಗಿದ ತರುವಾಯ ಬಾದಷಹನೂ ವಜೀರನೂ ಫಸೀಲನೂ ಮತ್ತೆ ಕೆಲವು ಆಪ್ತರೂ ಸೇರಿ ಮಾತನಾಡುತ್ತಾ ಇದ್ದರು. ದೊರೆ

ಮಾಡಿದ್ದ ನ್ಯಾಯದ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಆಶ್ಚರ್ಯ, ಇವನು ಹೇಗೆ ಕಂಡುಹಿಡಿದನೆಂದು ತಿಳಿಯಲು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಕುತೂಹಲ. ವಜೀರನು "ಬಾದಷಹ, ತಾವು ಉಸಾಫನಿಂದ ಈ ಸಮಾಚಾರವನ್ನು ತಿಳಿದ ಬಗೆ ಹೇಗೆ?" ಎಂದನು.

"ಮಾತಿಯು ಬಂದು ಫಿರ್ಯಾದು ಮಾಡಬೇಕಾದರೂ ಕಾರಣ ವಿದ್ದಿರಬೇಕು. ಅವನು ಕಾಗದಗಳನ್ನು ಇಡುವಲ್ಲಿ ತನಗೆ ಸರಿಯಾದ ಕಾಗದಗಳನ್ನು ಇಟ್ಟಿದ್ದಾನೇ ಹೊರತು ತಪ್ಪು ಕಾಗದಗಳನ್ನು ಇಟ್ಟಿರ ಲಾರನು. ಆದರಿಂದ ಅವನಿಗೆ ವಿರೋಧವಾಗಿ ಯಾವಾಗ ಫೈಸಲು ಬಂತೋ ಆಗ, ಇಲ್ಲವೇ ಅವನೆಂದುಕೊಂಡದ್ದೇ ಒಂದು, ಅಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟದ್ದೇ ಒಂದು, ಆಗಿದ್ದಿರಬೇಕು. ಇಲ್ಲವೇ ಇಟ್ಟದ್ದು ಬದಲಾಯಿಸಿರಬೇಕು. ವ್ಯಾಪಾರಿ ಇಡುವುದರಲ್ಲಿ ತಪ್ಪುಮಾಡಿರಲಾರ. ಅದನ್ನು ಯಾರೋ ಬದಲಾಯಿಸಿರ ಬೇಕೆಂದಾಯಿತು. ನಾನು ಹಾಕಿದ ಮೊಹರು ಬದಲಾಯಿಸಿರಲಿಲ್ಲ. ಫಸೀಲರು ಅನ್ಯಾಯ ಮಾಡಿರಲಾರರು. ಹಾಗಾದರೆ ಯಾರು ಕಾಗದ ಗಳನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸಿರಬೇಕು? ಉಸಾಫ್, ಆ ಅಂದವಾದ ರತ್ನ ಗಂಬಳಿಯ ಬಟ್ಟೆಯನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿ ಆಮೇಲೆ ಸರಿಮಾಡಿಸುವುದು ಸಾಧ್ಯವಲ್ಲ ವೆಂದಲ್ಲವೆ? ಸುಲಭ ಸಾಧ್ಯವಲ್ಲ. ಆದರೆ ತೀರ ಸಾಧ್ಯವಲ್ಲದೆ ಇದ್ದಿರ ಲಾರದು. ಅಲ್ಲದೆ 'ನನ್ನ ಹತ್ತಿರ ಇದ್ದದ್ದರಿಂದ ಮಾತಿಯನು ಸಂದೇಹ ಪಡಬಹುದು ಸ್ವಾಮಿ, ಆದರೆ ಮೊಹರು ಸರಿಯಾಗಿತ್ತು, ಜಮುಖಾನವನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿ ಸರಿಮಾಡಿಸುವುದು ಯಾರಿಂದಲೂ ಆಗದು,' ಎಂದು ಉಸಾಫನು ಹೇಳಿದಾಗ ಇವನು ಈ ವಿಚಾರ ಯೋಚನೆ ಮಾಡಿರಬೇಕೆಂದು ನನಗೆ ಗೊತ್ತಾಯಿತು. ಮಾತಿಯನನ್ನು ನೋಡಿ; ಅವನನ್ನು 'ಇಟ್ಟ ಕಾಗದ ಹೇಗೆ ಬದಲಾಯಿಸಿತು' ಎಂದು ಕೇಳಿದರೆ, ಅದು ಹೇಗೋ ಸ್ವಾಮಿ, ಬದಲಾಯಿಸಿದ್ದು ನಿಜ, ಹೇಗೊ ನಾನು ಹೇಳಲಾರೆ, ಎಂದನು. ನಾನು ಮಾಡಿರಬೇಕಲ್ಲವೇನಯ್ಯ ಎಂದಾಗ ಕೂಡ, ಕಂಬಳಿಯನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿ ಸರಿ ಮಾಡಿರಬಹುದು, ಎಂದು ಹೇಳಲು ಅವನಿಗೆ ತೋರಲಿಲ್ಲ. ಅದು ಉಸಾಫ್ ಖಾನನಿಗೆ ತೋರಿತ್ತು. ಆದರ ಮೇಲೆ ಸಂದೇಹಪಟ್ಟು ಮಾತಿಯನ ಮೇಲೆ ಕೋಪಗೊಂಡಂತೆ ನಟಿಸಿ ಉಸಾಫ್ ಖಾನನನ್ನು ಬೈಟಖ್ ಖಾನೆಯ ಭಕ್ಷಿ

ಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದೆ. ಅವನಿಗೆ ಅಧಿಕಾರ ಹೆಚ್ಚು ಮಾಡುತ್ತೇನೆ ಎಂತ ಆಸೆ ತೋರಿಸುತ್ತಾ ಕಂಬಳಿ ಕೆಟ್ಟರೆ ತಲೆ ಹೋಗುವುದೆಂಬ ಹೆದರಿಕೆಯನ್ನೂ ಹುಟ್ಟಿಸಿದೆ. ಷಿರಾಜ್ ಕಂಬಳಿಯನ್ನು ಅವನು ಕಾಣದ ಹಾಗೆ ನಾನೇ ಸ್ವಲ್ಪ ಸುಟ್ಟುಹಾಕಿದೆ. ಅವನು ಯಾರೋ ಸುಟ್ಟರೆಂದು ನನಗೆ ಹೆದರಿ ರಹಸ್ಯವಾಗಿ ಸರಿಮಾಡಿಸಿದನು. ಚೀಲವನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿ ಸರಿಮಾಡಿದ ಬುದ್ಧಿವಂತನಿಗೆ ಈ ಕಂಬಳಿಯನ್ನು ಸರಿಮಾಡಿಸುವುದು ಕಷ್ಟವೆ? ನಾನು ಪುನಃ ನೋಡಿದಾಗ ಕಂಬಳಿ ಸರಿಯಾಗಿತ್ತು. ಏನಯ್ಯಾ ಎಂದೆ. ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡ.''

''ಹಾಗಾದರೆ ಉಸಾಫ್‌ಖಾನನು ಕಂಬಳಿ ಕತ್ತರಿಸುವ ಮಾತನಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ತಮಗೆ ಅವನ ಮೇಲೆ ಸಂದೇಹವಿರಲಿಲ್ಲ?''

''ಇಲ್ಲ. ಅವನು ಹಾಗೆ ಹೇಳುತ್ತಲೂ ಹೇಗೋ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಹೊಳೆಯಿತು. ಇವನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಕಂಬಳಿ ಸರಿಮಾಡಿಸಬೇಕೆಂದು ಬೈಟಖ್‌ಖಾನೆಯ ಭಕ್ಷಿಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದೆ.''

ವಜೀರನು ''ಹಾಗಾದರೆ ನಾನು ಅಂದು ಬಂದು ಅವನಿಗೆ ಕೆಲಸ ಕೊಟ್ಟದ್ದು ತಪ್ಪೆಂದು ಹೇಳಿದಾಗ ಆಮೇಲೆ ನಡೆದಿರುವ ವಿಷಯವೆಲ್ಲ ತಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಮೊದಲೇ ಗೊತ್ತಾಗಿತ್ತು?'' ಎಂದನು.

''ಹೌದು. ಇನ್ನು ಸುಮ್ಮನೆ ನನ್ನನ್ನು ಪ್ರಶ್ನೆ ಕೇಳಬೇಡಿ. ಫಸೀಲರು ತಮ್ಮ ನ್ಯಾಯದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಉಚ್ಚಾಭಿಮಾನವನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಮನುಷ್ಯಮಾತ್ರನಿಗೆ ಬೇರೆ ವಿಧವಾದ ತೀರ್ಪು ಸಾಧ್ಯವಲ್ಲವೆಂದರು. ನಾನೇನೋ ಬೇರೆಯೊಂದನ್ನು ಮಾಡಿದೆ'' ಎಂದು ಬಾದಷಹನು ಹೇಳಿದನು.

ಫಸೀಲನು ಸ್ವಲ್ಪ ಮುಖ ತಗ್ಗಿಸಿದನು. ಉತ್ತರಕ್ಷಣದಲ್ಲಿಯೇ ರಾಜಸೇವಕರಿಗೆ ಸ್ವಭಾವವಾದ ಸೌಲಭ್ಯದಿಂದ ''ನಾನು ಈಗಲೂ ಕೂಡ ಈ ತೀರ್ಪು ಮನುಷ್ಯಮಾತ್ರನಿಂದ ಸಾಧ್ಯವಲ್ಲವೆಂದೇ ಹೇಳುವೆನು'' ಎಂದು ಹೇಳಿ ಹಿಂದಿನ ಅಹಂಕಾರದ ಮಾತನ್ನು ಇಂದು ವೃಷಾಸ್ತುತಿಯಾಗಿ ಪರಿಣಾಮ ಮಾಡಿದನು.

ರಾಜನೂ ಕೋಪಗೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ. ತಾನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸಿ ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿದ್ದ ಉತ್ತರವನ್ನು ಪಡೆದವನ ಸಂತೋಷದಿಂದ ಅವನ ಮುಖದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮುಗುಳ್ನಗೆ ತೋರುತ್ತಿತ್ತು.

ರಂಗಸಾಮಿಯ ಅವಿವೇಕ

ರಂಗಸಾಮಿ ಸ್ಫುರದ್ರೂಪಿ. ಪುಣ್ಯವಂತರ ಮಗ. ದೇವರು ಅವನನ್ನು ಎಲ್ಲಾ ವಿಷಯದಲ್ಲೂ ಸರಿಯಾಗಿಟ್ಟಿದ್ದ. ಅವನು ರೂಪಿಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಚೆಲುವೆಯಾದ ಹುಡುಗಿಯನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗಿದ್ದನು. ಆ ಹುಡುಗಿಯೋ, ಮೊದ್ದು ಹುಡುಗಿ, ಯಾವಾಗಲೂ ಗಂಡನ ಬಳಿ ಹೋಗಿ ಕುಳಿತು ಕೊಂಡು ಇರುತ್ತಾ ಅವನಿಗೆ ಜಂಬ ಬರುವಹಾಗೆ ಮಾಡಿದ್ದಳು. ರಂಗಸಾಮಿ ತಾನು ರೂಪವಂತನೆಂದು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬಲ್ಲನು. ಬೆಳಗಿನ ಹೊತ್ತು ಮುಖ ತೊಳೆದುಕೊಳ್ಳುವುದೇ ಅರ್ಧ ಗಂಟೆ. ಅವನು ಮುಖ ವನ್ನು ತಿಕ್ಕುವುದರಲ್ಲಿ ಬೆಳ್ಳಗಿದ್ದ ಆ ಮುಖ ಕೆಂಪಗಾಗುವುದು. ಅವನು ಮುಖಕ್ಷೌರ ಮಾಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದನು. ತಲೆಯ ಕೂದಲನ್ನು ಮೊಟಕಾಗಿ ಕತ್ತರಿಸಿ ಪರಂಗಿಯವರಂತೆ ಬೈತಲೆ ಬಿಡಿಸಿ ಈಕಡೆ ಆಕಡೆ ತಿರುಗಿಸಿರು ವನು. ಒಂದೊಂದು ಸಲ ಕನ್ನಡಿಯ ಎದುರಿಗೆ ನಿಂತಾಗ ಅವನಿಗೆ ತನ್ನ ಮುಖವನ್ನು ನೋಡಿ ತನಗೇ ಮುದ್ದಾಗುವುದು. ತನ್ನ ಹೆಂಡತಿ ತನ್ನನ್ನು ಪ್ರೀತಿಸುವುದು ನ್ಯಾಯವೇ ಸರಿ ಎಂದುಕೊಳ್ಳುವನು. ಪುಣ್ಯವಂತರ ಮಗನಾಗಿ ರೂಪವಂತನಾಗಿರುವ ಗಂಡನನ್ನು ಹೆಂಡತಿ ಪ್ರೀತಿಸುವುದು ಏನಾಶ್ಚರ್ಯ? ಇದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಹಾಗೆ ಸೀತೆ ತನ್ನ ಗಂಡನನ್ನು ಎಷ್ಟು ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಪ್ರೀತಿಸಿದರೂ ಇಂತಹ ಗಂಡನಿಗೆ ತಕ್ಕಷ್ಟು ಪ್ರೀತಿ ತನ್ನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿಲ್ಲವೆಂದೆಣಿಸಿ ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ತನ್ನ ಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ತೋರಿಸು ವಳು. ಅಂತೂ ರಂಗಸಾಮಿಯ ಸ್ವಪ್ರಯತ್ನದಿಂದಲೂ, ಸೀತೆಯ ಅಸಾಧಾರಣ ಪ್ರೀತಿಯ ಕಾರಣದಿಂದಲೂ, ತರುಣನಿಗೆ ತನ್ನ ರೂಪು ಅತಿಶಯವಾದುದೆಂದು ಭಾವನೆ ಹುಟ್ಟಿತು.

ಒಂದು ದಿನ ರಾತ್ರಿ ರಂಗಸಾಮಿ ತನ್ನ ಕೊಟಡಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಓದುತ್ತಿದ್ದನು. ಕ್ಷತ್ರಿಯ ರಮಣಿಯೊಬ್ಬಳ ವರ್ಣನೆ. ವರ್ಣನೆಯನ್ನು ಓದುತ್ತ ಇದು ಯಾರಂತೆ ಎಂದು ಯೋಚನೆಮಾಡಿದನು. ಸೀತೆಯಂತಲ್ಲ. ಈ ಧೈರ್ಯವೊ, ಈ ಸ್ಥೈರ್ಯವೊ, ಕೋಪದಿಂದ ಪ್ರಜ್ವಲಿಸುವ

ಈ ಕಣ್ಣುಗಳೋ! ಸೀತೆ ನಳನಳಿಸುವ ನಳಿದಾವರೆಯಂತೆ ಕೋಮಲ ಶರೀರೆ. ತಾವರೆಯ ಮೆದುವಾದ ಎಸಳಂತೆ ಕೋಮಲವಾದ ಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳವಳು. ಸೀತೆ ಕೋಪಿಸಿಕೊಂಡರೆ ಭಯವಾಗದು. ಅವಳ ಕೋಪಕ್ಕೂ ಅಳುವಿಗೂ ಬಹಳ ಹತ್ತಿರ. ಅವಳಿಗೆ ಕೋಪ ಬಂದಾಗ ಮೊದಲು ಮುಖವನ್ನು ಗಂಟಿಕ್ಕುವಳು; ಕಣ್ಣು ಸ್ವಲ್ಪ ದೊಡ್ಡದಾಗುವುದು; ಕೋಪ ಕಣ್ಣಿನಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಮಿಂಚಿದರೂ ಮಿಂಚಬಹುದು; ಆದರೆ ಒಡನೆಯೇ ಮಳೆ ಬಂದುಬಿಡುವುದು. ಅವಳ ಕೋಪದ ಈ ನಾಲ್ಕು ಅವಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದನ್ನು ನೋಡಿದರೂ ಇನ್ನಷ್ಟು ಮುದ್ದಾಗುವುದು; ಭಯವಾಗದು. ಈ ಕ್ಷತ್ರಿಯ ರಮಣಿಗೆ ಕೋಪ ಬಂದಾಗ ಕಣ್ಣಿನಲ್ಲಿ ನೀರೆಂದರೇನು? ಬರಿಯ ಕಿಡಿಮಿಂಚು; ಮಿಂಚಾದ ಮೇಲೆ ಸಿಡಿಲು. ಸೀತೆ ಇವಳಂತಲ್ಲ. ಇಂದಿರಾದೇವಿಯೋ? ಇಂದಿರಾದೇವಿ ಸುಮಾರು ಈ ಕ್ಷತ್ರಿಯ ರಮಣಿಯಂತೆ ಆದಾಳು. ಎತ್ತರವಾದ ಹೆಂಗಸು; ಸೀತೆಯ ದೇಹಕ್ಕಿಂತಲೂ ತುಂಬಿದ ದೇಹ; ಎರಡು ಮೂರು ವರುಷ ಮಾತ್ರ ಅವಳಿಗಿಂತ ದೊಡ್ಡವಳಾದರೂ ನಡೆನುಡಿಯಲ್ಲಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅರಿತ ಹೆಂಗಸು ಎಂಬಂತೆ ತೋರುತ್ತಿದ್ದಳು. ಕಣ್ಣುಗಳು ದೊಡ್ಡವಾಗಿರುವುವು. ಕೋಪಿಸಿಕೊಂಡರೆ ಮತ್ತಷ್ಟು ದೊಡ್ಡವಾಗುವುವು. ಅಳು? ಅಳುವೊ ಗಿಳುವೊ; ಇಂದಿರಾದೇವಿಯ ಕೋಪ ಬರಿಯ ಮಿಂಚಿನ ಕೋಪ, ಸುಮಾರು ಸಿಡಿಲಿನ ಕೋಪ, ಮಳೆಗರೆಯುವ ಕೋಪ ತೀರಾ ಅಲ್ಲ.

ಅಷ್ಟು ಯೋಚನೆ ಮಾಡುವ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಸೀತೆ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಳು. ಬಂದು ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡು "ನನಗೆ ಯಾಕೋ ಸುಮ್ಮನೆ ತಲೆ ನೋಯುತ್ತದೆ" ಎಂದಳು.

"ಯಾಕೆ?"

"ನಿಮ್ಮ ಓದನ್ನು ನೋಡಿ. ನಾಲ್ಕು ಹೊತ್ತೂ ಪುಸ್ತಕ ಪುಸ್ತಕ. ನಾನು ಬಂದರೆ ತಲೆಯೆತ್ತಿ ನೋಡುವುದೇ ಇಲ್ಲ."

"ಮದುವೆ ಮಾಡಿದ್ದು ತಪ್ಪುಕೆಲಸವಾಯಿತು, ಹುಡುಗ ಓದುವುದೇ ಇಲ್ಲ, ಎಂದು ತಂದೆಯವರು ಹೇಳುವುದನ್ನು ಕೇಳಲಿಲ್ಲವೇನು?"

"ಅವರು ಹೇಳುವುದಕ್ಕೇನು? ಅವರೇನು ಹುಡುಗಿಯೆ?"

ಕೂದಲು ಅರೆ ನರೆತಿದ್ದ ನಲವತ್ತೈದು ವರುಷದ ಮುದುಕ ಹುಡುಗಿಯೆ? ತನ್ನ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ತನಗೇ ನಗುಬಂದು ಸೀತೆ ನಕ್ಕಳು. ರಂಗಸಾಮಿಗೂ ನಗು ಬಂದಿತು. ಅವನು ಸ್ವಲ್ಪ ನಕ್ಕು,

"ಅಯ್ಯೋ ಗಂಡುಬೀರಿ!" ಎಂದನು.

ಒಂದು ನಿಮಿಷ ಬಿಟ್ಟುಕೊಂಡು "ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಏನುಮಾಡು ತ್ತಿದ್ದೆ?" ಎಂದು ಕೇಳಿದನು.

"ನೀವು ಎಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿಗೆ ಕಾಲೇಜಿನಿಂದ ಬರುವಿರೋ ಎಂದು ಎದುರು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದೆ" ಎಂದು ಸೀತೆ ಉತ್ತರಕೊಟ್ಟಳು.

"ಅದು ಸರಿ; ಅದು ನೀನು ದಿನವೂ ಮಾಡುವ ಕೆಲಸ; ಅದಲ್ಲದೆ ಇನ್ನೇನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೆ?"

"ಮಾಡುವುದೇನಣ್ಣ? ಜಡೆ ಹಾಕಿಸಿಕೊಂಡೆ, ಸ್ವಲ್ಪ ಕಸೂತಿ ಹಾಕಿದೆ."

"ಜಡೆ ಯಾರು ಹಾಕಿದರು, ಬಹಳ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬಂದಿದೆಯಲ್ಲ. ಅಮ್ಮ ಹಾಕಿದರೆ?"

"ಇಲ್ಲ, ಇಂದಿರಾದೇವಿ ಹಾಕಿದಳು. ಅವಳು ಯಾವುದನ್ನು ಮಾಡಿದರೂ ಸರಿಯೆ, ಚೆನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತಾಳೆ. ಜಡೆ ಹಾಕುವುದು, ರಂಗವಲ್ಲಿ ಹಚ್ಚುವುದು, ಕಸೂತಿ ಹಾಕುವುದು, ಯಾವುದಾದರೂ ಹಾಗೆಯೆ."

"ಉಂ, ಸರಿ."

"ಒಂದೊಂದು ಸಲ ನನಗೆ ಅಷ್ಟು ಬುದ್ಧಿ ಇಲ್ಲವಲ್ಲ ಎನ್ನಿಸುತ್ತದೆ."

"ಈಗ ಇರುವ ಬುದ್ಧಿ ಸಾಲದೇನು?"

"ಇಂದಿರಾದೇವಿಯ ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ನೀವು ಏನು ಹೇಳುವಿರೋ. ಅವಳಿಗಿರುವಷ್ಟು ಬುದ್ಧಿ ನನಗೆ ಇದ್ದಿದ್ದರೆ ನಿಮಗೆ ಒಳ್ಳೆಯ ಹೆಂಡತಿಯಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದೆನೆಂದು ಒಂದೊಂದು ಸಲ ಎಂದು ಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ."

"ನೀನು ಈಗ ನನಗೆ ಒಳ್ಳೆಯ ಹೆಂಡತಿಯಲ್ಲವೇನು?"

"ಏನು ಒಳ್ಳೆಯ ಹೆಂಡತಿ ಹೇಳಿ. ನಿಮ್ಮ ಮಾತಿಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಮಾತನಾಡಲಾರೆ. ನಿಮಗೆ ಬೇಕಾದ ಸುಖವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಕೊಡಲಾರೆ. ನಿಮ್ಮ ಬುದ್ಧಿಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ನನಗೆ ಬುದ್ಧಿ ಇಲ್ಲ. ನಿಮ್ಮ ಹೆಂಡತಿ ಎನ್ನುವುದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ನೀವು ಮುದ್ದಾಡಿದರೆ ಆಡಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಅಷ್ಟೇ ಹೊರತು ಇನ್ನೇನೂ ಇಲ್ಲವಲ್ಲ. ಇಂದಿರಾದೇವಿಯಂತೆ ಬುದ್ಧಿವಂತ ಳಾಗಿದ್ದರೆ ನಿಮಗೆ ತಕ್ಕವಳಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದೆ, ಸರಿಯಾದ ಹೆಂಡತಿಯಾಗಿ ರುತ್ತಿದ್ದೆ."

"ನನಗೆ ನೀನು ಸಾಕು ಸೀತೆ. ಬುದ್ಧಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಕಡಿಮೆಯಾದರೇನು? ನಿನಗೆ ಬೇಕಾದಷ್ಟು ಇದೆ. ಇನ್ನು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಏನು ಮಾಡುವುದು?"

ಹೀಗೆಂದು ರಂಗಸಾಮಿ ಸೀತೆಯ ಮುಖವನ್ನು ಮುಗುಳ್ನಗೆಯಿಂದ ನೋಡಿದನು. ಅಂದಿಗೆ ಇನ್ನು ಅವನ ಓದು ಮುಗಿಯಿತು. ಯಾವ ಮನುಷ್ಯನಿಗೇ ಆಗಲಿ ತನ್ನ ಹೆಂಡತಿ ಹತ್ತಿರ ಇರುವಾಗ, ಯಾರೋ ಬ್ರಹ್ಮನಂತೆ, ಅವನ ಹೆಂಡತಿಯ ಗೊಡವೆಯೇಕೆ, ನೀವು ಹೇಳಿ!

ಕ್ಷತ್ರಿಯ ರಮಣಿಯ ವರ್ಣನೆಯಿಂದ ಇಂದಿರಾದೇವಿಯ ರೂಪಿನ ವಿಷಯವನ್ನು ಯೋಚಿಸುವ ವೇಳೆಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಸೀತೆಯಿಂದ ಅವಳ ಬುದ್ಧಿಯ ಸ್ತೋತ್ರವನ್ನು ಕೇಳಿ ಅಭಿಮಾನದಿಂದ ಶಿಥಿಲವಾದ ರಂಗಸಾಮಿಯ ಸದ್ವೃತ್ತಿಯ ಭಿತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಸರ್ಪಪ್ರವೇಶಕ್ಕೆ ಸಣ್ಣ ದೊಂದು ರಂಧ್ರವಾಯಿತು.

"ನನಗೆ ನೀನು ಸಾಕು" ಎಂದದ್ದು ಅಭಿಮಾನಿಯು ಆಶ್ರಿತಳಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ದಯೆಯಿಂದ ಹೇಳಿದ ಮಾತು. ನಿಜವಾಗಿಯೂ ರಂಗಸಾಮಿ ಒಂದೊಂದು ಸಲ ಸೀತೆ ತನಗೆ ತಕ್ಕ ಹೆಂಡತಿಯೆ ಎಂದು ಯೋಚಿಸು ವುದುಂಟು. ಕ್ಷತ್ರಿಯ ರಮಣಿಯ ವರ್ಣನೆಯನ್ನೋದಿ "ಇದು ಸೀತೆ ಯಂತಲ್ಲ, ಯಾರಂತೆ?" ಎಂದು ಯೋಚಿಸಿದನೆಂದಾಗಲೇ ನಿಮಗೆ ಈ ವಿಷಯ ತೋರಿರಬಹುದು. ಅಲ್ಲದೆ ನಾವು ಹೇಳುತ್ತೇವೆ ಕೇಳಿ. ಸೀತೆಗಿಂತಲೂ ಇಂದಿರಾದೇವಿ ಹೆಚ್ಚು ಅಪೇಕ್ಷಣೀಯ ವಸ್ತು. ಇದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ಸೀತೆ ಬಹು ಸ್ವಾದು ಸ್ತ್ರೀಯೇ ಸರಿ. ಆದರೆ ಗಂಡಸಿಗೆ

ಸ್ತ್ರೀಯಲ್ಲಿ ಬೇಕಾದುದು ಕೇವಲ ಸ್ವಾದುಭಾವ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ. ಮತ್ತೇನು ಬೇಕು? ಅದನ್ನೆಲ್ಲ ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳಲು ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲ. ಮುಖ್ಯ ಏನೆಂದರೆ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಮನುಷ್ಯನೂ ತನ್ನ ಪತ್ನಿ ತನ್ನನ್ನು ಅವಳ ಸ್ವತ್ತಾಗಿ ಕಾಣಬೇಕೆಂದು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವನು. ಇವನಿಗೆ ತಕ್ಕ ಹೆಂಡತಿಯೇ ನಾನು? ಎಂದು ಸಂದೇಹದಲ್ಲಿರುವವಳು ಗಂಡನನ್ನು ಸ್ವತ್ತಾಗಿ ಹೇಗೆ ಭಾವಿಸಿ ಯಾಳು? ಸೀತೆಗೆ ಹಾಗೆ ಭಾವಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಧೈರ್ಯ ಸಾಲದು. ಅವಳು ಇನ್ನೂ ಚಿಕ್ಕ ಹುಡುಗಿ. ಇಂದಿರಾದೇವಿ ಹೀಗೆ ಭಾವಿಸಬಲ್ಲ ಹೆಂಗಸೆಂದು ಅವಳನ್ನು ನೋಡಿದವರಿಗೆ ತೋರುವುದು. ಈ ಕಾರಣ ಇಷ್ಟು ವಿವರ ವಾಗಿ ರಂಗಸಾಮಿಯ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಕಾಣದಿದ್ದರೂ ಅವನು ಇಂದಿರಾ ದೇವಿಯ ವಿಷಯ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಯೋಚಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಪ್ರಾರಂಭ ಮಾಡಿದನು. ಸ್ವಲ್ಪ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಅವರ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿಬರಲು ಮೊದಲು ಮಾಡಿದನು.

* * * *

ಒಂದು ದಿನ ಭಾನುವಾರ ಬೆಳಗ್ಗೆ ರಂಗಸಾಮಿ ಎದ್ದು ಹೊರಗೆ ಬಂದಾಗ ಇಂದಿರಾದೇವಿ ತನ್ನ ಮನೆಯ ಪವುಳಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಮಲ್ಲಿಗೆಯ ಪೊದೆಯಲ್ಲಿ ಹೂವನ್ನು ಬಿಡಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು. ಸ್ತ್ರೀರೂಪು ಗಂಡಸರಿಗೆ ಎಲ್ಲಾ ನಿಲುವಿನಲ್ಲೂ ಅಂದವಾಗಿ ಕಾಣುವುದು. ಹೂಬಿಡಿಸುವ ನಿಲುವಿನಲ್ಲಿ ಅದು ಬಹು ಅಂದವಾಗಿ ತೋರುತ್ತದೆ. ಶರೀರವೂ ಲತೆಯೂ ಸಾಮಾನ್ಯ ಗುಣಗಳನ್ನು ಸ್ಪರ್ಧೆಯಿಂದ ತೋರಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಒಂದರ ಪಕ್ಕದಲ್ಲೊಂದು ಸೇರಿರುವುವು. ತಳಿರುಗಳಂತೆ ಇರುವ ಕೈಗಳು ತಳಿರುಗಳ ನಡುವೆ ತೂರಿ ಪುಷ್ಪಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಳ್ಳುವುವು. ತನ್ನ ಜನ್ಮ ಸಾರ್ಥಕವಾಯಿ ತೆಂಬಂತೆ ಪುಷ್ಪ ಆ ಕೈಯನ್ನು ಸೇರುವುದು. ಲತೆಯ ಬಳಿ ಲತೆ ಪುಷ್ಪಗಳ ಬಳಿ ಪುಷ್ಪಗಳು. ಪುಷ್ಪಶ್ರೇಷ್ಠದಲ್ಲಿ ಆತ್ಮಸಮರ್ಪಣ ಮಾಡಿ ಅದಕ್ಕೆ ಮರ್ಯಾದೆ ತೋರುವಂತೆ ಪುಷ್ಪಗಳು ಕೈದಾವರೆಯನ್ನೈದುವುವು. ಎತ್ತಿದ ತೋಳು, ಸ್ವಲ್ಪ ಸರಿದ ಸೆರಗು, ಕೊಂಚವಾಗಿ ಕಾಣುವ ಕಂಚುಕ, ಗೌರವದ ಅಪ್ತತೆಯಿಂದ ಅದಕ್ಕೆ ಬಂದಿರುವ ಹೆಮ್ಮೆ, ಇವೆಲ್ಲ ಪುರುಷರ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಅಪಹರಿಸುವುವು. ಇಂದಿರೆ ಅವಳ ಪಾಡಿಗೆ ಅವಳು

ಹೂಬಿಡಿಸುತ್ತ ನಿಂತಿದ್ದ ನಿಲುವನ್ನು ನೋಡಿ ರಂಗಸಾಮಿಯ ಮನಸ್ಸು ಮೋಸಹೋಯಿತು. ಅವನು ಹಾಗೆಯೇ ಸುತ್ತುವವನಂತೆ ನಟಿಸುತ್ತಾ ತನ್ನ ಮನೆಯ ಪವುಳಿಯಲ್ಲಿ ಅವಳಿಗೆ ಸಾಧ್ಯವಾದಷ್ಟೂ ಹತ್ತಿರ ಬಂದು ನಿಂತನು. ಆಗಾಗ ಪುನಃ ಪುನಃ ಆ ಕಡೆ ನೋಡಿದನು. ಆ ಸುಂದರವಾದ ಆಕಾರವನ್ನು ನೋಡಿ ಆನಂದಪಟ್ಟನು. ಪುನಃ ಪುನಃ ನೋಡೋಣ ವೆಂದು ಮತ್ತಷ್ಟು ಆಸೆಯಾಯಿತು. ಅಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿಗೆ ಇಂದಿರಾದೇವಿ ರಂಗಸಾಮಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ಮನೆಯೊಳಕ್ಕೆ ಹೊರಟುಹೋದಳು.

ಆ ದಿನ ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಸೀತೆ ಇಂದಿರಾದೇವಿಯ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿದ್ದಳು. ರಂಗಸಾಮಿ ಅದನ್ನು ಬಲ್ಲನಾದ್ದರಿಂದ ರಾತ್ರಿ,

"ಇಂದಿರಾದೇವಿ ಹಾಕಿದ್ದಲ್ಲವೆ ಜಡೆ, ಬಹಳ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬಂದಿದೆ" ಎಂದನು.

"ಹೌದು. ನಾನು ಅವಳಿಗೆ ಜಡೆಹಾಕಿದೆ, ಅದೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬಂದಿದೆ. ಅವಳು ನನಗೆ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಹೇಳಿಕೊಡುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ."

"ಏನೇನನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಟ್ಟಳು?"

"ಜಡೆ ಹಾಕುವುದನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಟ್ಟಳು. ಕಸೂತಿ ಹೇಳಿಕೊಡು ತ್ತಿದ್ದಾಳೆ. ರಂಗವಲ್ಲಿ ಹಚ್ಚುವುದನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಡುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ. ಜಾಣನಾದ ಗಂಡನಿಗೆ ತಕ್ಕ ಹೆಂಡತಿಯಾಗಿರುವುದು ಹೇಗೆಂದು ಹೇಳಿಕೊಡು ತ್ತಿದ್ದಾಳೆ" ಎಂದು ಹೇಳಿ ಸೀತೆ ಗಂಡನಿಗೆ ಒಂದು ಮುತ್ತನ್ನು ಕೊಟ್ಟಳು.

"ಹಾಗೆಂದರೇನೆ?"

"ಅದನ್ನೆಲ್ಲಾ ಹೇಳುತ್ತಾರೆಯೆ, ನಿಮಗೆ? ಗಂಡಸಿಗೆ ಯಾಕೆ ಗೌರೀ ದುಃಖ?"

"ಹಾಗಾದರೆ ಅದು ನನಗೆ ತಿಳಿಯುವ ಬಗೆ ಹೇಗೆ?"

"ಈಗ ಯಾಕೆ ತಿಳಿಯಬೇಕು? ನಾನು ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ಇರುವುದನ್ನು ನೋಡಿದರೆ, ತಾನೇ ತಿಳಿಯುವುದು.

ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಬಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಸೀತೆ "ನೀವು ಸಂಗೀತ ಕಲಿಯ ಬಾರದೆ" ಎಂದಳು.

"ನನಗೇಕೆ ಸಂಗೀತ?"

"ಇಂದಿರಾದೇವಿ, ನೋಡಿ, ನರಸಿಂಹಮೂರ್ತಿಗಳಿಗೆ ದಿನವೂ ಈಗ ವೀಣೆ ಹೇಳಿಕೊಡುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ. ಅವಳೇ ನನಗೂ ಹೇಳಿದವಳು."

"ಏನೆಂದು?"

"ನಿಮ್ಮ ಧ್ವನಿ ಚೆನ್ನಾಗಿದೆ, ಹಾಡಿದರೆ ಕೇಳುವುದಕ್ಕೆ ಚೆನ್ನಾಗಿದ್ದೀತು, ಹೇಳಿಕೊಡು, ಎಂದು."

"ಹಾಗಾದರೆ ನಾಳೆಯಿಂದ ಹೇಳಿಕೊಡು."

ರಂಗಸಾಮಿ ಇದುವರೆಗೆ ಇಂದಿರಾದೇವಿಯ ಆಕಾರವನ್ನು ಬಾಹ್ಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡಿದ್ದು ಮಾತ್ರವೇ. ಮನಸ್ಸಿನ ಔನ್ನತ್ಯವನ್ನು ಆ ಆಕಾರಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಊಹಿಸಿ ಇದ್ದನು, ಅಷ್ಟೇ. ಈಗ ಆ ಸುಂದರವಾದ ಆಕಾರವನ್ನು ಅಲಂಕರಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಆ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಇವನ ಮನಸ್ಸು ಸೋಕಿದಂತಾಯಿತು. ರಂಗಸಾಮಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಉತ್ಸಾಹವೇರಿತು; ಸ್ವಲ್ಪ ಕನಿಕರವಾಯಿತು; ಸ್ವಲ್ಪ ಕುತೂಹಲವೂ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ತಲೆದೋರಿತು. ಅಂತಹ ಹುಡುಗಿ ತನ್ನ ವಿಷಯ ಯೋಚಿಸುತ್ತಿದ್ದಳೆಂದು ಉತ್ಸಾಹ. ಅಯ್ಯೋ ಪಾಪ ಆದರೆ ಅಂಥ ಹುಡುಗಿಗೆ—ಬುದ್ಧಿವಂತಳು, ರೂಪವಂತಳು, ಸೀತೆ ಹೇಳುವ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿದರೆಯೇ ಇಂದಿರಾದೇವಿ ಎಷ್ಟು ಸ್ನೇಹಪರಳು ಎಂದು ತೋರುತ್ತಿತ್ತು—ಅಂತಹ ಹುಡುಗಿಗೆ— ಹುಡುಗಿಯೇ? ಸೀತೆ ಹುಡುಗಿ, ಇಂದಿರೆ ಹುಡುಗಿಯೆ? ಹುಡುಗಿಯಲ್ಲದೆ ಏನು? ಸೀತೆಗಿಂತ ಎರಡು ಮೂರು ವರುಷ ದೊಡ್ಡವಳು ಅಷ್ಟೆ,— ಇಂತಹ ಹುಡುಗಿಗೆ ನರಸಿಂಹಮೂರ್ತಿಯಂತಹ ಗಂಡ. ನರಸಿಂಹಮೂರ್ತಿ ಒಳ್ಳೆಯ ಮನುಷ್ಯನೇ ಸರಿ, ಆದರೆ ಸರಸಿಯಲ್ಲ. ಅಲ್ಲದೆ ಸ್ವಲ್ಪ ವಯಸ್ಸಾದವನು. ಇಂದಿರೆ ಅವನಿಗೆ ಎರಡನೆಯ ಹೆಂಡತಿ. ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಹೇಗಿದ್ದರೂ, ಇಂದಿರಾದೇವಿಯಂತಹ ಹುಡುಗಿಯರಿಗೆ ಅವರ ಕೂಡ ಚೆಲ್ಲಾಟವಾಡಬಲ್ಲ ಗಂಡನು ಬೇಕು. ಅಂಥವಳಿಗೆ ಎರಡನೆಯ ಪಂಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ನೀರು ಸೇರಿಸಿದ ಪಾಯಸವೆ? ಗಂಭೀರವಾಗಿ ಕುಳಿತು ಯಜಮಾನನಂತಿರುವ ಗಂಡನೆ? ಹಾಗಿದ್ದರೆ ಏನು ಸುಖ? ಇನಿಯನೂ ಮನದನ್ನನೂ ಆದ ಗಂಡನಾದರೆ ಅವನಿಗೂ ಸುಖ,

ಅವಳಿಗೂ ಸುಖ. ನಾನು ನರಸಿಂಹಮೂರ್ತಿಯಾಗಿದ್ದಿದ್ದರೆ! ಇಂದಿರೆಯ ಕೂಡ ಎಷ್ಟು ಸ್ನೇಹವಾಗಿದ್ದಿರಬಹುದಾಗಿದ್ದಿತು! ಸೀತೆಯ ಕೂಡ ಅಷ್ಟು ಆಟಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶವಿರಲಿಲ್ಲ. ಸೀತೆ ಒಳ್ಳೆಯ ಹುಡುಗಿಯೇನೋ ಹೌದು; ಅವಳ ಪ್ರೀತಿ ಬಹಳ; ಆದರೆ ಅವಳು ಇನ್ನೂ ಚಿಕ್ಕವಳು, ಸರಸವಾಗಿರುವುದನ್ನು ಅಷ್ಟು ಕಾಣಳು. ತನಗೆ ಸೀತೆ ಹೇಗೋ ಇಂದಿರೆಗೆ ನರಸಿಂಹಮೂರ್ತಿ ಹಾಗೆ. ಒಳ್ಳೆಯ ಮನುಷ್ಯ, ಆದರೆ ಸರಸವಾಗಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣನು. ಅಯ್ಯೋ ಪಾಪ, ಅದರಿಂದಲೇ ಇರಬೇಕು, ಇಂದಿರೆ ತನ್ನ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಸೀತೆಯ ಸಂಗಡ ಅಷ್ಟು ಮಾತನ್ನಾಡುತ್ತಿದ್ದದ್ದು. ಅವಳನ್ನು ತಾನು ಇನ್ನೂ ಎಂದೂ ಮಾತನಾಡಿಸಿರಲಿಲ್ಲ. ಒಂದು ದಿನ ಮಾತನಾಡಿಸಿ ನೋಡಬೇಕು. ಸೀತೆಯ ಮೂಲಕ ಬಂದ ಮಾತೇ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಇಷ್ಟು ಆನಂದವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿದರೆ, ಎದುರಿಗೇ ಅವಳು ಅಂತಹ ಮಾತನ್ನಾಡಿದರೆ ಹೇಗಿರಬೇಕು? ತಾನು ಮಾತನಾಡಿಸಿದರೆ, ಅವಳಿಗೂ ಸುಖ ಉಂಟೊ? ಇಲ್ಲದೆ ಉಂಟೆ? ತನ್ನ ವಿಚಾರ ಇಷ್ಟು ಹಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳುವವಳಿಗೆ ತನ್ನೊಂದಿಗೆ ಮಾತನಾಡಬೇಕೆಂದು ಆಸೆಯೇ ಇರಬಹುದು. ಇತ್ಯಾದಿ, ಇತ್ಯಾದಿ. ರಂಗಸಾಮಿ ಹೀಗೆ ಬಹಳ ಹೊತ್ತು, ಅನೇಕ ವೇಳೆ, ಯೋಚನೆಮಾಡಿದ್ದನ್ನೇ ಮಾಡುತ್ತಾ ಇಂದಿರಾದೇವಿಯನ್ನು, ತನಗಾಗಿ ಅಲ್ಲ, ಅವಳ ಮೇಲೆ ಕನಿಕರಕ್ಕಾಗಿ, ಮಾತನಾಡಿಸಬೇಕೆಂದು ತನಗೆ ತಾನೇ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವನು.

ಹೀಗಿರುವಲ್ಲಿ ಅವನು ಒಂದು ದಿನ ನರಸಿಂಹಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ನೋಡುವುದಕ್ಕೆಂದು ಅವರ ಮನೆಗೆ ಹೋದನು. ಮೊದಲು ಹಾಗೆ ಹೋದಾಗಲೆಲ್ಲ ನರಸಿಂಹಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ನೋಡುವುದು, ಮೊದಲ ಯೋಚನೆಯಲ್ಲ, ಒಂದೇ ಯೋಚನೆಯಾಗಿರುತ್ತಿತ್ತು. ಈಗ ಇಂದಿರಾದೇವಿಯನ್ನು ನೋಡುವುದು, ಅವಳ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳುವುದು, ಇವು ಮೊದಲ ಯೋಚನೆಯಾಗಿಯೂ, ನರಸಿಂಹಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ನೋಡುವುದು ಒತ್ತಟ್ಟಿನ ಎರಡನೆಯ ಯೋಚನೆಯಾಗಿಯೂ ಪರಿಣಮಿಸಿದ್ದವು. ಪರೀಕ್ಷಿತನಿಗೆ ನಿಂಬೆಯಿಂದ ಬಂದ ಸಣ್ಣ ಕ್ರಿಮಿ ತಕ್ಷಕನಾಯಿತು. ರಂಗಸಾಮಿಯ ಸದ್ವೃತ್ತಿಯ ಭಿತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಅಭಿಮಾನದಿಂದ ಆಯಿತೆಂದು

ಮೇಲೆ ನಾವು ಹೇಳಿದ ರಂಧ್ರದಿಂದ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದ ಬಹು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾದ ವಿಷಕ್ರಿಮಿ ದೊಡ್ಡ ಸರ್ಪವಾಗುತ್ತ ಬಂತು.

ಸರ್ಪಪ್ರವೇಶಕ್ಕೆ ರಂಧ್ರವಾಯಿತೆಂದು ಮಾತ್ರ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದೆ. ಸರ್ಪ ಪ್ರವೇಶಿಸಿತೆಂದು ಹೇಳಿಲ್ಲವಲ್ಲ, ಎನ್ನುವಿರಾ? ಅದನ್ನು ಹೇಳಬೇಕಾದದ್ದಿಲ್ಲ. ರಂಧ್ರವಿದ್ದಲ್ಲಿ ಸರ್ಪವುಂಟು. ಇದು ಸ್ವತಸ್ಸಿದ್ಧ.

ರಂಗಸಾಮಿ ಹೋದ ವೇಳೆ ಇಂದಿರೆ ನರಸಿಂಹಮೂರ್ತಿ ಇದ್ದ ಕಡೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ನರಸಿಂಹಮೂರ್ತಿಯೊಂದಿಗೆ ಇವನು ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಅನ್ಯ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಮಾತನಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ನರಸಿಂಹಮೂರ್ತಿ ಸ್ವಭಾವವಾಗಿಯೂ ಬಹಳ ಮಾತಿನವನಲ್ಲ. ಆದರೆ ಆಡುವ ಕೊಂಚ ಮಾತು ಸ್ವಾರಸ್ಯವಾಗಿರುವುದು. ಈಗ ರಂಗಸಾಮಿಗೆ ನರಸಿಂಹಮೂರ್ತಿಯ ಹೆಚ್ಚು ಮಾತಾಗಲಿ ಸ್ವಾರಸ್ಯವಾದ ಮಾತಾಗಲಿ ಯಾವುದೂ ಬೇಕಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಮಾತನಾಡುತ್ತಿರುವಲ್ಲಿ ಪಕ್ಕದ ಕೋಣೆಯಿಂದ ಬಾಗಿಲನ್ನು ತೆರೆದ ಶಬ್ದವಾಯಿತು. ರಂಗಸಾಮಿಯೂ ನರಸಿಂಹಮೂರ್ತಿಯೂ ಆ ಕಡೆ ನೋಡಿದರು. ಯಾರೂ ಒಳಗೆ ಬರಲಿಲ್ಲ. ನರಸಿಂಹಮೂರ್ತಿ ಬಾಗಿಲಬಳಿ ಹೋದನು. ಅಲ್ಲಿ ಇಂದಿರಾದೇವಿ ನಿಂತಿದ್ದಳು. ಅವರವರು ಆಡಿದ ಮಾತು ರಂಗಸಾಮಿಯ ಕಿವಿಗೆ ಬಿತ್ತು.

"ಸೀತೆಯ ಯಜಮಾನರೆ?"

"ಹೌದು."

"ಕಾಫಿಮಾಡಲೇನು?"

"ಹಾಗೆಯೇ ಸ್ವಲ್ಪ ತಿಂಡಿಯನ್ನು ತಾ."

ರಂಗಸಾಮಿಗೆ ಬಹಳ ಸಂತೋಷ. ಇಂದಿರಾದೇವಿಗೆ ತನ್ನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಆದರ! ಅವಳ ಧ್ವನಿ ಎಷ್ಟು ಮೃದು! ಅಯ್ಯೋ ಈ ತಾತನಂತಹ ಮನುಷ್ಯನನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಅವಳಿಗೆ ಎಷ್ಟು ಸುಖ ಅಭಾವವಾಗಿತ್ತು! ಅಂತೂ ತನ್ನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅವಳಿಗೆ ಒಂದು ಅಗತ್ಯಹುಟ್ಟಿತ್ತು. ಕಾಫಿ ತರಲೆ ಎಂದು ಗಂಡನನ್ನು ತಾನಾಗಿಯೇ ಕೇಳಿದಳಲ್ಲ. ಇಂದಿರಾದೇವಿ ಬಹು ಒಳ್ಳೆಯ ಹುಡುಗಿ, ಬಹು ವಿಶ್ವಾಸಿ.

ಇಂದಿರಾದೇವಿ ವಿಶ್ವಾಸಿಯೇನೋ ಹೌದು. ಆದರೆ ರಂಗಸಾಮಿ ಎಣಿಸಿದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವಾಸಿಯಲ್ಲ. ಅವಳು ಸೀತೆಯನ್ನು ತನ್ನ ತಂಗಿಯ ಹಾಗೆ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದಳು. ಹುಡುಗಿಯರ ವಿಶ್ವಾಸ ಒಂದು ತೆರನಾದದ್ದು. ಅವರಿಗೆ ಗಂಡಸರಿಗೆ ಇರುವಷ್ಟು ನಾಚಿಕೆ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಒಡನಾಡಿಯರು ಒಬ್ಬರಿಗೊಬ್ಬರು ಬಹು ಧಾರಾಳವಾಗಿ ಮಾತನಾಡುವರು. ಚಿಕ್ಕಂದಿನಲ್ಲಿ ಗಂಡನ ಮಾತಂತೂ ಬಹು ಧಾರಾಳ. ಒಬ್ಬರಿಗೊಬ್ಬರು ಜಡೆ ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಎಷ್ಟು ಸುಲಭವೋ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಗಂಡಂದಿರ ಮಾತನ್ನಾಡುವುದೂ ಅವರಿಗೆ ಅಷ್ಟು ಸುಲಭ. ಈ ಸೀರೆಯನ್ನು ಹೀಗೆ ಉಟ್ಟುಕೊ ಎಂದು ಒಬ್ಬರಿಗೊಬ್ಬರು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಗಂಡನನ್ನು ಹೀಗೆ ಕಾಣು, ಗಂಡನಿಗೆ ಹೀಗೆ ಮಾಡು, ಎಂದು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವರು. ಇಂದಿರಾದೇವಿ ವಿಶ್ವಾಸಿ, ಚೆಲ್ಲಾಟವನ್ನು ಬಲ್ಲ ಹುಡುಗಿ, ತಾನು ಗಂಡನನ್ನು ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಕಾಣುತ್ತ ಸುಖವಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದಳು. ಅವಳಿಗೆ ಸೀತೆಯನ್ನು ನೋಡಿ ವಿಶ್ವಾಸ, ಸ್ವಲ್ಪ ಕನಿಕರ. ಅಯ್ಯೋ ಪಾಪ, ತಿಳಿಯದ ಹುಡುಗಿ, ಹೇಳಿಕೊಡೋಣ, ಎಂದು ಹೀಗೆ ಮಾಡು ಹಾಗೆ ಇರು ಎಂದು ಆಗಾಗ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದಳು. ಹೀಗೆ ಹೇಳುವುದರಲ್ಲಿ ರಂಗಸಾಮಿಯ ಮಾತನ್ನು ಆಡಬೇಕಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಅಲ್ಲದೆ ಸಂಕೋಚಕ್ಕೆ ವಿಶೇಷ ಕಾರಣವಿಲ್ಲ. ಸೀತೆಗೆ ಬುದ್ಧಿ ಹೇಳುವಾಗ ಅವನ ಮಾತನ್ನೆತ್ತಲೇಬೇಕು. ಇಷ್ಟು ಹೊರತು ಇಂದಿರಾದೇವಿಗೆ ರಂಗಸಾಮಿಯ ವಿಷಯ ಯಾವ ಯೋಚನೆಯೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಅವರ ಮನೆಗೆ ಬರುತ್ತ ಹೋಗುತ್ತ ಇದ್ದುದರಿಂದ ಮರ್ಯಾದೆಗಾಗಿ ಎಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ ನೋಡಬೇಕೋ ಹಾಗೆ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಇವಳು ಹೀಗೆ ನೋಡುವುದನ್ನೂ ಸೀತೆಯ ಸಂಗಡ ತನ್ನ ವಿಷಯ ಮಾತನಾಡುವುದನ್ನೂ ರಂಗಸಾಮಿ ತಪ್ಪಾಗಿ ತಿಳಿದುಕೊಂಡನು. ಮಂಕು ಪ್ರಾರಂಭವಾದದ್ದೇ ಸಾವಕಾಶ, ಸುಮ್ಮನೆ ಬೆಳೆಯಿತು.

ಕೊಂಚ ದಿನದಲ್ಲಿ ರಂಗಸಾಮಿ ಕ್ರಾಪ್ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದ ತಲೆಗೆ ಕೇಶರಂಜನದ ಎಣ್ಣೆಯನ್ನು ಹಚ್ಚಿ ಜುಟ್ಟನ್ನು ಬೆಳೆಸಿದನು. ಸ್ನೇಹಿತರು ಇದೇನು ಅದೇನು ಎಂದು ಕೇಳುವರು. ಅವನು ಸುಮ್ಮನೆ ಎಂದು ಉತ್ತರಕೊಡುವನು. ಇನ್ನು ನಿಜವನ್ನು ಹೇಳುವುದು ಹೇಗೆ? ಇಂದಿರಾದೇವಿ

ಒಂದು ದಿನ ಸೀತೆಯನ್ನು, ಇದೇನೆ ಸೀತಮ್ಮ, ನಿಮ್ಮ ಯಜಮಾನರು ಜುಟ್ಟನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿ ಇದಾರೆ, ಅವರಿಗೆ ನೀನು ಹೂ ಮುಡಿಸುವುದು ಹೇಗೆ, ಎಂದು ಕೇಳಿದಳು. ಸೀತೆ ತನ್ನ ಯಜಮಾನನಿಗೆ ಈ ಮಾತನ್ನು ಹೇಳಿ ಜುಟ್ಟನ್ನು ಬೆಳೆಯಿಸಿ ಎಂದಳು. ರಂಗಸಾಮಿ ಮಾರನೆಯ ದಿನವೇ ಕೇಶರಂಜನದ ಎಣ್ಣೆಯನ್ನು ತಂದನು. ಸೀತೆಗೆ ತನ್ನ ಗಂಡನು ತಾನು ಹೇಳಿದಂತೆ ಕೇಳುತ್ತಾನಲ್ಲ ಎಂದು ಸಂತೋಷ. ತಾನು ಹೇಳುವಂತೆ ಅಲ್ಲ, ಇಂದಿರೆ ಹೇಳಿದಂತೆ, ಎಂದು ಅವಳಿಗೆ ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ಆಗಲೂ ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ, ಆಮೇಲೂ ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ಮುಗ್ಧೆ. ರಂಗಸಾಮಿಯೋ ಕಂಡಕಂಡ ಅಲ್ಪಸ್ವಲ್ಪದರಲ್ಲೆಲ್ಲ ತನ್ನ ದುರಭಿಪ್ರಾಯಕ್ಕೆ ಆಧಾರವನ್ನು ಕಾಣುತ್ತ ದಿನದಿನಕ್ಕೂ ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಹುಚ್ಚನಾಗುತ್ತ ಬಂದನು. ನಾವು ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳುವುದು ಬಹಳ ಸ್ವಲ್ಪ. ಅವನ ಹೊರಗಣ ಪರಿವರ್ತನವನ್ನು ಸೂಚಿಸಿ ಮನಸ್ಸಿನ ಪರಿವರ್ತನೆ ಎಷ್ಟು ಶೀಘ್ರವಾಗಿಯೂ ಎಷ್ಟು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿಯೂ ನಡೆಯಿತೆಂದು ನಿಮ್ಮ ಊಹೆಗೆ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದೇವೆ. ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವುದು ಒಂದು ಮಾತು, ನಡೆದದ್ದು ಇದರಂತೆ ನೂರು. ಹೀಗೆ ಇಂದಿರಾದೇವಿಗೆ ತಿಳಿಯದೆ, ಸೀತೆಗೆ ತಿಳಿಯದೆ, ನರಸಿಂಹಮೂರ್ತಿಗೆ ತಿಳಿಯದೆ, ರಂಗಸಾಮಿ ಈ ಹುಚ್ಚನ್ನು ಹಿಡಿದನು. ಇದು ಸಾಧ್ಯವೇ ಎನ್ನುವಿರಿ. ಹೀಗೆ ಸಣ್ಣ ಸಣ್ಣ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ತಪ್ಪಾಗಿ ಎಣಿಸುವವರು ಉಂಟೆ ಎನ್ನುವಿರಿ. ಸ್ವಾಭಿಮಾನವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬೆಳೆಯಿಸಿ; ಪ್ರಪಂಚ ನಿಮಗೆ ಸೋತಿದೆ ಎಂದು ತಿಳಿಯುವುದು ನಿಮಗೆ ಸುಲಭವಾಗುವುದು. ಅದನ್ನು ಬೆಳೆಯಿಸುವುದು ಅಷ್ಟು ಕಷ್ಟವಿಲ್ಲವಲ್ಲವೆ? ನಾನು ಶ್ರೇಷ್ಠನೆಂದು ನಾನೇ ದೃಢವಾಗಿ ನಂಬಿದರೆ, ಹೊಡೆಯುವುದಕ್ಕೆಂದು ಎತ್ತಿದ ಕೈಯನ್ನು ಸಲಾಮಿನ ಕೈಯೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವೆನು. ಏಟು ಬಿದ್ದಾಗ್ಗೆ? ಎನ್ನುವಿರಿ. ನಿಜ ಆಮೇಲೆ ಬೇರೆಯ ಮಾತು. ಬೀಳುವವರೆಗೆ ಹಾಗೆ ತಿಳಿಯಬಹುದಲ್ಲ? ನಾವು ಹೇಳುವುದು ಬೀಳುವವರೆಗಿನ ಮಾತ್ರದ ಮಾತು.

ಕೆಲವು ದಿನ ಕಳೆಯಿತು. ಒಂದು ದಿನ ರಂಗಸಾಮಿ ಕಾಲೇಜಿನಿಂದ ಮನೆಗೆ ಬಂದಾಗ ಸೀತೆಯೂ ಇಂದಿರೆಯೂ ಇವರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು

ಮಾತನಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ರಂಗಸಾಮಿ ಬಂದದನ್ನು ನೋಡಿ ಇಂದಿರಾದೇವಿ "ನಾನು ಬರುತ್ತೇನಮ್ಮ ಸೀತಮ್ಮ" ಎಂದು ಎದ್ದಳು. ಏನೋ ತಮಾಷೆಯಾದ ಮಾತನಾಡುತ್ತಿದ್ದರೆಂದು ಕಾಣುತ್ತದೆ, ಅವಳ ಮುಖದ ಮೇಲೆ ಇನ್ನೂ ನಗು ಇತ್ತು. ರಂಗಸಾಮಿ ಬಂದಾಗ ಅವನ ಕಡೆ ನೋಡಿದಳಷ್ಟೆ; ರಂಗಸಾಮಿ ಆ ನಗುವನ್ನು ನೋಡಿ ಅದು ಅವಳು ತನ್ನ ಕಡೆ ನೋಡಿ ನಕ್ಕ ನಗುವೆಂದು ತಿಳಿದನು. ಬುದ್ಧಿ ಇದ್ದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅದು ತನಗಾಗಿ ನಕ್ಕ ನಗುವಲ್ಲವೆಂದೂ ಮುಖವನ್ನು ಸಿಣಕದೆ ತನ್ನ ಕಡೆ ನೋಡಿದವರೆಲ್ಲ ತನ್ನಲ್ಲಿ ಮೋಹಗೊಂಡಿರುವರೆಂದು ತಿಳಿಯಬಾರದೆಂದೂ ರಂಗಸಾಮಿಗೆ ತೋರಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ಈಗ ಅದಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲ. ಹೀಗೆಯೇ ಇನ್ನೊಂದು ಸಲ ಇವನು ನರಸಿಂಹಮೂರ್ತಿಯ ಮನೆಗೆ ಹೋದಾಗ ಇಂದಿರಾದೇವಿ ಗಂಡನ ಸಂಗಡ ಮಾತನಾಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಇವನನ್ನು ಕಂಡು ಒಳಗೆ ಹೋದಳು. ಆಗಲೂ ಅವಳ ಮುಖದ ಮೇಲೆ ನಗು ಇತ್ತು. ರಂಗಸಾಮಿ "ನನ್ನ ಕಡೆ ನೋಡಿ ನಗುತ್ತಾ ಹೋಗಿರಬೇಕು. ಅವಳು ನಗುವ ಹಾಗೆ ನರಸಿಂಹಮೂರ್ತಿ ಅವಳಿಗೆ ಏನನ್ನು ಹೇಳಬಲ್ಲನು, ಈ ತಾತ" ಎಂದುಕೊಂಡನು. ನ್ಯಾಯದ ಮಾತು! ಇವನ ರಸಿಕತೆ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಹೇಗೆ ಬರಬೇಕು?

ಹೀಗಿರುತ್ತಾ ಅವನು, ಒಂದು ದಿನ ಹೋಗಿ ಇಂದಿರೆಯನ್ನು ಮಾತನಾಡಿಸಬೇಕೆಂದು ಮನಸ್ಸು ಮಾಡಿದನು. ಸೀತೆ ಊರಲ್ಲಿರಲಿಲ್ಲ. ಆ ಬೇಜಾರು ಬೇರೆ. ಆ ದಿನ ಶನಿವಾರ; ಕಾಲೇಜಿಲ್ಲ, ಆಫೀಸು ಉಂಟು. ನರಸಿಂಹಮೂರ್ತಿ ಆಫೀಸಿಗೆ ಹೋಗಿರುವನು. ರಂಗಸಾಮಿ ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ನಾಲ್ಕು ಗಂಟೆಯ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಅವರ ಮನೆಯ ಬಳಿ ಹೋದನು. ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಯಾವ ಯಾವ ಯೋಚನೆ ಗುಂಪುಕಟ್ಟಿತೋ ಹೇಳುವುದು ಕಷ್ಟ. ಇಂದಿರೆ ಹೊರಗಡೆ ಕೊಟಡಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಏನನ್ನೋ ಓದುತ್ತಿದ್ದಳು. ರಂಗಸಾಮಿ ಮನೆಯ ಕೈಸಾಲೆಗೆ ಹೋಗಿ, ನರಸಿಂಹಮೂರ್ತಿಗಳೇ, ಎಂದು ಕೂಗಿದನು.

ಇಂದಿರೆ ಎದ್ದು ಬಾಗಿಲ ಬಳಿ ಬಂದು ಒಂದು ಕಡೆ ನಿಂತು, ಅವರು ಮನೆಯಲ್ಲಿಲ್ಲ, ಎಂದಳು.

ಕದನದಲ್ಲಿ ಸಾಯಬೇಕಾಗಿ ಬಂದಾಗ ಹುಟ್ಟು ಹೇಡಿಗಿರುವ ಧೈರ್ಯ ಅಡಕೆಯನ್ನು ಕದಿಯುವುದಕ್ಕೆ ಬಂದಿರುವ ಶೂರನಿಗೆ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಏನೇನನ್ನೋ ಎಣಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋದ ರಂಗಸಾಮಿ ಅದೊಂದನ್ನೂ ಮಾಡಲಾರದೆ ಹೋದನು. ಇಂದಿರೆಯ ಈ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ, "ಓ ಈ ದಿನ ಶನಿವಾರ," ಎಂದುಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಇಂದಿರೆಯನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ನೋಡಿ ಸುಮ್ಮನೆ ಹಿಂದಿರುಗಿದನು.

ಇಂದಿರೆಯ ಮುಖ ಸ್ವಭಾವವಾಗಿ ನಗುಮುಖ. ಏನಾದರೂ ಕಾರಣದಿಂದ ಅಸಮಾಧಾನ ಉಂಟಾದಾಗಲೇ ಅವಳು ಅಹಸನ್ಮುಖಿ ಯಾಗಿರಬೇಕಾದರೆ, ಮಿಕ್ಕ ಹಾಗೆ ಆ ಮುಖದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮಾದರಿಯ ಲಾಲಿತ್ಯವೂ ಸೌಂದರ್ಯವೂ ಸ್ಥೈರ್ಯವೂ ಕಾಣುವುವು. ರಂಗಸಾಮಿ ಒಂದು ಕಡೆ ನಿಂತ ಅವಳನ್ನು ನೋಡಿ ಮುಗ್ಧನಾದನು. ಹೋಗಿ ಹಿಡಿದು ಕೊಳ್ಳೋಣವೆಂದು ತೋರಿತು. ಆದರೆ ಧೈರ್ಯಸಾಲದೆ ಸುಮ್ಮನೆ ನೋಡಿ ಹಿಂದಿರುಗಿದನು. ಅವನು ತನ್ನ ಕಡೆ ಹಾಗೆ ನೋಡಿದ್ದಕ್ಕೆ ಇಂದಿರಾದೇವಿ, "ಇದೇಕೆ ಇವನು ಹೀಗೆ ನೋಡುತ್ತಾನೆ," ಎಂದು ಸ್ವಲ್ಪ ಯೋಚಿಸಿದಳು. ಆ ಅಸಮಾಧಾನ ಮುಖದಲ್ಲಿ ತೋರಿತು. ಆ ವೇಳೆಗೆ ಹಿಂದಿರುಗಿದ್ದ ರಂಗಸಾಮಿ ಆ ಅಸಮಾಧಾನವನ್ನು ನೋಡಿ ತಾನು ಹಿಂದಿರುಗಿದ್ದ ರಿಂದಲೇ ಅವಳು ಅಸಮಾಧಾನಪಟ್ಟಿರಬೇಕೆಂದು ಊಹಿಸಿಕೊಂಡು ಹೊರಟುಹೋದನು. ಆದರೇನು ಇನ್ನೊಂದು ದಿನ ಬಂದರೆ ಸರಿ!

ಆ ವಾರವೆಲ್ಲಾ ರಂಗಸಾಮಿಯ ಮನಸ್ಸು ಸ್ತಿಮಿತವಿಲ್ಲ. ಹೇಗೋ ದಿನಗಳು ಕಳೆದವು. ಶನಿವಾರ ಪುನಃ ಬಂದೀತೆ ಎಂದು ಕಾದಿದ್ದವನಿಗೆ ಶನಿವಾರ ಬಂದಿತು.

ಅವನು ಆ ದಿನ ಬೆಳಗ್ಗೆಯೆಲ್ಲಾ ಆ ಯೋಚನೆ ಈ ಯೋಚನೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದು ಮಧ್ಯಾಹ್ನದವರೆಗೆ ಕಾಲ ಕಳೆದನು. ಒಂದು ಕ್ಷಣ ಒಂದು ವರ್ಷದಂತೆ ಕಂಡಿತು. ಯಾವುದೋ ಒಂದು ಹುಚ್ಚು ಆಸೆಯ ನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ತಾನು ಮಾಡುವುದು ಸರಿಯೋ ತಪ್ಪೋ ಎಂದು ಅವನು ಯೋಚನೆಮಾಡದೆ ಹೋದನು. ಅಲ್ಲದೆ ಇದು ತನಗಾಗಿ ಮಾತ್ರವೇ ಅಲ್ಲ, ಇಂದಿರೆಗೂ ಇಷ್ಟವೆಂದಲ್ಲವೆ ತಿಳಿದಿದ್ದನು! ಹಿಂದಿನ ಶನಿವಾರ

ಹೋದರೂ ಮಾತನಾಡಿಸದೆ ಬಂದದ್ದು ತಪ್ಪು, ಇಂದು ಹೋಗಿ ಮಾತನಾಡಿಸಿಯೇ ಬರಬೇಕು, ಎಂದು ಅವನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಗಟ್ಟಿಮಾಡಿಕೊಂಡನು. ಸೀತೆಯೂ ಇಷ್ಟರಲ್ಲೇ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಬರುವಳಾದ್ದರಿಂದ ಈಗಲೇ ಈ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಮಾಡಿಬಿಡಬೇಕು.

ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಬಹಳ ಬಿಸಿಲು; ಮೂರು ಗಂಟೆಯ ಸಮಯ; ನರಸಿಂಹಮೂರ್ತಿ ಆಫೀಸಿಗೆ ಹೋಗಿದಾನೆ. ಇಂದಿರಾದೇವಿಯನ್ನು ನೋಡುವುದಕ್ಕೆಂದು ರಂಗಸಾಮಿ ನರಸಿಂಹಮೂರ್ತಿಯ ಮನೆಗೆ ಹೊರಟನು. ಬೀದಿಯ ಬಾಗಿಲಲ್ಲಿ ಯಾರೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಪಡಸಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಕೋಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಯಾರೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ನೋಡುತ್ತಾ ರಂಗಸಾಮಿ ಹಿಂದಣ ಬಾಗಿಲ ಕಡೆ ಹೋದನು. ಹಿಂದಿನ ಕೈಸಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಇಂದಿರಾದೇವಿ ಕುಳಿತು ಕಸೂತಿ ಹಾಕುತ್ತಿದ್ದಳು. ಅವನು ಬಂದ ಒಡನೆ ಇವನನ್ನು ಅವಳು ನೋಡಲಿಲ್ಲ. ತನ್ನಪಾಡಿಗೆ ತಾನು ಏನನ್ನೋ ಹಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಕಸೂತಿ ಹಾಕುತ್ತಿದ್ದಳು. ರಂಗಸಾಮಿ ಬಾಗಿಲಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಒಂದು ಅರೆ ನಿಮಿಷ ನೋಡಿದನು. ಅವನ ತಲೆಯಲ್ಲಿಯ ಯೋಚನಾಯಂತ್ರ ಬಿಚ್ಚಿದ್ದ ಗಡಿಯಾರದ ಸುರಳಿಯಂತೆ ಸರ್ರೆಂದು ತಿರುಗುತಲಿತ್ತು. ಒಂದು ಕ್ಷಣದ ಮೇಲೆ ಇಂದಿರೆ ಯಾಕೋ ತಲೆಯನ್ನು ತಿರುಗಿಸಿ ಇವನು ಅಲ್ಲಿ ನಿಂತಿರುವುದನ್ನೂ ತನ್ನನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿರುವುದನ್ನೂ ಕಂಡಳು.

ನೋಡಿದ ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಯಾರೋ ಇರುವಾಗ ತಾನು ಹಾಡುತ್ತ ಇದ್ದದಕ್ಕೆ ಅವಳಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ನಗು ಬಂತು. ಆ ನಗು ಸ್ವಲ್ಪ ಮುಖದ ಮೇಲೆ ತೋರುತ್ತ ಇದ್ದಹಾಗೆಯೇ ಎದ್ದು ಒಂದು ಕಡೆ ಸರಿದು ನಿಂತುಕೊಂಡಳು. ಇವನು ಏಕೆ ಬಂದಿದಾನೆ? ಇನ್ನೇನು ಗತಿ? ಎಂದು ಹಿಂದಿನ ಶನಿವಾರವನ್ನು ನೆನೆದುಕೊಂಡು ಸ್ವಲ್ಪ ಹೆದರಿದಳು. ಆಮೇಲೆ, ಯಜಮಾನರಿಗೆ ಬೇಕಾದವನು ಎಂದುಕೊಂಡು, ಏಕೆ ಬಂದಿದಾನೋ ಎಂದು, ಅವನ ಕಡೆ ಸ್ವಲ್ಪ ನೋಡಿ ಸುಮ್ಮನಿದ್ದಳು.

ರಂಗಸಾಮಿ ಆ ಸ್ವಲ್ಪ ನಗುವನ್ನು ನೋಡಿದನು. ತನ್ನ ಕಡೆ ತಿರುಗಿ ಎಲ್ಲೋ ಹೋದ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ನೋಡಿದನು. ಇಂದಿರೆ ನೋಡುವುದಕ್ಕೆ ಬಹು ಅಂದವಾಗಿ ಕಂಡಳು. ಎತ್ತರವಾದ ಹೆಂಗಸು;

ತುಂಬಿದ ದೇಹ; ದೊಡ್ಡ ಕಣ್ಣುಗಳು; ಹಣೆ ಹುಬ್ಬು ಮೂಗು ಅಚ್ಚು ಹಾಕಿದಂತಿದ್ದವು. ಕೈಗಳು ತುಂಬಿ ದುಂಡುದುಂಡಾಗಿವೆ. ಆ ಕಂಚುಕ ಅಂದು ತಾನು ನೋಡಿದ್ದದ್ದೇ. ಅವನು ಬಹು ಆಸೆಯಿಂದ ಅವಳ ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ಬಿರ್ರನೆ ಹೋದನು. ಹೋಗಿ, ಹಿಡಿದುಕೊಳ್ಳಲು ಯತ್ನಿಸಿದನು.

ಇಂದಿರೆಗೆ ಸಂದೇಹ ನಿವೃತ್ತಿಯಾಯಿತು. ರಂಗಸಾಮಿ ಹತ್ತಿರ ಬಂದಾಗ ಎಡಗೈಯಿಂದ ತನ್ನ ಸೀರೆಯನ್ನು ಒತ್ತಿ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಗೋಡೆಯ ಬಳಿಗೆ ಸರಿದು, ಬಲಗೈಯನ್ನು ಅಡ್ಡಹಿಡಿದು, ಹುಬ್ಬನ್ನು ಗಂಟಿಕ್ಕಿ, ಕೋಪಗೊಂಡ ಸಿಂಹಿಯಂತೆ "ಇದೇನು ಈ ಹುಚ್ಚು" ಎನ್ನುತ್ತ, "ಮುನಿಸಾಮಿ, ಇವರು ಯಜಮಾನರನ್ನು ಕೇಳುವುದಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದಾರೆ, ಇಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಪ್ಪ. ಮುನಿಸಾಮಿ, ಮುನಿಸಾಮಿ" ಎಂದು ಕೂಗಿದಳು.

ರಂಗಸಾಮಿಗೂ ಸಂದೇಹ ನಿವೃತ್ತಿಯಾಯಿತು. ಈ ಸಿಂಹಿಯನ್ನೇ ತಾನು ಕೆಣಕಹೋದದ್ದು? ತಾನು ಕೈಹಾಕಿದ್ದು ಈ ಹಾವಿನ ಹುತ್ತಿನಲ್ಲಿ? ಇದೇನು ಕೋಪ! ಕಿಡಿಸುರಿಸುವ ಕಣ್ಣುಗಳು, ಕೋಪದಿಂದ ನಡುಗುವ ಮೈ ತಲೆ ತುಟಿ, ಕಡಿದಿರುವ ಹಲ್ಲು, ಅಡಗಿದ ಕೋಪದಿಂದ ಕಠಿಣ ವಾಗಿರುವ ಧ್ವನಿ. ಪುಸ್ತಕದ ಕ್ಷತ್ರಿಯ ರಮಣಿಯನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ಕಂಡಹಾಗಾಯಿತು. ಸೋತೆನೆಂಬ ನೋವಿನ ನಡುವೆ ನನಗೆ ತಕ್ಕ ಶಿಕ್ಷೆಯಾಯಿತು ಎಂಬ ಒಂದು ಭಾವವೂ ಅವನಿಗೆ ಬಂದಿತು. ತನ್ನ ಮರುಳುತನಕ್ಕೆ ತಾನೇ ಉನ್ಮತ್ತನಂತೆ ನಗೋಣವೆಂದು ತೋರಿತು. ಇದರ ನಡುವೆ ತಾನು ಕೆಟ್ಟವನಾದರೂ ತನ್ನ ಮಾನವನ್ನು ಕಾಪಾಡುವು ದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಆ ಸ್ತ್ರೀರತ್ನ ತಾನು ಬಂದದ್ದಕ್ಕೆ ಬೇರೊಂದು ನೆಪವನ್ನು ಸೂಚಿಸಿ ತನ್ನನ್ನು ನೋಡುತ್ತಾ ಮುನಿಸಾಮಿಯನ್ನು ಕೂಗಿದ್ದಕ್ಕೆ ಅವನು ಅವಳಿಗೆ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ವಂದಿಸಿದನು. ತನ್ನನ್ನು ಇಷ್ಟು ಲಘುವಾಗಿ ಕಂಡಳಲ್ಲ ಎಂಬ ಅವಮಾನ; ಇವಳು ಎಷ್ಟು ಚೆನ್ನಾಗಿದ್ದಾಳೆ ಎಂದು ಮೆಚ್ಚಿಗೆ; ಇನ್ನು ಇದು ಯಾರು ಯಾರಿಗೆ ತಿಳಿಯುವುದೋ ಎಂದು ಯೋಚನೆ. ಇದಿಷ್ಟು ಯೋಚನೆಯೂ ಬಂದ ಆ ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಮುನಿಸಾಮಿ ತೋಟದ ಕಡೆಯಿಂದ ಇವನು ನಿಂತಿದ್ದ ಕಡೆಗೆ ಬಂದನು. ಇಂದಿರೆ ಒಳಗೆ ಹೊರಟುಹೋದಳು.

ಮುನಿಸಾಮಿ, "ಅವರು ಇಲ್ಲ ಸ್ವಾಮಿ," ಎಂದನು.

ರಂಗಸಾಮಿ, "ಸರಿಯಪ್ಪ," ಎಂದು ಹೇಳಿ ಹಿಂದಿರುಗಿದನು. ಪಡಸಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಹೊರಟು ಬೀದಿಗೆ ಹೋಗಬೇಕು.

ಪಡಸಾಲೆಯ ಪಕ್ಕದ ಕೋಣೆಯ ಬಾಗಿಲಲ್ಲಿ ಇಂದಿರೆ ನಿಂತಿದ್ದಳು. ರಂಗಸಾಮಿ ಮುಖವನ್ನು ತಿರುಗಿಸಿಕೊಂಡು ಮುಂದೆ ನಡೆದನು. ಇಂದಿರೆ ಅವನನ್ನು ಹಳಿಯುವಂತೆ, "ಸೀತೆಯ ಪುಣ್ಯಕ್ಕೆ ಎಣೆಯೇ ಇಲ್ಲ," ಎಂದಳು.

ರಂಗಸಾಮಿಗೆ ಆ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಪ್ರಾಣ ಬಿಡುವಂತಾಯಿತು.

ಅವನು ಜಾಗ್ರತೆಯಾಗಿ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ ಕೊಟಡಿಯ ಬಾಗಿಲನ್ನು ಹಾಕಿ ಒಳಗೆ ಕುಳಿತು, "ಸೀತೆಗೆ ಇದುವರೆಗೆ ತಕ್ಕ ಗಂಡನಾಗಿದ್ದೆ, ಇಂದು ಅಯೋಗ್ಯನಾದೆ. ಅವಳಂತಹ ಹುಡುಗಿಗೆ ನನ್ನಂತಹ ಪಾಪಿಯೆ ಯಜಮಾನ?" ಎಂದು ಅತ್ತನು.

ನಮ್ಮ ಮೇಷ್ಟರು

ಆ ದಿನ ಗುರುವಾರ. ಸ್ಕೂಲಿಗೆ ಹೋಗುವುದಕ್ಕೆ ಹೊತ್ತಾಗಿ ಹೋಯಿತಲ್ಲಾ ಎಂದು ಅವಸರವಸರವಾಗಿ ಬರುತ್ತಾ ಇದ್ದೆ. ಲಕ್ಷ್ಮಿ ನನ್ನ ಹಿಂದೆ ಬರುತ್ತಾ ಇದ್ದಳು; ಪುಟ್ಟ ಪುಟ್ಟ ಕಾಲನ್ನು ದಡದಡನೆ ಹಾಕುತ್ತಾ ಓಡಿಬರುತ್ತಿದ್ದಳು. ಹೊತ್ತಾಯಿತಲ್ಲ, ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗೋಣ, ಎಂದು ನಾನು ಹೋಗಿ ಕರೆಯುವ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಅವಳು ಇನ್ನೂ ಎದ್ದೇ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಅದರಿಂದ ಇನ್ನಿಷ್ಟು ಹೊತ್ತಾಯಿತು. ಹೀಗೆ ಹೋಗುತ್ತಾ ಇರುವಾಗ, ನಮ್ಮ ಎದುರಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪದೂರದಲ್ಲಿ ಮೇಷ್ಟರು ಸಾವಕಾಶವಾಗಿ ನಡೆಯುತ್ತಾ ಸ್ಕೂಲಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತ ಇದ್ದರು. ಮೇಷ್ಟರೇ ಈಗ ಹೋಗುವಾಗ ನಮಗೇನು ಸ್ಕೂಲಿನಲ್ಲಿ ಅವಸರ ಎಂದು ನಾನು ಮೆಲ್ಲಗೆ ನಡೆಯುವುದಕ್ಕೆ ಆರಂಭಿಸಿದೆ.

ಅಷ್ಟುಹೊತ್ತಿಗೆ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಇನ್ನೊಂದುಕಡೆಯಿಂದ ಬಂದು ಮೇಷ್ಟರನ್ನು ಕಂಡರು. "ಏನು ವೆಂಕಟರಮಣಯ್ಯನವರೇ, ಸ್ಕೂಲಿಗೆ ಹೊರಟಿರೋ?" ಎಂದು ಕೇಳಿದರು.

ಮೇಷ್ಟರು "ಹೌದು ಸ್ವಾಮಿ, ಹೊರಟೆ, ಒಂದು ಚಿಟಿಕೆ ನಸ್ಯ ವಿದ್ದರೆ ಕೊಡುವಿರಾ?" ಎಂದರು.

"ಕೊಟ್ಟೆ, ಇನ್ನೇನು ಸಮಾಚಾರ, ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಾಯಿತಲ್ಲವೆ" ಎಂದು ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಕೇಳಿದರು.

"ಏನೋ ಸ್ವಾಮಿ, ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಉಪ್ಪಿಲ್ಲ ಎಂದರು. ಈಗ ತರುವುದಕ್ಕೆ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ, ಸ್ಕೂಲಿಗೆ ಹೊತ್ತಾಯಿತು ಎಂದೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಏನೇನೋ ಹೇಳಿದರು. ಈ ಗಲಾಟೆಯಲ್ಲಿ ಉಪ್ಪು ತರುವುದಕ್ಕೆ ಹೋಗಿದ್ದರೆಯೇ ಒಳ್ಳೆಯದಾಗಿತ್ತೆಂತ ತೋರಿತು. ಇಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿಗೆ ಉಪ್ಪು ತಂದುಕೊಟ್ಟು ಸ್ಕೂಲಿನಲ್ಲಿ ಇರಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ಏನುಮಾಡುವುದು ಹೇಳಿ" ಎಂದು ನಮ್ಮ ಮೇಷ್ಟರು ಹೇಳಿದರು.

ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು "ಅದಕ್ಕೇನು, ನಮ್ಮ ಹುಡುಗರ ಕೈಲಿ ಯಾರ ಕೈಲಾದರೂ ತೆಗೆದುಕಳುಹಿಸುತ್ತೇನೆ. ದುಡ್ಡಿದೆಯೇ? ಕೊಡಿ"ಎಂದರು.

ಇವರು ಹೀಗೆ ಮಾತನಾಡುತ್ತಿರುವಾಗ, ನಾವು ಸುಮ್ಮನೆ ಯಾತಕ್ಕಿರಬೇಕು, ಮೇಷ್ಟರು ಇಲ್ಲಿದ್ದರೆ ನಾವು ಸ್ಕೂಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ಮಾಡುವುದೇನನ್ನ, ಎಂದು ನಾನೂ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೂ 'ಗುಜ್ಜಮ್ಮನಕ್ಷತ್ರ' ಆಡುತ್ತಾ ಕುಳಿತೆವು. ಆಡುತ್ತ ಕುಳಿತದ್ದರಲ್ಲಿ ಹೊತ್ತೇ ತೋರಲಿಲ್ಲ. ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿನ ಮೇಲೆ ನೋಡಿದರೆ ಮೇಷ್ಟರು ಸ್ಕೂಲಿಗೆ ಹೊರಟುಹೋಗಿದ್ದರು. "ಲಕ್ಷ್ಮಿ, ಹೊತ್ತಾಯಿತು, ಹೋಗೋಣ ಬಾರೆ, ಮೇಷ್ಟರು ಕೋಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ" ಎಂದು ಹೇಳಿ ಎದ್ದೆ.

ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಅಳುತ್ತಾ ಕುಳಿತಳು. ಆಟದಲ್ಲಿ ಅವಳ ಬಳಪವನ್ನೆಲ್ಲಾ ನನಗೆ ಸೋತಿದ್ದಳು. ನಾನೇನೂ ಅನ್ಯಾಯಮಾಡಿ ಬಳಪ ಗೆಲ್ಲಲಿಲ್ಲ. ಅವಳಿಗೆ ಆಟ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬಾರದು, ಸೋತಳು. ಈಗ ಬಾರೆ ಎಂದರೆ, "ನನ್ನ ಬಳಪ, ನನ್ನ ಬಳಪ" ಎಂತ ಅಳುತ್ತಾ ಕುಳಿತಳು. ಅವಳಿಗೆ ಏನೇನೋ ಹೇಳಿದೆ. ಕೇಳಿದರೆ! ನ್ಯಾಯವೂ ಇಲ್ಲ, ಧರ್ಮವೂ ಇಲ್ಲ. ಬಳಪ, ಬಳಪ: ಅವಳಿಗೆ ತಿಳಿದದ್ದು ಅಷ್ಟೇ. ಆಟದಲ್ಲಿ ಸೋತದ್ದು ಎಲ್ಲೋ ಹೋಯಿತು. ಕೊನೆಗೆ ನಾನು ಇವಳ ಸಂಗಡ ಏನು ಎಂತ ಅವಳಿಂದ ಗೆದ್ದಿದ್ದ ಬಳಪವನ್ನೆಲ್ಲಾ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಕೊಟ್ಟು "ನಮ್ಮಮ್ಮ, ನನ್ನ ಕಂದ" ಎಂದು ಕರೆದೆ. ಅವಳು "ನನ್ನ ಬಳಪ ಎಲ್ಲಾ ಕೊಡು" ಎಂದು ಅಳುತ್ತಾ ನಿಂತಳು. ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದೆ. "ಎಲ್ಲಾ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದೇನಲ್ಲ" ಎಂತ ಹೇಳಿದರೆ "ನಿನ್ನ ಜೇಬಿನಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ಇದೆಯಲ್ಲಾ" ಎಂದಳು. ನನ್ನ ಜೇಬಿನಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ಬಳಪ ಇದ್ದದ್ದು ನಿಜ, ಆದರೆ ಅದು ನನ್ನದು; ಅವಳ ಬಳಪವನ್ನೆಲ್ಲಾ ಕೊಟ್ಟುಬಿಟ್ಟಿದ್ದೆ. ಜೇಬಿನಲ್ಲಿರುವ ಆ ಬಳಪ ನನ್ನದು ಎಂದರೆ ಕೇಳಳು. ಕೊನೆಗೆ ನನ್ನ ಬಳಪವನ್ನೆಲ್ಲಾ ಕೊಟ್ಟೆ. ಕೊಡದೆ ಇದ್ದರೆ ಅವಳು ಸ್ಕೂಲಿಗೆ ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಮೇಷ್ಟರು ಹೊತ್ತಾಯಿತೇನಮ್ಮ ಎಂದರೆ, ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬರುವುದಕ್ಕೆ ಹೋಗಿದ್ದೆ ಮೇಷ್ಟರೆ, ಎಂದು ಹೇಳುವುದಕ್ಕಿಲ್ಲದೆ ಹೋಗುವುದು. ಇದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ನನ್ನ ಬಳಪವನ್ನೆಲ್ಲ ಅವಳಿಗೆ ಕೊಟ್ಟೆ. ಆಟ ಗೆದ್ದವಳು ನಾನು, ಬಳಪ ಗೆದ್ದವಳು ಅವಳು. ಹೋದಸಲ ಇನ್‌ಸ್ಪೆಕ್ಟರು ಬಂದಾಗ ಗೌರಿಗಿಂತಲೂ ಸರಸ್ವತಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ನಂಬರು ಬಂದದ್ದು ಹೇಗೋ ಹಾಗಾಯಿತು

ಎಂತ ಎಂದುಕೊಂಡು ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನೂ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಸ್ಕೂಲಿಗೆ ಹೊರಟೆ.

ಹೋಗುವ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಮೇಷ್ಟರು ಕುಳಿತುಕೊಂಡು ಒಂದನೇ ಕ್ಲಾಸಿಗೆ ಪಾಠ ಕೊಡುತ್ತಾ ಇದ್ದರು. ನಾನೂ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೂ ನುಸುಳಿ ಹೋಗಿ ಒಂದು ಕಡೆ ಕುಳಿತುಕೊಂಡೆವು.

ಮೇಷ್ಟರು ಒಂದನೇ ಕ್ಲಾಸಿಗೆ ಪಾಠ ಹೇಳಿ ನಮ್ಮಕಡೆ ತಿರುಗುತ್ತಾ, "ಗೌರಮ್ಮ, ಸೀತಮ್ಮ ಏಕೆ ಬರಲಿಲ್ಲ ಇನ್ನೂ" ಎಂತ ಕೇಳಿದರು.

"ನಾನು ಆಗಲೆ ಬಂದೆ ಮೇಷ್ಟರೆ" ಎಂತ ನಾನು ಹೇಳಿದೆ.

"ಓಹೋ, ಬಂದೆಯಾ, ನಮ್ಮಮ್ಮ ಒಳ್ಳೆಯ ಹುಡುಗಿ, ಸ್ವಲ್ಪ ಜಾಗ್ರತೆ ಬಾರಮ್ಮ ಇನ್ನುಮೇಲೆ" ಎಂದು, ನಾನು ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ತೋರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ತಲೆ ತಿರುಗಿಸಿದ್ದನ್ನು ನೋಡಿ "ಓ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬಂದೆಯೋ? ನಿನಗೆ ದಿನವೂ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ಕರೆದು ಕೊಂಡು ಬರುವುದಕ್ಕೆ ಹೊತ್ತಾಗುತ್ತದೆ. ಇನ್ನು ಕೊಂಚದಿನ ಅವಳನ್ನೂ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಜಾಗ್ರತೆ ಸ್ಕೂಲಿಗೆ ಬಾರಮ್ಮ. ಇನ್‌ಸ್ಪೆಕ್ಟರು ಬರುವ ದಿನ. ಇಷ್ಟರಲ್ಲೇ ಬಂದಾರು. ಎಲ್ಲರೂ ಸರಿಯಾಗಿ ಸ್ಕೂಲಿಗೆ ಬನ್ನಿರಮ್ಮ. ಪಾಠಗಳನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ಓದಬೇಕು. ಈಸಲ ಬರುವವರು ಹೊಸ ಇನ್‌ಸ್ಪೆಕ್ಟರು. ಚೆನ್ನಾಗಿ ಓದಿದವರಿಗೆಲ್ಲಾ ಮುತ್ತಿನಹಾರ ಇನಾಮಾಗಿ ಕಳುಹಿಸುತ್ತಾರೆ. ಸರಸ್ವತಮ್ಮ, ಚೆನ್ನಾಗಿ ಓದು ತಾಯಿ. ಗೌರಮ್ಮ ಓದಿದಹಾಗೆ ಓದಬೇಕು."

ಸರಸ್ವತಿ "ಅವಳೇ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಓದಲಿ ಮೇಷ್ಟರೆ, ನನಗೇನು ಮೆಳ್ಳೆಗಣ್ಣೆ?" ಎಂದಳು.

ಎಲ್ಲರೂ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ನಕ್ಕುಬಿಟ್ಟರು. ನಾನು ನಗಕೂಡದು ಎಂದರೂ ತಡೆಯಲಿಲ್ಲ, ನಗು ಬಂದುಬಿಟ್ಟಿತು. ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಚಪ್ಪಾಳೆ ಹಾಕುತ್ತ ನಕ್ಕಳು. ತುಂಟಹುಡುಗಿ, ಮೇಷ್ಟರಿಗೆ ಕೂಡಾ ನಗು ಬಂತು. ಅವರು ತಡೆದುಕೊಂಡು, "ಛೆ, ಹಾಗೆಲ್ಲಾ ಹೇಳಬಾರದು" ಎಂದರು.

ಸರಸ್ವತಿಯದು ಇದೊಂದು ಜಂಬ, ನೋಡಿ. ತನಗೆ ಕಣ್ಣು ಮೂಗು ಸರಿಯಾಗಿದೆ ಎಂತ ಗೌರಿಯ ಮೆಳ್ಳೆಗಣ್ಣನ್ನು ಹಾಸ್ಯಮಾಡುವುದು

ಅವಳ ವಾಡಿಕೆ. ನಾನು ಕಣ್ಣು ಮೂಗು ಸರಿಯಾಗಿದ್ದವಳೆ; ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೂ ಸರಿಯಾಗಿದ್ದವಳೆ; ಮುಕ್ಕಾಲುಪಾಲು ಜನಕ್ಕೆಲ್ಲ ಕಣ್ಣು ಮೂಗು ಸರಿಯಾಗಿಯೇ ಇರುತ್ತೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಸರಸ್ವತಿಯದು ಬಹಳ ಜಂಬ. ಹುಡುಗಿಯರೇ ಹಾಗೆ ಎಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಅವರು ಯಾವ ಕೆಲಸಕ್ಕೂ ಕಣ್ಣು ಮೂಗು ಸರಿಯಾಗಿದ್ದರೆ ಸಾಕು ಎಂದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಹೆಂಗಸರ ಕೆಲಸ ಗಂಡಸರ ಮನಸ್ಸು ಒಪ್ಪಿಸುವುದು. ಅದಕ್ಕೆ ಯಾವುದು ಬೇಕೋ ಅದು ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ಸಾಕು ಎಂತ ಅವರ ತಿಳಿವಳಿಕೆ. ಗಂಡಸರೂ ಹಾಗೆಯೇ. ಒಬ್ಬ ಹುಡುಗ ಬಿ.ಎ. ಪರೀಕ್ಷೆ ಮಾಡಿದ ಎಂತ ಇಟ್ಟು ಕೊಳ್ಳಿ. ಅವನಿಗೆ ಒಂದು ಕಣ್ಣಾದರೂ, ಅವನು ಕರ‍್ರಗಿದ್ದರೂ, ಅವನ ಮುಸುಡಿ ಸೊಟ್ಟಾಗಿದ್ದರೂ, ಅವನು ತಾನು ಬಿ.ಎ. ಪ್ಯಾಸು ಮಾಡಿರು ವುದರಿಂದ ಹೆಂಗಸರೆಲ್ಲರೂ ತನ್ನನ್ನು ಮೆಚ್ಚುವರೆಂದುಕೊಳ್ಳುವನು. ಗಂಡಸರ ಕೆಲಸ ಸಂಪಾದಿಸುವುದು: ಸಂಪಾದಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಯಾವುದು ಇರಬೇಕೋ ಅದು ಇದ್ದರೆ ಹುಡುಗ ತಾನು ಹುಡುಗಿಯರ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಅಂದ ವಾಗಿರುತ್ತೇನೆ ಎಂದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ವಿದ್ಯದಿಂದ ರೂಪು ಬರುವುದಿಲ್ಲ ವೆಂದು ಗಂಡಸರಿಗೆ ತಿಳಿಯದು. ರೂಪಿನಿಂದ ಪ್ಯಾಸಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಎಂತ ಹೆಂಗಸರಿಗೆ ತಿಳಿಯದು. ರೂಪಿಲ್ಲದ ಹುಡುಗ ವಿದ್ಯೆಯೇ ರೂಪು ಎಂದು ಕೊಳ್ಳುವನು. ಓದದ ಹುಡುಗಿ ಸರಸ್ವತಿ ರೂಪೇ ವಿದ್ಯವೆಂದುಕೊಂಡಿದ್ದಳು. ಅದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಹಾಗೆ, ಹಿಂದಿನ ವರುಷ ಇನ್‌ಸ್ಪೆಕ್ಟರು ಬಂದಾಗ ಅವಳು ಓದದೇ ಇದ್ದರೂ ಅವಳಿಗೆ ಶಾಬಾಸ್‌ಗಿರಿ ಬಂದಿತ್ತು. ಅದುವರೆಗೆ ಸ್ನೇಹಿತರಾಗಿದ್ದ ಗೌರಿ ಸರಸ್ವತಿಯರಿಗೆ ಅಂದಿನಿಂದ ದಿನವೂ ಜಗಳ. ಇನ್‌ಸ್ಪೆಕ್ಟರು ಕ್ಲಾಸನ್ನು 'ನದಿ' ಎಂದರೇನಮ್ಮ? ಎಂತ ಕೇಳಿದರು. ಸರಸ್ವತಿಗೆ ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ಬಾಯಿಪಾಠಮಾಡಿದರೆ ಅಲ್ಲವೆ ಬರುವುದು? ಅವಳು ಸುಮ್ಮನಿದ್ದಳು. ಅವರು ಗೌರಮ್ಮನನ್ನು ಕೇಳಿದರು. ರಘುನಾಥ ರಾಯರ ಭೂವಿವರಣೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಬರೆದಿದೆಯೋ ಹಾಗೆ ಗೌರಿ ಒಪ್ಪಿಸಿ ಬಿಟ್ಟಳು. ಗೌರಿಗೆ ಜಯ ಆದರೆ ನಮಗೆ ಯಾರಿಗೂ ಹೊಟ್ಟೆಯುರಿ ಇಲ್ಲ. ಗೌರಿ ಓದುವ ಹುಡುಗಿ ಎಂದು ನಮಗೆಲ್ಲಾ ಗೊತ್ತು. ಆಮೇಲೆ ಇನ್‌ಸ್ಪೆಕ್ಟರು "ನದಿ ಹ್ಯಾಗಾಗುತ್ತೆ" ಎಂತ ಕೇಳಿದರು. ಗೌರಿಗೆ.

ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ಸರಸ್ವತಿಯ ಟರ್ನು ಬಂತು. ಸರಸ್ವತಿ "ಅಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದ ನೀರು ಎಲ್ಲಾ ಸೇರಿ ಹೋಗಿ ನದಿಯಾಗುತ್ತೆ" ಎಂದಳು. ಇನ್‌ಸ್ಪೆಕ್ಟರು ಶಾಭಾಸ್ ಎಂದರು. ಮೇಷ್ಟರ ಕಡೆ ತಿರುಗಿ, ಈ ಹುಡುಗಿಯನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ತರಪೇತುಮಾಡಿದ್ದೀರಿ, ಮೇಷ್ಟರೆ, ಎಂದರು. ಮೇಷ್ಟರು ತರಪೇತು ಮಾಡಿದ್ದು ಗೌರಿಯನ್ನು; ಇನ್‌ಸ್ಪೆಕ್ಟರು ಹೇಳಿದ್ದು ಸರಸ್ವತಿಯನ್ನು. ಮೇಷ್ಟರಿಗೆ ಅದು ತಿಳಿಯದು. ಇನ್‌ಸ್ಪೆಕ್ಟರು ಹೇಳಿದ್ದು ಗೌರಿಯನ್ನೇನೋ ಎಂದು ಅವರು, "ಮಹಾಸ್ವಾಮಿ, ಕಷ್ಟಪಟ್ಟಿದ್ದೇನೆ, ಸ್ವಾಮಿಯವರಿಗೇ ಅದು ವೇದ್ಯ, ಭೂವಿವರಣೆಯಲ್ಲಿರುವ ಅಂಶ ಯಾವದನ್ನು ಕೇಳಿದರೂ ಆ ಹುಡುಗಿ ಉತ್ತರಕೊಡಬಲ್ಲಳು" ಎಂದರು. ಇನ್‌ಸ್ಪೆಕ್ಟರು, ಮೇಷ್ಟರು ಹೇಳುವುದು ಗೌರಿಯನ್ನು ಎಂದು ತಿಳಿದು, "ಈ ಹುಡುಗಿಯನ್ನೇ? ಹೌದು ಅವಳೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಓದಿದಾಳೆ. ನಾನು ಹೇಳುವುದು ಈ ಹುಡುಗಿಯನ್ನು" ಎಂದು ಸರಸ್ವತಿಯನ್ನು ತೋರಿಸಿ, "ನಿಮ್ಮ ಹೆಸರೇನಮ್ಮ" ಎಂದರು. ಸರಸ್ವತಿ, "ಸರಸ್ವತೀಬಾಯಿ," ಎಂದಳು. "ಸರಸ್ವತೀಬಾಯನ್ನು ನಾನು ಹೇಳುವುದು" ಎಂದು ಇನ್‌ಸ್ಪೆಕ್ಟರು ಹೇಳಿದರು. ಮೇಷ್ಟರು, "ಹೌದು ಮಹಾಸ್ವಾಮಿ, ಅವಳಿಗೆ, ಪಾಠ ಹೇಳಿಹೇಳಿ ನನ್ನ ಎದೆಗೂಡು ಒಣಗಿ ಹೋಗಿದೆ," ಎಂದರು. ನಿಜದಮಾತು. 'ನೀಕು ವಚ್ಚೀಲೇದು, ನಾಕು ಮರಚೇಲೇದು' ಎನ್ನುವ ಹಾಗೆ ಸರಸ್ವತಿಗೆ ಪಾಠ ಹೇಳಿ ಹೇಳಿ ಮೇಷ್ಟರು ಶುಷ್ಕವಾಗಿದ್ದರು. ಅಂತೂ ಮೇಷ್ಟರು ಹೇಳಿಕೊಡದೇ ಇದ್ದ ಯಾವುದೋ ಒಂದು ಮಾತನ್ನು ಹೇಳಿ ಸರಸ್ವತಿ ಶಾಬಾಸ್‌ಗಿರಿ ಪಡೆದಿದ್ದಳು. ಇದು ಗೌರಿಗೆ ಹೊಟ್ಟೆಯುರಿ. ಅಂದಿನಿಂದ ಅವರಿಬ್ಬರಿಗೂ ಆಗದು. ಗೌರಿ ಸರಸ್ವತಿಯನ್ನ "ಓಹೋ ಶಾಬಾಸ್‌ಗಿರಿಯೆ, ಓದಲಿಲ್ಲ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ, ಜಂಬಕ್ಕೇನು" ಎನ್ನುವಳು. ಸರಸ್ವತಿಯದು ಅದಕ್ಕೆಲ್ಲಾ ಏಕಮಂತ್ರ. "ಹೌದಮ್ಮ ನಾನೇನು ಮಾಡಲಿ ಹೇಳು; ನನಗೆ ಮೆಳ್ಳೆಗಣ್ಣಿಲ್ಲ. ನನ್ನ ಕಣ್ಣು ಸರಿಯಾಗಿದೆ," ಎನ್ನುವಳು. ಹೀಗೆ ಇವರಿಬ್ಬರಿಗೂ ಆಗದು. ಮೇಷ್ಟರು ಇದನ್ನು ಅಷ್ಟು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕಾಣರು. ಎಂದಾದರೂ ಒಂದುದಿನ ಸರಸ್ವತಿಗೆ ಬುದ್ಧಿಮಾತನ್ನು ಹೇಳೋಣವೆಂದು

ಗೌರಿಯ ಹಾಗೆ ಓದು ಎಂದರೆ ಅವಳು ಹೀಗೆ ಮಾತಾಡಿ ಗೌರಿಗೆ ಅವಮಾನವನ್ನು ಮಾಡುವಳು.

ಇನ್ನು ಆ ಗುರುವಾರದ ಮಾತನ್ನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ಮೇಷ್ಟರು 'ಹಾಗೆಲ್ಲಾ ಹೇಳಬಾರದು' ಎಂದು ಹೇಳಿ, ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಪಾಠಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟರು. ಹುಡುಗಿಯರು ಆಗಾಗ ಸರಸ್ವತಿಯ ಮಾತನ್ನು ನೆನೆದು ನೆನೆದು ಕಿಲಕಿಲನೆ ನಗುವರು, ಪಿಸುಗುಟ್ಟಿ ಮಾತನಾಡುವರು, ಮಿಕ್ಕ ಏನನ್ನಾದರೂ ಮಾಡುವರು, ಪಾಠವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಓದರು. ಮಡಲಲ್ಲಿ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಬಂದಿದ್ದ ಚಕ್ಕುಲಿ, ಮುಚ್ಚೋರೆ, ಅವಲಕ್ಕಿ ಇವುಗಳ ಸೇವನೆಯ ಕಟುಂ ಕುಟುಂ, ಗರುಂ ಗುರುಂ ಶಬ್ದಮಾತ್ರ ಕೇಳುತ್ತ ಲಿತ್ತು. ಗೌರಿಗೆ ಅವಮಾನವು ಇನ್ನೂ ಮರೆತಿರಲಿಲ್ಲ. ಮಿಕ್ಕವರಿಗೆ ಓದುವ ಇಷ್ಟವಿಲ್ಲ. ಓದುವ ಹುಡುಗಿ ಅವಳೊಬ್ಬಳೂ ಮುಖವನ್ನು ಗಂಟಿಕ್ಕಿಕೊಂಡು ತೆಪ್ಪಗೆ ಕುಳಿತಿದ್ದಳು. ಮೇಷ್ಟರು 'ಪಾಠ ಒಪ್ಪಿಸಿ, ಬನ್ನಿ' ಎಂದು ಯಾವಾಗ ಕರೆಯುವರೋ ಎಂದು ನಾನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಿದ್ದೆ. ನಡುನಡುವೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯಿಂದ ಉಪಾಯವಾಗಿ ನನ್ನ ಬಳಪಗಳನ್ನು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲು ಪ್ರಯತ್ನಮಾಡಿದೆ. ಪ್ರಯೋಜನವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಇನ್ನೇನು ತೀರ ಬೇಜಾರಾಗಬೇಕು, ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ, ತಮಾಷೆಗೆ ಮತ್ತೊಂದು ಅವಕಾಶ ಉಂಟಾಯಿತು.

ಮೇಷ್ಟರು "ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಉಪ್ಪಿಲ್ಲದೆ ಬಿಟು ಬಂದೆನಲ್ಲ, ಮನೆಗೆ ಹೋದರೆ ಏನೇನಾಗಬೇಕೆಂದು ಹಣೆಯಲ್ಲಿ ಬರೆದಿದೆಯೋ" ಎಂದು ಪ್ರಾಪಂಚಿಕ ವಿಷಯವನ್ನು ಕುರಿತು ಯೋಚಿಸುತ್ತಿದ್ದರೋ, ಇಲ್ಲವೆ ಯಾವುದಾದರೊಂದು ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕವಾದ ವಿಷಯವನ್ನೋ ಋಕ್ಸಂಹಿತೆ ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನೋ ಕುರಿತು ವಿಚಾರಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರೋ ನಾನು ಹೇಳಲಾರೆ. ಅದರ ನಡುವೆ ಅದಕ್ಕೆ ಅಡ್ಡಲಾಗಿ ಒಬ್ಬಾಕೆ ಸ್ಕೂಲಿನೊಳಕ್ಕೆ ಬಂದರು. ಅವರು ಬಾಗಿಲಿನಲ್ಲಿ ಕಂಡೊಡನೆಯೇ ಮೇಷ್ಟರಿಗೆ ಮನೆಯಲ್ಲಾಗತಕ್ಕದ್ದು ಇಲ್ಲೇ ಬಂತೆಂದು ತೋರಿರಬೇಕು, ಅವರು ನೆಮ್ಮದಿಯಾಗಿ ಕುಳಿತಿದ್ದವರು ಗಾಬರಿಯಿಂದ ಆಕೆಯ ಕಡೆ ನೋಡುತ್ತ ಏನೋ ಮಾತನಾಡುವುದಕ್ಕೆ ತೊಡಗಿದರು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಅವರ ಹೆಂಡತಿ

"ಉಪ್ಪಿಲ್ಲವೆಂದು ನಾನು ಹೇಳಿದ್ದರೂ ನೀವು ಸುಮ್ಮನೆ ಸ್ಕೂಲಿಗೆ ಬಂದು ಬಿಟ್ಟರೆ ನಾನು ಏನು ಮಾಡಬೇಕು ಎಂದುಕೊಂಡಿರಿ?" ಎಂದು ಸ್ವಲ್ಪ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಕೇಳಿದರು. ಮೇಷ್ಟರು "ನೀನು ಅದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಸ್ಕೂಲಿಗೆ ಬರುವುದೆ?" ಎಂದರು. "ನಾನು ಯಾವುದನ್ನಾದರೂ ಕೇಳಿದರೆ, ನೀವು ಓಡಿಹೋಗಿ ಸ್ಕೂಲಿನಲ್ಲಿ ಸೇರಿಕೊಳ್ಳುವುದು; ಏನೇ ಆಗಲಿ ಸ್ಕೂಲಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಬರಬೇಡ ಎಂದು ಮಾತ್ರ ಶಾಸನ ಮಾಡುವುದು; ನಾನೇನು ಮಾಡಲಿ? ಇನ್ನುಮೇಲೆ ನೀವು ಸ್ಕೂಲಿನಲ್ಲಿರಿ, ಎಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಇರಿ, ನಾನು ಬರುವುದೇ ನಿಜ. ಇಲ್ಲದ್ದನ್ನು ತನ್ನಿ ಎನ್ನುವುದೇ ನಿಜ. ಈ ಸಂಕಟ ನನ್ನಿಂದಾಗುವುದಿಲ್ಲ."

"ಪಕ್ಕದ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಕೇಳಿ ತಂದಿದ್ದರಾಗದೆ? ನೀನು ಇಲ್ಲಿರುವಾಗ ಯಾರಾದರೂ ಬಂದರೆ ನನ್ನ ಮಾನ ಹೋಗುವುದಲ್ಲ?" ಎಂದು ಮೇಷ್ಟರು ಹೇಳಿದರು.

ಆಕೆ "ಯಾರಾದರೂ ಬಂದರೆ ನಿಮ್ಮ ಮಾನ ಹೋಗುವುದು ಹಾಗಿರಲಿ, ಯಾರೂ ಬಾರದೆಯೇ ದಿನವೂ ನನ್ನ ಮಾನ ಹೋಗುತ್ತ ಇದೆ. ಎಲ್ಲರ ಮನೆಯಲ್ಲೂ ನಿನ್ನೆ ಅಕ್ಕಿ, ಇಂದು ಬೇಳೆ, ನಾಳೆ ಉಪ್ಪು, ಸುಮ್ಮನೆ ಸಾಲ ಕೇಳಿ ತಂದು ತಂದು ಸಾಕಾಯಿತು. ಇನ್ನು ಹೋಗಿ ನಾನು ಯಾರನ್ನೂ ಕೇಳುವುದಿಲ್ಲ. ದುಡ್ಡಿದ್ದರೆ ತನ್ನಿ; ತರುತ್ತೇನೆ ಎನ್ನಿ; ಸ್ಕೂಲಿಗೆ ಹೊತ್ತಾಯಿತೆಂದು ಹೇಳಿ ಹೊರಟುಹೋಗಬೇಡಿ. ದುಡ್ಡಿಲ್ಲ ದಿದ್ದರೆ ಇಲ್ಲವೆನ್ನಿ. ಉಪ್ಪಿಲ್ಲದೆಯೇ ತಿನ್ನೋಣ" ಎಂದು ಹೇಳಿದರು.

ಇಷ್ಟು ನಡೆಯುವ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಸ್ಕೂಲಿನಲ್ಲಿ ಹುಡುಗಿಯರ ಅವಾಂತರವೊ ಅವಾಂತರ. ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಬೀದಿಯಲ್ಲಿ ಗರುಡಮರಿಯನ್ನು ನೋಡಿ—ಗರುಡಮರಿ ಏನೆ?

ಗರುಡಮರಿ ಒಂದು ಚಿಕ್ಕ ಬೆಕ್ಕಿನಮರಿ; ನೋಡುವುದಕ್ಕೆ ಬಹು ಅಂದವಾಗಿತ್ತು. ಸ್ಕೂಲಿನ ಹುಡುಗಿಯರು ಪೊರಕೆ ಕಡ್ಡಿಯನ್ನು ಅದರಿದಿರಿಗೆ ಆಡಿಸುತ್ತ ಅದರಿಂದ ಇಲಿ ಹಿಡಿಯುವ ಆಟವನ್ನು ಆಡಿಸು ವರು. ಅದರ ಬಾಲವನ್ನು ಹಿಡಿದು ಎಳೆದು ಅದು ಸಿರ್ರೆನ್ನುವಂತೆ ಮಾಡುವರು. ಆಗಾಗ ತಂದಿದ್ದ ತಿಂಡಿಯಲ್ಲಿ ಅದಕ್ಕೆ ಭಾಗವನ್ನು

ಕೊಡುವರು. ಆದ್ದರಿಂದ ಆ ಮರಿಗೆ ನಮ್ಮನ್ನೆಲ್ಲ ಕಂಡರೆ ಬಹಳ ಪ್ರೀತಿ. ನಮ್ಮ ಅಷ್ಟು ಜನದಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ಕಂಡರೆ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರೀತಿ. ಒಂದು ಸಲ ಅವಳು ಅವರಮ್ಮನನ್ನು ಕೇಳಿಯೋ ಕೇಳದೆಯೋ ತುಂಬ ತಂಬಿಟ್ಟನ್ನು ತಂದಿದ್ದಳು. ನಾವೆಲ್ಲಾ ಹತ್ತಿರ ಸೇರಿ ಅವಳನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿ ನಮಗೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಸ್ವಲ್ಪ ಬರುವಂತೆ ಏರ್ಪಾಡು ಮಾಡಿದೆವು. ನಾನು, ಸರಸ್ವತಿ, ಗೌರಿ. ಗ್ರಹಚಾರ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿ ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಗರುಡ ಮರಿಯನ್ನು ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ಕರೆದು ಆಟಕ್ಕೆ ಅದರೆದುರಿಗೆ ಆ ತಂಬಿಟ್ಟನ್ನು ಇಟ್ಟಳು. ಅದು ಅದನ್ನು ಆಟವೆಂದು ಬಿಡಲಿಲ್ಲ. ನಿಜವಾಗಿಯೇ ಬಾಯಲ್ಲಿ ಕಚ್ಚಿಕೊಂಡುಬಿಟ್ಟಿತು. ಯಾರನ್ನೂ ಹತ್ತಿರ ಬರಗೊಡಿಸದೆ ಫಜೀತಿ ಮಾಡಿಬಿಟ್ಟಿತು. 'ದಿನವೂ ಹೀಗೆಯೇ ತಂಬಿಟ್ಟು ಸಿಗುವುದೇನೋ ಈ ಹುಡುಗಿಯ ಹತ್ತಿರ' ಎಂದು ಲಕ್ಷ್ಮಿಯಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಸ್ನೇಹವನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಕೂಡ ತಂಬಿಟ್ಟು ಹೋದರೂ ಬೆಕ್ಕಿಗೆ ತನ್ನ ಮೇಲೆ ಪ್ರೀತಿ ಹೆಚ್ಚಾಗಿದೆಯಲ್ಲಾ ಎಂಬ ಜಂಬದಿಂದ ಅದನ್ನು ಹಿಡಿದು ಹಿಸಿಕಿ, ಔಕಿ, ಅದರ ಪ್ರಾಣವನ್ನು ತೆಗೆಯುವಳು. ಅವಳೇ ಅದರ ಸೊಗಸಿಗೋಸ್ಕರ ಅದಕ್ಕೆ 'ಗರುಡಮರಿ' ಎಂದು ಹೆಸರಿಟ್ಟವಳು. ಮರಿ ಚೆನ್ನಾಗಿತ್ತು; ಮೈ ಸ್ವಲ್ಪ ಭಾಗ ಮೈಲು ಬಣ್ಣ; ಸ್ವಲ್ಪವೆಲ್ಲಾ ಬಿಳುಪು; ಕುತ್ತಿಗೆಯೆಲ್ಲಾ ಮೃದುವಾದ ಬಿಳುಪು; ಮೂಗೂ ಹಣೆಯೂ ಬಿಳುಪು, ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಕಪ್ಪು; ಮುಸುಡಿ ಮಾಗಿದ ಪರಂಗಿ ಹಣ್ಣಿನ ಹೊರಭಾಗದ ಕೆಂಪು; ಕಣ್ಣುಗಳು ಒಳ್ಳೆಯ ಪುಷ್ಯರಾಗ; ಉಗುರು ಅದರಿಂದ ಪರಚಿಸಿಕೊಂಡವರಿಗೆ ಗೊತ್ತು. ಇದೀಗ ಗರುಡಮರಿ.—

ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಈ ಗಲಭೆಯಲ್ಲಿ ಬೀದಿಯಲ್ಲಿ ಗರುಡಮರಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ತಾನೂ ಅದರ ಹಿಂದೆ ಓಡಿ ಅದನ್ನು ಹಿಡಿದು ಸ್ಕೂಲಿಗೆ ತಂದಳು. ನಾನೂ ಅವಳೂ ಇನ್ನೂ ಕೆಲವು ಹುಡುಗಿಯರೂ ಅದನ್ನು ನಡುವೆ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಆಡುತ್ತ ಇದ್ದೆವು. ಮೇಷ್ಟರೂ ಮೇಷ್ಟರ ಹೆಂಡತಿ ಇನ್ನೇನು ಹೇಳಿಕೊಂಡರೋ, ಅದೇನೇನು ನಡೆಯಿತೋ ನಾನು ಕಾಣೆ. ನಮ್ಮ ಆಟದ ಮಂಪರದಲ್ಲಿ ನಾವು ಯಾವುದನ್ನೂ ನೋಡಲಿಲ್ಲ. ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿನ

ಮೇಲೆ ಮೇಷ್ಟರು ಮಾತ್ರ, ಸರಿಯಾಗಿ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಿರಮ್ಮ, ಎಂದು ಗಾಬರಿಯಿಂದ ಕೂಗಿದರು. ಅದನ್ನು ಕೇಳಿ ನಾವೆಲ್ಲ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಸರಿದು ನಮ್ಮ ನಮ್ಮ ಜಾಗದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತೆವು. ಬೆಕ್ಕು ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಮಡಲಲ್ಲಿ ಸೇರಿತು. ಎಲ್ಲರೂ ನಮ್ಮ ನಮ್ಮ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದು ಇದೇನಾಯಿತೆಂದು ನೋಡಿದೆವು.

ಬಾಗಿಲಲ್ಲಿ ಮುದುಕರೊಬ್ಬರು ನಿಂತಿದ್ದರು. ನಿಂತು ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಸರ್ವಸ್ವ ಅಧಿಕಾರವುಳ್ಳವರಂತೆ, ಒಂದು ಕಡೆಯಿಂದ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಮೇಜಿನ ಹತ್ತಿರ ನಿಂತಿದ್ದ ನಮ್ಮ ಮೇಷ್ಟರನ್ನು "ನೀವು ಇಲ್ಲಿ ಮೇಷ್ಟರೇನಯ್ಯ?" ಎಂದು ಕೇಳಿದರು.

ಅವರು ಇನ್‌ಸ್ಪೆಕ್ಟರು. ಸ್ಕೂಲು ಮೇಷ್ಟರುಗಳನ್ನು ಬೇರೆ ಇನ್ನು ಯಾರೂ ಹಾಗೆ ಮಾತನಾಡಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಮೇಷ್ಟರುಗಳನ್ನು ಎಲ್ಲರೂ ಮಾತನಾಡಿಸುವುದು ಒಂದು ರೀತಿ. ಇನ್‌ಸ್ಪೆಕ್ಟರುಗಳು ಮಾತನಾಡಿಸುವುದೇ ಒಂದು ರೀತಿ. ನಾನು ಹೇಳುವ ಮಾತಿಗೆ ಯಾರೂ ಕೋಪಿಸಬಾರದು. ಹೇಳುವುದೂ ಕೂಡ ಸ್ವಲ್ಪ ತಮಾಷೆಗೂ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ಇಲಿಗಳನ್ನು ಹಿಡಿಯುವ ಶೌರ್ಯ ಬೆಕ್ಕಿಗೆ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ ಸ್ಕೂಲು ಮೇಷ್ಟರುಗಳ ಮೇಲೆ ಇನ್‌ಸ್ಪೆಕ್ಟರುಗಳಿಗೆ ಅಧಿಕಾರ. ಇವರ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಲೂ ಮೇಷ್ಟರಿಗೆ ಅವರು ಇನ್‌ಸ್ಪೆಕ್ಟರೆಂದು ಗೊತ್ತಾಯಿತು. "ಹೌದು ಮಹಾಸ್ವಾಮಿ" ಎಂದು ಅವರು ಜವಾಬುಕೊಟ್ಟರು.

ಇನ್‌ಸ್ಪೆಕ್ಟರು "ರುಮಾಲು ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳಿರಯ್ಯ, ಬರೀ ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಇದೀರಿ ಇದೇನು?" ಎಂದರು.

"ನಮ್ಮ ಮೇಷ್ಟರು ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಬಲ್ಲರು, ವೇದವನ್ನು ಬಲ್ಲರು. ರಘುವಂಶವನ್ನು ಎಲ್ಲಿಂದ ಎಲ್ಲಿಗಾದರೂ ಬಾಯಿಪಾಠ ಒಪ್ಪಿಸುವರು. ತತ್ವಾರ್ಥದ ವಿಚಾರವನ್ನು ಯಾರಿಗಾದರೂ ಹೇಳಿಕೊಟ್ಟಾರು. ಮನಸ್ಸೋ ನಿಷ್ಕಲ್ಮಷ. ಈಚೆಗೆ ನನಗೆ ಮನುಷ್ಯರ ಸ್ವಭಾವ ಅಷ್ಟಿಷ್ಟು ತಿಳಿದಿದೆ. ನನ್ನ ಎಳೆಯ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ನೋಡಿ, ಮಕ್ಕಳ ಮನಸ್ಸು ಎಷ್ಟು ಅಚ್ಚ, ಎಷ್ಟು ಎಳಸು, ಎಷ್ಟು ಮೆಚ್ಚಾದದ್ದೆಂದು ತಿಳಿದಿದೆ. ನಮ್ಮ ಮೇಷ್ಟರ ಮನಸ್ಸು ಮಗುವಿನ ಮನಸ್ಸಿನಹಾಗೆ, ನೋಡಿ. ಬಹು ಅಚ್ಚವಾದದ್ದು.

ಬಹು ಎಳಸು. ಬಹು ಮೆಚ್ಚಾದದ್ದು. ಅವರು ಒಬ್ಬರ ಕಷ್ಟವನ್ನು ನೋಡಿ ಧರಿಸರು. ಅದರಿಂದಲೇ ಅವರಲ್ಲಿ ಆಗಾಗ ಉಪ್ಪಿಗೆ ಕಾಸಿಲ್ಲದೆ ಹೋಗುತ್ತಿತ್ತು. ಅಕುಟಿಲವೆಂದರೆ ಅವರ ಮನಸ್ಸಿನಂತೆ ಬೇರೆ ಇರಲಾರದು. ಒಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಧೈರ್ಯಶಾಲಿಗಳೂ ಹೌದು.'' ಒಂದು ಸಲ ಬೀದಿಯಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಮಕ್ಕಳು ಆಡುತ್ತಿರುವ ಕಡೆಗೆ ನಾಗರಹಾವು ಬರುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡು ಅವರು, ನಾಗರಹಾವನ್ನು ಕೊಲ್ಲಕೂಡದೆಂಬ ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ತಿಳಿದಿದ್ದರೂ ಅದನ್ನು ಒಂದು ಕಡೆ ಇಟ್ಟು, ಅದು ತನ್ನ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದರೆ ಸಾವೇ ನಿಜವೆಂದು ತಿಳಿದಿದ್ದರೂ ಆ ಭಯವನ್ನು ಒಂದು ಕಡೆ ಇಟ್ಟು, ಹಾವನ್ನು ನೋಡಿ ಬಡಿದು ಕೊಂದರು. ಜನವೆಲ್ಲ ಸುತ್ತಲೂ ಸೇರಿ ಹಾರುವನ ಧೈರ್ಯವನ್ನು ಹೊಗಳುತ್ತಿರುವಾಗ ಮೇಷ್ಟರು ನಸ್ಯದ ಬುರುಡೆಯನ್ನು ತೆಗೆದು ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಚಿಟಿಕೆ ನಸ್ಯವನ್ನು ಆ ಹಾವಿನ ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಹಾಕಿದರು. ಹಾವನ್ನು ಹಿಡಿಯಬೇಕಾದರೆ ಹಾವಾಡಿಗರು ಅದರ ಬಾಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಚಿಟಿಕೆ ನಸ್ಯವನ್ನು ಹಾಕುವರೆಂದೂ, ಅದರಿಂದ ಅದು ತಲೆ ತಿರುಗಿ ಬೀಳುವುದೆಂದೂ, ಆಗ ಅವರು ಅದನ್ನು ಹಿಡಿದು ಅದರ ಕೋರೆಹಲ್ಲುಗಳನ್ನು ಕೀಳುವರೆಂದೂ ಕತೆ ಉಂಟಷ್ಟೆ? ನಮ್ಮ ಮೇಷ್ಟರು ಆ ಹಾವಿನ ತಲೆಗೆ ನಸ್ಯವನ್ನು ಹಾಕಿದ್ದಕ್ಕೂ ಇದೇ ಉದ್ದೇಶ. ಇವರ ಕೈಯಲ್ಲಿ ನಸ್ಯ ಹಾಕಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಷ್ಟು ತೆಪ್ಪಗಾಗಿರುವ ಹಾವಿಗೆ ಅದರ ರುಚಿ ತಿಳಿಯುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಅವರಿಗೆ ತಿಳಿಯದು. ಶುದ್ಧ ಮಗುವಿನಂತಹ ನಿಷ್ಕಪಟವಾದ ಮನಸ್ಸು, ನಿಷ್ಕಪಟವಾದ ಬುದ್ಧಿ. ''ಇಷ್ಟು ಧೈರ್ಯಶಾಲಿಯಾದರೂ ನಮ್ಮ ಮೇಷ್ಟರಿಗೆ ಎರಡು ವಸ್ತುವನ್ನು ಕಂಡರೆ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಭಯ. ಒಂದು ಅವರ ಹೆಂಡತಿ, ಎರಡನೆಯದು ಇನ್‌ಸ್ಪೆಕ್ಟರು. ''ರುಮಾಲು ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳಿರಯ್ಯಾ'' ಎಂದು ಇನ್‌ಸ್ಪೆಕ್ಟರು ಹೇಳುತ್ತಲೂ ಅಂಜುವವರ ಮೇಲೆ ಕಪ್ಪೆ ಹಾಕಿದ ಹಾಗಾಗಿ ಮೇಷ್ಟರು ಮೇಜಿನಮೇಲಿದ್ದ ರುಮಾಲನ್ನು ಎತ್ತಿ ಗಾಬರಿಯಲ್ಲಿ ಹಿಂದುಮುಂದಾಗಿ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡರು. ಭಯದಿಂದ ಮುಖವೆಲ್ಲ ಬೆವತುಹೋಗಿತ್ತು. ಆಗ ಅವರ ಭಯವನ್ನು ನೋಡಿ ನನಗೆ ಅಯ್ಯೋ ಪಾಪ ಎನ್ನಿಸಿತು. ವೇಷವನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ನಗು ಬರುವಂತಿತ್ತು.''

ರುಮಾಲು ಹಿಂದುಮುಂದಾದದ್ದನ್ನು ನೋಡಿ ಇನ್ಸ್‌ಪೆಕ್ಟರು "ರುಮಾಲನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಿರಯ್ಯಾ" ಎಂದರು. ಎನ್ನುತ್ತಲೂ ಮೇಷ್ಟರು ರುಮಾಲನ್ನು ತೆಗೆದು 'ಮಹಾಸ್ವಾಮಿ' ಎನ್ನುತ್ತ ಅದನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಹೋದರು. ಅವರ ಅದೃಷ್ಟಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಹಾಗೆ ಅದು ಬಿಚ್ಚಿಹೋಯಿತು. ಮೊದಲೇ ಸರಿ. ಇನ್ನು ಈ ಗಲಭೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳಬೇಕಾದದ್ದಿಲ್ಲ. "ಇತ್ತ ರುಮಾಲು ಬಿಚ್ಚಿಹೋಯಿತು. ಇನ್ಸ್‌ಪೆಕ್ಟರೋ ಕೋಪಗೊಂಡಿರುವಂತಿದೆ. ಹುಡುಗಿಯರು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಓದಿದವರು ಯಾರೂ ಇಲ್ಲ. ಪರೀಕ್ಷೆ ಮಾಡಿದರೆ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಊನ ಬಂದೀತೆಂದು ಹೆದರಿಕೆ. ತನ್ನ ಹೆಂಡತಿ ಬೇರೆ ಬಂದು ಸ್ಕೂಲಿನೊಳಗೆ ಕುಳಿತಿದ್ದಾಳೆ. ಇನ್ಸ್‌ಪೆಕ್ಟರಿಗೆ ಈ ಸಮಾಚಾರ ತಿಳಿದು ತನ್ನಪಾಡು ಏನಾಗುವುದೋ ಎಂದು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ತತ್ತರ. ಅವರು, ಇವರು ಯಾರು, ಅವರು ಯಾರು, ಎನ್ನುತ್ತ ಈಕೆ ಯಾರು ಎಂದು ತನ್ನ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ತೋರಿಸಿ ಕೇಳಿದರೆ ಏನು ಜವಾಬನ್ನು ಹೇಳುವುದು? ಎಂದು ಮೊದಲಾಗಿ ಯೋಚನೆಯಿಂದ ಮೇಷ್ಟರ ಮನಸ್ಸು ಕಳವಳಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಕಳವಳ ವೆಷ್ಟೆಂದು ಊಹಿಸಿಕೊಳ್ಳಿ. ನಾನು ಹೇಳುವುದು ಸಾಧ್ಯವಲ್ಲ.

ಇನ್ಸ್‌ಪೆಕ್ಟರು ಮೇಷ್ಟರ ಹೆಂಡತಿಯ ಕಡೆ ತಿರುಗಿ "ಈಕೆ ಯಾರು? ಒಬ್ಬ ಮೇಷ್ಟರೋ?" ಎಂದು ಕೇಳಿದರು.

ನಮ್ಮ ಮೇಷ್ಟರು, ಗಾಬರಿಯಿಂದ ಏನೂ ತೋರದೆ ರುಮಾಲನ್ನು ಸರಿಮಾಡುವಂತೆ ತೋರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ "ಮಹಾಸ್ವಾಮಿ" ಎಂದರು.

ಇನ್ಸ್‌ಪೆಕ್ಟರು ಇನ್ನೇನು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರೋ, ಇನ್ನೇನು ಆಗುತ್ತಿತ್ತೋ, ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಮೇಷ್ಟರ ಹೆಂಡತಿ ತಾನು ಮಾಡಿದ್ದು ತಾನು ಎಣಿಸಿದ್ದಕ್ಕಿಂತ ಕಷ್ಟಕ್ಕೆ ಬಂತೆಂದು ತಿಳಿದು, ಏನಾದರೂ ಮಾಡಿ ಈ ತಂಟೆಯಿಂದ ತಟಹಾಯಬೇಕೆಂದು 'ಅಲ್ಲ' ಎಂದು ಸಮಯಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಉತ್ತರ ಕೊಟ್ಟರು.

"ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯೋ?" ಎಂದು ಇನ್ಸ್‌ಪೆಕ್ಟರು, ಕೇಳಿದರು.

ಮೇಷ್ಟರು "ಮಹಾಸ್ವಾಮಿ" ಎಂದರು.

ಮೇಷ್ಟರ ಹೆಂಡತಿ "ಹೌದು," ಎಂದರು.

ಇನ್ಸ್ಪೆಕ್ಟರು ಮೇಷ್ಟರ ಕಡೆ ತಿರುಗಿ "ಏನಯ್ಯ ಒಳ್ಳೇ ಬಲಿತ ಹುಡುಗಿಯನ್ನೇ ಹಿಡಿದಿದ್ದೀರಿ?" ಎಂದರು.

ಮೇಷ್ಟರು, "ಮಹಾಸ್ವಾಮಿ," ಎಂದರು.

ಮೇಷ್ಟರ ಹೆಂಡತಿಗೆ ಬಹಳ ಕೋಪ ಬಂತು.

ಇನ್ಸ್ಪೆಕ್ಟರು, "ನೀವು ಯಾವ ಕ್ಲಾಸಮ್ಮಾ?" ಎಂದರು.

ಮೇಷ್ಟರ ಹೆಂಡತಿ ಮುಖದಲ್ಲಿ ಕೋಪವನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತಾ ಮಾತನಾಡದೆ ನೇರವಾಗಿ ಬಾಗಿಲ ಕಡೆಗೆ ಹೋಗಿ, "ಬಲಿತ ಹುಡುಗಿಯಂತೆ, ಬಲಿತ ಹುಡುಗಿ, ಯಾರೋ ಎಳೆಯ ನಿಂಬೆಯಕಾಯಿ," ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾ ಹೊರಟುಹೋದರು. ಇನ್ಸ್ಪೆಕ್ಟರು "ಇದೇನಯ್ಯಾ ಇದು, ಮಾತನಾಡದೇ ಹೊರಟುಹೋದರು. ಆಕೆ ಯಾವ ಕ್ಲಾಸು?" ಎಂದರು.

ಮೇಷ್ಟರು "ಮಹಾಸ್ವಾಮಿ," ಎಂದರು.

ಇನ್ಸ್ಪೆಕ್ಟರಿಗೆ ಬೇಜಾರಾಯಿತು. "ಇದೇನಯ್ಯಾ, ಮಹಾಸ್ವಾಮಿ, ಮಹಾಸ್ವಾಮಿ ಎಂತ ಒಂದೇ ಮಾತು ಆಡುತ್ತ ಇದೀರಿ. ನಿಮಗೇನು ಬಂತು?" ಎಂದರು.

ಮೇಷ್ಟರು, "ಮಹಾಸ್ವಾಮಿ," ಎಂದರು.

ಇನ್ಸ್ಪೆಕ್ಟರು, "ಆಕೆ ಕೋಪಿಸಿಕೊಂಡರೇನಯ್ಯ?" ಎಂದರು.

ಮೇಷ್ಟರು, "ಇರಬೇಕು, ಮಹಾಸ್ವಾಮಿ," ಎಂದರು.

ಇನ್ಸ್ಪೆಕ್ಟರು, "ಹೌದಪ್ಪ, ಬಲಿತ ಹುಡುಗಿ ಎಂದದ್ದು ತಪ್ಪಾಯಿತು" ಎಂತ ಹೇಳುತ್ತ "ಹೋಗಲಿ, ಈ ಕ್ಲಾಸು ಯಾವುದನ್ನಾದರೂ ಪರೀಕ್ಷೆ ಮಾಡೋಣವೋ" ಎಂದರು.

"ಮಹಾಸ್ವಾಮಿಯವರಿಗೆ ಪ್ರಯಾಣದಿಂದ ಆಯಾಸವಾಗಿ ಇರಬಹುದು. ನಾಳೆ ಪರೀಕ್ಷೆ ಮಾಡಿದರೆ ಅನುಕೂಲ," ಎಂದು ಮೇಷ್ಟರು ಉತ್ತರಕೊಟ್ಟರು.

"ಹಾಗೇ ಆಗಲಿ. ಈಗ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಹಾಡುವ ಹುಡುಗಿಯ ಕೈಲಿ ಒಂದು ಹಾಡನ್ನು ಹಾಡಿಸಿ, ಕೇಳೋಣ, ಸಾಕು," ಎಂದು ಇನ್ಸ್ಪೆಕ್ಟರು ಹೇಳಿದರು. ॥

ಚೆನ್ನಾಗಿ ಹಾಡುವವಳು ಲಕ್ಷ್ಮಿ. ಮೇಷ್ಟರು "ಲಕ್ಷ್ಮಮ್ಮ ಹಾಡಮ್ಮ; ಶ್ರೀಜಾರ್ಜ ಹಾಡು" ಎಂದರು.

ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಎದ್ದುನಿಂತು ಹಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದಳು. ಮಡಲಲ್ಲಿ ಬೆಕ್ಕಿನ ಮರಿ. ಹಾಡುವುದನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ಕೇಳುವುದಕ್ಕೆ ಇನ್‌ಸ್ಪೆಕ್ಟರು ಹತ್ತಿರಬಂದು ನಿಂತರು. ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಹಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಪ್ರಾರಂಭಿಸುತ್ತಲೂ ಬೆಚ್ಚಗೆ ಮಡಲಲ್ಲಿ ನಿದ್ದೆಹೋಗುತ್ತಿದ್ದ ಗರುಡಮರಿ ಎಚ್ಚರಗೊಂಡು ಹೊರಗೆ ಬರಲು ಸ್ವಲ್ಪ ಅಲುಗಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿತು.

ಇನ್‌ಸ್ಪೆಕ್ಟರ ದೃಷ್ಟಿ ಕದಲುತಿದ್ದ ಮಡಲಿನಮೇಲೆ ಬಿತ್ತು. ಅವರು ಅದೇನಮ್ಮಾ ಎಂದು ಬೆರಲುತೋರಿಸಿ ಕೇಳಿದರು.

ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೆ ಹೇಳಬಹುದೋ ಕೂಡದೋ ಎಂದು ಸಂದೇಹ. ಅವಳು ನನ್ನ ಕಡೆ ತಿರುಗಿ ನೋಡಿದಳು. ಇನ್‌ಸ್ಪೆಕ್ಟರು, "ನಿನ್ನ ಮಗುವೋ?" ಎನ್ನುತ್ತ ಇದೇನೊ ಎಂದು ನೋಡುವುದಕ್ಕೋಸ್ಕರ— ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಕೂಸು, ಅವರ ಮೊಮ್ಮಗಳಾಗಿರಬಹುದು ನೋಡಿ, ಅಷ್ಟು ಚಿಕ್ಕವಳು— ಅವಳ ಮಡಲಲ್ಲಿ ಕೈ ಇಟ್ಟರು.

ಗರುಡಮರಿ ಹೊರಗೆ ಬರಲು ಪ್ರಯತ್ನಪಟ್ಟು ಆಗದೆ ಕೋಪದಲ್ಲಿತ್ತು. ಸ್ವಲ್ಪದರಲ್ಲೇ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಹೊಟ್ಟೆಯನ್ನು ಪರಚಬೇಕು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಇನ್‌ಸ್ಪೆಕ್ಟರ ಕೈ ಬಂದು ತಗುಲಿತೋ ಇಲ್ಲವೊ, ಯಾರೋ ಹುಡುಗಿಯರು ಬಾಲವೆಳೆಯುವುದಕ್ಕೆ ಬಂದರೆಂದು ಭ್ರಮೆಯಿಂದ ಸಿರ್ರೆಂದು ಹಾರಿ ಅವರ ಕೈಯನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಪರಚಿಬಿಟ್ಟಿತು.

ಇನ್‌ಸ್ಪೆಕ್ಟರು ಕೈಯನ್ನು ಸರ್ರನೆ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಎಳೆದುಕೊಂಡರು.

ಗರುಡಮರಿಯ ಉಗುರನ್ನು ಅದರ ಕೈಲಿ ಪರಚಿಸಿಕೊಂಡವರು ಬಲ್ಲರೆಂದು ನಾನು ಮೊದಲೇ ಹೇಳಿದ್ದೇನೆ. ಅಂದು ಇನ್‌ಸ್ಪೆಕ್ಟರಿಗೆ ಅದರ ಪರಿಚಯ ಉಂಟಾಯಿತು. "ಇದೇನು ಸ್ಕೂಲಯ್ಯಾ, ನಿಮ್ಮದು? ಆ ಹುಡುಗಿ ಕೋಪಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋದಳು. ಈ ಹುಡುಗಿಯ ಹತ್ತಿರ ಬೆಕ್ಕಿನ ಮರಿ. ಇದೇನಪ್ಪಾ ಇದು?" ಎಂದು ಅವರು ಮೇಷ್ಟರನ್ನು ಕೇಳಿದರು.

ಮೇಷ್ಟರು, "ಮಹಾಸ್ವಾಮಿ, ನಾನು ಪಡುತ್ತಿರುವ ಕಷ್ಟವನ್ನು ಆ ದೇವರು ಬಲ್ಲ ಹುಡುಗಿಯರು ದೊಡ್ಡವರಾದರೆ ಅವರಿಗೆ ಕೋಪ

ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತದೆ. ತುಟಿಪಿಟಕ್ಕೆನ್ನಬಾರದು. ಪಾಠವನ್ನೇ ಓದುವುದಿಲ್ಲ. ಸ್ಕೂಲಿನಲ್ಲೂ ನಿಲ್ಲುವುದಿಲ್ಲ. ಚಿಕ್ಕವರಾದರೆ ಬೆಕ್ಕಿನ ಮರಿ. ಅದು ಬೇಡವಮ್ಮ ಎಂದರೆ ಸ್ಕೂಲಿಗೇ ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಮಹಾಸ್ವಾಮಿಯವರು ಕೊಡುವ ಉಪ್ಪಿಗೆ ಎರಡೆಣಿಸಬಾರದೆಂದು ಕೆಲಸಮಾಡುತ್ತಿರುವುದಾಗಿದೆ, ಮಹಾ ಸ್ವಾಮಿ. ತಾವೇ ನೋಡೋಣವಾಯಿತು. ಈ ಸ್ಕೂಲಿನಲ್ಲಿ ಪಾಠ ಹೇಳಿ ನನ್ನ ಎದೆಗೂಡು ಒಣಗಿಹೋಯಿತು. ಮಹಾಸ್ವಾಮಿ,'' ಎಂದರು.

ಇನ್‌ಸ್ಪೆಕ್ಟರು, ''ಅಯ್ಯಾ, ನಿಮಗೆಷ್ಟು ಸಂಬಳ?'' ಎಂದು ಕೇಳಿದರು.

ಮೇಷ್ಟರು, ''ಒಂದು ತಿಂಗಳು ದುಡಿದರೆ ಹತ್ತು ರೂಪಾಯಿ,'' ಎಂದರು.

''ಈ ಹೊತ್ತು ಬರೆದು ಹಾಕುತ್ತೇನೆ ಸುಮ್ಮನಿರಿ, ಹನ್ನೆರಡು ರೂಪಾಯಿಗೆ ಪ್ರಮೋಷನ್ ಆಗುವಹಾಗೆ,'' ಎಂದು ಇನ್‌ಸ್ಪೆಕ್ಟರು ಹೇಳಿದರು.

ಅಂದಿಗೆ ಸ್ಕೂಲು ಮುಗಿಯಿತು.

ಮೂರು ದಿನದ ಹಿಂದೆ ನಮ್ಮ ಮೇಷ್ಟರು ನಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಬಂದಿದ್ದರು. ನಾನು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬರುವ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ಹೋಗಿಬರುತ್ತೇನೆಂದು ಹೇಳುವುದಕ್ಕೆ ಹೋಗಿದ್ದೆ. ಅವರು ''ಅಮ್ಮಯ್ಯ, ನೀನು ಒಳ್ಳೇ ಗಂಡನನ್ನು ಮದುವೆ ಯಾಗುತ್ತೀಯೆ ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಆಯಿತು. ನಿಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಯಾವಾಗಲಾದರೂ ಬರುತ್ತೇನೆ. ಜ್ಞಾಪಕವಿರಲಮ್ಮ,'' ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದರು. ಮೂರು ದಿನದ ಹಿಂದೆ ಬಂದರು. ನಮ್ಮ ಯಜಮಾನರಿಗೆ ಹೇಳಿ ತನಗೆ ಪ್ರಮೋಷನ್ ಮಾಡಿಸಬೇಕೆಂದು ನನ್ನನ್ನು ಕೇಳಿದರು. ನಮ್ಮ ಯಜಮಾನರನ್ನೂ ಕೇಳಿದರು. ನಾನೂ ಕೂಡ ಅವರಿಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ನಮ್ಮ ಯಜಮಾನರಿಗೆ ಹೇಳಿದೆ. ಅವರು ಆಗಲಿ ಎಂದರು. ನಮ್ಮ ಮೇಷ್ಟರ ವಿಷಯವನ್ನು ತಿಳಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಈ ಕತೆ ಯನ್ನು ಅವರಿಗೆ ಹೇಳಿದೆ. ಅವರು ಬಹಳ ನಕ್ಕರು. ಅಯ್ಯೋ ಪಾಪ, ಎಂದು ಹೇಳಿ ಅವರಿಗೆ ಸಂಬಳ ಹೆಚ್ಚುಮಾಡಿಸಿದರು. ಈಗ ಹುಕುಂ ಆಯಿತಂತೆ. ಮೇಷ್ಟರು ಬಂದಿದ್ದಾಗ ''ಸೀತಮ್ಮ, ನೀನು ಏನು

ಸಹಾಯಮಾಡಿದರೂ ಅವಳೇನೂ ಅನುಭವಿಸುವ ಹಾಗಿಲ್ಲ,'' ಎಂದರು. ''ಅವಳು ಯಾರು ಎಂದು ಕೇಳುವಂತಿಲ್ಲ; ಈಗಿನವರಿಗೆ ''ಅವಳು'' ಎನ್ನುವರು ಹೆಚ್ಚಾಗಿರಬಹುದು; ಹಿಂದಿನ ಕಾಲದವರಿಗೆ ''ಅವಳು'' ಒಬ್ಬಳೇ. ''ಅವಳು ಅನುಭವಿಸುವ ಹಾಗಿಲ್ಲ'' ಎಂದರು. ನಾನು ''ಯಾಕೆ ಮೇಷ್ಟರೆ?'' ಎಂದೆ. ಅವರು ''ಅಮ್ಮಯ್ಯ, ಅವಳು ತೀರಿ ಹೋದಳು. ಒಂದು ಹೆಣ್ಣು ಕೂಸನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಹೋಗಿದ್ದಾಳೆ. ಅದನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು'' ಎಂದು ಕಣ್ಣೀರು ಸುರಿಸಿಕೊಂಡು ''ಕಷ್ಟದಲ್ಲೇ ಹೋದಳು ತಾಯಿ. ಈಗ ಇದ್ದಿದ್ದರೆ ಒಳ್ಳೇ ಸೀರೆಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಡು ತ್ತಿದ್ದೆ. ಉಟ್ಟು ಸಂತೋಷಪಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ನಾನು ಕೇಳಿಬರಲಿಲ್ಲ,'' ಎಂದರು. ನಾನು ವ್ಯಸನದಿಂದ ಏನೂ ಹೇಳಲಾರದೆ ಸುಮ್ಮನೆ ಇದ್ದೆ. ''ಅವಳ ಪ್ರೀತಿ ಬಹಳ ಪ್ರೀತಿ ಸೀತಮ್ಮ. ಕೊನೆಗೆ ನನ್ನ ಕಾಲನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು 'ನಾನು ಹೋಗುತ್ತೇನೆ. ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಏನೂ ಕೋಪ ವನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬೇಡಿ. ನಿಮಗೆ ಬಹಳ ಕಷ್ಟವಾಗುವಹಾಗೆ ಮಾಡಿದೆ ಎಷ್ಟೋ ಸಲ' ಎಂದಳು. ನಾನು 'ನನ್ನಪ್ಪ, ನನಗೆ ನೀನು ಏನು ಕಷ್ಟವನ್ನೂ ಕೊಡಲಿಲ್ಲ, ನನ್ನಿಂದ ನೀನು ಯಾವ ಸುಖವನ್ನೂ ಪಡೆಯ ಲಿಲ್ಲ' ಎಂದೆ. 'ನಿಮಗೆ ತಿಳಿಯದು, ನಾನು ಸುಖವಾಗಿಯೇ ಇದ್ದೆ, ಅದು ಆಗ ನನಗೆ ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ಈಗ ನಿಮ್ಮನ್ನು ಬಿಡುವ ಕಾಲ ಬಂತು. ಈಗ ತಿಳಿಯಿತು' ಎಂದಳು. ಅವಳ ಪ್ರೀತಿ ಒಳ್ಳೆಯ ಪ್ರೀತಿ ಸೀತಮ್ಮ. ಆ ನಿಷ್ಕಾಪಟ್ಯವೋ ತಾಯಿ. ಆಡುವುದು ಸ್ವಲ್ಪ ಒರಟು ಮಾತು; ಮನಸ್ಸು ಬೆಣ್ಣೆಯಂತಹ ಮನಸ್ಸು. ನಿಷ್ಕಾಪಟ್ಯಕ್ಕೆ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ಆ ಇನ್‌ಸ್ಪೆಕ್ಟರು ಬಂದ ದಿನ ಜ್ಞಾಪಕವಿದೆಯೇ ನಿನಗೆ? ಆ ದಿನ 'ಇನ್‌ಸ್ಪೆಕ್ಟರು ಪ್ರಮೋಷನ್ ಕೊಡುತ್ತಾರೆ' ಎಂತ ಹೇಳಿದೆ. ಎಲ್ಲ ವನ್ನೂ ಕೇಳಿ, 'ಅವರು ನಾನೂ ಒಬ್ಬ ಹುಡುಗಿ ಎಂದುಕೊಂಡು ನನ್ನಂತಹವರಿಗೆ ಪಾಠ ಹೇಳುವ ಕಷ್ಟಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಎಂತ ಪ್ರಮೋಷನ್ ಕೊಟ್ಟಾರು, ನಿಜವನ್ನು ಹೇಳಿಬಿಡಿ' ಎಂದಳು. 'ಅವರು ನಿನ್ನನ್ನು ಬಲಿತ ಹುಡುಗಿ ಎಂದದ್ದು ಬೇರೆ ಯಾರ ಕಿವಿಗಾದರೂ ಬಿದ್ದೀತು ಎಂದು ಗಾಬರಿಯಾಗಿದಾರೆ' ಎಂದೆ. 'ಛೆ, ಅವರಿಗೆ ಬುದಿ ಇಲ್ಲ. ಹುಡುಗಿಯರ

ಸ್ಕೂಲಿನಲ್ಲಿ ಹಾಗೆಲ್ಲಾ ಮಾತನಾಡುವುದೆ? ಹ್ಯಾಗೊ. ಅವರು ಎಂತಹವರೋ ನಮಗೇನು. ನಾನು ಬಂದದ್ದನ್ನು ಇರುವ ಮಾತು ಇರುವ ಹಾಗೆ ಹೇಳಿ, ನಾನು ಓದುವ ಹುಡುಗಿಯಲ್ಲ ಎಂದು ತಿಳಿಸಿಬಿಡಿ' ಎಂದಳು. ಸೀತಮ್ಮ, ಹೇಳಿಯೇ ಬಿಟ್ಟೆ. ಇನ್‌ಸ್ಪೆಕ್ಟರು ಮೊದಲು ಸ್ವಲ್ಪ ಕೋಪಿಸಿಕೊಂಡು ಆಮೇಲೆ ಘೊಳ್ಳೆಂದು ನಕ್ಕರು. ನಕ್ಕು, 'ಆಗಲಯ್ಯ ಮೇಷ್ಟರೆ, ಆಕೆ ನಿಮ್ಮ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯೆಂದು ಹನ್ನೆರಡು ರೂಪಾಯಿಗೆ ಸಿಪಾರ್ಸು ಮಾಡಿವೆ. ಹೆಂಡತಿ ಎಂದಿದ್ದರೆ ಹದಿನೈದು ರೂಪಾಯಿಗೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೆನಯ್ಯ. ಆಕೆ ನಿಮ್ಮ ಹೆಂಡತಿಯೇ? ಅಯ್ಯೋ ನಮ್ಮಪ್ಪ' ಎಂದರು. ಅವರೇನು ಬಲ್ಲರು ಪಾಪ?'' ನಮ್ಮ ಮೇಷ್ಟರು ಮಾತನ್ನು ಮುಗಿಸಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಯೋಚಿಸುತ್ತ ಕುಳಿತರು.

ಯಾರ ಜೀವನದ ವಿಚಾರವನ್ನು ಯಾರು ಬಲ್ಲರು?

ಬೀದಿಯಲ್ಲಿ ಹೋಗುವ ನಾರಿ

ಆ ನಾರಿ ಬಹು ಸುಂದರಿಯಾಗಿದ್ದಳು. ರೈಲ್ವೆ ಸ್ಟೇಷನ್ನಿನಲ್ಲಿದ್ದವರಲ್ಲಿ ಮುಕ್ಕಾಲುಪಾಲು ಜನ ಅವಳ ಕಡೆ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಜನರ ಗುಂಪು ಬಹಳ ಇತ್ತು. ಅದರಿಂದ ಹೆಂಗಸು ಒಂದು ಕಡೆಗೆ ನಿಂತು ಯಾರನ್ನೋ ಹುಡುಕುವಂತೆ ಅಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಹತ್ತಿರ ಸಣ್ಣದೊಂದು ಪೆಟ್ಟಿಗೆ, ಒಂದು ಮೂಟೆ. ಈ ಕೋಲಾಹಲದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿ ಹೆದರಿದವಳಂತೆ ತೋರುತ್ತಿದ್ದಳು. ಹೆದರಿದಂತೆ ತೋರುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ಮತ್ತಷ್ಟು ಸುಂದರಿ ಯಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದಳು. ರೈಲ್ವೆ ಸ್ಟೇಷನ್ನಿಗೆ ಬರುವ ದೊಡ್ಡ ಮನುಷ್ಯರು ಬಹು ಮಾದರಿ ಇರುತ್ತಾರೆ. ಕೆಲವರು ಪ್ರಯಾಣಕ್ಕಾಗಿ ಬಂದಿರುತ್ತಾರೆ. ಕೆಲವರು ಸೊಗಸುಮಾಡಿಕೊಂಡು ಯಾರಾದರೂ ಹೆಂಗಸರು ನೋಡಿ ಮೆಚ್ಚಿದರೆ ಮೆಚ್ಚಲಿ ಎಂದು ಬಂದಿರುತ್ತಾರೆ. ಹಾಗೆ ಮೆಚ್ಚುವುದಕ್ಕೆ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಅವಕಾಶ ಕೊಡೋಣವೆಂದು ಹೆಂಗಸರು ಯಾವ ಗಾಡಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿದ್ದರೆ ಆ ಗಾಡಿಯ ಹತ್ತಿರವೆಲ್ಲಾ ಇವರು ಒಂದೊಂದು ಅರೆಗಳಿಗೆ ನಿಲ್ಲುವರು. ಅವರಿಗೆ ಸಾಕಾಯಿತೋ ಇಲ್ಲವೋ ಎಂದು ಕ್ಷಣಕ್ಕೊಂದು ಸಲ ಅವರ ಕಡೆ ನೋಡುವರು. ಅವರು ಇವರ ಕಡೆ ನೋಡುತ್ತಾ ಇದ್ದರೆ ಇನ್ನೂ ಸಾಕಾಗಲಿಲ್ಲವೆಂದು ಗೊತ್ತಷ್ಟೆ? ಮತ್ತೆ ಸ್ವಲ್ಪಹೊತ್ತು ಅಲ್ಲಿಯೇ ನೋಡುವರು. ಅವರಿಗೆ ಇವರನ್ನು ನೋಡಿ ಸಾಕಾಗಿ ಅವರು ಮುಖವನ್ನು ಬೇರೆ ಕಡೆ ತಿರುಗಿಸಿಕೊಂಡರೆ ಆಮೇಲೆ ಸ್ವಲ್ಪಹೊತ್ತು ಅಲ್ಲೇ ಇದ್ದು, ಇವರಿಗೆ ಇನ್ನು ನಮ್ಮನ್ನು ನೋಡುವುದು ಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ ಎಂದು ದೃಢಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬೇರೆ ಹೆಂಗಸರಿರುವ ಗಾಡಿಯ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗುವರು. ಈ ರೀತಿ ಪ್ರಯಾಣಕ್ಕಾಗಿ ಬಂದಿರುವುದು ಒಂದು ಗುಂಪು, ಸೊಗಸನ್ನು ತೋರಿಸಿ ದೃಷ್ಟಿಗೆ ಸಂತೋಷವನ್ನುಂಟುಮಾಡು ವುದಕ್ಕಾಗಿ ಬಂದಿರುವುದು ಒಂದು ಗುಂಪು. ಇಂದು ಈ ಹೆಂಗಸನ್ನು ನೋಡಿ ಸೊಗಸುಗಾರರು ಹತ್ತಿರ ಹತ್ತಿರ ಸುಳಿಯುತ್ತಾ ಮೆಲ್ಲ ಮೆಲ್ಲನೆ ಹತ್ತಿರಕೆ ಸರಿಯುತ್ತಾ ಏನೋ ಮಾತನಾಡುವ ಭರದಲ್ಲಿ ಅವಳನ್ನು ಸೋಕಿದ್ದು

ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲವೆಂದು ನಟಿಸುತ್ತಾ ವಿಲಾಸಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ತೋರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಹೆಂಗಸು ಸ್ವಲ್ಪ ಸ್ವಲ್ಪ ಸರಿದು ಸರಿದು ಒಂದು ಮೂಲೆಯ ಕಡೆಗೆ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದಳು.

ಸೊಗಸನ್ನು ತೋರುವುದಕ್ಕೆ ಬಂದವರಿಗೆ ಈ ಹೆಂಗಸಿನಿಂದ ತೊಂದರೆಯೇನೂ ಆಗದಿದ್ದರೂ ಪ್ರಯಾಣ ಮಾಡುವವರಿಗೆ ಇವಳಿಂದ ತೊಂದರೆಯೇ ಬಂತು. ಒಬ್ಬ ಗೆಣೆಯನು ಸ್ಟೇಷನ್‌ಮೇಷ್ಟರ ಕೈಗೆ ಒಂದು ನೋಟನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಇಂಥ ಟಿಕೇಟ್ ಬೇಕು ಎಂದನು. ತನ್ನ ಟಿಕೇಟಿಗೆ ಮೂರು ರೂಪಾಯಿ ಹದಿನೈದಾಣೆ ಆಗುವುದೆಂದು ಗೊತ್ತು. ಸ್ಟೇಷನ್ ಮೇಷ್ಟರು ತನಗೆ ಟಿಕೇಟನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಒಂದು ರೂಪಾಯಿ ಒಂದಾಣೆ ಕೊಡಬೇಕು. ಟಿಕೇಟ್ ಸಂದಿಯಲ್ಲಿ ಕೈ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ. ಇತ್ತ ಈ ಹೆಂಗಸನ್ನು ನೋಡಬೇಕೆಂದು ಆಸೆ; ತಲೆಯನ್ನು ಅವಳ ಕಡೆ ತಿರುಗಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದ. ಮೇಷ್ಟರು ಟಿಕೇಟನ್ನೂ ಹಣವನ್ನೂ ಇವನ ಕೈಯಲ್ಲಿಟ್ಟು, ಎತ್ತು, ಒಂದು ರೂಪಾಯಿ ಒಂದಾಣೆ, ಎಂದರು. ಹೆಂಗಸನ್ನು ನೋಡುವ ಸಂಭ್ರಮದಲ್ಲಿ ಇವನು ತನ್ನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಬಂದ ನಾಣ್ಯವೇನೆಂಬುದನ್ನು ನೋಡಲಿಲ್ಲ. ಟಿಕೇಟನ್ನೂ ಹಣವನ್ನೂ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಈಚೆಗೆ ಬಂದನು. ಕೂಲಿಯವನಿಗೆ ಕೂಲಿ ಕೊಡುವುದಕ್ಕೆ ಒಂದಾಣೆ ಕೊಡಬೇಕೆಂದು ಆಗ ನೋಡಿದನು. ಕೈಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಒಂದಾಣೆಯ ನಾಣ್ಯವೂ ಒಂದು ಅರ್ಧಾಣೆಯ ನಾಣ್ಯವೂ ಇದ್ದುವು. ಅವನು ಸ್ಟೇಷನ್‌ಮೇಷ್ಟರ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ "ಇದೇನಪ್ಪ, ರೂಪಾಯಿಗೆ ಬದಲು ಆರುಕಾಸು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದೀರಿ" ಎಂದನು. ಸ್ಟೇಷನ್‌ಮೇಷ್ಟರು ತಮಿಳು ಸೀಮೆಯವರೋ ಮಲೆಯಾಳದವರೋ ಅದೇನೋ ಬಹು ರಭಸದಿಂದ ಒಳ ಒಳ ಎಂದು ಬಲವಾಗಿ ಒದರಿದರು. ಇಷ್ಟು ಮಾತು ಹೇಳುತ್ತಿರುವವರು ಕಾಸನ್ನು ಕೊಟ್ಟಾರು ಎಂದು ಗೆಣೆಯನು ಆತ ಹೇಳಿದ್ದನ್ನೆಲ್ಲಾ ಕೇಳಿದನು; ಆದರೆ ಕಾಸು ಬರಲಿಲ್ಲ. ತಂಟೆಮಾಡಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದನು. ಸ್ಟೇಷನ್‌ಮೇಷ್ಟರು ಕೊನೆಗೆ ಇವನನ್ನು ಹಿಡಿದು ತಳ್ಳಿಬಿಟ್ಟರು.

ಇದಿಷ್ಟೂ ಆಗುವ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಶ್ರೀನಿವಾಸಯ್ಯ ಸ್ಟೇಷನ್‌ಗೆ ಬಂದನು. ದೊಡ್ಡಮನುಷ್ಯನ ಹಾಗೆ ಕಂಡದ್ದರಿಂದ ಹಣ ಕಳೆದುಕೊಂಡ ಗೆಣೆಯನು ಹತ್ತಿರ ಬಂದು, "ನೋಡಿ ಸ್ವಾಮಿ, ಈ ಸ್ಟೇಷನ್‌ಮೇಷ್ಟರು ರೂಪಾಯಿಗೆ

ಬದಲಾಗಿ ಆರುಕಾಸನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಮೋಸಮಾಡಿದ್ದಾರೆ'' ಎಂತ ಫಿರ್ಯಾದು ಹೇಳಿದನು. ಸ್ಟೇಷನ್‌ಮೇಷ್ಟರು ಶ್ರೀನಿವಾಸಯ್ಯನನ್ನು ಕಂಡೊಡನೆಯೇ ''ಗುಡ್‌ಮಾರ್ನಿಂಗ್ ಸರ್, ಒಳಗೆ ಬನ್ನಿ, ಎಂದ ಊರಕ್ ಪೋಹವೇಣಂ'' ಎಂದು ಕೂಗಿದನು. ಇವನನ್ನು ಮೊದಲು ನೋಡಿದವನಲ್ಲ; ಆದರೆ ರೈಲಿನವರಲ್ಲಿ ಅದು ವಾಡಿಕೆ. ಶ್ರೀನಿವಾಸಯ್ಯ ಒಳಗೆ ಹೋಗುತ್ತಲೂ ಅವನು ''ತಮ್ಮಲ್ಲಿ ಫಿರ್ಯಾದು ಮಾಡುತ್ತಾನಲ್ಲಾ ಅವನು ಒಬ್ಬ ಫೂಲ್. ಅದೋ ನೋಡಿ, ಅಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬಾಕೆ ಹೆಂಗಸು ನಿಂತಿದ್ದಾರೆ. ಅವರ ಕಡೆ ನೋಡುತ್ತ ಎಲ್ಲೋ ಕೈ ಹಿಡಿದಿದ್ದ. ನಾನು ಸರಿಯಾಗಿಟ್ಟಿದ್ದ ಹಣವನ್ನು ನೋಡಲಿಲ್ಲ. ಯಾರೋ ಅವನ ಕೈಯಿಂದ ರೂಪಾಯನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಆರುಕಾಸನ್ನು ಇಟ್ಟಿರಬೇಕು. ನಾನಿಟ್ಟೆನೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ'' ಎಂದು ಗೆಣೆಯನಿಗೆ ಆಂಗ್ಲೇಯರ ಬೈಗಳನ್ನು ಪ್ರಯೋಗ ಮಾಡಿದನು. ಹೆಂಗಸಿನ ಮಾತನ್ನು ಎತ್ತುತ್ತಲೇ, ಇನ್ನು ಇಲ್ಲಿದ್ದು ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲ, ತಾನು ಮಾಡಿದ್ದು ಬೇಕೂಫ್ ಕೆಲಸ, ಎಂದು ಗೆಣೆಯನು ಹೊರಟುಹೋದನು.

ಸ್ಟೇಷನ್‌ಮೇಷ್ಟರು ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತಲೂ ಶ್ರೀನಿವಾಸಯ್ಯ ಹೆಂಗಸಿನ ಕಡೆ ನೋಡಿದನು. ಅವಳನ್ನು ಮೊದಲು ಎಲ್ಲೋ ನೋಡಿದ್ದ ಹಾಗೆ ತೋರಿತು. ಎಲ್ಲಿ ಎಂದು ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ಅವನು ನೋಡಿದಾಗ ಹೆಂಗಸೂ ಅವನ ಕಡೆ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಒಂದು ಮೂಲೆಗೆ ಸರಿದು ನಿಂತಿದ್ದಳು. ಹತ್ತಿರ, ನಾವು ಮೊದಲೇ ಹೇಳಿದಂತೆ, ಕೆಲವು ಸಜ್ಜನರು ಸುಳಿದಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಇದನ್ನು ನೋಡಿ ಶ್ರೀನಿವಾಸಯ್ಯ ಸ್ವಲ್ಪ ಅಸಮಾಧಾನಪಟ್ಟು ''ಆಕೆ ಯಾರು?'' ಎಂದು ಸ್ಟೇಷನ್‌ಮೇಷ್ಟರನ್ನು ಕೇಳಿದನು.

''ಯಾರೋ ಕಾಣೆ, ಈಗ ಅರ್ಧ ಗಂಟೆಯಿಂದ ಅಲ್ಲೇ ನಿಂತಿದ್ದಾಳೆ. ಅವಳಿಗೆ ಬೇಕಾದವರು ಯಾರೂ ಇದ್ದಹಾಗೆ ಕಾಣೆ'' ಎಂದು ಸ್ಟೇಷನ್ ಮೇಷ್ಟರು ಹೇಳಿದನು.

ಶ್ರೀನಿವಾಸಯ್ಯನ ಮನಸ್ಸು ಬಹಳ ಎಳೆಯ ಮನಸ್ಸು. ಅವನು ಹೆಂಗಸನ್ನು ನೋಡಿದನು. ಇದ್ದದರಲ್ಲಿ ಚಿಕ್ಕ ವಯಸ್ಸಿನವಳು; ಜೊತೆಗೆ

ಯಾರೂ ಇಲ್ಲ; ಹತ್ತಿರ ಹವಿಸ್ಸಿಗಾಗಿ ಸುಳಿದಾಡುವ ನಾಯಿಗಳಂತೆ ಸೊಗಸುಗಾರರು. ಸ್ವಭಾವವಾಗಿಯೂ ಸಂಕೋಚ ಪ್ರಕೃತಿಯಾದರೂ ಶ್ರೀನಿವಾಸಯ್ಯ ಕಷ್ಟದಲ್ಲಿರುವ ಹೆಂಗಸನ್ನು ಸಹಾಯಬೇಕೆ ಎಂದು ಕೇಳದೆ ಇರಲಾಗುವುದೆ? ಇನ್ನು ಯಾರಾದರೂ ಇಂತಹ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ವಾಡಿಕೆ ಇದ್ದವರು ಬಂದಿದ್ದು ಅವಳ ಕಷ್ಟಸುಖವನ್ನು ವಿಚಾರಿಸುವರಿದ್ದರೆ ತಾನು ಸುಮ್ಮನೆ ಹೊರಟು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದನು. ಇಲ್ಲಿ ಇಂದು ಯಾರೂ ಇಲ್ಲದಂತೆ ತೋರಿತು. ಆದರಿಂದ ಅವನು ಆ ಹೆಂಗಸಿನ ಬಳಿ ಹೋಗಿ "ನಿಮ್ಮ ಜೊತೆಗೆ ಯಾರೂ ಇಲ್ಲವೇನಮ್ಮ?" ಎಂದನು.

ಹೆಂಗಸು ಸೆರಗನ್ನು ಸರಿಮಾಡಿಕೊಂಡು, ತಲೆಯನ್ನು ತಗ್ಗಿಸಿ, ಕಾಲಬೆರಲನ್ನು ನೆಲಕ್ಕೆ ಅವುಕಿ ಆಡಿಸುತ್ತಾ "ಇಲ್ಲ" ಎಂದಳು.

ಹೆಂಗಸು ಬಹು ನಾಚಿಕೆಯಿಂದಲೂ ಅಡಕದಿಂದಲೂ ಮಾತನಾಡಿದಂತೆ ಶ್ರೀನಿವಾಸಯ್ಯನಿಗೆ ತೋರಿತು. ಸೆರಗನ್ನು ಸರಿಮಾಡಿಕೊಂಡದ್ದನ್ನು ನೋಡಿ ಅವನು ಪಾಪ, ಈಕೆ ಬಹಳ ನಾಚಿಕೊಂಡಿರುವಂತೆ ಇದೆ, ಎಂದು ಎಲ್ಲೋ ನೋಡುತ್ತಾ "ನೀವು ಎಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಬೇಕು?" ಎಂದನು.

ಶ್ರೀನಿವಾಸಯ್ಯನಿಗೆ ಈ ರೀತಿಯ ವಿಲಾಸಗಳು ತಿಳಿಯವು. ಹೆಂಗಸು ಸೆರಗನ್ನು ಸರಿಮಾಡಿಕೊಂಡದ್ದು ನಿಜವೋ ಸುಳ್ಳೋ; ಅದು ಕಂಚುಕವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಮುಚ್ಚಿದ್ದರಿಂದ, ಈ ಹಾಳುಬಟ್ಟೆ, ಇದೇನು ಮೈಯನ್ನೆಲ್ಲಾ ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡಿದೆ, ಎಂದು ತಳ್ಳಿದಳೋ ಏನೊ; ಸೆರಗೇನೋ ಮತ್ತಷ್ಟು ಸರಿದು ಕಂಚುಕ ಮತ್ತಷ್ಟು ಕಾಣುವಂತಾಯಿತು. ಸ್ತ್ರೀಯೂ ಕೂಡ ಪುನಃ ಅದರ ತಂಟೆಗೆ ಹೋಗದೆ ಹಾಗೆಯೇ ಬಿಟ್ಟಳು. ಬಿಟ್ಟು ಸ್ವಲ್ಪ ಶ್ರೀನಿವಾಸಯ್ಯನ ಕಡೆ ನೋಡಿದಳು. ಅವನು ಶುಕಮುನಿಯಂತೆ ಇರುವುದನ್ನು ಕಂಡು 'ನಾಚಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದವಳು ಹೆಂಗಸು, ನನಗೇ ನಾಚಿಕೆ ಇಲ್ಲ. ಇವನಿಗೆ ಹೆಂಗಸಿಗಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚು ನಾಚಿಕೆಯಾಗಿದೆ!' ಎಂದುಕೊಂಡಿರಬೇಕು. ಸೆರಗನ್ನು ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡರೂ ಒಂದೇ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಒಂದೇ, ಇವನಲ್ಲಿ ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲ, ಎಂಬಂತೆ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಪುನಃ ಎಳೆದುಕೊಂಡಳು.

ಇದೊಂದೂ ಶ್ರೀನಿವಾಸಯ್ಯನಿಗೆ ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ಇವನು ಯಾರು, ಶನಿ ಬಂದ, ಎಂದು ದೊಡ್ಡನಾಯನ್ನು ನೋಡಿ ದೂರ ದೂರ ಹೋಗುವ ಸಣ್ಣ ನಾಯಿಗಳಂತೆ ವಿಲಾಸಗಾರರು ದೂರದೂರ ಹೊರಟುಹೋಗಿದ್ದರು. ಇದನ್ನೆಲ್ಲಾ ನೋಡಿ ಅವರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಬೂದಿಯಾಗಿದ್ದ ಅಭಿಲಾಷೆ ಪುನಃ ಉತ್ತೇಜಿನಗೊಂಡಿತು. ಅವರು ಇವರ ಕಡೆಯೇ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದರು.

"ನೀವು ಎಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಬೇಕು" ಎಂದು ಶ್ರೀನಿವಾಸಯ್ಯ ಕೇಳಿದ್ದಕ್ಕೆ ಹೆಂಗಸು "ಮಯಿಳೂರಿಗೆ" ಎಂದಳು.

ಬೆಂಗಳೂರು ಎಂದರೆ ಮೈಸೂರಿನವರಿಗೆ ಕೋಪ; ಮಯಿಸೂರು ಎಂದರೆ ಬೆಂಗಳೂರಿನವರಿಗೆ ಕೋಪ; ಅದರಿಂದ ನಾವು ಮಯಿಳೂರು ಎಂದು ಬರೆದಿದ್ದೇವೆ.

ಶ್ರೀನಿವಾಸಯ್ಯ "ಹಾಗೆಯೇ? ನಾನೂ ಮಯಿಳೂರಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತೇನೆ, ನಿಮಗೂ ಟಿಕೆಟ್ಟು ತರುತ್ತೇನೆ, ಇಲ್ಲೆ ಇರಿ" ಎಂದು ಸ್ಟೇಷನ್ ಮೇಷ್ಟರ ಬಳಿ ಹೋಗಿ ಎರಡು ಟಿಕೆಟ್ಟುಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡನು: ಸೆಕೆಂಡು ಕ್ಲಾಸ್ ಟಿಕೆಟ್ಟು.

ಹಣ ಕಳೆದುಕೊಂಡನೆಂದು ಮೊದಲು ಹೇಳಿದ್ದೆವಲ್ಲ, ಆ ಗೆಣೆಯ ಇದನ್ನೆಲ್ಲಾ ನೋಡಿದನು. ಬೀದಿಯಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದಿರುವ ಕಾಸು ಸಿಕ್ಕುವುದಾದರೆ ನಿಮಗೆ ಸಿಕ್ಕುವುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ನಮಗೆ ಸಿಕ್ಕಿದರೆ ಬೇಡವೆಂದಿತೇನು? ಅದು ನಿಮಗೆ ಯಾಕೆ ಸಿಕ್ಕಬೇಕು? ನೀವು ಹೇಳಿ. ಯಾರೂ ಕೇಳುವರಿಲ್ಲದ ಹೆಂಗಸು ರೈಲ್ವೆ ಸ್ಟೇಷನ್‌ನಲ್ಲಿ ಇದ್ದರೆ ಇವನು ಯಾರು ಬಂದು ಅವಳನ್ನು ತನ್ನವಳನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಎಂದು ಅವನಿಗೆ ಶ್ರೀನಿವಾಸಯ್ಯನ ಮೇಲೆ ಹೊಟ್ಟೆಯುರಿ. ಅಲ್ಲದೆ ಈ ಹೆಂಗಸಿನ ಸಲುವಾಗಿ ಹದಿನೈದೂವರೆ ಆಣೆ ಕಳೆದುಕೊಂಡಿದ್ದ ನೋಡಿ. ಹದಿನೈದೂವರೆ ಆಣೆ ಹೋಗಿ ಏನೂ ಇಲ್ಲದ ಹಾಗಾಯಿತು. ಇನ್ನಷ್ಟು ರೂಪಾಯಿ ಹೋದರೂ ಹೋಗಲಿ. ಇವಳೂ ಅವನೂ ಎಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡರೆ ಅಲ್ಲೇ ನಾನೂ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಬೇಕು, ಎಂದು ಹೋಗಿ ಅವನು ತಾನು ಮೊದಲು ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿದ್ದ ಮೂರನೇ ಕ್ಲಾಸು ಟಿಕೆಟ್ಟನ್ನು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಕೊಟ್ಟು

ಮೇಲೆ ಮತ್ತಷ್ಟು ದುಡ್ಡನ್ನು ಹಾಕಿ ತಾನೂ ಸೆಕೆಂಡು ಕ್ಲಾಸ್ ಟಿಕೆಟ್ಟು ತೆಗೆದುಕೊಂಡನು.

ರೈಲುಬಂತು. ರೈಲಿನಲ್ಲಿ ಕೂಡುವಾಗ್ಗೆ ದೊಡ್ಡ ಗಲಾಟೆ. ಸೆಕೆಂಡ್ ಕ್ಲಾಸ್ ಕಂಪಾರ್ಟಮೆಂಟು ಎರಡು ಇದ್ದವು. ಶ್ರೀನಿವಾಸಯ್ಯ ಒಂದರಲ್ಲಿ ಹೆಂಗಸನ್ನು ಕೂರಿಸಿ ತಾನು ಇನ್ನೊಂದರಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಹೋದನು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಗೆಣೆಯ ಹೆಂಗಸು ಕೂತಿದ್ದ ಕಂಪಾರ್ಟಮೆಂಟಿನಲ್ಲಿ ಕೂಡಲು ಹೋದದ್ದನ್ನು ಕಂಡು, ಯಾರಯ್ಯಾ ಅದು ಇಲ್ಲಿ ಬಂದು ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಿ '' ಎಂದನು.

ಗೆಣೆಯ, '' ನಾವು ಇಲ್ಲೇ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುತ್ತೇವೆ ಸ್ವಾಮಿ,'' ಎಂದನು.

ಶ್ರೀನಿವಾಸಯ್ಯ, '' ಅಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಕೂಡದು, ಇಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಕೊಳ್ಳಿ,'' ಎಂದನು.

ಗೆಣೆಯ, '' ಇರಲಿ, ಬಿಡಿರಿ, ನಿಮಗೇನು? ನಿಮ್ಮ ಮುದ್ದು ಮುಖ ನೋಡೋದಕ್ಕೆ ಅಲ್ಲ ನಾನು ಆರು ರೂಪಾಯಿ ಕಳೆದುಕೊಂಡದ್ದು!'' ಎಂದು ಹೇಳಿದನು.

ಶ್ರೀನಿವಾಸಯ್ಯನಿಗೆ ಕೋಪಬಂತು. ಈ ಮನುಷ್ಯ ಅಸಹಾಯಳಾದ ಸ್ತ್ರೀಯ ಕಂಪಾರ್ಟಮೆಂಟಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಯಾಣ ಮಾಡಬೇಕೆನ್ನುವುದಕ್ಕೆ ಏನು ಕಾರಣ? ಅಲ್ಲದೆ ತನ್ನ ಮುಖವನ್ನು ಮುದ್ದುಮುಖ ಎಂದನಲ್ಲ! ಅದರ ಮೇಲೆ ಅವನು ಸ್ಟೇಷನ್‌ಮೇಷ್ಟರ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ, '' ಈ ಮನುಷ್ಯ ಬದಮಾಯಿಷ, ಜೊತೆಗೆ ಯಾರೂ ಇಲ್ಲದ ಹೆಂಗಸಿಗೆ ತಂಟೆಮಾಡ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ. ಇವನಿಗೆ ನನ್ನ ಕಂಪಾರ್ಟಮೆಂಟಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಯಾಣ ಮಾಡುವಂತೆ ತಾಕೀತುಮಾಡಿ'' ಎಂದನು. ರಂಪುರಾದ್ಧಾಂತವಾಗಿ ಕೊನೆಗೆ ಗೆಣೆಯ, '' ಹೆಂಗಸು ಸುಮ್ಮನೆ ಇರುವಾಗ ಇವರ ಗಲಾಟೆ ಏನು?'' ಎಂದನು. ಆದರೆ ಒಬ್ಬ ಹೆಂಗಸಿನ ಬಳಿ ಹೋಗಿ, ಈ ಮನುಷ್ಯ ನಿನ್ನ ಕೂಡ ಪ್ರಯಾಣಮಾಡಬಹುದೇ ಕೂಡದೇ, ಎಂದು ಕೇಳುವುದು ಹೇಗೆ? ಕೊನೆಗೂ ಆರು ರೂಪಾಯಿಗೆ ಗೆಣೆಯನಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಿದ್ದು ಶ್ರೀನಿವಾಸಯ್ಯನ ಮುಖವೇ. ಈ ಗಲಾಟೆಯಲ್ಲಿ ರೈಲು ಹೊರಡುವುದು

ಐದು ನಿಮಿಷ ಸಾವಕಾಶ. ಸ್ಟೇಷನ್‌ಮೇಷ್ಟರು ಗೆಣೆಯನನ್ನು ಶ್ರೀನಿವಾಸಯ್ಯನ ಗಾಡಿಯೊಳಕ್ಕೆ ತಳ್ಳಿ ರೈಲು ಬಿಡುವಂತೆ ಸೀಳುಹಾಕಿಸಿ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಬಂದನು. ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಬಂದು ದೊಡ್ಡ ಸ್ಟೇಷನ್‌ಮೇಷ್ಟರ ಬಳಿ,

"ಒಬ್ಬ ಹೆಂಗಸಿನಿಂದ ಎಷ್ಟು ಜನ ಹುಚ್ಚರಾಗುತ್ತಾರೆ. ಆ ದೊಡ್ಡ ಕೋರಿನ ರುಮಾಲಿನ ಆ ಮಗು ಒಬ್ಬ ಹುಚ್ಚ. ಅವನು ಅವಳ ಕೂಡ ಹೋಗಬೇಕು ಎಂತ ಸೆಕೆಂಡು ಕ್ಲಾಸು ಟಿಕೆಟ್ಟು ತೆಗೆದುಕೊಂಡವನು ಅವನೊಬ್ಬ ಹುಚ್ಚು. ನಾನೂ ಹುಚ್ಚುಮುಂಡೆಯಾಗಿದ್ದೆ —" ಎಂದನು.

"ಯಾಕೆ, ನೀನೇನು ಮಾಡಿದೆ?" ಎಂದು ದೊಡ್ಡವನು ಕೇಳಿದನು.

"ಎಂದೂ ಅಂಥಾ ತಪ್ಪು ಮಾಡಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಇಂದು ಅವಳ ಕಡೆ ನೋಡುತ್ತಾ ಒಬ್ಬನಿಗೆ ಚಿಲ್ಲರೆ ಕೊಡುವಾಗ ಮೂರುಕಾಸಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ ಅರ್ಧರೂಪಾಯಿ ನಾಣ್ಯವನ್ನು ಕೊಟ್ಟುಬಿಟ್ಟೆ. ತಿರುಗಿ ಮೇಜಿನ ಮೇಲೆ ನೋಡಿದರೆ ನಾಣ್ಯ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಇಂದು...."

"ಹಾಗಾದರೆ ಏಳೂಮುಕ್ಕಾಲು ಆಣೆ ಬೇಸ್ತು."

ಚಿಕ್ಕವನು "ಇಲ್ಲ! ಓ, ನಾನೋ! ಆ ಹುಚ್ಚ, ಸೆಕೆಂಡು ಕ್ಲಾಸು ಟಿಕೆಟ್ಟು ತೆಗೆದುಕೊಂಡನಲ್ಲಾ ಅವನಿಗೆ ಟಿಕೆಟ್ಟು ಕೊಡುವಾಗ ಅವನು ಅವಳ ಕಡೆ ನೋಡುತ್ತಾ ಇದ್ದ. ಸಮಯನೋಡಿ, ಒಂದು ರೂಪಾಯಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ ಆರುಕಾಸನ್ನಿಟ್ಟೆ, ಅವನು ಬೇಸ್ತುಬಿದ್ದ. ಏನೋ ದೇವರ ಕೃಪೆ ಇದ್ದರೆ ನಮ್ಮ ನಷ್ಟವೇ ನಮಗೆ ಲಾಭ ತರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಬುದ್ಧಿ ಇರಬೇಕು. ನ್ಯಾಯವಾಗಿ ಹದಿನೈದೂವರೆ ಆಣೆ ಲಾಭವಾಗಬೇಕು. ಆದರೆ ಮೊದಲೇ ಏಳೂಮುಕ್ಕಾಲು ಆಣೆ ಹಳ್ಳಕ್ಕೆ ಬಿದ್ದಿತ್ತು. ದಂಡಿನಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿ ದಾಳಿಯಲ್ಲಿ ಹೋಯಿತು ಎನ್ನುವಹಾಗೆ! ಅಂತೂ ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಏಳೂಮುಕ್ಕಾಲು ಆಣೆ ಲಾಭ! ಆ ಹೆಂಗಸು ನಮ್ಮ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯಹಾಗೆ ಬಂದಳು" ಎಂದನು.

ಇತ್ತ ರೈಲಿನಲ್ಲಿ ಗೆಣೆಯನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಕೋಪವೂ ಆಸೆಯೂ; ಶ್ರೀನಿವಾಸಯ್ಯನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಕೋಪವೂ ಚಿಂತೆಯೂ; ಹೆಂಗಸಿನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ನಿರೀಕ್ಷೆಯೂ ಅಸಮಾಧಾನವೂ, ಹೇಗೆಂದರೆ:

ತಾನು ಪಕ್ಕದ ಕಂಪಾರ್ಟಮೆಂಟಿನಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಹೋದರೆ ಇವನು ಯಾರೋ ಬಂದು ತಂಟಿಮಾಡಿದನಲ್ಲಾ ಎಂದು ಗೆಣೆಯನಿಗೆ ಶ್ರೀನಿವಾಸಯ್ಯನ ಮೇಲೆ ಕೋಪ. ಶ್ರೀನಿವಾಸಯ್ಯನ ಮುದ್ದುಮುಖ ನೋಡುವುದಕ್ಕೆಂದು ದುಡ್ಡು ಖರ್ಚುಮಾಡದೆ ಇದ್ದರೂ ಗೆಣೆಯನು ಶ್ರೀನಿವಾಸಯ್ಯನ ಮುಖವನ್ನೇ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ದುರದುರ ನೋಡಿದನು. ಏನಾದರೂ ಪುನಃ ಮಾತನ್ನೆತ್ತಿದರೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಹೊಡೆದರೂ ಹೊಡೆದು ಬಿಡುವುದೆಂದು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬಿಡದೆಯೇ ಅವನಕಡೆ ಬಹಳ ಉಗ್ರದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡಿದನು. ಅದರಿಂದ ಪ್ರಯೋಜನ ವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಆಮೇಲೆ, "ಇವನು ಹೀಗೆ ಮಾಡಿದರೇನು, ಇಂದು ರಾತ್ರಿ ಅವಳ ಮನೆಗೆ ಹೋದರೆ ಸರಿ" ಎಂದುಕೊಂಡು ಅವಳು ಕಿಟಕಿಯಿಂದ ಕಾಣುವುದಾದರೆ ನೋಡೋಣವೆಂದು ತಲೆಯನ್ನು ಹೊರಗೆ ಇಟ್ಟು ಕೊಂಡನು.

ಶ್ರೀನಿವಾಸಯ್ಯ ಇದಾವುದನ್ನೂ ನೋಡಲಿಲ್ಲ. ಗೆಣೆಯನಿಗೂ ನಮ್ಮ ಪ್ರಿಯಪಾಠಕರಿಗೂ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿರುವ ಒಂದು ಅಂಶ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಯ್ಯನ ಅಸಂಸ್ಕೃತವಾದ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ಈ ಹೆಂಗಸು, ಪಾಪ, ಸಹಾಯವಿಲ್ಲದೆ ಕಷ್ಟದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿದ್ದಳು. ತಾನು ಬರದೆ ಇದ್ದಿದ್ದರೆ ಅವಳಿಗೆ ಯಾರು ಗತಿ? ಒಳ್ಳೆಯವರು ಯಾರಾದರೂ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳು ತಿದ್ದರೆಂಬುದೇನೋ ನಿಜ. ಆದರೆ ಒಳ್ಳೆಯವರಿಗೆ ಅವಳ ಹತ್ತಿರಹೋಗಿ ಮಾತನಾಡಲು ಸಂಕೋಚ ಇದ್ದೇ ಇರುವುದು. ದುಷ್ಟನಿಗೆ ಅಂತಹ ಸಂಕೋಚವಿರಲಾರದು. ನಲ್ಮೆ ನಾಚಿಕೆಯಿಂದ ಅನೇಕ ವೇಳೆ ಫಲಕಾರಿ ಯಲ್ಲದೆ ಹೋಗುವುದು. ನಲ್ಮೆಗೆ ನಾಚಿಕೆ ಏಕೆ? ಅದಕ್ಕೆ ತನ್ನ ವಿಷಯ ದಲ್ಲಿ ತನಗೆ ನಾಚಿಕೆ ಅಲ್ಲ; ತಾನು ದೌಷ್ಟ್ಯದಂತೆ ಎಲ್ಲಿ ಕಾಣುವೆನೋ ಎಂದು ನಾಚಿಕೆ. ಭಿಕ್ಷುಕನಿಗೆ ಕಾಸುಕೊಡುವವನು ಸುತ್ತಲೂ ನೋಡಿ ಯಾರೂ ನೋಡದವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಸನ್ನು ಹಾಕುವನು. ಏಕೆ? ಕಾಸು ಕೊಡುವುದಕ್ಕೆ ನಾಚಿಕೆ ಅಲ್ಲ. ಯಾರಾದರೂ ನೋಡಿದರೆ ಡಂಭಾಚಾರಕ್ಕೆ ಹಾಕುತ್ತಿದಾನೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡಾರು ಎಂದು ನಾಚಿಕೆ. ಯಾವ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡಿದರೂ ಅದನ್ನು ತಪ್ಪಾಗಿ ಎಣಿಸುವುದು ಜನರಿಗೆ

ಸಾಧ್ಯ. ಈಗ ತಾನು ಈ ಹೆಂಗಸನ್ನು ಹೋಗಿ ಮಾತನಾಡಿಸಿದ್ದೂ, ಅವಳಿಗೆ ಟಿಕೆಟ್ಟನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಟ್ಟದ್ದೂ ನೋಡುವವರಿಗೆ ಏನಾಗಿ ಕಂಡಿರಬಹುದು? ಇನ್ನು ಇವಳನ್ನು ಮಯಿಳೂರಿನಲ್ಲಿ ಮನೆಯತನಕ ಕರೆದುಕೊಂಡುಹೋಗಿ ಬಿಡಬೇಕಾಗುವುದೇನೋ? ಅಂತೂ ಒಳ್ಳೆಯ ತಂಟೆಗೆ ಸಿಕ್ಕಿದ ಹಾಗಾಯಿತು, ಎಂದು ಅವನು ಸ್ವಲ್ಪ ಚಿಂತೆ ಯಲ್ಲಿದ್ದನು.

ಇವನೊಬ್ಬ ಹುಚ್ಚ ಎನ್ನುವಿರಾ? ಹುಚ್ಚೋ ಹೌದು, ಪಾಠಕ ಮಹಾಶಯ. ಶ್ರೀನಿವಾಸಯ್ಯನಿಗೆ ನವೀನಕಾಲದ ತಿಳಿವಿನ ಅಂಶ ವಾದ ನಾಣಿಲಿತನ ಇಲ್ಲದೆ ಹೋಗಿತ್ತು. ಅವನಿಗೂ ಅವನ ತರದ ಜನರಿಗೂ ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ತನ್ನ ಅತ್ತಿಗೆಯನ್ನು ಅವಳ ಅಂದಿಗೆಯಿಂದ ಗುರುತಿಸುತ್ತಿದ್ದನೆಂಬುದು ಬರಿಯ ಕಥೆಯಮಾತಲ್ಲ, ಜೀವನಪಥದಲ್ಲಿ ಅನುಸರಣೀಯವಾದ ಶಾಸನದ ಮಾತಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಎಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ ಅವನಿಗೆ ಈ ಹುಚ್ಚು ಎನ್ನುವಿರಿ? ಇವನ ಈ ನಡತೆಯಿಂದ ಪೋಲೀಸಿನವರು ಇವನಿಗೆ ಟನ್ ಚನ್ ನಿಲ್ಲುವುದನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಟ್ಟಿ ದ್ದರು. ಒಂದು ದಿನ ಇವನು ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಹೋದಾಗ ಕುಪ್ಪಣ್ಣ—ಪಳಗಿದ ಕಾನ್‌ಸ್ಟೆಬಲ್ಲು—ಟನ್ ಚನ್ ನಿಲ್ಲದೆ ಸುಮ್ಮನಿದ್ದ. ಹುಚ್ಚಣ್ಣ—ಹೊಸ ಕಾನ್‌ಸ್ಟೆಬಲ್ಲು—"ಇದೇನಯ್ಯಾ, ಟನ್ ಚನ್ ನಿಲ್ಲಲಿಲ್ಲ?" ಎಂದ. ಕುಪ್ಪಣ್ಣ, "ಯಾರಿಗೆ? ಇವನಿಗೆ?—ಯಾಕೆ ಟನ್ ಚನ್?" ಎಂದ. ಹುಚ್ಚಣ್ಣ, "ಸೂಟ್ ಚಂದಾಗದೆ, ಕೋರು ರುಮಾಲು," ಎಂದ. ಕುಪ್ಪಣ್ಣ, "ಬೀದೀಲಿ ಹೋಗೋ ಹೆಂಗಸಿನ ಮುಖ ನೋಡೋದಿಲ್ಲ ಇವನು. ಇವ ಏನು ದೊಡ್ಡಮನುಷ್ಯ?" ಎಂದ. ಅವರವರ ದೇವರು ಅವರವರಿಗೆ. ಇಂತಹ ಹುಚ್ಚನಾದ್ದರಿಂದಲೇ ಶ್ರೀನಿವಾಸಯ್ಯನಿಗೆ ಈ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಚಿಂತೆ. ನೀವು ಯಾರಾ ದರೂ ಆಗಿದ್ದರೆ ನಿಮಗೇನೂ ಚಿಂತೆ ಇರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲವೆನ್ನುವಿರೇನೋ? ನೀವು ಅವನಂತೆ ಹುಚ್ಚರಲ್ಲ, ಬುದ್ಧಿವಂತರು, ಎಂದು ಹೇಳಿದ ಹಾಗಾಯಿತು, ಅಷ್ಟೇ! ಇದು ತಿಳಿದೇ ಇದೆ. ಆದರಲ್ಲಿ ಆಶ್ಚರ್ಯ ವೇನು?

ಇವರಿಬ್ಬರ ಮಾತೂ ಹೀಗಾದ ಮೇಲೆ ಹೆಂಗಸಿನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಅಸಮಾಧಾನವೂ ನಿರೀಕ್ಷೆಯೂ ಎಂದು ಮೊದಲೇ ಹೇಳಿದೇವೆ. ಅಸಮಾಧಾನವೇಕೆ, ನಿರೀಕ್ಷೆಯೇಕೆ, ಎಂದು ಮುಂದಕ್ಕೆ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ.

ಹೀಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಪ್ರಯಾಣಮಾಡಲು ದಾರಿಮುಗಿದು ಮಯಿಳೂರು ಸ್ಟೇಷನ್ ಬಂತು. ಶ್ರೀನಿವಾಸಯ್ಯ, ತನ್ನ ಸಾಮಾನನ್ನು ಜವಾನನ ವಶಕ್ಕೆ ಕೊಟ್ಟು ಹೋಗಿ ಹೆಂಗಸಿಗೆ ಒಂದು ಗಾಡಿಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟು ಅವಳಕಡೆಯುವರು ಯಾರಾದರೂ ಬಂದಿದ್ದರೆ ಅವರನ್ನು ಅವಳಿಗೆ ಜೊತೆಮಾಡಿ ಕಳುಹಿಸುವುದು, ಇಲ್ಲದೆ ಇದ್ದರೆ ತಾನು ಜೊತೆಗೆ ಹೋಗುವುದು, ಇನ್ನೇನು ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗುತ್ತದೆ, ಎಂದು ಮನಸ್ಸು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಗಾಡಿಯಿಂದ ಇಳಿದನು. ಆಗ ತನ್ನ ಜವಾನನು ಇನ್ನೂ ಬಂದಿರಲಿಲ್ಲ. ಜನದ ಗುಂಪೋ ಬಹಳ ಗುಂಪು. ಅದರ ಮೇಲೆ ಸುತ್ತಲೂ ನೋಡಿ ತನ್ನ ಕಡೆಯುವನನ್ನು ಗುರುತುಹಿಡಿದು ಸಾಮಾನನ್ನು ನೋಡಿಕೋ ಎಂದು ಹೇಳಿ ಪಕ್ಕದ ಕಂಪಾರ್ಟಮೆಂಟಿಗೆ ಹೋಗಿ ನೋಡಿದನು. ಅಲ್ಲಿ ಹೆಂಗಸು ಇರಲಿಲ್ಲ.

ಆಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀನಿವಾಸಯ್ಯ ಒಳ್ಳೆಯದಾಯಿತೆಂದುಕೊಂಡನು. ಉತ್ತರಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಅವಳು ಎಲ್ಲಿಹೋದಳೋ ಏನಾದಳೋ ಏನು ತೊಂದರೆಪಟ್ಟಳೋ ಎಂದು ವ್ಯಾಕುಲದಿಂದ ಸುತ್ತಲೂ ನೋಡಿದನು. ಅವಳು ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬೀಳಲಿಲ್ಲ. ಕೊನೆಗೆ ಅವಳ ಜನ ಯಾರಾದರೂ ಬಂದಿರ ಬೇಕು, ಹೊರಟು ಹೋಗಿದ್ದಾಳೆ, ಎಂದು ಧೈರ್ಯಮಾಡಿಕೊಂಡು ಮನೆಗೆ ಹೋದನು.

ಮನೆಗೆ ಹೋದ ಮೇಲೆ ಹೆಂಡತಿ ಮಕ್ಕಳು ತಾಯಿ ಇವರ ಸಂಗಡ ಮಾತನಾಡುತ್ತ ಇರುವುದರಲ್ಲಿ ಶ್ರೀನಿವಾಸಯ್ಯನಿಗೆ ಇವಳ ವಿಷಯ ಚಿಂತೆ ಕಡಮೆಯಾಯಿತು. ಆದರೂ ಅವಳ ಜ್ಞಾಪಕ ಬಂದಾಗ, ಎಲ್ಲಿ ಹೋದಳೋ ಏನಾದಳೋ, ಅವಳು ಯಾರೋ, ಎಂದು ಸ್ವಲ್ಪ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಯೋಚನೆಯಾಗುತ್ತಿತ್ತು.

ರಾತ್ರಿ ಎಂಟುಗಂಟೆ. ಶ್ರೀನಿವಾಸಯ್ಯ ಊಟ ಮುಗಿಸಿಕೊಂಡು, ಎಲೆ ಅಡಕೆ ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ ತನ್ನ ಮನೆಯ ಹಾಲಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡಿ

ದ್ದನು. ಜವಾನನು ಒಳಗೆಬಂದು “ಯಾರೋ ತಮ್ಮನ್ನು ಕರೆಯು ತಾರೆ” ಎಂದನು. ಒಳಗೆ ಬರಹೇಳು ಎಂದದ್ದಕ್ಕೆ “ತಮ್ಮನ್ನು ಎಲ್ಲಿಗೋ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಬೇಕಂತೆ, ಯಾರೋ ಹೇಳಿ ಕಳುಹಿಸಿದ್ದಾರೆ” ಎಂದನು. ಶ್ರೀನಿವಾಸಯ್ಯ ಹೊರಗೆ ಹೋಗಿ ನೋಡಿದನು. ಒಬ್ಬ ಹುಡುಗ— ಹುಡುಗನೇನು, ಮುಖದ ಮೇಲೆ ವಯಸ್ಸಿನ ಚಿಹ್ನೆಗಳಿಲ್ಲ ದಿದ್ದರೂ ಮುಖವು ವಯಸ್ಸಾದ ಮುಖವಾಗಿದ್ದಿತು— ನಮಸ್ಕಾರಮಾಡಿ, “ತಮ್ಮನ್ನು ಕರಕೊಂಡು ಬರಹೇಳಿದರು” ಎಂದನು. ಶ್ರೀನಿವಾಸಯ್ಯ, “ಯಾರು, ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬರಹೇಳಿದರು?” ಎಂದನು. ಹುಡುಗನು ಶ್ರೀನಿವಾಸಯ್ಯನ ಮುಖವನ್ನು ಬಾಯಿಬಿಟ್ಟು ಕಣ್ಣುಬಿಟ್ಟು ನೋಡಿ, ಹತ್ತಿರನಿಂತಿದ್ದ ಜವಾನನ್ನು ದೃಷ್ಟಿಸಿ, ಹೇಳುವುದೇ ಬಿಡುವುದೇ ಎಂದು ತೋರದಂತೆ ಪುನಃ ಶ್ರೀನಿವಾಸಯ್ಯನ ಕಡೆಗೆ ನೋಡುತ್ತ, ಕಣ್ಣನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ಮಿಟಕಿಸಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಧ್ವನಿಯನ್ನು ತಗ್ಗಿಸಿ, “ಅವರು,” ಎಂದನು.

ಹುಡುಗ ದಡ್ಡನೆಂಬ ವಿಷಯವಲ್ಲದೆ ಶ್ರೀನಿವಾಸಯ್ಯನಿಗೆ ಈ ಆಟ ದಿಂದ ಇನ್ನೇನೂ ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ಅವನು, “ಯಾರಯ್ಯ, ಅವರು?” ಎಂದನು. ಹುಡುಗ, “ಯಾರೆಂದರೆ! ಯಾರೋ ಒಬ್ಬರು. ಕರಕೊಂಡುಬಾ ಎಂದರು,” ಎಂದನು. “ಯಾರನ್ನಯ್ಯ ಕರಕೊಂಡು ಬರಹೇಳಿದರು?” “ತಮ್ಮನ್ನೇ, ಕನ್ಸೆಟ್ರನ್ನ. ಸ್ವಲ್ಪ ಮುಳ್ಳುಮುಖ ಎಂತ ಹೇಳಿದರು. ಅವರು ಹೇಳಿದ್ದೂ ಮುಳ್ಳುಮುಖ, ತಮ್ಮ ಮುಖವೂ ಮುಳ್ಳುಮುಖ.” ಇದೇಕೋ ವರ್ಣನೆ ಬಹಳ ತಪಶೀಲಿಗೆಬಂತು, ಈ ದಡ್ಡನ ಸಂಗಡ ಏನುಮಾತು, ಎಂದು ಶ್ರೀನಿವಾಸಯ್ಯ, “ನಿನ್ನನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿದವರು ಯಾರು, ಹೇಳಿದರೆ ಬರುತ್ತೇನೆ. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಹೋಗು,” ಎಂದನು. ಹುಡುಗ ಪುನಃ ಸುತ್ತುಮುತ್ತಲೂ ನೋಡಿ ಬಾಯಿಗೆ ಕೈಯನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ಅಡ್ಡಮಾಡಿಕೊಂಡು ಶ್ರೀನಿವಾಸಯ್ಯನ ಹತ್ತಿರ ಬಂದು ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ, “ಮಧ್ಯಾಹ್ನ— ರೈಲು— ನಗ” ಎಂದು ಮಾತನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿ, “ತಿಳಿಯಿತೋ ಇಲ್ಲವೋ,” ಎಂದು ಕಣ್ಣನ್ನು ಮಿಟಕಿಸಿದನು.

ಶ್ರೀನಿವಾಸಯ್ಯ, ಹುಡುಗನು ತನಗಾಗಿ ಬಂದಿರುವುದೇನೋ ನಿಜ, ಆದರೆ ಹೇಳಿಕಳುಹಿಸುವವರು ಸ್ವಲ್ಪ ಬುದ್ಧಿ ಇರುವ ಹುಡುಗನ ಕೈಲಿ

ಹೇಳಿಕಳುಹಿಸಬಾರದಾಗಿತ್ತೆ, ಈ ನಾಟಕದ ದಡ್ಡ ಆಟ ಆಡುತ್ತಾನೆ, ಮಾತನಾಡಲೊಲ್ಲ, ಎಂದುಕೊಂಡು "ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ನಾನು ಟಿಕೆಟ್ಟು ತೆಗೆದುಕೊಟ್ಟೆನಲ್ಲ ಆಕೆಯೇನೋ?" ಎಂದನು. ಹುಡುಗ "ಆ! ವಂತಕಾರಿ ನಮ್ಮಪ್ಪ. ತಿಳಿದೂ ತಿಳಿದೂ ನನ್ನ ಯಾಕೆ ಕೇಳುವುದು?" ಎಂದನು. ಶ್ರೀನಿವಾಸಯ್ಯ ಆ ಹೆಂಗಸಿನ ವಿಷಯವನ್ನು ಚಿಂತಿಸುತ್ತಿದ್ದನಾದ್ದರಿಂದ ಅಂಗಿ ರುಮಾಲನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಂಡು, ನಡೆ, ಎಂದು ಅವನ ಜೊತೆಗೆ ಹೊರಟನು. ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಗಾಡಿಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಒಂದು ಮೈಲಿದೂರ ಹುಡುಗ ಹೇಳಿದಕಡೆ ಹೊಡೆಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗಲು, ಒಂದು ಸಣ್ಣ ಬೀದಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮಹಡಿಯ ಮನೆ, ಅದರ ಎದುರಿಗೆ ಬಂದರು. ಹುಡುಗನು ಅಲ್ಲಿ ಇಳಿದು, ಬನ್ನಿ, ಎಂದು ಹೇಳಿ ಮನೆಯೊಳಗೆ ಹೊಕ್ಕನು.

ಶ್ರೀನಿವಾಸಯ್ಯ ಹುಡುಗನ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಮುಂದಿನ ಪಡಸಾಲೆಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಅಲ್ಲಿಂದ ಕೆಲವು ಮೆಟ್ಟಲುಗಳನ್ನೇರಿ ಮಹಡಿಯ ಮೇಲಿನ ಹಾಲನ್ನು ಸೇರಿದನು. ಹುಡುಗನು ಅವನನ್ನು ಅಲ್ಲಿಬಿಟ್ಟು ಕೂತುಕೊಳ್ಳಿ ಎಂದು ಹೇಳಿ ಹೊರಟುಹೋದನು.

ಶ್ರೀನಿವಾಸಯ್ಯ ಒಂದೆರಡು ನಿಮಿಷ ಒಬ್ಬನೇ ಕುಳಿತಿದ್ದನು. ಸುಸಜ್ಜಿತವಾದ ಹಾಲು; ಸೋಫಾ, ಕುರ್ಚಿ, ಮೇಜು; ಕುರ್ಚಿಯ ಮೇಲೆ ಹುಲಿಯ ಚರ್ಮ, ಮೇಜಿನ ಮೇಲೆ ಬನಾತಿನ ಬಟ್ಟೆ. ಅವನು ಇವರು ಒಳ್ಳೆ ನೆಮ್ಮದಿವಂತರು ಎಂದುಕೊಂಡನು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅಲಂಕಾರಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಒಬ್ಬ ಸ್ತ್ರೀ ಪಕ್ಕದ ಒಂದು ಬಾಗಿಲಿನಿಂದ ಹಾಲಿನೊಳಕ್ಕೆ ಬಂದಳು.

ಅವಳನ್ನು ಬಾಗಿಲಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತಲೇ ಆಕೆ ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ತಾನು ಟಿಕೆಟ್ಟು ತೆಗೆದುಕೊಟ್ಟ ಹೆಂಗಸು ಎಂದು ಶ್ರೀನಿವಾಸಯ್ಯನಿಗೆ ತಿಳಿಯಿತು. ಅಲಂಕಾರದ ರೀತಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ಅವನ ಅಸಂಸ್ಕೃತವಾದ ಬುದ್ಧಿಗೂ ಸಂದೇಹ ತಟ್ಟಿತು.

ಹೆಂಗಸು ಬಂದು ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರದಲ್ಲಿ ಕುರ್ಚಿಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತು, "ನನ್ನ ಧೈರ್ಯವನ್ನು ನೋಡಿ ತಮಗೆ ಅಸಮಾಧಾನವಿರಬಹುದು,"

ಎಂದಳು. ಶ್ರೀನಿವಾಸಯ್ಯನಿಗೆ ಏನೂ ತೋಚಲಿಲ್ಲ. ಹೆಂಗಸು ಹೆದರಿದರೆ ಗಂಡಸು ಧೈರ್ಯ ಹೇಳಬಹುದು. ಹೆಂಗಸು ಧೈರ್ಯಮಾಡಿದರೆ ಗಂಡಸಿನ ಪಾಡು ನಾಯಿಪಾಡು. ಏನಾದರೂ ಹೇಳಬೇಕಲ್ಲಾ ಎಂದು ಅವನು "ರೈಲಿಳಿದು ನಾನು ನಿಮ್ಮನ್ನು ಹುಡುಕಿದೆ. ನೀವು ಸ್ಟೇಷನಿನಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲೂ ಕಾಣಲಿಲ್ಲ. ನಿಮ್ಮವರಾರಾದರೂ ಬಂದು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬಂದಿರಬೇಕೆಂದು ಕಾಣುತ್ತದೆ" ಎಂದನು.

ಹೆಂಗಸು, "ಹೌದು ತಮಗೆ ಹೇಳದೆ ಬಂದದ್ದರಿಂದಲೇ ಈಗ ನಾನು ಹೇಳಿಕಳುಹಿಸಿದ್ದು" ಎಂದು, ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ, "ಈಗ ಹೇಳಿಕಳು ಹಿಸುವುದಕ್ಕೋಸ್ಕರವೇ ಆಗ ಹೇಳದೆ ಬಂದದ್ದು," ಎಂದುಕೊಂಡಳು.

"ಈಗ ಹೇಳಿಕಳುಹಿಸಿದ್ದು ಏನು?" ಎಂದು ಶ್ರೀನಿವಾಸಯ್ಯ ಕೇಳಿದನು.

ಹೆಂಗಸು, "ತಾವು ನನಗಾಗಿ ಪಟ್ಟ ಕಷ್ಟಕ್ಕೆ ನನ್ನ ವಂದನೆಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸುವುದಕ್ಕೋಸ್ಕರ," ಎಂದಳು.

ಶ್ರೀನಿವಾಸಯ್ಯ "ಅದೇನೂ ಅವಶ್ಯಕವಿರಲಿಲ್ಲ. ನೀವು ಬಂದು ಸುಖವಾಗಿ ಮನೆ ಸೇರಿದ್ದೆಲ್ಲಾ ಒಂದು. ಆದರೆ ಜೊತೆಗೆ ಯಾರೂ ಇಲ್ಲದೆ ನೀವು ರೈಲಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಯಾಣಮಾಡಲು ಕಾರಣವೇನೋ ತಿಳಿಯ ಲಿಲ್ಲ" ಎಂದನು.

"ನನ್ನ ಜೊತೆಗೆ ಇದ್ದರು. ಅವರೊಡನೆ ನಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಬಂದದ್ದು," ಎಂದು ಹೆಂಗಸು ಹೇಳಿದಳು.

"ನಾನು ಕೇಳಿದಾಗ ಯಾರೂ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಿದಿರಲ್ಲ?"

"ತಾವೇ ಇದ್ದೀರೆಂದು ಹೇಳೋಣವೆಂದುಕೊಂಡೆ. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಏನೋ ಸುಮ್ಮನೆ, ಯಾರೂ ಇಲ್ಲ. ಎಂದು ಹೇಳಿದೆ," ಎಂದು ಹೆಂಗಸು ಶ್ರೀನಿವಾಸಯ್ಯನ ಕಡೆ ಪ್ರಣಯ—ವೇಶ್ಯಾಪ್ರಣಯ—ಕಟಾಕ್ಷವನ್ನು ಬೀರಿದಳು.

ಶ್ರೀನಿವಾಸಯ್ಯನಿಗೆ ತಾನು ಮಾಡಿದ್ದ ತಪ್ಪೆಲ್ಲವೂ ತಿಳಿದಹಾಗಾ ಯಿತು. ಸ್ವಲ್ಪ ಮಾತ್ರ ಇನ್ನೂ ಸಂದೇಹ. ಆದರೆ ನೀನು ವೇಶ್ಯೆಯೇ ಎಂದು ಹೇಗೆ ಕೇಳುವುದು? ಸ್ವಲ್ಪ ಸುಮ್ಮನಿದ್ದು,

"ಹಾಗಾದರೆ ನಾನು ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಮಾಡಿದ್ದು ನಿಮಗೇನೂ ಉಪಕಾರ ಮಾಡಿದಂತಾಗಲಿಲ್ಲ," ಎಂದನು.

ಸ್ತ್ರೀ ನಕ್ಕಳು. ನಕ್ಕು, "ನಿಜ, ಆದರೆ ನಾನು ತಮ್ಮ ಸೇವೆಮಾಡ ಬಹುದಾದರೆ ನನಗೆ ತಾವು ಪರಮೋಪಕಾರ ಮಾಡಿದಂತಾಯಿತು," ಎಂದಳು.

ಶ್ರೀನಿವಾಸಯ್ಯ, "ನನಗೆ ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ಇತರರು ತೊಂದರೆ ಕೊಟ್ಟಾರು ಎಂದು ಸಹಾಯಕ್ಕಾಗಿ ಬಂದೆ. ಮತ್ತೆ ಯಾವ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ದಿಂದಲೂ ಬಂದವನಲ್ಲ," ಎಂದನು.

ಹೆಂಗಸು, "ಹಾಗಾದರೆ ಅದು ನನ್ನ ದುರದೃಷ್ಟ. ತಮ್ಮಂತಹವರ ಸೇವೆ ನಮಗೆ ದುರ್ಲಭ," ಎಂದಳು.

"ಈ ಮನೆ ಒಳ್ಳೆಯ ಮಹಡಿಯಮನೆ, ನೀವು ನೆಮ್ಮದಿ ಯಾಗಿದ್ದೀರಿ."

"ಅವರಿವರು ತಂದುಕೊಟ್ಟದ್ದು. ಅವರಿವರ ಉಪಯೋಗಕ್ಕಾಗಿ ಅಲಂಕಾರ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇವೆ. ಅವರಿವರ ಉಪಯೋಗಕ್ಕಾಗಿ ಮನೆ ಯನ್ನು ಸೊಗಸು ಮಾಡುತ್ತೇವೆ."

ಶ್ರೀನಿವಾಸಯ್ಯ, "ಅದೂ ನಿಜ" ಎಂದು ಹೇಳಿ ಮುಖವನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ದೃಷ್ಟಿಸಿ ನೋಡಿ, "ಇನ್ನು ನಾನು ಬರುತ್ತೇನೆ," ಎಂದು ಎದ್ದನು.

ಶ್ರೀನಿವಾಸಯ್ಯ ಅವಳ ಮುಖವನ್ನು ದೃಷ್ಟಿಸಿ ನೋಡಿದ್ದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇನೆಂದರೆ ಅವಳ ಮುಖ ಯಾರ ಮುಖವನ್ನೋ ಅವನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಜ್ಞಾಪಕಕ್ಕೆ ತರುತ್ತಿತ್ತು. ಮಧ್ಯಾಹ್ನವೂ ಹಾಗೆಯೇ ತೋರಿತ್ತು. ಆದರೆ ಆಗ ಅವಳನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ನೋಡಲಿಲ್ಲ. ಈಗ ಹತ್ತಿರದಿಂದ ನೋಡಿದ್ದರಲ್ಲಿ ಯಾವುದೋ ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದ ಮುಖದಂತೆ ತೋರಿತು. ಇಂಥವರದೆಂದು ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕೆ, ಯಾರದಿರಬಹುದು ಎಂದು ದೃಷ್ಟಿಸಿ ನೋಡಿದನು. ಇವನು ಹೀಗೆ ನೋಡಿದ್ದನ್ನು ಸ್ತ್ರೀ ಬೇರೆ ಕಾರಣ ದಿಂದಲೆಂದು ತಿಳಿದು,

"ಸ್ವಾಮಿ, ನಾನು ವಯಸ್ಸಾದವಳೇ ಸರಿ. ನನ್ನ ಮಗಳಿದ್ದಾಳೆ, ಅವಳಿಂದ ಶುಶ್ರೂಷೆಯನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳಬಹುದು," ಎಂದಳು.

ಶ್ರೀನಿವಾಸಯ್ಯ, "ನಾನು ಇಲ್ಲಿ ಬರಬಾರದಾಗಿತ್ತು. ನಾನು ಅದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ನೋಡಲಿಲ್ಲ," ಎಂದನು. ಹೀಗೆಂದು ಅವನು ಜೇಬಿನಿಂದ ಒಂದು ನೋಟನ್ನು ತೆಗೆದು, "ನಾನು ಅಡ್ಡಿ ಬಾರದೇ ಇದ್ದಿದ್ದರೆ ಮತ್ತೆ ಯಾರಾದರೂ ನಿಮ್ಮ ಸಂಗಡ ಬರುತ್ತಿದ್ದರು. ನಾನು ಬಂದು ನಿಮಗೆ ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲದೆ ಹೋಯಿತು," ಎಂದು ಅದನ್ನು ಅವಳಿಗೆ ಕೊಡ ಹೋದನು.

ಸ್ತ್ರೀ, "ಸ್ವಾಮಿ, ನನಗೆ ಹಣ ಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ. ತಾವು ನಮ್ಮ ಸೇವೆಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದರೆ ನಾವು ಧನ್ಯರು. ಅಲ್ಲದೆ, ಇಲ್ಲಿರುವ ಐಶ್ವರ್ಯವೆಲ್ಲ ನಿಮ್ಮದೂ ಹೌದು," ಎಂದಳು.

ಸ್ತ್ರೀ ಒಂದು ಕೊಟಡಿಯೊಳಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಒಂದು ಫೋಟೋವನ್ನು ತಂದಳು. ಶ್ರೀನಿವಾಸಯ್ಯನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಏನೋ ಭಯ ಹುಟ್ಟಿತು.

ಸ್ತ್ರೀ ಫೋಟೋವನ್ನು ತಂದು ಅವನೆದುರಿಗೆ ಹಿಡಿದಳು. ಅದರಲ್ಲಿದ್ದ ಚಿತ್ರ ಅವನ ತಂದೆಯದು.

ಕ್ಷಣ ಬಿಟ್ಟು ಅವಳು, "ಇವರು ನಮ್ಮ ತಾಯನ್ನು ಉದ್ಧಾರ ಮಾಡಿದರು. ತಾವು ನನ್ನನ್ನು ಉದ್ಧಾರಮಾಡಿ," ಎಂದು ಶ್ರೀನಿವಾಸಯ್ಯನ ಕಾಲಿಗೆ ಬಿದ್ದಳು.

ಶ್ರೀನಿವಾಸಯ್ಯ ದೂರ ಸರಿದನು.

ಸ್ತ್ರೀ ಅದನ್ನು ನೋಡಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಅಸಮಾಧಾನದಲ್ಲಿ ಎದ್ದು, "ನಾನು ಪತಿತೆ, ತಾವು ನನ್ನನ್ನು ಮುಟ್ಟಲೂಬಾರದು," ಎಂದಳು.

ಶ್ರೀನಿವಾಸಯ್ಯ ಹತ್ತಿರ ಬಂದು ಅವಳನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಒಂದು ಕುರ್ಚಿಯ ಮೇಲೆ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿ, ಅವಳು ಪತಿತೆಯಾದದ್ದರಿಂದ ತಾನು ಅವಳನ್ನು ಮುಟ್ಟಕೂಡದೆಂಬ ಭಾವ ತನ್ನಲ್ಲಿಲ್ಲವೆಂದು ತೋರಿಸುವಂತೆ, ಅವಳ ಹಣೆಗೆ ಒಂದು ಮುತ್ತನ್ನು ಕೊಟ್ಟನು. ಸ್ತ್ರೀಯ ಮುಖ ಸಂತೋಷದಿಂದ ಕೂಡಿತು.

"ಇನ್ನು ನಾನು ಬರುತ್ತೇನೆ."

ಸ್ತ್ರೀ, "ಅಯ್ಯೋ? ಉಂ, ಹೋಗಲಿ. ನನ್ನಿಂದ ಏನನ್ನಾದರೂ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ. ನನ್ನ ಗುರುತಾಗಿ ಇರಲಿ," ಎಂದು ಹೇಳಿದಳು.

ಶ್ರೀನಿವಾಸಯ್ಯ ಸ್ವಲ್ಪ ಯೋಚಿಸಿ ಅವಳಿಗೆ ಬೆಲೆಯಿಲ್ಲದ್ದೂ ತನಗೆ ಬೆಲೆಯುಳ್ಳದ್ದೂ ಆದ ಪದಾರ್ಥವನ್ನು ಕೇಳಬೇಕೆಂದು, "ಆ ಫೋಟೋವನ್ನು ನನಗೆ ಕೊಡುವೆಯಾ?" ಎಂದನು.

ಸ್ತ್ರೀ "ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಿ. ಇನ್ನೇನಾದರೂ ಬೆಲೆಯ ಸಾಮಾನನ್ನು ಕೇಳಿ," ಎಂದಳು.

"ನನಗೊಂದೂ ಬೇಡ. ಅದನ್ನು ಕೊಡು ಸಾಕು," ಎಂದು ಶ್ರೀನಿವಾಸಯ್ಯ ಹೇಳಿದನು.

ಸ್ತ್ರೀ "ಹಾಗೇ ಆಗಲಿ. ನಿಮ್ಮ ಇಷ್ಟಕ್ಕೆ ತೋರಿದ್ದನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಬಹುದು," ಎಂದು, "ಇದೇನು, ನೀವು ಮೊದಲು ನನ್ನನ್ನು 'ನೀವು ನಿಮ್ಮ' ಎಂದು ಹೇಳಿ ಈಗ ಬಹು ಜಾಗ್ರತೆ 'ನೀನು, ಕೊಡು,' ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದೀರಿ," ಎಂದು ಕೇಳಿದಳು.

ಶ್ರೀನಿವಾಸಯ್ಯ ಫೋಟೋವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೊರಡಲು ಸನ್ನದ್ಧನಾಗಿ "ನೀನು ನನ್ನ ತಂಗಿ; ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಮರ್ಯಾದೆಯೇ?" ಎಂದು ಹೊರಟನು.

ಹೆಂಗಸಿನ ಕಣ್ಣಲ್ಲಿ ನೀರು ಬಂತು. ಶ್ರೀನಿವಾಸಯ್ಯ ಹೊರಟು ಹೋದಮೇಲೆ ಅವಳು ಇದ್ದಲ್ಲಿಯೇ ಕುಳಿತು ಕಯ್ಯಲ್ಲಿ ತಲೆಯನ್ನಿರಿಸಿಕೊಂಡು, "ತನ್ನ ತಂಗಿಯಂತೆ! ನನಗೆಲ್ಲಿ ಆ ಪುಣ್ಯ. ನನ್ನ ಹಣೆಯಲ್ಲಿ ಬರೆದದ್ದು ಇದು," ಎಂದು ಬಹಳವಾಗಿ ಚಿಂತೆಮಾಡುತ್ತಾ ಕದಲದೆ ಜೋಲುಮುಖ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದಳು.

ಶ್ರೀನಿವಾಸಯ್ಯ ಹೊರಗೆ ಹೋಗುವುದರಲ್ಲಿ ಮೊದಲು ಇವನನ್ನು ಕರೆತಂದ ಹುಡುಗ ಇವನನ್ನು ಸೇರಿದನು. ಪಡಸಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಹೋಗುವಾಗ ಪೂರ್ಣಿಮೆಯ ಚಂದ್ರನಂತೆ ಸುಂದರ ಮುಖದ ಯುವತಿಯೊಬ್ಬಳು ಬಾಗಿಲಿಂದ ಶ್ರೀನಿವಾಸಯ್ಯನನ್ನು ಇಣಿಕಿ ನೋಡಿದಳು. ಆ ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀನಿವಾಸಯ್ಯ, "ಕಮಲು ಇಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿ ಬಂದಳು," ಎಂದುಕೊಂಡನು. ಕಮಲು ಅವನ ಮಗಳು. ಇಣಿಕೆನೋಡಿದವಳು ಮನೆಯವಳ ಮಗಳು. ಶ್ರೀನಿವಾಸಯ್ಯ ಉತ್ತರಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಎಚ್ಚತ್ತು, "ಆಹಾ ಇದೇನು ಸೌಂದರ್ಯ, ಇದಕ್ಕೆ ಬಂದ ಗತಿಯೇನು," ಎಂದುಕೊಂಡನು. ಬೀದಿಗೆ

ಹೋಗುವಲ್ಲಿ ಜಟಕಾ ಅಲ್ಲಿಯೇ ನಿಂತಿತ್ತು. ಶ್ರೀನಿವಾಸಯ್ಯ ಜಟಕಾದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು, "ಬಿಡಯ್ಯಾ," ಎಂದನು. ಜಟಕಾದವನು ಗಾಡಿಯನ್ನು ತಿರುಗಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ಸುರೆಯಿಂದ ಉಲ್ಲಾಸಗೊಂಡು ಅಸ್ಥಿರವಾದ ನಡೆಯಿಂದ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಒಬ್ಬ ಮನುಷ್ಯನ ಮೇಲೆ ಬಿಟ್ಟನು. ಮನುಷ್ಯನು, "ಯಾವನೋ ಅವನು ಗಾಡಿಯಲ್ಲಿ! ಬೇಕೂಫ್," ಎಂದನು. ಜಟಕಾದವನು ಜಗಳದಲ್ಲಿ ಗಾಡಿಯೊಳಗೆ ಇರುವವನನ್ನೂ ಸೇರಿಸಿಕೊಂಡರೆ ತನ್ನ ತಪ್ಪು ಮರೆಯಾಗುವುದೆಂದು, "ಬೇಕೂಫ್ ಗೀಕೂಫ್ ಎನ್ನಬೇಡ, ನಿನಗಿಂತ ನಮ್ಮ ಸ್ವಾಮಿದೇನೂ ಬೇಕೂಫ್ ಗಿರಿ ಕಡಮೆ ಇಲ್ಲ," ಎಂದನು. ಜಟಕಾದವನು ಮುಸಲ್ಮಾನ. 'ಹೆಚ್ಚಾಗಿಲ್ಲ' ಎಂದು ಹೇಳಬೇಕು. ಕನ್ನಡ ಬಾರದೆ 'ಕಡಮೆ ಇಲ್ಲ' ಎಂದನು. ತತ್ಕಾಲದ ಯಜಮಾನನ ಪರವಾಗಿ ಚಾತುರ್ಯಕ್ಕಿಂತ ಭಕ್ತಿ ಹೆಚ್ಚು.

ಸುರೆಯ ಸ್ವಾಧೀನದಲ್ಲಿದ್ದ ಮನುಷ್ಯನು ಸಾಹೇಬನ ಮೇಲೆ ಕೋಪದಿಂದ, "ಮುಚ್ಚೋ ಬಾಯಿ! ಕಡಮೆ ಇಲ್ಲ ಎನ್ನುತ್ತೀಯಾ? ಬಾ, ತೋರಿಸುತ್ತೇನೆ. ಕಡಮೆಯೋ ಹೆಚ್ಚೋ," ಎನ್ನುತ್ತ "ಯಾವನೋ ಅವನು ಒಳಗೆ? ಬಾ ತೋರಿಸುತ್ತೇನೆ ಕಡಮೆ ಅಂತ," ಎಂದು ಜಟಕಾದ ಹಿಂದುಗಡೆಯಿಂದ ಇಣಿಕಿ ನೋಡಿದನು. ಶ್ರೀನಿವಾಸಯ್ಯ ಬೀದಿಯ ದೀಪದ ಬೆಳಕಿನಿಂದ ಮನುಷ್ಯನನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ, "ಬಿಡು ಸಾಹೇಬ್ ಗಾಡಿ," ಎಂದನು. ಗೆಣೆಯನೂ ಆ ವೇಳೆಗೆ ಶ್ರೀನಿವಾಸಯ್ಯನನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ ಅವನನ್ನು, "ಎಲಾ ಬೊಡ್ಡೀ ಹೈದ, ಇಲ್ಲಿಗೂ ಬಂದಾ," ಎಂದು ಬೈಯುತ್ತ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಸರಿದನು. ಜಟಕಾ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಹೋಯಿತು.

ಶ್ರೀನಿವಾಸಯ್ಯನ ಮನಸ್ಸು ಅಂದು ನಡೆದ ವಿಷಯಗಳಿಂದೆಲ್ಲ ಕಲಕಿ ಹೋಗಿತ್ತು. ಅವನಿಗೆ, ತನ್ನ ತಂದೆ, ಮೊದಲು ತಮ್ಮೂರಲ್ಲಿದ್ದು ಆಮೇಲೆ ಮಯಿಳೂರನ್ನು ಸೇರಿದ ಒಬ್ಬ ವೇಶ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ನೇಹ ಇಟ್ಟು, ಪೂರ್ವೀಕರ ಆಸ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಮೂರು ಪಾಲನ್ನು ಕಳೆದಿದ್ದನೆಂದೂ ಅದರಿಂದ ಅನೇಕ ವಿಧಗಳಲ್ಲಿ ಅವನಿಗೆ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಸುಖವಿಲ್ಲದೆ ಹೋಗಿತ್ತೆಂದೂ ಗೊತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೆ ಅದುವರೆಗೆ ತನ್ನ ತಂಗಿಯೊಬ್ಬಳು ವೇಶ್ಯೆಯಾಗಿದ್ದಳು

ಎಂದು ಅವನಿಗೆ ತೋರಿರಲಿಲ್ಲ. ತಂಗಿ ಹೇಗೆ? 'ತಂಗಿ' ಎಂದು ಯಾವ ಸಂಬಂಧಕ್ಕೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೋ ಅದಕ್ಕೂ ಇದಕ್ಕೂ ವ್ಯತ್ಯಾಸವೇನು? ಒಡಹುಟ್ಟು ಬರುವುದು ಏತರಿಂದ? ಒಂದು ಪಿಂಡದ ಭಾಗವನ್ನು ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿರುವುದರಿಂದ. ತನ್ನ ತಂದೆಯ ಶರೀರದ ಅಂಶ ತನ್ನಲ್ಲಿ ಹೇಗೋ ಅವಳಲ್ಲೂ ಹಾಗೆಯೇ ಇತ್ತು. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ್ದರೆ ಅವಳ ಜೀವನಪಥ ಶುದ್ಧವಾಗಿರುತ್ತಿತ್ತು. ಈಗ? ಶ್ರೀನಿವಾಸಯ್ಯನಿಗೆ ಅದನ್ನು ನೆನೆದುಕೊಂಡು ಮನಸ್ಸು ಬಹಳ ಕಂದಿತು. ತನ್ನ ತಂದೆ ಇದ್ದಿದ್ದರೆ ಅವನಿಗೆ ಹೀಗೇನಾದರೂ ತೋರುತಿತ್ತೆ ಎಂದು ಅವನು ಯೋಚಿಸಿದನು. ತೋರದೆ ಇದ್ದಿರಲಾರದು. ಹೇಗೆ ತೋರದೇ ಇದ್ದೀತು? ಯಾವುದಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಆ ಹೋಲಿಕೆ ಇತ್ತಲ್ಲ? ಅದರಿಂದ ಲಾದರೂ ಆ ಯೋಚನೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದಿತು. ಹೋಗುವುದು ವೇಶ್ಯೆಯ ಮನೆಗೆ. ಮನೆಯಲ್ಲಿ, ನನ್ನ ಹೆಂಡತಿ ಒಳ್ಳೆಯವಳು ನನ್ನ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳು ಸತ್ಯವಂತರು, ಎಂದು ಜಂಬ. ಬಾಯಲ್ಲಿ ಜಂಬ. ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲೂ ಜಂಬ. ಬಾಯಜಂಬ ಹಾಗಿರಲಿ: ನಾವು ಬದುಕುವುದೇ ಬಾಯಜಂಬದಿಂದ. ಆ ಮನಸ್ಸಿನ ಜಂಬವೋ? ಅದೂ ಕೂಡ ನಮ್ಮ ಬದುಕಿಗೆ ಬೇಕಾಗಿದೆಯೋ? ಇಲ್ಲ. ಇದು ಮನುಷ್ಯನ ಅಜ್ಞಾನ ಹೊರತು ಬೇರೆಯಲ್ಲ. 'ಬೆಂಗಳೂರಲ್ಲಿ ಸತ್ಯವಂತನಾಗಿದ್ದರೆ ಸರಿ, ಮೈಸೂರಲ್ಲಿ ಕಳ್ಳನಾಗಿರಬಹುದು' ಎಂದರೆ ಹೇಗೆ ಹುಚ್ಚುಮಾತೋ ಹಾಗೆಯೇ ಮನೆಯ ಹೊರಗಡೆ ಇರುವ ಮಗಳು ವೇಶ್ಯೆಯಾದರೂ ಮನೆಯಲ್ಲಿರುವ ಮಗಳು ಸತ್ಯವಂತಳು ಎಂಬ ಈ ಜಂಬವೂ ಹುಚ್ಚು ಜಂಬ. ಆದರೆ ಈ ಯೋಚನೆ ವೇಶ್ಯೆಯ ವಾಟಗೆ ಹೋಗುವವರಿಗೆ ತಿಳಿಯುವುದಿಲ್ಲವಲ್ಲ ಎಂದು ಶ್ರೀನಿವಾಸಯ್ಯ ಬಹಳ ಖಿನ್ನನಾದನು. ಹೀಗೆ ಯೋಚನೆ ಮಾಡುತ್ತ ಮನೆಯನ್ನು ಸೇರಿದನು.

ಇಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಯೂ ಖಿನ್ನಳಾಗಿ ಕುಳಿತಿದ್ದವಳು ಏಳದೆ ಹಾಗೆಯೇ ಇದ್ದಳು. ಶ್ರೀನಿವಾಸಯ್ಯನ ಸ್ಥೈರ್ಯವನ್ನು ನೋಡಿ ಅವಳಿಗೆ ಬಹಳ ಮೆಚ್ಚಿಕೆಯಾಯಿತು. ಅವಳು ಅವನನ್ನು ತನ್ನ ಅಣ್ಣನೆಂದು ಎಣಿಸುವುದು ಕೂಡ ಸ್ವಲ್ಪ ಸಾಧ್ಯವೆಂದು ಎಂದುಕೊಂಡಳು. ಇನ್ನೂ ಏನೇನನ್ನು

ಎಂದುಕೊಳ್ಳಬಹುದಾಗಿತ್ತೋ ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಹುಡುಗನು ಅದು ಯಾರನ್ನೋ ಒಳಗೆ ಕರೆತಂದನು. ಶ್ರೀನಿವಾಸಯ್ಯನೇ ಪುನಃ ಬಂದನೇನೋ, ಅಣ್ಣನಿಗೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಒಂದು ಸಲ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡೋಣ, ಅವನ ಕಾಲುಧೂಳು ತನ್ನ ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿ ಈ ಪಾಪಿ ದೇಹ ಪುನೀತವಾಗಲಿ, ಎಂದು ಹೆಂಗಸು ಎದ್ದಳು; ಬಂದವನು ಶ್ರೀನಿವಾಸಯ್ಯನಲ್ಲ, ನಮ್ಮ ಗೆಣೆಯ; ನೋಡಿ ಅವಳು ಸ್ವಲ್ಪ ಅಪ್ರತಿಭಳಾದಳು.

ಗೆಣೆಯನು ಬಹು ಹುಮ್ಮಸಿನ ಮೇಲೆ ಮೀಸೆಯನ್ನು ಹುರಿ ತಿರುಗಿಸುತ್ತ ಬಂದು ಕುರ್ಚಿಯಮೇಲೆ ಕುಳಿತುಕೊಂಡು "ನೋಡಿದ್ರೋ? ನಾನು ಬಿಟ್ಟೆನಾ? ಅವರಪ್ಪನಿಗೂ ಬಿಡೆ. ಆದರೆ ಬೊಡ್ಡೀ ಹೈದ! ಅವನಿಲ್ಲಿಗೂ ಬಂದಿದ್ದನೇನು? ಲ—ಮಗ" ಎಂದನು.

ಸ್ತ್ರೀಯ ಮುಖ ಈಗ ಪುನಃ ಎಂದಿನಂತೆ ನಗುಮುಖವಾಗಿತ್ತು. ಹತ್ತಿರ ಬಂದು, "ನೀನು ಯಾಕೆ ಬರಲಿಲ್ಲವೋ ಎಂದಿದ್ದೆ. ಅವನ ಮಾತು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡೇನು? ಬಾ. ಅವನೊಬ್ಬ ಹುಚ್ಚ," ಎಂದು ಅವನ ಕೈಯನ್ನು ಹಿಡಿದು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋದಳು. ಗೆಣೆಯನು ಜಯಲಕ್ಷ್ಮಿ ಯಿಂದ ಸ್ವೀಕೃತನಾದ ರಾಜನಂತೆ ತೋರುತ್ತಾ ಮೀಸೆಯನ್ನು ತಿದ್ದಿ ಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ನಿಲುಗನ್ನಡಿಯಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಅಂದವನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಅವಳ ಕೂಡ ಹೋದನು.

ಹುಡುಗನು, "ವಂತಕಾರಿ! ಅದೀಗ ಸೈ. ತಂಗಿಯಂತೆ ತಂಗಿ. ಛಟ್," ಎಂದುಕೊಂಡು ಹೊರಗೆ ಬಂದುಬಿಟ್ಟನು.

"ಅವನೊಬ್ಬ ಹುಚ್ಚ! ಅವನ ಕಾಲಿಗೆ ಬೀಳಬೇಕೆಂದಿದ್ದು ಒಂದು ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಅವನೊಬ್ಬ ಹುಚ್ಚ ಎಂದಳೆ? ಇದರಲ್ಲಿ ನಿಜವಾದ ಭಾವ ಯಾವುದು?" ಎನ್ನುವಿರಾ? ಎರಡೂ ನಿಜವಿರಬಾರದೇನು? ಬಹು ಹೊಳಪಾದ ಮಿಂಚನ್ನು ನೋಡಿದಾಗ ಕಣ್ಣು, "ಇಂದು ನಾನು ದಿವ್ಯ ಪ್ರಭೆಯನ್ನು ನೋಡಿದೆನು. ನಾನು ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಪಡೆದದ್ದು ಸಾರ್ಥಕ ವಾಯಿತು. ನನಗಿನ್ನೇನೂ ಬೇಕಿಲ್ಲ," ಎಂದು ಹೇಳುವುದೋ ಎಂಬಂತೆ ಆ ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ದೃಷ್ಟಿ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ನೀಗುವುದು. ಒಂದು ಕ್ಷಣ ಮಾತ್ರ. ಪುನಃ ಸಾಮಾನ್ಯ ವಸ್ತುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ನೋಡಿ, ನೋಡಿದ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು

ಗುರುತಿಸುತ್ತ, ತನ್ನ ಸಾಮಾನ್ಯ ಕರ್ಮವನ್ನು ಆಚರಿಸಲಾರಂಭಿಸುವುದು. ಮನಸ್ಸೂ ಹಾಗೆಯೇ. ಅಪೂರ್ವ ಗುಣವನ್ನು ಯಾವಾಗಲಾದರೂ ಕಂಡು ಮೋಹಗೊಳ್ಳುವುದು; ಒಂದು ನಿಮಿಷದ ಮೇಲೆ ಆ ಮೋಹದಿಂದ ನಿವೃತ್ತವಾಗುವುದು. ಎಂದೋ ಕಂಡ ಯಾವುದೋ ಸೊಗಸಿಗೆ ಎಂದೆಂದಿಗೂ ಮನಸೋಲಬೇಕೆಂಬುದು ಯಾವ ನ್ಯಾಯ? ಹಾಗಾಗುವುದಾದರೆ ವ್ಯವಹಾರ ಪ್ರಪಂಚ ಆಗ್ಗೆ ಕೊನೆಯಾಗುವುದು. ಆದುದರಿಂದ ಮನಸ್ಸು ಹಾಗೆ ಸೋಲದೆ ಇರುವುದನ್ನು ನಾವು ತಪ್ಪೆಂದು ಎಣಿಸಬಾರದು. ಪರಂತು ಗುಣವನ್ನು ಕಂಡಾಗ್ಗೆ ಅದನ್ನು ಗುರುತಿಸುವೆವಲ್ಲಾ ಅದಕ್ಕೆ ಎಷ್ಟು ಸಂತೋಷಪಟ್ಟರೂ ತೀರದು. ಮಾನವನ ಹೃದಯದ ಕಟ್ಟಡದಲ್ಲಿ ಗುಣವನ್ನು ಗುರುತಿಸುವ ಶಕ್ತಿ ಎಂದೆಂದಿಗೂ ಸ್ಥಿರವಾಗಿರಲಿ!" ಪಾಠಕಮಹಾಶಯ; ಅದಷ್ಟಕ್ಕೆ ನಾವು ಕೃತಜ್ಞರಾಗಿರೋಣ!

ನಾಗರತ್ನಸಾನಿ ಇಲ್ಲಿ ಗೆಣೆಯನನ್ನು ಶುಶ್ರೂಷೆಯಿಂದ ತಣಿಸುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಶ್ರೀನಿವಾಸಯ್ಯ ಪತ್ನೀ ಸಮೇತನಾಗಿ ನಿದ್ರಿಸುತ್ತ, ನಾಗರತ್ನಳು ತನ್ನ ನಿಜವಾದ ತಂಗಿ ಎಂದೂ ಅವಳನ್ನು ತಾನು ಸಾಕಿ ಸಲಹಿ ಸತ್ಕುಲಪ್ರಸೂತನಾದ ಯುವಕನೊಬ್ಬನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು ಮದುವೆಮಾಡಿದನೆಂದೂ ಆ ಯುವಕನು ಅವಳನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವುದಕ್ಕೆ ತನ್ನ ಮನೆಗೆ ಬಂದಿದ್ದನೆಂದೂ ವೊದಲಾಗಿ ಸ್ವಪ್ನದಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಸ್ವಲ್ಪ ಆನಂದವನ್ನು ಅನುಭವಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು.

ಇಂದಿರೆಯೋ? ಅಲ್ಲವೊ?

ನಾರಾಯಣಮೂರ್ತಿಗೆ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಸುಖವಿರಲಿಲ್ಲ. ಮನೆಯ ಹೊರಗೆ ಸುಖವಿಲ್ಲ. ಮನೆಯ ಒಳಗೆ ಸುಖವಿಲ್ಲ. ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಸುಖವಿಲ್ಲ. ಈಚೆಗಂತೂ ಬಹು ಕಾರಣಗಳಿಂದ ಸರ್ವದಾ ವ್ಯಥೆ. ಅವನು ಆ ದಿನ ಕಚೇರಿಯಿಂದ ಬಂದು, ಎಲೆಯಲ್ಲಿ ಹಾಕಿದ ಒಂದಷ್ಟನ್ನು ಊಟಮಾಡಿ, ಮಲಗುವ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಹೋಗಿ ಕುಳಿತನು. ಹೆಂಡತಿ ಇನ್ನೂ ಒಳಗೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಳು. "ಅಯ್ಯೋ ಪಾಪ, ಮನೆಗೆಲಸವನ್ನೆಲ್ಲಾ ಅವಳೇ ಮಾಡಬೇಕು. ಸಹಾಯಕ್ಕೆ ಯಾರೂ ಇಲ್ಲ. ಅವಳಿಗೆ ತಾನೇ ಏನು ಸುಖ?" ಎಂದುಕೊಂಡನು. "ಇಂದಿರೆಯೊ? ಅವಳು ಎಲ್ಲಾ ಕೆಲಸವನ್ನೂ ಮಾಡಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಆದರೂ ನಸುನಗುತ್ತಾ ಇದ್ದಳು. ಆದರೆ ಅವಳು ಇಷ್ಟು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಅಳಬೇಕಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಮಕ್ಕಳು! ಅಯ್ಯೋ ಮಕ್ಕಳೇ! ಇಲ್ಲದವರು ಮಕ್ಕಳಾಗಬೇಕೆನ್ನುವರು. ತನಗೆ ಮಕ್ಕಳಾಗಿ ಸುಖ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಅಯ್ಯೊ, ಆ ಷೆಡ್ಡಿನಲ್ಲಿ ಮೊನ್ನೆಯ ದಿನ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಹಾಕಿದ ಹುಡುಗ, ಈಗ ಹಾಸಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಮಲಗಿದ್ದ ಮಕ್ಕಳಂತೆ ತನ್ನ ಮಗುವಲ್ಲವೆ? ಆದರೂ ಸಾವಿತ್ರಿ ಆ ಪ್ರಾಣವನ್ನು ಈ ಪ್ರಾಣಗಳಂತೆ ಎಣಿಸಲಿಲ್ಲನಲ್ಲಾ! ಇಂದಿರೆ ಹೀಗೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಳೆ? ಬಲ್ಲವರಾರು?"

ಹೀಗೆ ಯೋಚನೆ ಮಾಡುತ್ತಾ ಕುಳಿತಿದ್ದಾಗ, ನಾರಾಯಣ ಮೂರ್ತಿಗೆ ಅರ್ಧ ನಿದ್ರೆ ಬಂದಿತು. ನೊಂದ ಮನಸ್ಸು, ಸೋತ ದೇಹ, ಎರಡಕ್ಕೂ ವಿಶ್ರಾಂತಿ ಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಹಾಗೆಯೇ ಕುರ್ಚಿಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತಿದ್ದರೆ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಇಂದಿರೆ ಬಂದಳು.

ಇಂದಿರೆ ಹೇಗಿದ್ದಳೆಂಬುದನ್ನು ವರ್ಣಿಸದಿದ್ದರೆ, ಇಂದಿರೆ ಬಂದಳು ಎಂಬ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ನಿಮಗೆ ಆ ಬರವಿನ ಸಂಪೂರ್ಣವಾದ ಅರ್ಥ ತಿಳಿಯಲಾರದು. ಇಂದಿರೆ ಬಹಳ ಚೆಲುವೆ. ಸ್ವಲ್ಪ ಉದ್ದವಾದ ಮುಖ. ಹಾಲಕೆನೆಯಂತೆ ಮಿದುವಾದ ಬಿಳುಪಿನ ಸೊಬಗು ಹಣೆಯನ್ನು

ತುಂಬಿತ್ತು. ಸೊಬಗು ಅಲ್ಲಿಂದ ಹುಬ್ಬುಗಳ ನಡುವೆ ಹರಿದು, ಕಣ್ಣು ಗಳನ್ನು ಸೇರಿ, ಅಲ್ಲಿ ಮಲ್ಲಿಗೆಯಾಗಿರುವುದು. ಎಸಳಾದ ಮಲ್ಲಿಗೆ. ಅದರ ನಡುವೆ ಒಂದು ಕರಿಯ ತುಂಬಿ ಸಿಕ್ಕಿಕೊಂಡು ಅಲ್ಲಿಂದ ಬರಲಾರದೆ ಬಹು ಚಪಲದಿಂದ ಚಲಿಸುತ್ತಿರುವುದು. ಆ ತುಂಬಿಗೆ, ಬಿಡುತ್ತೇನೆ, ಬಿಡುವುದಿಲ್ಲ, ಎಂದು ಆಸೆ ತೋರಿಸುತ್ತಾ ಎರಡು ಸೊಗಸಾದ ಕಣ್ಣೆವೆಗಳು. ಮೂಗು ಸಣ್ಣವಾಗಿ ನೀಳವಾಗಿತ್ತು; ಮುದ್ದಾದ ಮೂಗು. ಮುದ್ದಾದ ಬಾಯಿ; ಸಣ್ಣಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ತೆರೆದ ಗುಲಾಬಿ ಹೂವಿನಂತಿತ್ತು. ಮುದ್ದಾದ ಗಲ್ಲ. ಬಾಯಲ್ಲಿ ಹಲ್ಲು ಸಾಲಿಟ್ಟ ಸಣ್ಣಕ್ಕಿಯಂತೆ ಇದ್ದುವು. ಸ್ವಲ್ಪ ಅರಿಸಿನ ಹಚ್ಚಿದ ಕೆನ್ನೆ. ಹಣೆಯಲ್ಲಿ ಹುಬ್ಬುಗಳ ನಡುವೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಮೇಲೆ ಒಂದು ಸಣ್ಣ ಕುಂಕುಮದ ಬಟ್ಟು. ಪ್ರಿಯನನ್ನು ಕುರಿತು, ಎಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ನೋಡೋಣ, ಇಲ್ಲಿಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಮುತ್ತಿಡು, ಎಂದು ಹೇಳುವಂತಿರುವುದು. ಮೊತ್ತದಲ್ಲಿ ಬಹು ಮುದ್ದಾದ ಮುಖ. ನೋಡುವುದಕ್ಕೆ ಎತ್ತರವಾದ ಹೆಂಗಸಲ್ಲ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿದ್ದಳು. ಅದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಗಾತ್ರ, ಯಾರಿಗಾದರೂ ಅತಿ ಸುಂದರಿಯೆಂದು ತೋರುವಳು.

ಅವಳನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಬಹಳ ಸಂತೋಷ ಉಂಟಾಗುವುದು. ಸಂತೋಷ ಉಂಟಾಗುವುದಲ್ಲದೆ ಏನು ಕೋಪವಿದ್ದರೂ ಮಾಯವಾಗು ವುದು. ನಮ್ಮ ಕೋಪ ಅಸಮಾಧಾನಗಳನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸುವವರು ಬಂದರೆ ನಮಗೆ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ. ಅವು "ನಮ್ಮವು" ಅಲ್ಲವೆ? ಇಂದಿರೆ ಬಂದುದನ್ನು ನೋಡಿಯೂ ನಾರಾಯಣಮೂರ್ತಿ ಸುಮ್ಮನೆ ಇದ್ದನು.

ಇಂದಿರೆ ಹತ್ತಿರ ಬಂದಳು; ಬಂದು ಸುಮ್ಮನಿದ್ದವನನ್ನು "ಇದೇನು, ಇಷ್ಟು ಬೇಗ ನಿದ್ದೆಯೆ?" ಎಂದು ಕೇಳುತ್ತ, ಅವನ ಗಲ್ಲವನ್ನು ಎರಡು ಕೈಗಳಿಂದಲೂ ಹಿಡಿದು ನಗುತ್ತ ಅವನ ಮುಖವನ್ನು ನೋಡಿದಳು. "ಮಾತನಾಡುವುದಿಲ್ಲವೆ? ಹಾಗಾದರೆ ಇದಕ್ಕೆ ಇದೇ ಔಷಧಿ" ಎಂದು ಅವನ ತೊಡೆಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತುಕೊಂಡಳು.

ಪ್ರೇಮ ವಾದದಲ್ಲಿ ಅಸಾಧಾರಣ ಪಾಂಡಿತ್ಯವನ್ನು ಪಡೆದಿದೆ. ತಾಮ್ರಕ್ಕೂ ಚಿನ್ನಕ್ಕೂ ಇರುವ ವ್ಯತ್ಯಾಸ ಹೆಚ್ಚೆ? ಪ್ರಸನ್ನತೆಗೂ ಅಪ್ರಸನ್ನತೆಗೂ ಇರುವ ವ್ಯತ್ಯಾಸ ಹೆಚ್ಚೆ? ವಾದ ತಾಮ್ರವನ್ನು ಚಿನ್ನ

ವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಲಾರದು. ಪ್ರೇಮ ಅಪ್ರಸನ್ನರನ್ನು ಪ್ರಸನ್ನರನ್ನಾಗಿಯೂ ಅವಿಶ್ವಾಸಿಗಳನ್ನು ವಿಶ್ವಾಸಿಗಳನ್ನಾಗಿಯೂ ಅಸುಖಿಗಳನ್ನು ಸುಖಿಗಳ ನ್ನಾಗಿಯೂ ಮಾಡಬಲ್ಲುದು. ನಕ್ಷತ್ರದಂತಹ ಆ ಲಲನೆ ಬಂದು ತೊಡೆಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತಾಗ ನಾರಾಯಣಮೂರ್ತಿಯ ಮನಸ್ಸು ಚಂದ್ರನಂತೆ ಶಾಂತವಾಯಿತು. ಅವನ ಕೋಪ ಹೋಯಿತು. ಅವನ ಅಸಮಾಧಾನ ಹೋಯಿತು. ಅವನ ಅಸುಖ ಹೋಯಿತು. ನಾರಾಯಣ ಮೂರ್ತಿ ಶಾಂತನಾಗಿ, ಇಂದಿರೆಯನ್ನು ಅಪ್ಪಿಕೊಂಡು,

"ಇಂದಿರಾ!" ಎಂದನು.

"ಹೋಗಿ, ನಾನು ಮಾತನಾಡಿಸಿದಾಗ ನೀವು ಮಾತನಾಡಲಿಲ್ಲ; ಈಗ ನೀವು ಮಾತನಾಡಿಸಿದರೆ ನಾನೂ ಮಾತನಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ಇಂದಿರಾ ಇಂದಿರಾ ಎಂತ ಇಪ್ಪತ್ತು ಸಲ ಕೂಗಿ, ನಾನು ಬಾಯಿ ತೆರೆದರೆ ಸರಿಯೆ."

"ಇಂದಿರಾ,—"

"ನಾನು ಬಾಯಿ ತೆರೆಯುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಿದೆನಲ್ಲ."

"ಬಾಯಿ ತೆರೆಯದೆಯೇ ಇಷ್ಟು ಮಾತೇನೇ ನಿನ್ನದು?"

"ನೀವು ನನ್ನ ಹೆಸರನ್ನು ಇನ್ನೊಂದು ಸಲ ಹೇಳಲಿ ಎನ್ನುವುದ ಕ್ಕೋಸ್ಕರ ನಾನು ಹಾಗೆ ಹೇಳಿದೆ."

"ಅದೇನು ಹಾಗೆ?"

"ನೀವು ನನ್ನ ಹೆಸರನ್ನು ಹಿಡಿದು ಕೂಗಿದರೆ ನನಗೆ ಬಹಳ ಆನಂದ ವಾಗುತ್ತದೆ."

"ನಿಜವಾಗಿಯೂ?"

"ನಿಜ ಬೇರೆ, ಸುಳ್ಳು ಬೇರೆಯೆ, ಇದರಲ್ಲಿ?"

"ಹಾಗಾದರೆ ಸುಳ್ಳು ಎಂದೇ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳೋಣ."

ಇಂದಿರೆ ತಲೆಯನ್ನು ನಾರಾಯಣಮೂರ್ತಿಯ ಭುಜದ ಮೇಲೆ ಒರಗಿಸಿ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದಳು. ನಾರಾಯಣಮೂರ್ತಿಗೆ ಅವಳ ಉಸಿರು ತನ್ನ ಕೆನ್ನೆಯ ಮೇಲೆ ಬರುತ್ತ ಹೋಗುತ್ತ ಇರುವ ಹಾಗೆ ಅನುಭವ. ಪ್ರೇಯಸಿಯ ತಲೆಯನ್ನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಅವಳ ಮುಖವನ್ನು ನೋಡಿದನು. ಮುದ್ದಾದ ಮುಖ, ಮುದ್ದಾದ ಬಾಯಿ; ಆ ಕಣ್ಣುಗಳಲ್ಲಿ

ಅಮಿತವಾದ ಪ್ರೇಮ, ಎಣೆಯಿಲ್ಲದ ಸ್ನೇಹ: ಅವನು ಪುನಃ ಅವಳನ್ನು ಅಪ್ಪಿಕೊಂಡನು.

"ನಾನು 'ಇಂದಿರಾ' ಎಂದರೆ ನಿನಗೆ ಅಷ್ಟು ಸಂತೋಷವಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇನು?"

"ಕಾರಣ ನನಗೆ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ."

"ಗೊತ್ತಿಲ್ಲದೆ ಉಂಟೆ? ನಿಜವಾಗಿ ಹೇಳು."

"ನೀವು ಹೇಳಿಕೊಡಿ. ನಾನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ."

"ಹೇಳಿಕೊಟ್ಟರೆ ಹೇಳುವುದಕ್ಕೆ ನಿನ್ನಂತಹ ಚತುರೆ ಬೇಕೆ?"

"ಅಂತೂ ನಾನು ಚತುರೆ?"

"ಅಲ್ಲವೆ?"

"ನಾನು ವೀಣೆ ನುಡಿಸಿದರೆ ಚೆನ್ನಾಗಿರುತ್ತದೆಯೆ?"

"ನುಡಿಸಿದ್ದನ್ನು ಕೇಳಿ ಬಹಳ ದಿನವಾಯಿತು. ಬಹು ಚೆನ್ನಾಗಿರುತ್ತದೆ."

"ಏಕೆ?"

"ಇಂಪಾದ ಧ್ವನಿ ಹೊರಡುವುದರಿಂದ."

"ಅದು ಯಾತರಿಂದ ಹೊರಡುತ್ತದೆ?"

"ವೀಣೆಯಿಂದ;"

"ವೀಣೆಯಿಂದ; ನನ್ನಿಂದ. ನೀವು ಇಂದಿರಾ ಎಂದರೆ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು ವೀಣೆಯನ್ನು ನುಡಿಸಿದಹಾಗಾಗಿ, ಅದು ಒಂದು ಸೊಗಸಾದ ಹಾಡನ್ನು ನನಗೆ ಮಾತ್ರ ಕೇಳುವಂತೆ ಹಾಡುತ್ತದೆ. ಅದರಿಂದ ನನಗೆ ಸಂತೋಷ."

ನಾರಾಯಣಮೂರ್ತಿ ಸುಮ್ಮನಿದ್ದನು. ಇಂದಿರೆಯೂ ಸುಮ್ಮನಿದ್ದಳು. ಪ್ರಣಯಿಗಳಿಗೆ, ಸಾಮೀಪ್ಯದಲ್ಲಿ, ಮಾತಿದ್ದರೆ ಎಷ್ಟು ಸುಖವೋ ಮಾತಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಅಷ್ಟೇ ಸುಖವುಂಟು.

ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಬಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ನಾರಾಯಣಮೂರ್ತಿ, "ಇಂದಿರಾ?" ಎಂದನು.

"ಏನು?"

"ನಿನಗೆ ನಾನು ಎಂದರೆ ಅದೆಷ್ಟು ಪ್ರೀತಿಯೆ?"

ತನ್ನ ಹೆಂಡತಿ ತನ್ನಲ್ಲಿ ಬಹು ವಿಶ್ವಾಸವಿದೆಯೆಂದು ಹೇಳಲಿ ಎಂದು ನಾರಾಯಣಮೂರ್ತಿಗೆ ಆಸೆ. ಯಾವ ಪತಿಗೆ ಇಲ್ಲ?

"ನನಗೆ ನೀವು ಎಂದರೆ ಪ್ರೀತಿ ಅಲ್ಲ."

"ಅಲ್ಲವೆ? ಅದೇಕೆ?" ನಾರಾಯಣಮೂರ್ತಿಗೆ ಆಗಲೇ ಸ್ವಲ್ಪ ಅಸಮಾಧಾನ; ತಾನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸಿದ ಉತ್ತರವನ್ನು ಇಂದಿರೆ ಹೇಳಲಿಲ್ಲ ವಲ್ಲಾ ಎಂದು.

"ನನಗೆ ನೀವು ಎಂದರೆ ಪ್ರೀತಿ ಅಲ್ಲ. ನನಗೆ ನೀವು ಎಂದರೆ ಬಹು ಹುಚ್ಚು" ಎಂದು ಹೇಳಿ, ಇಂದಿರೆ, ನಗುತ್ತಾ ನಾರಾಯಣಮೂರ್ತಿಯ ಕೆನ್ನೆಗೆ ಕೆನ್ನೆಯನ್ನಿಟ್ಟಳು.

ನಾರಾಯಣಮೂರ್ತಿಗೆ ಬಹಳ ಉತ್ಸಾಹವಾಯಿತು. ಇಂದಿರೆಯ ಇಷ್ಟು ಸಣ್ಣ ದೇಹದಲ್ಲಿ ಅದೆಷ್ಟು ಪ್ರೀತಿ ತುಂಬಿತ್ತು! ಆ ಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ತೋರಿಸುವ ರೀತಿಯೊ? ತಾನು ಎಂದರೆ ಈ ಹುಡುಗಿ ಪ್ರಾಣವನ್ನು ಬೇಕಾದರೂ ಕೊಡುವಳು. 'ಇಂದಿರಾ ಇಂದಿರಾ' ಎಂದು ಮೃದುವಾಗಿ ಅವಳ ಹೆಸರನ್ನು ತನಗೆ ತಾನೇ ಹೇಳಿಕೊಂಡನು. ಬಲ್ಲವರು 'ಓಂ' ಎಂಬ ಶಬ್ದದಲ್ಲಿ ಏನೇನೋ ಅರ್ಥಗಳಿವೆ ಎಂದು ಹೇಳುವರು. ಇಂದಿರಾ ಎಂಬ ಶಬ್ದದಲ್ಲಿ ಅನಂತ ಪ್ರೇಮ, ಅನಂತ ವಿಶ್ವಾಸ, ಅನಂತ ಭಕ್ತಿ, ಅನಂತ ದಯಾ, ಅನಂತ ಮೋಹ, ಅನಂತ ವಿಲಾಸ ತುಂಬಿತ್ತೆಂದು ನಾರಾಯಣಮೂರ್ತಿಗೆ ತೋರಿತು. ಅವನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ರಕ್ತಚಲನೆ 'ಇಂ—ದಿ—ರಾ' ಶಬ್ದವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ನಡೆಯತೊಡಗಿತು.

ಪ್ರೇಯಸಿ ಪತಿಯ ಭುಜದ ಮೇಲೆ ತನ್ನ ತಲೆಯನ್ನು ಇರಿಸಿ ಕೊಂಡು ಅವನ ಮುಖವನ್ನು ನೋಡುತ್ತಾ ಸುಮ್ಮನೆ ಕುಳಿತಳು. ನಾರಾಯಣಮೂರ್ತಿ ಅವಳನ್ನು ತನ್ನ ಕೈಗಳಿಂದ ಹತ್ತಿರವಾಗಿ ಹಿಡಿದು ಕೊಂಡು, ತಲೆಯನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ಬಾಗಿ, ಅವಳ ಮುಖವನ್ನು ನೋಡುತ್ತ ಕುಳಿತನು. ಹೀಗೆ ಎಷ್ಟು ಹೊತ್ತು ಕುಳಿತಿದ್ದನೋ ಅವನಿಗೆ ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ಕಷ್ಟವನ್ನರಿಯದೆ, ಸುಖದಿಂದಲೇ ಆವೃತವಾದ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಯಾವ ಶಾಂತತೆಯೋ ಆ ಶಾಂತತೆ ನಾರಾಯಣಮೂರ್ತಿಯ ಹೃದಯವನ್ನು

ತುಂಬಿತ್ತು. ಆ ಶಾಂತತೆ ಬರುವುದು ಕಷ್ಟ. ಅದು ಬಂದುದಾವರೆ ಅದರಂತಹ ಉಪಭೋಗ್ಯವಾದ ಸ್ಥಿತಿಯೋ ಆಗಲಿ ವಸ್ತುವೇ ಆಗಲಿ ಬೇರೆ ಇಲ್ಲ. ನಾರಾಯಣಮೂರ್ತಿ ಇಂದಿರೆಯ ಸಾಮೀಪ್ಯದಿಂದ ಉಂಟಾದ ಸುಖದಿಂದ ಶಾಂತನಾಗಿ, ತೃಪ್ತನಾಗಿ, ಸುಮ್ಮನೆ ಕುಳಿತಿದ್ದನು.

ಆದರೆ ಈ ಶಾಂತಿಗೆ ಕುಂದಿಲ್ಲದೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲೇ ನಾರಾಯಣಮೂರ್ತಿಗೆ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ತನ್ನನ್ನೇ ಅರಿಯದೆ ಏನೋ ಅಸಮಾಧಾನ ತಲೆದೋರಿತು. ಈಗ ಇಂದಿರೆ ಹತ್ತಿರ ಕುಳಿತಿದ್ದಳು. ಈಗ ತಾನು ಸುಖವಾಗಿದ್ದನು. ಇದಕ್ಕೆ ಮೊದಲು? ಪ್ರಾಪ್ತವಾದ ಸುಖದ ನಿಜತ್ವವನ್ನು ವಿಚಾರಮಾಡುವುದು ಮನುಷ್ಯ ಬುದ್ಧಿಯ ಪ್ರಥಮ ಪ್ರವೃತ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಲ್ಲ. ನಾರಾಯಣಮೂರ್ತಿ ಪ್ರಾಪ್ತವಾದ ಸುಖವನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪಹೊತ್ತು ಸುಮ್ಮನೆ ಅನುಭವಿಸಿ, ಆಮೇಲೆ ವಿಚಾರಕ್ಕೆ ಮೊದಲುಮಾಡಿದನು. ಇದಕ್ಕೆ ಮೊದಲು? ಇದಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ಏನು ಎನ್ನುವುದು ನಾರಾಯಣಮೂರ್ತಿಗೆ ಮರೆತುಹೋಗಿತ್ತು. ವಿಷಯ ಮರೆತಿದ್ದರೂ ಅದರಿಂದ ಅವನ ಮನಸ್ಸಿನ ಅಂತರಾಳದಲ್ಲಿ ಅಸ್ವಸ್ಥತೆ ಉಂಟಾಗಿತ್ತು. ಇಂದಿರೆ ಈಗ ಇಲ್ಲಿದ್ದಾಳೆ; ಇವಳು ಇಲ್ಲಿ ಬರುವುದಕ್ಕೆ ಮೊದಲು? ಎಂದು ಯೋಚನೆ ಮಾಡುತ್ತಾ ಮಾಡುತ್ತಾ ವಿಷಯ ಸ್ವಲ್ಪ ಜ್ಞಾಪಕ ಬಂದಹಾಗಾಯಿತು. ಆದರೆ ಅದು ಅಸ್ಥಿರವಾದ ನೆನವು. ವಿಷಯ ಜ್ಞಾಪಕಬಂದಂತಾಗಿ ಪುನಃ ಕೈತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಯಿತು. ಹಾಗೆಯೇ ಒಳಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ತಡಕಾಡುತ್ತಾ ಇರುವಲ್ಲಿ, ಇದಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ಏನು ಎನ್ನುವುದು ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಹಾಗೆ ಸ್ಫುರಿಸಿತು. ಇದಕ್ಕೆ ಮೊದಲು! ಭಗವಂತ! ಆ ಷೆಡ್ಡಿನಲ್ಲಿದ್ದ ಮಗ; ಮನೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಸಣ್ಣಮಕ್ಕಳು; ಅವರ ತಾಯಿ; ಆ ಮಗನ ತಾಯಿ! ಇಷ್ಟು ತೋರಿಬಂದು ನಿಂತ ಮಿಂಚಿನಂತಾಯಿತು. ಮುಂದಕ್ಕೆ ಜ್ಞಾಪಕಬರಲಿಲ್ಲ. ಅವನು 'ಇಂದಿರಾ' ಎಂದನು.

ಇಂದಿರೆ "ಏನು" ಎಂದಳು.

"ಇಂದಿರಾ, ನೀನು ಯಾವಾಗ ಬಂದೆಯೆ?"

"ಅರ್ಧಗಂಟೆಯಾಗಿರಬಹುದು."

"ಈ ಕೊಟಡಿಗೆ ಬಂದು?"

"ಹೌದು."

"ಎಲ್ಲಿಂದ ಬಂದೆಯೆ?"

"ಇದೇಕೆ ಹೀಗೆ ಕೇಳುವಿರಿ?"

"ನೀನು ಎಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದೆ?"

"ನಾನು ಎಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದೆ?"

"ಇದೇಕೆ ಹೀಗೆ? ನಿನ್ನನ್ನು ನೋಡಿ ಬಹಳ ದಿನಗಳಾದಹಾಗೆ ತೋರುತ್ತದೆಯಲ್ಲಾ?"

"ಸರಿ."

"ತಡೆ. ಇಗೋ, ಎಲ್ಲಾ ಸ್ವಲ್ಪ ಜ್ಞಾಪಕ ಬರುತ್ತದೆ. ಓ, ಎಲ್ಲಾ ಜ್ಞಾಪಕಬಂದಿತು" ಎಂದು ಸ್ವಲ್ಪ ನಡುಗಿ, ಇಂದಿರೆಯನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ಮುಟ್ಟಿನೋಡಿ, "ಇಂದಿರಾ, ನೀನು ಇಲ್ಲಿದೀಯಾ?"

"ಇದೀಗ ಸರಿ, ಇದೇನು ಮಾತು? ಇಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲದೆ ಇಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಇರುತ್ತೇನೆ?"

"ಹಾಗಾದರೆ, ನನಗೆ ಜ್ಞಾಪಕ ಬಂದದ್ದನ್ನು ಹೇಳಲೆ?"

"ಹೇಳಿ."

"ನಾನೂ ನೀನೂ ಮದುವೆಯಾದದ್ದು, ಒಂದು ಸಂಸಾರವನ್ನು ಹೂಡಿದ್ದು, ನಮ್ಮ ತಾಯಿ ನಮ್ಮ ತಂದೆ ನಮ್ಮ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ವಾಸವಾಗಿದ್ದದ್ದು: ಇದೆಲ್ಲಾ ಸರಿಯಷ್ಟೆ?"

"ಸರಿ."

"ಆಮೇಲೆ ನಮ್ಮ ತಾಯಿ ತೀರಿಹೋದರು. ಅವರನಂತರ ನಮ್ಮ ತಂದೆ ತೀರಿಹೋದರು. ಕೊನೆಗಾಲದಲ್ಲಿ ಅವರು ನಿನ್ನನ್ನು ಹತ್ತಿರ ಬಂದು ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳೆಂದು ಹೇಳಿದರು."

"ಉಂ."

"ಎಲಪ್ಪಾ, ಮಗುವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ನೋಡಿಕೊ; ಅಮ್ಮಯ್ಯ, ಕೂಸನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ನೋಡಿಕೊ; ಎಂದು ಅವರು ನಮ್ಮಿಬ್ಬರಿಗೂ ಹೇಳಿದರು."

"ಹೌದು."

"ನಾವು ಮಗುವನ್ನು ಬಹು ವಿಶ್ವಾಸದಿಂದ ಸಾಕುತ್ತಿದ್ದೆವು. ನಾನಾದರೂ ಒಂದೊಂದು ಸಲ ಅವನನ್ನು ಬಯ್ಯುತ್ತಿದ್ದೆ. ನೀನು ಒಂದು ದಿನವೂ ಅವನನ್ನು ಬಯ್ಯಲಿಲ್ಲ, ಹೊಡೆಯಲಿಲ್ಲ."

"ಬಯ್ದರೇನು? ಬುದ್ಧಿ ಬರುವುದಕ್ಕೆ ಬಯ್ದಿರಿ."

"ನಾನು ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಅಲ್ಲ, ಆ ಮಾತನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದು; ನೀನು ಅವನನ್ನು ಎಷ್ಟು ಮುದ್ದಿನಿಂದ ಸಾಕಿದೆ ಎಂದು ಹೇಳುವುದಕ್ಕೆ ಹೇಳಿದೆ. ಹೀಗೆಯೇ ಇದ್ದಾಗ ನೀನು ಒಂದು ದಿನ ಜ್ವರದಿಂದ ಮಲಗಿದೆ."

"ಉಂ."

"ನಾನು ನಿನಗೆ ವಾಸಿಯಾಗಲಿ ಎಂದು ಬಹಳಮಾಡಿದೆ, ಇಂದಿರಾ. ನೀನು ಕಾಯಿಲೆಯಿಂದ ಕೃಶಳಾದ ಹಾಗೆಲ್ಲಾ ನನ್ನ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಬೆಂಕಿಹಾಕಿದ ಹಾಗಾಯಿತು. ಒಂದು ದಿನ— ಅದೇನು ಸ್ವಪ್ನವೋ ನಿಜವೋ?"

"ಏನು?"

ನಾರಾಯಣಮೂರ್ತಿ ಇಂದಿರೆಯನ್ನು ಭದ್ರವಾಗಿ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಹೇಳಿದನು.

"ಒಂದು ದಿನ ನೀನು...."

"ಅಯ್ಯೋ ಹುಚ್ಚೇ!"

"ಹುಡುಗನನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವವರು ಯಾರೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ನಾನು ಬಹಳ ಕಷ್ಟಪಟ್ಟೆ, ಇಂದಿರಾ, ಬಹಳ ಅತ್ತೆ, ಕೊನೆ ಮೊದಲಿಲ್ಲದೆ ಗೋಳಾಡಿದೆ."

"ಅಯ್ಯೋ!"

"ಗೋಳಾಡಿ ಸಾಕಾಗಿ ಮರುಳನ ಹಾಗೆ ಸುಮ್ಮನಿದ್ದೆ—"

ನಾರಾಯಣಮೂರ್ತಿ ಒಂದು ನಿಮಿಷ ಸುಮ್ಮನಾದನು. ಅವನು ಆಗಲೂ ಮರುಳನ ಹಾಗಾಗಿದ್ದನು. ಇಂದಿರೆ ತನ್ನ ಹತ್ತಿರ ಕುಳಿತಿರುವುದೂ ತಾನು ಮಾತಾಡುತ್ತಿದ್ದುದೂ ಸರಿಯೆ. ಆದರೆ ಅವಳು ಆ ದಿನ ಏನೋ ಆದಳು. ಏನೋ ಆದಳಲ್ಲ. ಆದದ್ದು ಏನು? ಏನು ಆದಳು? "ಏನೋ ಆದಳು, ಏನೋ ಆದಳು" ಎಂದು ಮಾತ್ರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ

ಧ್ವನಿ. ಏನಾದಳು? ಎಂದು ಯೋಚನೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಉತ್ತರ ತೋರಿ ಬರಲಿಲ್ಲ.

ನಾರಾಯಣಮೂರ್ತಿ ಆಗ ಇದ್ದ ಅರ್ಧನಿದ್ರಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಮಾನವನ ಮನಸ್ಸು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಅನೇಕ ಪದರಗಳಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಕೆಲವು ಪದರಗಳು ಜಾಗರದವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಕೆಲವು ನಿದ್ರಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಇರುತ್ತವೆ. ನಾವು ದಿನವೂ ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ಮೂಲಕ ತಿಳಿಯುವ ವಿಷಯ ಒಂದೊಂದೂ ಅದರದರ ಪದರದಲ್ಲಿ ಹೋಗಿ ನಿಲ್ಲುತ್ತದೆ. ಅರೆನಿದ್ದೆಯಲ್ಲಿರುವಾಗ, ಆಗ ಎಚ್ಚರವಾಗಿರುವ, ಪದರಗಳಲ್ಲಿರುವ ವಿಷಯಗಳು ಜ್ಞಾಪಕಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತವೆ. ಮಿಕ್ಕವುಗಳಲ್ಲಿ ಇರುವ ವಿಷಯಗಳು ಜ್ಞಾಪಕ ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಈಗ ನಾರಾಯಣಮೂರ್ತಿಗೆ ಆಗಿದ್ದುದೂ ಅದೇ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಬಹಳ ದಿನಗಳಿಂದ ಅನುಭವಿಸಿದ್ದ ವಿಚಾರಗಳು, ಚೆನ್ನಾಗಿ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ನಾಟಿ ಸುಲಭವಾಗಿ ಜ್ಞಾಪಕಕ್ಕೆ ಬಂದುವು. ಅತಿ ಶೋಕಕಾರಿಯಾದ ಒಂದು ಅಂಶ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಮತ್ತೂ ದೂರವಾಗಿ ನಾಟಿ ಈ ಅರೆನಿದ್ದೆಯ ಅವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ನೆನವಿನ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಮೀರಿತ್ತು. ಇಂದಿರೆ ಏನಾದಳೆಂಬುದು ಜ್ಞಾಪಕ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಏನೇನು ಮಾಡಿದರೂ ಅದು ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಅದು ಏನೋ ಅಶುಭವಾದುದೆಂದೂ ದುಃಖಕರವಾದುದೆಂದೂ ಮಾತ್ರ ಅದಕ್ಕೆ ತೋರುತ್ತಿತ್ತು.

"ಆಮೇಲೆ ಒಂದು ದಿನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಯಾರೂ ಇಲ್ಲದೆ ಹೋಗಿ ಮಗುವಿಗೆ ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ತಿಂಡಿಯಿಲ್ಲದೆ ಹೋಯಿತು. ನಾನು ಕಚೇರಿಯಿಂದ ಬಂದೆ. ಅಳುತ್ತಾ ಇದ್ದ. ಅವನು ಹಸಿದು ತಿಂಡಿಯಿಲ್ಲದೆ ಇದ್ದದನ್ನು ನೋಡಿ ನನಗೆ ಬಹಳ ವ್ಯಸನವಾಯಿತು."

"ಉಂ."

"ಯಾರಾದರೂ ಇದ್ದರೆ ಹುಡುಗನನ್ನು ನೋಡಿಕೊಂಡಾರು; ಅವನನ್ನು ಕೇಳುವವರೇ ಇಲ್ಲ; ಎಂದು ಬಹಳ ಯೋಚನೆಮಾಡಿದೆ. ಆದರೆ ಏನುಮಾಡುವುದೂ ತೋಚಲಿಲ್ಲ. ಆಮೇಲೆ ಒಂದು ದಿನ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪನವರು ಬಂದು, ಒಂದು ಹುಡುಗಿ ಇದೆ, ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊ, ಎಂದು ಹೇಳಿದರು."

"ಉಂ."

"ನನಗೆ ಬೇರೆ ಹುಡುಗಿಯನ್ನು ಮದುವೆಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಇಷ್ಟವಿರಲಿಲ್ಲ. ಏಕೆ ಇಷ್ಟವಿರಲಿಲ್ಲವೋ ಕಾಣೆ. ನಮ್ಮ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪನವರು ಬಹಳ ಹೇಳಿದರು. ನೋಡಪ್ಪ, ಹುಡುಗಿ ಚೆಲುವೆ, ಎಂದರು. ಹುಡುಗಿಯನ್ನು ತಂದು ತೋರಿಸಿದರು. ಸಾವಿತ್ರಿಯನ್ನ. ಹುಡುಗಿಯೇನೋ ಚೆನ್ನಾಗಿದ್ದಳು. ಆದರೆ ಅವಳನ್ನು ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು ನನಗೆ ಇಷ್ಟವಿಲ್ಲದೆ ಹೋಯಿತು."

"ಉಂ."

"ನನಗೂ ಬೇಜಾರಾಯಿತು, ಇಂದಿರಾ. ಒಂಟಿಯಾಗಿದ್ದು ಸಾಕಾಯಿತು. ನೀನು–ನೀನು ಇರಲಿಲ್ಲ. ಬೇಜಾರಾಯಿತು. ಒಂದು ದಿನ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪನವರು ಪುನಃ ಬಂದು, ಅಪ್ಪಾ ನಿನ್ನ ಪಾಡು ಹ್ಯಾಗಾದರೂ ಇರಲಿ, ಹುಡುಗನನ್ನು ನೋಡೋ, ಹೇಳುವವರು ಇಲ್ಲ, ಕೇಳುವವರು ಇಲ್ಲ, ಆ ಹುಡುಗಿಯನ್ನು ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊ, ಹುಡುಗನನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾಳೆ, ನಿನ್ನ ಕಷ್ಟಸುಖವನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾಳೆ, ಎಂದು ಹೇಳಿದರು."

"ಉಂ."

"ನಾನು ಆ ಮಾತಿಗೆ ಒಪ್ಪಿದೆ."

"ಹುಂ."

"ಒಪ್ಪಿ ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡೆ. ಸಾವಿತ್ರಿ ಮನೆಗೆ ಬಂದಳು. ಬಂದ ಕೊಂಚ ದಿನ ನೀನೇ ಎನ್ನುವಹಾಗಿದ್ದಳು. ಆಮೇಲೆ ಎಲ್ಲವೂ ಬದಲಾಯಿಸಿತು. ಅವಳಿಗೆ ಒಂದು ಮಗುವಾಗುತ್ತಲೂ ಹುಡುಗನನ್ನು ಅಸಡ್ಡೆಯಿಂದ ಕಾಣುವುದಕ್ಕೆ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದಳು. ನಾನು ಅವಳನ್ನು ಅದಕ್ಕೆ ದೂಷಿಸಿದೆ. ಅವಳು ಕೋಪಿಸಿಕೊಂಡಳು. ಅಂದಿನಿಂದ ನನ್ನ ಮನೆಯ ಸುಖ ಮಾಯವಾಯಿತು."

ಇಂದಿರೆ ಉತ್ತರ ಕೊಡಲಿಲ್ಲ. ಅವಳು ಕಣ್ಣೀರನ್ನು ಸುರಿಸುತ್ತಲಿದ್ದಳೆಂದು ನಾರಾಯಣಮೂರ್ತಿಗೆ ಬೋಧೆಯಾಯಿತು.

"ಅವಳು ಹೆತ್ತ ಮಕ್ಕಳೂ ಅವನೂ ಎಲ್ಲರೂ ನನಗೆ ಒಂದೇ ಆದರೂ, ಅವಳಿಗೆ ಬೇರೆ ಬೇರೆಯಾದರು. ನಾನು ಏನನ್ನೂ ಮಾಡುವ

ಹಾಗೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಅನ್ನ ಕೊಡುವವಳು ಅವಳು; ನೀರು ಕೊಡುವವಳು ಅವಳು. ನಾನು ಏನುಮಾಡಬಲ್ಲೆ? ಅವಳು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದದನ್ನೆಲ್ಲಾ ನೋಡುತ್ತ ಸುಮ್ಮನಿದ್ದೆ.

ಇಂದಿರೆ ಮಾತನಾಡಲಿಲ್ಲ.

"ಅವನ ಸುಖಕ್ಕೆಂದು ನಾನು ಇವಳನ್ನು ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡೆ. ಅವನಿಗೆ ಅದರಿಂದ ಸುಖವಿಲ್ಲದೆ ಹೋಯಿತು. ಹ್ಯಾಗೋ ಸ್ವಲ್ಪ ದೊಡ್ಡವನಾಗುವವರೆಗೆ ಬೆಳೆದರೆ ಆಮೇಲೆ ಹ್ಯಾಗಾದರೂ ಆಗುತ್ತದೆ ಎಂದುಕೊಂಡು ಸುಮ್ಮನಿದ್ದೆ. ಅದಕ್ಕೂ ಕಷ್ಟಬಂದಿತು."

ಇಂದಿರೆ ಸುಮ್ಮನೆ ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದಳು.

"ಮೊನ್ನೆಯ ದಿನ ಹುಡುಗ ಎಲ್ಲಿಂದಲೊ ಬಂದು ಜ್ವರವೆಂದು ಮಲಗಿದ. ಡಾಕ್ಟರನ್ನು ಕರೆಸಿದೆ. ಅದು ಪ್ಲೇಗು ಎಂದರು. ಅವನನ್ನು ಮನೆಯಲ್ಲಿಟ್ಟರೆ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಅಪಾಯ. ಷೆಡ್ಡಿನಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟರೆ ನೋಡುವವರು ಇಲ್ಲ. ಈ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ನೋಡಲೇ, ಅವನನ್ನು ನೋಡಲೇ? ನಾನು ಅರೆಮನಸ್ಸಾಗಿದ್ದಾಗ ಸಾವಿತ್ರಿ ಬಂದು, ಅವನನ್ನು ಷೆಡ್ಡಿನಲ್ಲಿ ಬಿಡಿ. ಎಂದು ಹೇಳಿದಳು."

"ಉಂ."

"ಕರೆದುಕೊಂಡುಹೋಗಿ ಷೆಡ್ಡಿನಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟೆ. ಚಿಕ್ಕಪ್ಪ ಬಂದು ಅಲ್ಲಿದಾರೆ. ನಾನೇ ಅಲ್ಲಿ ಇರೋಣವೆಂದರೆ ಇವಳು ಒಪ್ಪಳು. ತಾನು ಹೋಗಿ ಇರುತ್ತೇನೆ ಎನ್ನುತ್ತಾಳೆ; ನಾನು ಇರಕೂಡದಂತೆ. ಸಾವಿತ್ರಿಯ ಮನಸ್ಸು ಬಹು ಕಲ್ಲುಮನಸ್ಸು, ಇಂದಿರಾ, ಬಹು ಕಲ್ಲುಮನಸ್ಸು."

ಇಂದಿರೆ ಉಸಿರಾಡಲಿಲ್ಲ.

"ಈ ಸಾಯಂಕಾಲ ಹೋಗಿ ನೋಡಿದೆ. ಹುಡುಗ ಕಷ್ಟಪಡುತ್ತಿದ್ದ. ನಾನು ನೋಡಲಾರದೆ ಹೋದೆ. ಅವನನ್ನು ನೋಡಲಾರದ್ದಕ್ಕೂ, ಇಲ್ಲಿ ಮನೆಯಲ್ಲಿ, ಈ ಊರ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ, ಇವರಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿಯೂ ಜಾಗ್ರತೆ ಬಂದುಬಿಟ್ಟೆ. ಸಾಲದ್ದಕ್ಕೆ ಅವನು 'ಅಮ್ಮಾ, ಅಮ್ಮಾ!' ಎಂದು ಕೂಗುತ್ತಿದ್ದ. ಅಮ್ಮನೆಲ್ಲಿ? ಅಯ್ಯೋ, ಎಷ್ಟು ಕಷ್ಟಪಡುತ್ತಿದ್ದನೇ ಅವನು!"

"ನೀವು ಚಿಂತೆಪಡಬೇಡಿ, ಅವನು ಸೌಖ್ಯವಾಗಿದಾನೆ."

"ನನ್ನನ್ನು ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸುವುದಕ್ಕೆ ನೀನು ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತೀಯೆ. ಸಾಯಂಕಾಲ ಹಾಗಿದ್ದ ಹುಡುಗ ಈಗ ಸುಖವಾಗಿರುವನೆ? ಹೋಗಲಿ ಈಗ ನೀನು ಬಂದಿದೀಯಲ್ಲ. ಒಳ್ಳೆಯದಾಯಿತು. ಅವನನ್ನು ನೀನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು."

"ಹೌದು."

"ಇನ್ನು ನನಗೆ ಯೋಚನೆ ಏನೂ ಇಲ್ಲ. ನಿನ್ನನ್ನು ನೋಡಿದೆ, ನನ್ನ ಕಷ್ಟವೆಲ್ಲಾ ಎಲ್ಲಿಹೋಯಿತೋ ನೋಡು!"—

ಹೀಗೆಂದು ಹೇಳಿ ನಾರಾಯಣಮೂರ್ತಿ ಇಂದಿರೆಯನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅಪ್ಪಿಕೊಂಡು ಮುದ್ದಿಸಿದನು. ಮುದ್ದಿಸಿ,

"ಹುಡುಗನಿಗೆ ವಾಸಿಯೆ?"

"ವಾಸಿ."

"ನೀನು ನೋಡಿದೆಯಾ?"

"ನೀವು ನೋಡಬೇಕೇ?"

"ಎಲ್ಲಿ?"

"ನೋಡಿ—"

ಇಂದಿರೆ ತನ್ನ ಬೆರಳನ್ನು ಬಾಗಿಲ ಕಡೆ ತೋರಿಸಿದಳು. ನಾರಾಯಣ ಮೂರ್ತಿ ಆ ಕಡೆ ನೋಡಿದನು. ಬಾಗಿಲ ಬಳಿ ಗೋಪಾಲ. ಕಾಯಿಲೆ ಇಲ್ಲದೆ ಸುಖವಾಗಿರುವ ಹುಡುಗನಂತೆ ನಿಂತಿದ್ದನು. ನಾರಾಯಣ ಮೂರ್ತಿಗೆ ಅಪರಿಮಿತ ಆನಂದ ಉಂಟಾಯಿತು.

ಅವನು ಸಂತೋಷದಿಂದ ಇಂದಿರೆಯನ್ನು ನೋಡಲು ಕಣ್ಣನ್ನು ತಿರುಗಿಸಿದನು. ಇಂದಿರಾ ರೂಪ ಮಂಕಾಗಿತ್ತು. ಅವನು ಇಂದಿರಾ ಎಂದು ಕೂಗುತ್ತಾ ಅವಳನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಳ್ಳಲು ಯತ್ನಿಸಿದನು. ಆದರೆ, ಎಲ್ಲೋ ಒಂದು ಸಲ ಪರ್ವತಾಗ್ರವನ್ನು ಏರಿ ನಿಂತು ಅಲ್ಲಿರುವ ಮೋಡವನ್ನು ಹಿಡಿಯಲೆಳಸುವ ಹಸುಳೆಯ ಕೈಗೆ ಆ ಮೋಡ ಸಿಕ್ಕದೆ ಹೋಗುವಂತೆ ಇಂದಿರೆ ಇವನ ಕೈಗೆ ಸಿಕ್ಕದೆಹೋದಳು. ಇಂದಿರಾ ಎಂದು ಕೂಗುತ್ತ ಅವನು ಎಚ್ಚತ್ತನು.

ಇಂದಿರೆ ಸತ್ತು ಹತ್ತು ವರುಷವಾಗಿತ್ತು.

ನಾರಾಯಣಮೂರ್ತಿ ಇಂದಿರೆಯನ್ನು ಹತ್ತು ವರುಷಗಳ ಹಿಂದೆ ಕಳೆದುಕೊಂಡು ಪತ್ನಿವಿಯೋಗದ ದುಃಖವನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿದ್ದನು. ಇಂದು ಇಂದಿರೆ ತಾನು ಮೊದಲು ಆಗಾಗ ಹೇಳಿದ್ದ ಮುದ್ದಿನ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾ ನಿದ್ದೆಯಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬಂದು ಪುನಃ ಅದೃಶ್ಯಳಾದಳು. ನಾರಾಯಣ ಮೂರ್ತಿಗೆ ಪತ್ನೀವಿಯೋಗ ದುಃಖದ ಅನುಭವ ಇನ್ನೊಂದು ಸಲ ಆಯಿತು. ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ದುಃಖ ಅಲ್ಲೋಲಕಲ್ಲೋಲವಾಗಿ ಮೇರೆಯನ್ನು ಮೀರಿ ಉರುಬಿನಿಂದ ಉಕ್ಕುತಲಿತ್ತು. ನಾರಾಯಣಮೂರ್ತಿ ಕಿಟಕಿಯಿಂದ ಹೊರಗೆ ನೋಡಿದನು. ಶಾಂತವಾದ ರಾತ್ರಿ. ತುಂಬಿದ ಬೆಳದಿಂಗಳು. ಶುಭ್ರವಾದ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಪ್ರೇಯಸೀ ನಕ್ಷತ್ರಗಳ ಸಮೂಹದ ಮಧ್ಯೆ ಚಂದ್ರನು ಆನಂದದಿಂದ ವಿಹರಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಅವನ ಆತ್ಮದ ತಂಪಿನ ಬೆಳದಿಂಗಳ ಶಾಂತಿ ಪ್ರಪಂಚವನ್ನು ತುಂಬಿ ತೇಲಿಸುತಿತ್ತು. ಆಹಾ! ಅದೆಂತಹ ಶಾಂತಿ!

ಅದೇ ಆ ಶಾಂತವಾದ ಆ ತುಂಬಿದ ಬೆಳದಿಂಗಳ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಗೋಪಾಲನು ತನ್ನ ತಾಯಿ ಹೊಂದಿದ್ದ ಅನಂತಶಾಂತಿಯನ್ನು ಐದಿದನೆಂದು ನಾರಾಯಣಮೂರ್ತಿಗೆ ಆಗ ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ.

ಶ್ರೀನಿವಾಸ ರಚಿತ

ಕೆಲವು ಸಣ್ಣ ಕತೆಗಳು
ಬಿನ್ನಹ (ಗೀತೆಗಳು)
ಶಾಂತಾ (ಸಣ್ಣ ದೃಶ್ಯ)
ಸಾವಿತ್ರಿ (,,)
ಸಣ್ಣ ಕತೆಗಳು
ಸಾಹಿತ್ಯ (ಉಪನ್ಯಾಸ)
ಅರುಣ (ಪದ್ಯಗಳು)
ಸುಬ್ಬಣ್ಣ (ಕತೆ)
ವಿಮರ್ಶೆ ೧, ೨, ೩, ೪ (ಲೇಖನಗಳು)
ಉಷಾ (ಸಣ್ಣ ದೃಶ್ಯ)
ತಾಳೀಕೋಟೆ (ಐತಿಹಾಸಿಕ ದೃಶ್ಯ)
ನಾಲ್ಕು ಸಣ್ಣ ಕತೆಗಳು
ಕನ್ನಡದ ಸೇವೆ (ಭಾಷಣ)
ಮಂಜುಳಾ (ಸಾಮಾಜಿಕ ದೃಶ್ಯ)
ತಾವರೆ (ಪದ್ಯಗಳು)
ಕರ್ನಾಟಕದ ಜನತೆಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿ
ಚೆಲುವು (ಪದ್ಯಗಳು)
ಶಿವ ಛತ್ರಪತಿ (ಐತಿಹಾಸಿಕ ದೃಶ್ಯ)
ಯಶೋಧರಾ (ನಾಟಕ)
ಮಲಾರ (ಪದ್ಯಗಳು)
ರವೀಂದ್ರನಾಥ ಠಾಕೂರರು

ಸಣ್ಣ ಕತೆಗಳು ೪, ೫, ೬
ಶ್ರೀ ರಾಮಕೃಷ್ಣ
ತಿರುಪಾಣಿ (ಗೀತಪ್ರಧಾನ ನಾಟಕ)
ಕರ್ಣಾಟಕದ ಜನಪದಸಾಹಿತ್ಯ
ಕಾಕನಕೋಟೆ (ದೃಶ್ಯ)
ಆದಿಕವಿ ವಾಲ್ಮೀಕಿ
ಗೌಡರ ಮಲ್ಲಿ (ಪದ್ಯ ಕಥೆ)
ರಾಮನವಮಿ ,,
ಮೂಕನ ಮಕ್ಕಳು ,,
ತಾಯ್ನುಡಿಯ ತಮ್ಮಡಿ (ಭಾಷಣ)
ನವರಾತ್ರಿ ೧, ೨, ೩, ೪, ೫ (ಕಥನ ಕವನ)
ಚಿತ್ರಾಂಗದಾ (ಭಾಷಾಂತರ)
ಸುನೀತ (ಪದ್ಯಗಳು)
ಪ್ರಸಂಗ (ಲೇಖನಗಳು)
ಸಣ್ಣ ಕತೆಗಳು ೭, ೮, ೯, ೧೦
ಚೆನ್ನಬಸವನಾಯಕ (ಕಾದಂಬರಿ)
ಮನವಿ (ಗೀತೆಗಳು)
ಪೂಜನ (ಮುನ್ನುಡಿಗಳ ಸಂಕಲನ)
ಚಿಂತನ (ವಿಚಾರ)
ಮಾಸತಿ (ದೃಶ್ಯ)
ಅನಾರ್ಕಳಿ ,,

(ಇಂಗ್ಲೀಷಿನಲ್ಲಿ)

Popular Culture in Karnataka
The Poetry of Valmiki
Short Stories (4 Vols.)
Subbanna (Story)
Rabindranath Tagore

ಈ ಪುಸ್ತಕಗಳು ದೊರೆಯುವ ಸ್ಥಳಗಳು :—

ಜೀವನ ಕಾರ್ಯಾಲಯ, ಬಸವನಗುಡಿ, ಬೆಂಗಳೂರು
ಸತ್ಯಶೋಧನ ಪುಸ್ತಕ ಭಂಡಾರ, ಕೋಟೆ, ಬೆಂಗಳೂರು
ಬೆಂಗಳೂರು ಪ್ರೆಸ್, ಮೈಸೂರು ರೋಡು, ಬೆಂಗಳೂರು ಸಿಟಿ
ಸಾಹಿತ್ಯ ಭಾಂಡಾರ, ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿ
ಕನ್ನಡ ಬುಕ್ ಡಿಪೋ, ಈಸಾಮಿಯಾ ಬಜಾರ್, ಹೈದರಾಬಾದ್

586—56. ಬೆಂಗಳೂರು ಸಿಟಿ ಬೆಂಗಳೂರು ಪ್ರೆಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಸೂಪರಿಂಟೆಂಡೆಂಟರವರಾದ
ಸಿ. ವಾಸುದೇವರಾಯರವರು ಮುದ್ರಿಸಿರುವರು.

ಸಣ್ಣ ಕತೆಗಳು

ಶ್ರೀನಿವಾಸ

ಜೀವನ ಕಾರ್ಯಾಲಯ
ಬೆಂಗಳೂರು

ಮೊದಲ ಮುದ್ರಣ 1924
ಎರಡನೆಯ ಮುದ್ರಣ 1930
ಮೂರನೆಯ ಮುದ್ರಣ 1943
ನಾಲ್ಕನೆಯ ಮುದ್ರಣ 1959

ಬೆಲೆ : ರೂ. 1-4-0

ಮುದ್ರಣಕಾರರು
ಬಿ. ಎಂ. ಶ್ರೀಕಂಠಯ್ಯ ಅಚ್ಚುಕೂಟ
ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ತು, ಚಾಮರಾಜಪೇಟೆ, ಬೆಂಗಳೂರು-೧೮

ಜೀವನ ಕಾರ್ಯಾಲಯ
ಗವೀಪುರ ವಿಸ್ತರಣ
ಬೆಂಗಳೂರು-19.

ಮೊದಲನೆಯ ಮುದ್ರಣದ ಮುನ್ನುಡಿ

ಈ ಸಣ್ಣ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿರುವ ನಾಲ್ಕು ಕತೆಗಳಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯದು ಕೆಲವು ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ಮೈಸೂರಿನ ಮಧುರವಾಣೀ ಪತ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಯಿತು. ಎರಡನೆಯದೂ ಕೊನೆಯದೂ ಪ್ರಬುದ್ಧ ಕರ್ಣಾಟಕ ಪತ್ರಿಕೆಯ ಎರಡು ಸಂಚಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಚ್ಚಾದವು; ಮೂರನೆಯದು ಜಯಕರ್ಣಾಟಕದಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ತಿಂಗಳ ಹಿಂದೆ ಅಚ್ಚಾಯಿತು.

ನನ್ನ ಕತೆಗಳಿಗೆ ತಮ್ಮ ಪತ್ರಿಕೆಗಳ ಉದಾರಾಶ್ರಯವನ್ನು ಸಂತೋಷ ದಿಂದ ಕೊಟ್ಟುದಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರಬುದ್ಧ ಕರ್ಣಾಟಕದ ಮತ್ತು ಜಯ ಕರ್ಣಾಟಕದ ಸಂಪಾದಕರಿಗೆ ಈ ಮೂಲಕ ವಂದನೆಗಳನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತೇನೆ.

ಮಧುರವಾಣಿಯ ಸಂಪಾದಕರಾಗಿದ್ದ ನನ್ನ ಪ್ರಿಯಮಿತ್ರರಾದ ದಿವಂ ಗತ ಹನುಮಾನರವರನ್ನು ಈಗ ನಾನು ಯಾವ ವಂದನೆಗಳಿಂದಲೂ ಸಂತೋಷಗೊಳಿಸುವಂತಿಲ್ಲ. ಅವರು ಚಿಕ್ಕವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲೇ ತೀರಿಹೋದರು. ಅವರು ಮಾತೃಭಾಷೆಗೆ ಮಾಡಿದ ಸೇವೆ ಕನ್ನಡಿಗರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಬಹುಕಾಲ ನಿಲ್ಲತಕ್ಕದ್ದಾಗಿದೆ. ಅವರು ಗತಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಅವರ ಮಿತ್ರರಿಗೆ ಉಂಟಾದ ಯಾತನೆ ಈ ಭರವಸೆಯಿಂದ ಸ್ವಲ್ಪ ಸಮಾಧಾನಕ್ಕೆ ಬರಬೇಕಾಗಿದೆ.

"ಕೆಲವು ಸಣ್ಣ ಕತೆಗಳನ್ನು" ಪ್ರಕಟಿಸಿದ ಎಂ. ಸುಬ್ಬರಾಯರೂ ನನ್ನ ಚಿಕ್ಕಂದಿನ ಸ್ನೇಹಿತರು. ಅವರೂ ಈಚೆಗೆ ತೀರಿಹೋದರು. ಲಾಭವನ್ನೇ ಮುಖ್ಯವೆಂದೆಣಿಸದೆ ಸಾಹಿತ್ಯ ಗ್ರಂಥಗಳ ಪ್ರಕಟನೆಗೆ ಕೈಹಾಕಿದ ಇವರ ಭಾಷಾಭಕ್ತಿಯೂ ಸರ್ವಥಾ ಸ್ತೋತ್ರಾರ್ಹವಾದದ್ದು. ಇವರ ಹೆಸರೂ ನಮ್ಮ ನಾಡಿನ ಜನರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಬಹುಕಾಲ ನಿಲ್ಲಲೆಂದು ಕೋರುತ್ತೇನೆ.

ತಾನು ಹೀಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡ ಭಾಷಾಸೇವಕರಂಥ ಇತರ ಸೇವಕರನ್ನು ಭಗವಂತನು ಕನ್ನಡಮಾತೆಗೆ ಸರ್ವದಾ ನೀಡಲಿ.

"ಕೆಲವು ಸಣ್ಣ ಕತೆಗಳ" ವಿಷಯದಲ್ಲಿಯೂ ಅದರಿಂದೀಚೆಗೆ ನಾನು ಪ್ರಕಟಿಸಿದ ಪುಸ್ತಕಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿಯೂ ನಮ್ಮ ನಾಡಿನ ಜನರು ಅತಿಶಯ

ವಾದ ಆದರವನ್ನು ತೋರಿರುವರು. ಈ ಪುಸ್ತಕಗಳು ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನ ನಾಲ್ಕು ಕಡೆಯಿಂದ ನನಗೆ ಸ್ನೇಹಿತರನ್ನು ತಂದವು. ಇದು ಎಲ್ಲಾ ಗ್ರಂಥಕರ್ತರಿಗೂ ಉತ್ತೇಜಕವಾದ ವಿಷಯ. ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಉಚ್ಚ ಸಂಪ್ರದಾಯಕ್ಕೆ ತಕ್ಕುವಾದ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ರಚಿಸುವ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಗ್ರಂಥ ಕರ್ತರೂ ಅವರು ತಮ್ಮ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಜಯಶೀಲರಾಗುವಂತೆ ಅವರನ್ನು ಹುರಿ ಗೊಳಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನ ನಮ್ಮ ಜನರೂ ಸರ್ವದಾ ಯತ್ನಮಾಡ ಲೆಂದು ನಾನು ಹಾರೈಸುತ್ತೇನೆ. ನನ್ನ ಪುಸ್ತಕಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಜನರು ತೋರಿರುವ ಆದರಕ್ಕೆ ನಾನು ಬಹಳ ಕೃತಜ್ಞನಾಗಿರುತ್ತೇನೆ.

ಮಧುಗಿರಿ,
ರುಧಿರೋದ್ಗಾರಿ ಸಂ॥ ರಥಸಪ್ತಮಿ.

ಶ್ರೀನಿವಾಸ.

ಎರಡನೆಯ ಮುದ್ರಣದ ಮುನ್ನುಡಿ

ಮೊದಲನೆಯ ಮುದ್ರಣದ ಪ್ರತಿಗಳು ಮುಗಿದುಹೋದದ್ದರಿಂದ ಈಗ ಈ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಪುನಃ ಮುದ್ರಿಸಿದೆ.

ಬೆಂಗಳೂರು, ಪ್ರಮೋದೂತ ಸಂ ॥
ಭಾದ್ರಪದ ಶುದ್ಧ ದಶಮಿ.

ಶ್ರೀನಿವಾಸ.

ಸಣ್ಣ ಕತೆಗಳು

ವಿ ಷ ಯ ಸೂ ಚಿ

ಇಲ್ಲಿಯ ತೀರ್ಪು

ನಮ್ಮ ತಾತಂದಿರು ಕೋಟ್ನೀಸಾಹೇಬನ ಬಳಿ ಜೋಡೀಶಾಲು ಶಿರಸ್ತೆಯ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿದ್ದರು. ಈಚೆಗೆ ನಮ್ಮ ಮನೆಯಲ್ಲಿರುವ ಹಳೆಯ ದಫ್ತರಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಪರಿಶೋಧಿಸಿ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಬಾರದ ಕಾಗದಗಳನ್ನು ಹರಿದು ಹಾಕೋಣವೆಂದು ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಕೊಡವಿದೆನು. ಈ ದಫ್ತರಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ನಮ್ಮ ತಾತಂದಿರ ಕಾಲದ ಕಾಗದಪತ್ರಗಳು. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಕೋಟ್ನೀ ಸಾಹೇಬನು ಬರೆದ ಒಂದು ಡಯರಿಯ ಕೊಂಚ ಭಾಗ ಸಿಕ್ಕಿತು. ಕೋಟ್ನೀಸಾಹೇಬನನ್ನು ನಾನು ನೋಡಿದ್ದೆನು. ಅವನು ನನಗೆ ಒಂದೆರಡುಸಲ ತಿಂಡಿಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟದ್ದೂ ಜ್ಞಾಪಕವಿದೆ. ಆತ ಬಹಳ ಒಳ್ಳೆಯ ಮನುಷ್ಯ. ಡಯರಿಯಲ್ಲಿ ಏನಿರುವುದೋ ಎಂದು ನಡುವೆ ಎತ್ತಿ ಕೆಲವು ಪುಟಗಳನ್ನು ಓದಿದೆನು. ಒಂದು ದಿನದ ವಿಚಾರ ವನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ಓದುವುದರಲ್ಲಿ ತೀರಾ ಓದೋಣವೆಂದು ಆಸೆಹುಟ್ಟಿದ್ದರಿಂದ ಓದುತ್ತ ಕುಳಿತೆನು. ಅದು ಅಷ್ಟೇನೂ ಉದ್ದವಾಗಿಯೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಕೂತಹಾಗೆಯೇ ಓದಿಮುಗಿಸಿದೆನು. ವಿಷಯ ನನಗೆ ಸ್ವಾರಸ್ಯವಾಗಿ ಕಂಡುಬಂದದ್ದರಿಂದ ಇತರರಿಗೂ ಸ್ವಾರಸ್ಯವಾಗಿರಬಹುದೆಂದು ಅದನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಬರೆಯುತ್ತೇನೆ. ಅದು ಡಯರಿಯಲ್ಲಿರುವುದು ಇಂಗ್ಲೀಷಿನಲ್ಲಿ. ಕೋಟ್ನೀಸಾಹೇಬ ಕನ್ನಡವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಮಾತನಾಡಬಲ್ಲನು, ಬರೆಯಲೂ ಬಲ್ಲನು; ಈ ಡಯರಿಯಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಭಾಗ ಕನ್ನಡ ದಲ್ಲಿದೆ. ಆದರೆ, ಜಾಗ್ರತೆಯಾಗಿಯೂ ಸುಲಭವಾಗಿಯೂ ಬರೆಯುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದಲೂ ಭಾವವನ್ನು ಸುಲಭವಾಗಿ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುವ ಉದ್ದೇಶ ದಿಂದಲೂ ಇರಬೇಕು, ಹೆಚ್ಚು ಭಾಗವನ್ನು ಇಂಗ್ಲೀಷಿನಲ್ಲಿ ಬರೆದಿದಾನೆ. ನಾನು ಇಲ್ಲಿ ಕೊಡುವುದು ಒಂದು ದಿನದ ಡಯರಿಯ ತರ್ಜುಮೆಯನ್ನು. ಭಾಷೆ ಸ್ವಲ್ಪ ತರ್ಜುಮೆಯ ಭಾಷೆಯಾದರೂ ಆತನ ಸ್ವಭಾವವನ್ನು

ಸೂಚಿಸುವಂತೆ ಇರಲೆಂದು ಪ್ರಯತ್ನ ಪೂರ್ವಕ ಬರೆದಿದೇನೆ. ಭಾಷೆ ಹೇಗಿದ್ದರೂ ವಿಷಯ ಪ್ರಾಯಶಃ ರುಚಿಸಬಹುದು.

"ಈ ದಿನ ನಾನು ಒಂದು ಕೇಸನ್ನು ವಿಚಾರಿಸಿ ತೀರ್ಪುಕೊಟ್ಟೆನು. ಕೇಸಿನಲ್ಲಿ ಫಿರ್ಯಾದಿ ಆರ್ಥರ್ ಹೆನ್ರಿಸಾಹೇಬರು. ಅಪರಾಧಿಗಳು ಒಡ್ಡರು ತಿಮ್ಮಾಬೋಯಿ ರಾಮಾಬೋಯಿ. ಆರ್ಥರ್ ಹೆನ್ರಿಯವರೂ ಅಪರಾಧಿ ಎಂದೇ ಹೇಳಬೇಕು. ಆದರೆ ನಾನು ಶಿಕ್ಷೆ ಕೊಡಬಹುದಾದರೆ ತಿಮ್ಮಾಬೋಯಿ ರಾಮಾಬೋಯಿಗಳಿಗೇ ಹೊರತು ಹೆನ್ರಿಯವರಿಗೆ ಅಲ್ಲ. ಹೆನ್ರಿಯವರ ಧರ್ಮಜ್ಞಾನದ ಮಹಿಮೆಯಿಂದ ಅವರಿಗೆ ಇಂದೋ ಮುಂದಕ್ಕೋ ಉಂಟಾಗಬಹುದಾದ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪವು ಮಾತ್ರ ಅವರಿಗೆ ಇಲ್ಲಿ ಆಗಬಹುದಾದ ಶಿಕ್ಷೆ. ಕೆಲವು ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಕಳೆದು ಕೊಂಡಿದಾರೆ, ಅದೂ ಅವರಿಗೆ ಶಿಕ್ಷೆಯೆಂದೇ ಹೇಳಬೇಕು. ಇದಲ್ಲದೆ ನಮ್ಮ ತಪ್ಪು ಸರಿಗಳನ್ನು ಎಂದೂ ನೋಡುತ್ತಿರುವ ಭಗವಂತನು ಮುಂದಕ್ಕೆ—ಅವರು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಹೇಳುವಂತೆ—ಅವರಿಗೆ ಯಾವ ಶಿಕ್ಷೆ ಅವಶ್ಯಕವೆಂದು ಕೊಡುವನೋ ಅದು. ಈ ದಿನ ಅಪರಾಧಿಗಳು ತಿಮ್ಮಾಬೋಯಿ ರಾಮಾಬೋಯಿ ಮಾತ್ರ.

"ಬೋಯಿಗಳಿಬ್ಬರೂ ಈ ಚಂದ್ರಪುರ ಡಿವಿಜನ್ನಿನ ಗೂಂಬಿ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ರಾಮಪುರದ ನಿವಾಸಿಗಳು. ರಾಮಪುರವು ಸಣ್ಣ ಹಳ್ಳಿ. ಅದರಲ್ಲಿ ಐವತ್ತು ಅರವತ್ತು ಮನೆಗಳಿರಬಹುದು. ಸುಮಾರು ಮೂವತ್ತು ಮನೆಗಳವರು ರೈತರು. ಮಿಕ್ಕವರು ಕೆಲವರು ತಿಗಳರು, ಕೆಲವರು ಒಡ್ಡರು. ಊರು ನೋಡುವುದಕ್ಕೆ ಸಣ್ಣದಾದರೂ ವಸತಿಯಾದ ಸ್ಥಳವಾದ್ದರಿಂದ ಜನ ಹೋಗುವುದೂ ಬರುವುದೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೆಚ್ಚು. ಊರಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪದೂರದಲ್ಲಿರುವ ರಾಮದೇವರ ದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ಹರಕೆಗಳನ್ನು ತೀರಿಸುವುದಕ್ಕೂ ಯಾತ್ರಾರ್ಥವಾಗಿಯೂ ಕೆಲವು ಜನರು ಹೋಗುತ್ತ ಬರುತ್ತ ಇರುವರು. ಊರಿನಲ್ಲಿ ಒಡ್ಡರ ಮನೆ ಹತ್ತು ಹದಿನೈದು ಇರಬಹುದು. ಅವರೂ ಕೂಡ ಒಕ್ಕಲಿಗರಂತೆಯೇ ಜಮೀನುಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಕುಡಿಯದೆ ಇದ್ದಾಗ ಯೋಗ್ಯರಾಗಿ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಪ್ರಾಯಶಃ ಅವರ ಗೊಡವೆಗೆ ಹೋಗದೇ ಇದ್ದವರಿಗೆ

ಅವರು ಸರಿಯಾಗಿರತಕ್ಕ ಮನುಷ್ಯರೇ. ಧರ್ಮವು ಬಹಳ ಅನನು ಕೂಲಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗದಂತಿದ್ದರೆ ಧರ್ಮವನ್ನನುಸರಿಸಿಯೇ ನಡೆಯುವರು. ಮಳೆ ಬೆಳೆ ಸರಿಯಾಗಿತ್ತೆನ್ನಿ—ಕದಿಯಹೋಗರು; ಎದುರಿಗೆ ಒಂದಿಷ್ಟು ರಾಗಿಯನ್ನು ಕಂಡರೆ, ಯಾರೂ ನೋಡದಿದ್ದರೂ ಅದನ್ನು ಹೊತ್ತುಕೊಂಡುಹೋಗರು. ಮುಖ್ಯ ಧರ್ಮವು ವಿಶೇಷ ಅನನುಕೂಲಕ್ಕೆ ಹಾದಿಯಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಧರ್ಮವನ್ನೇ ಅನುಸರಿಸುವರು. ನಮ್ಮಂತಹವರ ಧರ್ಮವನ್ನಲ್ಲದಿರಬಹುದು,—ಅವರಿಗೆ ತಿಳಿದ ಧರ್ಮವನ್ನು.

"ಅವರಿಗೆ ತಿಳಿದದ್ದೆಂಬ ಈ ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಮೇಲೆಹೇಳಿದ ರಾಮ ದೇವರ ದೇವಾಲಯದ ವಿಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ಅವರು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿರುವ ಭಕ್ತಿಯು ಒಂದು ಅಂಶ. ನಮಗೆ ನಮ್ಮಂಥವರಿಗೆ ಯಾವ ಮಾತನ್ನು ಕೊಟ್ಟಾದರೂ ಕೆಡಿಸಲು ಹೇಸದ ಈ ಬೋಯಿಗಳು ರಾಮದೇವರಿಗೆ ಕೊಡುತ್ತೇವೆಂದು ಹರಸಿಕೊಂಡ ಮೂರು ಕಾಸನ್ನಾದರೂ ಸಲ್ಲಿಸದೆ ಇರರು. ನಮಗೆ ಹತ್ತುರೂಪಾಯನ್ನು ಬೇಕಾದರೂ ಮೋಸಮಾಡು ವರು. ದೇವರಿಗೆ ಸೇರಬೇಕಾದ ಕಾಣಿಕೆಯನ್ನು ತಪ್ಪದೆ ಅವನಿಗೆ ಕೊಡುವರು. ಇವರು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮಲ್ಲೂ ಹಾಗೆಯೇ. ಇತರ ಜಾತಿಯವರಿಗೆ ಮೋಸಮಾಡುವರು, ತೊಂದರೆಕೊಡುವರು, ಮಾತು ಕೊಟ್ಟು ತಪ್ಪುವರು; ತಮ್ಮ ತಮ್ಮಲ್ಲಿ ಸರಿಯಾಗಿ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುವರು. ಅವರ ಮನಸ್ಸಿನ ಅಂತರಾಳದಲ್ಲಿ ದೇವರು ತಮ್ಮ ಜಾತಿಯವನೆಂದು ತಿಳಿದೇನಾದರೂ ಅವನಿಗೆ ಮೋಸಮಾಡದೆ ಇರುವರೇನೋ ಹೇಳಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಇದು ಇವರಿಗೇ ಅಲ್ಲದೆ ನಮ್ಮವರಿಗೂ ಸ್ವಭಾವವೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ನಮ್ಮ ದೇಶೀಯರು ಕೆಲವರು ಈ ಸೀಮೆಗೆ ಬಂದು ಇಲ್ಲಿಯ ಜನಗಳಿಗೆ ಯಾವ ತೊಂದರೆಯನ್ನು ಕೊಡಲೂ ಹಿಂದೆಗೆಯುವುದಿಲ್ಲ. ಅವರ ಕಷ್ಟಸುಖವನ್ನು ಯೋಚನೆಮಾಡದೆ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ನಡೆಯಿಸುವರು. ಆದರೆ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ನಾನು ಕಂಡಹಾಗೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಸರಿಯಾಗಿ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುವರು. ಆದ್ದರಿಂದ ಈ ಸ್ವಜಾತಿ ಪ್ರೇಮವು ಈ ಬೋಯಿಗಳಲ್ಲಿ ಅಸಾಧಾರಣವಾದ ತಪ್ಪೆಂದು ಹೇಳಲಾಗು

ವುದಿಲ್ಲ. ತಪ್ಪೋ ಆಗಲಿ ಸರಿಯೋ ಆಗಲಿ ಈ ಗುಣವೂ ಮೇಲೆ ನಾನು ಹೇಳಿರುವ ಇತರ ಗುಣಗಳೂ ಈ ಜನಕ್ಕೆ ಸಾಮಾನ್ಯವಾದವುಗಳು. ಮೊತ್ತದಲ್ಲಿ ಈ ಒಡ್ಡರು ಯಾವುದೋ ಒಂದು ಧರ್ಮವನ್ನೂ ನೀತಿಯನ್ನೂ ಒಂದು ರೀತಿಯ ಅಕೃತ್ರಿಮವಾದ ಭಕ್ತಿಯಿಂದಲೂ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದಲೂ ಅನುಸರಿಸುತ್ತಾ, ಇದ್ದದ್ದರಲ್ಲಿ ಅನುಕೂಲವಾಗಿರುವಾಗ ತಕ್ಕಮಟ್ಟಿಗೆ ಜನಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ ಒಳ್ಳೆಯ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ ಯೋಗ್ಯರಾದ ಪ್ರಜೆಗಳಾಗಿರುತ್ತಾರೆ.

"ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಅನೇಕರಿಗೆ ಈ ಧರ್ಮವು ತತ್ತ್ವರಹಿತವಾದುದೆಂದೂ ಉದ್ಧಾರಕಶಕ್ತಿಯಿಲ್ಲದುದೆಂದೂ ತೋರಬಹುದು. ಸಂಸ್ಕೃತವಾದ ನಮ್ಮ ಬುದ್ಧಿಗೆ ಕ್ಲಿಷ್ಟವಾದ ತತ್ತ್ವಗಳೇ ಸಮ್ಮತ; ಸುಲಭವಾದ ತತ್ತ್ವಗಳಿಂದ ನಾವು ಜಿತರಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಇದು ನಾಗರಿಕತೆಯ ಹೃದಯ. ಕೆಲವುವೇಳೆ ಇದು ಒಂದು ದೋಷವೋ ಗುಣವೋ ಎಂದು ನಾನು ಸಂದೇಹಪಟ್ಟಿದೇನೆ. ಒರಟು ಜನರೆನ್ನುವರ ಮನಸ್ಸು ವಸಂತದ ಕೋಗಿಲೆಯ ಕೂಗಿಗೆ ನಲಿಯುವುದು; ಅದು ಕೇವಲ ಒಂದು ಸ್ವರ ಮಾತ್ರ. ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸು ನಲಿಯಲು *ಬೀಟ್ಹೊವನಿನ ಸಿಂಫನಿಗಳೂ ಸಾಲವು. ಆದರೂ ನಾವು ಸಂಸ್ಕೃತರು, ನಮ್ಮದೇ ನಾಗರಿಕತೆ. ನಾವು ರಾಮಾಬೋಯಿಯ ತಿಳಿವನ್ನು ನೋಡಿ,—ಇದು ಮಾನವನನ್ನು ಉದ್ಧಾರ ಮಾಡಬಲ್ಲ ತಿಳಿವಲ್ಲ, ಇವನನ್ನು ನಮ್ಮಂತೆಯೇ ಮಾಡಬೇಕು.—ಎನ್ನುವೆವು. ಆರ್ಥರ್ ಹೆನ್ರೀಸಾಹೇಬರ ಮತವು ಇದೇ. ಇವರು ರಾಮಾಬೋಯಿಯನ್ನೂ ಮತ್ತು ಅವನಂತಹ ಒರಟು ಜನರನ್ನೂ ಅವರ ಈ ತೆರದ ಅಜ್ಞಾನದಿಂದ ಉಳಿಸಿ ಅವರಿಗೆ ಸುಜ್ಞಾನವನ್ನು ಕೊಡಲಿಕ್ಕಾಗಿ ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನಿಂದ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಿದಾರೆ. ಬಹಳಮಟ್ಟಿಗೆ ಒಳ್ಳೆಯ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡಿದಾರೆ. ಆದರೆ ಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಸರಿಯಾದ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಬಿಟ್ಟದ್ದರಿಂದಲೋ, ಇಲ್ಲ ಸರಿಯಾಗಿದ್ದರೂ ಸಜ್ಜನರಿಗೆ ಆಗಾಗ ತೊಂದರೆಗಳು ಬರಬೇಕಾಗಿರುವುದರಿಂದಲೋ, ಅವರ ಬೋಧನೆಯ ಫಲವಾಗಿ—ಹೀಗೆ ಹೇಳಬಹುದು—ರಾಮಾ

* ಸುಪ್ರಖ್ಯಾತನಾದ ಒಬ್ಬ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ಗಾಯಕನ ಹೆಸರು. ಸಿಂಫನಿ—ಕೃತಿ.

ಬೋಯಿಯೂ ತಿಮ್ಮಾಬೋಯಿಯೂ ಈ ದಿನ ನನ್ನ ಕೋರ್ಟಿನ ಮುಂದೆ ತಪ್ಪಿತಸ್ಥರಾಗಿದ್ದಾರೆ; ಆರ್ಥರ್ ಹೆನ್ರಿಯವರು ನಷ್ಟಪಟ್ಟು ಫಿರ್ಯಾದಿಯಾಗಿ ನಿಂತಿದ್ದಾರೆ.

“ರಾಮದೇವರ ದೇವಾಲಯವನ್ನು ಕುರಿತು ನಾನು ಮೊದಲೇ ಹೇಳಿದ್ದೇನೆಯಷ್ಟೆ. ನಾನು ಈ ದೇವಾಲಯವನ್ನು ಬಹಳ ಸಲ ನೋಡಿದ್ದೇನೆ. ರಾಮಪುರವು ಸಣ್ಣ ಹಳ್ಳಿಯಾದರೂ ಬಹಳ ಸುಂದರವಾದ ಊರು. ಗೂಂಬಿಗೆ ಮೂರು ಮೈಲು ದೂರದ ಸುಮಾರಿನಲ್ಲಿ ನೈರುತ್ಯ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಇದೆ. ಗೂಂಬಿಯಿಂದ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಲು ರಸ್ತೆಯಿದೆ. ನಮ್ಮ ಕಮಿಷನರುಗಳ ಪ್ರಯತ್ನದಿಂದಲೂ ಈ ಸೀಮೆಯ ಜನರ ಧರ್ಮಬುದ್ಧಿಯಿಂದಲೂ ಬೆಳೆಯಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಮಹತ್ತರವಾದ ಉಷ್ಣವಲಯದ ಮರಗಳು ರಸ್ತೆಯ ಎರಡು ಕಡೆಯೂ ಸಾಲುಸಾಲಾಗಿ ನಿಂತಿವೆ. ರಾಮಪುರವನ್ನು ಸೇರುವುದಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ರಸ್ತೆಯು ಒಂದು ಕೆರೆಯ ಕಟ್ಟೆಯ ಮೇಲೆ ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಕೆರೆಯು ರಾಮಪುರದ ಕೆರೆ. ಊರೊಳಕ್ಕೆ ಬಂದು ಸೇರಿದಮೇಲೆ ರಸ್ತೆಯು ಎಲ್ಲಿಯೋ ಮಾಯವಾಗುವುದು. ಊರ ಮುಂದೆ ತುಂಬ ತುಂಬ ದೊಡ್ಡ ಮರಗಳು: ಆಲದವು ನೇರಳೆಯವು ಹೂವರಸೆಯವು; ಇವೆಲ್ಲಕ್ಕೂ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾದ ಅರಳಿಯವು; ಗುಂಪಾಗಿ ಊರಬಾಗಿಲ ಬಳಿ ನಿಂತಿರುವುವು. ಅವುಗಳ ಅಂದವನ್ನು ಹೇಳಲಾಗದು. ಉದಯದಲ್ಲಿಯ ಹೊಂಬಣ್ಣದ ರಶ್ಮಿಯಿಂದ ಸೊಗಯಿಸುವಾಗ ಈ ಉನ್ನತ ವೃಕ್ಷಗಳನ್ನು ನೋಡಿದ್ದಾದರೆ ಸೌಮ್ಯವಾಗಿಯೂ ಗಂಭೀರವಾಗಿಯೂ ನಿಂತಿರುವ ಆ ಆಲದಮರಕ್ಕೂ, ಬಂತೋ ಇಲ್ಲವೋ ಎಂಬಂತೆ ಮೃದುವಾಗಿ ಬೀಸುವ ತಂಗಾಳಿಯ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಚಲನವನ್ನು ತಾನೂ ಹಿಡಿದು ತನ್ನ ಎಲೆಗಳನ್ನು ಮಿತವಾಗಿ ನಯವಾಗಿ ಅಲುಗಾಡಿಸುವ ಆ ಅರಳಿಯಮರಕ್ಕೂ ಮನಸೋಲದವರಿರಲಾರರು. ಊರೊಳಗೆ ಹೋದರೆ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಮನೆಗಳು ಬೊಟ್ಟಿಕ್ಕಿದಹಾಗೆ ಇವೆ. ನಮ್ಮ ಊರುಗಳಲ್ಲಿರುವಂತೆ ಕೋಲು ಕೋಲಾದ ಅಸಹ್ಯವಾದ ರಸ್ತೆಗಳಿಲ್ಲ. ಮನೆಮನೆಯವರೂ ಅವರ ಮನೆಯ ಎದುರಿಗೆ ಕಸವನ್ನು ಗುಡಿಸಿ ಬೀದಿಯನ್ನು ಲಕ್ಷಣವಾಗಿ ಇರಿಸಿಕೊಂಡಿರುತ್ತಾರೆ. ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ರಂಗವಲ್ಲಿಯ

ನ್ನಿಕ್ಕುತಿರುವ ಸ್ತ್ರೀಯರು;—ಕೈಗಳಲ್ಲಿ ಕುಡುಗೋಲುಗಳನ್ನೋ ಇತರೆ ಆಯುಧಗಳನ್ನೋ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಹೊರಟಿರುವ ರೈತರು,—ದನಕರುಗಳು,—ಮುಂದಕ್ಕೆ ಹೋದರೆ ಹೊಲಗಳು, ತೋಟಗಳು—ಒಂದೆರಡು ಫರ್ಲಾಂಗು ದೂರದಲ್ಲಿ ನದಿ. ನದಿಯು ದೂರದಿಂದ ಸುತ್ತಿ ಸುತ್ತಿ ಹರಿದುಬರುವ ದಾರಿಯು ಊರ ಹಿಂಭಾಗದಿಂದಲೇ ಕಾಣುವುದು. ಊರಿನ ಅರ್ಧಮೈಲು ದೂರದಲ್ಲಿ ಪಶ್ಚಿಮದಿಕ್ಕಿನಿಂದ ತಿಳಿಯದೆ ದಾರಿತಪ್ಪಿ ಬಂದ ಸಣ್ಣದೊಂದು ಗುಡ್ಡ. ಅದಕ್ಕೆ ರಾಮದೇವರ ಗುಡ್ಡವೆಂದು ಹೆಸರು. ನದಿಯು ಗುಡ್ಡವನ್ನು ಮೂರುಪಾಲು ಸುತ್ತಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತದೆ. ಊರಿನಿಂದ ಗುಡ್ಡಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕಾದರೆ, ಹೊಲಗಳಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದಿರುವ ಒಂದು ಬಂಡಿಯ ಜಾಡಿನಲ್ಲಿ ಹೋಗಬೇಕು. ನಾನು ಅನೇಕಾವೃತ್ತಿ ನನ್ನ ಕುದುರೆಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತು ಈ ಗುಡ್ಡದ ಬಳಿ ಹೋಗಿ ಕುದುರೆಯನ್ನು ಮರಕ್ಕೆ ಕಟ್ಟಿಹಾಕಿ ಒಂದು ಗಂಟೆ ಎರಡು ಗಂಟೆ ಹೊತ್ತು ಹೊತ್ತೇ ತಿಳಿಯದೆ ಗುಡ್ಡದಮೇಲೆ ಕಾಲವನ್ನು ಕಳೆದಿದೇನೆ. ಗುಡ್ಡದ ಸುತ್ತ ಎಲ್ಲಿ ನೋಡಿದರೂ ತೋಪುಗಳು. ಪೂರ್ವದಿಂದ ಇದ್ದು ಈಗ ಶಿಥಿಲವಾಗಿರುವ ಕಲ್ಲುಮೆಟ್ಟಲುಗಳ ಮೇಲೆ ಏರಿ ಗುಡ್ಡದ ತುದಿಯನ್ನು ಸೇರಬಹುದು. ಸೇರಿ ನೋಡಿದರೆ ಕಾಣುವ ಆ ಚಿತ್ರಸರಣಿಯ ವಿವಿಧ ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವುದು ಸಾಧ್ಯವಲ್ಲ. ಇಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಿ, ಅಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಿ, ಸಣ್ಣ ಸಣ್ಣ ಗುಡ್ಡಗಳು. ನಡುನಡುವೆ ಹಚ್ಚಗೆ ಹೊಲಗದ್ದೆಗಳು. ಗುಡ್ಡಗಳ ತಳದಲ್ಲಿಯೂ ಮೇಲೂ ತೋಪುಗಳು, ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ಮರಗಳು,—ಎಲ್ಲಾ ಕಡೆಯೂ ಪ್ರಕೃತಿಮಾತೆಯ ಸೌಮ್ಯಾಕಾರವನ್ನು ಅನುಕರಿಸಿ ಶಾಂತರಾಗಿ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಕೆಲಸಗಳಲ್ಲಿ ನಿರತರಾಗಿರುವ ಜನರು,—ಸಮೃದ್ಧಿಯಾಗಿ ಸಿಕ್ಕುವ ಮೇವನ್ನು ಆತುರವಿಲ್ಲದೆ ಸಾವಧಾನವಾಗಿ ಮೇಯುತ್ತ ತೃಪ್ತವಾಗಿರುವ ದನಕರುಗಳು,—ಈ ಜೀವರಾಶಿ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆಯೇ ತಾನೂ ಜೀವವುಳ್ಳದ್ದು ಎಂಬಂತೆ ತೋರುತ್ತ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ವಿಚಾರಿಸಿಕೊಂಡು ಬರುವಂತಿರುವ ಆ ಸಾವಕಾಶವಾಗಿ ಹರಿಯುವ ನದಿ,—ತೋಪುಗಳಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಸೇರಿ ಸಂತೋಷದಿಂದ ಧ್ವನಿಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಹಕ್ಕಿಗಳು,—ಇವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ತನ್ನ ತೇಜಸ್ಸ

ನಿಂದ ಹೊದಿಸಿ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಶೀಲಯುಕ್ತವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿರುವ ಆ ಸೂರ್ಯರಶ್ಮಿ,—ಇವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಗುಡ್ಡದ ಮೇಲಿನಿಂದ ನೋಡಿ, ಗುಡ್ಡವೂ ಈ ಸೌಂದರ್ಯದಲ್ಲಿ ಲೀನವಾಗಿರುವುದನ್ನೂ, ಅದರ ಮೇಲಿರುವ ತಾನೂ ಈ ಶಾಂತಿಸಾಗರದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿರುವೆನೆಂಬುದನ್ನೂ ತಿಳಿದವನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ವರ್ಣಿಸಲಾಗದ ಆನಂದವುಂಟಾಗುವುದು. ಈ ಗುಡ್ಡದ ಮೇಲೆ ನಿಂತು ಈ ಆನಂದವನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿ ನಾನು ಅನೇಕ ವೇಳೆ,—ಈ ಹಿಂದುಗಳು ಬಹಳ ಬುದ್ಧಿವಂತರು; ಮಾನವನ ಹೃದಯದ ಯಾವ ಆಕಾಂಕ್ಷೆಗಳಿಂದ ಮತವೆಂಬುದೊಂದು ಅವನಿಗೆ ಬೇಕಾಗುವುದೋ ಆ ಆಕಾಂಕ್ಷೆಗಳನ್ನು ಅರಿತು ತಿಳಿದು ಅವುಗಳ ಪರಿತೃಪ್ತಿಗೆ ಅವಶ್ಯಕವಾದ ಗುಣಗಳನ್ನುಳ್ಳ ಸ್ಥಳಗಳನ್ನೇ ಹುಡುಕಿ ಹುಡುಕಿ ದೇವಾಲಯಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿರುತ್ತಾರೆ; ಇವರ ಸೌಂದರ್ಯಗ್ರಹಣ ಬುದ್ಧಿಯು ಎಣೆಯಿಲ್ಲದುದು ;—ಎಂದುಕೊಂಡಿದೇನೆ. ಇನ್ನೊಂದೊಂದುವೇಳೆ,—ಈ ಗುಡ್ಡಕ್ಕೆ ಬಂದು, ದೇವದೇವನ ದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಸುತ್ತಲೂ ಕಣ್ಣು ತಿರುಗಿಸುವುದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಇಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮಂಟಪವನ್ನು ಕಟ್ಟಿ, ಅದರಲ್ಲಿ ಒಂದು ವಿಗ್ರಹವನ್ನು ಇಟ್ಟು, ಅದನ್ನು ನೋಡಿ, ದೇವರು ದೇವರು ಎನ್ನುವರಲ್ಲಾ? ಇವರಿಗೆ ದೇವರನ್ನು ಎಲ್ಲಿ ನೋಡಬೇಕೆನ್ನುವುದು ತಿಳಿಯದು ; ಇಂತಹ ಸ್ಥಳದಲ್ಲೂ ಇವರಿಗೆ ವಿಗ್ರಹ ಬೇಕೆ?—ಎಂದುಕೊಂಡಿದೇನೆ. ಒಂದೆರಡು ಗಂಟೆ ಇದ್ದು ಆಮೇಲೆ ಊರಿಗೆ ಬರಬೇಕಲ್ಲಾ ಎಂದು ಮನಸ್ಸಿಲ್ಲದೆ ಹಿಂದಿರುಗಿ ಬಂದಿದೇನೆ. ಈ ಗುಡ್ಡವನ್ನು ನದಿಯು ಮೂರುಕಡೆಯೂ ಸುತ್ತಿ ಕೊನೆಗೆ ಮೆಲ್ಲನೆ ಹೊರಟುಹೋಗುವುದನ್ನು ನೋಡಿದರೆ, ಈ ಸುಂದರವಾದ ಗುಡ್ಡದ ಮೇಲೆ ಹತ್ತುವುದಕ್ಕೆ ಎಲ್ಲಾದರೂ ದಾರಿ ಇದೆಯೋ ಎಂದು ಮೂರುಕಡೆಯೂ ಹುಡುಕಿ ನೋಡಿ ಆಮೇಲೆ ಏನಿದ್ದರೂ ನಾನು ಬೇರೆ ಹತ್ತುವುದಕ್ಕಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದು ವ್ಯಸನದಿಂದಲೋ, ಇಲ್ಲದೆ ಇದು ಎಷ್ಟು ಒಳ್ಳೆಯ ಸ್ಥಳವಾದರೂ ನಾನು ಇರಬೇಕಾದದ್ದು ಈ ಗುಡ್ಡದ ಮೇಲಲ್ಲ ನಾನು ಸಾಗರವನ್ನು ಸೇರಬೇಕು ಎಂದು ಕರ್ತವ್ಯವನ್ನು ನೆನೆದುಕೊಂಡೋ, ಅದು ಮುಂದಕ್ಕೆ ಹರಿಯುತ್ತಿದೆ ಎಂದು ನನಗೆ ತೋರಿದೆ.

"ಈ ಗುಡ್ಡದಮೇಲಣ ರಾಮದೇವರ ದೇವಾಲಯವನ್ನೇ ರಾಮಾಬೋಯಿಯೂ ಅವನ ಜನರೂ ಬಹಳ ನಂಬಿಕೆಯಿಂದ ನಂಬಿಕೊಂಡಿದ್ದದ್ದು. ಅವರು ಈ ದೇವರ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಕುರಿತು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿರುವ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು ನಮಗೆ ಯಾವ ದೇವರಲ್ಲೂ ಇರಲಾರದು. ಈ ದೇವರು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಒಳ್ಳೆಯವನೇ. ಆದರೆ ಕೆಟ್ಟದ್ದನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದರೆ ಬಹು ತಕರಾರಿನ ದೇವರು. ನ್ಯಾಯವಾಗಿರುವವರಿಗೆ ಅವನಿಂದ ಸಹಾಯವೇ ಹೊರತು ಬೇರೆಯಿಲ್ಲ. ತಪ್ಪುಮಾಡಿದವರಿಗೆ ಕೆಟ್ಟದನ್ನು ಮಾಡುವನು. ತಪ್ಪುಮಾಡಿದವರಿಗಾದರೂ ಕಾಣಿಕೆಯನ್ನು ಒಪ್ಪಿಸಿದರೆ ಪರಿಹಾರವುಂಟು. ತಲೆನೋವು ಮೂಗುನೋವು ಯಾವ ಕಾಯಿಲೆ ಬಂದರೂ ಹೋಗಿ ಹರಕೆಮಾಡಿಕೊಂಡು ನಿರಕಾದ ಕಾಣಿಕೆಯನ್ನು ಒಪ್ಪಿಸಿದರೆ ರೋಗವು ವಾಸಿಯಾಗುವುದು. ಯಾವನಾದರೂ ಗುಂಪಿನವರಿಗೆ ವಿರೋಧವಾದ ಕೆಲಸವನ್ನು ಎಷ್ಟೇ ರಹಸ್ಯವಾಗಿ ಮಾಡಿದರೂ ಆ ದೇವರೆದುರಿಗೆ ಬಂದುನಿಂತರೆ ಅವನು ನಿಜವನ್ನು ನುಡಿಯುವಂತೆ ಮಾಡುವನಂತೆ. ಹೀಗೆ ರಾಮದೇವರು ಆ ಒಡ್ಡರ ಪೈಕಿ ಒಬ್ಬ ಪ್ರಬಲನಾದ ನಾಯಕನು ಹೇಗೆ ಇರಬಹುದಾಗಿತ್ತೋ ಹಾಗೆ ಪ್ರಬಲನಾದ ದೇವರಾಗಿದ್ದನು. ಯಾವ ನಾಯಕನಾದರೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆಯಾದ ಸ್ವಭಾವವನ್ನು ತೋರಿಸಬಹುದಾಗಿತ್ತು, ಈ ದೇವರ ಸ್ವಭಾವವು ಎಂದಿಗೂ ಒಂದೇ !

"ಹೀಗೆ ಒಡ್ಡರೆಲ್ಲ ಈ ದೇವರಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯುಳ್ಳವರಾಗಿದ್ದರು. ದೇವರಿಗೆ ಹೆದರಿ ಯಾವುದೋ ಒಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಯವಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದರು. ಪ್ರಾಯಶಃ ಕೋರ್ಟು ಕಚೇರಿಗೆ ಎಂದೂ ಹೋದವರಲ್ಲ. ಅದರಲ್ಲೂ ಅಪರಾಧಿಗಳಾಗಿ ಕೋರ್ಟಿಗೆ ಬಂದದ್ದಿಲ್ಲ. ಇಂದು ಬಂದರು. ಫಿರ್ಯಾದು ಮಾಡಿರುವವರು ಇವರಿಗೆ ಜ್ಞಾನವನ್ನುಂಟುಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಿರುವ ಆರ್ಥರ್ ಹೆನ್ರಿಸಾಹೇಬರು.

"ಫಿರ್ಯಾದಿನ ಸಮಾಚಾರವೇನೆಂದು ಆರ್ಥರ್ ಹೆನ್ರಿಸಾಹೇಬರು ಹೇಳಿದ್ದನ್ನು ಬರೆಯುತ್ತೇನೆ :—

"ಆರ್ಥರ್ ಹೆನ್ರೀಸಾಹೇಬರು ರಾಮಾಬೋಯಿ ತಿಮ್ಮಾಬೋಯಿ ಇವರನ್ನು ಬಹಳ ದಿನದಿಂದ ಬಲ್ಲರು. ಅವರು ರಾಮಪುರದಲ್ಲಿ ಆಗಾಗ ಉಪದೇಶಕ್ಕೆಂದುಹೋಗಿ ಉಪನ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ಕೊಡುವಾಗ ಇವರೂ ಇತರರೂ ಬಂದು ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಮೊದಮೊದಲು ರಾಮಾಬೋಯಿ ತಿಮ್ಮಾಬೋಯಿ ಇಬ್ಬರೂ ಸ್ವಲ್ಪ ತಂಟೆಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ರಾಮದೇವರೇ ಹೆಚ್ಚು ಎಂದು ಒಂದೆರಡುಸಲ ಗಲಾಟೆಮಾಡಿದರು. ಆದರೆ ಇತರ ಒಡ್ಡರೂ ಕೆಲವರು ದೊಡ್ಡವರೂ,—ಅವರು ಹೇಳುವುದನ್ನು ಹೇಳಲಿ, ನಿಮಗೇನು ಸುಮ್ಮನೆ ಇರಿ, ಇಷ್ಟವಿದ್ದರೆ ಕೇಳಿ ಇಲ್ಲದೇ ಇದ್ದರೆ ಬಿಡಿ, —ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದರಮೇಲೆ ಸುಮ್ಮನೆ ಇರುತ್ತಿದ್ದರು. ಕೊಂಚದಿನದ ಮೇಲೆ ರಾಮದೇವರಲ್ಲಿ ನಂಬಿಕೆ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಆ ದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ಹೋಗುವುದನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಟ್ಟಿದ್ದರು. ಇದನ್ನು ನೋಡಿ ಹೆನ್ರಿಯವರು ಇವರಿಬ್ಬರನ್ನು ಕೊಂಚದಿನದಲ್ಲಿಯೇ ಕ್ರೀಸ್ತಮತಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಾಧ್ಯವಾದೀತೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಬಹಳ ಸಂತೋಷದಲ್ಲಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಅಷ್ಟರಲ್ಲೇ ಎಲ್ಲಾ ವಿಪರೀತಕ್ಕಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿತು. ಒಂದು ದಿನ ಇವರಿಬ್ಬರೂ ಗೂಂಬಿಯ ಬಳಿ ಹೆನ್ರೀಸಾಹೇಬರ ಮನೆಗೆ ಬಂದಿದ್ದವರು ಸಾಯಂಕಾಲ ಊರಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತೇವೆಂದು ಹೇಳಿ, ಹೋಗದೆ ಅಲ್ಲೆ ಸುಳಿದಾಡುತ್ತಿದ್ದು ರಾತ್ರಿ ಹೆನ್ರೀಸಾಹೇಬರ ಮನೆಯ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿರುವ ಚರ್ಚಿನಲ್ಲಿ ಇಳಿಯಬಿದ್ದು ಅಲ್ಲಿದ್ದ ದೇವರಿಗೆ ಸೇರಿದ ಕೆಲವು ಬೆಳ್ಳಿಯ ಸಾಮಾನುಗಳನ್ನೂ ಅವುಗಳ ಜತೆಗೆ ಇಟ್ಟಿದ್ದ ಸಾಹೇಬರಿಗೆ ಸೇರಿದ ಇನ್ನಷ್ಟು ಬೆಳ್ಳಿಯ ಸಾಮಾನನ್ನೂ ಕದ್ದುಕೊಂಡು ಹೊರಟುಹೋದರು. ಮಾರನೆಯ ದಿನ ಸಾಹೇಬರು ಸಾಮಾನು ಕಳವಾಗಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡು ಪೋಲೀಸಿನವರಿಗೆ ಫಿರ್ಯಾದು ಮಾಡಿದರು. ಪೋಲೀಸಿನವರು ಅಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿ ಹುಡುಕುವುದರಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನು ರಾಮಾಬೋಯಿಯ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕೊಂಚವೂ ತಿಮ್ಮಾಬೋಯಿಯ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕೊಂಚವೂ ಸಿಕ್ಕಿತು. ಅವರು ಅವರಿಬ್ಬರನ್ನೂ ಹಿಡಿದು ವಿಚಾರಣೆ ಮಾಡಿ ಕೋರ್ಟಿಗೆ ತಂದಿದ್ದಾರು. ಹೆನ್ರೀಸಾಹೇಬರಿಗೆ ಅವರಮೇಲೆ ಫಿರ್ಯಾದು ಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ಆತುರವೇನೂ ಇಲ್ಲ. ಆದರೆ ಈ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಪೋಲೀಸಿನವರ ಇಷ್ಟದಂತೆಯೇ ಹೊರತು ಅವರ ಇಷ್ಟದಂತೆ

ಬೋಯಿಗಳನ್ನು ಬಿಡುವುದಕ್ಕೆ ಆಗಲಿ ಹಿಡಿಯುವುದಕ್ಕೆ ಆಗಲಿ ಅವರಿಗೆ ಅಧಿಕಾರವಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲದೆ ಬೋಯಿಗಳು ಕೂಡ ತಾವು ಮಾಡಿದ ತಪ್ಪಿಗೆ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪವೇನನ್ನೂ ತೋರಲಿಲ್ಲ. ಪಕ್ಕಾ ದುಷ್ಟರಂತೆ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಹೆನ್ರಿಸಾಹೇಬರು ಅವರ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿದ್ದ ಆತ್ಮಸಂಸ್ಕಾರವು ಇನ್ನೂ ಹತ್ತಿರ ಬಂದಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅವರು ಮಾಡಿದ ತಪ್ಪಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಶಿಕ್ಷೆಯಾದರೆ ಪ್ರಾಯಶಃ ಅವರಿಗೆ ಬುದ್ಧಿ ಬಂದೀತೆಂದು ನಂಬಿದ್ದರು. ಅದರಿಂದಲೇ ಅವರು ಕೋರ್ಟಿಗೂ ಬಂದು ಇಷ್ಟು ಸಾಕ್ಷ್ಯವನ್ನು ಹೇಳಲು ಒಪ್ಪಿದರು.—

"ಹೆನ್ರಿಯವರು ಸಾಕ್ಷ್ಯವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದಾಗ ನಾನು ರಾಮಾಬೋಯಿ ತಿಮ್ಮಾಬೋಯಿಗಳ ಕಡೆ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದೆನು. ಇಬ್ಬರೂ ಎರಡು ವಿಗ್ರಹಗಳಂತೆ ನಿಶ್ಚಲರಾಗಿ ನಿಂತಿದ್ದರು. ಈ ಪೂರ್ವದೇಶದ ಜನರೆಲ್ಲ ಹೀಗೆಯೇ ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಅದು ಮೌಢ್ಯವೋ ಇಲ್ಲವೆ ಧೈರ್ಯವೋ ನಾನು ಹೇಳಲಾರೆ, ಯಾಕೆಂದರೆ ಕೇವಲ ಮೌಢ್ಯವೂ ಕೇವಲ ಧೈರ್ಯವೂ ಆಪತ್ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಏಕರೀತಿಯಾಗಿ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುವುವು. ಇವರನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ನನಗೆ ಹಿಂದೆ ಒಂದು ದಿನ ಏಥೆನ್ಸ್ ನಗರದಲ್ಲಿ ಸಾವು ಸನ್ನಿಹಿತವಾಗಿರುವುದೆಂದು ತಿಳಿದಿದ್ದರೂ ಧೈರ್ಯವಾಗಿ ನಿಂತಿದ್ದ ಸಾಕ್ರಟೀಸನ ನೆನಪು ಬಂದಿತು. ಹಾಗೆ ಹೇಳಬಾರದು—ಪೈಲೇಟನ* ಮುಂದೆ ದಂಡನೆಯನ್ನು ಎದುರುನೋಡುತ್ತ ಶಾಂತನಾಗಿ ನಿಂತಿದ್ದ ನಮ್ಮ ದೇವದೇವನ ಜ್ಞಾಪಕವೂ ಬಂದಿತು. ಇಬ್ಬರೂ ಸುಮ್ಮನೆ ನಿಂತಿದ್ದರು. ನನಗೆ ಅಯ್ಯೋ ಎನಿಸಿತು. ಆಮೇಲೆ ತಮ್ಮ ಮತವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಕ್ರಿಸ್ತಮತಕ್ಕೆ ಬರಬೇಕೆನ್ನುವಷ್ಟು ತಿಳಿವು ಉಂಟಾಗಿದ್ದರೆ ಇವರು ಕಳವನ್ನು ಏಕೆಮಾಡಿದರು ಎಂದು ಯೋಚಿಸಿದೆನು. ಯೋಚಿಸುತ್ತಿದ್ದು ಹೆನ್ರಿಸಾಹೇಬರು ಹೇಳುವ ಮಾತನ್ನು ಮುಗಿಸಿದಮೇಲೆ,—

"'ಇವರು ಕ್ರಿಸ್ತಮತಕ್ಕೆ ಸೇರುವೆವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರೇನು?' ಎಂದೆನು.

* ಯೇಸೂಕ್ರಿಸ್ತನಿಗೆ ಶಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ವಿಧಿಸಿದ ರೋಮನ್ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕಾರಿ.

"'ಇಲ್ಲ.'

"'ಸೇರುವರೆಂದು ಹೇಗೆ ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿರಿ?'

"'ಆ ದೇವರಲ್ಲಿ ನಂಬಿಕೆ ತಪ್ಪಿದ್ದವರಲ್ಲಿ ಇವರೇ ಎಲ್ಲರಿಗಿಂತಲೂ ಮುಂದಾಗಿದ್ದವರು. ಇವರು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ನಂಬಿಕೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿದ್ದರು. ಅದು ಇವರು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದ ಮಾತಿನಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ತಿಳಿಯುತ್ತಿತ್ತು. ಮಿಕ್ಕವರು ದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ಸಮ್ಮನೆಯಾದರೂ ಹೋಗುವರು. ಇವರು ಹೋಗುವ ದಿಲ್ಲವೆಂದು ಒಂದೆರಡುದಿನ ಹಠಮಾಡಿದರು.'

"'ಸರಿ' ಎಂದು ನಾನು ರಾಮಾಬೋಯಿ ತಿಮ್ಮಾಬೋಯಿ ಗಳನ್ನು ಕುರಿತು 'ಅಯ್ಯಾ ನಿಮ್ಮಕಡೆ ಯಾರನ್ನಾದರೂ ವಕೀಲರನ್ನು ಕರೆತರುವುದಿಲ್ಲವೆ?' ಎಂದೆನು.

"ರಾಮಾಬೋಯಿ 'ಇನ್ನು ಅದೇಕೆ ಸ್ವಾಮಿ. ತಪ್ಪುಮಾಡಿ ದ್ದಾಗಿಹೋಯಿತು. ಇನ್ನು ವಕೀಲರೇಕೆ?' ಎಂದನು.

"ನಾನು 'ನೀನು ಏನನ್ನೂ ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದದ್ದಿಲ್ಲ. ಅವರು ಹೇಳಿರುವುದು ಸರಿಯಲ್ಲ ಎಂದು ಬೇಕಾದರೆ ರುಜುವಾತು ಮಾಡ ಬಹುದು' ಎಂದೆನು.

"ರಾಮಾಬೋಯಿ 'ಅವರೇನೂ ತಪ್ಪುಮಾತು ಆಡುವವರಲ್ಲ ಸ್ವಾಮಿ: ನಾವೂ ತಪ್ಪುಮಾತು ಆಡಿ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲಾ ದರೂ ಉಂಟೆ ಸ್ವಾಮಿ' ಎಂದನು.

"ನಾನು 'ನಿನ್ನ ಮಾತು ನೀನು ಹೇಳಿಕೊ. ಅವನ ಮಾತು ನಿನಗೇಕೆ?' ಎಂದು ಹೇಳಿದೆನು.

"ತಿಮ್ಮಾಬೋಯಿ 'ಅವನು ಹೇಳಿದ್ದನ್ನೇ ನಾನೂ ಹೇಳುವುದು ಸ್ವಾಮಿ. ಇನ್ನು ಬೇರೆ ಏನೂ ಇಲ್ಲ.' ಎಂದನು.

"ನಾನು 'ಹಾಗಾದರೆ ತಾಳಿ, ಇಲ್ಲಿ ಬರೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ. ಆಮೇಲೆ ನೀವು ಹೇಳುವ ಮಾತನ್ನು ಹೇಳುವಿರಂತೆ.' ಎಂದು ಛಾರ್ಜನ್ನು ಬರೆದು ಅದನ್ನು ಅವರಿಗೆ ಓದಿ ಹೇಳಿ ನೀವು ಇದನ್ನು

ಒಪ್ಪುವಿರಾ' ಎಂದು ಕೇಳಲು ಅವರು ನಮ್ಮದು ತಪ್ಪಾಯಿತು ಎಂದರು; ಅದನ್ನು ಬರೆದುಕೊಂಡೆನು. ಆಮೇಲೆ 'ನೀವು ಕ್ರಿಸ್ತಮತಕ್ಕೆ ಸೇರ ಬೇಕೆಂದಿದ್ದವರು ಈ ಕಳ್ಳತನವನ್ನೇಕಯ್ಯ ಮಾಡಿದಿರಿ?' ಎಂದು ಕೇಳಿದೆನು.

"ರಾಮಾಬೋಯಿ 'ನಾವು ಜಾತಿಗೀತಿ ಕೆಡಬೇಕೆಂದಿರಲಿಲ್ಲ ಸ್ವಾಮಿ' ಎಂದನು.

"'ನಿಮ್ಮ ದೇವರನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿರಂತೆ.'

"ರಾಮಾಬೋಯಿ: 'ಏನೋ ಬಿಟ್ಟೆವು. ಈ ಸಾಹೇಬರು ಹೇಳಿದರು—ನಿಮ್ಮ ದೇವರಿಗೆ ದೀಪ ಹಚ್ಚದಿದ್ದರೆ ಕತ್ತಲಲ್ಲಿರುತ್ತಾನೆ, ಗುಡಿಯ ಕಸ ಗುಡಿಸದಿದ್ದರೆ ಅವನು ಕಸ ಗುಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾರ ಎಂದರು. ನಮ್ಮ ದೊಡ್ಡವರು, ಬೇಡ, ಹಾಗೆಲ್ಲಾ ಬಿಡಬಾರದು, ಎಂದರು. ನಾವು ಬಲವಂತಮಾಡಿ ಗುಡಿ ಮುಚ್ಚಿ ಬೀಗಹಾಕಿಬಿಟ್ಟೆವು. ಹತ್ತುದಿನದ ಮೇಲೆ ಹೋಗಿ ನೋಡಿದರೆ ಸಾಹೇಬರು ಹೇಳಿದಂತೆಯೇ ಆಗಿತ್ತು. ದೇವರಮೇಲೆ ಒಂದಿಷ್ಟು ಮಣ್ಣುಹೆಂಟೆ ಕಳಚಿ ಬಿದ್ದಿತ್ತು, ದೇವರು ಅದನ್ನು ಕೂಡ ತೆಗೆದುಹಾಕಿರಲಿಲ್ಲ. ಗುಡಿಯಿಂದ ಒಂದು ಪಾತ್ರೆಯನ್ನು ಕದ್ದೆವು, ಏನೂ ಆಗಲಿಲ್ಲ. ಅದರಮೇಲೆ ಈ ದೇವರಲ್ಲಿ ಸತ್ಯ ಸಾಲದು ಎಂತ ಎಂದುಕೊಂಡೆವು.'

"'ಆ ದೇವರಿಗೆ ಸತ್ಯ ಸಾಲದಿದ್ದರೆ ಈ ಗುಡಿಗೆ ಯಾಕೆ ಇಳಿಯ ಬಿದ್ದಿರಿ?'

"'ಇವರ ಗುಡಿಯಲ್ಲಿ ದೇವರೇ ಇಲ್ಲ ಸ್ವಾಮಿ. ದೇವರಿದ್ದೂ ಅಲ್ಲಿ ಹೀಗಾದರೆ ದೇವರಿಲ್ಲದ ಜಾಗದಲ್ಲಿ ಏನು ಹೆದರಿಕೆ ಎಂತ ನಾನೂ ಇವನೂ ಆ ಭಾನುವಾರ ಇಳಿಯುಬಿದ್ದು ಇವರ ಗುಡಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡೆವು.'

"'ದೇವರು ತೊಂದರೆ ತಂದನಲ್ಲ?'

"'ಏನೂ ಇಲ್ಲ ಸ್ವಾಮಿ. ಸಾಹೇಬರು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡರು, ದೇವರು ಏನುಮಾಡಿಯಾನು? ಆ ದೇವರೂ ಸತ್ಯ ಇಲ್ಲ, ಈ ದೇವರೂ

ಸತ್ಯ ಇಲ್ಲ. ಈ ದೇವರ ಸಾಮಾನು ಸಾಹೇಬರು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಆ ದೇವರ ಸಾಮಾನು ನಮ್ಮ ಯಜಮಾನ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಈಗ ನಾವು ಇಲ್ಲಿ ಆಗುವ ಶಿಕ್ಷೆ ಅನುಭವಿಸಿ ಬಂದಮೇಲೆ ನಮ್ಮ ದೇವರಿಗೆ ಅಪರಾಧದ ಕಾಣಿಕೆ ಕೊಡಬೇಕು. ನಮ್ಮ ಯಜಮಾನ ಗೊತ್ತು ಮಾಡಿದಾನೆ.'

"ನಾನು ಹೆನ್ರಿಯವರನ್ನು 'ಇವರಿಗೆ ರಾಮದೇವರಲ್ಲಿ ನಂಬಿಕೆ ತಪ್ಪುವಂತೆ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ನೀವು ಆ ದಾರಿಯನ್ನು ತೆಗೆದಿರೇನು? ಎಂದು ಕೇಳಿದೆನು.

"'ಹೌದು. ವಿಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ಏನೂ ಇಲ್ಲ ಎನ್ನುವುದನ್ನು ತೋರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ನಾನು ಹಾಗೆ ಹೇಳಿದೆ. ಇವರು ಹುಡುಗರು, ಕೆಲವರು ಮಾಡಿ ನೋಡಿದರು. ನಾನು ಹೇಳಿದ್ದು ನಿಜವಾಯಿತು. ಆದರೆ ಆಮೇಲೆ ಪಾತ್ರೆ ಕದ್ದದ್ದು ನನಗೆ ತಿಳಿಯದು. ಮುಂದಕ್ಕೆ ಈ ಯೋಚನೆಮಾಡಿಯಾರೆಂದು ನನಗೆ ತೋರಲೇ ಇಲ್ಲ.' ಎಂದು ಹೆನ್ರಿಯವರು ಹೇಳಿದರು.

"ನಾನು ರಾಮಾಬೋಯಿಯನ್ನೂ ತಿಮ್ಮಾಬೋಯಿಯನ್ನೂ ಕುರಿತು 'ನಿಮಗೆ ಜುಲ್ಮಾನೆ ಹಾಕಿದರೆ ಕೊಡುವಿರಾ?' ಎಂದೆನು.

"'ನಮ್ಮಿಂದಾಗದು ಸ್ವಾಮಿ. ನಾವು ಬಡವರು. ಆಮೇಲೆ ನಮ್ಮ ದೇವರಿಗೆ ಕಾಣಿಕೆ ಕೊಡುವುದೇ ಸಾಕಾಗಿದೆ.'

"'ಹಾಗಾದರೆ ಸಾದಾ ಸಜಾ ಹಾಕುತ್ತೇನೆ.'

"'ಮಹಾಸ್ವಾಮಿ, ನಾವು ಒಂದುಕಡೆ ಸುಮ್ಮನೆ ಕೂತಿರಲಾರೆವು, ಕೆಲಸದ ಸಜಾ ಹಾಕಿ ಮಹಾಸ್ವಾಮಿ.'

"ಬಹಳ ಯೋಚನೆಮಾಡಿ ಬಹು ವ್ಯಸನದಿಂದ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬನಿಗೂ ಹದಿನೈದುದಿನ ಕಠಿಣ ಸಜಾ ಹಾಕಿದೆನು.

"ಹೆನ್ರಿಯವರನ್ನು ಆಮೇಲೆ 'ಅಯ್ಯಾ ನೀವು ಇವರಿಗೆ ಆ ಬೆಳ್ಳಿ ಸಾಮಾನು ಇರುವ ಜಾಗವನ್ನು ಏಕೆ ತೋರಿಸಿದಿರಿ?' ಎಂದೆನು. ಅವರು 'ಮೊದಲು ಇವರು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬರುವಂತೆ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಆ

ವಕಾಸೆ ಕೆಲಸದ ಸಾಮಾನನ್ನು ತೋರಿಸಿದೆನು. ಆಮೇಲೆ ಅವರಿಗೆ ಅದನ್ನು ನೋಡಲು ಆಸೆಯಿರುವುದೆಂದು ತಿಳಿದು ತೋರಿಸಿದೆನು. ಯಾವ ಕಾರಣದಿಂದಲಾದರೂ ಅವರು ಚರ್ಚಿಗೆ ಬಂದು ದೇವರ ಸುವಾರ್ತೆಯನ್ನು ಕೇಳಲಿ ಎಂದು ಹೀಗೆ ಮಾಡಿದೆನು. ಅದು ಹೀಗೆ ಕೊನೆಯಾಯಿತು,' ಎಂದರು.

"ನಾನು ಬೋಯಿಗಳಿಗೆ ಶಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದೆನು. ನಾನು ಇಲ್ಲಿ ಇನ್ನೇನನ್ನೂ ಮಾಡುವಹಾಗಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಈ ಕಳ್ಳತನದ ತಪ್ಪು ಅರ್ಧವಾದರೂ ಹೆನ್ರೀಸಾಹೇಬರದೆಂದು ನನಗೆ ಈಗಲೂ ತೋರುತ್ತಿದೆ. ಅದನ್ನು ದೇವದೇವನು ವಿಚಾರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

"ಈ ದಿನವೆಲ್ಲ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಬಹಳ ಕಳವಳಗೊಂಡಿದೆ. ಒಬ್ಬನು ಅಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿ ದಾರಿತಪ್ಪಿ ಅಲೆಯುತ್ತಿರುವನು; ಇನ್ನೊಬ್ಬನು ಅವನಿಗೆ ದಾರಿ ತೋರಿಸುವೆನೆಂದು ಅವನನ್ನು ಹಳ್ಳದಲ್ಲಿ ತಳ್ಳುವನು; ಇನ್ನೊಬ್ಬನು ಈ ಹಳ್ಳದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದವನನ್ನು ಅದರಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದ ತಪ್ಪಿಗೆ ದೊಣ್ಣೆಯಿಂದ ಹೊಡೆಯುವನು.—ಎಲ್ಲವೂ ಶುದ್ಧ ಅವಿವೇಕವಲ್ಲವೆ?

"ಹೌದು, ಅವಿವೇಕವೇ ಸರಿ. ಆದರೆ ಇದನ್ನೆಲ್ಲ ಬಲ್ಲವನು ದೊಡ್ಡವನು ಬೇರೊಬ್ಬನಿದ್ದಾನೆ. ನಾನು ಇಲ್ಲಿ ಮಾಡಿರುವ ನ್ಯಾಯವು ಸರಿಯಲ್ಲವೆಂದು ನಮಗೆ ತೋರಬಹುದು. ನಾನೇನು ಮಾಡಲಿ? ಅದು ಇಲ್ಲಿಯ ತೀರ್ಪು."

ಬಾದಷಹನ ದಂಡನೆ

ಮಾತಿಯ ಉಸಫ್ ಖಾನರ ವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿ ಬಾದಷಹನು ತೀರ್ಪನ್ನು ಕೊಟ್ಟಮೇಲೆ ಅವನ ಹೆಸರನ್ನು ಹೊಗಳದವರೇ ಇಲ್ಲ. ಮುಸಲ್ಮಾನರು ಕ್ರೀಸ್ತರು ಯೆಹೂದ್ಯರು ಎಲ್ಲರೂ ಷಾಹ ಅಬ್ಬಾಸ್ ಬಾದಷಹನೆಂದರೆ ಪ್ರಾಣವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಡುವರು. ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಒಂದು ಧೈರ್ಯ: ಯಾವುದಾದರೂ ಕಾರಣದಿಂದ ದೊರೆಯ ಬಳಿಗೆ ದೂರು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋದರೆ ಅವನು ಹೇಗಾದರೂ ನ್ಯಾಯವನ್ನು ಕಂಡು ಹಿಡಿಯುವನು, ನಮಗೆ ಒಳ್ಳೆಯದಾಗುವುದು, ಎಂದು. ಇದೇ ಅಲ್ಲದೆ ದುಷ್ಟರು ಬಹಳ ಭಯದಲ್ಲಿರುತ್ತಿದ್ದರು. ನೋಡುವುದಕ್ಕೆ ನಗುತ್ತ ವಿಶ್ವಾಸವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ದೊರೆಯ ಮನಸ್ಸು ಹೀಗೆಯೇ ಎಂದು ಅವನ ಸೇವಕರು ಯಾರೂ ದೃಢವಾಗಿರುವುದಕ್ಕೆ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲರಿಗಿಂತಲೂ ಜಾಗ್ರತೆಯಾಗಿ ದೊಡ್ಡ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ಏರಿದ ಉಸಫ್ ಖಾನನಿಗೆ ಏನಾಯಿತು, ನಮ್ಮ ಪಾಡು ಏನೋ, ಎಂದು ತಪ್ಪುಮಾಡಿದ ಎಲ್ಲರೂ ಹೆದರಿಕೆಯಲ್ಲಿರಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಹೀಗೆ ಬಹಳಮಟ್ಟಿಗೆ ಮೋಸವೂ ಅನ್ಯಾಯವೂ ಕಡಮೆಯಾಗುತ್ತ ಬಂದವು. ಇದನ್ನು ಮಂತ್ರಿಗಳೂ ಸೇವಕರೂ ಬಾದಷಹನಿಗೆ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ರೀತಿಯಾಗಿ ಹೇಳುವರು. ಬಾದಷಹನು ಇದನ್ನು ಕೇಳಿ ಸಂತೋಷಪಡುವನು. ತನ್ನ ರಾಜ್ಯವು ಧರ್ಮದ ರಾಜ್ಯವಾಯಿತೆಂದು ನೆನೆದು ಉತ್ಸಾಹವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುವನು.

ಬಾದಷಹನು ನೋಡಿದ್ದರಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಬಳಿ ಬಂದ ಎಲ್ಲರೂ ರಾಜ್ಯದ ಒಳ್ಳೆಯ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಹೊಗಳಿದರೂ ಮಾತಿಯನು ಮಾತ್ರ ಏನೂ ಹೇಳುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲವೆಂದು ಕಂಡಿತು. ಆ ವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿ ಮೊದಲಿಂದಲೂ ಸರಿಯಾದ ಮಾತನ್ನೇ ಆಡಿ ಏನಾದರೂ ತನ್ನ ಮಾತೇ ಸರಿಯೆಂದು ಹಠಮಾಡಿದ್ದನಾದ್ದರಿಂದ ಮಾತಿಯನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಬಾದಷಹನಿಗೆ

ವಿಶೇಷ ಮರ್ಯಾದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಅವನು ತನ್ನ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಇದ್ದದ್ದನ್ನು ಇದ್ದ ಹಾಗೆ ಹೇಳುವನೆಂದು ಒಂದು ನಂಬಿಕೆ. ದೊರೆಯು ಆಗಾಗ ಮಾತಿಯನನ್ನು ತನ್ನ ಬಳಿಗೆ ಕರೆಯಿಸುವನು, ರಾಜ್ಯವು ಸುರಕ್ಷಿತವಾಗಿದೆಯೋ ಎಂದು ವಿಚಾರಿಸುವನು. ಇಂಥ ಸಮಯಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತಿಯನು ಒಂದೇ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಸ್ವಾಮಿಯ ರಾಜ್ಯವು ಸುರಕ್ಷಿತವೇ ಸರಿ ಎಂದು ಹೇಳಿ ಮಾತನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸುವನು. ದೊರೆಗೆ ಇದು ಸಾಲದು. ಆದರೂ ಇನ್ನು ಹೇಗೆ ಕೇಳುವುದು ಎಂದು ಸುಮ್ಮನೆ ಆಗುವನು. ಹೀಗೆಯೇ ನಡೆಯುತ್ತಿತ್ತು.

ಹೀಗಿರುವಲ್ಲಿ ಒಂದು ದಿನ ಬಾದಷಹನು ಅಂತಃಪುರದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಪಟ್ಟದರಾಣಿಯೊಂದಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಮಾತನಾಡುತ್ತಿದ್ದು, ಯಾರಾದರೂ ಬಂದಿದ್ದರೆ ಮಾತನಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಹೋಗುವುದು ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಅಲ್ಲೇ ಸ್ವಲ್ಪಹೊತ್ತು ಕುಳಿತಿರುವುದು ಎಂದು ಯೋಚಿಸಿ, “ಯಾರಾದರೂ ನೋಡಬೇಕಾದರೆ ಬರುವ ದಿನ, ಬೈಠಕಖಾನೆಯಲ್ಲಿ ಯಾರಾದರೂ ಕಾದಿದಾರೆಯೋ ವಿಚಾರಿಸು” ಎಂದು ಹೇಳಿಕಳುಹಿಸಿದನು. ಸೇವಕನು ಹೋಗಿ ನೋಡಿ, “ಬೈಠಕಖಾನೆಯಲ್ಲಿ ವಜೀರರು ಕುಳಿತಿದ್ದಾರೆ, ಬಾಗಿಲ ಬಳಿ ಮಾತಿಯಾ ಕಾದಿದಾನೆ,” ಎಂದನು. ವಜೀರನಂತೂ ಆಗಾಗ ಬರುತ್ತಲೇ ಇರುವನು. ಮಾತಿಯನು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಹೇಳಿಕಳುಹಿಸಿದರೆ ಮಾತ್ರ ಬರುವನು, ತಾನಾಗಿ ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಏಕೆ ಬಂದನೋ ಎಂದು ಬಾದಷಹನು ಎದ್ದು ಬೈಠಕಖಾನೆಯ ಬಳಿಗೆ ಹೊರಟನು. ಬೈಠಕಖಾನೆಗೆ ಬರಲು ವಜೀರನು ಎದ್ದು ಬಗ್ಗಿ ಸಲಾಮು ಮಾಡಿದನು. ಮಾತಿಯನು ದೂರ ಹೋಗಿ ನಿಂತನು.

ಬಾದಷಹನು ವಜೀರನನ್ನು “ಕೆಲಸವೇನಿತ್ತು?” ಎಂದು ಕೇಳಿದನು.

ವಜೀರನು, “ಭೇಟಿಗಾಗಿ ಬಂದೆ—ಮಹಾಸ್ವಾಮಿಯವರಿಗೆ ತೊಂದರೆಕೊಡಬೇಕಾದ ವಿಷಯವೇನೂ ಇಲ್ಲ,” ಎಂದನು.

ಬಾದಷಹನು ಮಾತಿಯನನ್ನು, “ಮಾತ್ಯಾ ಬನ್ನಿ,” ಎಂದು ಕರೆದನು.

ಮಾತಿಯನು ಬಾಗಿಲ ಬಳಿ ಬಂದು ನಿಂತನು.

ಬಾದಷಹನು "ಏನಾದರೂ ಹೇಳುವ ವಿಷಯವಿತ್ತೋ?" ಎಂದು ಕೇಳಿದನು.

ಮಾತಿಯು "ಮಹಾಸ್ವಾಮಿಯವರ ದರ್ಶನಕ್ಕಾಗಿ ಬಂದೆ. ವಜೀರ ಸಾಹೇಬರನ್ನು ಕಾಯಿಸಿ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದ ವಿಷಯವೇನೂ ಇಲ್ಲ."

ವಜೀರನು "ನನಗೆ ಅದರಿಂದೇನೂ ತೊಂದರೆ ಇಲ್ಲ. ಮಹಾ ಸ್ವಾಮಿಯವರಲ್ಲಿ ಹೇಳಬೇಕಾದ ಮಾತನ್ನು ಹೇಳಿ. ನನ್ನ ಕೆಲಸವೇನೂ ಇಲ್ಲ" ಎಂದನು.

ಮಾತಿಯನ ಅಭಿಪ್ರಾಯ "ಈ ವಜೀರನಿದ್ದರೆ ಧಾರಾಳವಾಗಿ ಮಾತನಾಡುವುದಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಇವನಿಲ್ಲದಾಗ ಬರಬೇಕು" ಎಂದು. ವಜೀರ ನಿಗೆ ಇವನು ಬಾದಷಹನಿಗೆ ಏನು ಹೇಳುವನೋ ಅದನ್ನು ಸಾಧ್ಯವಾದರೆ ತಾನೂ ಕೇಳಬೇಕೆಂದು ಭಾವ. ಬಾದಷಹನು ಇಂಗಿತವನ್ನು ತಿಳಿದು ವಜೀರನಿಗೆ "ಏನೂ ಕೆಲಸವಿಲ್ಲದೆ ಇದ್ದರೆ ತಾವು ಹೊರಡಬಹುದು. ಮಾತಿಯನ ಮಾತು ಒಂದೆರಡು ಇದ್ದರೆ ಕೇಳಿ ನಾನು ಕಳುಹಿಸಿಬಿಡು ತ್ತೇನೆ. ನನಗೂ ಈಗ ಯಾವುದಕ್ಕೂ ಮನಸ್ಸಿಲ್ಲ" ಎಂದನು.

ವಜೀರನು "ಅಪ್ಪಣೆ" ಎಂದು ಹೊರಟುಹೋದನು.

ಆಮೇಲೆ ಬಾದಷಹನು "ಮಾತಿಯಾ, ಹೇಳುವುದಕ್ಕೆ ಬಂದ ವಿಷಯವನ್ನು ಈಗ ಹೇಳಬಹುದು" ಎಂದನು.

ಮಾತಿಯನು "ಖಾವಂದ್, ಏನೋ ಹೇಳಬೇಕೆಂದು ಬಂದೆ; ಆದರೆ ಈಗ ತಮಗೆ ತೊಂದರೆಕೊಡುವುದೇ ಬಿಡುವುದೇ ತೋರಲಿಲ್ಲ. ಪುನಃ ಬಂದು ಯಾವಾಗಲಾದರೂ ಅರಿಕೆಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ."

"ವಿಷಯವೇನು? ನಿನ್ನ ಸ್ವಂತದ ವಿಷಯವೇನೂ ಅಲ್ಲವಲ್ಲ."

"ಅಲ್ಲ, ಮಹಾಸ್ವಾಮಿ, ಸೇವಕನಿಗೆ ಈಗ ಏನೂ ಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ. ನಮ್ಮವರೊಬ್ಬರು ಸ್ವಲ್ಪ ತೊಂದರೆಗೆ ಸಿಕ್ಕಿದ್ದಾರೆ—ಅದರ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಬಂದೆ."

"ನನ್ನ ಹತ್ತಿರವೇ ಬರಬೇಕಾದ ವಿಷಯವೇನು?"

"ನಾನೂ ಅದನ್ನು ಕುರಿತು ಬಹಳ ಯೋಚಿಸಿದೆ, ಮಹಾಸ್ವಾಮಿ. ಕೊನೆಗೆ ತಮ್ಮಲ್ಲಿ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವುದೇ ಸರಿ ಎಂದು ತೋರಿತು. ಮಹಾಸ್ವಾಮಿಯವರು ನನ್ನನ್ನು ಕಂಡಾಗಲೆಲ್ಲಾ ರಾಜ್ಯವು ಸೌಖ್ಯವೆ ಎಂದು ಕೇಳೋಣವಾಗುತ್ತದೆ. ನಾನು ಸೌಖ್ಯವೇ ಎಂದು ಹೇಳಿದೇನೆ. ತಮ್ಮಂತಹ ಬಾದಷಹರನ್ನು ಪಡೆದಿರುವ ರಾಜ್ಯವು ಸೌಖ್ಯವಾಗಿಯೇ ಇರಬೇಕು—ನಾನೂ ಅನೇಕ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಅಲ್ಪವಾದುವೆಂದೆಣಿಸಿ ತಮ್ಮ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಸುಖವೇ ಹೆಚ್ಚೆಂದು ನಂಬಿದೇನೆ. ಆದರೆ ಒಂದೊಂದು ಸಲ ಸ್ವಾಮಿಯವರಿಗೆ ತಿಳಿಯದೆ ಅನ್ಯಾಯಗಳು ನಡೆಯುತ್ತಿವೆ. ಧರ್ಮಪ್ರಭುವಿನ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಧರ್ಮವು ನಡೆದುಹೋಗುತ್ತಿದೆ."

"ನೀನು ಬಂದು ನನಗೆ ಅದನ್ನು ಹೇಳಬೇಕು. ನನ್ನ ಕೈಲಾದಷ್ಟನ್ನು ಸರಿಪಡಿಸುತ್ತೇನೆ."

"ಮಹಾಸ್ವಾಮಿ, ಇಲ್ಲಿಗೆ ಐದುಮೈಲಿ ದೂರದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಜನದ ಪಾಳೆಯ ಒಂದಿದೆ, ಮಹಾಸ್ವಾಮಿಯವರಿಗೆ ಅದು ತಿಳಿದಿರಬಹುದು."

"ಬಲ್ಲೆ."

"ಅಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ದೂರದ ನೆಂಟರೊಬ್ಬರ ಮನೆಯಿದೆ. ಆ ಮನೆಯ ಯಜಮಾನನಿಗೆ ಒಬ್ಬಳೇ ಮಗಳಿದ್ದಾಳೆ. ಬಹಳ ರೂಪವತಿ. ಬಾತ್ನೀಬಳ ಪ್ರತಿಮೆಯಂತಿದಾಳೆ."

"ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬಾ, ನೋಡೋಣ."

ಮಾತಿಯನಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ನಗು ಬಂತು. ನಗುವನ್ನು ತಡೆದುಕೊಂಡು,

"ಅವಳು ಮಹಾಸ್ವಾಮಿಯವರ ಅಂತಃಪುರಕ್ಕೆ ಸೇರಲು ತಕ್ಕವಳೆಂದು ತಿಳಿಸುವುದಕ್ಕೆ ನಾನು ಬರಲಿಲ್ಲ. ಅಪ್ಪಣೆಯಾದರೆ ಅರಿಕೆಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ."

ರೂಪವತಿ ಮೊದಲಾದ ಮಾತನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದನ್ನು ಕೇಳಿ ಅವಳನ್ನು ತನಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಲು ಬಂದಿರುವನೇನೋ ಎಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡ ಬಾದ

ಷಹನು ಈ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ತನ್ನ ಆಸೆಯನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಿದನಲ್ಲಾ ಎಂದು ಸ್ವಲ್ಪ ಅಪ್ರಸನ್ನನಾದನು. ಮುಖವನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ಗಂಟಿಕ್ಕಿ " ಹೇಳು " ಎಂದನು.

"ಅವಳ ತಂದೆ ಅಷ್ಟೇನೂ ಹಣವಂತನಲ್ಲ ಮಹಾಸ್ವಾಮಿ. ಹುಡುಗಿಗೆ ಸರಿಯಾದ ವರನು ಸಿಕ್ಕುವುದು ಕಷ್ಟ. ಹೀಗಿರುವಲ್ಲಿ ಇನ್ನೊಂದು ಪಾಳೆಯದ ಒಬ್ಬ ಪ್ರಾಯದವನು ನಮ್ಮವನು ಅವಳನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗುವುದಾಗಿ ಕೊಂಚದಿನದ ಹಿಂದೆ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡ."

" ಈ ಬಾತ್ನೀಬಳಿಗೆ ಆ ದಾವೂದ್."

"ಮಹಾಸ್ವಾಮಿ, ಸಂಪ್ರದಾಯಸ್ಥರು ಸಿಕ್ಕಿದರೆ ಸಾಕು ಎಂದಿರುವವರಿಗೆ ಹಣ ಕಾಸು ವಿದ್ಯೆ ಬುದ್ಧಿ ಎಂದರೆ ಅಷ್ಟು ಲೆಕ್ಕವಿಲ್ಲ. ಹುಡುಗಿಯೂ ಒಪ್ಪಿದಳು. ಇಷ್ಟರಲ್ಲೇ ಮದುವೆ ನಡೆಯಬೇಕೆಂದು ಏರ್ಪಾಡು ಮಾಡಿದ್ದರು."

" ಉಂ."

" ಈಗ ಒಂದು ತಿಂಗಳ ಹಿಂದೆ ಯಾರೋ ಒಬ್ಬ ದೊಡ್ಡಮನುಷ್ಯರ ಮನೆಯ ಹುಡುಗ ಆ ಊರಿಗೆ ಒಂದು ಸಾಯಂಕಾಲ ಹೋಗಿ ಅವರ ಮನೆಯ ಗುರುತನ್ನು ಕೇಳಿ ಆ ಮನೆಯವರೊಂದಿಗೆ ಬಲವಂತವಾಗಿ ಪರಿಚಯವನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದನು."

" ಸರಿ."

"ಅದು ಮೊದಲು ಎರಡು ದಿನಕ್ಕೆ ಮೂರು ದಿನಕ್ಕೆ ಒಂದು ಸಲ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತ ಬರುತ್ತ ಇದ್ದಾನೆ. ಮನೆಯವರು ತಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಬರಕೂಡದೆಂದು ಬೇಡಿಕೊಂಡರು. ಅವನು ಕೇಳಲಿಲ್ಲ. ಹುಡುಗಿ ತಾನು ಇನ್ನೊಬ್ಬನನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗುವೆನೆಂದು ಮಾತುಕೊಟ್ಟಿರುವುದನ್ನು ಹೇಳಿ ಅವನು ತಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಬರಕೂಡದೆಂದು ಹೇಳಿದಳು. ಆದರೂ ಕೇಳಲಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲಿ ಹೋಗಿ ಬರುತ್ತಾ ಇದಾನೆ."

" ಕತೆ ಬಹಳ ದೊಡ್ಡದಾಗಿರುವ ಹಾಗಿದೆ."

"ಮಹಾಸ್ವಾಮಿ ಕ್ಷಮಿಸಬೇಕು, ಮುಗಿಸಿಬಿಡುತ್ತೇನೆ. ಆ ದೊಡ್ಡಮನುಷ್ಯರು ಹೀಗೆ ಬರುತ್ತ ಹೋಗುತ್ತ ಇರುವುದನ್ನು

ನೋಡಿ ಆ ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆಂದ ಹುಡುಗ ಈಗ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲವೆನ್ನುತ್ತಿದಾನೆ."

"ಒಳ್ಳೆಯದಾಯಿತು. ಈ ದೊಡ್ಡಮನುಷ್ಯನಿಗೇ ಕೊಟ್ಟು ಮದುವೆ ಮಾಡಿಬಿಡುವುದು ತಾನೇ?"

"ಮಹಾಸ್ವಾಮಿ, ಆ ಮನೆಯವರಿಗೂ ಆ ಹುಡುಗಿಗೂ ಯಾರ ಜನಾನಕ್ಕೂ ಅವಳು ಸೇರುವುದೆನ್ನುವುದು ಇಷ್ಟವಿಲ್ಲ."

"ಜನಾನಾಕ್ಕೆ?"

"ಹೌದು ಮಹಾಸ್ವಾಮಿ. ಅಲ್ಲದೆ ಈತನು ಅವಳನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗಬೇಕು ಎನ್ನುವ ಯೋಚನೆ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿರುವಂತಿಲ್ಲ. ಹುಡುಗಿಯನ್ನು ಕೆಡಿಸಿ ಹೋಗಬೇಕೆನ್ನುವಷ್ಟು ಮಾತ್ರವೇ—ಹಾಗೂ ಬಡವರು ನಮ್ಮವರಿಗೆ ಉಮರಾಗಳ ಸಂಬಂಧದ ಮಾತೇಕೆ ಮಹಾಸ್ವಾಮಿ?"

"ಈ ದೊಡ್ಡಮನುಷ್ಯ ಮುಸಲ್ಮಾನನೇನು?"

"ಕ್ರೀಸ್ತರು ದೊಡ್ಡಮನುಷ್ಯರುಂಟೆ, ಮಹಾಸ್ವಾಮಿ?"

ಮಾತಿಯನು ಭಾವೋತ್ತರವೇನನ್ನೂ ಇಟ್ಟು ಮಾತನಾಡಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಬಾದಷಹನು ನಾಚಿ ತಲೆಯನ್ನು ತಗ್ಗಿಸಿದನು.

"ಸರಿ."

"ಈಗ ಏನುಮಾಡುವುದಕ್ಕೂ ತೋಚದೆ ಸುಮ್ಮನಿದಾರೆ ಖಾವಂದ್. ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಗಂಜಿ ತಾವು ಕುಡಿದುಕೊಂಡು ಸುಮ್ಮನಿದ್ದವರು ಈ ಕಷ್ಟಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಿದಾರೆ."

"ಕಷ್ಟವೇನಯ್ಯಾ? ಇಷ್ಟವಿದ್ದರೆ ಸುಮ್ಮನಿರಿ, ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಅವನ ಕುತ್ತಿಗೆ ಹಿಡಿದು ನೂಕಿ. ನಿಮ್ಮ ಸಂಸಾರದ ಒಂದೊಂದು ವಿವರಕ್ಕೂ ಬಾದಷಹನು ಏನು ಮಾಡಲಾದೀತು?"

"ಮಹಾಸ್ವಾಮಿ, ಮುಸಲ್ಮಾನ ಉಮ್ರಾವನ್ನು ಹಿಡಿದು ನೂಕುವ ಧೈರ್ಯ ಅವರಿಗೆ ಇಲ್ಲ. ಉಮರಾವನ್ನು ಮುಟ್ಟಿದರೆಂದು ನಾಳೆ ಕಾಜೀಗೆ ಹೇಳಿದರೆ ಅವರ ಮನೆ ನಾಶವಾಗುವುದು."

"ನ್ಯಾಯ ವಿಚಾರಿಸದೆಯೆ?"

"ಮಹಾಸ್ವಾಮಿ, ತಮ್ಮ ಕಾಡೀಗಳು ನ್ಯಾಯವನ್ನು ತಿಳಿದವರೇ ಸರಿ. ಬಹುಮಟ್ಟಿಗೆ ಒಳ್ಳೆಯವರೇ. ಆದರೆ ಖಾವಂದ್ ಅವರ ನ್ಯಾಯ ಏನಿದ್ದರೂ ಮುಸಲ್ಮಾನ ಮುಸಲ್ಮಾನರ ಜಗಳದಲ್ಲಿ, ಕ್ರೀಸ್ತ ಕ್ರೀಸ್ತರ ಜಗಳದಲ್ಲಿ. ಮುಸಲ್ಮಾನನೊಬ್ಬ ಕ್ರೀಸ್ತನೊಬ್ಬನಾದರೆ ನ್ಯಾಯ ಸಿಕ್ಕುವುದು ಬಹಳ ಕಷ್ಟ ಮಹಾಸ್ವಾಮಿ."

"ಇದು ನನ್ನ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಕುರಿತು ನೀನು ಹೇಳುವ ಮಾತಲ್ಲ, ಮಾತಿಯಾ?"

"ಖಾವಂದ್ ಬಾದಷಹ, ತಮ್ಮನ್ನು ಈ ಮಾತು ಹೇಳಿದವರ ನಾಲಗೆಯನ್ನು ಸೀಳಬೇಕು. ತಮ್ಮ ವಿಷಯ ಒಂದು ತಪ್ಪುಯೋಚನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದವರ ತಲೆಯನ್ನು ಕಡಿಯಬೇಕು. ನಾನು ಹೇಳುವುದು ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿಯ ಕಾಡೀಗಳ ಮಾತು. ತಮ್ಮ ಸುಲೇಮಾನರ ಸಮಾನವಾದ ನ್ಯಾಯವಿಮರ್ಶೆಯನ್ನು ನಾನೇ ನೋಡಿ ಅದರಿಂದ ಉಪಕೃತನಾಗಿ ಈ ಮಾತನ್ನು ಹೇಳುವಷ್ಟು ಕೃತಘ್ನನಲ್ಲ ನಾನು ಖಾವಂದ್."

"ಒಳ್ಳೆಯದು, ನನ್ನನ್ನೇನು ಮಾಡಹೇಳುತ್ತೀಯೆ? ಹಿಡಿದು ನೂಕಿಬಿಡಿ, ಆಮೇಲೆ ತಂಟೆ ಬಂದರೆ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಬನ್ನಿ ವಿಚಾರಿಸೋಣ."

"ಮಹಾಸ್ವಾಮಿ, ನೂಕಿದರೆ ನಾವು ಬದುಕುವ ಬಾಬಿಲ್ಲ."

"ಹಾಗಾದರೆ ಅವನು ನಿಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಬಂದಾಗ ಅವನ ತಲೆಯನ್ನು ಕಡಿದು ಹಾಕಿರಯ್ಯ."

"ದೇವದೇವ! ಇದು ಆಗುವ ಕೆಲಸವೇ ಮಹಾಸ್ವಾಮಿ. ಆ ತಲೆಕಡಿದವನ ಪಾಡು ಆಮೇಲೆ ಏನು?"

"ಆಗ್ಯೆ ವಿಚಾರಿಸೋಣ."

"ಮಹಾಸ್ವಾಮಿ, ತಾವು ಧರ್ಮಪ್ರಭುಗಳು. ತಮಗೆ ಎಲ್ಲರೂ ಒಂದೇ. ಆದರೆ ನಾವೇನಾದರೂ ಆ ಉಮರಾವನ್ನು ಮುಟ್ಟಿದ್ದು ನಿಜವಾದರೆ ಮಾರನೆಯ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಒಳಗಾಗಿ ನಮ್ಮ ಪಾಳೆಯವನ್ನು ಅದರಲ್ಲಿರುವ

ಹೆಂಗಸರು ಮಕ್ಕಳು ಜನ ದನ ಕರು ಸಹಿತವಾಗಿ ಅಧಿಕಾರಿಗಳೂ ಅವನ ಕಡೆಯ ಜನರೂ ಸುಟ್ಟುಬಿಟ್ಟಾರು. ತಾವು ಅಪ್ಪಣೆಕೊಡಿಸು ವಂತೆ ನಾವು ನಡೆಯುವ ವಿಚಾರವಲ್ಲ ಇದು ಖಾವಂದ್."

"ಅವನ ಕಡೆಯವರು ಸುಟ್ಟರೆ ಫಿರ್ಯಾದು ಮಾಡಿ."

"ಮಹಾಸ್ವಾಮಿಯವರಿಗೆ ಬೇಸರವಾಗುವುದೇನೊ. ನಾನು ಸುಮ್ಮನೆ ಮಾತನಾಡುತ್ತಿದೇನೆ."

"ಇಲ್ಲ, ಹೇಳು."

"ಹೋದವರುಷ, ಮಹಾಸ್ವಾಮಿ, ನನಗೆ ತಿಳಿದಹಾಗೆ ಬೊಖಾ ರಾದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಉಮರಾ ಅವನ ಕ್ರೀಸ್ತಸೇವಕನೊಬ್ಬನನ್ನು ಕೋಪದಿಂದ ಹೊಟ್ಟೆಯಮೇಲೆ ಒದ್ದರು. ಅವನು ಆ ಏಟಿಗೆ ಸತ್ತುಹೋದನು. ಏನು ಎಂದರೆ ಒಂದು ಒತ್ತ ತಡೆಯಲಾರದ ಮುಂಡೇದು ಇದ್ದರೆ ಆಗುತ್ತಿದ್ದ ಉದ್ಧಾರವೇನು, ಹೋದರೆ ಹೋದ, ಎಂದುಬಿಟ್ಟರು. ನ್ಯಾಯಾಧಿಕಾರಿ 'ಅವನು ಖಾಯಿಲೆಯ ಮನುಷ್ಯನಾಗಿದ್ದ, ಯಜಮಾನನು ಎಷ್ಟೋ ಮೆಲ್ಲಗೆ ಒದ್ದ, ಆದರೂ ತಡೆಯಲಾರದೆ ಸತ್ತುಹೋದ' ಎಂದರು. ಎಲ್ಲರೂ ಸುಮ್ಮನಾದರು ಮಹಾಸ್ವಾಮಿ."

"ಆಗಲೇ ನನಗೆ ಏಕೆ ಹೇಳಲಿಲ್ಲ?"

"ಖಾವಂದ್, ಇಂಥದು ಹತ್ತುವಿಚಾರ, ನೂರುವಿಚಾರ; ಎಲ್ಲ ವನ್ನೂ ದೊರೆಯ ಹತ್ತಿರ ತರಲಾಗುವುದೆ?"

"ಯಾವನೋ ಒಬ್ಬ ಮಾಡಿದನೇನೊ ಮಿಕ್ಕವರೂ ಹೀಗೆಯೆ?"

"ಮಹಾಸ್ವಾಮಿ, ಆರುತಿಂಗಳ ಹಿಂದೆ ಸಾಮರ್‌ಕಂದಿನಲ್ಲಿ ಕಾಡೀಯು ಒಬ್ಬ ಕ್ರೀಸ್ತರವನು ಒಬ್ಬ ಮುಸಲ್ಮಾನನನ್ನು ಯಾವುದೋ ಜಗಳದಲ್ಲಿ ಕೆನ್ನೆಗೆ ಹೊಡೆದದ್ದಕ್ಕೆ ಅವನಿಗೆ ಹತ್ತುಸಾವಿರ ಹಣ ದಂಡಹಾಕಿ ಅವನನ್ನು ಕತ್ತೆಯಮೇಲೆ ಕೂಡಿಸಿ ಊರುಮೆರವಣಿಗೆ ಮಾಡಿಸಿ ಆಮೇಲೆ ಅವನ ತಲೆಯನ್ನು ಕಡಿಸಿದನು. ಹದಿನೈದು ದಿನಕ್ಕೆ ಮುಸಲ್ಮಾನ ನೊಬ್ಬನು ಒಬ್ಬ ಕ್ರೀಸ್ತರವನನ್ನು ಜಗಳದಲ್ಲಿ ಕೊಂದನು. ಅದೇ ಕಾಡೀಯು ಆ ಮುಸಲ್ಮಾನನಿಗೆ ಹತ್ತು ಹಣ ದಂಡವನ್ನು ವಿಧಿಸಿ ಅವರಲ್ಲಿ

ನಾಲ್ಕು ಹಣವನ್ನು ಸತ್ತವನ ಮನೆಯವರಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು ಅಪರಾಧಿಯ ಎಡ ಗೈಯ ಕಿರುಬೆರಳನ್ನು ಸೂಜಿಯಿಂದ ಚುಚ್ಚಿಸಿ ಹತ್ತು ತೊಟ್ಟು ರಕ್ತ ವನ್ನು ತೆಗೆಸಿದನು. ಯಾವ ತಪ್ಪಿಗೆ ಯಾವ ಶಿಕ್ಷೆ ಮಹಾಸ್ವಾಮಿ? ಇಂಥಾದ್ದರಲ್ಲಿ ಉಮರಾ ಒಬ್ಬ ಬೇಡವೆಂದರೂ ಮನೆಗೆ ಬಂದನೆಂದು ಅವನನ್ನು ನೂಕಲಾಗುವುದೆ? ಅವನ ತಲೆಯನ್ನು ಕಡಿಯಲಾಗುವುದೆ?"

"ಇದೆಲ್ಲಾ ನಿಜವೇನು?"

"ಮಹಾಸ್ವಾಮಿ, ನಾನು ಸುಳ್ಳುಹೇಳುವುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇ ಇಲ್ಲ. ಇದನ್ನೆಲ್ಲಾ ಕೇಳಿದರೆ ಮಹಾಸ್ವಾಮಿಗೆ ಮನಸ್ಸು ನೊಂದೀತೆಂದು ನಾನು ಬಲ್ಲೆ ಹುಜೂರ್. ಮಹಾಸ್ವಾಮಿಯವರು ನನ್ನಲ್ಲಿಟ್ಟಿರುವ ವಿಶ್ವಾಸವೂ ಕಡಮೆಯಾಗುವುದು. ಆದರೆ, ಧರ್ಮಪ್ರಭು, ನನಗೆ ತಮ್ಮನ್ನು ನೋಡಿದಾಗ ಧರ್ಮವೇ ಎದುರಿಗೆ ಬಂದಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ವಿಶ್ವಾಸವು ಕಡಮೆಯಾಗಲಾರದು, ಆದರೂ ಆಗಲಿ, ಎಂದು ಕೊಂಡು ತಮಗೆ ಇಷ್ಟವಿಲ್ಲದುದಾದರೂ ಇರುವ ಮಾತನ್ನು ಹೇಳು ತ್ತೇನೆ. ಸುಳ್ಳಾದ ಒಳ್ಳೆಯ ಮಾತನ್ನು ಹೇಳುವುದಕ್ಕೆ ನನಗೆ ಇಷ್ಟ ವಿಲ್ಲ, ದೊರೆಯೆ. ಸುಳ್ಳಾದ ಕೆಟ್ಟಮಾತನ್ನು ಏಕೆ ಹೇಳಲಿ?"

"ಮಾತಿಯಾ, ಆ ಕಾಜೀಗಳನ್ನು ಕರೆಯಿಸಿ ಶಿಕ್ಷೆಮಾಡುತ್ತೇನೆ. ಈಗ ಏನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ನೀನು ಕೇಳುವುದು?"

"ಮಹಾಸ್ವಾಮಿ, ನಾನು ಹೇಳಿದ ಈ ಬಡಪಾಯಿಗಳ ಮಾನ ವನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಬೇಕು."

"ಇಗೋ, ನಾನು ಮೊದಲೇ ಹೇಳಿದೇನೆ. ಕುತ್ತಿಗೆ ಹಿಡಿದು ನೂಕಿ; ತಂಟೆಮಾಡಿದರೆ ತಲೆ ಕಡಿದುಬಿಡಿ. ನಿಮಗೆ ಅದರಿಂದ ತೊಂದರೆ ಬಾರದಂತೆ ನಾನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ."

"ಖಾವಂದ್ . . . ."

"ನಿನಗೆ ಸಂದೇಹವಿರುವುದಾದರೆ ನನ್ನ ಮುದ್ರೆಯುಂಗುರವನ್ನು ನಿನ್ನ ಕೈಗೆ ಕೊಡುತ್ತೇನೆ. ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗು. ಈ ಕೆಲಸ ಮುಗಿದಮೇಲೆ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ತಂದುಕೊಡು. ನಡುವೆ ಯಾರಾದರೂ

ವಿಚಾರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಬಂದರೆ ಅದನ್ನು ತೆಗೆದು ತೋರಿಸು. ಯಾರೂ ಆಗ ನಿಮ್ಮ ತಂಟೆಗೆ ಬರುವುದಿಲ್ಲ."

"ಖಾವಂದ್, ಇದು ಬಹಳ ಯೋಚನೆಗೆ ಕಾರಣವಾದ ವಿಷಯವಾದ್ದರಿಂದ ಮಹಾಸ್ವಾಮಿಯ ಬಳಿಗೆ ಬಂದೆ. ಆತನಿಗೆ ತೊಂದರೆ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ನಮಗೆ ಇಷ್ಟವಿಲ್ಲ. ನ್ಯಾಯಾಧಿಕಾರಿಗಳ ಹೆದರಿಕೆಯಲ್ಲದೆ ಬೇರೆ ಕಾರಣ ಒಂದುಂಟು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ತಮ್ಮಲ್ಲಿ ಅರಿಕೆಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಬಂದೆ."

"ಏನು ಕಾರಣ ?"

"ನನಗೆ ಆ ಮಾತನ್ನು ಹೇಳುವುದಕ್ಕೆ ಹೆದರಿಕೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಖಾವಂದ್ ಬಾದಷಹ, ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬರುತ್ತಿರುವವರು ಷಾಹಜಾದ ಷೇಕ್ ಉಮಾರರಂತೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಅವರಿಗೆ ಯಾವ ತೊಂದರೆಯನ್ನು ಮಾಡುವುದಕ್ಕೂ ಅವರಿಗೆ ಇಷ್ಟವಿಲ್ಲ, ನಮಗೂ ಇಷ್ಟವಿಲ್ಲ. ಅವರಿಗಾಗಿ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ತಮಗಾಗಿಯಾದರೂ ಜನ ಸುಮ್ಮನಿರುತ್ತಾರೆ."

ಸುಲ್ತಾನನು ಮುಖವನ್ನು ಗಂಟಿಕ್ಕಿದನು. ಕ್ರೂರದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಮಾತಿಯನನ್ನ ನೋಡುತ್ತ "ಷಾಹಜಾದನೆ? ಎಂದನು.

"ಹಾಗೆಂದು ಆ ಮನೆಯ ಮನುಷ್ಯ ಹೇಳಿದ ಸ್ವಾಮಿ."

"ಅದಕ್ಕೆ ಗುರುತೇನು ?"

"ಮಹಾಸ್ವಾಮಿ, ಆ ಹುಡುಗಿ ಒಲ್ಲೆನೆಂದರೂ ಆತನು ಅವಳಿಗೆ ಒಂದು ಉಂಗುರವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಹೋಗಿದಾನೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಷಾಹಜಾದರ ನಾಮಾಕ್ಷರಗಳಿವೆ."

"ಎಲ್ಲಿ, ಉಂಗುರವನ್ನು ತಂದಿದೀಯಾ ?"

"ತಂದಿದೇನೆ ಮಹಾಸ್ವಾಮಿ," ಎಂದು ಮಾತಿಯನು ಒಂದು ಉಂಗುರವನ್ನು ತೆಗೆದು ಬಾದಷಹನ ಕೈಗೆ ಕೊಟ್ಟನು.

ಬಾದಷಹನು ಉಂಗುರವನ್ನು ನೋಡಿ—"ಸರಿ, ಷಾಹಜಾದನಾಗಲಿ ಯಾವನಾಗಲಿ, ನನ್ನ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಇಂಥ ಅತ್ಯಾಚಾರವನ್ನು

ಮಾಡುವ ಮನುಷ್ಯನು ವಧ್ಯನೇ ಸರಿ—ಅವನ ತಲೆಯುನ್ನು ನೀವು ಕಡಿಯುಬಹುದು."

"ಮಹಾಸ್ವಾಮಿ, ಷಾಹಜಾದರು ಮುಂದಕ್ಕೆ ಈ ಧರ್ಮರಾಜ್ಯವನ್ನು ಆಳತಕ್ಕವರು, ನಮ್ಮ ಖಾವಂದರ ಒಬ್ಬ ಮಗನನ್ನು ಯಾವ ತಪ್ಪಿಗಾಗಿ ತಾನೇ ನಾವು ಹಾಗೆ ಶಿಕ್ಷಿಸಬಹುದು? ಈ ವಿಷಯ ಆ ಮನೆಯುವರಿಗೆ ಇನ್ನು ಕೆಲವರಿಗೆ ಹೊರತು ಯಾರಿಗೂ ತಿಳಿಯದು. ಮಹಾಸ್ವಾಮಿಯುವರು ಷಾಹಜಾದರನ್ನು ಕರೆಯಿಸಿ ಇದು ಬೇಡವೆಂದು ಅಪ್ಪಣೆ ಮಾಡಿದರೆ ಸಾಕು. ಆಮೇಲೆ ಅವರೂ ಅಲ್ಲಿ ಹೋಗಲಾರರು. ಆ ಜನರಿಗೂ ತೊಂದರೆಯಿಲ್ಲ. ಅವರ ಪಾಡಿಗೆ ಅವರು ಇದ್ದುಕೊಳ್ಳುವರು. ಯಾರಮೇಲೆ ಯಾರೂ ಕೈ ಮಾಡದೆ ಯಾವ ಮಾತೂ ಹೊರಗೆ ತಿಳಿಯದೆ ಎಲ್ಲಾ ಸರಿಹೋಗುವುದು."

"ಮಾತಿಯಾ, ನೀನು ಒಳ್ಳೆಯ ಮನುಷ್ಯ; ಆದರೆ ನಾನು ಷಾಹಜಾದನನ್ನು ಕರೆದು ಈ ಮಾತು ಹೇಳಿದರೆ ನಿನ್ನ ನಂಟನಿಗೆ ಆಮೇಲೆ ತೊಂದರೆಯಿಲ್ಲವೊ? ನನ್ನವರೆಗೆ ದೂರುತಂದದ್ದಕ್ಕೆ ಅವನಿಗೆ ಅವನು ಏನನ್ನಾದರೂ ಮಾಡಿದರೆ?"

"ಖಾವಂದ್, ತಮ್ಮ ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನು ಮೀರಿ ಅವರಿಗೆ ಯಾವ ತೊಂದರೆಯುನ್ನು ಮಾಡಿಯಾರು?

"ಷಾಹಜಾದರು ಬಾದಷಹರಾದಾಗ್ಯೆ?"

"ಈ ಹುಲ್ಲುಮನುಷ್ಯರನ್ನೆಲ್ಲಾ ಅದುವರೆಗೆ ಜ್ಞಾಪಕದಲ್ಲಿಡುವರೆ ಮಹಾಸ್ವಾಮಿ? ದೇವರು ಧರ್ಮಪ್ರಭುಗಳಿಗೆ ದೀರ್ಘಾಯುಷ್ಯವನ್ನಿತ್ತಿರುವನು."

"ಆಯುಸ್ಸು ಎಷ್ಟು ದೀರ್ಘವಾದರೂ ಮುಗಿಯತಕ್ಕದ್ದೇ ಮಾತಿಯಾ. ಅಲ್ಲದೆ ಇಂಥ ಆಶಾಭಂಗವು ಎಂದಿಗೂ ನೆನವಿನಲ್ಲಿರತಕ್ಕದ್ದೇ."

"ಮಹಾಸ್ವಾಮಿ."

"ಏನು ಮಾಡುವುದು ಎಂದು ಖಂಡಿತವಾಗಿ ತೋರಲಿಲ್ಲ; ವಾಜೀರರನ್ನು ಕರೆಯಿಸುತ್ತೇನೆ."

"ಖಾವಂದ್, ಬೇಡಿ. ಇದು ಅವರಿಗೆ ತಿಳಿಯಬೇಕಾದದ್ದೇ ಇಲ್ಲ. ಷಾಹಜಾದರನ್ನು ಕರೆಯಿಸಿ ಒಂದು ಮಾತು ಹೇಳಿಬಿಡೋಣವಾಗಲಿ; ಇನ್ನಿಪ್ಪತ್ತು ವರುಷಕ್ಕೆ ಏನು ಮಾಡುವರೊ ಇನ್ನು ನಲವತ್ತು ವರುಷಕ್ಕೆ ಏನು ಮಾಡುವರೊ ಎಂದು ನಾವು ಎಂದೆಂದಿಗೂ ನ್ಯಾಯವನ್ನು ಮಾಡಿಡುವುದಕ್ಕಾಗುತ್ತದೆಯೆ ಮಹಾಸ್ವಾಮಿ ?"

ಬಾದಷಹನು ಸ್ವಲ್ಪ ಕೋಪದಿಂದ ಮಾತಿಯನನ್ನು "ಸುಮ್ಮನೆ ಮಾತನಾಡಬೇಡ" ಎಂದು "ಯಾರಲ್ಲಿ" ಎಂದು ಕರೆದನು.

ಸೇವಕನೊಬ್ಬನು ಬಂದನು.

"ವಜೀರರಿಗೆ ಹೇಳಿಕಳುಹಿಸು" ಎಂದು ಬಾದಷಹನು ಮಾತಿಯನನ್ನು ಕುರಿತು—"ಆತನು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಇಂಥ ದಿನ ಪುನಃ ಬರುತ್ತಾನೆಂದು ಬಲ್ಲೆಯಾ ?"

"ಮಹಾಸ್ವಾಮಿ, ಗುರುವಾರ ಬರುವುದಾಗಿ ಹೇಳಿದರಂತೆ."

"ಇಂದೇ ಗುರುವಾರ."

ಮಾತಿಯನು ಮರೆತಿದ್ದನೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಬಾದಷಹನು ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತಲೂ "ಹೌದು" ಎಂದನು.

ಬಾದಷಹನು ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಸೇವಕನನ್ನು ಕರೆದು "ಷಾಹಜಾದರು ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿದಾರೆಯೆ ವಿಚಾರಿಸು" ಎಂದು ಅಪ್ಪಣೆಮಾಡಿದನು.

ಸೇವಕನು ಹೊರಟುಹೋದನು. ವಜೀರನನ್ನು ಕರೆಯಕಳುಹಿಸಲು ಹೋಗಿದ್ದ ಸೇವಕನು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಬಂದು "ವಜೀರರು ಇನ್ನೂ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಭಕ್ಷಿಗಳ ಕಚೇರಿಯಿಂದ ಈ ಕಡೆಗೇ ಬರುತ್ತಿದ್ದರು. ಸ್ವಾಮಿಯವರ ಅಪ್ಪಣೆ ಆಯಿತೆಂದು ತಿಳಿಸಿದೆ. ದಯಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ" ಎಂದನು.

ಯಾವುದಾದರೂ ನೆವದಿಂದ ಪುನಃ ಬಾದಷಹನ ಬಳಿ ಬಂದು ಮಾತಿಯನು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದ ವಿಷಯವನ್ನು ತಿಳಿಯಬೇಕೆಂದಿದ್ದ ವಜೀರನು ಜಾಗ್ರತೆಯಾಗಿ ಹೆಜ್ಜೆಗಳನ್ನಿಡುತ್ತಾ ಬಂದು ಬಾದಷಹನಿಗೆ ಸಲಾಮು ಮಾಡಿದನು.

ಬಾದಷಹನು ಯೋಚನೆಯಲ್ಲಿ ಕಿಟಕಿಯ ಕಡೆಗೆ ನೋಡುತ್ತಾ ನಿಂತು, "ಮಾತಿಯ ಹೇಳುವ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ," ಎಂದನು.

ವಜೀರನು ಮಾತಿಯನ ಕಡೆಗೆ ತಿರುಗಿದನು; ಮಾತಿಯನು ಹತ್ತಿರಹೋಗಿ ಮೆಲ್ಲಗೆ ಹತ್ತುಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಸಮಾಚಾರವನ್ನು ತಿಳಿಸಿ ಪುನಃ ದೂರ ನಿಂತನು.

ಬಾದಷಹ—ಕೇಳಿದಿರಾ?

ವಜೀರ ಕೇಳಿದೆ.

ಬಾದಷಹ—ಏನುಮಾಡಬೇಕೆನ್ನುವಿರಿ?

ವಜೀರ—ಮಾತಿಯನು ಸೂಚಿಸುವಂತೆ ಷಾಹಜಾದರಿಗೆ ಹೇಳಿಕಳುಹಿಸಿ ಒಂದು ಬುದ್ಧಿಯಮಾತನ್ನು ಹೇಳಿದರೆ ಸರಿ.

ಬಾದಷಹ—ನನ್ನ ಅನಂತರ ಅವನು ಅವರಿಗೆ ತೊಂದರೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟರೆ?

ವಜೀರ—ಮಾತಿಯನು ಹೇಳುವುದು ನಿಜವಾದ ಮಾತು. ಎಂದೆಂದಿಗೂ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಧರ್ಮ ಇರುವುದಕ್ಕೆ ದೇವರು ಜವಾಬ್ದಾರರಾಗಿದ್ದಾರೆ.

ಬಾದಷಹ—ಮಾತಿಯನ ಮಾತನ್ನೂ ನಿಮ್ಮ ಮಾತನ್ನೂ ಕೇಳಿದರೆ ದೇವರೂ ಕೂಡ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಬೇಕಾಗುವುದು. ಆಗಲಿ, ಷಾಹಜಾದನಿಗೆ ಹೇಳಿಕಳುಹಿಸಿದೇನೆ ನೋಡೋಣ.

ಹೀಗೆಂದು ಹೇಳಿ ಬಾದಷಹನು ಒಳಗೆ ಹೋದನು. ವಜೀರನೂ ಮಾತೀಯನೂ ಸುಮ್ಮನೆ ನಿಂತಿದ್ದರು. ಎರಡು ನಿಮಿಷದಲ್ಲಿ ಬಾದಷಹನು ಪ್ರಯಾಣಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧನಾಗಿ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಬಂದನು.

ವಜೀರ—ಮಹಾಸ್ವಾಮಿ ಎಲ್ಲಿಗೋ ಹೊರಡುವಂತಿದೆ.

ಬಾದಷಹ—ಹೌದು, ನೀವೂ ಬರಬೇಕು. ಷಾಹಜಾದರು ಇಂತಹ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಏಕೆ ಹೊರಟರು? ಹೀಗೆ ಬಲವಂತಮಾಡಬೇಕೆಂದರೆ ಮುಸಲ್ಮಾನರನ್ನು ಮಾಡಬಾರದಾಗಿತ್ತೆ? ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಮುಸಲ್ಮಾನರಲ್ಲದವರಿಗೆ ಕ್ಷೇಮವಿಲ್ಲವೆಂದು ತೋರುವಂತೆ ಹೀಗೆ ಮಾಡಬಹುದೆ?

ವಜೀರ—ಖಾವಂದ್, ಇದನ್ನು ತಮಲ್ಲಿ ಹೇಳುವುದಕ್ಕೆ ಮಾತಿಯನು ಹೇಗೆ ಧೈರ್ಯಮಾಡಿದನೋ ಕಾಣೆ. ನಾನೂ ಈ ವಿಚಾರ ವನ್ನು ಸ್ವಾಮಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳೋಣವೆಂದು ಕೆಲವು ಸಲ ಯೋಚನೆಮಾಡಿ ಇನ್ನೊಂದುದಿನ ಹೇಳೋಣವೆಂದು ಸಮ್ಮನಾಗಿದೇನೆ. ಬೊಖಾರದಿಂದ ಆಬೂಸಯ್ಯದ್ ಬಂದು ಷಾಹಜಾದರೊಂದಿಗೆ ಸೇರಿದಂದಿನಿಂದ, ಇನ್ನೂ ಚಿಕ್ಕವಯಸ್ಸಾದ್ದರಿಂದ ಸ್ವಲ್ಪ ಹುಡುಗಾಟ ಹೆಚ್ಚಿದೆ. ಆಬೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಅಶಿಕ್ಷಿತ. ಅವನಿಂದ ಷಾಹಜಾದರೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಅಜಾಗ್ರತೆಯಲ್ಲಿದಾರೆ.

ಬಾದಷಹ—ಇದೇನಯ್ಯ, ತಿಳಿದೂ ತಿಳಿದೂ ಸುಮ್ಮನಿದ್ದೆನೆನ್ನು ವಿರಿ? ನೀವೇ ನನಗೆ ಇಂಥ ಮಾತನ್ನು ಹೇಳದಿದ್ದರೆ ನನಗೆ ತಿಳಿಯುವ ಬಗೆ ಹೇಗೆ?

ವಜೀರನು ಸುಮ್ಮನಿದ್ದನು.

ಸೇವಕನು ಹಿಂದಿರುಗಿ ಬಂದು "ಖಾವಂದ್, ಷಾಹಜಾದರು ಮಜನೂನಬಾಗಿಗೆ ಈ ದಿನ ಬೆಳಿಗ್ಯೆ ದಯಮಾಡಿದರಂತೆ" ಎಂದನು.

ಮಾತಿಯನು ದೊರೆಯಕಡೆ ನೋಡಿದನು, ದೊರೆಯು ಮಾತಿಯನ ಕಡೆ ನೋಡಿದನು. ಆ ಪಾಳೆಯವು ಇದ್ದದ್ದು ಮಜನೂನಬಾಗಿನ ಹತ್ತಿರ.

ಬಾದಷಹ—"ಒಂದು ಸಾಮಾನ್ಯವಾದ ಗಾಡಿಯನ್ನು ತರಹೇಳು" ಎಂದು ಸೇವಕನಿಗೆ ಅಪ್ಪಣೆಮಾಡಿ, "ನೀವಿಬ್ಬರೂ ಬರುವುದಕ್ಕಾಗು ವುದೊ?" ಎಂದು ವಜೀರನನ್ನೂ ಮಾತಿಯನನ್ನೂ ಕೇಳಿದನು.

"ಅಪ್ಪಣೆ" ಎಂದು ಇಬ್ಬರೂ ಉತ್ತರಕೊಟ್ಟರು. ಒಂದು ಸಾಮಾನ್ಯವಾದ ಗಾಡಿ ಬರಲು ಮೂವರೂ ಅದರಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಹೊರಟರು. ಮಜನೂನಬಾಗಿನ ಪೂರ್ವಕ್ಕೆ ಹೊಡೆಯಬೇಕೆಂದು ಬಾದಷಹನು ಗಾಡಿಯವನಿಗೆ ಹೇಳಿಸಿದನು.

ಸ್ವಲ್ಪದೂರ ಪ್ರಯಾಣಮಾಡಲು ಮಜನೂನಬಾಗಿನ ಪೂರ್ವದ ಬಾಗಿಲ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು ಸೇರಿದರು. ಮುಂದಕ್ಕೆ ಬಾದಷಹನು ಪಾಳೆಯಕ್ಕೆ ಹೊಡೆಯೆಂದನು.

ವಜೀರನು—"ಮಹಾಸ್ವಾಮಿಯವರು ಇಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮಾತು ವಿಚಾರಿಸಿದರೆ ಒಳ್ಳೆಯದು" ಎಂದನು.

"ಇಂದು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬರುವುದಾಗಿ ಹೇಳಿದಾನಲ್ಲವೇ? ಇಲ್ಲಿ ವಿಚಾರಿಸುವುದೇಕೆ? ಅಲ್ಲಿಯೇ ಹೋಗೋಣ. ಈ ವೇಳೆಗೆ ಅಲ್ಲಿ ಇರುವನಲ್ಲವೇ ಮಾತಿಯಾ?"

"ಹೌದು ಮಹಾಸ್ವಾಮಿ. ಇಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಿ ಇರುತ್ತಾರೆ. ಇಂದು ಬರುತ್ತೇನೆ ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದದನ್ನು ಆ ಮನೆಯಾತನು ನನಗೆ ಹೇಳಿದನು."

"ಸರಿ. ಮಜನೂನಬಾಗಿಗೆಂದು ಒಂದು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿದಾನೆ" ಎಂದು ಬಾದಷಹನು ಹೇಳಿದನು.

ಬಾದಷಹನು ಕೋಪಗೊಂಡಾಗಲೂ ಅಸಮಾಧಾನದಲ್ಲಿರುವಾಗಲೂ ಧ್ವನಿಯು ಒಂದು ಕಾಠಿನ್ಯವನ್ನು ತಾಳುತ್ತಿತ್ತು. ಈ ಮಾತುಗಳ ಧ್ವನಿಯಲ್ಲಿ ಆ ಕಾಠಿನ್ಯವನ್ನು ಕಂಡು ವಜೀರನು, ಇವನೇನು ಮಾಡುವನೋ ಎಂದು ಯೋಚಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಮಾತಿಯನು "ಬುದ್ಧಿ ಹೇಳುವವರು ಉಪಾಯವಾಗಿ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕರೆಯಿಸಿ, ಒಂದು ಮಾತನ್ನು ಹೇಳಬಾರದಾಗಿತ್ತೆ? ಇಲ್ಲಿ ಬಂದು ಒಂದು ಗಲಾಟೆಮಾಡಿ ಊರಿಗೆಲ್ಲ ತಿಳಿಯುವಂತೆ ಮಾಡಬೇಕೆ?" ಎಂದು ಯೋಚಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಇಬ್ಬರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರಿಗೂ ಬಾದಷಹನನ್ನು ಇನ್ನೊಂದು ಮಾತನ್ನಾಡಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಧೈರ್ಯವಿಲ್ಲ. ಸುಮ್ಮನಿದ್ದರು.

ಪಾಳೆಯದ ಸಣ್ಣ ಸಣ್ಣ ದೀಪಗಳು ಕಾಣಲಾರಂಭಿಸಿದುವು. ಬಾದಷಹನು "ಮಾತಿಯಾ, ಯಾವ ಮನೆ ಗಾಡಿಯವನಿಗೆ ಹೇಳು" ಎಂದನು.

ಆ ಮನೆಯ ಬಳಿಯ ಚೌಕಕ್ಕೆ ಬರಲು ಗಾಡಿಯನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಹೇಳಿ ಬಾದಷಹನು ಇಳಿದನು. "ಆ ಮನೆಯೇ?" ಎಂದು ಕೇಳಿ "ಹೌದು ಖಾವಂದ್," ಎನ್ನಲು ಅಲ್ಲಿಗೆ ತಾನೇ ಮುಂದಾಗಿ ನಡೆದನು.

ಆ ಮನೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಒಳ್ಳೆಯ ಮನೆಯೇ. ಮನೆಯವರು ನೆಮ್ಮದಿವಂತರೆಂದು ತೋರುತ್ತಿತ್ತು. ಅದರ ಮುಂಭಾಗದ ಹಜಾರದಲ್ಲಿ

ಒಂದು ದೀಪವನ್ನು ಗೂಡಿನಲ್ಲಿಟ್ಟಿದ್ದರು. ಯಾರೂ ಜನವಿದ್ದಂತೆ ತೋರ ಲಿಲ್ಲ. ಬಾದಷಹನು ಮುಂದೆಯೂ ಅವನ ಹಿಂದೆ ವಜೀರನೂ ಮಾತಿ ಯನೂ ಒಳಗೆ ನಡೆದರು.

ಬಾಗಿಲ ಬಳಿಯಿಂದ ಸ್ವಲ್ಪ ವಯಸ್ಸಾದ ಮನುಷ್ಯನೊಬ್ಬನು ಮುಂದಕ್ಕೆ ಬಂದು "ಯಾರು" ಎಂದನು. ಮಾತಿಯನನ್ನು ನೋಡಿ "ಇವರು" ಯಾರು ಎನ್ನುವಂತೆ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಸೂಚಿಸಿದನು.

ಮಾತಿಯನು ಹುಬ್ಬನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ಎತ್ತಿ ಬಾದಷಹನ ಕಡೆ ಕಣ್ಣುಸನ್ನೆ ಮಾಡಿ ಸುಮ್ಮನಿರೆಂದು ಬಾಯ ಬಳಿ ಕೈಯನ್ನೆತ್ತಿ ಸೂಚಿಸಿದನು.

ಬಾದಷಹನು "ಆತನು ಬಂದಿದಾನೇನಯ್ಯ?" ಎಂದನು.

ಮಾತಿಯನು "ಖಾವಂದ್ ನಾನು ವಿಚಾರಿಸುತ್ತೇನೆ" ಎಂದು ಮನೆಯವನನ್ನು ಒಂದುಕಡೆಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಅರ್ಧ ನಿಮಿಷ ದಲ್ಲಿ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಬಂದು "ಮಹಾಸ್ವಾಮಿ, ಬಂದಿದಾರೆ; ಯಾರೂ ಬರದಂತೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆಂದು ಇವರನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಕಾವಲಿರಿಸಿದಾರೆ. ಅವರು ಒಳಗೆ ಹುಡುಗಿಯ ಸಂಗಡ ಮಾತನಾಡುತ್ತಿದಾರೆ" ಎಂದನು.

"ಸರಿ, ಅದೇನಯ್ಯ ಶಾಲು ಕೈಯಲ್ಲಿ?"

"ಖಾವಂದ್, ಇದು ಅವರ ಶಾಲು. ಇದನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಇಲ್ಲೇ ಇರು ಎಂದು ಹೇಳಿ ಒಳಗೆ ಹೋದರು."

"ಇಲ್ಲಿ ತಾ."

ಬಾದಷಹನು ಶಾಲನ್ನು ತೆಗೆದು ನೋಡಿದರು. ವಜೀರನಿಗೆ ಮುಖ ತಗ್ಗಿತು. ದೊರೆ ನೀಳವಾಗಿ ಉಸಿರನ್ನು ಬಿಟ್ಟನು. ಅವನ ಕಣ್ಣು ಅಡಗಿದ ಕೋಪದಿಂದ ಥಳಥಳಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ವಜೀರನನ್ನು ಕುರಿತು "ಅವನೇ" ಎಂದನು.

ವಜೀರನು "ಮಹಾಸ್ವಾಮಿ" ಎಂದನು.

ಬಾದಷಹನು "ಆವನು ಹೊರಗೆ ಬರಬೇಕಾದರೆ ಎಷ್ಟು ಹೊತ್ತು ಆಗುತ್ತದೆ?" ಎಂದನು.

"ಖಾವಂದ್, ಇನ್ನೇನು ಬಂದುಬಿಡಬಹುದು. ಹುಡುಗಿ ಅವರ ಸಂಗಡ ಸರಿಯಾಗಿ ಮಾತನಾಡುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಅವರಿಗೆ ಬಹಳ ಕೋಪ. ಬಂದು ಕುಳಿತಿದ್ದು ಸ್ವಲ್ಪಹೊತ್ತಿನ ಮೇಲೆ ಹೊರಟುಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ಈ ದಿನ ಬಹಳ ಹೊತ್ತು ನಿಲ್ಲುವುದಕ್ಕೆ ಬಂದಂತೆ ತೋರುವುದಿಲ್ಲ. ಹುಡುಗಿ ಖರಾಬ್ ಎಂದು ಇಂದು ನನ್ನಮೇಲೆ ಕೋಪಿಸಿಕೊಂಡರು. ನಾನೇನು ಮಾಡಲಿ ಮಹಾಸ್ವಾಮಿ—ಅವಳ ಇಷ್ಟ. ಬೇಡವೆಂದರೂ ಇವರು ಬರಬೇಕಾದದ್ದೇನು ಮಹಾಸ್ವಾಮಿ?"

"ಗಾಡಿಯಲ್ಲಿ ಬಂದರೋ?"

"ಇಲ್ಲ ಮಹಾಸ್ವಾಮಿ, ನಡೆದುಕೊಂಡೇ ಬರುತ್ತಾರೆ. ಒಬ್ಬರೇ ಬರುತ್ತಾರೆ. ಇಲ್ಲಿಗೆ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಹಳ ಹತ್ತಿರ."

"ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಲ್ಲಿಗೆ?"

ವಜೀರನು "ಬಾಗಿಗೆ" ಎಂದನು.

"ಉಂ."

ಒಂದು ಕ್ಷಣ ಬಿಟ್ಟು ಬಾದಷಹನು "ಅವನು ಹೊರಗೆ ಬರಬೇಕಾದರೆ ಯಾವ ಬಾಗಿಲಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತಾನೆ?" ಎಂದನು. ಮನೆಯವನು ತೋರಿಸಿದನು. ಬಾದಷಹನು ಅದರೆದುರಿಗೆ ಇದ್ದ ದೀಪವನ್ನು ತೆಗೆಯಿಸಿ ಅದನ್ನು ಒಂದುಕಡೆಗೆ ದೂರವಾಗಿ ಇರಿಸಹೇಳಿದನು. ವಜೀರನು "ಮಹಾಸ್ವಾಮಿಯವರು ಒಳಗೆ ಹೋಗಿಯೇ ಅವರನ್ನು ನೋಡಬಹುದು. ಇಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಬೇಕಾದ ಅವಶ್ಯಕವಿಲ್ಲ" ಎಂದನು. ಬಾದಷಹನು "ಇರಲಿ ಇಲ್ಲೇ ನೋಡೋಣ" ಎಂದನು. "ಹಾಗಾದರೆ ದೀಪವನ್ನು ಇಲ್ಲಿಟ್ಟರೆ ಅವರು ಹೌದೋ ಅಲ್ಲವೋ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕಾಣುವುದು" ಎಂದು ವಜೀರನು ಬೇರೆ ಜಾಗವನ್ನು ತೋರಿಸಿದನು. ಬಾದಷಹನು "ಬೇಡ ದೀಪ ಅಲ್ಲೇ ಇರಲಿ" ಎಂದು ಮನೆಯವನನ್ನು "ನೀನು ಬಾಗಿಲ ಒಳಗೆ ನಿಂತಿಕೊ. ಅತಫು ಹತ್ತಿರ ಬಂದಾಗ ಒಂದೆರಡು ಮಾತನಾಡಿಸು, ನೋಡುವುದಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧರಾಗುತ್ತೇವೆ. ಅವರು ಬಾಗಿಲೊಳಗಿಂದ ಇಲ್ಲಿ ಹೆಜ್ಜೆ ಇಟ್ಟಾಗ 'ಸಲಾಂ' ಎಂದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳು" ಎಂದು ಹೇಳಿದನು.

ಮನೆಯುವನು "ಅಪ್ಪಣೆ" ಎಂದನು.

ಬಾದಷಹನು ಬಾಗಿಲ ಬಳಿ ಎಡಗಡೆ ಗೋಡೆಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ನಿಂತು ತನ್ನ ಎಡಗಡೆಗೆ ವಜೀರನನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿಕೊಂಡು ಮನೆಯುವನನ್ನು "ಒಳಗೆ ಹೋಗಿ ನಿಂತುಕೊ" ಎಂದನು. ಅವನು ಒಳಗೆ ಹೋದನು.

ಒಂದುಕ್ಷಣ ಬಿಟ್ಟು ಬಾದಷಹನು ಅವನನ್ನು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಕರೆದು "ಜ್ಞಾಪಕವಿರಲಿ, ಅವನು ಇಲ್ಲಿ ಅಡಿ ಇಟ್ಟಾಗ 'ಸಲಾಂ' ಎನ್ನಬೇಕು. ಅವನನ್ನು ನಾವು ನೋಡುವುದಕ್ಕೆ ಸರಿಹೋಗುತ್ತದೆ" ಎಂದನು.

"ಅಪ್ಪಣೆ ಖಾವಂದ್."

"ನೀನು ಅಲ್ಲೇ ಇರು."

"ಅಪ್ಪಣೆ."

ಅವನು ಒಳಗೆ ನಿಂತನು. ಬಾದಷಹನೂ ವಜೀರನೂ ಬಾಗಿಲ ಬಳಿ ನಿಂತರು. ಮಾತಿಯ ಹಜಾರದಲ್ಲೇ ಇನ್ನಷ್ಟು ದೂರದಲ್ಲಿ ನಿಂತನು.

ಸ್ವಲ್ಪಹೊತ್ತು ಒಬ್ಬರೂ ಕದಲಲಿಲ್ಲ. ಬಂದಿದ್ದ ಮನುಷ್ಯನು ಷಾಹಜಾದನೇ ಎಂಬುದರಲ್ಲಿ ವಜೀರನಿಗೂ ಮಾತಿಯನಿಗೂ ಸಂದೇಹ ವಿರಲಿಲ್ಲ. ಉಂಗುರ ಷಾಹಜಾದನದು. ಶಾಲು ಷಾಹಜಾದನದು. ನಡೆದು ಬಂದಿದಾನೆ. ತೋಟ ಹತ್ತಿರವಾದ್ದರಿಂದ ಬೆಳಗ್ಯೆ ಮಜನೂನ ಬಾಗಿಗೆ ಹೋದದ್ದು ಈ ಉದ್ದೇಶದಿಂದಲೇ ಇರಬೇಕು. ಇವೆಲ್ಲವೂ ಬಾದಷಹನಿಗೂ ಗೊತ್ತು. ವಜೀರನು ದೊರೆಯ ಉದ್ದೇಶವೇನಿರಬಹು ದೆಂದು ಊಹಿಸಲು ಯತ್ನಿಸಿದರು. ಬಾದಷಹನು ಮಗನನ್ನು ಹಿಡಿದು ಬೈದಾನೊ? ಹೊಡೆಯುವನೊ? ಅಂತೂ ಕೋಪಗೊಂಡಿದ್ದನು. ಏನೂ ಮಾಡಲಾರ. ಮಗನು ಇಂಥ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ಉದ್ಯುಕ್ತನಾಗಿದ್ದಾಗಲೇ ತಾನು ಎದುರಿಗೆ ಬಂದು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅವಮಾನವಾಗುವಂತೆ ಮಾಡ ಬೇಕೆಂದು ಉದ್ದೇಶಿಸಿರಬಹುದು. ತನ್ನ ಒಬ್ಬನೇ ಮಗನೆಂಬುದಕ್ಕಲ್ಲ ವಾದರೂ ಪ್ರಿಯಳಾದ ರಾಣಿಯ ಮಗನೆಂಬುದಕ್ಕಾಗಿ ದೊರೆ ಅವನಿಗೆ ಇನ್ನೇನನ್ನೂ ಮಾಡಲಾರ ಎಂದುಕೊಂಡನು. ಆಮೇಲೆ ಎಂತ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಎಲ್ಲಿ ಹೋಗುವುದಾದರೂ ಹೋಗಿ ಅವಳಿಗೆ ಹೇಳಿ

ಬರುತ್ತಿದ್ದವನು ಇಂದು ಹೇಳದೆಯೇ ಬಂದನಲ್ಲ ಎಂದು ಜ್ಞಾಪಕಮಾಡಿಕೊಂಡನು. ಇಷ್ಟು ಹೊತ್ತು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಶಬ್ದವೂ ಇಲ್ಲ ಬಾದಷಹನೂ ಸುಮ್ಮನೆ ನಿಂತು ಇದ್ದನು. ಕೊನೆಗೆ ಒಳಗಡೆಯ ಬಾಗಿಲೊಂದನ್ನು ಯಾರೋ ತೆರೆದಂತೆ ಶಬ್ದವಾಯಿತು. ಬಾದಷಹ ಸ್ಥಿರವಾಗಿ ನಿಮಿರಿದನು. ವಜೀರನು ಸ್ವಲ್ಪ ಸರಿದನು. ಒಳಗೆ ಇದ್ದ ಮನೆಯವರೊಂದಿಗೆ ಯಾರೋ ಒಂದೆರಡು ಮಾತನ್ನಾಡಿದರು. ಧ್ವನಿ ಅಷ್ಟು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಕೇಳಿಸಲಿಲ್ಲ. ಒಡನೆಯೇ ಆತ ಬಾಗಿಲಕಡೆಗೆ ನಡೆದು ಬಂದ ಶಬ್ದ ಕೇಳಿಸಿತು. "ಸಲಾಂ ಖಾವಂದ್ ಸಲಾಂ" ಎಂದು ಮನೆಯವನು ಹೇಳಿದನು.

ಎರಡನೆಯ "ಸಲಾಂ" ಎಂಬ ಮಾತು ಬಂದಿದ್ದವನು ಹೊರಗೆ ಅಡಿ ಇಡುವ ವೇಳೆಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಕೇಳಿಸಿತು. ವಜೀರನು ಬಾಗಿಲಕಡೆ ತಿರುಗಿದನು. ಯುವಕನ ಮುಖ ಒಂದುಕಡೆ ಇತ್ತು, ಸರಿಯಾಗಿ ಕಾಣಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಅವನು ಹಾಕಿಕೊಂಡಿದ್ದ ನಿಲುವಂಗಿ ಷಾಹಜಾದನ ಅಂಗಿಯಾಗಿತ್ತು. ವಜೀರನು ತಿರುಗಿ ನೋಡಿದಾಗ ಬಾದಷಹನೂ ಒಂದುಕ್ಷಣ ಆಕಡೆ ಹಾಗೆ ನೋಡಿದನು. ಒಡನೆ ಎಡಗೈಯನ್ನು ಎತ್ತಿ ಯುವಕನು ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬೀಳದಂತೆ ತನ್ನ ಮುಖಕ್ಕೆ ಅಡ್ಡ ಹಿಡಿದು "ಅಲ್ಲಾ" ಎಂದು ಮೆಲ್ಲಗೆ ಹೇಳಿ ಸಿದ್ಧವಾಗಿದ್ದ ಕತ್ತಿಯನ್ನು ಸರ್‍ರನೆ ಸೆಳೆದು ಮಿಂಚಿನಂತೆ ಯುವಕನ ಕುತ್ತಿಗೆಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಬೀಸಿದನು. ವಜೀರನು "ಹಾ" ಎಂದು ಬಾದಷಹನ ಕೈಯನ್ನು ಹಿಡಿಯಲು ಕೈ ನೀಡಿದನು.

ಮಿಂಚನ್ನು ತುಡುಕಬಲ್ಲ ಕೈಯಾವುದು ?

ಯುವಕನ ತಲೆಯೂ ಮುಂಡವೂ ಬೇರೆಯಾಗಿ ಕೆಳಗೆ ಬಿದ್ದವು.

ಬಾದಷಹನು ಆಗ್ರಹದಿಂದ ದಪ್ಪವಾದ ಧ್ವನಿಯಿಂದ "ನೀಚನ ದೇಹವನ್ನು ಗಾಡಿಯಲ್ಲಿ ಹಾಕಿ" ಎಂದನು. ದೊರೆ ಒಬ್ಬನೇ ಮಗನನ್ನು ಕೊಂದನಲ್ಲ ಎಂದು ವಜೀರನಿಗೂ ಮಾತಿಯನಿಗೂ ಆಶ್ಚರ್ಯವೂ ಖೇದವೂ ಒಂದಕ್ಕಿಂತ ಒಂದು ಹೆಚ್ಚಾಗಿದ್ದುವು. ವಜೀರನು ಬಾಗಿಲಬಳಿ ಬಂದು ಮುಂಡವನ್ನೂ ತಲೆಯನ್ನೂ ಹತ್ತಿರ ಇರಿಸಿದನು.

ಮಾತಿಯನೂ ಮನೆಯುವನೂ ಹತ್ತಿರ ಬಂದು ನಿಂತರು-ವಜೀರನು "ಈತ ಷಾಹಜಾದನಲ್ಲ" ಎಂದನು.

ಬಾದಷಹ—"ಹಾ ?"

ವಜೀರ—"ಇವನು ಅಬೂ ಸಯ್ಯದ್."

ಬಾದಷಹನು ಅತ್ತುದ್ದನ್ನು ಯಾರೂ ಅದುವರೆಗೆ ನೋಡಿರಲಿಲ್ಲ. ಆಗ ಅವನ ಕಣ್ಣಿನಲ್ಲಿ ನೀರು ಬಂತು. ಮೊಣಕಾಲೂರಿ ದೇವರಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರಮಾಡಿ, ಯುವಕನು ತನ್ನ ಮಗನಲ್ಲದುದಕ್ಕೆ ವಂದನೆಗಳನ್ನು ಅರ್ಪಿಸಿದನು.

* * * * *

ಹೋಗುತ್ತ ಮಜನೂನಬಾಗಿನ ಮೇಲೆ ಹೋದರು. ಉದ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ಹೊಕ್ಕು ಮಹಲಿನಬಳಿ ಬರಲು ಷಾಹಜಾದನು ಒಳಗೆ ಇರುವನೆಂದು ತಿಳಿಯಿತು. ಬಾದಷಹನೂ ಮಂತ್ರಿಯೂ ಒಳಗೆ ಹೋದರು. ಷಾಹಜಾದನು ಎದ್ದು "ದಯಮಾಡಬೇಕು, ತಾವು ದಯಮಾಡುವುದು ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ" ಎಂದನು.

ಬಾದಷಹನು "ಈ ಉಂಗುರ ನಿನ್ನದೇನಯ್ಯ ?" ಎಂದನು.

"ತಮ್ಮಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಬಂತು? ಅಬೂ ಸಯ್ಯದ್ ಯಾರೋ ಫಕೀರನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟೆನೆಂದನಲ್ಲ ತಾವೇ ಆ ಫಕೀರರಾಗಿದ್ದಿರೋ"

"ಅವನಿಗೆ ನೀನೇಕೆ ಕೊಟ್ಟೆ ?"

"ಹುಡುಗಾಟಕ್ಕೆ ಒಂದು ದಿನ ಅವನು ಕೈಗೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡನು. ಆಮೇಲೆ ಕೊಡಲಿಲ್ಲ. ಎರಡುಮೂರು ದಿನದ ಮೇಲೆ ಕೇಳಿದರೆ ಯಾರೋ ಫಕೀರನು ಭಿಕ್ಷ ಕೇಳಿದನೆಂದೂ, ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಇನ್ನೇನೂ ಹತ್ತಿರ ಇಲ್ಲದ್ದರಿಂದ ಇದನ್ನು ಕೊಟ್ಟೆನೆಂದೂ ಹೇಳಿದನು. ಅವನು ಬರಲಿ ಕೇಳೋಣ.."

"ಹುಡುಗಾಟಕ್ಕೆ ಉಂಗುರವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡನೆ ? ಹುಡುಗಾಟ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೆಚ್ಚಾಗಿರುವಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ."

"ಹುಜೂರ್ ಕ್ಷಮಿಸಬೇಕು. ಅವನು ಸ್ವಲ್ಪ ತಮಾಷೆಯ ಮನುಷ್ಯ, ಒಂದೊಂದು ಸಲ ಹೀಗಾಗುತ್ತದೆ. ನಾನು ಬೇಡವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. ಕೊಂಚ ದಿನದಲ್ಲಿ ಸರಿಹೋಗುವನು."

"ನಿನ್ನ ಬಟ್ಟಿಗಳನ್ನೂ ಹುಡುಗಾಟಕ್ಕೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡನೊ?"

"ಅವು ನನ್ನಬಟ್ಟಿ ಅಲ್ಲ. ಷಾಹಜಾದನ ಸ್ನೇಹಿತನು ಅವನ ಬಟ್ಟಿಗೆ ಸರಿಯಾದ ಬಟ್ಟಿಯನ್ನು ಹಾಕಬೇಕು ಎಂದು ಜೊತೆ ಬಟ್ಟಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಸಿದನು. ಇದನ್ನೆಲ್ಲ ತಾವು ನೋಡಿದ್ದು ಹೇಗೆ?"

"ಅಯ್ಯಾ ಆ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ಆಮೇಲೆ ಕೇಳುವೆಯಂತೆ; ಈ ಉಂಗುರವನ್ನು ಇನ್ನುಮೇಲಾದರೂ ಭದ್ರವಾಗಿಟ್ಟುಕೊ. ಆಬೂ ಸಯ್ಯದನನ್ನು ಹಿಂದೆ ಗಾಡಿಯಲ್ಲಿ ತರುತ್ತಿದಾರೆ—ನೋಡಿಕೊ—ನಾವು ಹೊರಡುತ್ತೇವೆ," ಎಂದು ಬಾದಷಹನು ವಜೀರನೊಂದಿಗೆ ಪಟ್ಟಣಕ್ಕೆ ಹಿಂದಿರುಗಿದನು.

ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿಯ ಹೆಂಡತಿ

ಆಶ್ವಯುಜ ಶುದ್ಧ ನವಮಿ.—

ನನಗೆ ಈ ಊರಿಗೆ ವರ್ಗವಾಗಿ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದ ಮೊದಲು ಈವರಿಗೆ ಮನೆ ಸಿಕ್ಕದೆ ಪೇಚಾಡುವುದೇ ಉದ್ಯೋಗವಾಗಿ ಹೋಗಿತ್ತು. ಊರಿನ ಹಳೆಯ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಮನೆ ಸಿಕ್ಕುವುದು ಕಷ್ಟವಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಅಲ್ಲಿ ಮನೆಗಳು ಒತ್ತು, ಜನ ಹೆಚ್ಚು. ನಮ್ಮೂರಿನ ಬಿಡುವಾದ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದು ನದಿಯ ಮರಳಲ್ಲಿ ಓಡಿಯಾಡಿ ವಾಡಿಕೆಯಾಗಿ ನನಗೆ ಇಕ್ಕಟ್ಟಾದ ಪ್ರದೇಶ ದಲ್ಲಿರಬೇಕೆಂದರೆ ಬಹಳ ಕಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಸ್ವಭಾವವಾಗಿ ಹೀಗಿರುವಲ್ಲಿ ಬೊಂಬಾಯಲ್ಲಿ ಅಂಗುಲಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪ್ರಾಣ ವಾಸವಾಗಿರುವ ಅವಸ್ಥೆ ಯನ್ನು ಕೆಲವುಕಾಲ ಅನುಭವಿಸಿ ಈಗ ಜನದ ಗುಂಪೆಂದರೆ ಹೆದರಿಕೆ ಯಾಗುತ್ತದೆ. ಜನದ ಗುಂಪಿಲ್ಲದ ಎಕ್ಸ್‌ಟೆನ್‌ಷನಿನಲ್ಲಿರೋಣವೆಂದರೆ ನನಗೆ ಅನುಕೂಲವಾದ ಮನೆಗೇನೂ ಕಡಮೆ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಒಂದೊಂ ದಕ್ಕೂ ನಾನು ಕೊಡಲಾಗದ ಬಾಡಿಗೆಯನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗೆ ಇಲ್ಲಿ ಹುಡುಕಿ ಅಲ್ಲಿ ತಡಕಿ ಕೊನೆಗೆ ಈ ಅಗ್ರಹಾರದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮನೆ ಯನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿದೇನೆ. ಈ ಅಗ್ರಹಾರವು ವಿಶ್ವೇಶ್ವರಪುರದ ಎಕ್ಸ್ ಟೆನ್‌ಷನಿಗೂ ಹಳೆಯ ಊರಿಗೂ ನಡುವೆ ಮೂಲೆಯಲ್ಲಿದೆ. ಅಗ್ರಹಾರ ನಮ್ಮ ಹಳ್ಳಿಗಳ ಅಗ್ರಹಾರಗಳಂತಿಲ್ಲ, ಪಟ್ಟಣದ ಅಗ್ರಹಾರ. ಎರಡು ಸಾಲು ಮನೆಗಳು. ಒಂದೊಂದು ಸಾಲಿಗೆ ಆರು ಮನೆ. ಯಾರೋ ಧರ್ಮಕ್ಕಾಗಿ ಕಟ್ಟಿಸಿ ಯೋಗ್ಯರಾದ ಕೆಲವರಿಗೆ ಎಂದೋ ಕೊಟ್ಟವು. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ನಾನು ಬಾಡಿಗೆಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿರುವುದು ಬಲಗಡೆಯ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮನೆ. ಮನೆ ಅಷ್ಟು ಅನುಕೂಲವಾಗಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಸ್ಥಳ ಅನುಕೂಲವಾದದ್ದು. ಈ ಹನ್ನೆರಡು ಮನೆಗಳೇ ಒಂದು ಗುಂಪಾ ಗಿರುವುವು. ಮಿಕ್ಕ ಮನೆಗಳು ಎಷ್ಟು ಹತ್ತಿರವಿದ್ದರೂ ಬೇರೆ ಎಂಬಂತೆ ಕಾಣುವುವು. ಮನೆಗಳೆಲ್ಲದರ ನಡುವೆ ದೊಡ್ಡದೊಂದು ಅಂಗಳ. ಅದರ

ನಡುವೆ ಒಂದು ಸೇದುವ ಬಾವಿ. ಅದರಬಳಿ ಒಂದು ಬೃಂದಾವನ. ಅಂಗಳದ ಒಂದು ಕೊಸೆಗೆ ಒಂದು ಅಶ್ವತ್ಥಕಟ್ಟೆ. ಅದರಮೇಲೆ ಒಂದು ಅರಳಿಯುಮರವೂ ಒಂದು ಬೇವಿನಮರವೂ ಸೊಂಪಾಗಿ ಬೆಳೆದು ನಿಂತಿವೆ. ನಮ್ಮ ಮನೆಯ ಮುಂದೆ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಕಂಭೇವಿನಮರ. ಮನೆಯಿಂದ ಹೊರಗೆ ಬಂದರೆ ಗಾಡಿ ಓಡಿಯಾಡುತ ಜನ ಹಾರಾಡುತ ಇರುವ ಬೀದಿ ಇಲ್ಲ. ಇದೇ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಈ ಅಗ್ರಹಾರದಲ್ಲಿ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಗುಣ. ಊರಿನ ಒಂದು ಅಂಚಿನಲ್ಲಿರುವುದರಿಂದ ಅಗ್ರಹಾರವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಐದು ನಿಮಿಷ ನಡೆದರೆ ಈ ಊರಿನ ಎಲೆ ತೆಂಗಿನ ತೋಟಗಳಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತದೆ. ತೋಟಗಳು ಬಹಳ ಚೆನ್ನಾಗಿವೆ. ಇವು ಅಲ್ಲದೆ ಈ ಮೂಲೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸಣ್ಣ ಗುಡ್ಡ. ಅದರ ತಳದಲ್ಲಿ ಒಂದು ದೇವಾಲಯ, ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ತೋಪು, ಬಾವಿ, ದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಒಂದು ಹೂವಿನ ತೋಟ. ಇನ್ನೊಂದು ಮೂಲೆಯಲ್ಲಿ ಇನ್ನೊಂದು ತೋಪು. ಅದರ ಲ್ಲೊಂದು ಬಾವಿ. ನಾವು ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಎದ್ದರೆ ಹಲ್ಲುತಿಕ್ಕಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಎಲೆ ತೋಟಗಳ ಬಾವಿಗಳಿಗಾದರೂ ಹೋಗಬಹುದು; ಈ ಬಾವಿಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದಕ್ಕಾದರೂ ಹೋಗಬಹುದು. ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಈ ಅಗ್ರಹಾರದಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡುವವರು ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿಯ ಶಾಂತಿಯನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಅನುಭವಿಸಬಹುದು. ಹುಡುಕಿದ್ದಕ್ಕೆ ಇದ್ದದ್ದರಲ್ಲಿ ವಸತಿಯಾದ ಸ್ಥಳವೇ ಸಿಕ್ಕಿದಂತಾಯಿತು. ಇನ್ನು ನಮ್ಮ ಮನೆಯವರನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬರಹೇಳಿ ಬರೆಯಬಹುದು, ಹಬ್ಬವೂ ಮುಗಿದಿರುವುದರಿಂದ ಇನ್ನು ಅವರು ಬರುವುದಕ್ಕೆ ಏನೂ ಅಡ್ಡಿಯಿಲ್ಲ.

ಆ॥ ಶು॥ ಏಕಾದಶಿ.—

ನಮ್ಮ ಮನೆಯವರನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬರುವುದೆಂದು ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಕಾಗದ ಬರೆದು ಹಾಕಿದೆನು. ಆದರೆ ಇಷ್ಟು ಅನುಕೂಲವಾಗಿರುವಸ್ಥಳ ಸಿಕ್ಕಿತಲ್ಲಾ ಎಂದು ಸಂತೋಷಪಡುವಲ್ಲಿ ಇಂದು ಇಲ್ಲಿ ಒಂದು ತೊಂದರೆ ಕಂಡುಬಂದಿದೆ. ಮಧ್ಯಾಹ್ನವೆಲ್ಲ ತಮಾಷೆಯಾಗಿ ಊರಲ್ಲಿ ಸುತ್ತಾಡುತಿದ್ದು ಸಾಯಂಕಾಲ ದೀಪಹಚ್ಚಿದಮೇಲೆ ಮನೆಗೆ ಬಂದೆನು. ಬರುವ ವೇಳೆಗೆ ನಮ್ಮ ಎದುರುಸಾಲಿನ ಒಂದು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಯಾರೋ ಹಾಡು

ತ್ತಿರುವ ಶಬ್ದ ಕೇಳಿಸಿತು. ನಮ್ಮಪ್ಪ ಅದು ಏನು ಹಾಡು, ಅದು ಏನು ಧ್ವನಿ ! ರಾಗ ಸರಿಯಾಗಿಯೇ ಇರುವಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಧ್ವನಿ ಕರ್ಣಕಠೋರ. ಒಂದುಕ್ಷಣ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬರುವುದು, ಒಂದುಕ್ಷಣ ಕೇಳುವುದಕ್ಕಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಹಾಡಿದ್ದೂ ಹಾಡಿದ್ದೇ ! ಐದು ನಿಮಿಷ ಕೇಳುವುದರಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಮನೆಬಿಟ್ಟು ಹೊರಟುಹೋಗೋಣವೆನ್ನಿಸಿತು. ಸುಮಾರು ಯಾರೋ ಹುಚ್ಚುಹಿಡಿದಿರುವವರು ಹಾಡುವಂತೆ ಕಾಣಿಸುತ್ತಿದೆ. ಮೊದಲೇ ಇದು ತಿಳಿದಿದ್ದರೆ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಇಷ್ಟು ಅನುಕೂಲವಾದ ಜಾಗದಲ್ಲಿ ಈ ಕೊರತೆಯೊಂದು ಇದೆಯಲ್ಲ! ಪ್ರಪಂಚ ಸೋಮನಾಥಪುರದ ದೇವಾಲಯವೇ ಸರಿ. ವಿಗ್ರಹಗಳೆಲ್ಲವೂ ಎಲ್ಲಾ ವಿಧದಲ್ಲೂ ಸುಲಕ್ಷಣವಾಗಿವೆ. ಒಂದೊಂದರಲ್ಲಿ ಒಂದೊಂದು ಕೊರತೆ ಮಾತ್ರ. ಒಂದಕ್ಕೆ ಒಂದು ಬೆರಳು ಹೋಗಿರುವುದು, ಒಂದಕ್ಕೆ ತುಟಿಯ ಮೇಲೆ ಒಂದು ನೊಕ್ಕು, ಒಂದಕ್ಕೆ ಮೂಗಿನ ತುದಿ ಇಲ್ಲ. ಎಲ್ಲವೂ ಚೆನ್ನಾಗಿದ್ದರೆ ಮಾನವನ ಪ್ರಪಂಚ ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಹಾರಿಹೋಗುವುದೆಂಬ ಶಂಕೆಯಿಂದ ದೇವರು ಎಲ್ಲಾ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲೂ ಒಂದೊಂದು ಕುಂದನ್ನು ಇಟ್ಟಿರುವನೇನೋ ? ಇಲ್ಲಿ ಈ ಸಂಗೀತವನ್ನು ಕೇಳಿ ತಡೆಯುವುದು ಕಷ್ಟವಾಗಿದೆ . . .

ಆ॥ ಶು॥ ದ್ವಾದಶಿ.—

. . . . . ಹಾಡು ಕೇಳುವುದು ನಮ್ಮ ಮನೆಯ ಎದುರುಮನೆಯಿಂದ. ಹಾಡುವವರ ವಯಸ್ಸು ಇಷ್ಟೇ ಎಂದು ಹೇಳುವುದಕ್ಕಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಈ ದಿನ ಆ ಮನೆಯ ಮುಂದೆ ಒಬ್ಬ ವಯಸ್ಸಾದ ಹೆಂಗಸನ್ನೂ ಒಬ್ಬ ಹುಡುಗಿಯನ್ನೂ ನೋಡಿದೆನು. ಆ ಇಬ್ಬರಲ್ಲಿ ಯಾರೂ ಆ ಹಾಡನ್ನು ಹಾಡುವವರಂತೆ ತೋರಲಿಲ್ಲ. ಹಾಗೆ ಹಾಡುವವರು ಇವರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರಾಗಿ ಇರುವುದೇ ಒಂದಾದರೆ ಅವರು ಆ ವಯಸ್ಸಾದ ಹೆಂಗಸಾಗಿರಲಿ, ಆ ಹುಡುಗಿಯಲ್ಲದೆ ಇರಲಿ, ಎಂದು ನನಗೆ ಬಹಳ ಆಸೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಹುಡುಗಿ ಬಹಳ ಚೆಲುವೆ; ನಾನು ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಎದ್ದು ಬಾವಿಗೆ ಹೋಗಿಬರುವುದಕ್ಕೆಂದು ಹೊರಗೆ ಬಂದಾಗ ಅವರ ಮನೆಯ ಬಾಗಿಲಲ್ಲಿ ನಿಂತಿದ್ದಳು. ಮೊದಲು ಎಲ್ಲೋ ನೋಡಿದ್ದ ಹಾಗೆ ಕಂಡದ್ದರಿಂದ

ಪುನಃ ನೋಡಿದೆನು. ಉದ್ದವಾಗಿ ತೆಳ್ಳಗಿದಾಳೆ. ಮುಖ ಗುಂಡಾಗಿ ಮಿತವಾಗಿ ತುಂಬಿ ಇದೆ. ದೊಡ್ಡ ಕಣ್ಣುಗಳು. ಎಲ್ಲೋ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದು ನಾನು ಹೊರಗೆ ಬಂದಾಗ ನನ್ನ ಕಡೆ ತಿರುಗಿದಳು. ಆ ಕಣ್ಣುಗಳ ಹೊಳಪೊ! ಇನ್ನೂ ಚಿಕ್ಕ ಹುಡುಗಿ. ಆದರೆ ಆ ಕಣ್ಣಿನ ಮಿಂಚಿನಲ್ಲೂ ಆ ತುಟಿಗಳ ಸ್ಥೈರ್ಯದಲ್ಲೂ ಒಳ್ಳೆಯ ತಿಳಿದ ಹುಡುಗಿಯ ಸೊಗಸು ಇದೆ. ಮುಖದಲ್ಲಿ ಕುಂಕುಮವಿರಲಿಲ್ಲ. ಏಕೊ? ಆದರೆ ಕೆನ್ನೆ ಅರಿಸಿನ ಹಚ್ಚಿದ ಕೆನ್ನೆಯಂತೆ ಇತ್ತು. ಬಹುಶಃ ಹಾಸಿಗೆಯಿಂದೆದ್ದು ಆಗತಾನೆ ಹೊರಗೆ ಬಂದಿದ್ದಳೇನೊ?

ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಇಂದೋ ನಾಳೆಯೋ ಬರುವಳು. ಈ ಡಯರಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ಏನೆನ್ನುವಳು? ನಾನು ಬೀದಿಯಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಬರಹೋಗುವ ಹೆಂಗಸರನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿರುತ್ತೇನೆ ಎಂದುಕೊಳ್ಳುವಳೊ? ಎಲ್ಲಾ ಹೆಂಗಸರೂ ಈ ಹುಡುಗಿಯಂತೆ ಚೆಲುವೆಯರಾದರೆ ಇನ್ನು ಬೇರೆ ಕೆಲಸ ಯಾವುದನ್ನೂ ಮಾಡದೆ ನೋಡಿದರೂ ನೋಡಬಹುದು. ಎಲ್ಲರೂ ಹೀಗಿರುವುದಿಲ್ಲ.—

ಅ॥ ಶು॥ ತ್ರಯೋದಶಿ.—

ಭಗವಂತ! ನಾವು ಯಾವುದನ್ನು ಎಣಿಸಿ, ಛೆ ಇದು ಕೆಟ್ಟದು ಇದನ್ನೆಣಿಸಬಾರದು ಎನ್ನುವೆವೊ, ಅದು ನಿಜವಾಗಬೇಕೆ? ಅಲ್ಲದೆ ಈ ಕೇಡು ಇಷ್ಟು ಹತ್ತಿರವೆಂದು ನನಗೆ ಕನಸಿನಲ್ಲೂ ತೋರಿರಲಾರದು. ಈ ದಿನ ಸಾಯಂಕಾಲ ನಾನು ಕಚೇರಿಯಿಂದ ಬಂದಾಗ ಪಕ್ಕದ ಮನೆಯ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು "ನಮಸ್ಕಾರ, ಆಫೀಸು ಆಯಿತೋ" ಎಂದರು. ನಾನು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ನಾಲ್ಕು ದಿನವಾದರೂ ಯಾರ ಸಂಗಡಲೂ ಮಾತನಾಡದೆ ಮೌನವಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ, ಇವನನ್ನು ಮಾತನಾಡಿಸಿ ನಮ್ಮ ಗುಂಪಿಗೆ ಸೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು, ಎಂದು ಉದ್ದೇಶಿಸಿದರೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ನಾನೂ "ನಮಸ್ಕಾರ ಸ್ವಾಮಿ, ಆಯಿತು' ಎಂದೆನು. ಅವರು 'ಇನ್ನೂ ನಿಮ್ಮ ಮನೆಯವರು ಯಾರೂ ಬರಲಿಲ್ಲವೆಂದು ಕಾಣುತ್ತದೆ' ಎಂದು ನನ್ನ ಜೊತೆಗೆ ನಮ್ಮ ಮನೆಯ ಒಳಗೆ ಬಂದು ಕುರ್ಚಿಯಮೇಲೆ ಕುಳಿತರು.

' ಇಲ್ಲ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಎರಡು ಮೂರು ದಿನದಲ್ಲೇ ಬಂದಾರು ' ಎಂದೆನು. ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ' ಸಂಗೀತ ಹ್ಯಾಗಿದೆ ' ಎಂದರು. ಇದೇಕೋ ಮಾತು ಬಹಳ ಧಾರಾಳವಾಯಿತೆಂದು ನಾನು ಏನೂ ಹೇಳದೆ ಸುಮ್ಮನೆ ಹಲ್ಲು ಕಿರಿದೆನು. ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ' ನಮಗೆ ಯಾರಾದರೂ ದೊಡ್ಡಮನುಷ್ಯರು ಬಂದು ಇಲ್ಲಿ ನಿಂತಾರೆ ಎಂದು ಆಸೆ ಸ್ವಾಮಿ, ಬಂದವರು ಈ ಸಂಗೀತ ಕೇಳಿ ಮೂರು ದಿನದಲ್ಲಿ ಓಡಿಹೋಗುತ್ತಾರೆ ' ಎಂದರು. ನಾನು ಸುಮ್ಮನಿದ್ದೆ. ' ನೀವೂ ಓಡಿಹೋಗುವುದು ತಾನೆ ಎಂದು ತಾವು ಕೇಳಬಹುದು. ಸ್ವಾಮಿ, ನಮ್ಮ ತಾತಂದಿರು ಒಬ್ಬ ಪಂಡಿತರಾಗಿದ್ದರು. ಅವರಿಗೆ ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಈ ಮನೆ ದಾನವಾಗಿ ಬಂತು. ಯಾವ ಪಾಪವೋ ಮಾಡಿ ಆ ಮನೆ ಈಗ ನನ್ನದಾಗಿದೆ. ಬಿಟ್ಟುಹೋಗುವಹಾಗಿಲ್ಲ. ತಮ್ಮಂಥವರು ಬಾಡಿಗೆ ಕೊಟ್ಟರೆ ಬೇರೆ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಬಹುದು ' ಎಂದರು. ' ಅವರು ಯಾರು ' ಎಂದು ನಾನು ಕೇಳಿದೆನು. ' ಯಾರೋ ಸ್ವಾಮಿ, ತಾಯಿ ಮಗಳು ಇಬ್ಬರೇ ಇದ್ದಾರೆ. ನಮ್ಮ ಮನೆಗಳಿಗೆ ಬರುವುದಿಲ್ಲ, ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ. ರಾತ್ರಿಯಾದರೆ ಹಾಡಿನ ಗೋಳು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ ' ಎಂದರು. ನಾನು ಆಫೀಸು ಬಟ್ಟೆಯನ್ನು ತೆಗೆದು ಹಾಕಿ, ಒಂದು ಪಂಚೆಯನ್ನುಟ್ಟುಕೊಂಡು ಒಂದು ಪಂಚೆಯನ್ನು ಹೊದ್ದುಕೊಂಡು ಕುರ್ಚಿಯಮೇಲೆ ಕುಳಿತೆನು. ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ' ತಾವು ಬೊಂಬಾಯಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ಯಾಸ್‌ಮಾಡಿದಿರೊ, ಮದರಾಸಿನಲ್ಲಿ ಪ್ಯಾಸ್ ಮಾಡಿದಿರೊ ' ಎಂದರು. ' ಬೊಂಬಾಯಲ್ಲಿ ' ಎಂದೆ. ' ಹಾಗಾದರೆ ತಾವು ಆ ಹುಡುಗಿಯ ಗಂಡನನ್ನು ನೋಡಿದ್ದರೂ ನೋಡಿರಬಹುದು. ಅವನೂ ಲಾಯರ್ ಪರೀಕ್ಷೆಗೆ ಓದುತ್ತಿದ್ದನಂತೆ. ತೆಳ್ಳಗೆ ಕೆಂಪಗೆ ಹುಡುಗ. ಇಲ್ಲಿ ಒಂದು ದಿನ ಬಂದಿದ್ದ. ಈಚೆಗೆ ಏನೋ ವರ್ತಮಾನ ಕೇಳಿದೆ. ನಿಜವೋ ಸುಳ್ಳೋ. ಆದರೆ ಆ ತಾಯಿಯಾದಾಕೆ ಅಳುತ್ತಿದ್ದ ದ್ದನ್ನು ನಾನು ನೋಡಿದೆ ' ಎಂದು ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಹೇಳಿದರು.

ಬೊಂಬಾಯಿ, ಲಾಯರ್ ಪರೀಕ್ಷೆ, ತೆಳ್ಳಗೆ ಕೆಂಪಗೆ ಹುಡುಗ, ಕೆಟ್ಟ ವರ್ತಮಾನ. ಹುಡುಗಿಯನ್ನು ಎಲ್ಲೋ ನೋಡಿದಹಾಗಿದೆ. ನಾನು "ಆತನ ಹೆಸರೇನು? ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿಯೆ?" ಎಂದೆನು.

ಅಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಿಯಾರೇನೊ ಎಂದು ಒಂದು ದೂರದ ಆಸೆ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ಇತ್ತು.

ಅವರು "ಹೌದು, ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿ" ಎಂದರು.

ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿಯ ಹೆಂಡತಿಯೇ ಈ ಹುಡುಗಿ! ಹಾಡು ಹಾಡಿಸಿ ಗೋಳೇ ಸರಿ. ಹಾಡುವಳೇಕೆ?

ನಾನು "ಅಯ್ಯೋ ಪಾಪ, ಆತನ ಹೆಂಡತಿಯೇ ಈ ಹುಡುಗಿ" ಎಂದು ಹೇಳಿ ಎದ್ದೆನು. ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳೂ ಎದ್ದರು. ನನಗೆ ಇನ್ನು ಮಾತನಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಇಷ್ಟಬರಲಿಲ್ಲ. ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಮನೆಗೆ ಹೋದಮೇಲೆ ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿಯ ಕತೆಯನ್ನೆಲ್ಲ ನೆನೆದುಕೊಂಡೆನು.

ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿ ಆವಲೂರಿನ ಅಮಲ್ದಾರರ ಮಗ. ಅವರ ತಾಯಿ ಮಾವಿನಹಳ್ಳಿಯವರು. ಆಕೆ ಆಗಾಗ ಮಾವಿನಹಳ್ಳಿಗೆ ಹೋಗಿಬರುತ್ತಿದ್ದರು. ಮಾವಿನಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಶೇಕದಾರರಾಗಿದ್ದ ರಾಮಸ್ವಾಮಯ್ಯನವರು ಇವರ ಜನವೇ. ರಾಮಸ್ವಾಮಯ್ಯನವರು ಅವರ ದೂರದ ಸಂಬಂಧದ ಒಬ್ಬ ದೊಡ್ಡಮನುಷ್ಯರ ಮಗಳನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗಿದ್ದರು. ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿಯ ತಾತ ವೆಂಕಟರಾಮಯ್ಯನವರೂ ಶೇಕದಾರ ರಾಮಸ್ವಾಮಯ್ಯನವರೂ ವಿಶೇಷ ಪರಿಚಯವುಳ್ಳವರಾಗಿದ್ದರು. ಶೇಕದಾರರಿಗೆ ಒಬ್ಬಳೇ ಮಗಳು. ಯಾವಾಗಲೋ ಚಿಕ್ಕಂದಿನಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿಯೂ ಈ ಹುಡುಗಿ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೂ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ಅವರು ಅನುರೂಪವಾಗಿದ್ದಾರೆ ಎಂದು ತೋರಿ ದೊಡ್ಡವರಾದಮೇಲೆ ಅವರಿಗೆ ಮದುವೆಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಗೊತ್ತುಮಾಡಿದ್ದಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಹುಡುಗ ಹುಡುಗಿಯರಿಗೂ ಇದು ತಿಳಿದಿತ್ತು. ಹುಡುಗ ಬುದ್ಧಿವಂತ, ಹುಡುಗಿ ಚೆಲುವೆ. ಒಬ್ಬರಿಗೊಬ್ಬರು ಬೇಕಾದ ಜನ. ಇನ್ನು ಮದುವೆಗೆ ಏನಡ್ಡಿ? ಈ ಮಾತು ನಡೆದಾಗ ಅಡ್ಡಿ ಏನೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಆಮೇಲೆ ಹುಡುಗಿಗೆ ವಯಸ್ಸಾಗಿ ಜಾಗ್ರತೆಯಲ್ಲೇ ಮದುವೆ ನಡೆಯಬೇಕೆಂದು ಮಾತು ಬಂತು. ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿ ಆ ವೇಳೆಗೆ ಎಫ್.ಎ. ಕ್ಲಾಸಿನಲ್ಲಿದ್ದನು. ಅಮಲ್ದಾರರ ಮಗ ಎಫ್.ಎ. ಕ್ಲಾಸಿನಲ್ಲಿ ಓದುವವನು ಒಬ್ಬ ಶೇಕದಾರರ ಮಗಳನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗಬೇಕಾದದ್ದೇನು? ಆಗ ಇದೊಂದು

ಅಡ್ಡಿ ಬಂತು. ಅವರಿವರು, ಅದರಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ಬಹಳ ದೊಡ್ಡ ಮನುಷ್ಯರು, ತಮ್ಮ ಮಗಳನ್ನು ಕೊಡುತ್ತೇವೆ ನಮ್ಮ ಮಗಳನ್ನು ಕೊಡುತ್ತೇವೆ ಎಂದು ಬಂದರು. ಅಮಲ್ದಾರರಿಗೆ ಇವರಲ್ಲಿ ಯಾರ ಮಗಳನ್ನಾದರೂ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಮನಸ್ಸು. ಈ ಸಮಾಚಾರ ರಾಮಸ್ವಾಮಯ್ಯನವರಿಗೆ ತಿಳಿದು ಅವರು ವೆಂಕಟರಾಮಯ್ಯನವರನ್ನು ಒತ್ತಿ ಕೇಳಿದರು. ಇವರು ಅಳಿಯ ಅಮಲ್ದಾರರನ್ನು ವಿಚಾರಿಸಿ ಅವರ ಮನಸ್ಸು ಬೇರೆಯಾಗಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡು ಯಾವುದೋ ಒಂದು ನೆವವನ್ನು ಹೇಳುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಶೇಕದಾರರಿಗೆ "ನಿಮ್ಮ ಮಾವನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಹುಚ್ಚು ಇದೆ, ಆ ಮನೆಯ ಸಂಬಂಧವಿರುವ ಮಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಹುಡುಗನ ಮನೆಯವರಿಗೆ ಇಷ್ಟವಿಲ್ಲ" ಎಂದರು. ಅದಕ್ಕೆ ಹಿಂದೆ ಕೆಲವು ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಆ ಹುಡುಗಿಯ ಸೋದರಮಾವ ಸ್ವಲ್ಪ ಹುಚ್ಚು ಹಿಡಿದಂತಾಗಿ ತೀರಿಹೋಗಿದ್ದನು. ಇದೇ ಅವರಿಗೆ ನೆವವಾಯಿತು. ಸಂಬಂಧ ಕೆಟ್ಟುಹೋಯಿತೆಂದು ಇವರಿವರು ಮನಸ್ಸು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಆ ಯೋಚನೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಸುಮ್ಮನಾದರು.

ಮೂರುಪಾಲು ಕತೆ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಮುಗಿಯಬೇಕು; ಇವರಿಗೆ ಬೇರೆ ಅಳಿಯ, ಅವರಿಗೆ ಬೇರೆ ಸೊಸೆ ಆಗಬೇಕು. ಆದರೆ ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಹುಡುಗನ ತಾಯಿಗೂ ಇಷ್ಟವಿದ್ದುದರಿಂದಲೂ ಹುಡುಗಿ ಬುದ್ಧಿಶಾಲಿಯಾದುದರಿಂದಲೂ ಇದೇ ಒಂದು ದಾರಿಯಾಯಿತು. ಒಂದು ದಿನ ಮಾವಿನಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮದುವೆಯ ಮನೆಗೆ ಶೇಕದಾರರ ಮನೆಯವರು ಹೋಗಿದ್ದಾಗ ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿಯ ತಾಯಿಯೂ ಅಲ್ಲಿದ್ದವರು, ಅರಿಸಿನ ಕುಂಕುಮಕ್ಕೆ ಹೋಗಿದ್ದರು. ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಗುಂಪಿನಲ್ಲಿದ್ದವಳು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಹಾಡಿದಳು. ಅವರಿಗೆ ಬಾಯೂರಿತು. ಆದರೆ ಒಂದು ಸಲ ಬೇಡವೆಂದಿದ್ದಾರೆ, ಇನ್ನು ಆ ಮಾತನ್ನು ಹೇಗೆ ಎತ್ತುವುದು? ಎಲ್ಲರೂ ಹೊರಟು ಬರುವಾಗ "ಚೆನ್ನಾಗಿ ಹಾಡುತೀಯೇ ಅಮ್ಮ, ಯಾವ ಪುಣ್ಯವಂತ ಮದುವೆಯಾಗುತ್ತಾನೋ" ಎಂದರಂತೆ. ಹುಡುಗಿ "ಹಾಗಾದರೆ ಕಿಟ್ಟಾಮಿಗೆ ಯಾಕೆ ಬೇಡ ಎಂದಿರಿ" ಎಂದಳು. ಹುಡುಗಿ, ಈ ಮಾತನ್ನು ಹೇಳಬಹುದು ಈ ಮಾತನ್ನು ಹೇಳಬಾರದು, ಎಂದು ಕಾಣಳು. ಅವರಿಗೆ ಆಶ್ಚರ್ಯ

ವಾಯಿತು. "ಅಮ್ಮಯ್ಯ, ನಮ್ಮ ಹುಡುಗನನ್ನ ಮದುವೆಯಾಗು ತೀಯೇನೆ" ಎಂದು ಕೇಳಿದರಂತೆ. ಹುಡುಗಿ ಸುಮ್ಮನಿದ್ದಳು. ಕೃಷ್ಣ ಮೂರ್ತಿಯ ತಾಯಿ ಅಂದು ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ ತನ್ನ ಮಗನಿಗೆ ಆ ಹುಡುಗಿ ಯನ್ನೇ ತರುವುದೆಂದು ನಿರ್ಧಾರಮಾಡಿದರು. ಕೊನೆಗೆ ಅಮಲ್ದಾರರಿಗೆ ಇಷ್ಟವಿಲ್ಲದೆಯೇ ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿಗೂ ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೂ ಮದುವೆಯಾಯಿತು. ಇದಾದ ಕೊಂಚದಿನಕ್ಕೆ ರಾಮಸ್ವಾಮಯ್ಯನವರಿಗೆ ಬೇಗ ಅಮಲ್ದಾರರ ತಾಲ್ಲೂಕಿಗೆ ವರ್ಗವಾಗಿ ಕಸಬೆಯ ಶೇಕದಾರಿಯಾಯಿತು.

ಹುಡುಗ ಹುಡುಗಿಯರಿಗೆ ಬಹಳ ವಿಶ್ವಾಸವಿತ್ತೆಂದು ಮೊದಲೇ ಹೇಳಿದೆಯಷ್ಟೆ. ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿ ರಜಾದಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕುದಿನ ಮುಂದಾಗಿ ಊರಿಗೆ ಹೋಗುವನು. ಬರುವಾಗ ನಾಲ್ಕು ದಿನ ಸಾವಕಾಶವಾಗಿ ಬರುವನು. ಮಯಿಳೂರು ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ ಓದುತ್ತಿದ್ದಾಗ ನಾನೂ ಅವನೂ ಹಾಸ್ಟಲಿನಲ್ಲಿ ಒಂದೇ ರೂಮಿನಲ್ಲಿ ಇದ್ದೆವು. ಅವನಿಗೆ ಹುಡುಗಿ ಯಿಂದ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಮೂರು ದಿನಕ್ಕೆ ಒಂದು ಸಾರಿ ಕಾಗದ ಬರು ತ್ತಿತ್ತು. ಹುಡುಗರಿಗೆ ಚಿಕ್ಕಂದಿನಲ್ಲಿ ಮದುವೆಮಾಡಬಾರದೆಂದು ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ತಿಳಿದವರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಪ್ರಾಯಶಃ ಇದು ಸರಿಯೆಂದು ಒಪ್ಪಬೇಕು. ಕಾಗದ ಬರುವುದು ಒಂದು ದಿನ ಸಾವಕಾಶವಾದರೆ ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿ ಮಂಕಾಗುವನು. ಆದಿನ ಅವನ ಓದು ಸರಿಯಾಗಿ ನಡೆಯುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಕಾಗದ ಸರಿಯಾಗಿ ಬರುತ್ತಾ ಇದ್ದರೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಓದು ವನು. ಹೆಂಡತಿಗೆ ತಾನೂ ತಪ್ಪದೆ ಕಾಗದ ಬರೆಯುತ್ತಿದ್ದನೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ಗಂಡಹೆಂಡಿರ ವಿಶ್ವಾಸ ಬಹಳ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಬಂದಿರ ಬೇಕು. ಅವನು ನನಗಿಂತ ಒಂದು ಕ್ಲಾಸು ಚಿಕ್ಕವನಾದ್ದರಿಂದ ನಾನು ಬಿ.ಎ. ಪ್ಯಾಸುಮಾಡಿ ಬೊಂಬಾಯಿಗೆ ಹೊರಟುಹೋಗಲು ಕೃಷ್ಣ ಮೂರ್ತಿ ಒಂದುವರುಷದ ಮೇಲೆ ಬೊಂಬಾಯಿಗೆ ಬಂದ. ಆದರೆ ಮಯಿ ಳೂರಿನಲ್ಲಿ ಇದ್ದಹಾಗೆ ನಾವು ಒಂದೇ ರೂಮಿನಲ್ಲಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವನ ವರುಷದ ಹುಡುಗರೆಲ್ಲ ಒಂದುಕಡೆ ಜಾಗಮಾಡಿಕೊಂಡರು. ಅವನು ಅವರ ಜೊತೆಗೆ ಇದ್ದ. ನಾನು ಮೊದಲೇ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಬೇರೊಂದು ಕಡೆ ಇದ್ದೆ. ಯಾವಾಗಲಾದರೂ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿಬರುತ್ತಾ ಇದ್ದೆ. ಮೊದ

ಮೊದಲಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿ ಎಂದಿನಂತೆ ಹರ್ಷವಾಗಿಯೇ ಇದ್ದ. ಆಮೇಲೆ ಏನೋ ಯೋಚನೆಗಳು ಬಂದಂತೆ ಕಂಡಿತು. ಅವರ ಮಾವ ಹೋದರು. ಇವರ ಮನೆಯವರಿಗೂ ಅವರ ಮನೆಯವರಿಗೂ ಏನೋ ಮನಸ್ತಾಪಗಳು ಬಂದಿದ್ದಂತೆ ತೋರಿತು. ಸ್ವಲ್ಪ ದಿನ ಈ ಹುಡುಗಿಯನ್ನು ಮನೆಗೆ ಕರೆಸಿಕೊಳ್ಳುವುದೇ ಇಲ್ಲ ಎಂದು ಕೂಡ ಮಾತು ಬಂದಿತ್ತು. ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿ ಸ್ವಭಾವವಾಗಿ ಮಿತಭಾಷಿ, ಅಲ್ಲದೆ ಅವನನ್ನು ನಾನು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ನೋಡುವುದಕ್ಕೆ ಆಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಇನ್ನೇನೂ ವಿವರ ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ಇಷ್ಟು ತಿಳಿದದ್ದೂ ಹೆಚ್ಚೇ. ಕೊಂಚ ದಿನದಮೇಲೆ ನಾನು ಪರೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಮುಗಿಸಿಕೊಂಡು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಬಂದೆ. ಕೆಲವು ತಿಂಗಳ ಮೇಲೆ ಬೊಂಬಾಯಿಂದ ಇನ್ನೊಬ್ಬರು ಬರೆದ ಕಾಗದದಿಂದ ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿಗೆ ಏನೋ ಕಾಯಿಲೆ ಎಂದು ತಿಳಿಯಿತು. ಆಮೇಲೆ ಅದು ಕ್ರೂರವಾಗಿ ಅವನು ಬೊಂಬಾಯಲ್ಲಿ ತೀರಿಹೋದನು.

ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿಗೆ ಮದುವೆಯಾದದ್ದು ನಾನೂ ಅವನೂ ಮಯಿಳೂರ ಹಾಸ್ಟೆಲಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು ರೂಮಿನಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾಗ. ನಾನೂ ಒಂದು ದಿನ ಮದುವೆಗೆ ಹೋಗಿದ್ದೆ. ಹುಡುಗಿಯನ್ನು ನೋಡಿದ್ದೆ. ಆಗ್ಯೆ ಈಗ್ಯೆ ಹುಡುಗಿ ಬೆಳೆದಿದ್ದಳು. ಆದರೆ ಮುಖ ಸ್ವಲ್ಪ ಜ್ಞಾಪಕದಲ್ಲಿತ್ತು. ಅದರಿಂದಲೇ ಅವಳನ್ನು ಮೂರು ದಿನದ ಹಿಂದೆ ಮೊದಲು ನೋಡಿದಾಗ ಎಲ್ಲೋ ನೋಡಿದಂತೆ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ತೋರಿದ್ದು.

ಆ॥ ಶು॥ ಚತುರ್ದಶಿ.—

ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿ ಹೋದನೆಂದು ಇಪ್ಪತ್ತು ದಿನದ ಹಿಂದೆ ಕೇಳಿದಾಗ ನನಗೆ ಬಹಳ ಅಯ್ಯೋ ಎನ್ನಿಸಿತು. ಇದನ್ನೆಲ್ಲಾ ನೆನೆದುಕೊಂಡು "ಬದುಕಿದ್ದರೆ ಎಷ್ಟು ಸುಖವಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದನೋ ಅಂಥ ಜೀವನಕ್ಕೆ ಇದು ಕೊನೆಯಾಯಿತು" ಎಂದು ಬಹಳ ದುಃಪಟ್ಟೆನು. ಆದರೆ ನಿನ್ನೆ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಈ ಹುಡುಗಿ ಅವನ ಹೆಂಡತಿಯೆಂದು ಹೇಳಿದಾಗಿನಿಂದ ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ಯೋಚನೆ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಮನಸ್ಸು ತಾಳದು. ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಬೆಂಕಿಹಾಕಿದ ಹಾಗಾಗಿದೆ. ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾದ ವಸ್ತುವನ್ನು ನೋಡುವಾಗ ತಿಳಿಯುವಂತೆ ಕಷ್ಟ ಊಹೆಯಿಂದ ತಿಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ.

ಶಿಕ್ಷೆಯಿಂದ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ, ಹೋದವನು ಹೋಗಲಿ ಇವಳ ಗತಿಯೋ, ಎಂದು ಎಲ್ಲೂ ನಿಲ್ಲದ ಕಳವಳ ಉಂಟಾಗಿದೆ.

ಈ ದಿನ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ವಿಶ್ವೇಶ್ವರಪುರದಲ್ಲಿ ನೆಂಟರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಊಟ ಮಾಡಿ ಕಚೇರಿಗೆ ಹೋಗುವುದಕ್ಕೆಂದು ಮನೆಯಿಂದ ಹೊರಟೆ. ಹೊರಟಾಗ ಹುಡುಗಿ ಅವರ ಮನೆಯ ಬಾಗಿಲಿನಲ್ಲಿ ನಿಂತಿದ್ದಳು. ನನ್ನ ಬೈಸಿಕಲ್ಲನ್ನು ಜವಾನ ನಮ್ಮ ಮನೆಯ ಗೋಡೆಗೆ ಒರಗಿಸಿಟ್ಟಿದ್ದನು. ಎಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟಿದಾನೋ ಎಂದು ನೋಡಿ ಪುನಃ ಆ ಮನೆಯ ಕಡೆ ತಿರುಗಿದೆನು. ಹುಡುಗಿ ನನ್ನನ್ನು ದಿಟ್ಟಿಸಿನೋಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿ ಅಲ್ಲಿ ತೀರಿಹೋಗಿರುವಾಗ ಇಲ್ಲಿ ಇವಳು ಹಾಡುವುದನ್ನೂ ಹಾಡಿನ ಧ್ವನಿಯನ್ನೂ ಇಂದು ಹೀಗೆ ನಿಂತು ನನ್ನನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿರುವುದನ್ನೂ ಯೋಚಿಸಿದರೆ ಇವಳಿಗೆ ಬುದ್ಧಿ ಸರಿಯಾಗಿದೆಯೋ ಇಲ್ಲವೋ ಎಂದು ತೋರಿತು. ಇಷ್ಟು ಸುಷ್ಮವಾದ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಬುದ್ಧಿ ಭ್ರಮಿಸಿರಬಹುದೇ? ಎಂದುಕೊಂಡು ನಾನು ಬೈಸಿಕಲ್ಲನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಹೋದೆನು. ಹುಡುಗಿ ಆಗ ಸರ್ರನೆ ನಾಲ್ಕುಅಡಿ ಇಟ್ಟು ನನ್ನ ಕಡೆಗೆ ಬಂದಳು. ಅವಳ ಹಣೆಯಲ್ಲಿ ಕುಂಕುಮವಿದ್ದಂತೆ ಇತ್ತು. ಇದೇನು ಬಂತು ಎಂದುಕೊಂಡು ನಾನು ಜಾಗ್ರತೆಯಾಗಿ ಬೈಸಿಕಲ್ಲನ್ನು ಏರಿ ಹೊರಟುಹೋದೆನು. ಹಣೆಯಲ್ಲಿ ಕುಂಕುಮವಿದ್ದಿರಲಾರದು ಎಂದುಕೊಂಡೆನು. ಆಮೇಲೆ ನನ್ನನ್ನು ನೋಡಿ ನನ್ನ ಕಡೆಗೆ ಬರುವುದು ಬುದ್ಧಿಭ್ರಮೆಯೇ ಆಗಬೇಕೆ? ನನ್ನ ಸಂಗಡ ಏನನ್ನಾದರೂ ಹೇಳುವುದಕ್ಕೆ ಬಂದಳೋ ಎಂದು ತೋರಿತು. ಆದರೆ ಅವಳು ನನ್ನ ಸಂಗಡ ಹೇಳಬೇಕಾದ ಮಾತೇನು ಇರುವುದು? ಅಯ್ಯೋ ಪಾಪ! ಇನ್ನೂ ಮಗುವಾಗಿದ್ದಾಗ ಮದುವೆಯ ಹಸೆಯಮೇಲೆ ಕುಳಿತು ಹಾಸ್ಯದ ಹಾಡುಗಳನ್ನು ಹೇಳಿ ಹುಡುಗಾಟವಾಡುವಾಗ ಇದ್ದ ಆ ಮುಖದ ಭಾವಕ್ಕೂ, ಏನೋ ಒಂದು ಯೋಚನೆಯಿಂದ ಮುಚ್ಚಿ, ಎಲ್ಲೋ ಇರುವ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಕೂಡಿ, ಆಟವನ್ನು ಮರೆತಂತಿರುವ ಈ ಮುಖದ ಭಾವಕ್ಕೂ, ಎಷ್ಟು ವ್ಯತ್ಯಾಸ! ಕಂದ,) ಸೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮ ಅನೇಕ ವಿಧವಾದ ಕಷ್ಟವನ್ನು ನಿರ್ಮಾಣಿಸಿ ಹರಡಿದ್ದಾನಲ್ಲ! ಈ ಒಂದು ಕಷ್ಟವನ್ನು

ಅವನು ಇಲ್ಲದಂತೆ ಮಾಡಿದರೆ ಅದರ ದುಃಖದ ಮೊತ್ತವು ಕಡಿಮೆಯಾಗು ವುದೇನು? ಇದನ್ನವನು ನಿಲ್ಲಿಸಬಾರದೇಕೆ? . . . .

ಪೂರ್ಣಿಮಾ.—

ನನಗೆ ಸರ್ವದಾ ಆ ಹುಡುಗಿಯ ಪಾಡನ್ನು ಕುರಿತ ಯೋಚನೆಯೋ ಯೋಚನೆಯಾಗಿದೆ. ಅವಳಿರುವ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಬರುವುದಕ್ಕೇ ಮನಸ್ಸು ಬಾರದು. ನಿನ್ನೆ ರಾತ್ರಿ ಬಹಳ ಹೊತ್ತುಮಾಡಿಕೊಂಡು ಮನೆಗೆ ಬಂದೆ. ಈ ದಿನ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಉದಯಕ್ಕೆ ಎದ್ದು ವಿಶ್ವೇಶ್ವರಪುರಕ್ಕೆ ಹೊರಟುಹೋದೆ. ಆದರೆ ಹೀಗೆ ಎಷ್ಟುದಿನ ಮಾಡಬಹುದು? ನಾನು ಕೇವಲ ಹೇಡಿಯೆಂದು ನನಗೀಗ ತೋರುತ್ತದೆ. ಕಷ್ಟವನ್ನು ಹರಿಸ ಲಾರೆನು, ಅದರಿಂದ ಪಲಾಯನಮಾಡುತ್ತಿದೇನೆ. ಯಾವ ಕೆಲಸಕ್ಕೂ ಮನಸ್ಸಿಲ್ಲ. ನಿನ್ನೆ ಹೊತ್ತುಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬಂದವನು ನಾಲ್ಕು ಪಂಕ್ತಿ ಡಯರಿ ಬರೆಯುವ ವೇಳೆಗೆ ಬೇಜಾರು ಹುಟ್ಟಿ ಮಲಗಿಕೊಂಡೆನು. ಇಂದು ಬಂದು ಒಂದು ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಂಡೆನು, ಓದುವುದಕ್ಕೆ ಮನಸ್ಸಿಲ್ಲ. ಡಯರಿಯನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಂಡೆನು, ಬರೆಯುವುದಕ್ಕೆ ಮನಸ್ಸಿಲ್ಲ. ಸುಮ್ಮನೆ ಹಾಗೆಯೇ ಕುಳಿತು, ನಿನ್ನೆ ಬರೆದದ್ದನ್ನು ಓದಿನೋಡಿದೆನು. ನನ್ನ ಹುಚ್ಚನ್ನು ನೋಡಿ ನನಗೇ ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಯಿತು. "ಇದು ಬ್ರಹ್ಮನು ನಿರ್ಮಿಸಿರುವ ಕಷ್ಟದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಎಂದು ಬುದ್ಧಿವಂತನಾದ ನಾನು ಬರೆದೆನೇ? ಸಮಾಜ ಯಾವುದೋ ಒಂದು ಕಾರಣದಿಂದ ಬಾಲ ವೈಧವ್ಯ ಅವಶ್ಯಕವೆಂದು ನಿಯಮಮಾಡಿದ್ದರೆ ಬ್ರಹ್ಮ ಏನು ಮಾಡಿಯಾನು? ಇಂಥ ದುಃಖವನ್ನು ತಪ್ಪಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಉಪಾಯ ಸಮಾಜದ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಇದೆ. ಈಶ್ವರಚಂದ್ರ ವಿದ್ಯಾಸಾಗರನು ಧೈರ್ಯ ಮಾಡಿ ವಿಧವಾವಿವಾಹವನ್ನು ಮೊದಲುಮಾಡಿದಂದಿನಿಂದ ಇದುವರೆಗೆ ಅನೇಕರಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಇರಲಿ, ಈ ಕಷ್ಟಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಿದ ಕೊಂಚ ಜನರಾದರೂ ಅದರಿಂದ ನಿವೃತ್ತರಾಗಿರುವರು. ಈ ವಾಡಿಕೆ ಹೆಚ್ಚಿದ ಹಾಗೆ ಇಂಥ ದುಃಖವೂ ಕಡಿಮೆಯಾಗುವುದು" ಎಂದುಕೊಂಡೆನು. ಒಡನೆಯೇ "ಇದೂ ಒಂದು ಹುಚ್ಚು. ಎಷ್ಟು ಮದುವೆಮಾಡಿಕೊಂಡರೆ ತಾನೇ ಹೋದವನ ಪ್ರಾಣ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಬರುವುದೇ; ಅವನ ಮೇಲಣ

ಪ್ರೇಮದ ನೆನವು ಮರೆಯುವುದೇ ? ಈ ಹುಡುಗಿ ಇನ್ನು ಯಾರನ್ನೂ ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದ ಹಾಗೆ ಕಾಣಲಾರಳು. ಒಂದು ಕಟ್ಟೆಯಮೇಲೆ ಒಂದೇಸಲ ನೆಟ್ಟ ಸಣ್ಣ ಅಶ್ವತ್ಥದ ಗಿಡವೂ ಸಣ್ಣ ಬೇವಿನ ಸೊಸಿಯೂ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದು, ಒಂದು ಗಾಳಿಯಲ್ಲಿ ಆಡಿ, ಒಂದು ಬಿಸಿಲಲ್ಲಿ ಕಾದು, ಚಿಕ್ಕಂದಿನಿಂದಲೂ ಬಾಹುಳಿಂದ ಒಂದನ್ನೊಂದು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು, ಒಂದರ ಕೊಂಬೆಗೊಂದು ಸ್ಥಳವನ್ನು ಬಿಡುತ್ತ ಪ್ರೇಮದಿಂದ ಹೆಚ್ಚಿ, ದೇಹ ಬೇರೆ ಎಂಬುದನ್ನೂ ಮರೆತಂತೆ ತೋರುವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ, ಬೆಳೆದ ಎರಡು ಗಿಡಗಳನ್ನು ಹತ್ತಿರ ಹತ್ತಿರ ನೆಟ್ಟು ಹೊಂದದ ಕೊಂಬೆಗಳನ್ನು ಬಾಚಿಯಿಂದ ಕಡಿದುಹಾಕಿ ಎಷ್ಟು ಕೌಶಲ್ಯದಿಂದ ಜೊತೆಯಾಗಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿದರೆ ಆದೀತು? ಈ ಕಷ್ಟಕ್ಕೆ ನಿವಾರಣೆಯಿಲ್ಲ. . . . ."

ಆ|| ಬಹುಳ ಪಾಡ್ಯಮಿ—

ನಾನು ನಿನ್ನೆ ರಾತ್ರಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಯೋಚನೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದು ನಿದ್ದೆ ಬಾರದ್ದರಿಂದ ಹೊತ್ತುಹೋಗುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಹತ್ತು ಪಂಕ್ತಿ ಬರೆಯೋಣವೆಂದು ಕುಳಿತುಕೊಂಡು "ನಿವಾರಣೆ ಇಲ್ಲ ಎಂದುಕೊಂಡೆನು." ಎಂದು ಬರೆಯುವುದರೊಳಗಾಗಿ ನಿಲ್ಲಿಸಬೇಕಾಯಿತು. ಇದನ್ನು ಈ ಬಹುಳ ಪಾಡ್ಯಮಿಯ ದಿನ ಬರೆಯುತ್ತಿದೇನೆ. ಆದರೆ ಬರೆಯುವ ವಿಷಯ ಪೂರ್ಣಿಮೆಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟದ್ದು. 'ನಿವಾರಣೆಯಿಲ್ಲ' ಎಂದು ಬರೆಯುವವೇಳೆಗೆ ಯಾರೋ ಬಂದು ಬಾಗಿಲನ್ನು ತಟ್ಟಿದರು. ಬಾಗಿಲು ತಟ್ಟಿದ ಶಬ್ದವನ್ನು ಕೇಳಿದೊಡನೆ ನನಗೆ ಆ ಹುಡುಗಿ ಬಂದಳೇನೋ ಎಂದು ಸ್ವಲ್ಪ ಶಂಕೆ ಉಂಟಾಯಿತು. ತಿಳಿಯದ ಹುಡುಗಿ, ಯಾರಾದರೂ ನೋಡಿದರೆ ಅವಳ ಹೆಸರಿಗೂ ಒಳ್ಳೆಯದಲ್ಲ, ನನ್ನ ಹೆಸರಿಗೂ ಒಳ್ಳೆಯದಲ್ಲ. ಜವಾನನನ್ನು ಕರೆದು ಯಾರೋ ನೋಡು ಎಂದು ಹೇಳೋಣವೆಂದು ಕೂಗಿದೆನು. ಅವನು ನಿದ್ದೆಹೋಗುತ್ತಿದ್ದನೆಂದು ಕಾಣುತ್ತದೆ, ಉತ್ತರ ಕೊಡಲಿಲ್ಲ. ಇಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿಗೆ ನನಗೆ ಯಾವ ಕಾರಣದಿಂದಲೋ "ಬಂದಿರುವುದು ಆ ಹುಡುಗಿಯೇ ಇರಬೇಕು" ಎಂದು ತೋರಿಬಂತು. ಯಾಕೆ ಬಂದಿರಬಹುದು? ಯಾತಕ್ಕಾಗಿ ಬಂದಿ

ಷ್ಟರೂ ನಾನೇ ಹೋಗಿ ಬಾಗಿಲನ್ನು ತೆರೆದು, ಮನೆಗೆ ಹೋಗಮ್ಮ ಹೀಗೆಲ್ಲ ಬರಬಾರದು, ಎಂದು ಹೇಳುವುದೇ ಸರಿ; ಅವಳು ಬಂದ ವಿಷಯ ಯಾತಕ್ಕೆ ಇನ್ನೊಬ್ಬರಿಗೆ ತಿಳಿಯಬೇಕು? ಎಂದು ನಾನೇ ಹೋಗಿ ಬಾಗಿಲನ್ನು ತೆರೆದೆನು. ಕೊಟಡಿಯಿಂದ ಬೆಳಕು ಸ್ವಲ್ಪ ಮಾತ್ರ ಹೊರಗೆ ಬೀಳುತ್ತಿತ್ತು. ಆ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ಆ ಹುಡುಗಿಯ ತಾಯಿ.

ಹುಡುಗಿ ಬಂದಿದ್ದರೆ ಏನು ಹೇಳುವುದೆಂದು ಸಿದ್ಧನಾಗಿದ್ದೆನೇ ಹೊರತು ಈಕೆ ಬಂದಿದ್ದರೆ ಏನು ಹೇಳುವುದೆಂದು ನಾನು ಸಿದ್ಧನಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಏನೂ ಹೇಳದೆ ಸುಮ್ಮನೆ ನಿಂತೆನು. ಆಕೆ ಸುತ್ತಲೂ ಒಂದು ಸಲ ನೋಡಿ ಕತ್ತಲೆಗೆ ಸರಿದು 'ನಾನು ತಮ್ಮ ಸಂಗಡ ಒಂದು ಮಾತು ಹೇಳಬೇಕಾದದ್ದಿತ್ತು. ಒಳಗೆ ಬರಲೇ' ಎಂದು ಮೆಲ್ಲಗೆ ಹೇಳಿದರು.

ನಾನು "ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಹೆಂಗಸರು ಮಕ್ಕಳು ಯಾರೂ ಇಲ್ಲವಮ್ಮ" ಎಂದೆನು.

ಆಕೆ "ನಾನು ಇನ್ನು ಯಾವಾಗಲೂ ಬರುವುದು ಸರಿಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ. ಒಂದು ಮಾತಿದೆ, ಅದನ್ನು ಹೇಳಿ ಹೊರಟುಹೋಗುತ್ತೇನೆ" ಎಂದರು.

ನಾನು "ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಹೇಳಿ ತಾಯಿ, ಬನ್ನಿ" ಎಂದು ಒಳಗೆ ಬಂದು ಅವರಿಗೆ ಒಂದು ನಾಗಾಲಿಯನ್ನು ಹಾಕಿದೆನು. ಅವರು ಒಳಗೆ ಬಂದರು, ಆದರೆ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ. ಅವರು ನಿಂತಿರುವಾಗ ನಾನು ಮಾತ್ರ ಕೂಡುವುದು ಹೇಗೆಂದು ನಾನೂ ಒಂದು ಕಡೆ ನಿಂತುಕೊಂಡೆನು.

ಆಕೆ "ನಿಮಗೆ ನಮ್ಮ ಜ್ಞಾಪಕ ಇದೆಯೋ ಇಲ್ಲವೊ. ನಮಗೆ ನಿಮ್ಮ ಜ್ಞಾಪಕ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಇದೆ" ಎಂದರು.

ನಾನು "ನನಗೂ ಜ್ಞಾಪಕವಿದೆ."

ಆಕೆ "ಜ್ಞಾಪಕ ಇಲ್ಲದೆ ಹೋದರೂ ಆಶ್ಚರ್ಯವಿಲ್ಲ. ಆಗ್ಯೆ ಈಗ್ಯೆ ನಮ್ಮ ಪಾಡು ಬಹಳ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಾಗಿದೆ. ನಾವು ಗುರುತು ಸಿಕ್ಕುವುದು ಕಷ್ಟ" ಎಂದು ಕಣ್ಣೀರು ಸುರಿಸಿದರು.

ನಾನು "ನನಗೆ ಎಲ್ಲವೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿಯದು. ತಮ್ಮ ಯಜಮಾನರು ತೀರಿಹೋದ ಸಮಾಚಾರ ಮಾತ್ರ ತಿಳಿಯಿತು" ಎಂದೆನು.

" ಈ ಸಮಾಚಾರವೋ ? "

" ಇದೂ ಕೊಂಚ ದಿನಗಳ ಹಿಂದೆ ತಿಳಿಯಿತು."

ಆಕೆ—" ಅಪ್ಪಾ ಐದುವರ್ಷದ ಹಿಂದೆ ನನಗೆ ಒಂದೂ ಚಿಂತೆ ಇರಲಿಲ್ಲ, ಸುಖವಾಗಿದ್ದೆವು. ಅವರು ಕಷ್ಟವೋ ನಿಷ್ಠುರವೋ ಪಟ್ಟು ಅನ್ನ ತಂದುಹಾಕುತ್ತಿದ್ದರು. ನಾನೂ ತಿಂದು ಬಂದವರಿಗೆ ಒಂದಷ್ಟನ್ನು ಹಾಕುತ್ತಿದ್ದೆ. ಒಬ್ಬ ಮಗಳು, ಒಳ್ಳೆಯ ವರನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು ಮದುವೆ ಮಾಡಿದ್ದೆ, ಸುಖವಾಗಿದ್ದೆ. ಎರಡು ವರುಷವಾಯಿತು, ಒಂದು ದಿನ ಎಲ್ಲೋ ಹೋಗಿದ್ದು ಊರಿಗೆ ಹಿಂದಿರುಗಿ ಬರುವಾಗ ಮಳೆಗೆ ಸಿಕ್ಕಿ ಒಂದು ಮರದ ಕೆಳಗೆ ನಿಂತು ಸಿಡಿಲು ಬಡಿದು ಯಜಮಾನರು ತೀರಿ ಹೋದರು. ನಮ್ಮ ತಂದೆಯವರ ಮನೆಗೆ ಹೋಗುವುದಕ್ಕೆ ಹತ್ತು ಅಡ್ಡಿ. ಏನೋ, ಅಳಿಯನಿಗೆ ಪರೀಕ್ಷೆ ಪ್ಯಾಸಾಗಿ ಅವರು ಒಂದು ಕಡೆ ನಿಲ್ಲುವವರೆಗಲ್ಲವೆ ನನಗೆ ಯೋಚನೆ ಎಂದು ಧೈರ್ಯಮಾಡಿಕೊಂಡು ಈ ಹುಡುಗಿಯನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ತಂದೆಯ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕೊಂಚದಿನ ಇದ್ದು ಆಮೇಲೆ ನಾನೇ ಒಂದು ಮನೆಯನ್ನು ಬಾಡಿಗೆಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಸಂಸಾರಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬಂದೆ. ಈ ಮನೆಗೆ ಬಂದು ಎಂಟು ತಿಂಗಳಾಗುತ್ತ ಬಂತು. ನಡುವೆ ಅವರಿರುವಾಗಲೇ ಬೀಗರಿಗೆ ಪೆನ್‌ಷನ್ ಆಗಿ ಅಳಿಯಂದಿರಿಗೆ ದುಡ್ಡು ಕಳುಹಿಸುವ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಮನಸ್ತಾಪ ಬೇರೆ ಬಂದಿತ್ತು. ಅವರ ಮನೆಯವರು ನಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಬರುವುದನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದರು. ಯಜಮಾನರು ಸಿಡಿಲು ಪೆಟ್ಟಿನಿಂದ ತೀರಿಹೋದಾಗ ಯಾರೂ ಬಂದು ಒಂದು ಮಾತನ್ನೂ ಕೇಳಲಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ನಾನೇ ನಿಂತು ಮಾಡಬೇಕಾಯಿತು. ಆಮೇಲೆ ಅಳಿಯಂದಿರಿಗೆ ಇನ್ನೊಂದು ಮದುವೆಮಾಡಬೇಕೆಂದೂ ಪ್ರಯತ್ನ ನಡೆಯಿತು. ಅವರು ಅದಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪದೆ ಅದು ಹಾಗೇ ನಿಂತುಹೋಯಿತು. ಇದರಿಂದ ಅಪ್ಪನಿಗೂ ಮಗನಿಗೂ ಮನಸ್ತಾಪ. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅಳಿಯಂದಿರೂ ಕೂಡ ಕೊಂಚ ದಿನ ನಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಬರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಅವರಿಗೆ ಕಾಗದ ಬರೆಯುತ್ತಿದ್ದಳು. ಅವರೂ ಜವಾಬು ಬರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಅಪ್ಪಾ, ಅವರ ಗುಣ ಇಷ್ಟು ಎಂದು ಹೇಳುವುದಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಅಂಥ

ಗಂಡನ ಕೂಡ ಸಂಸಾರವಾಡುವ ಪುಣ್ಯ ನನ್ನ ಮಗುವಿಗೆ ಇಲ್ಲದೆ ಹೋಯಿತಲ್ಲ."

ಹೀಗೆಂದು ಆಕೆ ಅಳುವುದಕ್ಕೆ ಆರಂಭಿಸಿದರು. ಈ ದುಃಖದ ಪ್ರವಾಹಕ್ಕೆ ಅಡ್ಡಿಯಾಗಿ ನಾನು ಯಾವ ಮಾತನ್ನೂ ಹೇಳುವಂತಿಲ್ಲ. "ಅಮ್ಮ, ನಮ್ಮ ಪ್ರಾಪ್ತಿಗೆ ಏನುಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗುತ್ತದೆ ತಾಯಿ? ಇರುವ ದುಃಖ ಅತ್ತಷ್ಟೂ ಹೆಚ್ಚೀ" ಎಂದೆನು.

"ಅವರು ಸಮಾಧಾನವಾಗಿದಾರೆ ಎಂಬ ಧೈರ್ಯದಲ್ಲಿ ನಾನು ಯಾವ ಚಿಂತೆಯನ್ನೂ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಹಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ. ನಾವು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದ ಹೊಸ ದರಲ್ಲಿ ಅಳಿಯಂದಿರು ಬೊಂಬಾಯಿಗೆ ಹೋಗುವುದಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದುಹೋದರು. ಅವರಿಗೆ ಮೊದಲಿಂದಲೂ ಹೆಂಡತಿಯೆಂದರೆ ಅಚ್ಚು ಮೆಚ್ಚು. ರತಿಯಹಾಗಿದಾಳೆ ಹುಡುಗಿ, ಬಹಳ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಹಾಡು ತ್ತಿದ್ದಳು. ನೀವು ಮೊದಲು ಕೇಳಿದ್ದಿರಲ್ಲವೆ? ಮದುವೆಯಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಹಾಡಿದಳು, ಜ್ಞಾಪಕವಿರಬಹುದು."

"ಹೌದು ಬಹಳ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಹಾಡಿದಳು, ಜ್ಞಾಪಕವಿದೆ."

"ಅಳಿಯಂದಿರಿಗೆ ಇವಳ ಹಾಡು ಎಂದರೆ ಬಹಳ ಸಂತೋಷ. ನಮ್ಮ ಗ್ರಹಚಾರಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಹಾಗೆ, ನೋಡಿ, ಹುಡುಗಿ ದೊಡ್ಡವಳಾದಾಗ ಕಂಠ ಕೆಟ್ಟುಹೋಯಿತು. ನನಗೂ ಆ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಹಾಗೆಯೇ ಆಗಿತ್ತು. ಆಮೇಲೆ ಕೆಲವು ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಸರಿಹೋಯಿತು. ಇವಳಿಗೆ ಈ ಕಂಠ ಕೆಟ್ಟುಹೋದದ್ದಕ್ಕೂ, ಮೊದಲೇ ಅವರು ಇನ್ನೊಂದು ಮದು ವೆಯ ಮಾತನ್ನಾಡುತಿದ್ದದ್ದಕ್ಕೂ, ನನಗೆ ಬಹಳ ಭಯವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಅಳಿಯಂದಿರಿಗೆ ಇದು ತಿಳಿಯದು. ಅವರು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ, ನೋಡಿ; ನಾನು ಒಳ್ಳೆಯದೇ ಆಯಿತು ಎಂತ ಇದ್ದೆ. ಬೊಂಬಾಯಿಗೆ ಹೋಗುವುದಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ಅವರು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದರಲ್ಲ, ಹಾಡು ಹೇಳಬೇಕು ಎನ್ನುವ ಉತ್ಸಾಹ ಯಾರಿಗೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಅವರು ಕೇಳಿದರೆ ಹೇಗೆ ಬೇಡವೆನ್ನುವುದು. ಅವರೂ ಕೂಡ ಎಷ್ಟಾದರೆ ಅಷ್ಟು ಸಮಾಧಾನ ಮಾಡಿ ಹೋಗೋಣವೆಂದು ನೋಡಿದರೇನೋ? ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಒಂದು ಹಾಡು ಹೇಳೆಂದರು. ಇವಳ ಕಂಠ ಕೆಟ್ಟುಹೋಗಿರುವುದು ನಡುಗೆ

ತಿಳಿಯುವ ಹಾಗೆ ಅವಳಿಗೆ ತಿಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ. ಒಂದು ಹಾಡನ್ನು ಹಾಡಿದಳು. ಅಳಿಯಂದಿರು ಸುಮ್ಮನೆ ಕುಳಿತು ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಇನ್ನೊಂದು ಹಾಡನ್ನು ಹೇಳುವುದಕ್ಕೆ ಹೋಗಲು 'ನಾನು ಪೇಟೆ ಯೊಳಗೆ ಹೋಗಿಬರಬೇಕು; ಸಾಕು' ಎಂತ ಹೇಳಿ ಎದ್ದರು. ಆ ರಾತ್ರಿಯೇ ರೈಲಿಗೆ ಹೊರಟುಹೋದರು. ಅವರು ಅಲ್ಲಿಂದ ಒಂದು ಕಾಗದ ಬರೆಯುವವರೆಗೂ ನನಗೆ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಹೆದರಿಕೆ. ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೂ ಅಸ್ವಸ್ಥಳಾಗಿದ್ದಳು. ಒಂದು ಕಾಗದ ಬಂತು. 'ಸುಖವಾಗಿ ದಾರೆಯೇನೇ? ಸಮಾಧಾನವಾಗಿದಾರೆಯೇ?' ಎಂದು ಕೇಳಿದೆ. 'ಉಂ' ಎಂದಳು. ಆಮೇಲೆ ಅದುವರೆಗೆ ಹಾಡುತ್ತಿದ್ದದ್ದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಅಭ್ಯಾಸಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಮೊದಲುಮಾಡಿದಳು. ಎರಡು ಮೂರು ದಿನದ ಮೇಲೆ ಯಾವುದೋ ಮಾತಿಗೆ ಬಂದಾಗ 'ಅಮ್ಮ, ನನಗೆ ನಿನಗೆ ಬರುವ ಹಾಡನ್ನೆಲ್ಲ ಹೇಳಿಕೊಡಮ್ಮ, ಅವರು ಧ್ವನಿ ಸರಿಮಾಡಿ ಕೊಳ್ಳಬೇಕು, ಒಳ್ಳೆಯ ಹಾಡು ಕಲಿಯಬೇಕು, ಇಲ್ಲದೆ ಇದ್ದರೆ ಅಷ್ಟು ಚೆನ್ನಾಗಿದ್ದ ಧ್ವನಿ ವ್ಯರ್ಥವಾಗುತ್ತೆ ಎಂತ ಬರೆದಿದಾರೆ' ಎಂದಳು. ಆ ಕಾಗದದಲ್ಲಿ ಬರೆದಿದ್ದರೆಂದು ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಎರಡು ದಿನಕ್ಕೆ ಮೂರು ದಿನಕ್ಕೆ ಒಂದು ಸಲ ತಪ್ಪದೆ ಕಾಗದ ಬರುತ್ತಿತ್ತು. ಅವಳೂ ಸಂತೋಷ ವಾಗಿದ್ದಳು. ನಾನೂ ಸಮಾಧಾನವಾಗಿದ್ದೆ. ಈಗ ಹೀಗಾಗಿ ಹೋಯಿ ತಲ್ಲಪ್ಪ! ಸದ್ಯ ಆ ಕಾಗದ ಅಷ್ಟು ಸರಿಯಾಗಿ ಬರದೇ ಇದ್ದಿದ್ದರೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ತ್ತಲ್ಲ ಎಂತ ನನಗೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಈಗ ಒಂದು ತಿಂಗಳಿಂದ ಕಾಗದ ಬರಲಿಲ್ಲವಲ್ಲ; 'ಯಾಕೆ ಬರಲಿಲ್ಲವೋ, ಏನು ಕಾಯಿಲೆಯೋ, ಏನು ಕತೆಯೋ' ಎಂದು ಕ್ಷಣಕ್ಷಣವೂ ಯೋಚನೆಮಾಡುತ್ತಿದಾಳೆ. ಬೊಂಬಾ ಯಿಗೆ ಹೋಗಿ ವಿಚಾರಿಸೋಣ ಎಂದು ಪ್ರಾಣ ಹಿಂಡುತ್ತಿದಾಳೆ."

ನನಗೆ ಇದು ಅರ್ಥವಾಗಲಿಲ್ಲ. "ಸಮಾಚಾರ ಹುಡುಗಿಗೆ ತಿಳಿಯದೇನು" ಎಂದೆನು.

"ಇಲ್ಲ. ಕಾಯಿಲೆಯ ವಿಷಯ ನನಗೆ ಅವರ ಸ್ನೇಹಿತರೊಬ್ಬರ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಕಾಗದ ಬರೆಸಿದರು. ಇವಳಿಗೆ ಹೇಳಿದರೆ ಹೆದರಿಯಾಳು ಎಂದು ಬರೆಸಿದ್ದರು. ನಾನು ಸುಮ್ಮನೆ ಹೇಳದೆಯೇ ಇದ್ದೆ. ಆಮೇಲೆ

ಎಂಟು ದಿನಕ್ಕೆ ಆ ಸ್ನೇಹಿತರೇ ಹೀಗಾಗಿ ಹೋಯಿತೆಂದು ಬರೆದರು. ಇವಳಿಗೆ ಹೇಳುವುದಕ್ಕೆ ನನಗೆ ಧೈರ್ಯ ಬರಲಿಲ್ಲ. ತಿಳಿದರೆ ಎಲ್ಲಿ ಹೋಗಿ ಬಾವಿಯಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದುಬಿಡುವಳೋ ಉರುಳುಹಾಕಿಕೊಳ್ಳುವಳೋ ಎಂತ ಸುಮ್ಮನೆ ಇದೇನೆ. ಕಾಗದ ಬರಲಿಲ್ಲವಲ್ಲ ಎಂತ ಅವಳು ತಪಿಸಿ ಹೋಗುತ್ತಿದಾಳೆ."

"ಅಮ್ಮಾ, ಸಮಾಚಾರ ಹುಡುಗಿಗೆ ತಿಳಿದಿರಬೇಕೆಂತ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಮೊನ್ನೆ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಮುಖದಲ್ಲಿ—" ಎಂದು ಮಾತನ್ನು ಮುಂದಕ್ಕೆ ಹೇಗೆ ಹೇಳುವುದಕ್ಕೂ ತೋರದೆ ನಾನು ಸುಮ್ಮನಾದೆನು.

"ಅಪ್ಪಾ, ಅದು ಅವಳ ಆಗಾತ್ಯ. ಹುಡುಗಿ ಹಟವಾದಿ. ಎಲ್ಲೋ ಓದಿದಳಂತೆ, ಕುಂಕುಮ ಗಂಡನಿಗೆ ತನ್ನಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರೀತಿಗೆ ಗುರುತು ಎಂತ. ಗಂಡ ಕಾಗದ ಬರೆಯಲಿಲ್ಲವಲ್ಲ! 'ಯಾವಾಗಲೂ ಕಾಗದ ನಿಲ್ಲಿಸದೆ ಇದ್ದವರು ಈಗ ಏಕೆ ನಿಲ್ಲಿಸಿದರು, ಅವರಿಗೆ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಏನೋ ಬೇಜಾರಿರಬೇಕು, ನಾನು ಏಕೆ ಕುಂಕುಮ ಹಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳಲಿ' ಎಂದು ಹಟಹಿಡಿದಳು. ಅವಳು ಹಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲವೆಂದಾಗ ಹಚ್ಚಿಕೊ ಎಂದು ಹೇಳುವುದಕ್ಕೆ ನನಗೆ ಬಾಯಿಬರಲಿಲ್ಲ. ಸುಮ್ಮನಿದ್ದೆ. ಈ ಹೊತ್ತು ನೋಡಿ, ಏನು ತೋರಿತೊ ತಾನೇ ಹಚ್ಚಿಕೊಂಡಳು, ತಲೆ ಬಾಚಿಕೊಂಡಳು, ಹೆರಳುಹಾಕಿಕೊಂಡಳು. ನಾನು ಸುಮ್ಮನಿದ್ದೆ. ಹೀಗೆ ಕೊಂಚದಿನ ಸುಮ್ಮನಿದ್ದರೆ ಸಮಾಧಾನಕ್ಕೆ ಬರುತಾಳೆ, ಆಮೇಲೆ ಹೇಳಬಹುದು."

"ಏನೋ ತಾಯಿ, ನಿಮ್ಮ ಮಾತು ನಡೆಯುವ ಮಾತಿನಂತೆ ತೋರಲಿಲ್ಲ. ಒಳ್ಳೆಯದೂ ಅಲ್ಲವೆಂತ ತೋರುತ್ತದೆ. ಇದನ್ನು ಎಷ್ಟು ದಿನ ಮುಚ್ಚಿಡುವುದಕ್ಕಾಗುತ್ತದೆಯಮ್ಮ. ಎಂದು ತಿಳಿದರೂ ಅವಳ ದುಃಖವನ್ನು ಹಿಡಿಯುವುದು ಕಷ್ಟ. ಇರುವ ಮಾತನ್ನು ಹೇಳಿ ಈಗಲೇ ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸುವುದು ಸರಿ" ಎಂದು ನಾನು ಹೇಳಿದೆನು.

ಆಕೆ "ಅಪ್ಪಾ, ಇನ್ನು ಹದಿನೈದು ದಿನ ಹೋಗಲಿ. ಏನುಮಾಡುವುದು ಹ್ಯಾಗೆ ಹೇಳುವುದು ಎಂತ ತೋಚದೆ ಇದ್ದೆ. ದೇವರು ನಿಮ್ಮನ್ನು

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಕರೆತಂದಿದ್ದಾನೆ. ನಿಮ್ಮ ಮನೆಯವರೂ ಬರಲಿ. ನಿಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಬಂದುಹೋಗಿ ಬಳಕೆಯಾಗಲಿ. ಆಗ ಹೇಳಿದರೆ ನೀವು ಇರುತ್ತೀರಿ, ನಿಮ್ಮ ಹೆಂಡತಿ ಇರುತ್ತಾರೆ; ಬೇಕಾದವರು, ತಿಳಿದವರು; ಅವಳು ಹಟಮಾಡಿದರೆ ಹಿಡಿಯುವವರು ಇರುತ್ತೀರಿ. ಈಗ ಹೇಳಿದರೆ ನೀವು ಬಂದು ಸಮಾಧಾನಮಾಡುವಂತಿಲ್ಲ; ನಾನು ಒಬ್ಬಳು; ಹುಡುಗಿ ಏನುಮಾಡಿದರೂ ಮಾಡಿಬಿಟ್ಟಾಳು. ಅವಳು ಏನಾದರೂ ಆಗಿಹೋದರೆ, ಅಪ್ಪ, ನನಗೆ ಯಾರು ಗತಿ? ನಾನು ಕೇಳುವರಿಲ್ಲದೆ ಹೋಗುತ್ತೇನೆ. ಹ್ಯಾಗಾದರೂ ಅವಳು ಉಸಿರೊಂದಿಗಿದ್ದರೆ ಸಾಕು. ಗಂಡೂ ಅದೆ ಹೆಣ್ಣೂ ಅದೆ. ಇಷ್ಟುಮಟ್ಟಿಗೆ ನಡೆಸಿಕೊಡಿ. ಅವರು ತೀರಿಹೋದರೆಂದು ತಿಳಿದರೆ ಹುಡುಗಿ ಏನನ್ನಾದರೂ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದೇ ನಿಜ" ಎಂದು ಬೇಡಿದರು.

ನಾನು "ಅಮ್ಮ ನಾನು ಹೋಗಿ ಏಕೆ ಆ ಮಗುವಿನ ಸಂಗಡ ಈ ಮಾತನ್ನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ? ನಿಮ್ಮ ಇಷ್ಟ" ಎಂದೆನು.

"ಅದಕ್ಕೇ ನಾನು ಬಂದೆ. ನೀವು ಇಲ್ಲಿ ಬಂದ ದಿನವೇ ನಿಮ್ಮ ಗುರುತು ಹಿಡಿದು ನಿಮ್ಮನ್ನು ಬಂದು ಕೇಳಬೇಕೆಂದು ಅವಳು ಏರ್ಪಾಟು ಹೇಳಿದಳು. ಅದು ಮೊದಲು ನನ್ನನ್ನು, ಹೋಗಿ ಕೇಳು ಹೋಗಿ ಕೇಳು ಎಂತ ವೇಧಿಸಿದಳು. ನಿಮ್ಮ ಹತ್ತರ ಹೋಗಿ ಮಾತನಾಡುವುದು ಹೇಗೆಂದು ನೆವಹೇಳಿ ಎರಡು ದಿನ ತಳ್ಳಿದೆ. ಹೋಗೋಣ ಎಂತ ಹೇಳಿ ಎರಡು ದಿನ ತಳ್ಳಿದೆ. ನಿನಗೆ ಸಂಕೋಚವಾದರೆ ನಾನೇ ಹೋಗುತ್ತೇನೆ ಎಂದಳು. ಬೇಡವಮ್ಮ ತಡೆ ನಾನು ಕೇಳುತ್ತೇನೆ ಎಂದೆ. ನಿನ್ನೆ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಅವಳೇ ಬರಬೇಕೆಂದು ಪ್ರಯತ್ನಪಟ್ಟಳು. ದೈವಾಧೀನ ನೀವು ಬೈಸಿಕಲ್ಲನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೊರಟುಹೋದಿರಿ. ಸಾಯಂಕಾಲ ಬರುತ್ತಲೂ ನಾನು ಕೇಳುತ್ತೇನೆಂತ ಹೇಳಿದೆ. ನೀವು ಬರುವುದು ಬಹಳ ಹೊತ್ತಾಗಿರಬೇಕು. ನಿನ್ನೆ ನೋಡುವುದಕ್ಕಾಗಲಿಲ್ಲ. ಈ ದಿನ ಬೆಳಿಗ್ಗೆಯೂ ನೀವು ಸಿಕ್ಕಲಿಲ್ಲ. ಒಳ್ಳೆಯದೇ ಆಯಿತು. ಸಿಕ್ಕಿದ್ದರೆ ಅವಳೂ ನನ್ನ ಜೊತೆಗೆ ಬರುತ್ತೇನೆಂದಿದ್ದರೆ ಏನುಮಾಡುವುದು? ನಾನು ನಿಮ್ಮನ್ನು ಈ ಮಾತು ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ಅವಳು ಎಲ್ಲಿ ಬಂದು ನಿಮ್ಮನ್ನು ಕೇಳುತಾಳೋ ಎಂತ

ನನಗೆ ಪ್ರಾಣದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣವಿರಲಿಲ್ಲ. ಈಗಲೂ ನೀವು ಬರುವುದು ಹೊತ್ತಾಯಿತು. ಊಟವಾಗಿ ಮಲಗಿದೆವು. ಅವಳಿಗೆ ನಿದ್ದೆ ಹಿಡಿಯಿತೆಂದು ತಿಳಿದೊಡನೆಯೇ ಎದ್ದು ಇಲ್ಲಿ ಬಂದೆ. ದೇವರ ದಯದಿಂದ ನೀವೂ ಸಿಕ್ಕಿದಿರಿ. ಇಗೋ ಇಷ್ಟು ಮಾಡಿಕೊಡಿ. ಅವಳಿಗೆ ಒಂದು ಹತ್ತು ದಿನ ಏನಾದರೂ ಒಂದು ಸುಳ್ಳನ್ನು ಹೇಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಅವರು ಪರೀಕ್ಷೆಯ ಗಲಾಟೆಯಲ್ಲಿದ್ದಾರೆ ಎಂತಲೋ ಇನ್ನೇನೆಂದಾದರೋ ಹೇಳಬೇಕು; ಗಂಡಸರ ನೆವವನ್ನು ನಾನು ಹೇಗೆ ಹೇಳಲಿ. ಏನಾದರೂ ಹೇಳಿಕೊಡಿ, ಅದನ್ನು ಅವಳಿಗೆ ಹೇಳಿಬಿಡುತ್ತೇನೆ. ಹದಿನೈದು ದಿನ ತಡೆಯಲಿ. ನನ್ನ ಮಾತು ನಂಬದೆ ನಿಮ್ಮ ಹತ್ತರ ಬಂದರೂ ಬರಬಹುದು. ನೀವೂ ಅದೇ ಮಾತನ್ನೇ ಹೇಳಿ. ನನ್ನ ಮಗುವಿನ ಜೀವವನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಟ್ಟ ಹಾಗಾಗುತ್ತದೆ" ಎಂದರು.

ನಾವು ಈ ಮಾತನ್ನೆಲ್ಲ ಆಡುತ್ತಿರುವಾಗ್ಯೆ ನನಗೆ ಯಾರೋ ಹೊರಗೆ ನಿಂತುಕೊಂಡು ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದಾರೆಯೆಂದು ಭಾವನೆ ಇತ್ತು. ಅದು ಏಕೆ ಹಾಗೆ ತೋರುತ್ತಿತ್ತೋ ಹೇಳಲಾರೆ. ನನಗೆ ತಿಳಿಯದು. ಅಂತೂ ಯಾರೋ ಕೇಳುತ್ತಿರುವರೆಂದು ತೋರುತ್ತಿತ್ತು. ಈಕೆ ಒಬ್ಬರನ್ನೇ ರೂಮಿನಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿಕೊಂಡು ಕದವನ್ನು ಹೇಗೆ ಹಾಕುವುದೆಂದು ಒಂದು ಕದವನ್ನು ತೆಗೆದೇ ಇದ್ದೆನು. ಇವರು ಈ ಮಾತನ್ನು ಹೇಳಲು ನಾನು "ಪರೀಕ್ಷೆಯ ಗಲಾಟೆಯೆಂದೇ ಹೇಳಬಹುದು" ಎಂದು ಮೆಲ್ಲಗೆ ಹೇಳಿದೆನು.

ಹೊರಗೆ ಅದೇನೋ ಕೆಳಗೆ ಬಿದ್ದಂತಾಯಿತು. ತಲೆಯೆತ್ತಿ ನೋಡಿದೆನು. ಕೊಟಡಿಯಿಂದ ಹೊರಗೆ ಬೀಳುತ್ತಿದ್ದ ದೀಪದ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷಣವಾದ ತೆಯ್ದು ಕುಂಕುಮದ ಬೊಟ್ಟನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದ ಆ ಗುಂಡಾದ ಸುಂದರವಾದ ಆ ಬಾಲವಿಧವೆಯ ಮುಖ ಬೆಳ್ಳಗೆ ಕಂಡಂತಾಯಿತು. ನಾನು ಸ್ವಲ್ಪ ಬೆಚ್ಚಿದೆನು. ಒಡನೆಯೇ ಆ ಮುಖ ಕಾಣದೆಹೋಯಿತು. ಎದ್ದು ಹೊರಗೆ ಹೋಗಿ ನೋಡಿದೆನು. ಯಾರೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಮೋಡದಿಂದ ಸ್ವಲ್ಪ ಮಸಕಾಗಿದ್ದ ಬೆಳದಿಂಗಳು ನೆಲದಮೇಲೆ ಹರಡಿಕೊಂಡಿತ್ತು. ಕರಿಯಬೇವಿನಮರದ ಒತ್ತಾದ ಎಲೆಗಳ ನೆರಳಿನ ನಡುವೆ ಮಚ್ಚೆಮಚ್ಚೆಯಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಿತ್ತು.

ಯಾರೂ ಇಲ್ಲದ್ದನ್ನು ನೋಡಿ ನಾನು ಒಳಗೆ ಬಂದೆನು.

ಅವರು "ಏನು ಹೋಗಿ ನೋಡಿದಿರಿ ?" ಎಂದರು.

ನಾನು "ಏನೂ ಇಲ್ಲ, ಏನೋ ಕೆಳಗೆ ಬಿದ್ದ ಹಾಗಾಯಿತು. ಹೋಗಿ ನೋಡಿದೆ" ಎಂದೆನು. ಏನೋ ಹುಚ್ಚಿನಿಂದ ನಾನು ಆ ಹುಡುಗಿಯ ಮುಖವನ್ನು ಕಂಡೆನೆಂದುಕೊಂಡ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ಇವರಿಗೆ ಏಕೆ ಹೇಳಬೇಕು; ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಮಲಗಿದ್ದಳೆಂದು ಹೇಳಿದಾರಲ್ಲ—ಎಂದು ಅವರಿಗೆ ಇದನ್ನು ಕೇಳಲಿಲ್ಲ.

ಅವರು "ಪರೀಕ್ಷೆಯ ಗಲಾಟೆಯಲ್ಲಿದಾರೆಯೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಆದರೆ ಹುಡುಗಿಗೆ ಇಂತಹ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಪರೀಕ್ಷೆ ಎಂದು ತಿಳಿಯದೆ ಇರುತ್ತದೆಯೆ ? ಬಹಳ ದಿನಗಳ ಹಿಂದೆಯೇ ಪರೀಕ್ಷೆಯಂತೆ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದಳು." ಎಂದರು.

"ಹೌದು. ಕೊಂಚ ದಿನಗಳ ಹಿಂದೆ ಪರೀಕ್ಷೆ ಮುಗಿದದ್ದೇನೋ ನಿಜ. ಆದರೂ ಒಂದೊಂದು ಸಲ ಯಾವುದಾದರೂ ಕಾರಣದಿಂದ ಸ್ಕೂಲನ್ನು ಕೊಂಚದಿನ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಮುಚ್ಚಿದರೆ ಅದನ್ನು ಇನ್ನಷ್ಟು ದಿನ ನಡೆಯಿಸಿ, ಪರೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಮುಂದಕ್ಕೆ ಹಾಕುವುದು ಉಂಟು. ಪರೀಕ್ಷೆಯ ಗಲಾಟೆಯೆಂದು ಹೇಳಿ. ಅವಳು ಸಂದೇಹಪಟ್ಟರೆ ಪುನಃ ಬಂದು ಕೇಳುವೆನೆನ್ನಿ. ಆಮೇಲೆ ಪರೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಮುಂದಕ್ಕೆ ಹಾಕಿದರು ಎನ್ನಬಹುದು."

"ನಮ್ಮಪ್ಪ, ನಿಮ್ಮ ಹೊಟ್ಟೆ ತಣ್ಣಗಿರಲಿ—ಇದಕ್ಕೇ ಗಂಡಸು ದಿಕ್ಕು ಇರಬೇಕೆನ್ನುವುದು. ನೀವು ಇಲ್ಲದೇ ಇದ್ದಿದ್ದರೆ ನಾನೇನು ಮಾಡುವುದು ? ನಿಮ್ಮ ಮನೆಯವರು ಎಂದು ಬರುತ್ತಾರೆ ?"

"ನಾಳೆ ಬಂದಾರು."

"ಸರಿ, ಅವರೂ ಬಂದರೆ ನನಗಿನ್ನು ಯೋಚನೆಯೇ ಇಲ್ಲ. ಹುಡುಗಿಯನ್ನು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬಂದು ಹೋಗಿ ನಿಮ್ಮ ಹೆಂಡತಿಯೊಂದಿಗೆ ಬಳಕೆಯಾಗುವ ಹಾಗೆ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ. ಹದಿನೈದು ಇಪ್ಪತ್ತು ದಿನವಾದ ಮೇಲೆ ಉಪಾಯವಾಗಿ ಸಮಾಚಾರ ಅವಳಿಗೆ ತಿಳಿಯುವಂತೆ ಮಾಡಿದರೆ

ಹ್ಯಾಗೋ ನೀವೂ ಅವರೂ ನಾನೂ ಅವಳನ್ನು ಹಿಡಿಯಬಹುದು. ನನಗೆ ಒಂದು ದಿಕ್ಕು ಇದ್ದ ಹಾಗಾಗುತ್ತದೆ. ನಿಮ್ಮನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಸಮಯಕ್ಕೆ ಕರೆ ತಂದ ದೇವರು ಕೊಂಚದಿನ ವರ್ಗವಾಗದ ಹಾಗೆ ಇಲ್ಲೇ ನಿಲ್ಲಿಸಿದರೆ ಅವಳು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬರುತ್ತ ಹೋಗುತ್ತ ನಿಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳು ಮರಿಗಳನ್ನು ಆಡಿಸುತ್ತ ನೋಡುತ್ತ ಮಾಡುತ್ತ ಇದ್ದು ಮಗುವಿಗೆ ಈ ಪಾಡು ವಾಡಿಕೆಯಾಗಿಹೋಗುತ್ತೆ. ಅಷ್ಟ ಇನ್ನು ನಾನು ಬರಲೆ. ಏನು ಹೇಳಬೇಕು ಜ್ಞಾಪಕವಿರಲಿ."

ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ದಾರಿಕಂಡವರ ಮುಖದಂತೆ ಅವರ ಮುಖದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸಂತೋಷವೂ ಕಾಣುತ್ತಿತ್ತು. ಅವರು ಹೊರಟಾಗ ನಾನು "ಹುಚ್ಚು ಹೆಂಗಸು, ತಾನೂ ಅವಳೂ ಜೊತೆಯಾಗಿರುವತನಕ ಹೇಗೋ ಆಯಿತು. ತಾನು ಕಣ್ಣುಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡರೆ ಹುಡುಗಿಯ ಗತಿಯೇನು ಎಂದು ಈಕೆ ಯೋಚನೆಮಾಡುವುದಿಲ್ಲವಲ್ಲ" ಎಂದು ಯೋಚಿಸುತ್ತ ಈ ವಿಷಮ ಸಮಸ್ಯೆ ಬಗೆಹರಿಯದೆ ಹಾಗೆಯೇ ಸುಮ್ಮನೆ ಕುಳಿತಿದ್ದೆನು.

ಸ್ವಲ್ಪಹೊತ್ತು ಈ ವಿಷಯವನ್ನೇ ಕುರಿತು ಯೋಚಿಸುತ್ತಿದ್ದು ದೀಪವನ್ನಾರಿಸಿ ಹೋಗಿ ಮಲಗಿಕೊಂಡೆನು. ರಾತ್ರಿ ಬಹಳ ಹೊತ್ತಾಗಿತ್ತು. ಆದರೂ ಒಡನೆ ನಿದ್ರೆ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಮೆಲ್ಲಗೆ ಅರ್ಧನಿದ್ರೆ ಹತ್ತಿತು. ಆ ಅರ್ಧನಿದ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಪುನಃ ಆಕೆಯ ಸಂಗಡ ಮಾತನಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಹಾಗೆ ಸ್ವಪ್ನ. ಮಾತನಾಡುತ್ತಾ ಇದ್ದಾಗ ಅವರು ಅಪ್ಪಾ ಅಪ್ಪಾ ಎಂದು ಕೂಗಿದ ಹಾಗೆ ತೋರಿತು. ಸ್ವಲ್ಪಹೊತ್ತು ಇದು ಸ್ವಪ್ನದಂತೆಯೇ ತೋರಿ ಆಮೇಲೆ ಯಾರೋ ಬಂದು ಬಾಗಿಲನ್ನು ತಟ್ಟುತ್ತಿರುವರೆಂದೂ ಅಪ್ಪಾ ಅಪ್ಪಾ ಎಂದು ಕೂಗುತ್ತಿರುವರೆಂದೂ ತಿಳಿಯಿತು. ಧ್ವನಿ ಆಕೆಯ ಧ್ವನಿಯ ಹಾಗಿರಲು ಈಗತಾನೆ ಮನೆಗೆ ಹೋದವರು ಯಾಕೆ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಬಂದರೋ ಎಂದು ತೋರದೆ ಎದ್ದು ಬಂದು ಬಾಗಿಲನ್ನು ತೆಗೆದೆನು. ಆಕೆಯ ಧ್ವನಿ ನಡುಕದಿಂದ ವಿಕಾರವಾಗಿತ್ತು. ಬಾಗಿಲನ್ನು ತೆರೆದು 'ಏನಮ್ಮ' ಎಂದೆನು. ಇವರು ಬಾಗಿಲನ್ನು ತಟ್ಟಿದ ಶಬ್ದವನ್ನು ಕೇಳಿಯೇ ಇರಬೇಕು ಪಕ್ಕದ ಮನೆಯ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳೂ ಬಾಗಿಲನ್ನು ತೆರೆದು, ಯಾರು ಎಂದು ಕೂಗಿದರು.

ಆಕೆ ನನ್ನನ್ನು ಕುರಿತು "ಅಪ್ಪಾ, ನನಗೆ ಕೈಕಾಲು ನಡುಗುತ್ತಿದೆ, ಹುಡುಗಿ ಮನೆಯಲ್ಲಿಲ್ಲ" ಎಂದರು.

ನನಗೆ ವೈಜುಮ್ಮೆಂದಿತು. "ಮನೆಯಲ್ಲಿಲ್ಲವೆ ? ಮಲಗಿದ್ದ ಳೆಂದಿರಿ" ಎಂದೆನು.

"ನಾನು ನಿಮ್ಮೊಂದಿಗೆ ಮಾತನಾಡುವುದಕ್ಕೆಂದು ಬಂದಾಗ ಹಾಸಿಗೆಯಲ್ಲಿದ್ದಳು. ಇಲ್ಲಿ ಮಾತು ಮುಗಿದಮೇಲೆ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ ಮಲಗಿಕೊಂಡೆ, ಪಕ್ಕದ ಹಾಸಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಅವಳು ಇದ್ದಾಳೆಯೆಂದೇ ತಿಳಿದು ಕೊಂಡಿದ್ದೆ. ಸ್ವಲ್ಪಹೊತ್ತು ನಿದ್ದೆಬರಲಿಲ್ಲ. ಒಂದುಗಳಿಗೆ ಬಿಟ್ಟು ಯಾಕೋ ಉಸಿರು ಬಿಡುವ ಶಬ್ದ ಕೇಳಲಿಲ್ಲವಲ್ಲಾ ಎಂದು ತೋರಿತು. ಕೈಹಾಕಿ ನೋಡಿದೆ, ಬರಿಯ ಹೊದಿಕೆ ಇತ್ತು. ಎದ್ದು ದೀಪವನ್ನು ದೊಡ್ಡದುಮಾಡಿತಂದು ಹಾಸಿಗೆಯೆಲ್ಲ ಹುಡುಕಿದೆ, ಹುಡುಗಿ ಇಲ್ಲ. ಕೂಗಿದೆ, ಮಾತಿಲ್ಲ. ಹಿತ್ತಲಿಗೆ ಏತಕ್ಕಾದರೂ ಹೋದಳೋ ಎಂತ ದೀಪ ವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ನೋಡಿದೆ, ಅಲ್ಲಿಯೂ ಇಲ್ಲ. ನನಗೆ ಉಸಿರಾಡದಲ್ಲಪ್ಪ. ಅಯ್ಯೋ ನನ್ನಮ್ಮ ಏನಾದಳೋ ಕಾಣೆನಲ್ಲಾ" ಎಂದು ಆಕೆ ಅಳುತ್ತಾ ಕೆಳಗೆ ಕುಳಿತರು.

ಮಾತು ನಡುಗುತ್ತಾ ಇವರು ಇಷ್ಟನ್ನು ಹೇಳುವ ವೇಳೆಗೆ ಶಾಸ್ತ್ರಿ ಗಳು ನಾವಿದ್ದೆಡೆಗೆ ಬಂದು ನಮ್ಮ ಜೊತೆಗೆ ನಿಂತರು. ಇವರ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ "ಛೆ, ಛೆ ಏತರ ಮಾತಮ್ಮಾ ಇದು, ಹೋಗಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ನೋಡಿ" ಎಂದರು.

"ಅಪ್ಪಾ ನಾನು ನೋಡಿ ಆಯಿತು. ನೀವೇ ನೋಡಿ."

ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಹಜಾರದಲ್ಲಿದ್ದ ಲಾಂದ್ರವೊಂದನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಅಂಗಳದ ಬಾವಿಯ ಬಳಿಗೆ ನಡೆದರು. ಅವರ ಮನಸ್ಸಿನ ಭಯವನ್ನು ತಿಳಿದು ನಾನೂ ಅವರ ಜೊತೆಗೆ ಹೊರಟೆನು. ಆಕೆ ಅಳುತ್ತಾ ನಡುಗುತ್ತಾ ಅಯ್ಯೋ ಎಂದು ಗೋಳಾಡುತ್ತಾ ನಮ್ಮ ಹಿಂದೆ ಬಂದರು.

ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಬಾವಿಯೊಳಗೆ ದೀಪವನ್ನು ಹಿಡಿದರು. ಬೆಳಕು ಅಲ್ಲಿಯ ವರೆಗೆ ಹೋಗದು. ನಾನು ಹೋಗಿ ಒಂದು ಹಗ್ಗವನ್ನು ತಂದೆನು.

ಲಾಂದ್ರವನ್ನು ಅದಕ್ಕೆ ಕಟ್ಟಿ ಬಾವಿಯೊಳಗೆ ನೀರಿನ ಮಟ್ಟದವರೆಗೆ ಬಿಟ್ಟು ನೋಡಿದೆವು. ನೀರು ನಿದ್ರಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಅಲ್ಲಿ ಏನೂ ಇಲ್ಲ.

ನಾನು ಸ್ವಲ್ಪ ಸಮಾಧಾನವಾಗಿ ನಿಟ್ಟುಸಿರನ್ನು ಬಿಟ್ಟೆನು. ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ನನ್ನ ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ "ಎಲ್ಲಾ ಬಾವಿಯಲ್ಲೂ ಹೀಗೆಯೇ ಆದರೆ ನಿಟ್ಟುಸಿರುಬಿಡಬಹುದು. ಜವಾನರಿದ್ದರೆ ಕರೆಯಿರಿ, ಹೋಗಿ ನೋಡೋಣ" ಎಂದರು.

ನಡುಗುತ್ತ ಮೊನಗುತ್ತ ಅಳುತ್ತ ಇದ್ದ ಆಕೆ "ಅಪ್ಪಾ, ನೀವು ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ಮಾತನಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಡಿ, ನನಗೂ ಹೇಳಿ. ಎಲ್ಲಿ ಬೇಕಾದರೂ ಹೋಗೋಣ, ಹುಡುಕೋಣ" ಎಂದರು.

ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಆಕೆಯ ಮನೆಯ ಮುಂದೆ ಹೋಗಿ ಲಕ್ಷ್ಮಮ್ಮ ಎಂದು ನಾಲ್ಕೈದು ಸಲ ಕೂಗಿದರು.

ಉತ್ತರವಿಲ್ಲ.

ಇವರ ಕೂಗಿನಿಂದ ಎಚ್ಚತ್ತು ನೆರೆಹೊರೆಯವರು ಕೆಲವರು ಬಂದರು. ನಮ್ಮ ಆಳು ನೆರೆಯವರ ಮನೆಯ ಒಬ್ಬ ಆಳು ಇಬ್ಬರನ್ನೂ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹತ್ತು ಜನ ಕೆಲವು ಹಗ್ಗಗಳನ್ನೂ ಕೆಲವು ಗಳುಗಳನ್ನೂ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಕೆಲವರು ತೋಪಿನಕಡೆ ಬಾವಿಗೂ ಕೆಲವರು ದೇವಾಲಯದ ಕಡೆ ಬಾವಿಗೂ ಹೊರಟೆವು.

ನನಗೆ ಇಷ್ಟುಹೊತ್ತಿಗೆ ಹುಡುಗಿ ಏನಾಗಿದ್ದಳೆಂಬ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪವಾದರೂ ಸಂದೇಹವಿರಲಿಲ್ಲ. ನಾನೂ ಆಕೆಯೂ ಮಾತನಾಡುತ್ತಿದ್ದಾಗ ನಾನು ಏನನ್ನೋ ಕಂಡೆನೆಂದುಕೊಂಡದ್ದು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಆ ಹುಡುಗಿಯ ಮುಖವೇ. ಅವರು ನನ್ನ ಸಂಗಡ ಮಾತನಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಬಂದದ್ದನ್ನು ನೋಡಿ ತಾನೂ ಎದ್ದುಬಂದಳೋ, ಇಲ್ಲ ಆಮೇಲೆ ಎಚ್ಚತ್ತು ತಾಯಿ ಇಲ್ಲದ್ದನ್ನೂ ನಮ್ಮ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ದೀಪವಿರುವುದನ್ನೂ ನೋಡಿ ತಾಯಿ ಅಲ್ಲಿರಬಹುದೆಂದು ಊಹಿಸಿ ಬಂದಳೋ, ಇಲ್ಲ ಪ್ರೇಮಕ್ಕೆ ಸಹಜವಾದ ಪರೋಕ್ಷದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಕೆಟ್ಟುದು ಆಗಿರುವುದನ್ನೂ ಅದನ್ನು ತಾಯಿ ಮರೆಮಾಚುತ್ತಿರುವುದನ್ನೂ ಅನುಮಾನಿಸಿ ಅವರಿಗೆ ನಾನು

ಹೇಳುವ ಮಾತನ್ನು ನಿಜವಾಗಿ ತಿಳಿಯುವುದಕ್ಕೆಂದು ಮೆಲ್ಲಗೆ ಬಂದು ಹೊಂಚುಕೇಳಿದಳೋ, ಅಂತೂ ಅವಳು ಬಂದು ಅಲ್ಲಿ ನಿಂತು ನಾವು ಆಡಿಕೊಂಡ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿರಬೇಕು. ನಾವು ಅವಳಿಗೆ ಏನು ಸಬಬನ್ನು ಹೇಳುವುದೆಂದು ಯೋಚನೆಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಆರಂಭಿಸಿದಾಗ ಯಾತಕ್ಕೋ ಇಣಿಕಿನೋಡಿರಬೇಕು. ಆಗಲೇ ನಾನು ಅವಳನ್ನು ನೋಡಿರಬೇಕು. ನಾನು ಹೊರಗೆ ಬಂದು ನೋಡಿದಾಗ ಹುಡುಕಿದ್ದರೆ ಸಿಕ್ಕಿರಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ಮರದ ನೆರಳಿನಲ್ಲಿ ಕಾಣಲಿಲ್ಲವೋ ಮರದ ಹಿಂದೆ ನಿಂತಳೋ ಯಾರೂ ಇಲ್ಲವೆಂದು ನಾನು ಒಳಗೆ ಬಂದುಬಿಟ್ಟೆನಲ್ಲ. ನಾವು ತೋಪಿನಕಡೆ ಹೊರಟಾಗ ನನಗೆ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಏನೋ ಒಂದು ಸಂಕಟ ಹತ್ತಿತ್ತು. ಹುಡುಕಿ ನೋಡಿದ್ದರೆ ಚೆನ್ನಾಗಿತ್ತಲ್ಲ ಎಂದೂ, ಹುಡುಕದೆ ಇದ್ದರೂ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಬಂದವನು ಆಕೆ ಕೇಳಿದಾಗ ಹುಡುಗಿಯ ಮುಖವನ್ನು ಕಂಡೆನೆಂದಿದ್ದರೆ ಅವರು ಒಡನೆ ಹೋಗಿ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ನೋಡಬಹುದಾಗಿತ್ತಲ್ಲ ಎಂದೂ, ನನಗೆ ಆ ಹುಡುಗಿಯನ್ನು ನಾನೇ ಬಾವಿಯಲ್ಲಿ ತಳ್ಳಿದಂತೆ ದುಃಖ ಉಂಟಾಯಿತು. ನಿನ್ನೆ ರಾತ್ರಿ ನಡೆದದ್ದಿದು, ಎಂದೋ ನಡೆದಂತಿದೆ. ನಮ್ಮ ಮನೆಯಿಂದ ದೇವಾಲಯದ ಬಾವಿಯಬಳಿ ಹೋದದ್ದು ನನಗೆ ನೆನವೇ ಇಲ್ಲ. ಹತ್ತುಸಲ ಹೋಗಿ ಬಂದಿರುವ ಆ ದಾರಿಯ ಬಳಕೆಯಾದ ಅಡಿಅಡಿಯ ಜಾಗ ಯಾವುದೂ ನನಗೆ ಆಗ ತೋರಲಿಲ್ಲ. ಕೆಲವರು ತೋಪಿನ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಲು ನಾವು ದೇವಾಲಯದ ಬಾವಿಯ ಬಳಿ ಹೋದೆವು.

ಅಲ್ಲಿಯೂ ನೀರು ಕದಲದೆ ನಿದ್ದೆಹೋಗುವಂತಿತ್ತು. ಸ್ವಲ್ಪವಾದ ಅಲೆ ನಿದಾನವಾಗಿ ತಿಳಿಯದಂತೆ ಚಲಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಚಂದ್ರನು ಶುಭ್ರವಾದ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಮೂರುಮಾರೆತ್ತರದಲ್ಲಿ ನಿಂತಂತೆ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದನು. ಇಬ್ಬರು ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಗಳುವನ್ನು ಹಾಕಿ ಆಡಿಸಲು ಆರಂಭ ಮಾಡಿದರು. ಜನರು ಬಂದು ಓಡಿಯಾಡಿದ್ದರಿಂದ ಅಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮರದ ಮೇಲಿಂದ ಒಂದು ಗೂಗೆ ಇನ್ನೊಂದು ಕಡೆಗೆ ಹಾರಿಹೋಯಿತು. ಚಿಟ್ಟೆಗಳು ಚಿರಚಿರ ಶಬ್ದ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದವು.

ಗಳುಗಳನ್ನು ಹಾಕಿ ಆಡಿಸಲು ನೀರು ಅಲ್ಲಕಲ್ಲೋಲವಾಗಿ ಒಂದು ಬಿಂಬವಾಗಿದ್ದ ಚಂದ್ರ ನೂರುಪಾಲಾದನು. ಸ್ವಲ್ಪಹೊತ್ತು ನೋಡಿ ಆಳು "ಇನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ನೋಡಬೇಕಾದದ್ದಿಲ್ಲ, ಸ್ವಾಮಿ" ಎಂದನು.

ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು "ತಾವು ಆ ಬಾವಿಯ ಹತ್ತಿರ ಹೋಗಿ ನೋಡೋಣ ವಾಗಲಿ! ನಾನು ಇಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ಸ್ವಲ್ಪಹೊತ್ತು ನೋಡಿಬರುತ್ತೇನೆ" ಎಂದರು.

ನಾನು ಆ ಬಾವಿಯ ಕಡೆ ಹೊರಟೆನು. ನನ್ನ ಜೊತೆಗೆ ಆಕೆಯೂ ಬಂದರು. "ಅಪ್ಪಾ ಈ ತೋಟಗಳ ಬಾವಿಗಳಲ್ಲಿ ಹೋಗಿ ನೋಡ ಬಾರದೆ" ಎಂದರು.

ನಾನು ಉತ್ತರ ಹೇಳಲಿಲ್ಲ. ಅವರೂ ಬರಲಿ ಎಂದು ಮೆಲ್ಲಗೆ ನಡೆಯುತ್ತಾ ಇನ್ನೊಂದು ಬಾವಿಯ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು ಸೇರಿದೆನು.

ಇಲ್ಲಿಯೂ ಏನೂ ಆಗಿರಲಿಲ್ಲ. "ಇಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕಲ್ಲು ಸಂದಿ ಇದೆ. ಅಲ್ಲಿ ಗಳ ಸರಿಯಾಗಿ ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ. ಬೆಳಗಾದರೆ ನಾನು ಮುಳುಗಿ ನೋಡುತ್ತೇನೆ ಸ್ವಾಮಿ!" ಎಂದು ಆಳು ಹೇಳಿದನು.

ಆಕೆ "ಅಯ್ಯೋ, ಬೆಳಗಿನತನಕ ಆದರೆ ಜೀವ ಇರುವುದು ಉಂಟೆ. ಈಗಲೇ ನೋಡಿ ನಮ್ಮಪ್ಪ" ಎಂದು ಗೋಳಾಡಿದರು.

ಆಳು ನನ್ನ ಮುಖವನ್ನು ನೋಡಿದನು. ಹುಡುಗಿ ಆಗ ಬಾವಿ ಯಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದಳಾದರೆ ಇನ್ನೂ ಜೀವ ಇರುವುದುಂಟೆ? ನಾನು "ಇನ್ನೊಂದು ಸಲ ಗಳ ಹಾಕಿ ನೋಡು" ಎಂದೆನು.

ಪುನಃ ಹುಡುಕುವುದಕ್ಕಾರಂಭಿಸಿದರು.

ಯಾರೋ "ತೋಟಗಳಲ್ಲಿ ಹೋಗಿ ನೋಡೋಣವೆ" ಎಂದರು. ಇನ್ನೊಬ್ಬರು ಮೆಲ್ಲಗೆ "ತೋಟದತನಕ ಹುಡುಕಬೇಕಾದದ್ದಿಲ್ಲ" ಎಂದರು.

"ತೋಟದ ಬಾವಿಗೇನಾದರೂ ಹೋದಳೊ" "ಅಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದಿರ ಲಾರಳು" ಎಂದು ಅವಳು ಎಂದು ಹೆಸರನ್ನೆತ್ತುವುದಕ್ಕೆ ಯಾರಿಗೂ ಇಷ್ಟವಿಲ್ಲ.

ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಇನ್ನೊಬ್ಬರು "ಈ ಹೂವಿನ ತೋಟದ ಕುಂಟೆಯಲ್ಲಿ ಬೇಕಾದರೆ ನೋಡಬಹುದು" ಎಂದರು.

ಮತ್ತೊಬ್ಬರು "ಅಲ್ಲಿ ಇರುವ ನೀರೇನು ಎರಡಾಳು ನೀರಿಲ್ಲ" ಎಂದರು.

ಇಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿಗೆ ಮೂರುವರೆ ಜಾಮುವಾಗಿತ್ತು. ಚಂದ್ರ ಒಂದು ಮಾರಿನಲ್ಲಿ ನಿಂತಿದ್ದನು. ದೂರದಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಉದಯದ ಬೆಳಕಿಂದ ಆಗಲೇ ಮಲಿನನಾಗಿದ್ದನು. ಚಿಟ್ಟೆಗಳು ಚಿರಚಿರ ಶಬ್ದವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದವು.

ನನಗೆ ಈ ಎರಡು ಬಾವಿಯಲ್ಲೂ ಏನೂ ಇಲ್ಲದ್ದರಿಂದ ಹೂವಿನ ತೋಟದ ಬಾವಿಯಲ್ಲಿ ಹೋಗಿ ನೋಡೋಣವೆಂದು ತೋರಿತು. ಅದು ದೇವಾಲಯದ ಹತ್ತಿರ, ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳಿದ್ದ ಬಾವಿಯ ಕಡೆಗೆ ಹೋಗಬೇಕು. ಆಕೆಯನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೊರಟೆನು. ಹೋಗುತ್ತಾ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಎದುರಿಗೆ ಬಂದರು. "ಏನು" ಎಂದರು.

"ಏನೂ ಇಲ್ಲ, ಹೂವಿನ ತೋಟದ ಬಾವಿಯಲ್ಲಿ ನೋಡೋಣವೆಂದು ಬಂದೆ" ಎಂದೆನು.

"ಅದು ಮೊದಲು ತೋಚಲಿಲ್ಲವಲ್ಲಾ. ಅಲ್ಲಿಗೂ ಆಗಲೇ ಇಬ್ಬರು ಹೋಗಿದ್ದರೆ ಚೆನ್ನಾಗಿತ್ತು" ಎಂದು ಅವರು ಹೇಳಿದರು.

ಇವರ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ನನಗೆ ಈ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ಉದ್ದಕ್ಕೂ ನಮ್ಮನ್ನು ಮೀರಿದ ಯಾವುದೋ ಶಕ್ತಿ ನಮ್ಮನ್ನೆಲ್ಲ ಹೆಜ್ಜೆ ಹೆಜ್ಜೆಗೂ ತಪ್ಪು ದಾರಿಗೆ ಸೆಳೆದಿತ್ತೆಂದು ತೋರಿಬಂದಿತು. ಜಾಗ್ರತೆಯಾಗಿ ನಡೆದು ಬಾವಿಯ ಬಳಿಗೆ ಬಂದೆವು.

ಪಾರಿಜಾತದ ಗಿಡದಿಂದ ಸುಖವಾದ ವಾಸನೆ ತಂಪಾಗಿ ಹಾಯ್ದು ಬಂತು. ಹೂಗಳು ಕೆಲವು ಕೆಳಗೆ ಉದುರಿಬಿದ್ದಿದ್ದುವು. ಮಲ್ಲಿಗೆಯ ಪೊದೆಯಲ್ಲಿ ತುಂಬ ಎಲೆ; ಹೂವಿಲ್ಲ. ಸೇವಂತಿಗೆಯ ಪಾತಿಯಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅರಳಿದ ಒಂದೆರಡು ದೊಡ್ಡ ಹೂ. ಕಟ್ಟೆಗಳಲ್ಲಿ ಗುಂಪು ಗುಂಪಾಗಿ ತುಳಸಿ. ಒಂದು ಮೂಲೆಯಲ್ಲಿ ಬಾವಿ. ನಾವಿಬ್ಬರೂ ಹೋಗಿ ಬಾವಿಯ ತಡಿಯಲ್ಲಿ ನಿಂತೆವು. ಆಕೆಯೂ ಒಂದು ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ನಿಂತಳು.

ಅದು ನನಗೆ ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ಆಕೆಗೆ ತಿಳಿಯಿತು. "ಅಯ್ಯೋ ನನ್ನಮ್ಮ" ಎಂದು ಆಕೆ ನೀರಿನೊಳಕ್ಕೆ ನುಗ್ಗಿದರು. ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಅವರ ಕೈಯನ್ನು ಹಿಡಿದು ಬಲವಾಗಿ ಹಿಂದಕ್ಕೆಳೆದುಕೊಂಡು "ಒಬ್ಬರು ಸಾಕಮ್ಮ, ಇರಿ ಹಾಗೆ" ಎಂದರು.

ನಾನು ನೀರಿನಕಡೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ನೋಡಿದೆನು. ಮುಖ ಮೂರು ಪಾಲು ಮೇಲುಗಡೆಗೆ ಕಾಣುತ್ತಿತ್ತು. ಬೆಳ್ಳಗಿದ್ದ ಹಣೆ, ಒದ್ದೆಯಾದ ಕೂದಲು, ಉಬ್ಬಿ ಆ ದೇಹವನ್ನು ತೇಲಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಸೀರೆ ಇವು ಕಂಡವು. ಆ ಹುಡುಗಿ ಅಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣವನ್ನು ನೀಗಿದ್ದಳು.

ಆಕೆ "ಅಯ್ಯೋ ನನ್ನನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಹೋದೆಯಲ್ಲೇ" ಎಂದು ಕಠೋರವಾಗಿ ಕೂಗಿ ಕೆಳಗೆ ಬಿದ್ದರು.

ತೋಪಿನ ಹಕ್ಕಿಗಳು ಕೆಲವು ಈ ಕೂಗಿನಿಂದ ಎಚ್ಚೆತ್ತು ತಾವೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಕೂಗಿಕೊಂಡವು. ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಹನಿಬೀಳುವುದಕ್ಕೆ ಆರಂಭವಾಯಿತು. ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು "ಈಕೆಯನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಿ" ಎಂದು ಹೇಳಿ ನೀರೊಳಕ್ಕಿಳಿದು ಆ ದೇಹವನ್ನು ತಂದು ಹೊರಗೆಹಾಕಿದರು.

ಆಕೆಗೆ ಇದೊಂದರಮೇಲೂ ಜ್ಞಾನವಿರಲಿಲ್ಲ.

ಇಷ್ಟುಹೊತ್ತಿಗೆ ಕೂಗನ್ನು ಕೇಳಿ ಎರಡು ಬಾವಿಗಳಿಂದಲೂ ಹುಡುಕುತ್ತಿದ್ದವರೆಲ್ಲ ಓಡಿಬಂದರು.

ಏನೇನೋ ಮಾಡಿದೆವು, ಹುಡುಗಿಗೆ ಜೀವ ಬರಲಿಲ್ಲ. ನಾವು ಅವಳನ್ನು ನೋಡುವುದಕ್ಕೆ ಮೊದಲೇ ಎಲ್ಲವೂ ಆಗಿಹೋಗಿತ್ತು.

ತೀರಾ ಆಸೆಯನ್ನೆಲ್ಲ ಬಿಟ್ಟು ಮುಂದಣ ಕೆಲಸವನ್ನು ಯೋಚಿಸುವ ವೇಳೆಗೆ ಬೆಳಗಾಯಿತು. ಚಂದ್ರನು ಮರೆಯಾದನು. ಹಿಮ ಮತ್ತಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚಿತು. ನಾನು ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರಿಗೆ ಒಂದೊಂದು ಕೆಲಸವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿ ಮಿಕ್ಕ ಏರ್ಪಾಡುಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಮನೆಯಕಡೆ ಹೊರಟೆನು.

ದೂರದ ಸಮುದ್ರದ ತೆರೆಗಳ ಶಬ್ದದಂತೆ ಎಚ್ಚೆತ್ತ ಊರಿನ ಜನದ ಎಂದಿನ ಕೆಲಸದ ಶಬ್ದ ಕೇಳುತ್ತಬಂತು. ದಿನದಂತೆ ಬಾವಿಗೆ ಹೋಗುವ ಕೆಲವರು ನನ್ನ ಎದುರಿಗೆ ಬಂದರು.

ಬಲವಾಗಿ ಬೀಳುತ್ತಿದ್ದ ಹಿಮವನ್ನು ಚೆದರಿಸುತ್ತ ಈ ಕಡೆ ಮುಳುಗಿದ ಚಂದ್ರನೇ ಈ ಕಡೆ ಹೊಸ ತೇಜಸ್ಸಿನೊಡನೆ ಎದ್ದನೆಂಬಂತೆ ಸೂರ್ಯನು ಉದಯಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಕಣ್ಣೀರಹನಿಯಂತೆ, ಸಣ್ಣ ಮುತ್ತಿನಂತೆ, ಹುಲ್ಲಿನ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಹಿಮಜಲ ಒಟ್ಟುಗೂಡಿ ನಿಂತಿತ್ತು. ಅಮಲವಾಗಿ ಕೋಮಲವಾಗಿ ಅಚ್ಚವಾಗಿ ನಿಂತು, ಅಬಲವಾದರೂ ಹೃದಯವನ್ನು ಸ್ಥಿರವಾಗಿ ಒಟ್ಟುಗೂಡಿಸಿಕೊಂಡು, ಬೆಳಕನ್ನು ಕಂಡೊಡನೆ ತನ್ನನ್ನು ನೀಗಿಕೊಳ್ಳಲು ಕಾದಿದ್ದ ಆ ಒಂದೊಂದು ಹನಿಯೂ ನನ್ನ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಆ ಬಾಲ ವಿತಂತುವಿನ ಆತ್ಮದ ಪ್ರತಿಬಿಂಬದಂತೆ ಕಂಡಿತು.

* * * *

ನಮ್ಮ ಮನೆಯವರು ಇಂದು ಬಂದರು. ನನ್ನ ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಆಕೆಯನ್ನು ನಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬರಬೇಕೆಂದಳು. ಆಕೆ ನಿನ್ನೆ ಸಾಯಂಕಾಲಕ್ಕೆ ಈಗ್ಯೆ ಇಪ್ಪತ್ತುವರ್ಷದಷ್ಟು ಮುದುಕಿಯಾಗಿ ಹೋಗಿದ್ದಾರೆ. ನನ್ನ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು "ಅಮ್ಮ ನೀನೇ ನನಗೆ ಗತಿ. ನಿನ್ನ ಗಂಡ, ಮಕ್ಕಳು, ನೀನು ಎಲ್ಲರೂ ಸುಖವಾಗಿರಿ, ತಾಯಿ. ನನಗಿನ್ನಾರೂ ಇಲ್ಲವಮ್ಮ, ನೀನೇ ನನ್ನ ಲಕ್ಷ್ಮಿ" ಎಂದರು.

ಮನುಮತ್ತಿ

(ಪರಕಾಯ ಪ್ರವೇಶ)

ಇದು ಕೊರ್ಟ್ನೀಸಾಹೇಬನ ಡಯರಿಯ ಇನ್ನೊಂದು ಭಾಗ.

"ಶ್ರೀರಾಮನು ರಾವಣನನ್ನು ಕೊಂದು ವಿಭೀಷಣನಿಗೆ ಪಟ್ಟ ಕಟ್ಟುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಲಂಕೆಯೊಳಗೆ ಪ್ರವೇಶಿಸುವಾಗ, ಊರಬಾಗಲಲ್ಲಿ ಒಂದು ನೀಲವನ್ನು ಕಂಡು ಅದನ್ನು ಮೋಹಿಸಿ, ಇಲ್ಲೇ ಇಷ್ಟು ಮನಸ್ಸು ಸೋತರೆ ಇನ್ನು ಒಳಗಿರುವ ವಿಭವವನ್ನು ನೋಡಿ ಇನ್ನು ಯಾವ ಯಾವ ಆಸೆ ತಲೆದೋರುವುದೋ ಎಂದು ಶಂಕಿಸಿ ಹಿಂದಿರುಗಿ ಬಂದನಂತೆ. ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ಊರನ್ನು ಹೊಕ್ಕು ವಿಭೀಷಣನಿಗೆ ಪಟ್ಟವನ್ನು ಕಟ್ಟಿದನಂತೆ. ಹೀಗೆಂದು ಹಿಂದೂಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸುಂದರವಾದ ಕಥೆಯುಂಟು.

"ಈ ಸೀಮೆ ನಮಗೆ ಲಂಕೆಯ ರೀತಿಯಾಗಿದೆ. ನಾವು ರಾಮನಂತೆ ಇಲ್ಲ. 'ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ತೊರೆದು ನನ್ನನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ ಬಾ' ಎಂದು ಧನ ಹೇಳಿತೋ ಎಂಬಂತೆ ಕೇಳಿದ ಪೂರ್ವದೇಶದ ಆಹ್ವಾನ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯರಿಗೆ ಸೋಕಿ ನಮ್ಮ ಜನ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬರುವುದಕ್ಕೆ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದಾಗಿನಿಂದ ಈ ಸೀಮೆಯ ಧನ ಕೊಂಚಕೊಂಚವಾಗಿ ನಮ್ಮ ಸೀಮೆಯನ್ನು ಸೇರುತ್ತಲಿದೆ. ನಾವು ಅಂದವಾದ ಯಾವುದನ್ನು ಕಂಡರೂ ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ಹೋಗಬೇಕೆನ್ನುತ್ತೇವೆ. ಷಾಹಜಹಾನನ ಸಿಂಹಾಸನ ನಾದರಷಹನೊಂದಿಗೆ ಪರ್ಷಿಯಾಕ್ಕೆ ಹೋಯಿತು. ನಾದರಷಹನು ಹೋದವನು ಪುನಃ ಬರಲಿಲ್ಲ. ನಾವು ಇಲ್ಲಿಯೇ ನೆಲಸಿ ನಿಂತ ನೂರಾರು ನಾದರಷಹರಂತೆ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರು ಒಂದೊಂದನ್ನು ಮೆಲ್ಲಗೆ ಒಂದೊಂದಾಗಿ ಸಾಗಿಸುತ್ತಿದೇವೆ. ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಹಿಂದೆ ಇದ್ದ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಒಳ್ಳೆಯವಾದ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ವಸ್ತುಗಳು ಹೋಗುತ್ತಾ ಇವೆ. ಸೀಮೆ ಬರಿಯ ಸೀಮೆಯಾಗುತ್ತಾ ಇದೆ.

“ನಾನು ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ಕುರಿತು ಯೋಚನೆಮಾಡುವಂತೆ ಈಚೆಗೆ ಒಂದು ಸಂಗತಿ ನಡೆಯಿತು. ಕೆಲವು ದಿನಗಳ ಹಿಂದೆ ನನ್ನ ತಂಗಿ ಎಮಿಲಿಯೂ ಅವಳ ಗಂಡನೂ ನನ್ನ ಮನೆಗೆ ಬಂದರು. ಜಾನ್ ಫರ್‍ಕ್ಯು ವರನು ಈ ಸೀಮೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ಬಹಳ ಪ್ರೀತಿಯುಳ್ಳವನು; ಪ್ರಾಯಶಃ ನಮ್ಮ ಜನರಲ್ಲಿ ನಾನು ಕಂಡಹಾಗೆ ಇನ್ನು ಯಾರಿಗೂ ಅಷ್ಟು ಪ್ರೀತಿಯಿಲ್ಲ. ಅವನು ಇಲ್ಲಿಯ ಜನರನ್ನು ಬಲ್ಲನು; ಅವರ ನಡೆನುಡಿಗಳನ್ನು ಬಲ್ಲನು. ಇಲ್ಲಿನ ನಾಗರಿಕತೆಯಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮವಾದ ಅಂಶಗಳು ಯಾವುವು ಎಂಬುದನ್ನು ಬಲ್ಲನು; ಇಲ್ಲಿಯ ದೇವಾಲಯಗಳ ಶಿಲ್ಪದ ಕೌಶಲ್ಯವನ್ನು ಬಲ್ಲನು. ಈ ಸೀಮೆಯಲ್ಲಿ ಪೂರ್ವಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅಮೋಘವಾದ ಒಂದು ನಾಗರಿಕತೆ ಇತ್ತೆಂದೂ ಈಗ ನಮ್ಮ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬೀಳುವ ದಿನ ದಿನದ ಜೀವನದಲ್ಲೂ ಆ ನಾಗರಿಕತೆಯ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಭಾಗಗಳು ಕಾಣಬರುವುವೆಂದೂ ಸ್ಥಿರಪಡಿಸಿ ನಮ್ಮವರಿಗೆ ತಿಳಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಅವನು ಮಾಡಿರುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಎಷ್ಟು ಮಹತ್ತಾದುದೆಂದು ಅವನ ಹೆಸರನ್ನು ಹೇಳಿದಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುವುದು. ಹಾಗೆ ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಅವನು ಈ ಸೀಮೆಯನ್ನೆಲ್ಲಾ ಸುತ್ತಿದಾನೆ. ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿ ದೇವಾಲಯಗಳಿವೆ, ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿ ಮಠಗಳಿವೆ, ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿ ಪೂರ್ವದ ಅರಮನೆಗಳು ಮನೆತನದವರು ಇದ್ದಾರೆ, ಅಲ್ಲಿಗೆಲ್ಲಾ ಪ್ರಯಾಣ ಮಾಡಿ ಅಲ್ಲಿ ಇರುವ ಶಿಲ್ಪದ ಕೆಲಸವನ್ನೂ ಚಿತ್ರದ ಕೆಲಸಗಳನ್ನೂ ಪಟಗಳನ್ನೂ ನೋಡಿದಾನೆ. ಹಾಗೆ ನೋಡಿ ಅವುಗಳನ್ನು ವರ್ಣಿಸಿ ಇಲ್ಲಿಯ ವಿಷಯ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ತಿಳಿಯುವಂತೆ ಎತ್ತಿ ಕೊಂಡಾಡಿದಾನೆ. ಈ ಸೀಮೆಯ ಜನರು ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಅವನಿಗೆ ಬಹಳ ಕೃತಜ್ಞರಾಗಿರಬೇಕು. ಇದೆಲ್ಲದರಲ್ಲಿಯೂ ಎಮಿಲಿಯು ಅವನಿಗೆ ಸಹಾಯವಾಗಿ ನಿಂತು ಈ ಸೀಮೆ ಎಂದರೆ ನಿಜವಾದ ಒಂದು ವಿಶ್ವಾಸವನ್ನು ಪಡೆದಿದಾಳೆ.

“ಫರ್‍ಕ್ಯುವರನು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಸಾಧ್ಯವಾದ ಪಟಗಳು ಶಿಲ್ಪಗಳು ಮುಂತಾದುವನ್ನು ಬೇಡಿಯೋ ಕೊಂಡುಕೊಂಡೋ ಒಟ್ಟುಗೂಡಿಸಿದಾನೆ. ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಒಂದುಕಡೆ ಸೇರಿಸಿ ತನ್ನದೊಂದು ಮ್ಯೂಸಿಯಂ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಅವನ ಅಭಿಪ್ರಾಯ. ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬರುತ್ತಾ ಇವರು ಅಜಾಂತದ ಗುಹೆಗಳನ್ನು ನೋಡಿಕೊಂಡು ಬಂದರು. ಅವರ ಉತ್ಸಾಹವನ್ನು ಹೇಳುವಂತಿಲ್ಲ.

ಘರ್‍ಸ್ಕವರನು ಬಂದ ಮೊದಲು ಅದೇ ಮಾತನ್ನೇ ಆಡುತ್ತಿದಾನೆ. ತಂಗಿ ಎಮಿಲಿ ಸುಮ್ಮನಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿ ನಾನು ನಿನಗೆ ಹೇಗೆ ತೋರಿತು ಎಂದೆ. ಅವಳು ಅದನ್ನು ನೋಡಿ ನನಗೆ ಬಹಳ ಆನಂದವಾಯಿತು, ಒಂದು ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ವ್ಯಸನಪಟ್ಟೆ, ಎಂದಳು. ಯಾವ ವಿಷಯ?—ಎಂದೆ. 'ಅದರಲ್ಲಿಯ ಚಿತ್ರವೊಂದನ್ನು ನೋಡಿದಾಗ, ಬರೆದ ಮಹಾರಾಯರು ಬರೆದರು, ಕಾಗದಗಳ ಮೇಲೆಯೋ ಬಟ್ಟೆಗಳ ಮೇಲೆಯೋ ಬರೆಯಬಾರದಾಗಿತ್ತೇ, ಎಂದುಕೊಂಡೆ; ಹಾಗೆ ಬರೆದಿದ್ದರೆ ನಾವು ಯಾವ ಬೆಲೆಯನ್ನಾದರೂ ಕೊಟ್ಟು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ಈಗ ಆ ಕಲ್ಲು ಬಂಡೆಗಳ ಮೇಲೆ ಬರೆದುಬಿಟ್ಟಿದಾರೆ, ನಾವು ಯಾರೂ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವ ಹಾಗಿಲ್ಲ' ಎಂದಳು. ಈ ಆಸೆ ತಪ್ಪು ಎಂದು ಆಗ ನನಗೆ ಅಷ್ಟು ತೋರಲಿಲ್ಲ. ಈ ಉತ್ಸಾಹ ಸರಿಯಾದದ್ದೆಂಬುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ಯಾರು ನೋಡಿದರೂ ಈ ಆಸೆ ಹುಟ್ಟುವಂತೆ ಮಾಡಬಲ್ಲ ಸೊಗಸು ಆ ಚಿತ್ರಗಳಲ್ಲಿದೆ.

"ಹಾಗೆಯೇ ಮಾತನಾಡುತ್ತಿರುವಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಡಿವಿಜನಿನಲ್ಲಿರುವ ದೇವಲಾಯಗಳ ಮಾತೂ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಸ್ಥಳಗಳ ಮಾತೂ ಬಂತು. ಘರ್‍ಸ್ಕವರನು 'ನಿನ್ನ ಡಿವಿಜನಿನಲ್ಲಿ ಮಸುಮತ್ತಿ ಎನ್ನುವ ಊರಿದೆಯಂತಲ್ಲ, ಅಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಒಳ್ಳೆಯ ಚಿತ್ರಗಳಿವೆಯಂತೆ' ಎಂದನು. ವಿಚಾರಿಸುವಲ್ಲಿ ಹೆಸರು ಮೊದಲಾದದ್ದನ್ನೆಲ್ಲಾ ಹೇಳಿದನು, ಕೊನೆಗೆ 'ಅವನಲ್ಲಿರುವ ಒಂದೆರಡು ಚಿತ್ರಗಳನ್ನಾದರೂ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಬೇಕು. ನೀನು ಸಹಾಯಮಾಡುವೆಯಾ' ಎಂದನು. ಈ ದೇಶದ ಔನ್ನತ್ಯವನ್ನು ಇತರರಿಗೆ ಪ್ರಕಾಶಪಡಿಸುವವನಿಗೆ ಯಾವ ಸಹಾಯವನ್ನಾದರೂ ಮಾಡಬಹುದೆಂದು ನಾನು ಆಗಲಿ ಎಂದೆನು. ನಿನ್ನೆ ಮಸುಮತ್ತಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದೆವು."

"ಮಸುಮತ್ತಿ ಒಂದು ಸಣ್ಣ ಊರು; ಬೇಚಿರಾಕಾಗದೆ ಊರು ಎಷ್ಟು ಹಾಳಾಗುವುದು ಸಾಧ್ಯವೋ ಅಷ್ಟು ಹಾಳಾಗಿದೆ. ಊರ ಹೊರಗೆ ಅಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಿ ಮನೆಗಳನ್ನ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಇರುವವರನ್ನ ಬಿಟ್ಟರೆ ಊರಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಐದು ಮನೆಗಳು ಇರಬಹುದು ಅಷ್ಟೇ. ಅವರೆಲ್ಲಾ ರೈತರು.

ನಾನು ಕೆಲವು ದಿನಗಳ ಹಿಂದೆ ಅಲ್ಲಿ ಹೋಗಿದ್ದಾಗ ಒಂದು ಮನೆಯ ಜಗಲಿಯ ಮೇಲೆ ಒಬ್ಬ ಮುದುಕ ಕುಳಿತಿದ್ದನು. ನಾನು ಊರು ಏಕೆ ಹೀಗಾಯಿತು ಎಂದೆನು. ಈ ಸೀಮೆಯ ಜನರಲ್ಲಿ ಹೇಗೋ ಕಾಣೆ ಬಹಳ ನಿಜವಾದ ತಿಳಿವು ಒಂದು ಪ್ರಚಾರವಾಗಿದೆ; ಅವರು ಆಡುವ ಸಾಮಾನ್ಯವಾದ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ತತ್ತ್ವ ಅಡಗಿರುವುದು. ಅವರ ಬೇಸಾಯ ಗಾರರು ದೊರೆತನದ ನಯವನ್ನು ಬಲ್ಲರು. ಇವರಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯನ ಜೀವನ ದಲ್ಲೂ ಶಾಂತಭಾವ ಪ್ರಬಲವಾಗಿರುವುದು. ಊರು ಏಕೆ ಹೀಗಾಯಿ ತೆಂದರೆ ಮುದುಕನು 'ಎಲ್ಲಾ ಊರೂ ಹೀಗಾಗುವುದೇ!' ಎಂದನು. ನಾನು 'ಏಕೆ, ಕೆಲವು ಊರು ಬೆಳೆಯುತ್ತಾ ಬರುತ್ತದಲ್ಲಾ' ಎಂದೆನು. ಮುದುಕನು 'ಬೆಳೆಯುವಾಗ ಬೆಳೆಯುತ್ತದೆ ಇಳಿಯುವಾಗ ಇಳಿಯು ತ್ತದೆ' ಎಂದನು. 'ನಿಮ್ಮ ಊರು ಬೆಳೆದಿತ್ತೆ?' ಎಂದು ನಾನು ಕೇಳಿದೆನು. ಮುದುಕನು 'ಪ್ರಾಯಬರದ ಹಾಗೆ ಮುದಿತನ ಬಂದೀತೆ?' ಎಂದನು. ಆಮೇಲೆ ಹಾಗೆಯೇ ಕೇಳಿದ್ದರಲ್ಲಿ ಈ ಊರು ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ವಾಗಿದ್ದ ಮಾಹಿಷ್ಮತೀನಗರವೆಂದೂ ಇಲ್ಲಿ ಕಾರ್ತವೀರ್ಯಾರ್ಜುನನು ದೊರೆ ಯಾಗಿದ್ದನೆಂದೂ ಈಚೆಗೆ ನೂರಾರು ಮನೆಗಳವರು ದೊರೆಗಳಾಗಿದ್ದು ಖಿಲರಾಗಿ ಕೊನೆಗೆ ಮುಸಲ್ಮಾನರ ದಂಡು ಒಂದು ಬಂದಾಗ ಊರಿನವ ರೆಲ್ಲ ಎದ್ದು ಯುದ್ಧಮಾಡಿದರೆಂದೂ ಅದರ ಈಚೆಗೆ ಊರು ಹಳ್ಳಿಯಾ ಗುತ್ತ ಬಂದು ಕೊನೆಗೆ ಈ ನಾಲ್ಕು ಮನೆ ಉಳಿದುವೆಂದೂ ಅವನು ಹೇಳಿ ದನು. ಮಾಹಿಷ್ಮತೀನಗರವೆಲ್ಲೋ ಈ ಊರೆಲ್ಲೋ! ಅಂತೂ ಮುದುಕ ನಿಗೆ ಆ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಏನೂ ಸಂದೇಹವಿರಲಿಲ್ಲ. ಅರ್ಜುನನು ತನ್ನ ಸಾವಿರ ಕೈಗಳಿಂದ ಸಾಮುಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಕಲ್ಪಿಸಿದ್ದ ಗರಡಿ ಎಂದು ಈತ ಒಂದು ಕಲ್ಲಿನಮಂಟಪವನ್ನು ತೋರಿಸಿದನು. ಅವನು ದಿನವೂ ಸ್ನಾನಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದನೆಂದು ಒಂದು ಪುಷ್ಕರಣಿಯನ್ನು ತೋರಿಸಿದನು. ದಿನವೂ ಪೂಜೆಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದ ದೇವಾಲಯವನ್ನು ತೋರಿಸಿದನು. ಅವನು ರಾವಣನನ್ನು ಹಿಡಿದುತಂದು ಕಟ್ಟಿಹಾಕಿದ್ದನೆಂದೂ ರಾವಣನನ್ನು ಜನರಿಗೆ ತೋರಿಸಿ ಹತ್ತು ತಲೆಯ ಹುಳು, ಅದರ ಕೈಲಿ ಆಟವಾಡಿಸು ತ್ತೇನೆ ನೋಡಿ, ಎಂದು ಅವನನ್ನು ಕುಣಿ ಎಂಧಾಗ ಅವನು ಕುಣಿಯುತ್ತೇ

ಇರಲು ಹಿಡಿದು ಅವನಿಗೆ ಒಂದು ಏಟನ್ನು ಕೊಟ್ಟನೆಂದೂ, ಅದಕ್ಕೆ ರಾವಣನು ಹಾರಿ ನಿಲ್ಲಲು ರಂಗಮಂಟಪದ ಕಲ್ಲುಭಾವಣಿಗೆ ತಲೆಗಳು ತಗಲಿ ಅದರಲ್ಲಿ ಹತ್ತು ಗುಣಿಗಳು ಬಿದ್ದುವೆಂತಲೂ, ಆ ಗುಣಿಗಳು ಇನ್ನೂ ಆ ಮಂಟಪದಲ್ಲಿ ಕಾಣುವುವೆಂದೂ ಹೇಳಿದನು. ಇದು ಈ ಸೀಮೆಯ ಜನರಲ್ಲಿ ವಾಡಿಕೆ. ಇವರಲ್ಲಿ ಯಾವ ಹಳ್ಳಿ ಕಾಡೂ ತಾನು ಮಹಾಪುರುಷರಿಗೆ ಅನರ್ಹವೆಂದು ಎಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲದೆ ದೇವತಾಂಶಪುರುಷರು ನೆಲವನ್ನು ಮೆಟ್ಟುವ ದಿನ ಈ ಜನರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ಕಳೆದುಹೋಗಿಲ್ಲ. ನಾನು ಮುದುಕನ ಈ ಮಾತನ್ನೆಲ್ಲ ಕೇಳಿ ಎಂದಿನಂತೆ ಹೇಳುವ ಮಾತು ಎಂದುಕೊಂಡೆನು. ಆದರೆ ಊರು ಕೊಂಚಕಾಲದ ಹಿಂದೆ ಬಹಳ ದೊಡ್ಡದಾಗಿತ್ತೆಂದು ತೋರುವ ಚಿಹ್ನೆಗಳು ಬೇಕಾದಷ್ಟು ಈ ಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಇವೆ. ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಮಂಟಪ ಒಂದು ; ಸಾಲಿಗೆ ಹತ್ತು ಕಂಬದಂತೆ ಹತ್ತು ಸಾಲು ಕಂಬಗಳಿರುವ ದೊಡ್ಡ ಕಟ್ಟಡವಿದು. ಅಷ್ಟು ಎತ್ತರವಾಗಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಎಷ್ಟು ಅಗಲದ ಕಲ್ಲುಗಳು ! ಏನು ಭಾರವಿದ್ದಿರಬೇಕು ! ಇದು ಬಹಳ ಗಟ್ಟಿಗರಾದ ಜನರ ಕೆಲಸವೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಪುಷ್ಕರಣಿ ದೊಡ್ಡದು. ಸುಮಾರು ನೂರೈವತ್ತು ಗಜದ ಚದರವಿದೆ. ಕಲ್ಲುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಒಂದೇ ನಯವಾಗಿ ಕೆತ್ತಿ ಅಂಚುಗಳನ್ನು ಸಮವಾಗಿ ಉಳಿಯಿಂದ ಕಡಿದು ಜೋಡಿಸಿ ಸೋಪಾನವನ್ನು ಕಟ್ಟಿದಾರೆ. ಇದು ಕೆಲಸಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ಶ್ರದ್ಧೆ ಇದ್ದವರಿಂದ ಆದ ಕೆಲಸವಾಗಿ ತೋರುತ್ತದೆ. ಅಂದವಾದ ಕಟ್ಟಡದಲ್ಲಿಯ ಆನಂದವೇನೆಂಬುದನ್ನು ಬಲ್ಲವರ ಕೆಲಸ. ಈಗ ಈಗ ಮೇಲ್ಗಡೆಯ ಸೋಪಾನಗಳಲ್ಲಿ ಸೊಪ್ಪುಸೆದೆ ಬೆಳೆದು ಕಲ್ಲುಗಳು ಸಡಲುತ್ತಿವೆ. ಆದರೂ ಕೆಳಗಡೆಗೆ ಇರುವ ಕಲ್ಲುಗಳು ಭದ್ರವಾಗಿ ನಿಂತಿವೆ. ಈಗಲೂ ತಳದಲ್ಲಿ ನೀರು ನಿಂತಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ನಾಲ್ಕು ಕಡೆಯೂ ಒಂದೇ ಸೋಪಾನದ ತುದಿಗೆ ನಿಂತಿದೆ. ಸೋಪಾನ ಒಂದೇ ಸಮನಾಗಿ ಬರುವುದಕ್ಕೆ ಅವರು ಎಷ್ಟುಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಿರಬೇಕು ! ಆಮೇಲೆ ಈ ದೇವಾಲಯ. ಗ್ರೀಕರ ವಿಗ್ರಹಗಳ ಸರಳತೆಯನ್ನೂ ನಮ್ಮ ಸೀಮೆಯ ಕಟ್ಟಡಗಳ ಧೀರಭಾವವನ್ನೂ ನೋಡಿದ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಇಲ್ಲಿಯ ವಿಗ್ರಹಗಳ ವೈರೂಪ್ಯವೂ ಈ ಕಟ್ಟಡಗಳ ಲಘುಭಾವವೂ ಅಷ್ಟು ಶ್ರೇಷ್ಠವಾಗಿ ಕಾಣವು. ಆದರೂ

ಕಟ್ಟಡಗಳ ಒಟ್ಟಿನ ಭಾವ ಸರಿಯಾಗಿರುವಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಈ ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಾ ಕೆಲಸವೂ ನಯವಾಗಿದೆ. ಚಪ್ಪಡಿಗಳನ್ನು ಜೋಡಿಸಿ ಗೋಡೆಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿದೆ. ಜೋಡಿಸಿರುವ ಪಂಕ್ತಿಗಳು ನಾಲ್ಕು ಕಡೆಯೂ ಒಂದೇ ಮಟ್ಟಕ್ಕೆ ಇವೆ. ಇದರಲ್ಲೂ ಕೆಲವು ಭಾಗಗಳು ಶಿಥಿಲವಾಗುತ್ತಾ ಬರುತ್ತಿವೆ. ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿ ಒಂದು ವಿಗ್ರಹ ಇದೆ. ಆದರೆ ಬಹಳ ದಿವಸಗಳಿಂದ ಪೂಜೆ ಇಲ್ಲ. ಇಷ್ಟಲ್ಲದೆ ದೊಡ್ಡ ಊರಾಗಿದ್ದಿರಬೇಕೆನ್ನುವುದಕ್ಕೆ ಉದ್ದಕ್ಕೆ ಹಾಳುಮನೆಗಳ ಸಾಲುಗಳಿವೆ. ಮುದುಕನು ಒಂದನ್ನು ಅಕ್ಕಸಾಲೆಗಳ ಕೇರಿ ಎಂದೂ, ಒಂದನ್ನು ವೈಶ್ಯರ ಕೇರಿ ಎಂದೂ, ಒಂದನ್ನು ಅಂಬಿಗರಕೇರಿ ಎಂದೂ, ಒಂದನ್ನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಕೇರಿ ಎಂದೂ, ಏಳೆಂಟು ಕಡೆ ಏಳೆಂಟು ಬೀದಿಗಳ ಗುರುತುಗಳನ್ನು ತೋರಿಸಿದನು. ಎಲ್ಲವೂ ಶೂನ್ಯ. ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಹಾಳುಗೋಡೆ. ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ನೋಡಿ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದೆನು.

"ನಿನ್ನೆ ಮುಸುಮತ್ತಿಗೆ ಹೋಗಿ ವಿಚಾರಿಸಿದ್ದರಲ್ಲಿ ಆ ಚಿತ್ರಗಳಿರುವವರ ಮನೆ ಯಾವುದೆಂದರೆ ಈ ಮುದುಕನದೇ. ನಾವು ಹೋಗಿ ಮುದುಕನಿಗೆ ಹೇಳಿಕಳುಹಿಸಿದೆವು. ಮುದುಕ ಹೊರಗೆ ಬಂದು ನಮಸ್ಕಾರಮಾಡಿ ದಯಮಾಡಿಸಬೇಕು ಎಂದನು. ಈ ಜನರ ನಯ ಇವರದೇ. ಮುದುಕನ ನಡೆನುಡಿಗಳು ಸ್ವಭಾವಜನ್ಯವಾದ ದೊಡ್ಡತನವನ್ನು ತೋರತಕ್ಕವು. ಘರ್ಕ್ಯುವರನು,

'ಕೃಷ್ಣಯ್ಯ ಎನ್ನುವರು ನೀವೇಯೋ?' ಎಂದನು.

'ಹೌದು, ಸಾಹೇಬರೆ.'

'ತಮ್ಮಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಕೆಲಸವಿದೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಬಂದೆವು.'

'ಅಪ್ಪಣೆಯಾಗಬೇಕು.'

'ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿ ಹಿಂದಣಕಾಲದ ಚಿತ್ರಗಳು ಅನೇಕ ಇವೆಯಂತೆ. ಅವುಗಳನ್ನು ನೋಡಬೇಕೆಂದು ಬಂದಿದೇವೆ.'

'ಅಲ್ಲಿ ಇರುವವೇನು ಬಹಳ ಇಲ್ಲ.'

'ಇರುವಷ್ಟನ್ನು ತೋರಿಸಿದರೆ ಸಾಕು.'

'ಆಗಲಿ. ದಯಮಾಡಿಸಿ.'

" ನಾವು ಹೋಗಿ ಹಜಾರದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತೆವು.

" ಮುದುಕನು ಒಳಗೆ ಹೋಗಿ ಕೆಲವು ಪಟಗಳನ್ನು ತಂದು ನಮ್ಮ ಹತ್ತಿರ ಇರಿಸಿದನು. ಎರಡು ಸಾಮಾನ್ಯವಾದದ್ದು. ಒಂದು ಬಟ್ಟೆಯ ಮೇಲೆ ಒಂದು ಮಾದರಿಯ ಮೇಣವನ್ನು ಹಚ್ಚಿ ಪಟ ಮಾಡಿತ್ತು. ಅದರ ಮೇಲೆ ಸಾಮಾನ್ಯವಾದ ಬಣ್ಣಗಳಿಂದ ಚಿತ್ರವನ್ನು ಬರೆದಿತ್ತು. ಬರವಣಿಗೆ ಬಹಳ ಸುಲಭವಾಗಿ ಬಂದಿತ್ತೆಂಬಂತೆ ತೋರುತ್ತಿತ್ತು. ಕೆಲವದರಲ್ಲಿ ಒಂದುಸಲ ಬರೆದು ಅಳಿಸಿದ ಗುರುತು ಕಾಣುತ್ತಿತ್ತು. ಇನ್ನು ಕೆಲವದರಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೇಸಲ ಎಳೆದ ಗೆರೆಯೇ ನಿಂತಿತ್ತು. ಅಂತು ಚಿತ್ರಗಾರನ ಕೈ ಎಷ್ಟು ಸುಲಭವಾಗಿ ಓಡುತ್ತಿದ್ದಿರಬೇಕು ಎಂದು ಆಶ್ಚರ್ಯತೋರುವಂತಹ ಚಿತ್ರಗಳು. ಒಂದು ಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣನ ಚಿತ್ರ. ಬರೆದವನಿಗೆ ಗೋಪಾಲ ಕೃಷ್ಣನು ಎಷ್ಟು ನಿಜವಾದ ವ್ಯಕ್ತಿಯಾಗಿದ್ದಿರಬೇಕೆಂದು ಆ ಪಟವನ್ನು ನೋಡಿದವರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಊಹಿಸಲು ಸಾಧ್ಯ. ಆ ನಿಲುವಿನ ಸೊಗಸೋ, ಆ ಅಡಿಯನ್ನಿಟ್ಟಿರುವ ನ್ಯಾಸವೊ, ಆ ಕೈಗಳು ಕೊಳಲನ್ನು ಹಿಡಿದಿರುವ ಬೆಡಗೋ, ಕೊಳಲಿಗಿಟ್ಟಿರುವ ಆ ತುಟಿಯ ಸೊಂಕೊ, ಆ ಕಣ್ಣಿನ ನೋಟದ ಒಯ್ಯಾರವೋ, ಒಂದುಕಡೆ ಬಾಗಿರುವ ನಿಲುವಿನಿಂದ ಎದೆಯ ಒಂದುಕಡೆಗೆ ಸರಿದಿರುವ ಹಾರದ ಲಕ್ಷಣವೊ, ಇದೆಲ್ಲಾ ಹಾಗಿರಲಿ, ಆ ಗಾನವು ಸುತ್ತಣ ಗಾಳಿಯಲ್ಲಿ ಹರಡುತ್ತಿರುವುದರಲ್ಲಿ ಅದರಲ್ಲಿ ಮಿಕ್ಕ ಶಬ್ದವೆಲ್ಲಾ ನಿಂತುಹೋಯಿತೆಂದು ತೋರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಎಂಬಂತಿರುವ ಹಿಂದಣ ಒಂದು ಮರದ ನಿಶ್ಚಲವಾದ ಎಲೆಗಳ ಚಿತ್ರವೋ, ಆನಂದದಿಂದ ಕೇಳುತ್ತ ಹತ್ತಿರ ನಿಂತಿರುವ ಹಸುವೋ, ಹತ್ತಿರದ ದೇವತೆಗಳ ಋಷಿಗಳ, ಗೋಪಿಕಾಸ್ತ್ರೀಯರ ಇದೆಲ್ಲದರ ಸೊಗಸೊ! ನೋಡಿದಾಗ ನನಗೆ ಈ ದೇವರು ಇವನಿಗೆ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷನಾಗಿದ್ದಿರಬೇಕು ಎನ್ನಿಸಿತು. ಎಮಿಲಿ ಘರ್ರ್ಕುವರ ಇವರ ಸಂತೋಷಕ್ಕಂತೂ ಪಾರವೇ ಇಲ್ಲ. ಇದನ್ನು ಬರೆದವರು ಯಾರು ?—ಎಂದು ಕೇಳಿದರು.

'ನಮ್ಮ ತಾತಂದರು.'

'ಬಹಳ ಗಟ್ಟಿಗರೆಂದು ಕಾಣುತ್ತದೆ.'

'ಅವರಷ್ಟು ಗಟ್ಟಿಗರು ನಮ್ಮ ಮನೆತನದಲ್ಲೇ ಹುಟ್ಟಲಿಲ್ಲ.'

'ಅವರು ಇನ್ನೂ ಏನನ್ನಾದರೂ ಬರೆದರೋ ?'

'ಅವರು ಬಹಳ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ಬರೆದರು. ಆದರೆ ಮೂರು ಪಾಲೆಲ್ಲಾ ಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣನ ಚಿತ್ರವನ್ನೇ ಬರೆದದ್ದು. ಅವರಿಗೆ ಈ ಸ್ವಾಮಿಯ ಚಿತ್ರವನ್ನು ಬರೆಯುವುದರಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಉತ್ಸಾಹ. ಇಗೋ ನೋಡಿ ಇವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಬರೆದು ಬರೆದು ಕೊನೆಗೆ ಬಂದದ್ದು ಇದು, ಎಂದು ಒಳಗೆ ಹೋಗಿ ಮುದುಕ ಒಂದು ದಫ್ತರನ್ನು ತಂದು ಎದುರಿಗಿಟ್ಟನು. ನಾವು ತೆಗೆದು ನೋಡಲಾಗಿ ಮೂರು ಪಾಲೆಲ್ಲಾ ಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣನ ಚಿತ್ರಗಳು; ಒಂದಕ್ಕೊಂದಕ್ಕೆ ಸ್ವಲ್ಪ ವ್ಯತ್ಯಾಸ. ಒಂದೊಂದು ಸಲ ಯಾವ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ವ್ಯತ್ಯಾಸ ಎಂದು ಹೇಳುವಂತಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಒಟ್ಟನಲ್ಲಿ ವ್ಯತ್ಯಾಸ ಕಾಣುವುದು. ಹೀಗೆ ಇದ್ದುವನ್ನು ನಾವು ಸಾಲು ಸಾಲಾಗಿ ನೋಡುತ್ತಾ ಬಂದೆವು. ಹದಿನಾರು ಪಟ ಸಿಕ್ಕಿದುವು. 'ಇದು ಒಂದೊಂದನ್ನೂ ಬರೆಯುವುದು. ಬರೆದ ಮೇಲೆ ಸ್ವಾಮಿ ನನಗೆ ದರ್ಶನಕೊಡುವುದು ಹಾಗಲ್ಲ ಎಂದು ಹೇಳಿ ಮತ್ತೊಂದನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸುವುದು.' ಹೀಗೆ ಮಾಡಿ ಕೊನೆಗೆ ಬಂದದ್ದು ಆಗೋ ಆಗ ನೋಡಿದಿರಲ್ಲ ಆ ಪಟ' ಎಂದನು.

"ಫರ್ಕುವರನು ಆಶ್ಚರ್ಯಪಟ್ಟನು. 'ಹಾಗಾದರೆ ಆ ಪಟ ಬರೆದಾಗ ಅದು ಸರಿಯಾಗಿ ಬಂತು ಎಂದು ಒಪ್ಪಿದರೊ ?'

'ಇಲ್ಲ, ಆಮೇಲೆ ಕೊಂಚ ದಿನ ಬಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಇನ್ನೊಂದು ಪಟ ಆರಂಭಮಾಡಿದರು. ಅದಕ್ಕೆ ಕೈ ಹಾಕುವುದಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ಹತ್ತು ಹನ್ನೆರಡು ದಿನ ಒಂದೇ ಸಮನಾಗಿ ದೇವರ ಪೂಜೆಮಾಡುತ್ತಾ ಬೆಳಗಾಗ ಸಂಜೆಯಾಗ ಧ್ಯಾನಮಾಡುತ್ತಾ ಕುಳಿತಿದ್ದರಂತೆ. ಏನೋ ವಿಚಿತ್ರವಾದ ಬದುಕು ಸ್ವಾಮಿ, ಅವರದು. ಧ್ಯಾನಮಾಡಿ ಕುಳಿತಿದ್ದವರು ಆ ಹೊತ್ತು ಬಾವಿಯಿಂದ ಬಂದು, ಸ್ವಾಮಿ ದಯೆಮಾಡಿರುವ ಹಾಗಿದೆ, ಎಂದು ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಕರೆದು ದೇವರಿಗೆ ಕಾಯಿ ಒಡೆಯಹೇಳಿ ತಾವು ಬರೆಯುವುದಕ್ಕೆ ಕುಳಿತರಂತೆ. ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಎರಡು ಮೂರು ಇಳಿದಿದ್ದರೂ ಬರೆಯುತಾಲೇ ಕುಳಿತಿದ್ದರು. ಆ ಹೊತ್ತಿಗೆ ನಮ್ಮ ದೊಡ್ಡತಾತ ಪೂಜೆ ಮುಗಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದು ತಮ್ಮನ ಹತ್ತಿರ ಕುಳಿತರು.

ಮನೇ ಮಕ್ಕಳು ಮರಿ ಎಲ್ಲಾ ಊಟಮಾಡಿ ಆಯಿತು. ನಮ್ಮ ಅವ್ವ ಆಗ್ಯೆ ನಮ್ಮ ತಂದೆಯನ್ನು ಗರ್ಭಿಣಿಯಾಗಿದ್ದರು. ಯಾರೂ ಕಾಯಬೇಡಿ ಎಂತ ಹೇಳಿ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಊಟಮಾಡಿಸಿದರು. ನಮ್ಮ ದೊಡ್ಡ ತಾತ ನಮ್ಮ ಚಿಕ್ಕ ತಾತ ಇಬ್ಬರೇ ಹಸಿದು ಕೂತುಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಇನ್ನೇನು ಮುಗಿಯುತ್ತದೆ, ಎಂತಲೇ ಹತ್ತಿರ ಹತ್ತಿರ ಸಂಜೆಯವರೆಗೆ ಕೂತರಂತೆ; ಪಟ ನೋಡಿದರೂ ಹಾಗೆಯೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಕುಳಿತೇ ಇರುವ ವೇಳೆಗೆ ದಂಡು ಬಂತು ಅಂತ ಕೂಗಾಯಿತು. ಊರ ಬಾಗಿಲುಗಳೆಲ್ಲ ಹಾಕಿದರು, ಊರವರೆಲ್ಲ ಕೋಟೇಕಡೆ ಹೊರಟರು. ನಮ್ಮ ತಾತನವರದು ಬಹಳ ಹುಮ್ಮಸ್ಸು; ದೇವರ ಮನಸ್ಸು ಇಲ್ಲವೇನೋ ಈ ಹೊತ್ತು ಈ ಪಟ ಮುಗಿಯುವುದು, ಎಂದುಕೊಂಡು ಎದ್ದು ಅಂಬುತೆಕ್ಕೊಂಡು ಕೋಟೆಗೆ ಹೊರಟರು. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಹೆಂಗಸರು, ಊಟಮಾಡಿಕೊಂಡು ಹೋಗು ಬಾರದೇ, ಎಂದರು. ನಮ್ಮ ತಾತ, ಊಟ ಕೋಟೆಗೆ ಕಾಯಬಹುದು, ಕೋಟೆ ಊಟಕ್ಕೆ ಕಾಯುತ್ತದೆಯೋ, ಎಂದರಂತೆ. ದೊಡ್ಡ ತಾತನವರು—ಬಂದುಬಿಡುತ್ತಾನೆ ಎಂದರಂತೆ. ಹೆಂಗಸರು ಬಲವಂತ ಮಾಡಿದರು. ನಮ್ಮ ತಾತನವರು ಪೂಜೆಗೆ ಇಟ್ಟಿದ್ದ ಒಂದು ಬಾಳೆಯ ಹಣ್ಣನ್ನು ತಿಂದು ಇದೋ ಬಂದುಬಿಟ್ಟೆ ಎಂದು ಹೊರಟರು. ಆ ದಿನ ಬಂದ ಗುಂಪು ಸ್ವಲ್ಪದ ಗುಂಪಲ್ಲ. ಊರಿನಲ್ಲಿ ಇದ್ದ ಜನವೂ ಕಡಿಮೆ; ಸುಮ್ಮನೆ ಏನನ್ನಾದರೂ ತೆತ್ತಿದ್ದರೆ ಹೊರಟುಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರು. ನಮ್ಮ ತಾತ ಹುಮ್ಮಸ್ಸಿನವರು. ಯಾರೋ ಹಾಗೆ ಹೇಳಿದರೆ ಒಪ್ಪಲಿಲ್ಲ. ಕೋಟೆಯಮೇಲೆ ನಿಂತು ಓಡಾಡುತ್ತಾ ಇರುವಾಗ ದಂಡಿನವನು ಯಾವನೋ ಒಂದು ಕೋವಿಯಿಂದ ಅವರನ್ನು ಸುಟ್ಟುಬಿಟ್ಟ; ಅವರು ಹಾಗೆಯೇ ಬಿದ್ದುಹೋದರು. ಆ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಹೊಲಗದ್ದೆಗೆ ಹೋಗಿದ್ದ ಜನರೂ ಬಂದರು. ದಂಡನ್ನ ಹ್ಯಾಗೋ ತಡದರು. ಮುಗಿಯಿತು. ನಮ್ಮ ತಾತನನ್ನ ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಬಂದು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಹಾಕಿದರು. ಎದೆ ಹತ್ತಿರ ಸುಟ್ಟುಬಿಟ್ಟಿದ್ದರು. ಜೀವ ಸಲ್ಪ ಕುಟುಕುಜೀವ ಇದ್ದದ್ದು, ಇನ್ನೇನು ಎನ್ನುವ ಹಂಗದೆ; ಒಂದುಸಲ ಕಣ್ಣು ತೆಗೆದು ನೋಡಿದರಂತೆ. ಅಣ್ಣ ನೋಡುತ್ತಾ ಇದ್ದರು. ಕೋಟೆಗೆ ಹೋಗೋಕೆ ಮೊದಲು ಇದ್ದ

ಜ್ಞಾನ ಇದ್ದಿರಬೇಕು. 'ಇಗೋ ಬಂದು ಬಿಟ್ಟೆ ಪಟ ಮುಗಿಸಬೇಕು.' ಎಂದರಂತೆ; ಎಂದರೋ ಇಲ್ಲವೋ ಪ್ರಾಣಹೋಯಿತು. ನಮ್ಮ ದೊಡ್ಡ ತಾತಂದರು ತಮ್ಮನನ್ನು ಮಗನಂತೆ ನೋಡುತಾ ಸಾಕಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಅವನು ಬರಲಿ ಊಟಮಾಡೋಣ ಎಂತ ಕೂತಿದ್ದರು. ಹೀಗಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತಲೂ—'ಅಯ್ಯೋ ನನ್ನಪ್ಪಾ ಎರಡು ತುತ್ತು ಅನ್ನಹಾಕಿ ಕಳುಹಿಸದೆ ಹೋದೆನಲ್ಲೋ, ಹಸಿವಿನಲ್ಲಿ ಕೊಲೆಗೆ ಕಳುಹಿಸಿದೆನಲ್ಲೋ—ಎಂದು ಬಿದ್ದು ಹೊರಳಾಡಿದರಂತೆ; ಗೋಳು ಬೇಡ. ಆಮೇಲೆ ಕರ್ಮಾಂತರಗಳೆಲ್ಲಾ ಆದವು. ನಮ್ಮ ದೊಡ್ಡ ತಾತನವರು ಅಂದಿನಿಂದ ಒಂದು ತರಹಾ ಆದರು. ಕೊಂಚದಿನ ಬಾಗಿಲಿನಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ತಮ್ಮ ಬೀದಿಯಿಂದ ಬರುತ್ತಾನೆ ಎಂದು ಕಾದುಕೊಂಡು ಇರುವ ಹಾಗೆ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದರಂತೆ. ಆಮೇಲೆ, ಅವನು ಹಾಗೆ ಬರುವುದಿಲ್ಲ, ಅವನ ಮನಸ್ಸು ಹೇಗೆ ಇತ್ತೋ ಬಲ್ಲವರಾರು, ಅಂತೂ ಬರುತ್ತಾನೆ, ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರಂತೆ. ಇನ್ನು ಅಂತವರು ಬರುವುದು ಎಂದರೆ ಏನು! ಆದರೆ ಕೊನೆಗೂ ಹಾಗೆಯೇ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು.

'ಆ ದಿನ ಬರೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಚಿತ್ರವೆಲ್ಲಿ?'

'ಒಳಗೆ ಇದೆ.'

'ಅದನ್ನು ತಂದು ತೋರಿಸಿ.'

'ಆ ಚಿತ್ರವನ್ನ ತೋರಿಸಬಾರದು ಎಂತ ನಮ್ಮ ದೊಡ್ಡವರು ಹೇಳಿದಾರೆ.'

'ಅದೇನು?'

'ಅರ್ಧ ಆಗಿರುವ ಕೆಲಸ. ಅದರಲ್ಲಿ ಸೊಟ್ಟು ತಪ್ಪು ಕಾಣಬಹುದು. ನೋಡಿದವರು ಚೆನ್ನಾಗಿಲ್ಲ ಅಂದುಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಕಸಬುದಾರರಿಗೆ ಅವಮರ್ಯಾದೆ. ನೋಡೋನ ಭಕ್ತಿ ಕೆಡುತ್ತದೆ. ಆದಕ್ಕಾಗಿ ಹಿರಿಯರು ಬೇಡ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ.'

'ಅಯ್ಯಾ, ನೀವು ಹೇಳುವ ಕಥೆಯನ್ನು ಕೇಳಿದರೆ ಆ ಕಸಬುದಾರನ ಮಾತು ಯಾರೂ ಏನೂ ಎನ್ನುವಹಾಗಿಲ್ಲ. ನಾವು ಈ ದೇವರನ್ನು ಪೂಜೆ

ಮಾಡುವವರಲ್ಲ. ನಮಗೆ ಭಕ್ತಿ ಕೆಡುವುದಿಲ್ಲ. ತನ್ನಿ, ಒಂದುಸಲ ನೋಡೋಣ.'

'ಆಗಲಿ. ಸಾಹೇಬರು ಮಾತ್ರ ಬಂದಿದ್ದರೆ ತರುತ್ತಿದ್ದೆನೋ ಇಲ್ಲವೋ. ಅಮ್ಮಾ ಅವರು ಬಂದಿದಾರೆ. ನೋಡಿಕೊಂಡು ಹೋಗಲಿ. ನಮ್ಮ ದೊಡ್ಡತಾತಾ ಅವರು ಅದನ್ನು ಯಾರಿಗೂ ತೋರಿಸಕೂಡದು ಎಂದದ್ದಕ್ಕೆ ಇನ್ನೊಂದು ಕಾರಣ ಇತ್ತು. ಅವರು, ನಮ್ಮ ತಾತಾ ಬರುತ್ತೇನೆ ಎಂತ ಹೇಳಿದರಲ್ಲ, ಅದರಮೇಲೆ ಅವರು ಬರುತ್ತಾರೆ, ಬಂದು ಮುಗಿಸುತ್ತಾರೆ, ಎಂತ ನಂಬಿಯೇ ಇದ್ದರು ನೋಡಿ.'

'ಬರುತ್ತಾರೆ ಎಂದರೆ.'

'ಏನೋ ಅವರು ಹಾಗೆ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಕೊನೆಕೊನೆಗೆ ಅವರು ಎಂದುಕೊಂಡಿದ್ದದ್ದು ನಮ್ಮ ಮನೇಲಿ ಅವರು ಮತ್ತೆ ಹುಟ್ಟುತ್ತಾರೆ; ಹುಟ್ಟಿಬೆಳೆದು ಪಟ ಮುಗಿಯಿಸುತ್ತಾರೆ ಎಂತ. ಅವರು ಬರುತ್ತಾರೆ ಎನ್ನುವುದರಮೇಲೆ, ಬಂದು ಮುಗಿಸುವತನಕ ಯಾರಿಗೂ ತೋರಿಸ ಬಾರದು ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರು ಇರುವವರಿಗೆ ಯಾರಿಗೂ ತೋರಿಸಲಿಲ್ಲ. ನಮ್ಮ ತಂದೆಯುವರು ಹುಟ್ಟಿಬೆಳೆದು ನಾನು ಹುಟ್ಟಿ ಇಪ್ಪತ್ತುವರುಷದ ಹುಡುಗನಾಗುವವರೆಗೆ ನಮ್ಮ ದೊಡ್ಡ ತಾತನವರು ಇದ್ದರು. ನಮ್ಮ ತಂದೆಯುವರಿಗೆ ಆ ಕಳೆ ಇರುತ್ತದೆಯೇನೋ ಎಂತ ನೋಡಿದರಂತೆ. ಇರಲಿಲ್ಲ. ನಾನು ಹುಡುಗನಾದಾಗ ನನ್ನ ತಿದ್ದಿ ನೋಡಿ ದರು; ನನಗೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಯಾವಾಗ ಬರುತ್ತಾನೋ ಭದ್ರವಾಗಿ ಇರಿಸಿರಿ ಎಂತ ಹೇಳಿ ಪ್ರಾಣಬಿಟ್ಟರು. ನಮ್ಮ ತಂದೆಯುವರು ನಮ್ಮ ಗುರುಗಳವರಿಗೆ ಒಂದುಸಲ ಅದನ್ನು ತೋರಿಸಿದರು. ಇಗೋ ಇಂದು ಈ ಅಮ್ಮಾ ಅವರ ಮುಖ ನೋಡಿದರೆ ಅದನ್ನ ಅವರು ನೋಡಬಹುದು ಎಂತ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ತಂದು ತೋರಿಸುತ್ತೇನೆ.' ಎಂದು ಮುದುಕನು ಒಳಗೆ ಹೋಗಿ ಎರಡು ಪಟಗಳನ್ನು ತಂದು ಒಂದು ಪಟವನ್ನು ಮುಂದಿಟ್ಟನು.

"ನೋಡಿ ನನಗೆ ನಿಜವಾಗಿಯೂ ವಿಭ್ರಾಂತಿ ಉಂಟಾಯಿತು. ಅದರಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಗಾರನು ಏನು ಮಾಯೆಮಾಡಿದ್ದನೋ ಕಾಣೆ. ಮಾತಿನಲ್ಲಿ

ವರ್ಣಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಸಾಧ್ಯವೇ ಎಂದು ಸಂದೇಹಬರುತ್ತದೆ. ಪಟದಲ್ಲಿ ಗೋಳಿ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬೀಳುತ್ತಿರುವಂತೆ ಚಿತ್ರವಾಗಿತ್ತು. ಅದರಲ್ಲಿ ದೇವರ ಕೊಳಲ ಗಾನವು ಅಲೆ ಅಲೆಯಾಗಿ ಪ್ರಸರಿಸುವುದು ಕಾಣಿಸುವಂತಿತ್ತು. ಕೃಷ್ಣನ ಆಕಾರವೂ ಅಷ್ಟೆ. ಪಟದಿಂದ ಹೊರಗೆ ನಡೆದು ಬರುವುದೋ ಎಂಬಂತೆ ತೋರುತ್ತಿತ್ತು. ಎಲ್ಲಾ ವಿವರವೂ ಮೊದಲ ಪಟದಂತೆಯೇ ಇದ್ದರೂ, ನಮಗೆ ತಿಳಿಯದ ಯಾವುದೋ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪಸ್ವಲ್ಪ ವ್ಯತ್ಯಾಸವನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದದ್ದರಿಂದ ಎಂತ ಕಾಣುತ್ತದೆ, ಪಟದಲ್ಲಿ ಒಂದು ವಿಜಾತೀಯವಾದ ಹೊಸ ಹೊಳಪು ಸೇರಿತ್ತು. ಪಟಗಳು ಎಲ್ಲಾದರೂ ಎಂಬತ್ತು ವರುಷದ ಹಿಂದೆ ಬರೆದ ಹಾಗಿದ್ದರೂ ಬಣ್ಣ ಥಳಥಳ ಕಾಣುವುದು. ಇದರಲ್ಲಿ ಅಂತೂ ಬಣ್ಣ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಕಂದಿರಲಿಲ್ಲ. ನಮ್ಮ ಇಬ್ಬರಿಗಿಂತಲೂ ಎಮಿಲಿಯ ಮುಖದಲ್ಲಿ ತೋರಿದ ಉತ್ಸಾಹವೇ ಉತ್ಸಾಹ; ಅವಳು ಉಸಿರೆತ್ತದೆ ಸುಮ್ಮನೆ ಪಟವನ್ನೇ ದುರುಗುಟ್ಟಿ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಳು.

'ಇದೋ ಆ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ನಿಂತ ಪಟ?'

'ಅಲ್ಲ ಇದು.'

"ಮುದುಕನು ಪಟದ ಮೇಲೆ ಇನ್ನೊಂದು ಪಟವನ್ನು ಇಟ್ಟನು.

"ಎಮಿಲಿಯು 'ಆಶ್ಚರ್ಯ ಆಶ್ಚರ್ಯ' ಎಂದಳು.

"ಅದೇ ಪಟ; ಮತ್ತಷ್ಟು ಮಾಯೆ: ಸ್ವಲ್ಪಹೊತ್ತು ಸುಮ್ಮನೆ ನೋಡಿದೆವು.

"ಫರ್ಕ್ಯುವರನು 'ಅದೇನು ತಳಗೆ ಹಸುವಿನ ಹತ್ತಿರ ಆರಂಭಿಸಿದ್ದು ನಿಂತುಹೋಗಿರುವುದು?.' ಎಂದು ಕೇಳಿದನು. ಮುದುಕ 'ಅವರು ಅದನ್ನು ಬರೆಯುತ್ತಿದ್ದಾಗಲೇ ದಂಡು ಬಂತು ಎಂತ ಹೊರಟು ಹೋದರು. ಇನ್ನು ಎರಡು ಗಳಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಪಟ ಮುಗಿಯುತ್ತಿತ್ತು. ಅದು ಏನನ್ನು ಬರೆಯುತ್ತಿದ್ದರೋ ಹೇಗೆ ಹೇಳುವುದು? ನಮಗೆ ತಿಳಿಯದು,' ಎಂದನು.

"ಪಟವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ನೋಡುವಲ್ಲಿ ಅದು ಇನ್ನೊಂದು ಹಸುವಿನ ಚಿತ್ರವೋ ಎಂಬಂತೆ ಕಾಣುತ್ತಿತ್ತು, ಇಂತದೇ ಎಂದು ಹೇಳುತ

ಹಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಎಮಿಲಿ ಅದನ್ನೇ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ನಾನು ಮುದುಕ ನನ್ನು 'ಅದೇನು ಇರಬಹುದು ಎಂತ ಯಾರೂ ಹೇಳಿಯೇ ಇಲ್ಲವೇ' ಎಂದೆನು.

"ಮುದುಕ—ನನ್ನ ಮಗಳ ಮಗ ಒಬ್ಬ ಹುಡುಗ ಇದ್ದಾನೆ. ಅವನು ಏನೋ ಹೇಳಿದ. ಇನ್ನು ಯಾರಿಗೂ ಅದು ಬಗೆಹರಿದಿಲ್ಲ.

"ಫರ್ರ್ಕುವರನು 'ಅಯ್ಯಾ ನೀವು ಈ ಪಟವನ್ನು ನನಗೆ ಬೆಲೆಗೆ ಕೊಡುವುದಾದರೆ, ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ನಮ್ಮ ಸೀಮೆಯಲ್ಲಿ ನಿಮ್ಮ ತಾತನವರ ಹೆಸರನ್ನು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗುವ ಹಾಗೆ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ. ಕೊಡುವಿರಾ ?' ಎಂದು ಮುದುಕನನ್ನು ಕೇಳಿದನು.

"ಮುದುಕ—ಸ್ವಾಮಿ ನಮ್ಮ ದೊಡ್ಡ ತಾತನವರು ಈ ಪಟವನ್ನ ಯಾರಿಗೂ ತೋರಿಸಬೇಡವೆಂತ ಅಪ್ಪಣೆ ಮಾಡಿದರಂತೆ ; ನಾವು ಹೇಗೆ ಮಾರುವುದು ?

"ಫರ್ರ್ಕುವರ—ನಾನು ನನ್ನ ಉಪಯೋಗಕ್ಕಾಗಿ ಕೇಳುವುದಿಲ್ಲ. ನಿಮ್ಮ ತಾತನವರ ಹೆಸರು ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಗೆ ಬರುತ್ತದೆ. ನಿಮ್ಮ ಊರು ದೇಶದ ಹೆಸರು ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಗೆ ಬರುತ್ತದೆ.

"ಮುದುಕ—ಬರುತ್ತೇನೆ ಎಂದವರು ಮತ್ತೆ ಬಂದರೆ?

"ಫರ್ರ್ಕುವರ—ಬರುವುದುಂಟೆ ಯಜಮಾನರೆ? ಸ್ವಲ್ಪ ಯೋಚನೆ ಮಾಡಬೇಕೋ ಇಲ್ಲವೋ ?

"ಮುದುಕ—ಸ್ವಾಮಿ ನಮ್ಮ ಯೋಚನೆಯ ಮಾತೆಲ್ಲ ಎಷ್ಟು ? ಅವರು ಹೇಳಿದ್ದು ಅವರಿಗೆ ಗೊತ್ತು. ನಾವು ಅದಕ್ಕೆ ಅರ್ಥ ಏನಮಾಡಬಹುದು ? ಪಟ ಇಲ್ಲಿ ಇದ್ದರೆ ಹೇಗಾದರೂ ಆಗಲಿ. ದೊಡ್ಡವರ ಮಾತು ನಡೆಸಿದ ಹಾಗಾಯಿತು. ಅದರಮೇಲೆ ದೇವರ ಇಷ್ಟ.

"ಫರ್ರ್ಕುವರ—ಆಗಲಿ. ಯೋಚನೆಮಾಡಿ, ನಾವು ನಾಲ್ಕು ಐದು ದಿನದಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆ ಬರುತ್ತೇವೆ. ಆಗ್ಯೆ ಕಡೆಯ ಮಾತು ಹೇಳಿ.

"ಇದೊಂದನ್ನೂ ಎಮಿಲಿ ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದ ಹಾಗೆ ತೋರಲಿಲ್ಲ. ಇಷ್ಟುಹೊತ್ತಿಗೆ ನನ್ನನ್ನು ನೋಡಿ ಇಲ್ಲಿ ಏನನ್ನು ಬರೆಯಬೇಕೆಂದು ಹೋಗಿದ್ದರು ಹೇಳಲೆ?—ಎಂದಳು.

"ನಾನು 'ಹೇಳು' ಎಂದೆನು.

"ಎಮಿಲಿ—ಇಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕರು ಓಡಿಬಂದು ಮೊಲೆ ಕುಡಿಯ ಬೇಕೆಂದಿರುವಾಗ ದೇವರು ಕೊಳಲನ್ನು ಬಾಯಿಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಒಂದು ಸ್ವರವನ್ನು ನುಡಿಸಲು ಆ ಆಸೆ ತೃಪ್ತಿಯಾಗಿ ಗಾನವನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಾ ಅದು ನಿಂತಂತೆ ಬರೆಯಬೇಕೆಂದು ಆತ ನೋಡಿದ್ದನು. ತಾಯ ಹಾಲನ್ನು ಕುಡಿದರೆ ಮತ್ತೆ ಹಸಿವು ಉಂಟು. ಈ ಗಾನದ ಅಮೃತವನ್ನು ಕುಡಿದರೆ ಇನ್ನು ಹಸಿವಿಲ್ಲ. ಇದರಲ್ಲಿ ಇರುವುದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಆ ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಗಾನ ಆರಂಭವಾಗಿದೆಯೆಂಬ ಭಾವವನ್ನು ಸೂಚಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಎಂದು ಬರೆದಿದೆ. ಅದು ಸಾಮಾನ್ಯವಾದ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಬರೆದಿರುವುದು. ಇದು ಆಗತಾನೆ ಗಾನ ಆರಂಭವಾದದ್ದು ಹೀಗಿತ್ತೆಂದು ಬರೆದಿರುವುದು.

"ಮುದುಕ—ಹಾಗಾದರೆ ನಮ್ಮ ಹುಡುಗ ಹೇಳಿದ್ದು ನಿಜ.

"ನಾವು—ಏನು ಹೇಳಿದ ?

"ಮುದುಕ—ಅದೇ ದೇವರು ಆಗತಾನೆ ಏನನ್ನೋ ನೆನೆದು ಕೊಂಡು ನುಡಿಸೋಣ ಎಂತ ಕೊಳಲನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿದಾರೆ. ಗಾಳಿ ಯೆಲ್ಲ ಮೊದಲ ಸ್ವರಕ್ಕೆ ಜುಮ್ಮೆಂದಿದೆ. ಹಾಲು ಕುಡಿಯುವುದಕ್ಕೆ ಬಂದ ಕರು ನೋಡು ಕುಡಿಯದೆ ಹಾಗೇ ನಿಂತಿದೆ ಎಂದ. ಅಮ್ಮಾವರು ಹೇಳುವುದೂ ಅದೇ ಮಾತಾಯಿತು.

"ಹುಡುಗನ ಪ್ರತಿಭೆ ಎಷ್ಟಿರಬಹುದೆಂದು ನಮಗೆ ಆಶ್ಚರ್ಯ ವಾಯಿತು. ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಪಟದಲ್ಲಿ ಗಾಳಿ ಜುಮ್ಮೆಂದು ರೋಮಾಂಚಿತವಾದ ಹಾಗೆ ಕಾಣುತ್ತಿತ್ತು. ದೇವರ ಮುಖದಲ್ಲಿ ಹೊಸದಾಗಿ ತುಂಬಿದ ಭಾವ ಕಾಣುತ್ತಿತ್ತು.

"ಫರ್ಕುವರ—ಆ ಹುಡುಗನನ್ನು ಈ ಕಸಬಿಗೆ ತಯಾರುಮಾಡಿ ಯಜಮಾನರೇ. ಮುಂದಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಾನೆ. ಈ ಪಟವನ್ನು ನಮಗೆ ಕೊಡುವ ವಿಷಯ ಯೋಚನೆಮಾಡಿ ನಾಲ್ಕು ದಿವಸಕ್ಕೆ ಮತ್ತೆ ನಾವು ಇಲ್ಲಿ ಬಂದಾಗ ನಮಗೆ ಹೇಳಿ.

"ಎಮಿಲಿ ಏನನ್ನೋ ಹೇಳಹೋಗಿ ಹೇಳದೆ ಸುಮ್ಮನಾದಳು.

"ಮುದುಕನು—'ದಯಮಾಡಿ ಸ್ವಾಮಿ' ಎಂದು ತಾಂಬೂಲ ವನ್ನು ತಂದು ಕೊಟ್ಟನು. ನಾವು ಎಲ್ಲಾ ಹೊರಟುಬಂದೆವು."

* * * * *

"ನಾವು ಮತ್ತೆ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗುವ ಯೋಚನೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿದ್ದೇವೆ. ಹಣದ ಆಸೆಯಿಂದ ಮುದುಕ ಪಟವನ್ನು ಕೊಟ್ಟರೂ ಕೊಡಬಹುದು. ನಮಗೂ ಪಟವೆಂದರೆ ಬಾಯೂರುವುದು ನಿಜ. ಆದರೂ ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ. ಏಕೆ ಎಂದು ಹೇಳುವೆನು.

"ನಾವು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಬರುವಾಗ ಎಮಿಲಿಯು ಪುಷ್ಕರಣಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಕುಳಿತುಕೊಂಡಳು. ಘರ್ಮ್ಯವರನು ತಾನು ತಂದಿದ್ದ ತಿಂಡಿ ಯನ್ನು ಹೊರಗೆ ತೆಗೆದನು. ಮೂವರೂ ತಿಂದು ಟೀ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳು ತ್ತಿದ್ದೆವು. ಆಗ ಎಮಿಲಿ 'ಅಣ್ಣಾ ಈ ಕೊಳಾ ನೋಡಿದೆಯಾ. ಎಷ್ಟು ಚೆನ್ನಾಗಿದೆ' ಎಂದಳು.

"ನಾನು—ಚೆನ್ನಾಗಿದೆ ಆದರೆ ನೀರಿಲ್ಲ; ಅಲ್ಲದೆ ಕಲ್ಲೂ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಕಳಚಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಇದೆ. ಇಗೋ ನೋಡು ಯಾರೋ, ಮನೆ ಕಟ್ಟು ವುದಕ್ಕೋ ಏನೋ, ಇಲ್ಲಿದ್ದ ಚಪ್ಪಡಿಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿದಾರೆ.

"ಅಣ್ಣಾ, ಅವರು ಮಾಡುವ ಕೆಲಸವನ್ನೇ ನಾವು ಮಾಡಬೇಕೆಂ ದಿದೇವಲ್ಲಾ. ನೋಡು ಈಗ ಇದರಲ್ಲಿ ನೀರಿಲ್ಲ. ಹೋಗಲಿ ಕಟ್ಟಡ ಚೆನ್ನಾಗಿದೆ. ಸೊಪ್ಪು ಸೆದೆ ತೆಗೆದುಹಾಕಿ ಸರಿಯಾಗಿ ನೋಡಿಕೊಂಡರೆ ನೀರು ಇಂದಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ನಾಲ್ಕು ವರುಷದ ಮೇಲೆ ಬಂದಾಗ್ಯೆ ಇದು ಒಳ್ಳೆಯ ಕೊಳ. ನನಗೆ ಈಗ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಹಿಂದೆ ನೀರಿಗೆ ಸೋಪಾನ ದಿಂದ ಇಳಿದುಹೋದ ಈ ಊರ ಹುಡುಗಿಯರ ಕಾಲಂದಿಗೆಯ ಶಬ್ದ ಕೇಳಿಸುತ್ತಿದೆ. ಅವರು ಇಳಿದೂ ಹತ್ತಿ ಇನ್ನೂ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವರೋ ಎನ್ನುವಂತಿದೆ. ಕೊಳವಿದ್ದರೆ ನೀರು ಬರಬಹುದು, ಸುಂದರಿಯರು ಬರ ಬಹುದು, ಎಲ್ಲವೂ ಬರಬಹುದು. ಕಲ್ಲನ್ನು ಕಳಚಿಕೊಂಡು ಹೋಗು ವವರು ಹೋಗಿ ಕೆಟ್ಟುಹೋದ ಬಾವಿ ಎಂದು ಬಾವಿಯನ್ನು ಎಲ್ಲರೂ ಅಷ್ಟಷ್ಟು ಕೆಡಿಸಿದರೆ ನೀರು ಬಂದಾಗ್ಯೆ ಕೊಳವಿಲ್ಲ ಅಣ್ಣಾ.'

"'ಹೌದು ಎಮಿಲಿ; ಆದರೆ ನೀನು ಹೇಳುವುದೇನು?'

"'ನಾವು ಪಟ ಚೆನ್ನಾಗಿದೆ ಎಂತ ಪಟವನ್ನು ವಿಗ್ರಹ ಚೆನ್ನಾಗಿದೆ ಎಂತ ವಿಗ್ರಹವನ್ನು, ಇದು ಅದು ಚೆನ್ನಾಗಿದೆ ಎಂತ ಇದು ಅದು ಎಲ್ಲವನ್ನೂ, ಇಲ್ಲಿಂದ ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ಹೋದರೆ ಈ ಸೀಮೆ ಮತ್ತೆ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಬರುವಾಗ್ಯೆ ಇದೆಲ್ಲಾ ಅರೋಡಾಗಿ ಹೋಗಿರುತ್ತೆ. ನಾವು ಏನು ಉದ್ಧಾರಮಾಡಿದ ಹಾಗಾಯಿತು?'

"'ಸೀಮೆಗೆ ಹೆಸರು ಬರಲಿ ಎಂತ ಅಲ್ಲವೆ ಪಟ ತಕ್ಕೊಂಡು ಹೋಗುವುದು?'

"'ಅಲ್ಲಿ ಹೆಸರು ಬಂದು ಇಲ್ಲಿ ಆದದ್ದೇನು? ಹುಡುಗನನ್ನ ತಯಾರುಮಾಡಿ ಎಂತ ಹೇಳಿ ಪಟವನ್ನು ತಕ್ಕೊಂಡು ಹೊರಟುಹೋದರೆ ಏನು ಸಹಾಯಮಾಡಿದ ಹಾಗಾಯಿತು?'

"ಆಮೇಲೆ ನಾವು ಮೂವರೂ ಕುದುರೆಗಳನ್ನೇರಿ ಊರಕಡೆಗೆ ಹೊರಟೆವು. ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರ ಬಂದಮೇಲೆ 'ಅಣ್ಣಾ ಇವರಲ್ಲಿ ದೇಹವನ್ನು ಜೀವ ಬಿಟ್ಟುಹೋಗುವುದು, ಆ ದೇಹದಲ್ಲಿ ಇನ್ನೊಂದು ಜೀವ ಬಂದು ಸೇರಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಎಂತ ಹೇಳುವುದನ್ನು ಕೇಳಿದ್ದೀಯಾ?' ಎಂದಳು.

"'ಕೇಳಿದ್ದೇನೆ.'

"'ಅದನ್ನು ಪರಕಾಯಪ್ರವೇಶವೆನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಜೀವ ಎಲ್ಲೋ ಹೋಗಿರುವಾಗ ಆ ದೇಹವನ್ನು ಬಚ್ಚಿಟ್ಟುಬಿಟ್ಟರೆ ಅಥವಾ ಅದರ ಗುರುತು ಸಿಕ್ಕದಂತೆ ಮಾಡಿಬಿಟ್ಟರೆ ಜೀವ ಬಂದಾಗ್ಯೆ ಅದು ಸಿಕ್ಕದೆ ಪೇಚಾಡಿ ಅಲೆಯುವುದಂತೆ.'

"'ಹೌದು.'

"ಅಣ್ಣಾ, ಈ ಜನ ಭಾರತಮಾತೆ ಎನ್ನುತ್ತಾರಲ್ಲಾ ಆ ಸುಂದರಿ ಸನ್ನಿಯಿಂದ ಈಗ ಮಲಗಿದಾಳೆ. ಮಕ್ಕಳು ಹತ್ತಿರ ಕುಳಿತು ಅಮ್ಮಾ ಎಂದು ಅಳುತ್ತಿವೆ. ದೇಹವನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಜೀವ ಇನ್ನು ಈಗಲೋ ಆಗಲೋ ಬರುತ್ತೆ ಎನ್ನುವ ಹಾಗೆ ಕಳೆ ಇದೆ. ಇಂಥಾ ಸಮಯದಲ್ಲಿ

ನಾವು ಈ ಮ್ಯೂಯಮ್ನೀಲಿರುವ ಬಳೆ ಉಂಗುರ ಮೂಗುತಿಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಅದನ್ನು ವಿರೂಪ ಮಾಡಿದರೆ, ಜೀವ ಬಂದಾಗ್ಯೆ ಅದಕ್ಕೆ ದೇಹ ಗುರುತು ಸಿಕ್ಕದೆ ಹೋಗುವುದು. ದೇಹವನ್ನು ತೆಗೆದು ಕೊಂಡು ಹೋದರೂ ಹಾಗೆಯೆ. ಅಮ್ಮಾ ಎಂತ ಮಕ್ಕಳು ಮೊರೆ ಯುತ್ತಾ ಇವೆ. ಅಳವುವಲ್ಲಾ ಎಂದು ಎಲ್ಲೋ ಹೋಗಿರುವ ತಾಯಿಜೀವ ಅಲೆದು ಅಲೆದು ಹಿಂದಿರುಗಿ ಬರಬಹುದು. ಬಂದಾಗ್ಯೆ ಸೇರುವುದಕ್ಕೆ ದೇಹವಿಲ್ಲದೆ ಹೋಗಿ ಅದು ಎಲ್ಲಾದರೂ ಕ್ಷೋಭೆಗೆ ಸಿಕ್ಕೀತು ಅಣ್ಣಾ. ನಾವಿದನ್ನು ಮಾಡಬಾರದು' ಹೀಗೆಂದು ಹೇಳುವ ವೇಳೆಗೆ ಎಮಿಲಿಯ ಕಣ್ಣಲ್ಲಿ ನೀರು ಬಂದಿತ್ತು. ಫರ್ಬ್ಯುವರನು ಇನ್ನೊಂದು ಕಡೆಗೆ ಮುಖವನ್ನು ತಿರುಗಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದನು. ತನ್ನ ಕೂಸು ಮಗ ಜಾರ್ಜನ್ನು ನೆನೆಯುತ್ತಿದ್ದನೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ.

"ಅಲ್ಲಿಂದ ಒಂದು ಮಾತನ್ನೂ ಆಡದೆ ನಾವೆಲ್ಲಾ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಬಂದೆವು. ಅದರಿಂದಲೇ ಪಟವನ್ನು ಕೇಳುವುದಕ್ಕೆ ಮತ್ತೆ ಹೋಗಲಿಲ್ಲ.

"ಇವರ ನಾಗರಿಕತೆ ಖಿಲವಾಗಿದೆ ಎಂದು ನಮ್ಮ ನಾಗರಿಕತೆ ಯನ್ನು ನಾವು ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಾರಕ್ಕೆ ತರುವುದೂ ಪರಕಾಯ ಪ್ರವೇಶದಂತೆ ದುಃಖಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾದೀತೋ ಎಂದು ನನಗೆ ಸಂದೇಹ ಉಂಟಾಗಿದೆ."

ಬಿ. ಎಂ. ಶ್ರೀಕಂಠಯ್ಯ ಅಚ್ಚುಕೂಟ, ಕ. ಸಾ. ಪ., ಬೆಂಗಳೂರು-೧೪—೧೯೫೯